

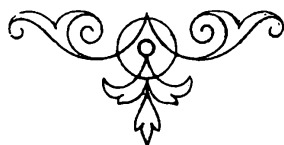
LEV XIII.

JEHO ŽIVOT A PŮSOBENÍ

NÁBOŽENSKÉ, SOCIÁLNÍ A POLITICKÉ.

NAPSAL

ADOLF SRB.

V PRAZE.

CYRILLO-METHODĚJSKÁ KNIHTISKÁRNA A NAKLADATELSTVÍ V. KOTRBA
1901.

PAMÁTCE

JEHO EMINENCE ZÁHY ZESNULÉHO KARDINÁLA,
FRANT. DE PAULA ZE SCHOENBORNU,
KNÍŽETE-ARCIBISKUPA PRAŽSKÉHO,

V UPOMÍNCE VDĚČNÉ NA LÉTA MLADOSTI

VĚNUJE

A. S.

Milou jest mi povinností, vzdáti uctivé díky vdp. Dru. *Karlu Lvu Řehákovi*, kn. arcib. notáři, rytíři Božího hrobu v Jerusalemě atd. atd., za mnohou radu, kterouž mi přispěl, a za laskavou zevrubnou revisi překladu a částečný překlad encykliky o jednotě církve. Překlady encyklik vzaty jsou, pokud jinak uvedeno není, z „Čecha“ a „Katolických Listů“.

Spisy, jichž užito bylo, uvedeny na patřičných místech. Na konec dlužno opravit některé tiskové omyly smysl rušící.

Na str. 8. v pátém řádku shora stůjž *konečně* místo konejšivě; na str. 17. ve 4. řádku shora vypadlo za slovem „Páně“ slovo „konsekrovati“; na str. 46. ve vlašské básni v posledním řádku *triregno* místo biregno, na str. 70. v 7. řádku zdola *učencům* místo cizincům, na str. 72. v 5. řádku zdola *přírody* místo přísahy, na str. 124. v 3. a 8. řádku shora *manželství* místo náboženství.

Justitiam colui; certamina longa, labores,
Ludibria, insidias, aspera quaeque tuli;

At fidei vindex non flector; pro grege Christi
Dulce pati, ipsoque in carcere dulce mori. *)
(Leo XIII. »De se ipso« An. MDCCCLXXXIII.)

„Svatá Stolicе vykazuje snad neoblomnější zápasníky, ne-
úprosnější zákonodárce, zářnější apoštoly, ale nebude mít duši,
která by byla osvícenější láskou ku pravdě, nebude mít ducha,
jenž by byl více proniknut láskou k Bohu a k náboženství, a jenž
by byl více očištěn láskou k člověčenstvu. A poněvadž Lev XIII.
vším tím jest, zůstane v očích mých jasností, pravdou a láskou.“
Tato slova nalézáme v knize, **) která obsahuje úsudky vynika-
jících vrstevníků o Lvu XIII. Státníci, církevní a světské učenci,
básníci a žurnalisté různých národův a různých vyznání nábožen-
ských, pravověrní katolíci, protestanti, židé, nevěrci, obhájcové
světské moci papežské i její odpůrci, všichni jsou za jedno
v úsudku, že Lev XIII. jest jedním z největších papežův, že jest
papežem míru a smíru. Lev XIII. jest velikým státníkem a diplo

*) Tyto verše napsal Lev XIII. pod obraz svůj, vzpomena si na slova
sv. Řehoře VII.: „Dilexi justitiam et odi iniquitatem, propterea morior in exilio!“
V českém překladě P. S. Navrátila znějí:

„Práva silen jsem byl; boje námahy jsem za to snášel,
Úklady, úsměšky, trampoty též všeliké.

V obraně víry neustoupím a pro Kristovo stádce
Sladce mi trpěti jest, sladka i smrt v okovech.“

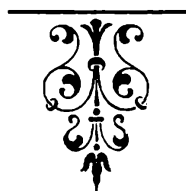
(Básně i nápisy slavně panujícího Lva XIII. ze zvláštního přivolení
vznešeného skladatele na český jazyk přeložil P. Sarkander Navrátil, bene-
diktín Rajhradský. V Brně 1888.)

**) Boyer d'Agen: „Léon XIII. devant ses contemporains“ Paris 1892.

Papež Lev XIII.

matem, znamenitým učencem, mistrným básníkem a krásně napsal španělský státník Canovas del Castilo do zmíněné knihy: „Kdyby některý dobrý katolík chtěl si představit papeže, jenž by vyhovoval všem jeho přáním a jenž by byl s to splnit povinnosti, které mu ukládá doba nad jiné obtížná, nenalezl by se pro tohoto katolíka lepší kandidát, než jest ten, jehož Prozřetelnost dala církvi ve vznešené osobě Lva XIII. za nynější hlavu.“

— — — — —

I.

Úmrtí papeže Pia IX. Kongregace kardinálů. Konklave. Zvolení nového papeže.

Dne 7. února r. 1878 večer zemřel v Pánu papež Pius IX.

Ráno po smrti jeho sestoupila se ve velké síni konsistoria kongregace kardinálů,*) aby uradila se o krocích, které svaté kolegium podniknouti má. V čele sv. kolegia stál kamerlengo (nejvyšší komoří) zesnulého Pia IX., kardinál *Jáchym Pecci*, toho času arcibiskup Perugianský. Sv. kolegium čítalo tehdy 63 kardinály,**) z nichž po úmrtí papežově v Římě 38 přítomno bylo; nejstarší kardinál Amat nemohl se pro churavost kongregace účastniti.

Prvním předmětem porady byla otázka, kde se odbývati má konklave. V první poradě nedocílono shody, teprve v druhé

*) Z kardinálů, kteří ještě od předchůdce Pia IX. byli jmenováni, byli tehdy na živu toliko čtyři, mezi nimi kardinál Schwarzenberg. Jedině Urban VIII. přežil všechny kardinály, kteří s ním volbu papežovu konali, pročež dal raziti pamětní medaili s nápisem: „Non vos me elegistis, sed ego elegi vos!“ (Nikoli vy jste zvolili mne, nýbrž já jsem zvolil vás.)

**) Modlitba, kterouž se všechny kardinálské kongregace zahajují, zní: „Adsumus, Domine sancte spiritus, adsumus peccati quidem immanitate detenti, sed in nomine tuo congregati; veni ad nos et esto nobiscum, et dignare illabi cordibus nostris; doce nos, quid agamus, quo gradiamur et ostende, quid efficere debeamus, ut te auxiliante tibi in omnibus placere valeamus. Esto solus et suggestor et effector judiciorum nostrorum, qui solus cum Deo patre et ejus filio nomen possides gloriosum. Non patiaris nos perturbatores esse justitiae, qui summam diligis aequitatem; non in sinistrum nos trahat ignorantia, non favor inflectat, non acceptatio muneris vel personae corrumpat; sed junge nos efficaciter tibi, solius gratiae dono, ut sicuti in nomine tuo collecti, sic in cunctis teneamus, cum moderamine pietatis, justitiam, ut et hic a te nulla dissentiat sententia nostra, et in futuro pro bene gestis consequamur praemia sempiterna. Amen.“

ustanovení většinou hlasů, že konklave odbýváno býti má v Římě. Konklave konávalo se v dřívější době buď v Quirinále neb ve Vatikáně. *) V tomto století nebylo dosud ve Vatikáně žádné: Lev XII., Pius VIII., Řehoř XVI. i Pius IX. byli zvoleni v Quirinále. Tentokrát musil ovšem ustanoven býti Vatikán, neboť Quirinál byl již sídlem krále italského, a papež Pius zemřel jako zajatec ve Vatikáně.

Kardinál Jáchym Pecci jal se mocí úřadu svého jako kamerlengo řídit přípravu ke konklavi. Ustanovení, že dne 18. února má býti sloužena mše svatá a o páté hodině odpolední že budou se konati obřady vstupování. Vláda italská dala zatím na dotaz cizích velmocí prohlášení, že povoluje svobodu konklave na základě tak zvaného garančního zákona.**) Tři dni před zahájením konklave přijalo kolegium kardinálů v slavnostním shromáždění vele vyslance a vyslance katolických mocí, kteří vyslovovali soustrast nad úmrtím Pia IX. Kolegium kardinálů jest po smrti papežově představitelem papežské suverenity a přijímání zástupců mocí vyplývá z práva suverenity. Svaté kolegium užilo tohoto

*) Před Vatikánem mívali kardinálové obavy, neboť stávalo se, že při volbě některého z nich smrt schvátí. V konklavi, v kterém zvolen byl papež Urban VIII. (r. 1623), zemřelo pět kardinálů, z nichž čtyři nedosáhli ještě šedesátého roku věku svého.

**) Hlavnější ustanovení tohoto zákona, pokud se týká papeže, jsou: Osoba papežova jest posvátná a nedotknutelná (§ 1.); zločiny proti papeži budou se pokládati za zločiny proti majestátu (§ 2.). Papeži jsou přiznány všechny odznaky zevní pocty, jež přísluší panovníkům, a první místo mezi nimi (§ 3.). Úředníkům a zřízcům policejním není dovoleno za účelem vykonávání povinnosti úřední vstoupiti do budov, kde papež obyčejně sídlí, nebo jen časem se zdržuje, nebo kde jsou shromážděny konklave nebo sněm, leda že by k tomu svolil papež, sněm neb konklave (§ 7.). U papežských úřadů a kongregací, spravujících výlučně záležitosti duchovní, není dovoleno konati prohlídku neb zabavení papírů, dokumentů nebo listin (§ 8.). Papež má úplnou svobodu vykonávati funkce svého úřadu a dotyčná prohlášení dáti na dvéře basilik a kostelů římských přibiti (§ 9.). Duchovní, kteří mají jakožto úředníci účastenství ve výkonu moci papežské, nemohou proto vládou poháněni býti k zodpovědnosti. Cizozemci, jimž v Římě byl svěřen nějaký úřad církevní, mají totéž právo, jako občané italští (§ 10.). Vyslancové cizích vlád, u papeže pověřeni, požívají v království Italském všech privilegií a svobod, které dle mezinárodního práva přísluší jiným členům diplomatického sboru; totéž platí o vyslancích papežských u cizích dvorů po čas příchodu a návratu (§ 11.). Papež může, aniž by vláda italská do toho zasahovati mohla, zcela svobodně sobě dopisovati s biskupy a celým katolickým světem a může si k tomu cíli ustanoviti zcela nezávislé zřízení poštovní a telegrafní (§ 12.). Semináře, akademie, kolegia a jiné vědecké ústavy pro duchovní v Římě a v biskupstvih suburbikárních zůstanou úplně nezávislými na vládě italské a jsou pouze papeži podřízeny.

svého práva také dne 19. února, rozeslavši diplomatickým zástupcům u Sv. Stolice pověřeným oběžník, v kterém mimo oznámení, že konklave bude konáno v Římě, obsažena byla obnova protestu, jež papež Pius IX. dne 17. ledna téhož roku byl vydal. V této listině, která podepsána jest od kardinálů: Amata, Schwarzenberga a Caterina, praví se m. j.: „Celému světu známo jest, že přísahy, které každý člen sv. kolegia při povýšení svém na hodnost kardinálskou složil, ukládají mu svatou povinnost, nároky, práva a neméně i světskou moc chrániti a hájiti stůj co stůj, a to i krví svou. Přísahy tyto nabyly dnes nového, slavného potvrzení, neboť kardinálové, ke generální kongregaci shromáždění, je před Bohem jednomyslně obnovili. Zároveň pak vyslovili svůj souhlas se všemi výhradami a protesty zesnulého suveréna, které pronesl jak proti odnětí církevního státu, tak proti zákonům a výnosům, jimiž práva církve a Sv. Stolice byla pomíjena. Kardinálové jsou odhodláni, kráčet dále na cestě, kterou jim zesnulý papež naznačil, nechť jim z toho průběhem událostí vzejdou útrapy jakékoli.“

Dne 18. února o páté hodině odpolední vstoupili kardinálové do konklave. Přítomni byli: Amat, Di Pietro, Sacconi, Quidi, Bilio, Morichini, Schwarzenberg, Asquini, Pecci, Caraffo di Fretto, Donnet, Antonucci, Panebianco, di Luca, Pitra, de Bonnechose, Hohenlohe, Buonaparte, Ferrieri, Bernardi, Moreno, Monaco la Valetta, Moraes Cardoso, Régnier, Chigi, Franchi, Guibert, Preglia, Simor, Martinelli, Antici Mattei, Gianelli, Ledochowski, Manning, Deschamps, Simeoni, Bachliosi, D'Arenzo, Franzelin, Benavides, Apazzo, Garcia, Gill, Hovard, Para y Rico, Caverot, de Canossa, Serafini, Mihailovič, Kutschcker, Parochi, Moretti, Caterini, Mertel, Consolini, Borromeo, Randi, Pocca, Nina, Cleacetti, Falloux de Coudray, Pellegriani.

Dne 19. února časně z rána počaly se přípravy k volebnímu aktu modlitbami a rozjímáním. K deváté hodině zaznělo volání: „In capellam, domini!“ a kardinálové ubírali se do Sixtinské kaple; jedině kardinál Amat, jsa churav, zůstal ve své celi. Udeřením desáté hodiny přistoupil kardinál k oltáři a sloužil mši svatou k svatému Duchu. Pak oslovil krátce shromáždění a volba se započala.

Nejprve zvoleni tři kardinálové za skrutátory. Odevzdávaje svůj lístek, prosloví každý tuto formuli: „Testor Christum Dominum, qui me judicaturus est, me eligere, quem secundum Deo iudicio elegi debere et quod idem in accessu praestabo.“ Lístek vloží se na zlatý, obrazem sv. Ducha vyzdobený talíř, první

skrutátor odevzdá jej druhému, druhý třetímu a tento jej vloží do kalicha. Když veškeré lístky byly odevzdány — k nemocným odeberou se skrutátoři do jich cel — přistoupí skrutátoři k oltáři, jeden přikryje kalich patenou a zatřese jím, druhý čítá hlasovací lístky a klade je do jiného kalicha. Tento kalich postaví se pak na stůl, před trůny kardinálů stojící a purpurem pokrytý. Senior skrutátorů vybírá pak lístky, přečte hlasitě jméno voleného, podá lístek druhému skrutátoru, který jej opět na hlas přečte a třetímu podá, jenž taktéž učiní, takže každé jméno třikráte se oznámí.

Výsledek volby očekáván s velkým napjetím. Nesmírné davy lidu byly shromážděny na náměstí sv. Petra, aby spatřily tak zvanou „sfumatu“. Jakmile totiž volba jest skončena a k platné volbě potřebné dvoutřetinové většiny se nedocílí, spálí se v kamnech v levém koutě Sixtiny stojících hlasovací lístky spolu s navlhlym senem. Temný kouř ze štíhlého komínu nad kaplí vystupující oznamuje, že volba zůstala bezvýslednou. Má-li volba výsledek, spálí se lístky bez příměsku sena, a nad střechou Sixtiny objeví se bílý kouř zvěstující, že papež jest zvolen.

Skrutinium počalo se po jedenácté a skončeno o dvanácté hodině polední. Volba nebyla platnou, poněvadž jeden z kardinálů odevzdal proti předpisu otevřený lístek. Při volbě obdrželi hlasů: *Pecci* 19, *Bilio* 6, *De Luca* 5, *Franchi* 5, *Panebianco* 4, *Monaco* 4, *Simeoni* 4, *Ferrieri* 3, *Martinelli* 2, *Moretti* 2, *Guidi* 1, *Ledochowski* 1, *Canossa* 1, *Caterini* 1 a *Nina* 1.

Kardinálové vrátili se do svých cel. Po třetí hodině ozvalo se opět volání: „In capellam, domini!“ Přistoupilo se k druhému hlasování, při kterém obdrželi hlasů: *Pecci* 29, *Bilio* 7, *Panebianco* a *Monaco* po 4, *Franeli*, *Martinelli* a *Simeoni* po 2, *Guidi*, *Ferrieri*, *Ledochowski*, *Manning*, *Canossa*, *Parochi*, *Moretti*, *Caterini* a *Mertel* po 1. Volba zůstala tedy opět bez výsledku a kardinálové vrátili se do svých cel.

Kardinál *Donnet*, jenž měl vedle *Pecciho* svůj trůn, napsal po návratu do své cely: „Pozoroval jsem, že kardinál *Pecci*, čím častěji jeho jméno se opakovalo, a čím více na něho, jako na zástupce *Pia IX.* se poukazovalo, tím méně je s to své rozčilení zmocí. Veliké slzy kanuly mu po lících, ruka jeho třásla se tak, že mu péro vypadlo. Zdvihl jsem péro, podal jsem mu je a řekl jsem: „Zmužilost! Nejedná se o Vaši osobu, jedná se o církev a o budoucnost světa!“ On neodvětil ani slova a obrátil své zraky k nebesům.“

Když kardinál *Hohenlohe* napsal na lístek svůj velikým písmem jméno *Pecciho*, řekl tento: „Eminence, chcete zvoliti pa-

pežem muže, jehož dnové jsou sečteni. Nevolte mne, byl bych druhým Hadriánem V “*) Bylo mu tehdy 68 roků.

Téhož večera po klekání učinil konklavista jistého, veliký vliv majícího kardinála, návštěvu kardinálu Ferrierimu v jeho cele. Ferrieri, který již se nalézal na loži, přijal jej slovy:

„Chtějí míti Pecciho papežem!“

„Bůh tomu chce, Vaše Eminence. Nebude-li zvolen Pecci, kdo má býti papežem? Pecci jest dobrým administrátorem, což ovšem neznamená býti velikým diplomatem; býval ostatně vítán jako nuncius. Vaše Eminence mohla pozorovati, jak výtečně řídí konklave. Po hodnosti papežské nebaží; naopak, po dnešním skrutiniu nechtěl nikoho viděti a jest pln starostí. Němci jsou pro něho a zítra bude míti také Španěly na své straně. Hovard, který hlasoval pro Simeoniho, bude zítra voliti jej; Bilio vyslovil se k Bartolinimu, že by volby nepřijal, poněvadž se nemá za dosti silného. Vaše Eminence, musíte se rozhodnouti. Bůh chce Pecciho.“

„Myslím též, že papeže volí Bůh a nikoli lidé. Hlasoval jsem včera proti němu, zítra budu hlasovati pro něho. Vůli Páně nesmí se vzdorovati.“

Jiný konklavista navštívil Pecciho v jeho úřadovně. Kardinál byl smuten a rozčilen. Konklavista tázal se jej po příčině toho.

„Což nevíte, co ode mne chtějí?“

„Vím vše. Loď sv. Petra potřebuje zkušeného a zručného kormidelníka, a nikdo není způsobilější ji řídit, než Vaše Eminence.“

„Jsem však u věku pokročilém, mám málo sil a nemohu přijmouti takové břímě; podlehl bych v několika dnech. Není to tiara, co mi podávají, ale smrt!“

„Bůh však chce, abyste se stal papežem, a ne lidé; chraňte se, zamítnouti.“

„Toto břímě jest však nesmírné a poměry církve jsou přes-
příliš trudné. Kalich jest hořký a já nemám dosti zmužilosti,
z něho píti; jsem odhodlán zamítnouti.“

„Zamítnouti nejvyšší hodnost není vždy důkazem pokory,
nýbrž někdy také důkazem hrdosti. Konklave mohla by se pro-
táhnouti do nekonečna, musíte poslechnouti.“

„Života mého jest však již na mále.“

„Možná, ale Bůh dává sílu slabým.“

*) Hadrián V. zvolen 10. července roku 1276, zemřel již 18. srpna téhož roku.

„Jsem příliš sláb, můj pontifikát byl by velmi krátký a za nedlouho by se musilo odbývati nové konklave.“

„To závisí na Bohu, Eminence. Dejme tomu, že budete papežem toliko několik dnů, co na tom záleží?“

Kardinál Pecci konejšivě se uklidnil a konklavista opustil jej, spokojen s výsledkem svého poslání.

Nadešel den 20. února.

Když kardinálové kráčeli do Sixtiny, a Ferrieri spatřil konklavistu, který jej včera byl navštívil, řekl mu: „Tentokráte volba Pecciho „non est electio, sed divina inspiratio“ a já jsem pevně odhodlán pro něho hlasovati.“

Kamerlengo vstoupil poslední do kaple. Zraky všech se upřely na něho. Snažil se býti klidným, byl však velmi bledý a rozčilený.

Než se započalo skrutinium, radili se kardinálové, jakým způsobem prohlášen býti má výsledek volby. Někteří vyslovili se proti tomu, aby prohlášen byl veřejně před lidem, a žádali, aby se to stalo v nádvoří sv. Damaška, jiní přimlouvali se za zachování starého obyčeje. Konečně prorazil návrh, aby, bude-li málo lidu shromážděno, volba se prohlásila s galerie Vatikánské. Hlasujících bylo 61, poněvadž den před tím přibyl patriarcha Lisabonský.

Skrutinium započalo se o jedenácté hodině a skončilo se o polednách. Obdrželi hlasů: Bilio 5, Schwarzenberg 1, Panebianco 3, Ferrieri 1, Monaco 2, Martinelli 2, Simeoni 2, Canossa 1, *Pecci 44*.

Jakmile seznán výsledek, jal se Franchi tleskati, kardinálové obklopili Pecciho a volali: Vivat! Vivat!

Kardinál di Pietro přistoupil k Peccimu a tázal se ho, zda přijímá volbu, obvyklou formulí:

Pecci odvětil: „Poněvadž Bůh chce, abych byl papežem, neodporuji.“

„A jaké jméno přijímáš?“ tázal se opět di Pietro.

„Jméno Lva XIII. z úcty a vděčnosti k Lvu XII.“ odpověděl Pecci chvějícím se a štkáním přerývaným hlasem.

Kardinál Borromeo spálil hlasovací lístky a bílý kouř vycházející z komína nad Sixtinou oznamoval lidu, že volba šťastně skončena.

Nový papež odebral se na vyzvání kardinálů Mertela a Consoliniho do sakristie, svlékl zde roucho kardinálské a oblékl papežské (bílou togu, bílé punčochy, červené střevíce s vyšitým křížem, lněnou rochetku, humerale z červeného aksamitu, lemovaného hermelínem, štolu a bílou čepičku). Pak uveden zpět do kaple. Usedl na přenosný papežský trůn (*sedia gestatoria*) před

oltářem a přijímal první hold kardinálů (adoratio). Kardinál Schwarzenberg jako zástupce kardinála Amata sňal mu safírový prsten a navlékl mu prsten rybářský. Pak se poklonil, políbil nohy a ruku papežovu a tento dal mu políbení míru. Tak holdovali všichni, i nejvyšší úředníci konklave.

Byla jedna hodina, když kardinál Simeoni rozkázal, aby se otevřela loggie nad hlavním portálem sv. Petra. Nejstarší kardinál diakon, Caterini, předstoupil před papeže a prosil za dovolení, aby výsledek volby lidu oznámiti směl. Po jedné hodině objevil se staříčkový kardinál Caterini, před nímž nesen papežský kříž, obklopen různými obřadníky na loggii a oznamoval lidu: „An-nuntio vobis gaudium magnum, habemus Papam Eminentissimum ac Reverendissimum Dominum Cardinalem *Joachim Pecci*, qui sibi imposuit nomen Leo XIII.“

Po čtvrté hodině otevřeno konklave. Lev XIII. vykročil uprostřed kardinálů Oreglia a Bartoliniho. V královské síni očekávali jej duchovní a světští konklavisté na kolenou, prosíce za požehnání. Papež udílel požehnání za zpěvu: „Ecce sacerdos magnus!“

Průvod odebral se pak do basiliky, kde papež žehnal shromážděnému lidu.

U večer téhož dne oznámil Lev XIII. panovníkům — vyjímaje italského — své zvolení.

II.

Rodiště, narození a rodina Jáchyma Pecciho.

Za pontifikátu Klementa VII. (1523—1524) vystěhovala se ze Sienny, od Florence pokořená, jedna větev patricijské rodiny Pecciův a usadila se se svolením papežovým v Carpinetě, městě na skalínách Lepinského pohoří, nedaleko místa, kde stávalo někdy město Volsků Cuentra, od Římanů pobořená. Rodina tato slynula ctnostmi křesťanskými a vyšli z ní mnozí vynikající mužové.

Na konci minulého a začátku tohoto věku žili v Carpinetě hrabě Dominik Ludvík Pecci, a jeho choť Anna z rodu Prosperi-Buzi. Manželé tito měli sedm dětí: Karla, nar. r. 1793, Annu-Marii, nar. r. 1798, Kateřinu, nar. r. 1800, Jana Křtitele, narozeného r. 1802, Josefa, nar. r. 1807, *Jáchyma Vincence Rafaela Ludvíka*, nar. dne 2. března 1810, a Ferdinanda, nar. r. 1816.

Hraběnka Anna byla vzorná matka a hlavní snaha její byla, aby dítkám svým vštěpovala zbožnost a vychovala je v tradicích církvi oddané rodiny. V snaze té podporována byla chotěm svým. Když Jáchym dospěl osmého roku věku svého, dán s bratrem svým Josefem do koleje jesuitské ve Viterbě. Rodičové jejich provázeli je do Říma. „Znám jest snad obraz — píše monsignore de Waal ve své knize o Lvu XIII. — který nám na oči staví množství poutníků z jihu Italie v té chvíli, když s výšin hor albánských spatřují Řím. Jásajíce, zvěstují to nejpřednější následujícím. Mužové i ženy klesají na kolena a vztahují ruce své s pozdravem k svatému městu. Matky pozdvihují své děti a ukazují jim Řím s jeho kopulemi a věžemi v záři ranního slunce.“ S takými as pocity blížili se také mladí Pecciové a rodiče jejich věkopamátnému Římu. Strávivše nějaký čas v Římě u svého strýce

Antonia Pecciho, odebrali se oba bratři do Viterba, kde pobýli šest roků (1818—1824).

Jáchym obrátil na se záhy pozornost učitelů svým neobyčejným nadáním a neunavnou pílí. Velikou zálibu měl v latinské poesii. Jako jedenáctiletý hoch vyprosil si knihu: „Regia parnassi“, návod k naučení se umění, latinsky veršovati a bylo mu dvanáct roků, když podal krásný důkaz svých básnických vloh. Toho času navštívil kolej provinciál řádu P. Vincenc Pavani, a mladý Pecci složil na počest jeho tento epigram:

„Nomine Vincenti, quo tu Pavane vocaris,
Parvulus atque infans Peccius ipse vocor.

Quas es virtutes magnas, Pavane, secutus
Oh! utinam possim Peccius ipse sequi!“ *)

V měsíci srpnu r. 1822 mohl své matce s radostí oznamovati, že on i jeho bratr „obdrželi veřejně v kostele z rukou nej důstojnějšího pana delegáta odměny za námahy ve škole ve způsobě medailí“. **)

Úspěchům jeho ve studiích bylo se tím více obdivovati, že jsa beztoho slabého ústrojí tělesného, často a vážně postonával. Ve Viterbě zachvácen byl prudkým zánětem střev a byl již blízek smrti. Zvolna se zotavoval, když jej stihla jiná, mnohem krutější rána. Předobrá máti jeho počala churavěti a odebrala se do Říma, aby zde hledala lékařské pomoci. Než veškeré lékařské umění zůstalo bez výsledku. Cítíc blízký svůj skon, povolala hraběnka k sobě oba své syny z Viterba. Tito přichvátali, ale matka jejich již skonávala: dne 5. srpna roku 1824 vypustila zbožná paní šlechetnou duši svou. Oděna v hnědý šat a opásána provazem členů třetího řádu sv. Františka, uložena v rakev a pohřbena v kostele observantů u čtyřiceti mučovníků (SS. Quaranta Martiri) v Římě.

Ztrativ tak záhy rodičku svou, hledal Jáchym úlevy v studiích a opustil s nejvyšším vyznamenáním školu Viterbskou, kteréž i v pozdějším věku vděčně si vzpomínal.

*) V českém překladě P. Sarkandra Navrátila:

„Jménem tvým, Vincenci Paváne, jakým se nazýváš,
Já jmenován bývám, Pecci, malý pacholík.

Vzácné ctnosti, Paváne, ty vezdy jak sledoval jsi,
Kéž mohu já, Pecci, vezdy také sledovat.“

**) Boyes d'Agén: „Die Jugend des Papstes Leo XIII sowie dessen bis jetzt veröffentlichte Briefe.“ Aus dem Französischen übers. und bearb. von Dr. Ceslaus Maria Schneider, Regensburg, 1897.

Bylo mu čtrnáct let, když r. 1824 přijat do Collegium Romanum, kteréž papež Lev XII., jenž nedávno na trůn papežský nastoupil, právě znovu zřídil a péči Jesuitů odevzdal. Jáchym Pecci vynikal i zde. Po ukončení rhetoriky měl k studujícím latinskou řeč. Zvoliv si předmětem porovnání mezi pohanským a křesťanským Římem, oslavoval rekovný, mravní triumf papežské Stolicе v osobě Pia VII. nad sveřepou mocí vojenské despotie Napoleonovy. Řeč jeho působila úchvatně.

Nemenšího úspěchu měl při závodech o cenu v latinském básnění. Kdož o cenu tu se ucházel, musili v šesti hodinách beze všech pomůcek napsati jistý počet hexametrů o předmětě, který jim udán byl. Předmětem tohoto závodění byly hody Belisarovy v Babyloně. Pecci napsal 120 veršů formou tak dokonalých, že mu jednohlasně přisouzena cena.

Na podzim studijního roku 1827—1828 obíral se studiem přírodních věd. „Můj duch — tak píše svému otci — obrátil se k těžkým výpočtům matematiky. Studuji zákony, které božská moudrost uložila tělesům a fysické přírodě. V chemii pozoruji přírodní zjevy. V astronomii měřím vzdálenost planet a sluneční koule, aneb se obdivuji velikosti jejich dráhy a majestátu jich pravidelného obratu.“ Na konec školního roku obdržel první cenu ve fysice a chemii a první akcesit v mathematice, což tím více padá na váhu, že na Římské koleji tehdáž působili učenci evropské pověsti jako Jan Pinciani a Ondřej Carafa.

Ve filosofii rovněž vynikal, tak že ke konci tříletého kursu byl určen, aby ve veřejném shromáždění hájil these, dotýkající se hlavních předmětů tříletého, celý obzor filosofie obsahujícího studia. K tomu cíli zahloubal se znovu do studií a nejel ani na prázdniny do Carpineta, které mu bývaly oddechem a rozkoší. Z té příčiny píše svému otci:

„Poněvadž béru věc do opravdy, hodlám, abych se dobře připravil, oddati se ještě studiím. To vyžaduje, abych zde strávil část prázdnin. Kdybych před časem se vrátil do Carpineta, byla by mi poskytována příležitost k zábavám a byl bych odkázán na sebe sama, kdežto zde mohu hledati rady v důležitých otázkách. Tam není nikdo, kdo by mně mohl pomoci. Ostatně zůstanu v Římě se strýcem Antoniem, který slíbil, že mi bude společníkem. Očekávám bezpečně, že mi co možná brzy odpovíte. Konečně prosím, byste o této záležitosti nemluvil. Konec nejen že žádným způsobem není zabezpečen, nýbrž jest pochybný a pln nejistoty.“

K disputaci nemělo však dojíti. Již v září r. 1828 psal svému bratru: „Bezpečně jistého není dosud nic ustanoveno, obtíž počí-

nání a nedostatek tělesné síly jsou příčinou otálky.“ Za nedlouho se roznemohl a lékaři zakázali mu studovati. Disputace odpadla, ale Collegium romanum dalo mu nicméně čestné vysvědčení.

Po odbytých studiích filosofických oddal se studiu theologie. V měsíci září r. 1829 oznamuje svému otci: „že jsem tohoto roku v těžké dogmatické theologii obdržel dvě ceny; jednu od profesora, který ráno, druhou od profesora, který ji večer přednáší. Nadmíru nepohodlné obtíže, kteréž jsem překonati musil, abych tyto ceny obdržel, nemusím vypočítávati.“

Na počátku studijního roku 1829—1830 bylo od jeho protektora preláta Nikolaie ustanoveno, že Pecci má ještě nejméně dva roky studovati theologii. „Stane-li se tak, dosti s bezpečností pro mne dosíci, čeho se rozumným způsobem přáteli může.“

Dne 30. srpna r. 1830 píše svému bratru o disputaci, kterouž měl ve velkém shromáždění vysokých církevních hodnostářů z oboru nauky o svátostech. Disputace skončila se pro Pecciho velmi čestně. V seznamu cen učiněna tato pochvalná zmínka:

Vincentius Pecci de selectis quaestionibus et tractatu de Indulgentiis, nec non de Sacramentis Extremae Unctionis atque Ordinis, in Aula Collegii maxima publice disputavit, facta omnibus in frequenti Praesulum aliorumque insignorum virorum corona, post tres designatos, arguendi potestate. In qua disputatione idem adolescens tale ingenii sui specimen praebuit, ut ad altiora protendere visus sit.“ *)

Ve výroční zprávě, v níž se zaznamenávala jména těch, kteří obdrželi ceny, jest napsáno:

„Inter Theologiae academicos Vincentius Pecci strenue certavit de Indulgentiis in aula maxima, coram doctoribus Collegii aliisque viris doctrina spectalissimis. Quum vero in hoc publica exercitatione academico modo peracta industrius adolescens non parum ingenii vim et diligentiam impenderit, placuit eius nomen honoris causa hic recensere.“ **)

Těžká práce a namáhavá theologická studia“ způsobily mu

*) Vincenc Pecci měl ve velké síni kolegia disputaci o vybraných otázkách, týkajících se odpustků a svátostech posledního pomazání a svěcení kněžstva, u přítomnosti velkého počtu prelátů a jiných znamenitých mužů, jimž dovoleno bylo, po třech k tomu určených oponentech činiti své námitky. Mladý disputant dal takové důkazy svého vědění, že všem zjevno bylo, že k vyššímu dospěje.“

**) Ze studujících theologie měl Vincenc Pecci ve velké aule před shromážděnou fakultou a jinými učeností proslulými muži veřejnou disputaci o odpustcích. Poněvadž snaživý mladík v tomto veřejném, dle akademických obyčejů vykonaném, cvičení značné schopnosti a pílí prokázal, uznalo se, že jeho jméno zde čestně zaznamenáno býti má.

na jaře r. 1831 opět těžkou nemoc. Z dopisu na jeho bratra ze dne 25. července r. 1831 čteme: „Jest tomu v brzku dva měsíce, co jsem téměř každý týden nemocen. Trpím hlavně žaludkem. Proti své vůli upadl jsem v takový stav slabosti a lenosti, že zanedbávám věci mně nejmilejší. V této stísněnosti myslí nemám ani odvahy, abych Ti psal. Věřu, že mi tato nemoc způsobuje mnoho utrpení a že zvětšuje můj neklid; vždyť jest příčinou, že musím přerušiti průběh svých studií. To jest můj jediný zármutek.

O chorobách svých napsal následující tklivou báseň:

De invalidudine sua in adolescentia.

Puber bis denos, Joachim, vix crescis in annos,
Morborum heu quanta vi miser obrueris!

Iuverit bis fando tristes memorare dolores,
Ut vitae aerumnas dicere carminibus.

Nocte vigil, tarda componis membra quiete,
Viribus effectis esca nec ulla levat.

Languentem stomachum; depresso lumine ocelli
Caligant; ictum saepe dolore caput.

Mox gelida arentes misere depascitur artus
Febris edax, mox et turrida discruciat.

Jam macies vultu apparet, jam pectus anhelum est;
Deficies en toto corpore languidulus!

Quid tibi blandiris, longos quid prospicis annos?
Atropos horrendum mortis adurget iter.

Tunc ego: non trepida frangar formidine: mortem,
Dum properat, fortis, laetus et operiar.

Non me labentis pertentant gaudia vitae,
Aeternis inhians nil peritura moror.

Attingens patriam felix erit advena, felix,
Si valet ad portum ducere nauta ratem. *)

***) O své chorobě.**

Sotva jsi dočkal, Jáchyme, dvacátého se léta,
Tiži ach neduhů jak's zahrnut nebohý!

Dobře budeť v paměť zas uvést trudné ty bolesti,
Písněmi opěvovat trampoty též života.

Bdiš v noci, až v pozdní spočinek své skládaje údy,
Síly hynou dokona, kam nijaký neživí

Jeden ze spolužáků jeho ve Vatikáně a v Římě napsal r. 1878 po jeho zvolení papežem: „Mohu dosvědčiti, že, když ještě ve Viterbě dlel, vzbuzoval všeobecný obdiv nejen svou rychlou chápavostí, nýbrž, a to v míře ještě větší, nadobyčejnou čistotou svého života. Po čas studií humanitních byli jsme soky a kdykoli jsem jej v oné době spatřil, činil vždy na mne dojem, jakoby vše na něm bylo pouze životem duševním. Po celou dobu studií v Římě nevyhledával nikdy společných schůzek, zábav nebo her. Jeho světem byl jeho stolek, při němž studoval, jeho zájem studium věd. Od svého dvanáctého a třináctého roku psal po latinsky prosu i verše s lehkostí a elegancí, které vzbuzovaly obdiv.“

Roku 1832 dosáhl hodnosti doktora theologie. Nyní odložil jméno Vincens, pod kterýmž po čas svých studií gymnasiálních a universitních znám byl a podepisoval se od té chvíle výhradně Jáchym.

Rozhodnuv se již dříve pro postavení ve zvláštních službách sv. Stolic, ucházel se o přijetí do koleje pro kněze z rodu šlechtického (Accademia dei nobili ecclesiastici) a dosáhl toho. Zde oddal se horlivě studiu občanského a církevního práva.

Neobyčejné úspěchy v studiích, zbožnost a pokora jeho, zjednaly mu přízeň kardinála Pecciho, k jehož přimluvě ho papež Řehoř XVI. r. 1837 jmenoval svým domácím prelátem.

Píše o tom svému bratru Karlovi do Carpineta dne 8. února r. 1837: „Dík mocné ochraně J. E. Pecciho a jiných eminencí, kterou mé chování a mé studie mi získaly, přijala mne J. Svatost dne 6. února, ve výroční den své korunovace, mezi své domácí

Sesláblý žaludek; zrak zemdlen, tvé oči tmí se;
Častěji též prudce tvá hlava rozbolena.

Zimnice zžírná bídně hubí tvé údy vysechlé
Hned mrazivá a na to hned je horečka mučí.

Již hubenost se na tváři jeví, stíží prsa dýší;
Víc a více scházíš aj na celém těle svém.

Snad-li si chceš lichotit, dlouhá předvídáje léta?
Atropos úspěšní chod hrozný ke smrti.

Já na to: „nikterak úzkostem se nedám zmoci bázní:
Přijde-li smrt, vyčkám tak jako rek ji vesel.

Uplynný mne život ni nevábí rozkoše světské,
Nedbám marností, an věčitosti hledám.

Vejda do vlasti pravé, ej jak šťasten bude poutník,
Zná-li, blažen lodník, k přístavu vést svoji loď.“

(Překlad P. Sarkandra Navrátila.)

preláty a udělila mi plášť prelátský. Oh, kdyby otec ještě žil,*) jak by se z toho byl radoval! Jakou rozkoš by mu to bylo způsobilo! Zanechme však této příliš smutné a trpké myšlenky! Tedy díky Jeho Svatosti, nalézám se nyní na nové cestě, na níž ze všech sil se snažiti budu, abych se zachoval dle přání a chování rodiny a ke všemu přispěl, co by zvýšiti mohlo její čest a její lesk.“

Na jaře r. 1837 opustil akademii. Dne 16. března jmenován referendárem při soudním dvoře signatury.

Dne 3. července r. 1837 psal svému bratru Karlu do Carpineta: „S upřímností, kterouž ve svých záležitostech, najmě vůči svým příbuzným, v obyčeji mám, mohu Tě ubezpečiti, že jsem od onoho dne, co jsem, abych přání otcovu vyhověl, svou nynější dráhu nastoupil, kráčet za jediným cílem: chtěl jsem napínati veškeré síly a dbáti chvalného chování, abych v hierarchických postaveních prelatury se dostával ku předu a aby tím zároveň se povznesla spravedlivá úcta, kteréž naše rodina v kraji požívá. Dospěji-li k tomu cíli, myslím, že jsem jednal dle úmyslu otcova. Tyto úmysly jsou mi zákonem, a činil bych si z toho výtku, kdybych někdy ve svém životě proti němu jednal. An jsem dosud mlád, proběhnu bez pochybnosti dráhu tak, že rodina má na cti získá, zůstane-li mé chování bez výtky a nebude-li mně scházeti protekce, v Římě dvě nezbytné podmínky — jak víš — pro jistý a rychlý postup. Jsem nyní teprve pět měsíců prelátem a jsem již na prvním stupni žebříku. Bude Ti potěšením slyšeti, že mne vzal kardinál Sala pod svou ochranu. S potěšením dovíš se dále, že se těším u dvou státních tajemníků, jak se zdá, bez mé zásluhy, jakési vážnosti. Papež sám hledí na mne příznivě. O tom mohl jsem se přesvědčiti včera při audienci, kteráž mi byla povolena. Šel jsem k J. Sv., abych ji poprosil, aby ráčila milostivě přijmouti mé pocity vděčnosti za svou dobrotivost. J. Sv. osvědčila mi obzvláštní blahosklonnost.“

Na konci roku 1837 obdržel vyšší svěcení. Dne 10. prosince píše svému bratru Karlovi: „S Boží milostí jsem tak šťasten, že přijmu dne 17. t. m. podjáhenství, dne 24. o vánočním vigilu jáhenství a konečně v poslední den roku budu vysvěcen na kněze. Doufám tedy, že Pán mi udělí milost, že v první den r. 1838 budu moci sloužiti první mši svatou. První svaté svěcení udělí mi prelát Sinibaldi v akademii, kněžské vysvěcení obdržím od kardinála Odescalchiho.“

*) Otec jeho zemřel v dubnu r. 1836.

A krátce před svým vysvěcením psal témuž bratru: „S Boží milostí obdržím, jak jsem Ti již psal, od J. E. Odescalchiho svaté vysvěcení. Položením rukou kardinálových bude mi udělen duch svatý, totiž moc, tělo Páně a hříchy odpouštět. Na jedné straně nalézá se tak vznešená hodnost, na straně druhé nová úplná nehodnost. To vše mate duši mou a činí mne bázlivým a v téže míře, co se velký ten den blíží. Kéž Bůh, jenž mne k svaté službě povolati ráčil, mi udělí sílu a odvalu, abych k svatému Jeho oltáři vždy s horlivostí a zanícením přistupoval. Kéž mi udělí potřebnou podporu, abych svatou službu, jak se patří, zastával a abych milosti od Boha daného povolání dostál. Byl bych Ti velice povděčen, kdybys v onen den — poslední v roku — v mém úmyslu dal čísti neb zpívati mši svatou, aby Duch svatý na mne sestoupil a s ním plnost jeho darů. Ubezpečuji Tě, že by mi v celém světě větší radost nemohla býti způsobena, a jsem tedy přesvědčen, že neomeškáš vyplniti prosbu mou.

Svému příznivci, kardinálu Salovi napsal: „Nezapomínejte na mne, Eminenci, a poroučejte mne Bohu. Ubezpečuji Vás upřímně, že jest přáním mým, státi se dobrým knězem, sloužiti Bohu a býti horlivým pro slávu Jeho.

V poslední den roku 1837 vysvětil ho kardinál Odescalchi, tehdy generální vikář Řehoře XVI., na kněze. Na druhý den sloužil poprvé mši svatou v kapli sv. Stanislava Kostky v noviciátě jesuitském.

Pln radosti, psal dne 6. ledna 1837 svému bratru Karlovi: „Velebím z celé duše své Boha, jenž dosti na tom, že mne povznesl k tak vysoké důstojnosti, mně poskytuje onen mír a ono duchovní blaho, kteréž v pravdě převyšuje veškeré cítění mé, exsuperat omnem sensum!“

III.

Msgr. Pecci delegátem v Beneventě, později v Perugii. Jeho vysvěcení na biskupa a jmenování nunciem v Bruselu. Jmenování jeho biskupem Perugiánským.

Nedlouho po svém vysvěcení, dne 12. února 1838, obdržel Pecci list ze státního sekretariátu toho znění: „Náš Svatý Otec papež uznal ve své nad míru velké dobrotivosti preláta Jáchyma Pecciho, radu v svaté kongregaci oddělení vnitra, povýšiti na delegáta provincie Beneventské. Tento akt milostivého uvážení papežova oznamuje se tímto prelátu Peccimu, aby se dle toho zařídil a od sekretariátu brev apoštolské plnomocenství, jehož k uvázání se v delegaci a k vykonávání jurisdikce zapotřebí jest, sobě vydíhl. Ant. kard. Gamperini.“

Vévodství Beneventské, nalézající se uprostřed dřívějšího království Neapolského, čítalo tehdy as 23.000 obyvatelů. Správa této papežské provincie vyžadovala silné ruky, neboť byla vydána v plen neapolským podloudníkům a banditům, zbytkům loupežné soldatesky z časů Napoleonských, kteří na území tom krutě řádili. Zlo toto bylo tím povážlivější, že někteří šlechticové, vynikající rodem i postavením svým, loupežnou chasu si najímali a pomocí její se obohacovali. Také v ohledu politickém byla provincie Beneventská horkou půdou. Zde totiž hledávali spiklenci a političtí provinilci z království Neapolského své útočiště a nalézali zde ochranu, což způsobovalo časté spory mezi kurií a vládou Neapolskou.

Úkol, který mladému knězi svěřen byl, nebyl tudíž zajisté lehký a svědčil o velké důvěře, již papež v něho skládal. Pecci byl odhodlán vyplniti těžké poslání své se vší energií. Ihned na počátku stihla jej krutá nehoda. Sotva že po obtížné, pověstnými

bařinami Pontinskými vedoucí cestě do Beneventu dorazil, upadl v těžkou chorobu, které by byl málem podlehl. Stěží se uzdraviv, dal se bez váhání a neohroženě do práce a za nedlouho podařilo se mu zbaviti Benevent brigantů a zjednatí pořádek. Rovněž donutil politické uprchlíky Neapolské, aby opustili území papežské a získal si tak přízeň krále Ferdinanda II. Mladý delegát vydobyl si však také v jiném směru nemalé zásluhy o provincii jeho péči svěřenou, a to zlepšením silnic, upravením daní a zvelebením průmyslu a obchodu a j.

Po tříletém zdárném působení v Beneventě jmenován r. 1841 delegátem v Spoletě, avšak dříve, než se na místo to odebral, stalo se jeho jmenování delegátem v Perugii, jedné z největších provincií církevního státu. Zde očekával jej úkol neméně obtížný než v Beneventě, neboť Perugia byla jedním z hlavních středisek revolučního protipapežského hnutí. Pecci snažil se ze všech sil, aby odstraněním všech příčin nespokojenosti obyvatelstvo papežské vládě naklonil, což se mu v krátké době podařilo, tak že papež Řehoř XVI., když na podzim r. 1841 do Perugie zavítal, s nadšením uvítán jest. Touto změnou poměrů mile překvapen, řekl papež delegátu svému u přítomnosti všech dvořanů: „Na této cestě svými provinciemi byl jsem na některých místech přijat jako prostý mnich, jinde s poctami, jaké přísluší kardinálu, avšak v Arkoně a v Perugii v pravdě jako panovník.“ A louče se s delegátem pravil: „Za krátko, monsignore, až se navrátím do Říma, vzpomenu si na vás.“

Řehoř XVI. dostal v brzkou svému slovu. Na počátku r. 1843 jmenován prelát Pecci, jemuž tehdy bylo teprv 33 roků, apoštolským nunciem v Bruselu.

Dne 27. ledna 1843 povýšil jej papež na titulárního arcibiskupa Damiettského a dne 19. února vysvěcen slavnostně na biskupa.

Dne 19. března 1843 odcestoval nový nuncius přes Francii do Bruselu. Situace v Belgii byla velmi vážná. V dubnu téhož roku utvořeno nové ministerstvo. Boj mezi stranou konservativní a liberální zuřil právě nejvíce, když arcibiskup Pecci králi své listiny odevzdával. Postavení zástupce apoštolské Stolicе u dvora, kde byly silné, církvi nepřátelské vlivy a proudy, vyžadovalo nesmírné opatrnosti a odhodlanosti. Arcibiskup Pecci dal si hned z počátku na tom záležeti, aby si získal přátelství a důvěru krále, což se mu za krátko podařilo. Také v kruzích společenských stal se pro milou povahu, učenost a jemné způsoby své tak oblíbeným, že mužové všech vrstev společenských a politických

stran na něho s důvěrou se obraceli a rozhodnutí jeho v různých sporech si vyžadovali.

Té doby povstaly opět nemilé spory v lůně katolické strany, které věc katolickou v Belgii vážně ohrožovaly. Nuncius Pecci docílil toho vážným a taktuplným zakročením, že spory ty záhy odklizeny byly. Když v Porýnsku nastalo hnutí schismatické, jehož původcem byl Jan Ronge, dohodnuv se s biskupy německými, učinil vhodná opatření, aby hnutí to se nešířilo.

Ačkoliv diplomatická činnost Pecciho byla velmi úspěšná, neměla přece dlouhého trvání. Když v dubnu r. 1845 v Perugii zemřel biskup Cittadini, žádalo obyvatelstvo papeže, aby jim dal Pecciho za biskupa, a papež Řehoř XVI. vyhověl radostně žádosti té. Odvolání jeho z Belgie způsobilo ve všech kruzích belgických nemilé vzrušení. Král Leopold udělil mu vysoké vyznamenání řádové a napsal papeži následující list: „Musím arcibiskupa Pecciho blahosklonné ochraně Vaší Svatosti co nejvřeleji doporučiti; on toho zasluhuje plnou měrou, neboť jsem zřídka kdy poznal upřímnější oddanost svým povinnostem, ryzejší zámysly a zručnější působení. Zdejší pobyt jeho bude velmi prospěšný; on mu poskytne možnost, prokázati Vaší Svatosti dobré služby. Prosím Vaší Svatost, aby si dala od něho podati podrobnou zprávu o dojmech, které si o poměrech církve v Belgii odnáší. On posuzuje veškeré záležitosti velmi rozumně, a Vaše Svatost může mu věnovati všecku důvěru.“

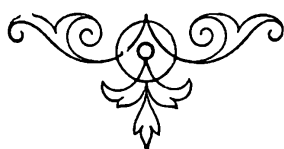
Opustiv Belgii, kde zanechal nejlepší památku, odebral se do Anglie a odtamtud do Francie, aby osobně seznal poměry na tamních královských dvorech, odkud se tehdy řídila evropská politika. Od královny anglické Viktorie i od krále francouzského Ludvíka Filipa dostalo se mu velmi vlídného přijetí.

V Anglii pobyl celý měsíc a všímal si bedlivě poměrů církevních i světských. Velkou pozornost věnoval zejména otázce dělnické a stýkal se osobně s pracujícím lidem.

Dne 22. května r. 1846 vrátil se do Říma a shledal k svému žalu, že dobrodinec jeho, papež Řehoř XVI., umírá. Papež skonal dne 1. června 1846, a nástupcem jeho zvolen kardinál Mastai-Feretti, jenž přijal jméno Pius IX., a kterýž byl Peccimu rovněž nakloněn. Nový papež vyslovil Peccimu hned v první audienci své plné uznání za služby, které v Belgii církvi prokázal. Na dopis krále belgického odpověděl papež: „Monsignor Pecci, nedávno nuncius u Vašeho Veličenstva, odevzdal v Naše ruce cenný list, kterýž Jste Našemu důstojnému předchůdci dne 14. května napsal. Veliká chvála, již Vaše Veličenstvo biskupu Perugiánskému, monsignoru Peccimu, uděliti ráčilo, jest pro tohoto preláta.

velice čestné; on má v příhodný čas následky královských a do-
brotivých přání Vašeho Veličenstva právě tím způsobem zakusiti,
jako kdyby na dráze nunciatury až do konce byl setrval.“

Monsignor Pecci byl v konsistoři dne 19. ledna 1846 slav-
nostně biskupem Perugiánským prohlášen, ale jeho vjezd do Pe-
rugie mohl se konati dle předpisů církevních až 26. července.
Zatím vykonal pouť na velké posvátné místo Umbrijské. Na den
sv. Anny konal za nesmírného jásotu lidu slavný svůj vjezd do
kathedrály perugiánské a zahájil novou činnost, která trvati měla
plných 32 roků. Úkol nad jiné obtížný mu nastával: agitace pro
„sjednocení Italie“ nabyla již velkých rozměrů, a rozčilení v lidu
bylo nesmírné.

IV.

Episkopát v Perugii.

Byly to velice pohnuté doby, které Pecci v hlavním městě Umbrie prožil. V homilii, kterou měl r. 1847 v dómě, slavil výroční den nastolení Pia IX. Za rok vypuklo vzbouření proti papeži. Pius IX. musil opustiti Řím a uchýliti se do Gaety. Zřízena Římská republika, její prapor vlál s Kapitolu. Sláva její trvala krátce; již za několik měsíců musili triumvirové Mazzini, Saffi a Monellini opustiti Řím, a v chrámě sv. Petra zpíváno „Te Deum“ na oslavu návratu papežova.

Také v Perugii pozdvihl se lid proti papežské vládě a zbořil citadelu, kdys „ad coërcendam Perusinorum audaciam“*) vystavěnou. Rakouskému vojsku, které povoláno na pomoc, podařilo se v brzku vzpouru potlačit. Perugia zůstala ještě deset roků v držení papežském; teprve v letech 1859—1860 rozhodl se osud Umbrie. Po bitvě u Magenty slavil Viktor Emanuel po boku Napoleonově svůj vítězný vjezd do Milána. Dne 12. června 1859 prohlásila Bologna jeho diktaturu, Perugia učinila za dva dny totéž. Dne 20. června stála papežská armáda před branami města, kteréž po velikém krveprolití vzdáti se musilo („La strage di Perugia“). V září r. 1860 dobylo vojsko piemontské města.

Pecci, který již dne 19. prosince roku 1853 obdržel klobouk kardinálský, osvědčil ve chvílích nad míru kritických velkou obratnost, chladnokrevnost a rozvahu. Bojoval s kazatelnými, pastýřskými listy a protesty za ideu papežskou. Mluvil „k svému nejmilejšímu lidu“ („al suo diletissimo popolo“) ohnivými slovy, rozebíraje všechny naléhavé otázky časové a odrážej nepřátelské útoky na papežství a jeho světskou moc.

Homilii na oslavu nastolení Pia IX. jsme již uvedli. Kladl

*) „Na přemožení zpupnosti Peružských“.

věřícím svěcení svátkův na srdce a vydal edikt proti souložství. V kritickém roce 1860 pojednával o *světské moci papežské*.

Učinil tak *pastýřským listem ze dne 12. února 1860*, před expedicí Garibaldiho do Sicilie a před vpádem Piemontských do Umbrie. Má za svou povinnost, poučiti lid o světské moci papežově.

„Jest to tím nutnější,“ praví, „any na jedné straně se množí pokusy, namluviti vám, že světská moc se skutečnými zájmy katolicismu nic společného nemá, a na druhé straně přemnoží jsou, kteří buď následkem prostoty své povahy, aneb nedostatečnosti svého vědění, aneb slabosti své mohutnosti myšlenkové sotva tušení mají o zlých úmyslech, které se s tak klamnou zručností zakrývati dovedou. Praví se: „Zde se nejedná o náboženskou otázku, žádáme, aby náboženství se mělo v úctě. Ale papež musí se spokojiti s duchovní vládou duší; světského knížectví nemá zapotřebí. Světská moc táhne ducha k pozemským starostem; ona poškozuje církev; ona se protiví učení evangelia; ona jest protizákonná!“ Tak zní lehkovážná tvrzení, o nichž těžko říci, čeho v nich jest více, zda posměchu, či přetvářky.“ A dále praví: „Neprodlévejme při nové politické theorii, která navrhuje, každého majitele oloupiti o vše to, co nenáleží právě k jeho živobytí. Jaký posměch spočíval by v tom, kdyby se říci chtělo, že loupežník loupeží ubírá majetníku neklid, kterýž každý zbytečný majetek způsobuje! Nebudiž také šířeji promluveno o právu držení jedenáct věků trvajícím, posvěceném, které se nalézá při nejstarší a nejctihodnější všech evropských monarchií: nemohou-li již takováto práva zjednati si vážnosti, pak není v Evropě žádné království, žádné císařství před zkázou bezpečno.“ A dále vyslovuje se:

„Není pravda, že by některý katolík považoval světskou moc papežovu za dogma víry; takovéto tvrzení vycházeti může toliko z ducha nevědomého aneb zlomyslného, církvi nepřátelského. Ale zcela pravdivá a pro každého myslícího ducha zjevná jest úzká souvislost mezi světskou mocí a duchovním primátem.“

Pak pokračuje:

„Což jest tak těžko pochopiti, že živoucí zvěstovatel a vykladatel Božského zákona a vůle nemůže býti podroben soudu některé světské moci, která přece veškeru svou sílu a autoritu z této Božské vůle a z tohoto božského zákona čerpá? Církev jest království Kristovo. Není liž nesrozumitelný náhled, že hlava tohoto království může býti podřízeným kteréhokoli pouze pozemského mocnáře? Církvi přikázán jest úřad, dovésti lidstvo

k jeho nadpřirozenému určení, k jeho poslednímu cíli a k jeho konci; světská moc má pouze úkol, aby bezprostřední účel tohoto života v pokoji, pořádku, bezpečnosti a blahobytu zajistila. Souhlasí snad s požadavky rozumu, podřizuje-li se, co konečným jest cílem tomu, co toliko prostředkem k dosažení tohoto cíle? Jest to věrou, rozumem a vlastní životní zkušeností stvrzená pravda, že štěstí vezdejšího života, nad nímž pozemští králové bdí, toliko prostředkem k dosažení věčného života jest. Nad bezpečným dosažením tohoto věčného života bdí ale vezdy tento velekněz, jemuž dostalo se od Krista poslání, uvésti lidstvo u věčnou blaženost. Není-liž zjevno, jaká zvrácenost ideí v tom spočívá, chce-li se učiniti z tohoto velekněze katolické církve, z římského papeže poddaný některé světské moci.“

Pak vykládá vývoj světské moci papežovy: „Kristova vůle, kterouž světu na rozum přivésti chce, jest, aby založení a rozšíření Jeho církve nebylo dílem nějaké lidské síly. Proto neměli papežové v prvních stoletích nezávislost knížectví, nýbrž jedině mučeníctví. V prvních stoletích byli skutečně poddanými světských knížat; ale nelze nalézt ani jediný okamžik, že by jim tento poddanský poměr byl býval právně uložen. Nejvyšší duchovní moc pontifikátu chovala v sobě od prvopočátku zárodek světské moci. S tímto z vlastní podstaty plynoucím svobodným vývojem dán byl i nezadržitelný vývoj světské moci v čase a v prostoru, v souhlase se zevními (historickými) podmínkami, z nichž se vytvořila. Poznáváme z dějin, jak veliké dary, širé statky a výkony občanské soudní moci římských papežů až do prvních století našeho letopočtu zpět sáhají. Ti, kdož papeže jich světské moci zbaviti a církve do jejího počátečního postavení, na první stupeň její existence připraviti chtějí, nechápou odpor, který v tom leží, když řádné, podstatě křesťanství odpovídající postavení v onom počátečním stadiu shledati chtějí, zneuznávající spolu celou, od Prozřetelnosti napřed uspořádanou velikost pozdějšího vývoje, kterýž uvedl papeže z katakomb a ze žalářů přes krvavé stezky mučeníctví na trůn caesarů, jejich pronásledovatelů.“

Kardinál provádí pak důkaz, že bez světské moci vykonávání primátu za nynější doby jest nemožné. Na konec volá k lidu svému:

„Zde není volby. Musíme buďto v pevné věrnosti státi za Krista, za jeho církve, viditelnou hlavu jeho církve a proti nepřátelům našeho náboženství, aneb s nimi se spojití proti Bohu a jeho církvi. Nejedná se na příště o nějakou otázku politiky, nýbrž o věc svědomí. Nelze nadále, kolísati mezi Kristem a Belíálem.

Byl-li by mezi vámi, kdo by sobě zvolil, uničiti věc nepřátel zastupce Kristova věcí svou? To bylo by věru zapíráním všech tradic vašich předkův; bylo by to, abych užil slov ústavní knihy perugiánské „zvrhnutí synů, kteří povstali z krve nejšlechternějších předkův.“ Vaši předkové byli netoliko víře co nejvěrněji oddáni, oni stáli též pevně na usnesení svém: svými vlastními těly jako pevnost chrániti světskou moc sv. Stolic. Když v Itálii strany Velfů a Ghibelinů se pozdvihly, zůstala Perugia papežům neoblomně věrnou. Když tito povstáními lidu donuceni byli Řím opustiti, našli v Perugii bezpečné útočiště, místo, kde konklave k volbě papeže v plné svobodě odbývati se mohlo. Tato věrnost osvědčila se zejména za vlády Alexandra VI. stkvěle: pročez on nazval vaše předky pevné rytíře a vyvolené obhájce církve, kteří co do odvahy a duševní síly s velkodušnými Makabejci závodili

Když dne 26. října 1861 Piemontský ministr kultu Minghetti rozeslal biskupům a kněžstvu oběžník, jehož účelem bylo je přiměti k tomu, aby se prohlásili pro království Italské, odpověděli biskupové adresou oddanosti Piu IX., jejíž původcem byl kardinál Pecci. Biskupové ubezpečovali sv. Otce slavnostně svou neobmezenou oddaností a svým souhlasem s jeho odporem proti snahám italské vlády. Sardinská vláda neustála v pronásledování kleru, jenž zůstal papeži věrný, a chovala se zjevně nepřátelsky vůči všemu, co souviselo s církví katolickou, a snažila se podrýti jí úplně půdu v lidu. Biskupové umbrijští odhodlali se k různému protestu proti snahám, učiniti církev závislou na státě. V protestu, jenž vyšel z péra kardinála Pecciho, pravilo se:

„Zříme se zármutkem a podivením, že takovéto návrhy se prohlašují jménem vlády, kteráž vedle svého základního zákona „katolické, apoštolské a římské náboženství“ za „jediné náboženství státu“ uznává a která v rozkaze daném armádě, aby tyto provincie obsadila, označuje svým úmyslem: „V Itálii zásady nerovnosti opět přivést k platnosti. Jsouce odhodláni nikdy se nevzdáti hájení posvátných, naší ochraně svěřených, práv, pozdvihujeme hlasy své a protestujeme hlasitě před Bohem a lidmi proti každé novotě, proti každému nařízení, kteréž jsou na škodu právům a svobodě církve. Zejména protestujeme ohledně osob k církvi náležejících proti zrušení církevních soudů. Protestujeme proti nepřátelství těchto dekretů proti zařízením církve, poněvadž každé církevní jmenování a nařízení státnímu svolení podrobují, zbožné nadace řízení a dozoru biskupů odnímají, a to i takové, které původ svůj v církvi samé mají aneb po vůli zakladatelů církvi svěřeny jsou; poněvadž dále zakazují biskupům

všechnen dozor a každé zakročení při úkonech vyučovacích a vychovávacích, poněvadž konečně rektory far donucují úřadovati bez snubních, křestních a úmrtních rejstříků a jiných, k jejich pastýřskému povolání potřebných knih.

Žalujeme na útisky kněží, kteří důtkami, výhrůžkami trestů, zatýkáním, žalářem a vypovídáním pronásledování jsou. Stěžujeme si na zrušování klášterů, na zabavování a ničení posvátných útočišť, na zabírání a potlačování náboženských společenstev. Žalujeme na bezuzdnost divadla a tisku a na osidla, kladená ustavičně prostým a zbožným myslím, na podvracování víry rozšiřováním hanebných hanopisů, nekatolickými naukami a útoky fanatických kazatelů bezbožnosti.“

A když sardinská vláda učinila opět krok dále a nařídila, že sňatek nemá býti napříště na církvi závislým a toliko státním zákonům podroben, podal kardinál Pecci jménem umbrijských biskupů králi plamenné prohlášení. „Tímto zákonem — tak domlouvá králi — „má pod pláštíkem „civilisace“ a „pokroku“ provedena býti přeměna toho, co Bůh sám utvořil. Člověk se donucuje, aby proti svému svědomí vešel ve spojení, kteréž učení církve za zcela nedovolené, a poněvadž schází svátost, za zločinné prohlašuje. Pod klamným zdáním a pod záminkou, že obmezování sňatků se zneužívá, zavrhuje se ctihodná pravidla křesťanského právního řádu a moderní kázeň církve, kteráž dekrety koncilů potvrzena a nepřetržitou praxí tolika věků posvěcena jest. Co se týče následků tohoto zákona, dozvídáme se k svému bolu často o případech zákonem povoleného nemanželského spoluzití; to vede ale ke zkáze duší. Naněvýš trapné jest pomýšlení, že, jak lehko jest, takové poměry způsobiti, tak obtížno bude zlo opět napravití vzhledem k tomu, že stát patrně odporovati bude, a že kněžskému úřadu se kladou překážky. Právě zákon jest příčinou takovýchto poměrů, poněvadž je za právoplatné uznává.

Což jsme neviděli, že zneužívání a přehmaty zákonné moci tak daleko jdou, že se donucují faráři výhrůžkami pokut a žalářů, aby konali své posvátné služby udílením svátostného požehnání bezprostředně po občanském obřadu, a nebrali ohled na formy a disciplinu církevní? Nespatřujeme snad často schválné či neuvážené přenáhlení úředníků při připouštění k občanskému obřadu? A nebyli tito úředníci, když později na jevo vyšly překážky, které sňatek ruší, tak bezstarostni, že takovéto spoluzití trpěli, ačkoli akt i po právu neplatným byl? Věru, zákon takového zrna, který tak špatné ovoce nese, není katolickým zákonem! Jím porušují se přirozené požadavky mravní počestnosti a potrvá-li dále, musí

způsobiti mravní zkázu křesťanského lidu a skončiti se ovšem úpadkem společnosti, na nějž si náš osvícený papež stěžoval, an V. Veličenstvu tyto následky předpovídal.“

Z péra kardinála Pecciho pochází i důrazný protest, jež veškerí arcibiskupové a biskupové umbrijští v té příčině podali, a v němž prohlašovali:

„Přeměna občanského zákonodárství ohledně *manželství*, kteréž, jako tato osnova zákona, platnost manželství činí nezávislou na požadavcích církve a je v odporu s ní ustanovuje, obsahuje nutné porušení katolického dogmatu a potlačení katolického svědomí. Svatost a síla manželského sňatku spočívá po křesťanském názoru na zákoně přírody a na zákoně evangelia, nikoli ale na formuli občanským zákonem předepsané. Toť jest pravda Božského absolutního řádu, od níž církve nikdy uchýliti se nesmí, a o jejíž protivě svědomí katolického lidu nikdy přesvědčeno býti nemůže. Neběží zde o nějaký předmět disciplíny, o kterýž by se vyjednávati mohlo, aneb o pouhou formální otázku, o níž někdo může míti právem odchýlný náhled. Pod záminkou, státu příslušející právo za našich dnů přivést k platnosti, má stát býti donucen, aby zvrhl dogmatickou zásadu až dosud uznávanou, aby svou vlastní minulost zapřel a svědomí svých poddaných bolestně se dotýkal. Může reforma takového rázu někdy uvedena býti v souhlas s vyznáním katolické víry, na kteréž celý národ jest hrdý? Může moudré zákonodárství dáti své svolení k instituci, která panujícimu náboženství tak nepřátelská jest, k zařízení, jehož projednávání kdysi v piemontské komoře tak žalostně se skončilo, a jež jinde se stalo zdrojem bídy, znepokojení, svárů a nemravnosti? Stát má ovšem jisté povinnosti vůči manželství; ony týkají se pouze jeho zevních poměrů, spojujících je s občanskou společností. Církve nežádá si úplnou a výlučnou pravomoc; ona omezuje svůj požadavek na to, co jí Bůh jako její vlastní, nedotknutelné právo udělil. Ve své vlastnosti jako služebnice Jeho náboženství a vůdkyně člověka v jeho poměrech k Bohu žádá sobě právo rozhodovati o platnosti manželství, poněvadž ono podrobno jest duchovnímu a Božskému řádu. Chce-li stát spolupůsobiti k zabezpečení čistoty a pravoplatnosti manželství naproti zneužívání a bezuzdnosti jednotlivců, může tak činiti a nemusí zasahovati v cizí práva. Může toliko opět zavésti onu s církví domluvenou a k odklizení neblahých poměrů nezbytně nutnou harmonii v jednání, kteráž sociální a náboženské zájmy národa tak podivuhodně pořádá a zabezpečuje; on může jen se osvědčiti jako spojenec církve, nikoli ale jako krutovládce nad ní, an uzná a stvrdí svaté zákony, jichž zacho-

vávání církev od jeho poddaných i v zevních záležitostech požaduje, a docílí tím neklamně i svého vlastního účelu. Ale nechť stát upustí od toho, katolické svědomí ostny a pruty trápití a sebe sama činiti učitelem na místě církve, této Božské vůdkyně, od níž jedině katolíci mohou přijmouti pravidla mravnosti a spravedlnosti.“

Roku 1864 vydal kardinál *pastýřský list*, v kterémž obšírně pojednává o *běžných bludech vzhledem k náboženství a křesťanskému životu*. Kardinál obrací se proti těm, kteří se snaží odvrátiti lid od učení a předpisů katolické církve.

„Tito lidé — tak horlí — píší a hlásají: Člověk jest ve svém vlastním svědomí svoboden a může přijmouti náboženství dle své libosti; přirozené náboženství, jemuž rozum každého z nás učí, jest vše, čeho nám jest zapotřebí; nepotřebujeme ani zjevení, ani tajemství víry; náboženství jest čistě vniterní akt; on má pouze v srdci se konati a omeziti se na obor našeho ducha.

Postačí člověku, když se tak chová, že jeho bližní jej mají za ctného, počestného a spravedlivého. Co se týče náboženství, může své jednání zaříditi dle své víry. Náboženství nemá se sférou zevního jednání nic společného: ono nemá význam pro sociální řád, poněvadž zájmy naší duchovní bytosti jsou úplně odloučeny od oněch našeho veřejného života.

Takovéto theorie jsou mezi námi velmi rozšířeny a — přinejme se k tomu — často příznivě a se souhlasem se přijímají. Počet těch, kdož přijetím těchto nauk svého katolického vyznání se vzdávají, jest bohudík neveliký; více jest kolísajících a zklamaných, kteří domnívajíce se, že tyto nauky jsou přípustné, je prakticky následují a, aniž si toho jsou vědomi, své životní zvyky znenáhla dle nich zařizují. Z toho povstává smrtelná lhostejnost u věcech náboženství, nepozorné zanedbávání neb zaslepené opovrhování vším tím, co se týče duše a příštího života . .

Řekněte všem, kdo vám o *svobodě svědomí* hovoří, že bez Boha není svobody! Bůh stvořil člověka svobodným a obdařil jej darem rozumu; ale učiniv tak, uložil Svým stvořením povinnosti a dal jim zákony, chtěje tak zameziti, aby vrozená svoboda a rozum je nezavedly. A mezi těmito povinnostmi a zákony jsou v první řadě ony, které se vztahují k nábožnosti, totiž k zbožňování a poslušnosti, jimiž nejvyššímu původci a obnoviteli člověčenstva povinni jsme. On sám označil a zjevil, jakým způsobem Ho uctívati a Jemu sloužiti máme. Není nikterak zůstaveno svobodné vůli člověka, Jemu toho odpírati aneb nalézti si způsob uctívání Boha a služby Boží, jak se každému zlíbí. Jediné ono uctívání Boha, jediné ono náboženství jest dobré, které Bůh sám

ve výslovném zjevení Své vůle nám přikázal. Z toho důvodu bylo by nejen bezbožné, ale i nerozumné, kdybychom se odvážili tvrditi, že každá forma uctívání Boha jest stejně přijatelná a stejně dobrá, a že lidskému svědomí jest volno, zvoliti si onu formu jeho, která se mu zamlouvá, aneb docela utvořiti si samo náboženství.“

Dále zavrhuje tvrzení, že *náboženství srdce* člověku postačí. Vyvrátiv hlavní bludy proti náboženství, vypočítává hlavní příčiny úpadku křesťanské mravnosti v naší době; jsou to: klení, znesvěcování neděle a svátků, zjevná nemravnost, špatné knihy, pochybená výchova. Největší váhu klade na výchovu dítek a zavrhuje bezkonfesionální školní vyučování: „Není to předsudkem — píše — anobř nadmíru naléhavou povinností, vážnou povinností pravé otcovské lásky, chrániti mládež před nebezpečími a osidly, kteráž na široké cestě světa na ni čekají, před rozpustilými řečmi, nemravnými knihami, oplzlými divadly, špatnou společností, škodlivým přátelstvím, tajným spolčováním. Jest to politování hodná zaslepenost a neomluvitelná pošetilost rodičů, míní-li, že, aby své dítky na cesty světa uvykli, jim musí otevřít cestu k ukájení každé náruživosti, že jim musí dovoliti, býti svými pány a mistry, čímž je vydávají každému pokušení, které zasadí jejich nevinnosti rány, jež čas více nezahojí.“

Kardinál protestoval s největší rozhodností a neohrožeností proti královským dekretům, kterýmiž se zrušovaly církevní soudy, a jimiž se odstraňovaly církevní autorita a dozor na školní vyučování. Rovněž tak protestoval proti zrušování mužských a ženských klášterů, proti konfiskaci jejich majetku a podobným vládním opatřením.

Roku 1876 pojednával zevrubně v *pastýřském listě o »Božských právech katolické církve«*, r. 1868 *»o zápace křesťanství«*. Jeho nejznamenitější tři pastýřské listy, v nichž pojednával *»o církvi a kultuře«* a jimiž své jméno proslavil daleko za hranice Italie, spadají do let 1876—1878. *)

Dne 9. června 1877 přibyl kardinál do věčného města, aby jménem biskupů bývalého papežského státu projevil Piu IX. blahopřání k jeho zlatému jubileu biskupskému. Chatrné zdraví přinutilo jej zdržeti se po celé léto v Římě; navrátil se teprve v srpnu do své diecése. Brzy došlo jej však pozvání od papeže, aby se trvale usadil v Římě.

*) Pastýřské listy jeho obsaženy jsou ve sbírce: „Scelta di Atti Episcopali del Cardinale Gioachimo Pecci, Arcivescovo, Vescovo di Perugia, ora Leone XIII., Sommo Pontifice. Roma 1879.“

Dne 8. července r. 1877 zemřel kamerlengo, kardinál de Angelis. Po smrti jeho prohlásili liberálové za korunní právo nové italské vlády, že pro případ uprázdnění apoštolské Stolicе může vykonávati provisorní správní funkce kardinála kamerlenga. Zejména chtěli, aby byl Vatikán obsazen, aby komnaty zemřelého papeže byly zapečetěny a aby učiněna byla veškerá opatření „k ubíjení svobody konklave“!! Na tuto vyzývavost odpověděl Pius IX. tím, že v konsistoriu, dne 21. září konaném, jmenoval Pecciho kamerlengem. Kardinál Pecci netušil, že opouští svou diecési nadobro a pokračoval v svých pastýřských listech *o církvi a civilisaci*, v nichž složil své názory o postavení církve v nynější době.

První z těchto listů vydán dne 7. února 1877 v Perugii a souvisí s pastýřským listem ze dne 12. února roku 1876, daným v Římě.

V listě ze dne 12. února r. 1876 praví:

„Biskupové, po širé zeměkouli rozptýlení, přimknuli se těsněji než kdy jindy k papeži Piu IX., v dějinách nesmrtelnému. Nikdy neobjevila se vznešená osoba společného otce všech věřících tak úctyhodnou, nikdy jeho slovo tak moudrým a osvíceným, než co jej svět jako pronásledovaného spatřil a jeho rozmilé majestátní čelo, prorvané vrásky, způsobené velkými, ale hrdinně snášenými utrpeními. Nescházeli sice, abych vám plnou pravdu řekl, falešní, pohoršení vzbuzující prorokové; ale tito prorokové nezvěštovali nám než lži a pošetilosti. Rozhodnutím vatikánského koncilu, které učinilo článkem víry učení, jež jsme od svatých otců a nejvíce vynikajících bohoslovných škol dědictvím přejali, *a sice neomylnost římského papeže u věcech víry a mravů*, neodpadli, jak naši nepřátelé doufali, četní zástupové od církve. Naopak, toliko ojedinělí nešťastníci, v jichž srdcích pýcha již od delší doby símě odpadnutí k zralosti přivedla, připravili světu žalostné divadlo směšného schismatu. Oni vzbudili onu útrpnost, která každému odpadlíku náleží. Církev sama nebyla však tím poškozena a žádnému nebezpečí vydána. Ani sobecká ochrana mocných, ani jejich zlato, ani dalekosáhlé ústupky, které všem žádostem a náruživostem učiněny byly, nebyly s to, oživit mrtvolu, která se zove „starokatolictví“. Církev však, sprostěna oněch, kteří v ní byli a nebyli naplněni duchem jejím, jest nyní k novým bojům vyzbrojena. Ona zachová vždy věrně pravdu, její ochraně svěřenou, až uspišena bludy jejích nepřátel přijde doba, kdy právě tito nepřátelé, jsouce neschopni, aby společnost ve všech jejích částech a jejích zařízeních kolísající podporovali, budou

donucení, přijíti k ní, aby od ní slyšeli slovo, kterým opět se zavede pořádek a soulad do pustého chaosu.“

V pastýřském listě ze dne 7. února r. 1877 pojednává kardinál o poměru církve k materiální kultuře. Píše:

„Povinnost, která nám mocí našeho úřadu pastýřského po všechn čas příslušela, abychom vám pravdu zvěštovali, zvýšila se v přítomnosti dle poměrů v těchto dobách trudných. Musíme mluvit k vám, abychom osvětili vašeho ducha, ježž klamnými a svůdnými naukami zatemniti se snaží, a abychom vás nabádali k bdělosti vůči zásadám, které bez překážky se rozšiřují, ač nejhorší nebezpečí s sebou přinášejí. Především musíme však mluvit k vám, abychom vás ochránili před matením pojmů, jež se k tomu účelu vyvolává, aby nikdo již zcela určitě s to nebyl rozeznávat, co jako špatné zavrhovati a co jako dobré a správné schvalovati jest.

Boj, který se proti Bohu a Jeho svaté církvi vede, jest tím nebezpečnější, an veden jest nikoli s poctivou otevřeností, nýbrž s klamnými úskoky. Kdyby bezbožníci, co mezi námi žijí, vždy účel svůj přímo zjevili, byla by úloha naše tím snazší. Věřící byli by zajisté nesmyslností oněch záměrů sami odvráceni, dati sluchu pokušitelům. Tak ale se neděje. Používá se spíše slov, která lákavě zní a nikoli toliko jeden určitý smysl mají. Aniž dříve dle obsahu a objemu svého vysvětlena byla, jsou jako lákadla zvědavým posluchačům vrhána; z každých těchto slov vystaví se jakoby pevnost, z kteréž pak proti církvi, její sluhům a jejím učením značné výpady se činí.

Příkladů takovéhoho úskočného boje dalo by se uvéstí hojnost. Abychom o *jednom* aspoň slově promluvili, jehož lidé bez víry tak často zneužívají: kdož by nevěděl, jak často dnes se opakuje slovo *civilisace*, jako by mezi ní a církví byl vnitřní odpor a nesmířitelné nepřátelství?

Slovo toto, které samo o sobě neurčité jest a kteréž ti, již ho užívají, blíže vysvětliti se neodvažují, stalo se metlou, kterou mrskaají naše tělo, nástrojem, kterým nejsvětější upomínky ničiti se snaží, prostředkem, aby politováníhodným výstřednostem cesty se razily.

Musí-li slovo Boží a slovo onoho, jenž zde na zemi Jeho místo zastupuje, býti terčem posměchu, má to býti civilisace, kteráž toho vyžaduje? Civilisace že žádá, aby se zmenšil počet kostelů a kněží a naproti tomu aby se rozmnožil počet míst hříchů? Jest to civilisace, která žádá divadlo bez vyššího smyslu pro umění a bez vkusu, ale také bez mezí, které mravnost klade! Ve jménu civilisace dovoluje se, aby nejošklivější lichva a ne-

počestné výdělky bujely. Ve jménu civilisace otravuje nemravný tisk myslí a poskvřňuje sprosté, prodejné umění zraky špinavými obrazy, aby zkazilo srdce. Ve stínu slova civilisace, kteréž vztyčeno jest jako úctyhodný prapor, dovoluje se prodej každého mravně otravujícího zboží. S ohlušujícím hlukem slov a s úmyslným matením pojmů vzbuzuje se v lidu mínění, že my to jsme, kteří nesou toho vinu, že civilisace rychleji nepokračuje a že nemá stkvělejších výsledků.

Tak vznikl onen boj, jež *bojem za civilisaci, bojem kulturním* nazývati si zalíbili, který ale v pravdě by zasloužil pojmenování *býti násilným potlačováním církve!*

Církev naprosto není protivnicí kultury a civilisace, vývoje a pokroku v oborech lidského chtění a vědění. Naopak, z ní vyvěralo se na všechny třídy a stavy, na všechny duševní snahy požehnání a světlo vždy až po dnešní den. Také v devatenáctém věku zůstává stejnou měrou oblažitelkou národů, pěstitelkou vzdělanosti, matkou veškeré pravé civilisace, jako byla v minulosti. Bráti jí z rukou výchovu člověčenstva jest tolik, jako bylinu vytrhávati z půdy její: musíť nezbytně uschnouti. Zkušenosti doby přítomné dokazují příliš jasně, kam se dospěje, když se za to má, že se národové bez Krista a bez církve zmravňovati a zušlechťovati mohou.

Moderní, nevěrou nakažené školy národohospodářské považují školy za nejvyšší úkol člověka a oceňují tohoto jen jako stroj, jehož cena dle toho se řídí, jak způsobilým k výrobě se osvědčuje. Odtud ona úplná lhostejnost vůči mravní ceně člověka; odtud ono děsné zneužívání chudoby a slabosti od lidí, kteří jich vykořisťovati dovedou. Jedině toho dbalí, lid na pozemské upoutati a jej v tom zahubiti, otupují v těchto nebohých obětech práce, která opět pohanskou učiněna, všechn život duchovní. Vše, co člověka povznáší, vše, co jej činí tím, čím po vůli Páně býti má: králem všeho stvoření, dítětem Božím, dědicem nebes, vše to uniká zraku a klesá v zapomenutí. Naproti tomu pouští se všemu, co v člověku jest smyslného a zvířecího pudu, uzda. Nuže, kdož zadržuje tuto bezměrnou chtivost, která naši dobu žene, působivěji, než katolická církev, která na jedné straně všechny k práci vyzývá, na druhé pak s moudrostí více než člověčí vhodných prostředků používá, aby práce se nezneužívalo?“

V pastýřském listě ze dne 10. února 1878 rozmlouvá o poměru církve k mravní kultuře. Vedle jeho přesvědčení jest hlavní příčinou rozvrácených sociálních poměrů znesvěcování svátosti manželství. Praví:

„Dejte nám *manžely*, kteří jednak se snaží, učiniti zadost úmyslům Kristovým a kteří jinak své povinnosti s otcovskou láskou církve vykonávají — pak jsou zájmy civilisace obhájeny. Synové, kteří z takovýchto rodin vzejdou, budou zásady spravedlnosti, jež tvoří základy veřejného života, hluboko v srdcích svých nositi; oni budou, moudrým cvičením uvyklí, dbáti patřičně podřízenosti, vrchnost v úctě míti a dle spravedlivých zákonů se řídit. Pod rukama takovýchto rodičů vyvinou se pevné povahy, které se nedají vichrem nových, cizotných nauk ani otrásti ani unést. Z takovýchto věrou a dobrým příkladem posvěcených rodin přinesou si šťastné děti do společnosti ušlechtilost smýšlení, poctivost v obcování, věrnost v zachovávání daného slova. Mravní obrození prorazí si cestu, bez tlaku, ale s obdivuhodnou silou. Pohříchu byli a jsou ještě mnozí, již manželství snižují k žalostné roli čistě občanské smlouvy a proti sylabu láteří, poněvadž odsuzuje tvrzení těch, kteří praví: že žádným způsobem nemůže se trpěti učení církve, že Kristus pozdvihl manželství k hodnotě svátosti. Tací lidé nezapírají toliko náboženskou pravdu, oni pášou zločin na civilisaci.“

Vzhledem k *světské moci* praví:

„Pohanští panovníci a králové zneužívali své moci co nejhanebněji. Náruživosti jejich neznali mezí; oni je ukájeli ztravující výrobky a plody cizího potu. Nejpodivnější nápady jejich rozmaru stávaly se zákonem a běda těm, kdož se odvážili zprotiviti se jim. A nemajíce dosti na tom, činili ještě nároky na nejpyšnější názvy, které u porovnání s jejich činy pro jejich poddané se stávaly krutou ironií. Jinak jest s mocí, která se vyvinuje z nauk křesťanských; jest umírněná, činná, toho dbalá, dobro podporovati a v uzdě držena strachem před nevyhnutelnými tresty, které na soudě Božím stihnou všechny ty, kdož své moci zneužívají a špatně vládnou. Není možná, toho neuznávati; srdce šíří se nám vůči tak vznešenému obrazu světské moci. Poslušnost, kterouž nutnost spořádaného trvání společnosti nám činí nezbytnou povinností, ztrácí všechnu hořkost a stává se lehkou a sladkou. Zbabělí a strachem se chvějící poddaní nevychovali se v náručí církve; nikoli, oni se nalézají toliko mimo její lůno v takových obcích, které neznají jiného práva mimo brutální násilí. Kéž by mocní, ti, kdož žezlo a uzdy vlády v rukou drží, opět se navrátili ke Kristu, kéž by Jeho obraz do sebe přijali a svůj život dle Jeho života zařídili!“

Svůj úsudek o *poměru církve k civilisaci* shrnuje v slovech: „Byl to zkušený Benjamin Franklin, jenž ku konci svého života napsal: „Národ nemůže býti opravdu svobodou, není-li opravdu

ctnostný, a čím národové jsou zkaženější a porušenější, tím více potřebují pánův.“ A jiný spisovatel, jehož jméno od přátel „kulturního boje“ se ctí, praví: „Nezrušujte náboženství, poněvadž národ bez náboženství brzo upadá pod vojenskou absolutní vládu.“ — A zajisté má pravdu, když tak mluví, spisovatel, jenž po krvavých a bezbožných rejích francouzské republiky viděl následovati vládu, která vojenskou kázní vládla lidem, kteří se opřeli Bohu, kteří vše, vědu i umění, university, ano i svědomí dle své libovůle upravití se chystali, kdyby jejich odvážlivost nebyla se zlomila o vytrvalost křesťanského duchovenstva. Zastavme se poněkud a obraťme se u výši, kam jsme dospěli, abychom pohlédli zpět na cestu, kterou jsme urazili. Vidouce tvrdošijný boj, vedený proti církvi jménem civilisace, počali jsme pátrati, zdali snad církev následkem utrpené ztráty nestala se malomocnou k zdokonalení člověčenstva a k rozvoji vzdělanosti, tak že není více s to působiti tak mohutně, jako druhdý. A nyní, když jsme člověka ve všech jeho poměrech pozorovali, postačila nám prostá zkouška, abychom se přesvědčili, že nauky církvi hlásané obsahují drahocenné zárodky civilisace a že by vedly neomylně, kdyby jich šetřeno bylo, k nejvyšší mravní dokonalosti, v jakouž na zemi doufati lze.“

Když kardinál Pecci tento pastýřský list psal, zesnul v Pánu papež Pius IX. dne 7. února 1878, dočkav se ještě toho, že ten, jenž tolik příkoří mu byl způsobil, král Viktor Emanuel, dne 9. ledna 1878 na onen svět jej předešel.

Stížen krutým bolem, dokončil kardinál Pecci svůj pastýřský list:

„Srdce nám chce puknouti převelkou lítostí, připomínajícím vám nadmíru těžkou ránu, která celý katolický svět v nejhlubší zármutek uvedla a která dopadla právě v době, v níž obtíže, v kterýchž církev se nalézala, jak se zdá, svého vrcholu dospěla.

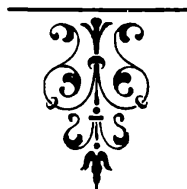
Ach, když jsme započali tato pastýřská slova diktovati, byli jsme daleci toho tušiti, že tento slavný papež, náš nejdobrotivější otec, tak brzo nám vzat bude! Doufali jsme spíše, že jej v brzkou v lepším zdraví spatříme a od něho apoštolské požehnání, od vás pak v odměnu za to dětské modlitby za milovanou nejvyšší hlavu si vyprosíme. Bůh jinak mu určil v prozřetelnosti Své. On chtěl pro něho usplnit odměnu, na niž nároky měl za své dlouholeté, naší společné matce, církvi, prokázané drahocenné služby, za své nesmrtelné činy a za svá s hrdým sebezapíráním, s takou důstojností a apoštolskou neochvějností zkoušená utrpení.

„Ó, důstojní spolupracovníci, neopomeňte onu duši, v níž Bůh tak stkvělým způsobem Svou vlastní duši vtiskl, při svaté

oběti Jemu odporučovati; promlouvejte před svými obcemi o jeho zásluhách; říkejte jim, jak mnoho veliký papež Pius IX. netoliko pro církev a pro duše, ale také na podporu křesťanské kultury vykonal.

„Na vás, nejmilejší bratří a nejdražší diecézáni jest, abyste prosili Boha, by církvi zase co nejdříve nejvyšší hlavu darovati a ji štítem Své síly pokrýti ráčil, tak aby se jí podařilo, mystickou loďku církve bouří zuřících vln do vytouženého přístavu dovésti!“

Zda tušil, že tím Bohem vyvoleným jest on?

V.

Konklave.

Po úmrtí papeže Pia IX. nastala otázka, jak se italská vláda zachová: zda ponechá konklavi garančními zákony zaručenou úplnou svobodu ve volbě nového papeže, či zda, jak někteří rozhodně žádali, osadí Vatikán a bude se o to pokoušeti, aby volba se stala ve smyslu jejím, totiž aby zvolen byl papež, který by se jí úplně podrobil. Kardinál-kamerlengo Pecci uvázal se v těchto kritických chvílích svého obtížného úřadu jako správce církve a jal se pečovati jednak o pohřební slavnosti zesnulého papeže, jednak o přípravy k volbě papeže.

Od 11. století svěřena jest volba Římského biskupa, která dříve se děla od věřících a kněží společně, sboru vysokých hodnostářů církevních a od 13. století děje se v přísné uzavřenosti: v konklavi. Mnich Hildebrand, později papež Řehoř VII., kterýž ještě před svým pontifikátem mocně působil na osudy církve, přivodil změnu voleb pontifikálních ustavením volebního sboru čistě církevního. Papež Mikuláš II. (1059—1061) provedl velikou tu reformu, která byla myšlenkou Hildebrandovou. K tomu cíli svolal do Říma koncil 113 biskupů. Reforma tato jest předmětem proslavené buly „*In nomine domini*“ ze dne 13. dubna 1059.*) Jednalo se hlavně o to, učiniti volbu nezávislejší.

*) Nejdůležitější ustanovení této buly zní: „Ut, obeunte hujus Romanae universalis ecclesiae Pontifice, inprimis Cardinales Episcopi diligentissime simul de electione tractantes, mox Christi Clericos Cardinales adhibeant, sicque reliquus Clerus et Populus ad consensum novae electionis accedant, nimirum praecaventes, ne venalitatis morbus aliqua occasione subrepat. Et ideo religiosissimi viri praeduces sint in promovenda pontificis electione; reliqui autem sequaces. Certus vero atque legitimus hinc electionis ordo perpenditur, si perspectis diversorum patrum regulis sive gestis, etiam illa beati Leonis

Na příště měli toliko kardinálové-biskupové rozhodovati volbu. („Praeduces sint in promovenda Pontificis electione, reliqui autem sequaces.“) Aby však rázem nebyla odstraněna odvěká tradice, měli ostatní kardinálové býti svoláni, aby k výsledku volby přistoupili (assensus), nižší pak duchovenstvo a věřící aby dali svůj souhlas (applausus). Tyto dva výkony byly ovšem toliko formální.

Mikuláš II. ustanovil také, že v čase nepokojů aneb nebezpečí volba může i mimo Řím býti vykonána a že zvolen může býti také, kdo není Římanem. Alexandr III. (1159—1181) ustanovil, že netoliko kardinálové-biskupové, ale všickni kardinálové mají tvořiti sbor volební a poněvadž opět nastaly spory o tom, jaký počet hlasů rozhoduje, určil v konstituci „*Licet de vitanda discordia*“, kterouž prohlásil na třetím koncili Lateránském r. 1180, že za zvolena sluší pokládati toho, kdo obdržel dvě třetiny hlasů. Počet kardinálů nebyl tehdy přesně ustanoven; od 13. do 15. století kolísal mezi desíti a dvaceti. Koncil Basilejský určil počet čtyřia dvaceti. Ku konci 15. století překročil jej Sixtus IV. a jeho nástupci činili taktéž, až Sixtus V. ve své slavné bule „*Postquam verus ille*“ ustanovil definitivně, že kardinálů nemá býti více než sedmdesát na památku sedmdesáti starců, kteří byli Mojžíšovi po boku.

Po smrti Klementa IV (r. 1268) trvalo dlouho, než sv. Stoliče opět byla obsazena. Aby se urychlila volba, zavedeno *konklave*, to jest umístnění kardinálů v uzavřené místnosti na tak dlouho, dokud by se nedocílily dvě třetiny hlasů papežem Alexandrem III. ustanovené. Konklavi kanonicky zřízenému předcházelo konklave nucené. Na jaře r. 1271 bylo ve Viterbě shromážděno sedmnáct kardinálů přes dva roky, oni nemohli se shodnouti o nástupci Klementa IV. I uzavření jsou — až na dva, kteří byli nemocni — v paláci biskupském, jehož veškeré vchody byly zadrženy, až volbu vykonali.

praedecessoris nostri sententia recolatur: Nulla, inquit, ratio sinit, ut inter Episcopos habeantur, qui nec a Clericis sunt electi, nec a plebibus expetiti, nec a comprovincialibus Episcopis cum Metropolitanis iudicio consecrati. Quia vero Sedes Apostolica cunctis in orbe terrarum praefertur Ecclesiis, atque ideo supra se Metropolitanam habere non potest, Cardinales Episcopi procul dubio metropolitani vice funguntur, qui videlicet electum episcopum ad apostolici culminis apicem provehant consecrandum. Eligatur autem de ipsius Ecclesiae gremio, si reperitur idoneus; vel si de ipsa non invenitur, ex alia sumatur:

Quod si pravorum atque iniquorum hominum ita perversitas invaluerit, ut pura, sincera, atque gratuita fieri in Urbe non possit electio: cardinales episcopi cum religiosis clericis, catholicisque laicis, licet paucis, jus obtineant. eligere apostolicae Sedis pontificem, ubi congruentius judicarint . . .“

Řehoř X. (1272—1276) prohlásil na druhém koncilu Lyonském svou proslulou konstituci „*Ubi periculum*» ze dne 7. července 1274, v níž ustanovil:

1. Když papež zemře, *jsou kardinálové přítomní in Curia* (v residenci papeže a jeho dvoře) povinni, než přistoupí k volbě nového papeže, *čekati deset dnů* na své nepřítomné kolegy. Po uplynutí této lhůty mají se shromáždit v paláci, jež zesnulý papež obýval, v uzavřené místnosti, maje každý k své posluze jednoho, v případě nutném nejvýše dva sluhy, buď stavu duchovního nebo laiky.

2. Nikdo nesmí se *přiblížiti ke kardinálům, ani s nimi mluvit, ani jim psáti, ani jim doručovati poselství*, leč se souhlasem všech a u věcech volby. Kdož by se k nim přiblížil, aneb s nimi mluvil, budou exkomunikováni *ipso facto*.

3. V konklavi budiž *okno, kterým kardinálům bude podávána potrava*; otvor ten budiž tak sdělán, aby nikdo jím do konklave vniknouti nemohl.

4. Nebyl-li papež zvolen *v prvních třech dnech po vstoupení do konklave*, nemá kardinálům po šest následujících dnů podáváno býti více než *po jedné míse jak k obědu tak k večeři*. Po těchto pěti dnech neobdrží kardinálové jiného pokrmu než *chleba, vodu a něco vína* až do vykonání volby.

5. Pokud konklave trvá, nedotknou se kardinálové nižádných příjmů svaté Stolicе. *Správa těchto příjmů budiž svěřena kamerlengovi*.

6. Pakli některý kardinál *do konklave nevstoupí*, aneb za příčinou choroby z něho vystoupí, vykoná se volba bez jeho hlasu. Kdož budou chtít vstoupiti, aneb se vrátiti, budou připuštěni a přidruží se k poradám v tom stadiu, v němž právě se nalézají.

7. V konklavi shromáždění kardinálové nemají se *zabývati ničím jiným než volbou*, leč by se jednalo o naléhavou obranu církve aneb o odvrácení nebezpečí tak zjevně hrozícího, že by všichni prohlásili, aby se rozhodnutí odložilo.

8. Zemře-li papež mimo město, kde sídlí jeho kurie, mají kardinálové shromáždit se v městě, území, okršku, kde zemřel, předpokládaje, že tato místa nejsou v interdiktu osad ve vzpouře proti apoštolské Stolicі, v kterémž případě odbývati se má konklave v místě sousedním za těchže podmínek co se týče odloučenosti, potravy a očekávání ostatních kardinálů.

9. Nezávisle na těchto církevních předpisech vyzývá Řehoř X. náčelníky, úředníky a zřízence místa, v němž konklave se odbývá, aby dbali všech nařízení beze lsti a v dobrém úmyslu.

10. Papež vyhrožuje kardinálům tresty a pomstou Boží, napomíná je, aby položili stranou veškeré soukromé ohledy a zapomněli na veškeré smlouvy, závazky, úmluvy a sliby, které dříve byli učinili, co se týče zvolení určené osoby k nejvyššímu kněžství.

Některá z ustanovení těch však se neosvědčila, ona se prováděti nemohla, tak že papež Hadrián V. bulu „*Ubi periculum*“ odvolal. Učinil tak toliko ústně v konsistoři, ale zemřel již čtyřicátého dne svého panování, tak že nemohl učiniti ani opatření. Papež Jan XX. (1276) zrušil konstituci oficiálně, ale nezbylo mu rovněž času, ustanoviti něco jiného. Suspense buly Řehořovy trvala dvacet roků, ale ukázalo se, jak moudrá byla její ustanovení. Papež Celestin V. potvrdil ji znovu, dříve než se zřekl tiary a do své mnišské samoty se navrátil, třemi bulami. Papež Bonifác VIII. potvrdil dekrety Celestinovy a nařídil, aby bula „*Ubi periculum*“ do šesté knihy Dekretalií zařaděna byla. Od té doby nebyla více odvolána, nýbrž byla doplňována, vysvětlována a podle potřeb časových upravována.

Pius IV. opravil a doplnil dílo Řehoře X. bulou „*In eligendis*“, všemi současnými kardinály podepsanou a dne 1. října 1562 prohlášenou. Rovněž tak učinil Řehoř XV. bulou „*Aeterni patris*“ ze dne 15. listopadu 1621, a v bule „*Decet Romanum Pontificem*“ ze dne 12. března 1622 ustanovil podobný volební Cereoniál. Další opravy provedl Klement XII. bulou „*Apostolatus officium*“ ze dne 4. října 1732.

Přetěžké doby nastaly papežské Stolicí za dob Napoleonových. I vidělo se papeži Piu VI. učiniti opatření, aby v případě jeho úmrtí volba nového papeže co nejrychleji se vykonala.

Dekretem ve formě breve daným dne 11. února 1797 a počínajícím slovy „*Attentis peculiaribus praesentibus Ecclesiae circumstantiis*“ sprostil kardinály pro příští volbu povinnosti vyčkati vypršení novemdiů a nařídil jim, aby vykonali volbu, aniž by čekali na příjezd nepřítomných kolegů. Bulou „*Christi Ecclesiae regendae*“ ze dne 30. prosince 1797 právo kardinálů ještě rozšířeno.

Rána na ránu padala nyní na sv. Stolicí. Dne 10. února r. 1798 obsadilo francouzské vojsko pod Berthierem Řím, dne 15. téhož měsíce prohlášena na kapitolu Římská republika a za dva dny opustil nevýslovným bolem zdrcený papež Pius VI. Řím, Dopravili jej nejprve do Sienny, pak do kláštera kartusiánského u Florence. Ze samoty své vydal papež dne 13. listopadu bulu „*Quum nos superiore anno*“, v níž mimo jiné zplňomocňoval kardinály ještě za života papežova učiniti opatření vzhledem k příští volbě.

Když Pius VI. — peregrinus apostolicus — dne 29. srpna 1799 v Grenoblu zemřel, ustanoveny Benátky za místo konklave, z něhož dne 14. března 1800 vyšel papež Pius VII., kterýž vydal dne 6. února 1807 bulu „*Quae potissimum*“ ve smyslu svého předchůdce. Byv dne 6. července 1809 donucen opustiti Řím a odvezen do dlouholetého zajetí do Francie, vydal pod názvem: „*Novae leges in nova Pontificis electione si casus contigerit, ut Illius obitus obveniat inter politicas perturbationes*“ pravidla k příští volbě, která však, poněvadž nastaly opět klidné doby, nepřišla k platnosti; volby jeho nástupců vykonány po způsobu tradičním.

Zabráním Říma r. 1870 změnily se poměry sv. Stolicе od kořene.

Dne 9. ledna 1874 uveřejnila „Kölnische Zeitung“ v německém překladě znění tak zvané „buly“ „*Apostolicae Sedis munus*“, v níž tvrdila, že byla vydána dne 28. května předešlého roku. Touto „bulou“ ustanovilo se, že volba nástupce Piova má se vykonati v největším chvatu, *praesente cadavere*. Na důkaz pravosti této „buly“ uveřejnil zmíněný list několik dní později latinský text. I z pravdě nepodobných ustanovení, i z latinského textu vysvítalo, že tato listina jest podvržena. Na dotaz, v příčině té od některých diplomatů učiněný, zaslal kardinál Antonelli, ministr Pia IX., nunciům přesnou odpověď v ten smysl, že tato tak zvaná „bula“ jest pouhou smyšlenkou.

Ale Pius IX. učinil přece opatření ohledně volby svého nástupce a sice třemi bulami a zvláštním, tyto buly doplňujícím regulativem, kteréž dokumenty zachovány až do vykonání volby Lva XIII. v úplné tajnosti.

První bula „*In hac sublimi*“ dána jest dne 23. srpna 1871, rok po zabrání Říma. Svatá Stolicе učinila již v této krátké době velice trpké zkušenosti. Ještě než italské vojsko do věčného města vniklo, odeslal král hraběte Ponzu di San Marino k papeži. Vyslanec ubezpečoval sv. Otce, že italská vláda zaručí nezávislost a suverenitu papežské Stolicе, a Pius IX. odvětil rozhorleně: „Nedůvěřuji vám, ve jménu Ježíše Krista pravím vám, vy všickni jste obílené hroby!“ A neklamal se. Jakmile se započal nový řád a usnesením komor v lednu r. 1871 Řím jest učiněn hlavním městem království Italského, bylo sv. Stolicі zakoušeti nevýslovných útrap. Na ubytování ústředních úřadů zabrána a zrušena celá řada klášterů a jejich jmění zabaveno, papeži a jeho věrným dala se všemožná příkoří, a rozeštvaná lůza útočila na vše, co s dvorem papežským souviselo. Italská vláda viděla se ovšem nucena vlivem katolických mocností, aby zachovala zdání, že chrání svobody sv. Stolicе a papeže, vydati

tak zvaný *Garanční zákon ze dne 13. května 1871*, zaručující papeži práva suverenní a ochranu duchovním ústavům, ale ustanovení tohoto zákona byla jen prázdná slova „*verba et voces, praetereaque nihil*“. Pius IX. neuznal nikdy zákon ten a prohlašoval stále, že italská usurpace přičí se všemu mezinárodnímu právu. Ve svém spise „*De Romano Pontifice*“ napsal Alfred Reumont: „Jaké záruky může vláda dáti, že bude šetřeno jejich záruk? Vláda, která jako třtina každému nárazu větru se podá, která se chvěje před každou většinou komory, jež alespoň každých šest měsíců se mění a z ruky do úst žije! Papežství má býti svobodné a nezávislé ve správě církevních záležitostí, zatím co italská vláda, jak daleko její moc sahá, pod samými zraky papežovými církevní ústavu ničí, duchovní řády zrušuje, duchovní majetek shrabuje, duchovní nadace a kolegia rozpouští a jejich jmění ke svým účelům používá a do danaidského sudu svého státního dluhu sype, svatosti míst nedbá, ani slávy a lesku tisíciletých upomínek a tisíceronásobných dobrodiní všech věků; papežství musí býti svobodné a nezávislé, ano přec každého skutečného prostředku k vykonávání své autority, ba i k své ochraně oloupeno jest — vůči vládě, která, nehledíc ani k větším i menším na něm páchaným násilnostem, náboženství a církev i papežství samo proti nejsurovějším útokům v tisku a v parlamentě, ano i ve škole se strany lidí bez víry a zákona chrániti nemůže, neb nechce; vůči vládě, která v Římě svou činnost tím započíná, že papeži uzmula jeho městský palác, že dopouští, aby jeho jméno od revolucionářské láje tupeno bylo, že trpí, aby na stupních před milánským velechrámem se prodávaly hanopisy o papeži jako antikristu vedle necudných obrazů. Papežství má býti svobodné a nezávislé, když, na posměch všem papírovým ubezpečením a smlouvám, neposlušný, do výslužby daný papež zítra může býti potrestán zastavením od parlamentu povolených temporalíí. Větší *contradictio in adjecto* nelze si pomysleti.“ A německý profesor mezinárodního práva, Geffcken prohlásil *): Papež není, co ztratil církevní stát, více suverérem; on požívá sice některých práv, která příslušejí toliko suverénům (nedotknutelnost, právo míti vyslance atd.): ale i když v tomto ohledu jako suverén považován jest, není jím přece, nemá ani území ani poddaných.“

Jest pochopitelné, že Pius IX. v této tísní pomýšlel, jakým způsobem by se zabezpečila volba jeho nástupce a jak by se zamezilo příště vmísení se italské vlády do aktu volebního.

*) V osmém vydání Hefflerova „*Volksrecht*“ (5541).

Hlavní ustanovení buly „*In hac sublimi*“ jsou:

Každé zakročení některé světské moci budiž vyloučeno. Právo volební přísluší pouze kardinálům. Papež nechce rozhodovati otázku, kde konklave se konati má: rozhodovati přísluší členům sv. kolegia, shromážděným v místě, kde papež zemře. Kardinálové mají, aniž by čekali na příchod nepřítomných kolegů a na konec obřadů pohřebních, o otázce té ihned jednati. Rozhodnutí staniž se absolutní většinou hlasů; avšak pro volbu papeže zůstaniž požadavek dvoutřetinné většiny, jak staré konstituce ustanovují, v platnosti. Vzhledem k způsobu volby, skrutinia a platnosti odevzdaných hlasů nezavádí se žádná novota. Ku zjištění majority bere se ohled toliko na počet kardinálů skutečně přítomných.

V druhé bule „*Licet per apostolicas*“, dané dne 8. září 1874, nařizuje Pius IX., aby tradiční obřady pohřební co nejvíce se zjednodušily. V této bule jeví se snaha papežova, zameziti veškeré zakročení vlády italské a jejich spojenců. Dovolává se staré zásady: „*Sede vacante nihil innovetur!*“ nařizoval papež prozatímní správě a sboru volebnímu, aby po čas uprázdnění sv. Stolicе ničeho nového nepodnikali a sobě ničeho neosobovali, co náleží jurisdikci živého papeže. Přesnou povinností svatého kolegia jest, právům sv. Stolicе v ničem nezadati.

Třetí bula „*Consultari*“ ze dne 10. října 1877 obsahuje předpisy ohledně co možná největšího zkrácení pohřebních obřadů. I v této bule udílí papež kardinálům právo v uvážení všech okolností zmírniti podmínky pro konklave předepsané. Hlavní jeho starostí jest, odvrátiti nebezpečí vmísení se italské vlády neb jejich spojenců do záležitostí konklave a zmařiti snahy odpůrců sv. Stolicе směřující k tomu, aby někteří členové sv. kolegia pro záměry vlády získáni byli. Italská vláda učinila již diplomatické kroky, aby nátlakem některých velmocí sv. Stolicе byla přinucena přijati tak zvaný garanční zákon ze dne 13. května r. 1871. Pius IX. zakázal znovu zatímní správě a sboru volebnímu, aby po čas uprázdnění papežského stolce žádných novot nezaváděli a v ničem nezadávali autoritě a pravomocnosti vyhrazené papeži samému.

Hlavní ustanovení této buly — celkem jest jich 17 — jsou:

Výhradní právo sv. kolegia zvoliti papeže se potvrzuje s formálním vyloučením jakéhokoli zakročení světské moci.

Kardinálové sprostují se povinností, řídit se ustanovením dřívějších konstitucí, co se týče času, místa, uzavření a ceremonií konklave, pokud by se jimi volba zdržeti mohla.

Ustanovení různých bul dřívějších, co se týče funkcí přidělených různým úřadům civilním, se zrušují.

Zemře-li papež v Římě, mají kardinálové právě přítomní ihned většinou hlasů rozhodovati, má-li se volba vykonati mimo Řím a mimo Italii. Jakmile bude počet kardinálů shromážděných obnášeti o jednoho více, než jest členů sv. kolegia, mohou shromáždění, uznají-li toho potřebu, přikročiti k volbě.

Obřady pohřební a zádušní mají se co možná zjednodušiti. Kardinálové mají konati smuteční služby v kapli ve Vatikáně.

Papež vyslovuje přání, aby v uvážení okolností, v nichž se sv. Stolicе nalézá, příští konklave se konalo mimo Italii.

Kdyby však kardinálové se usnesli, že konklave bude se odbývati v Římě, má při prvním nešetření buď vážnosti místa neb nezávislosti osob — ať již se strany soukromé neb agentů vládních — konklave ihned býti rozpuštěno a z Italie přeneseno.

Veškerá ustanovení dřívějších bul, která nejsou výslovně odvolána, zůstávají v platnosti, zejména ona, jež se týkají platnosti volebního aktu, zakazují veškeré zavádění novot po čas uprázdňení sv. Stolicе, vylučují zkrácení papežské jurisdikce sv. kolegiem, a zakazují kardinálům jakýmkoli způsobem zasáhnouti v práva apoštolské Stolicе, práva, jichž poškoditi každý pod kanonickými tresty vystříhati se má.

Ustanovení předešlých bul jsou v platnosti potud, pokud jsou znova uvedena a sanktionována v této bule, která jest jediným definitivním zákonem.

Kardinálové napomínají se co nejdůtklivěji, aby se řídili přísně všemi předpisy kanonickými starými i novými a aby přikročili k volbě s tím větší bedlivostí a rychlostí, čím obtížnější jsou okolnosti.

Papež vyzývá kardinály, aby při tomto aktu nedbali žádných ohledů světských, aby nedali se pohnouti ni osobní náklonností ni odporučováním některé moci a neměli nic jiného na mysli než slávu Páně a dobro církve.

Tři měsíce po bule „*Consultari*“ a sico dne 10. ledna 1878 viděl Pius IX. toho potřebu vydati pro příští volbu *regulativ*, obsahující 32 články v jazyku vlašském. Politická situace byla ještě nebezpečnější, demonstrace proti papeži nabývaly stále větších rozměrů a větší neurvalosti a dne 28. prosince roku 1877 dostal se k veslu Francesco Crispi, zapřisáhlý odpůrce církve a papeže.

Vůdčí myšlenky regulativu byly: sv. kolegium, sestoupivší se ve volící sbor a převzavší prozatímní administrativní autoritu, může toliko tyto dva mandáty vykonati a nemůže nic nového za-

váděti ve všeobecné politice sv. Stolicе; shromáždění kardinálův jsouc sborem morálním a orgánem kolegiálním může toliko kolektivně jednati a jest každý individuální počín jednotlivého kardinála vyloučen; sbor církevních knížat má příštímu veleknězi, kterýž z jeho lůna vyjde, zanechati situaci úplně nezměněnu, tak jak byla při úmrtí jeho předchůdce.

Obavy, kteréž měl papež Pius IX., že vláda italská neb některá s ní spojená velmoc podnikla pokus působiti na volbu v tom smyslu, aby byl zvolen papež, kterýž by uznal nový stav věcí za právní, se nevyplnily. Když Pius IX. skonál, měla italská vláda následkem časného úmrtí krále Viktora Emanuele a nastoupení krále Humberta příliš mnoho jiných starostí a velmoci byly úplně zaměstnány východní otázkou. Ani se strany italské ani se strany jiné nestal se pokus nějak působiti na výsledek volby; mocnosti, kterýmž přísluší tak zvané „*veto*“, totiž právo, předem proti zvolení toho či onoho kardinála se ohraditi, a sice Španělsko, Francie a Rakousko, práva toho nepoužily. Konklave odbyváno bez všelikých překážek.

* *

Hned po vykonané volbě nastala vážná otázka, má-li nový papež uděliti první svaté požehnání — *urbi et orbi* — s loggie nad hlavním vchodem chrámu sv. Petra, jako se stalo ještě po zvolení papeže Pia IX. dne 16. června r. 1846 aneb i při této příležitosti se zachovati dle změněných formulí a dáti na jevo, že papež pozbyl svobody. V uvážení, že kdyby se zachoval starý obyčej, by se za to míti mohlo, že nový papež hodlá se smířiti s novým řádem, rozhodnuto, že požehnání bude uděleno v basilice. Na náměstí sv. Petra bylo shromážděno nesmírné množství lidstva, jehož jen malá část do kostela se dostala. O půl páté hodině nastal ve shromáždění veliký rozruch: lid měl konečně spatřiti nového papeže. Zasklenné dvěře balkonu nad hlavní lodí se otevřely, vystoupil ceremonář nesoucí papežský kříž, a balustráda potažena červenou draperií. Nyní objevil se papež v bílém rouchu svém a kráčel, provázen kardinály pevným krokem k balustrádě. Nastal nesmírný jásot. Sv. Otec pokynul rukou, a zástup klesl na kolena.

Mohutným a zvučným hlasem pronesl sv. Otec slova: „*Adjutorium nostrum in nomine Domini!*“ a pozdvihnuv ruce k nebesům, udílel třikráte požehnání.

Shromáždění vypuklo nyní v jásavé volání „*Evviva! Evviva!*“, kteréž nalezlo tisícero násobnou ozvěnu na náměstí sv. Petra.

Zvolení papeže Lva XIII. ihned oznámeno mocnostem kromě italské.

Jest staré přísloví, že ten, jenž jako papež do konklave vstupuje, jako kardinál z konklave vychází. Smysl toho jest, že nestává se papežem ten, jehož veřejné mínění před volbou papežem označuje. U kardinála Peccioho přísloví toto se neosvědčilo, neboť platil ze všech kardinálů za nejvážnějšího. Za takového označil jej Louis Teste: *) Kardinál-komoří Pecci jest nejčastěji jmenovaným kandidátem papežství. Náleží k nejzávažnějším členům sboru kardinálského, vyniká povahou, vážností, moudrostí, službami v zájmech církve vykonanými a spojuje apoštolskou mírnost s přísností ve správě. On dovedl, že jej lidé milují, a také, že se ho bojí. Jest postavy vysoké a asketicky hubené, ale zdravé. Má krásnou hlavu, rysy obličeje jsou ostře vytknuty, hlas zvučný a jasný, v životě soukromém jest prostý, laskavý a duchaplný; v obleku úředním, v rouchu nachovém, neb v ornátě biskupském jest vážný, uzavřený velebný, velikostí svého úřadu proniknutý.“

R. Bonghi, bývalý ministr a člen italského parlamentu, napsal o něm: **) „Kardinál Pecci jest bez odporu jedním z nejvýtečnějších duchů sv. kolegia. Jest povahy mírné, ale rázné, a v tom ohledu nemůže se s ním měřiti snad žádný z jeho kolegů. Vynikl ve svých studiích, konal znamenitě své povinnosti a byl vzorným biskupem. Ideál kardinála jest zajisté, může se říci, že Pecci jej učinil skutečností.“

Nemůžeme zamlčeti, že Peccimu bylo prorokováno, že dosáhne nejvyšší hodnosti v Církvi. V rodišti jeho Carpinetě žil jakýs abbé jménem Gessi, který se zabýval veršováním. V jedné ze svých básní, „Il Formale“ nazvané, učinil Peccimu, když tento byl ještě biskupem v Perugii, tuto předpověď: „Pecci dožije se dlouhého věku. Jako slunce mezi třpytnými hvězdami nejvíce září a pánem všech býti se zdá, tak jeví se Pecci v slávě, ve cti, ve stkvělých ctnostech jako hvězda prvního řádu. Nosí-li dnes kříž a fialové roucho, oblékne se jednoho dne v purpur a bissus a uzříte, že ještě výše se povznese. Jako orel Jovišův vsedne si na vrchol skály: *Zřím psáno ve věčném osudu, že bude míti tiaru na hlavě a žezlo po svém boku!*“ ***)

*) „Préface an concile.“

**) „Pio IX. e il Papa futuro.“

***) „Il solo Gioacchin che sta più innante
Vive tuttora e avrà giorni non corti,
Unte del crisma santo ha mani e testa
E in sè d'ognuno i pregi manifesta.“

A v jiné básni „Il Monte Capreo“ píše :

„Jednoho dne, zřím to, budou jej zbožňovati na zemi,
spatří se jeho sláva uvelebena na trůně, všemohoucí Bůh,
jenž řídí všechny věci, učiní jej jednoho dne pastýřem stádo
Kristova.*)

Siccome il Sol fra le più chiare stelle
Risplenda sopra tutte e fa da mastro,
Per gloria, per onore e virtù belle
Si rende Gioacchino il maggior astro.

— — — — —
Se in oggi ho croce al petto e di viola
La veste porta e l'una e l'altra calza,
Di porpora e di bisso avrà la stola,
E lo vedrai quanto di più s'innalza!
Qual' aquila di Giove in alto vola,
E andranne a riposar sull' erta balza.
Jo leggo scritto nell' eterno fato
Che avrà biregno in fronte e scettro a lato!
(„Le Pape Léon XIII.“ Par Mgr. de T'Serclaes I. str 78.)

*) „Un di, lo veggo, adorerassi in terra ;
Sul trono si vedrà sua gloria assisa.
Il Sommo Dio, che tutte cose regge
Lo donnerà Pastor di Cristo al grege.“

VI.

Slavná korunovace.

Slavná korunovace nového papeže ustanovena na den 3. března. Lev XIII. pomýšlel na to, odebrati se po pontifikální mši svaté v kapli Sixtinské v slavném průvodu do velké síně, která se nalézá nad portálem sv. Petra, a dáti se zde korunovati u přítomnosti lidu v basilice shromážděného. Tím mělo se šetřiti ustanovení Pia IX., jenž nechtěl nikdy opustiti Vatikán, a přec poskytovatí věřícím příležitost býti přítomnu tak vzácnému a velevýznamnému aktu korunovace.*)

Již konány k tomu přípravy, když dne 1. března dán od sv. Otce rozkaz, aby se v další práci ustalo. Zároveň oznámeno kardinálům, že korunovace bude se odbývati v kapli Sixtinské. Příčinou této změny bylo, že italská vláda — patrně v odvetu za to, že jí zvolení papežovo nebylo oznámeno — ohlásila ve Vatikáně, že nemůže ručiti za udržení pořádku, kdyby korunovace se odbývala u sv. Petra. Že to byl zjevný akt nepřátelství, vysvítalo z toho, že ministr Crispi všem představeným obcí zakázal účastniti se církevních slavností na počest nového papeže.

Den korunovace se přiblížil.

O půl desáté hodině ranní otevřely se dvěře vévodské síně.**) Napřed vkročili pořadatelé, a za nimi nesena biskupská mitra papežova; pak následovala za papežským křížem, šesti svícemi obklopeným, tiara spočívající na nádherném podstavci. Pak kráčeli kardinálové v slavnostním rouchu, s bílou mitrou na hlavě; za kardinály kráčeli kaplani. Pak následovali biskupové a opati v rouchu pontifikálním a zpovědníci od sv. Petra v bí-

*) „Le Pape Léon XIII.“ Par Mgr de T'Serclaes I. str. 192.

**) D. Bernard O'Reilly: „Léo XIII“ str. 215. a násl.

lém mešním úboru: nyní objevil se sv. Otec uprostřed svých dvořenínů.

Zatím co papež poklekl ke krátké modlitbě před oltářem, zřízeným v pozadí vévodského sálu, položena tiara a zlatá mitra biskupská na epištolovou stranu oltáře. Všichni zaujali svá místa, papež odebral se k trůnu a papežská kapela zapěla slavnostní sbor. Pak přibližovali se kardinálové a biskupové vždy dva a dva, k papežskému trůnu, poklekli a políbili ruku papežovu.

Po tomto prvním holdování zapěl papež modlitbu, aby Bůh na přímluvu sv. Petra jej sprostil okovů hříchů. Když papež oblečen v roucho pontifikální a na hlavu mu dána zlatá mitra, sestoupil s trůnu a kráčel až k východu kůru, kde připravena byla sedia gestatoria, přenosný papežský stolec. Vstoupiv do něho pozdvížen byl od dvanácti v červený aksamit oděných nosičů. Po levé i pravé straně zaujali místa nosiči vějířů (flabelli).

Pak hnul se průvod k Pavlínské kapli a přítomní zvaní hodnostáři klekli na kolena, přijímajíce požehnání sv. Otce. Před kaplí papež sestoupil, mitra mu sňata, a on vrhl se na kolena před nejsv. Svátostí v lesku nesčetných světél zářící. Než papež povstal, přinesen od osmi prelátů baldachýn, pod nímž papež do Sixtiny vstupuje. Před východem z kaple vsedl papež opět na připravený trůn. Na cestě k Sixtině smí se průvod dvakrát zastaviti. Dva ceremonáři předstoupí vždy před papeže, jeden nese hořící svíci, druhý na vysoké tyči připravenou koudel. Na znamení zapálí se koudel a zatím co hoří a zhasíná, volá jeden z nosičů: „Sancte Pater, sic transit gloria mundi! (Svatý Otče, tak mizí sláva světa!)“.

Tento významný obřad opakuje se ještě dvakrát; naposled když papež donesen jest pod baldachýnem do Sixtiny před shromážděnými hodnostáři, diplomaty a jinými hosty.

Před vstupem do choru opustil papež sediu a pomodlil se na stupních oltáře, pak vrátil se opět na sedii, která nyní uprostřed choru stála. První kardinál-jáhen, Mertel, položil mu na bedra pallium, znamenající plnost velekněžské důstojnosti a sepjál je drahocennými zlatými sponami. Papež vstoupil na trůn a nastalo druhé holdování kardinálů, totiž dvojnásobné objetí a udělení políbení míru od papeže.

Po slavné mši svaté, papežem sloužené, přikročeno k vlastnímu aktu korunovačnímu. Kardinál di Pietro předstoupil — zastupuje nemocného kardinála Amata jako kardinála-biskupa Ostijského, jemuž od věků přísluší právo papeže korunovati — před trůn a proslovil korunovační modlitbu vyjadřující krásně pod-

statu papežství: „Všemohoucí, věčný Bože, v Němž všechno důstojenství kněžstva a všechna moc královstva spočívá, račiž Svému sluhovi Lvu, našemu papeži, udělití milost, aby církví plodně vládl, aby skrze něho, jenž milostí Tvou otcem králů a ředitelem všech věřících učiněn jest a se korunuje, vše dle Tvého spasitelného nařízení dobře řízeno byl.“ Pak sňal druhý kardinál-jáhen papeži zlatou biskupskou mitru s hlavy a první kardinál-jáhen posadil na místo její tiaru se slovy: „Accipe tiaram tribus coronis ornatam et scias te esse patrem principum ac regum, rectorem orbis, in terra vicarium Salvatoris nostri Jesu Christi, cui est honor et gloria in saecula saeculorum, amen!“ — („Přijmiž tiaru, třemi korunami zdobenou a věz, že jsi otcem knížat a králův, ředitelem světa, na zemi místodržitelem Spasitele našeho Ježíše Krista, jemuž jest čest a sláva na věky věkův, amen.“)^{*)}

Tím skončila se hlavní část korunovace, která tentokráte poprvé se odbývala v zátíší Vatikánu. Papež opustil Sixtinu sedě na sedii a udíleje na všechny strany požehnání.

Když papež byl odložil roucho pontifikální, předstoupili kardinálové a kardinál di Pietro promluvil k sv. Oci takto:

Svatý Otče! Když naše hlasy vnuknutím Božím na osobu Vaší Svatosti padly, aby Vás pozdvihly k vysoké důstojnosti velekněze katolické církve, dostali jsme se z nejhlubšího zármutku k nejkrásnějším nadějím. Na slzy, kteréž jsme prolili u hrobu Pia IX., jehož celý svět v takové úctě měl a jehož jsme tolik milovali, následovala útěchu poskytující myšlenka, že nová duha nadějí se zklenula nad církví Ježíše Krista.

„Ano, svatý Otče, Vy jste nám dal, když jste řídil diecési, kterouž Božská prozřetelnost Vám byla svěřila, aneb když jste bral účast na velkých záležitostech sv. Stolicе, hojnost důkazů Své pobožnosti, Své apoštolské horlivosti, Svých přčetných ctností, Svého osvíceného rozumu, Své moudrosti a čistého smyslu pro zájmy, slávu a čest našeho kolegia, tak že jsme mohli snadno nabyti přesvědčení, že zvolen nejvyšším Pastýřem, budete držeti se toho, co psal Apoštol o sobě samém Thesálským: „Non in sermone tantum, sed in virtute et in Spiritu sancto, et in plenitudine multa.“

A vůle Božská neváhala zjeviti se a opakovala nám skrze

*) Kdy tiara nositi se počala, není s dostatek objasněno; určité zprávy sahají pouze do časů Mikuláše II. (1059—1062). Dříve byla koruna dvojítá; trojatom počala býti od Urbana V. (1362—1370) snad i od Klementa V. († 1314).

nás slova proslovená k Davidovi, když jej králem v Israeli určila:

„Tu pasces populum meum, et tu eris dux super Israël.“ Jsme šťastni, ani zříme, že všeobecné mínění odpovědělo tomuto Božskému určení a že všichni přistupují k posvátné Vaší osobě právě tak, jako všechna pokolení Israelská v Hebronu na kolena padla před novým pastýřem, jehož jim Bůh ustanovil. A tak i my spěcháme v tento slavný den Vaší korunovace Vám opakovat na důkaz oddanosti a poslušnosti, jako starší vyvoleného národa, slova napsaná na svatých listech: „ecce nos, os tuum et caro tua erimus.“

Kéž dají nebesa, aby, jak svatá kniha králův připomíná o Davidovi „qui quadraginta annos regnavit“, církevní dějiny vyprávěly potomstvu o dlouhé době pontifikátu Lva XIII.

Takové jsou pocity a sliby upřímné, kteréž skládám u Vašich posvátných nohou ve jménu svatého kolegia.

Račtež je dobrotivě přijmouti a nám Své svaté požehnání dáti.“

Hluboce dojat odvětil papež:

„Pane kardinále! Vznešená a přelaskavá slova, jimiž jste Nás v tomto okamžiku jménem svatého kolegia oslovil, dojalo srdce Naše již nad míru pohnuté neočekávanou událostí Našeho povýšení na nejvyšší pontifikát, čehož jsme sobě nezasloužili.

Tíže papežského úřadu, která již sama o sobě jest ohromná, kterouž jste na Nás vložili, stává se ještě větší vzhledem k nepatrnosti Naší zásluhy, která tím jest zničena.

Rituální obřad, který právě s takovou slávou se skončil, dává nám ještě větší ponětí o majestátu a vznešenosti Stolice, na niž jsme byli pozdviženi, a způsobuje v Naší duši vzrůstání idey velikosti tohoto velebného trůnu světa.

A poněvadž jste, pane kardinále, nás nazval Davidem, připadají nám bezděky na pamět slova tohoto svatého krále. Neřekl-liž: „Quis ego sum, Domine Deus, quia adduxisti me hucusque?“

„Než uprostřed tolika zdrojů malomyslnosti nalézáme útěchu, vidouce, jak katolíci jednomyslně kolem svaté Stolice se kupí a jí veřejně svědectví své oddanosti a své lásky dávají.

Nalézáme útěchu ve svornosti a příchylnosti členů svatého kolegia, kteří jsou Nám tak drazí, a v bezpečném vědomí, že jich zdatná podpora Nás nikdy neopustí v plnění povinností těžkého úřadu, k němuž jejich hlasy Nás povolaly.

Zejména pak jsme posilněni důvěrou v milosrdenství Boha, jenž k takové velikosti nás povýšiti ráčil a jehož pomoci se dovolávati nikdy neopomeneme se vši vroucností Našeho srdce a přejeme Sobě, aby všichni o ni prosili, vzpomínajíce si na slova sv. apoštola: „Omnis sufficientia nostra ex Deo est!“

Přesvědčení, že On jest, jenž „infirmi mundi eligit, ut confundat fortia“, žijeme v jistotě, že bude podporou Naší slabosti a že povznese Naši přirozenost, na znamení své moci a aby ozářil svou sílu.

Děkujeme Vám, pane kardinále, za pocity a upřímné přání, kteréž jste Nam jménem svatého kolegia vyslovil, a kteréž My z plna srdce přijímáme. Končíme, dávajíce Vám z hloubi našeho srdce apoštolské požehnání.“

Z večera odvážili se někteří věrní katolíci dáti svou radost nad zvolením nového papeže na jevo osvětlením oken, jak dříve bývalo v obyčeji. To bylo nepřátelům církve vítanou příležitostí k sverpým demonstracím. Lůza — patrně najatá — probíhala ulicemi, tropila před osvětlenými domy nehorázný povyk, křičíc: „Abasso i lumi! Abasso le garantigie! Morte ai preti!“ („Pryč se světly! Pryč s garančním zákonem! Smrt kněžím!“) a házela kameny do oken. Největší výtržnost ztropena před palácem markýze Teodoliho na korsu, který se osmělil, postaviti do osvětleného okna madonu. Za ohlušujícího ryku rozbita všechna okna. Policie chovala se vůči zuřivcům nadmíru shovívavě, napomínajíc je pouze, aby „nešli příliš daleko“! Těmito výtržnostmi podán výmluvný doklad ceny tak zvaného garančního zákona!

Veřejný tisk vítal Lva XIII., uznávaje, že z konklave vyšel papež k těžkému úřadu svému nad jiné způsobilý. I listy církvi nepřátelské vzdávaly mu čest.

Tak napsal oficielní list italské diplomacie „L' Italie“: „Musí se doznati, že tiara jest dnes těžkým břemenem, a že úkol nového papeže není lehký. Lev XIII. jest, po úsudku všech, muž pevné vůle, osvícené zbožnosti, rovněž tak vážnosti hodný jako vážený pro svou povahu a pro své ctnosti.“

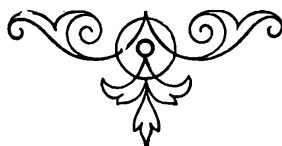
Nový papež byl ovšem také předmětem hanopisů a různých vtipů. Tak koloval o něm posměšný veršik:

„Non è Pio, non è Clemente,
È Leone — mai senza dente.“

t. j.

„Není Pius, není Klement,
Jest Lev — ale bezzubý!“

Doufali patrně, že nový papež nebude neustupně státi na právech církve, že bude malomocný vůči světské vládě. Ukázalo se záhy, že se klamali. Z konklave vyšel tentokráte papež, který staví se důstojně po bok k papežům o církev nejzasloužilejším, papež, o němž platí plnou měrou slovo prorokovo, že jest „lumen de coelo“, pravé světlo s nebe!

VII.

Zřízení katolické hierarchie ve Škotsku. První konsistoř. První encyklika: „Inscrutabili“.

Čtrnáct dnů po svém zvolení vykonal Lev XIII. důležitý akt své pontifikální moci *znovuzřízením katolické hierarchie ve Škotsku* a sice bulou „Ex supremo Apostolatus apice“.*)

Papež se vyslovil, že toto dílo má býti „šťastnou předzvěstí pro počátek nejvyšší moci pastýřské, kterouž uprostřed neštěstí nynější doby s bázní a chvěním na svá bedra vzal.“

Jiným důležitým výkonem bylo jmenování státního sekretáře. Na místo to povolán kardinál Franchi.

Dne 28. března 1878 konal nový papež první konsistoř a sice se vši okázalostí, kdežto Pius IX. v posledních letech svého pontifikátu tak nečinil. Lev XIII. oslovil kardinály obsažnou řečí, v níž ocenil dle zásluhy svého předchůdce a zároveň jasně se vyslovil, jakým způsobem hodlá vykonávati povinnosti svého vznešeného úřadu.

O předchůdci svém pravil mimo jiné: „Jsa v skutečnosti panovníkem katolického světa, bojoval vždy neohroženě za pravdu a spravedlnost a utrpěl v řízení církve obdivuhodné protivenství. Netoliko, že proslavil tuto apoštolskou Stolicí leskem svých ctností, on také naplnil svět největším obdivem a největší láskou

*) Buly papežské psávaly se písmem starobyklým, které se nazývalo „gothicum bullaticum“ a bývaly opatřeny olověnou pečeti (sub plumbo“), kteráž zvláštní šňůrou na pergamén se přivěsila. Lev XIII. vydal dne 29. prosince 1878 „Motu proprio“, jímž částečně změna těchto věcí se nařizuje a sice: 1. Od nynějška, totiž od r. 1879, mají se buly psáti na pergaméně sice, avšak obyčejným písmem latinským. 2. Nejdůležitější buly budou i na příště opatřovány olověnou pečeti, jiné však listiny apoštolské buďtež opatřeny toliko červenou přitištěnou pečeti, kteráž vykazuje obrazy sv. apoštolů Petra a Pavla a na okraji jméno žijícího papeže.“

k Ní. V téže míře, v níž všechny římské papeže délkou svého pontifikátu předčil, vydobyl si také přede všemi nejzářnější důkazy nejvšeobecnější a nepřetržité úcty.“

A o sobě samém a o záměrech svých promluvil k shromážděným kardinálům takto:

„Ctihodní bratři! Když jsme hlasováním vaším povolánu se viděli, přistoupiti k veslu celé církve a ujati se zastoupení knížete všech pastýřů, Ježíše Krista, zmocnila se srdce našeho nesmírná sklíčenost a tíseň. Na jedné straně naplňovalo Nás bázní hluboké přesvědčení o Naší nehodnosti a o Naší úplné malomocnosti, takové břímě nésti, k němuž jsme se tím méně silni cítili, čím hlasitěji a slavněji jméno Našeho nesmrtelného předchůdce Pia IX. svět naplňovalo. Na druhé straně napadla Nás hluboká starost za příčinou žalostných poměrů, v nichž v těchto dnech skorem všude jak občanská společnost tak církev katolická sama se nalézá, najmě však tato apoštolská Stolica, kteráž násilně své světské moci oloupena, odsouzena jest k stavu, v němž nižádným způsobem z plného, svobodného a nerušeného vykonávání své moci těšiti se nemůže.

Jakkoli jsme z těchto příčin viděli se pohnuti, odmítnouti velikou čest pontifikátu, nemohli jsme přece míti tolik srdnatosti, vzdorovati vůli Boha, kteráž se tak zřetelně v jednomyslnosti Vaší volby jevila, volby, kterouž se vaše láskyplná starost o jediný zájem katolické církve osvědčila, která vás k tomu nabádala; abyste co možná nejdříve papeže zvolili.

„Považovali jsme tudíž za Svou povinnost, vzíti na se úřad nejvyššího apoštátu, podrobiti se vůli Boží a veškeru Naší naději na Pána složiti v pevné důvěře, že On, jenž nás k tak vznešené hodnosti povýšil, Naší nepatrnosti také sílu propůjčí.

„A ježto Nám nyní poprvé dovoleno jest, s tohoto místa k Vaším Eminencím promluvit, pudí Nás touha Našeho srdce nejprvé, abychom slavnostně Vás ubezpečili, že Nám u vykonávání služby Našeho apoštolátu nic v té míře na srdci neleží, než abychom s pomocí Božské milosti veškeru svou péčí pastýřskou vynaložili na svatou ochranu katolické víry, nad právy a zájmy církve a svaté Stolice horlivě bděli a nižádné námahy, nižádného protivenství se nelekali, aby všem spása vzešla. Nikdy nemá ani se zroditi myšlenka, že bychom více Své vlastní osoby, než Svého svatého úřadu dbali. Máme ale také pevnou důvěru, že k vykonávání Našich povinností nikdy Nám neodepřete své rady a svého přispění: prosíme a žádáme Vás tedy o ně z plna srdce. Jako Mojžíš, poděšen těžkým břemenem, vlásti celému národu Israel-skému, na rozkaz Boží si sedmdesát nejstarších přidružil, aby

s ním se dělili o břímě, tak buďtež též Vy, o to Vás prosíme, v církvi Boží oněmi sedmdesáti z Israele, kteří by o práci naši s Námi se sdíleli, Naši mysl utvrzovali.“

S nesmírným napjetím očekávána *první encyklika* nového papeže. Vláda italská a liberálové doufali, že Lev XIII. nevstoupí v šlepěje svého předchůdce, že nepostaví se na stanovisko hesla „Non possumus“ a že smíří se s novým stavem věcí. Odkud čerpali tuto naději? Což nebylo z posledních pastýřských listů arcibiskupa Peružského nade vši pochybnost zřejmo, že pokládá světskou moc papežskou za nezbytnou podmínku zdárného vykonávání úřadu papežského a že co nejrozhodněji odsuzuje zabránění církevního státu jako svatokrádež? Což mohlo se očekávat, že Lev XIII. nebude se držeti zásad, které krátce před tím hlásal kardinál Pecci?

Toužebně očekávaná chvíle nadešla: dne 21. dubna r. 1878 vydal papež svou první encykliku, zvanou dle prvních jejích slov „*Inscrutabili*“.

Lev XIII. pojednává nejprve o všeobecném stavu *společnosti lidské* takto:

Hned na počátku Našeho pontifikátu skýtá se Nám smutné divadlo zlořádů, jimiž pokolení lidské ze všech stran tísněno jest: tento tak rozsáhlý převrat nejvyšších pravd, kteréž tvoří jaksi základy lidské společnosti, drzost myšlenek, která nechce trpěti žádnou oprávněnou moc, tato ustavičná příčina rozmišek, z níž povstávají vnitřní boje a divoké i krvavé války; pohrdání zákony, ovládajícími mravy a chránícími spravedlnost; nevysvětlitelná chtivost všech věcí pomíjejících a zapoměnlivost na věčné až k onomu zběsilému vzteku, v němž tak mnozí bídníci se neštítí vložití násilnou ruku na sebe sama; lehkovážná správa, mrhání, pronevěra veřejných statků; nestoudnost těch, kteří, když nejvíce klamou, hledí si dodati vážnosti zastavatelů vlasti, svobody a všelikého práva; konečně onen záhubný mor, jenž plíží se v útroběch lidské společnosti, nedávaje jim nikdy pokoje a ohrožuje je revolučními převraty a neblahými následky.“

Příčina všeho toho zla spočívá dle přesvědčení papežova v nevážení si autority církve, kteráž z rozkazu Božího stojí v čele pokolení lidskému a kteráž jest záštitou i ochranou veškeré zákonité autority. Nepřátelům veřejného pořádku jest to předobře známo a proto útočí hlavně na církev, aby otřásl základy společnosti. Oni prohlašují církev za nepřítelkyni pravé vzdělanosti a hledí zničiti nejvyšší moc papeže, jenž jest strážcem věčných, nezměnitelných ideí spravedlnosti. Odtud pocházejí zákony po-

hříchu v některých zemích vydané, které ruší Božskou autoritu katolické církve; odtud pohrdání mocí biskupskou a překážky, jež se vykonávání duchovního úřadu kladou; odtud rozhánění náboženských řádů a zabavování statků, z nichž se živili služebníci církve a chudí; odtud odnětí veřejných ústavů, věnovaných křesťanské lásce a dobročinnosti z blahodárné správy církve; odtud ona nevázaná zlá svoboda učení v písmě i slově, kdežto naproti tomu právo církve na vyučování a vychovávání mládeže všemožným způsobem se potlačuje a porušuje. A právě tam směřuje také uchvácení světského panství, kteréž Božská Prozřetelnost před mnoha věky biskupu římskému propůjčila, aby svobodně a bez překážky mohl k věčnému blahu národů vykonávati moc od Krista jemu odevzdanou.“

Papež vyličuje pak *sociální úlohu církve a papežství*.

„Jest nade vši pochybnost vyneseno, že občanská společnost nemá bezpečných základů, nespočívá-li na věčných zásadách pravdy a na nezměnitelných zákonech práva a spravedlnosti a nespojují-li se snahy lidské upřímnou blahovolností a nevyřizují-li se vzájemné povinnosti a poměry v lásce. Kdož by ale popíral, že církev to byla, jež zvěstováním evangelia pohanům a zdivočilým a v nejhnusnější pověře vězícím národům přinesla světlo pravdy a je probudila k poznání božského původce všech věcí a sama sebe? Že církev to byla, jež zrušením neblahého otroctví člověku opět vrátila jeho původní ušlechtilost a jeho přirozenou důstojnost, jež zavedla a chránila umění a vědu do všech krajů světa, kde vztyčili znamení spásy; jež zřídila neb v ochranu svou vzala nejkrásnější ústavy křesťanského milosrdenství ku pomoci v nouzi všeliké a tak všude, v soukromí i v životě veřejném lidstvo vychovala, od kalu očistila a se vší oddaností k životu lidské důstojnosti a určení člověku odpovídajícímu povznesla? Porovnává-li tedy člověk zdravého rozumu nynější dobu, která náboženství a církvi Kristově tak nepřátelská jest, s oněmi šťastnějšími věky, kdy církev od národů jako matka uctívána byla, musí nabyti nepochybné jistoty, že naše doba, tak bohata na bouře a převraty, právě zkáze vstříc pádí; a naproti tomu, že ony věky výtečnými zřízeními, zabezpečeným klidem života, blahobytem a zdarem tím více zkvétaly, čím více národové se oddávali vedení církve a její zákonům čest vzdávali. Když tedy ony četné prospěchy, které z činnosti a z blahodárných snah církve vycházely, jak jsme ukázali, v pravdě občanské vzdělanosti na podporu a ozdobu byly, jest církev věru toho vzdálena, tuto vzdělanost tupiti aneb ji poskvřniti; ona spíše činí nárok býti její pěstounkou, vůdkyní a matkou.

Věru, onen druh občanské vzdělanosti, kteráž v rozhodném odporu se nalézá se svatými naukami a zákony církve, není leč přeludem civilisace a prázdné jméno bez obsahu! Toho podávají zjevný důkaz oni národové, jimž světlo evangelia nesvítilo; v jejich životě jevil se sice jakýs záblesk ušlechtilějšího vzdělání, jehož pravé a pravdivé plody však se nevyvínovaly. To zajisté nemůže býti pokládáno nižádným způsobem za dokonalý občanský život, opovrhne-li se směle každou právoplatnou mocí a nemůže zváno býti pravou svobodou, když tato jediné v bezuzdném rozšiřování bludů, v nezrokročeném podávání se všem zlým náruživostem, v beztrestnosti hanebností a neřestí, v uhnětování nejlepších občanů každého stavu politováníhodným, hanebným způsobem se jeví. Neboť tato svoboda, a poněvadž bludná, pošetilá a zkázyplná jest, nemá moci lidskou rodinu zdokonalovati a zjednávatí jí štěstí a zdaru.

Jest věru nade vši pochybnost postaveno, že duch a srdce skrze ni zkázu berou a národové stále víc na důstojnosti ztrácejí, že všecken řád se podlamuje a státní zřízení jakož i veřejná bezpečnost dříve či později úplně se zničí.

Pohlédneme-li ale naproti tomu na působení *římských papežů*, kdož byl by tak nespravedliv a popíral, že římstí biskupové si získali velkých a znamenitých zásluh o veškeru lidskou společnost? Věru, naši předchůdcové nikdy se nerozmýšleli, běželo-li o blaho národů, podstoupiti boje všeho druhu, snášeti námahy a na se bráti těžká protivenství! Se zrakoma k nebesům obrácenými, ani neskláněli šíji před hrozbami zlých, ani nedali se svéstí v slabosti lichocením a sliby k zpronevěře vůči své povinnosti.

Byla to tato apoštolská Stolice, jež zbytky rozpadnuvší se staré společnosti sebrala a opět spojila; právě tato apoštolská Stolice podobala se zářné pochodni, kterouž křesťanským věkům rozžehnuto světlo vzdělanosti. Ona byla kotvou spásy v nejzuřivějších bouřích, jimiž lidská společnost semo tamo zmítána byla; ona byla svatou páskou jednoty, kteráž sobě odcizelé a v mravech různé národy spojovala; ona byla konečně společným střediskem, od něhož se vyžadovaly i nauky víry a náboženství, i návody a rady k pokojné správě veřejných záležitostí.

Než k čemu mnoho slov? Toť právě slávou papežů, že s největší vytrvalostí jako hráz a jako bašta vzdorovali barbarství, aby lidská společnost neupadla zpět v pověru a zdivočilost.

Ó, kéž by tato blahodárná autorita nikdy nebyla bývala zneužívána a v opovržení uváděna! Pak zajisté ani občanská moc by nebyla pozbyla oné vznešené a posvátné ozdoby, kterouž jako dar náboženství v sobě chovala a kterýž jediné poměr

poddanský činí člověka důstojným a ušlechtilým, ani by nebylo vzplanulo tolik vzpour a válek, jež zemím neštěstí přinesly, a někdy kvetoucí říše nebyly by s vrcholu svého štěstí klesly a nebyly by tíhou událostí zlých zdrceny bývaly. Dokladem toho jsou národové východu, kteří po přetrhnutí volného svazku, kterýmž s apoštolskou Stolicí spojeni byli, lesk své původní ušlechtilosti, slávu ve všech uměních a vědách zároveň s čestným postavením svým ztratili.“

Nyní vypočítává papež dobrodiní, jichž se nevděčné Italii od papežů dostalo a vzpomíná sv. Lva Velikého, Alexandra III., Innocence III., Pia V. a Lva X., kteří Italii před záhubou barbarstvím zachránili a v umění, mravech a osvětě velikou učinili.

„O tom — praví sv. Otec — podává svědectví toto Naše vznešené město, sídlo papežů, které jim děkuje, že bylo nejen nejpevnějším hradem víry, ale že také jako útulek krásných umění a jako byt moudrosti si získalo obdivu a úcty celého světa. Any tyto velkolepé události dějinnými listinami věčné paměti odevzdány jsou, může jen v zlovolném a nedůstojném osočování šířeno býti klamné tvrzení, že apoštolská Stolica byla překážkou civilisace a štěstí Italie.

Spočívají-li tedy veškeré naděje Italie a celého zemského okršku na vlivu, pro všeobecné dobro tak blahodárném, jež autorita apoštolské Stolice vykonává, a na těsném svazku, jenž všechny věřící křesťany s římským papežem spojuje, nemůžeme neuznávat, že Nám nic nemůže býti důležitější, než římské Stolicí její důstojnost neporušenu zachovati a spojení údů s hlavou, synů s otcem vždy víc a více upevňovati.

Abychom všim Nám možným způsobem práva a svobody této svaté Stolice obhájili, nepřestaneme nikdy se snažiti, aby se dostalo Naší autoritě vždy povinné poslušnosti, aby odstraněny byly překážky, které plné svobodě Našeho úřadu v cestu se staví a abychom opět si vydobyli onoho postavení, kteréž rozhodnutí božské moudrosti římským papežům již před věky udělilo.

Co Nás pudí, abychom se onoho dřívějšího postavení domáhali, není zajisté ani ctižádost ani chtivost panství, nýbrž ohled na Náš úřad a pouta svaté přísahy, kteráž nás vízí. Žádáme ho netoliko proto, že světského panství jest nezbytně zapotřebí, aby plná svoboda duchovní moci ochráněna a zachována byla, nýbrž i z té příčiny, že jest nade vši pochybnost postaveno, že spolu se světskou mocí apoštolské Stolice veřejné blaho veškeré lidské společnosti ohroženo jest. *A proto nemůžeme opomenouti, jak toho Naše povinnost vyžaduje, všechna ona prohlášení a protesty, kteréž Náš předchůdce Pius IX. blahoslavené paměti jak proti zabrání cír-*

kevního státu tak proti porušení všech římské církvi příslušejících práv vydal a častěji opakoval, tímto Naším listem vesměs obnoviti a potvrditi.

„Zároveň zdvihnáme hlas Náš ke knížatům a vůdcům národů, a zapřísaháme je opět a opět při jméně Nejvyššího, aby přispění církve, jež v těchto těžkých dobách jim se nabízí, neodmítali a aby jednomyslně kolem tohoto zdroje autority a spásy se shromáždili a víc a více svazky lásky a úcty s ní se spojovali. Dejž Bůh, aby celou pravdu toho, co jsme řekli, u sebe uvážili a nahlédli, že učení Kristovo, jak Augustin řekl, slouží státům k spáse, že s blahem církve a s poslušností k ní zabezpečuje se spolu i státům blaho a pokoj.

Kéž by ředitelové států všecko své snažení vynaložili na odklizení zlořádů, kteréž církev a její viditelnou hlavu tísní, aby národům, nad nimiž jsou postaveni, konečně v úděl se dostalo blaha, nastoupiti cestu spravedlnosti a pokoje, tak aby se započal šťastný věk blahobytu a slávy.

Odvolávaje se na odsouzení šířících se bludů mými předchůdci, obnovuje je a klade pak církevním knížatům na srdce:

„Vaším, ctihodní bratři, jest však úřadem, horlivě toho dbáti, aby símě Božského učení široko a daleko po roli Páně se rozneslo, aby pravdy katolické víry, byvše záhy duším věřících vštípeny, hluboko se zakořenily, tak aby duše ty zkažených bludů zůstaly ostříhány. Čím více nepřátelé náboženství o to usilují, aby lidem nezkušeným a hlavně mládeži takové učení vpravili, které zatemňuje ducha a kazí mravy, tím horlivěji jest Vám k tomu pracovati, aby netoliko *methoda vyučovací* byla přiměřená a důkladná, anobrž aby také i vyučování v různých vědeckých oborech se nalézalo v plném souhlase s katolickým učním. To platí najmě o filosofii, na níž správné pojmání ostatních věd hlavně záleží a jejíž účelem nikterak není, Božské učení podemílati, kteráž spíše s radostí cestu jí razí a proti útočníkům v ochranu ji bere, jak to veliký Augustin a andělský učitel*) i ostatní mistři křesťanské moudrosti příkladem i spisy svými činili.

Vážné vyučování mládeže na posilu v pravé víře a náboženství, jakož i k zachování čistoty mravů musí ale v nejútlejším mládí vzíti počátek v domácí společnosti, kteráž, jsouc v těchto dobách žalostně rozvrácena, nemůže ve svou důstojnost dosazena býti jinak, leč všemi zákony, kterýmiž v církvi od samého božského původce zřízena byla. Když On pozdvihl k důstojenství

*) Sv. Tomáš Aquinský zván Doctor angelicus.

svátost manželství, jímž Své spojení s církví vyznačeno míti chtěl, udělil manželskému obcování ne toliko vyšší posvěcení, ale připravil i rodičům i dětem nejpůsobivější pomůcku, skrze niž vzájemným plněním svých povinností dočasné i věčné blaženosti dosíci mohou. Poněvadž ale bezbožné zákony náboženskou povahu této veliké svátosti zlehčující, ji na roveň postavily s občanskými smlouvami, byl toho smutný následek, že státní občané místo křesťanského manželství užívali zákonného souložnictví, že manželé povinností vzájemné věrnosti nedbali, že děti rodičům poslušnost a úctu odepřely, že svazky domácí lásky se uvolnily a že, co nejhorším příkladem jest a veřejnou mravnost nejvíce kazí, přechasto šílená láska v zápětí má zhoubné a politováníhodné rozmíšky. Tyto truchlivé a žalostné zjevy musí Vaši horlivost rozplameňovati a Vás nabádati, abyste věřící, Vaši ochraně svěřeně, napomínali, by učení o svátosti manželství účelivě poslouchali a dbali zákonů, jimiž církev povinnosti manželů a dětí upravuje

V pravdě veliké a síly člověka přesahující jest vše to, co doufáme a čeho Sobě přejeme, ctihodní bratři; poněvadž ale Bůh založil církev Svou k spáse lidstva a jí pomoc Svou až na konec věků slíbil, chováme pevnou důvěru, že člověčenstvo Jeho přispěním hledati bude spásu svou a blaho své v poslušnosti vůči církvi a neomylnému učení této apoštolské Stolice.“ *)

*) Důležité toto místo zní doslovně: „Si igitur spes omnes Italiae Orbisque universi in ea vi communi utilitati et bono saluberrima, qua Sedis Apostolicae pollet auctoritas, et in arctissimo nexu sunt positae, qui omnes Christi fideles cum Romano Pontifice devinciat, nihil Nobis potius esse debere cognoscimus, quam ut Romanae Cathedrae suam dignitatem sartam tectamque servemus, et membrorum cum Capite, filiorum cum Patre conjunctionem magis magisque firmemus.

Quapropter ut in primis, eo quo possumus modo, jura libertatemque hujus Sanctae Sedis adseramus, contendere nunquam desinemus, ut auctoritati Nostrae suum constet obsequium, ut obstacula amoveantur, quae plenam ministerii Nostri potestatisquae libertatem impediunt, atque in eam rerum conditionem restituamur, in qua divinae Sapientiae consilium romanos Antistites jam pridem collocaverat. Ad hanc vero restitutionem postulandam movemur, venerabiles Fratres, non ambitionis studio aut dominationis cupiditate, sed officii Nostri ratione et religiosi jurisjurandi vinculis, quibus obstringimur; ac praeterea non solum ex eo, quod principatus hic ad plenam libertatem spiritualis potestatem tuendam conservandamque est necessarius, sed etiam quod exploratissimum est, cum de temporali Principatu Sedis Apostolicae agitur, publici etiam boni et salutis totius humanae societatis causam agitari. *Hinc praetermittere non possumus, quin pro officii Nostri munere, quo Sanctae Ecclesiae jura tueri tenemur, declarationes et protestationes omnes, quas sa. me. Pius IX. Decessor Noster tum adversum violationem jurium ad Romanam Ecclesiam pertinentium pluries eddidit ac iteravit, easdem et Nos hisce litteris*

Touto encyklikou dán stkvělý důkaz, že na sv. Stolicí zasedl papež vzácných vlastností, kterýž má úplnou způsobilost i pevnou vůli, hájiti neohroženě a se vší rozhodností práva této svaté Stolice, a kterýž jméno své zapíše zlatým písmem v dějiny papežství. Encyklika nalezla v celém katolickém světě nadšený ohlas a naplnila jej obdivem muže, jehož Prozřetelnost určila, aby stál v čele církve v dobách nad jiné těžkých a nebezpečných. Také nekatolická a v ohledu náboženském lhostejná veřejnost uznávala plnou měrou hlubokost myšlenek, klasičnost jazyka a dokonalost formy první encykliky.

A nepřátelé církve? Mohla-li italská vláda skutečně oddávati se domnění, že Lev XIII. nevstoupí v šlepěje svého předchůdce a že se spokojí nedůstojným postavením, jaké hlavě církve odnětím světského panství připraveno bylo, mohla-li italská vláda skutečně kojiti se nadějí, že Lev XIII. bude ústupnějším než Pius IX. a že se jí podrobí, pak nemohlo býti důkladnějšího zklamání, než jí první encyklika nového papeže způsobila. Liberální i vládní tisk pustil uzdu své zášti proti papežství i církvi a vláda spěchala podat nové doklady svého proticírkevního smýšlení.

Pod záštitou vlády konána v květnu okázalým způsobem oslava stých narozenin Voltairových, kteráž byla jenom pláštíkem projevům protipapežským a proticírkevním. Zadostučiněním bylo Lvu XIII., když velký spolek „Federazione Piana“, sdružení věrných katolíků italských za Papeže Pia IX. utvořené a jeho jméno přijavší, v den Nanebevstoupení Páně kol trůnu jeho se shromáždil a proti oněm demonstracím protestoval.

Vláda vymýšlela stále a stále nová příkoří církvi a papeži a podnikla proti nim boj na celé čáře. Vypuzování mnichů a jeptisek, zavírání klášterů a zabavování jejich jmění, pronásledování biskupů a kněží, zjevné podporování protestantské pro-

omnino renovemus et confirmemus. Simul autem ad Principes et supremos populorum Moderatores voces Nostras convertimus, eosque per nomen augustum Summi Dei etiam atque etiam obtestamur, ne oblatam sibi tam necessario tempore opem Ecclesiae repudiant, atque uti consentientibus studiis circa hunc fontem auctoritatis et salutis amice coeant, Eique intimi amoris et observantiae vinculis magis magisque jungantur. Faxit Deus, ut illi, comperta eorum, quae diximus, veritate, ac secum reputantes doctrinam Christi, ut Augustinus aiebat, magnam, si obtemperetur, salutem esse reipublicae et in Ecclesiae incolumitate et obsequio suam etiam ac publicam incolumitatem et tranquillitatem contineri, cogitationes suas et curas conferant ad levanda mala, quibus Ecclesia ejusque visibile Caput affligitur, atque ita tandem contingat, ut populi, quibus praesunt, justitiae et pacis ingressis viam felici aevo prosperitatis et gloriae fruuntur.“

pagandy atd. atd., toť byly výmluvné doklady, jak vláda rozumí tak zvaným garančním zákonům. Nejbolestnější rána zasazena ale papeži, když vláda dne 26. června nařídila, že katolickému katechismu v elementárních školách vyučovati se má jen v těch případech, kde toho rodičové výslovně žádají.

Sv. Otec dal bolesti i rozhořčenosti své výmluvný výraz v listě, jež v té příčině napsal svému generálnímu vikáři, kardinálu Monacovi. Vypisuje tklivými slovy příčinu žalu, jež mu způsobuje stav, v němž se Řím nalézá: bezuzdnost tisku, rozšiřování se chrámů a škol protestantských a hlavně proskripce katechismu, této poslední hráze víry dítek. Pak uvádí dobré následky vyučování katolické věrouce a vyslovuje se, „že nižádným způsobem nelze na dítěti opakovati rozsudek Šalomounův a rozdělití je ve dvě nerozumným a krutým rozdělením jeho a jeho vůle: při pěstování snah musí zároveň řídit se tato k nabývání ctností a k poslednímu konci.“ Sv. Otec dokazuje dále, jak nicotná jest morálka, kterouž nazývají občanskou neb přirozenou, a jak jest nezpůsobilou vésti děcko k dobru. Na konec klade duchovenstvu na srdce, aby zdvojnásobnilo svou horlivost, aby se snažilo, by katolické náboženství se šířilo a katolické školy se zakládaly a aby rodičům domlouvalo, by rozhodně žádali vyučování katechismu ve školách obecných. A papež jal se sám ze svých skrovných prostředků zakládati katolické školy elementární.

VIII.

Lev XIII. o své politice v listě k novému státnímu sekretáři.

Sv. Otcí naskytla se brzy příležitost — pohříchu smutná — projevití vůdčí zásady své politiky. Kardinálu Franchimu bylo toliko na krátko popřáno zastávati důležitý úřad státního sekretáře. Tento vynikající a horlivý muž zemřel náhle dne 31. července 1878. Lev XIII. jmenoval dne 9. srpna 1878 jeho nástupcem kardinála Ninu. V obsírném psaní ze dne 27. srpna 1878 obeznamuje jej se stěžejnými body své politiky a se záležitostmi, které mu nejvíce na srdci leží a jimž dle jeho přání státní sekretář největší bedlivost věnovati má.

„Poněvadž, pane kardinále, nyní svůj úřad nastupujete, vidíme toho potřebu, tento dopis Vám odeslati, abychom s Vámi sdělili Naše náhledy o některých důležitých věcech, kterýmž Vaše bdělá starost u zvláštní míře věnována býti musí.

„Hned v prvních dnech Našeho pontifikátu upřeli jsme s výše této apoštolské Stolicе Svě zraký na *nynější poměry společnosti*, abychom její stav upevnili, její choroby prozkoumali a způsobilé léky proti ní vynalezli. Zatím litovali jsme v svém encyklickém oběžníku k všem Naším bratřím v episkopátě úpadku ne- toliko nadpřirozených pravd, jimž víra nás učí, nýbrž i přirozených, jak spekulativních tak praktických pravd, nabývání vrchu nejosudnějších bludův a ze vzrůstajících, se všech stran společnost tísňících nepořádků hrozícího vážného nebezpečí.

„Pravili jsme, že hlavní příčinou tohoto velikého mravního úpadku jest zjevně prohášenené oddělení se a zamýšlené odpadnutí společnosti našich dnův od Krista a Jeho církve, která jedině má moc k odstranění veškerých chorob společnosti. Ukázali jsme v jasném světle událostí, že církev, Kristem k obnově světa za-

ložená, od samého počátku svou nadpřirozenou silou společností značnou pomoc přinášeti se jala; že církev byla v nejtemnějších a zkázyplných dobách jediným majákem, kterýž národům zabezpečoval stezku života, že církev byla jediným útočištěm, kde nalézaly mír a klid.

„Z toho snadno souditi lze, že, byla-li církev v minulých dobách s to, aby světu tak znamenité dobrodiní prokazovala, zajisté také dnes to činiti může; že církev, jak každý katolík věří, poněvadž duch Kristův s Jeho nikdy nescházejícím přispěním v ní žije, od Něho učitelkou pravdy a strážkyní Jeho svatého a neposkvrněného zákona učiněna jest a že v tomto postavení do dnešního dne všechnu potřebnou sílu v sobě chová, aby duchovnímu a mravnímu úpadku, kterýmž společnost postonává, vzdorovala a ji uzdravila.

Čím více bezzásadní nepřátelé církve, aby ji v špatnou pověst uvedli a nepřátelství světa proti ní zdvihli, nejtěžší oslování její rozšiřují, tím více snažili jsme se hned od počátku tyto předsudky rozptylovati a tyto falše odhalovati, jsouce přesvědčení, že národové, jakmile církev v její celém dobrodějném působení poznají, jak v skutečnosti jest, ochotně do lůna jejího se navrátí.

„Abychom úmysl tento provedli, odhodlali jsme se, stejným způsobem hlasu Svého pozdvihnouti k těm, kdož národům vládnou, a se vši opravdovostí je pozvati, aby v těchto dobách tísně od sebe neodmítali silné podpory, kterou jim církev podává. A puze apoštolskou láskou Svojí, obrátili jsme se také na ty, kteří svazky katolického náboženství s Námi spojení nejsou, přejíce Sobě, aby také jejich poddaní blahodárného vlivu tohoto božského zřízení zakusili.

„Víte dobře, pane kardinále, že puze tímto srdečným přáním, jsme se obrátili na *mocného císaře slavného německého národa*, národa, který Naší obzvláštní pozornosti vyžaduje k vůli těžkému postavení, kteréž všem katolíkům připraveno jest. Naše slova, kteráž vyplynula jediné z úmyslu, Německu navrátiti náboženský mír, byla od císaře příznivě přijata a způsobila, že započato jest přátelské vyjednávání. Při tom zamýšleli jsme, nespokojiti se pouze odklizením nepřátelských opatření, ale dospěti po odstranění všech překážek k opravdovému, pevnému a trvalému míru.

„Důležitost tohoto účelu byla od těch, kteří osudy oné říše v rukou drží, správně oceněna a tím budou, jak upřímně důvěřujeme, k tomu přivedeni, aby společně s Námi k tomu cíli dospěli. Církev zajisté bude se těšiti, dostane-li se tomuto velkému

národu opět pokoje; říše však bude míti neméně příčiny k radosti, když synové katolické církve po upokojení svědomí osvědčí se jako za dob dřívějších: nejvěrnějšími a nejspolehlivějšími poddanými.

„Také krajiny *východní* nemohly uniknouti Naší bdělosti: tam chystá se následkem velikých, právě se dokonávajících událostí snad lepší budoucnost církevním zájmům. Svátá Stolica ničeho nezamešká na podporu jejich, a My se oddáváme utěšené naději, že vysoce slavné církve oněch krajin opět povstanou k plodnému životu a že opět se zastkvějí v staroslavném lesku svém.

„Tyto stručné poznámky dokazují, pane kardinále, s dostatek Náš úmysl, rozvinouti v širém objemu dobrodějnou působnost církve a papežství uprostřed moderní společnosti ve všech jejích částech. Jest tudíž zapotřebí, abyste také Vy na provedení tohoto Našeho úmyslu, kterýž Bůh Nám vnukl, veškeru Svou péči a veškeru Svou činnost vynaložili.

„Mimo to máte věnovati veškeru Svou pozornost jinému, nejvyšší důležitému předmětu: míníme velice obtížné postavení, kteréž hlavě církvi v Itálii a v Římě připraveno jest od té doby, co oloupena jest o světské panství, kteréž Prozřetelnost před tolika věky na ochranu jeho duchovní svobody jemu darovala.

„Nechceme zde prodlévati při úvaze, že poškození nejsvětějších zájmů apoštolské Stolicy a římského papeže jest osudno také pro blaho a pro klid národů, poněvadž se otrásá ustálenými pojmy o právu a povinnosti a poněvadž se oslabuje úcta před zákonem, když se poškozují nejstarší a nejvznešenější práva v osobě zástupce Kristova. Takto otvírá se cesta vedoucí k zničení možnosti spoluzití lidské společnosti.

„Úvaze Vaší doporučovali bychom také, že katolíci různých států nikdy se neupokojí, pokud jejich nejvyšší pastýř, nejvyšší učitel jejich víry, ředitel jejich svědomí, *v plném užívání pravé svobody a skutečné nezávislosti nalézati se nebude.*

„Nemůžeme nepřipomenouti, že, zatím co pro Naši duchovní vládu, jak z příčiny jejího Božského původu a jejího nadpřirozeného určení, tak pro nezbytné působení jejího blahodárného vlivu k blahu lidské společnosti nejdokonalejší svobody zapotřebí máme, postavení, v které nyní uvržení jsme, svobodu tuto v té míře ruší a omezuje, že vláda veškeré církve velice obtížnou Nám se stává. Toť jest zjevná, denními událostmi utvrzená skutečnost. Žaloby Našeho předchůdce Pia IX., v památné konsistoriální allokuci ze dne 12. března 1877 hlasně a slavně pronesené, mohou z téhož důvodu Nami býti obnoveny s připojením mnohých jiných

stesků, k nimž příčinu dávají překážky, jež svobodnému vykonávání Naší moci v cestu se staví.

„Nemáme si jedině, jako Náš osvícený předchůdce, co stěžovati na potlačování náboženských řádů, čímž papež oloupen jest o jich cennou pomoc v kongregacích, v nichž nejdůležitější záležitosti církve se projednávají. Stěžujeme sobě, že zákonem o vojenském odvodu bohoslužbě mnozí z jejích služebníků se od-cizují, poněvadž zákon tento každého bez rozdílu k vojenské službě nutí; že ústavy lásky a dobročinnosti, kteréž v Římě založeny byly papeži aneb katolickými národy za starostlivé ochrany církve, Našemu a duchovenstva dozoru více nepodléhají. Žalujeme s největší trpkostí Našeho srdce jako otec a arcipastýř, že nuceni jsme viděti, jak pod Našimi zraky v tomto městě Římě, v tomto středisku katolického náboženství, kacířství činí pokroky, jak školy a chrámy jinověrců svobodně a u velkém počtu se zřizují, a že patřiti musíme na zkázu, která toho jest následkem, najmě mezi mládeží, kteráž protikatolické výchově se odevzdává.

„Ale, jakoby toho všeho ani nebylo, nyní činí se ještě pokusy, vlastní akty Naší papežské jurisdikce obmezovati, ano i rušiti. Jest Vám známo, pane kardinále, dobře známo, že po obsazení Říma vláda, přejíc sobě, až do jisté míry upokojiti svědomí katolíků, kteří v příčině osad a jejich nejvyššího pastýře u velikém rozčilení se nalézali, dala veřejné a slavné osvědčení, že jmenování italských biskupů ponechává zcela v rukou papežových. Pak ale byli biskupové pod záminkou, že akt jich kanonické instituce vládnímu „placet“ předložen nebyl, netoliko svých příjmů oloupeni a tím svaté Stolicí těžké břímě jich udržování naloženo, ale vláda odepřela k největší duchovní škodě věřících i uznání biskupských správních výkonů, jako jest jmenování farářů a jiných osob k duchovním beneficiím.

„A když svatá Stolica, hodlajíc tomuto zlu odpomoci, trpěla, aby nově zvolení biskupové důkaz svého zvolení a kanonicky vykonané instituce podali, nezlepšilo se tím postavení církve nikterak. Navzdor předložení bul zůstávali biskupové z té neb oné nicotné příčiny svých příjmů zbaveni a nedbalo se vykonávání jejich úřední činnosti. Mnozí z nich vidí, jak žádost jejich od úřadu k úřadu se odkazuje a nekonečnému prodlévání podrobuje. Mužové největší jistoty, znamenití učeností a ctností, kteréž papež uznal za hodny, aby zastávali nejvyšší místo církevní hierarchie, musí se podrobovati nad míru pokořujícím a trapným vyšetřováním, jako by byli lidé obyčejného rázu, kteří stojí pod tíhou nějakého podezření.

„Aby tento stav věcí ještě trapnějším byl učiněn, započato před nedávnem v různých diecésích Italie přiváděti právo královského patronátu k platnosti, a sice s přehnanými nároky a záštiplnými opatřeními.

„Není Naším úmyslem dokazovati nicotu těchto domnělých práv, kteráž ostatně i od mnohých Našich odpůrců se uznává. Postačí, připomeneme-li, že apoštolská Stolica, již jest vyhrazeno o všechny biskupské stolce se starati, vždy v obyčeji měla, patronátní právo jen takovým suverénům přiznávati, kteří si dobyli zásluh o církev starostí o její zájmy, podporou její činnosti a rozmnožováním jejího jmění. Všickni pak, kdož popíráním práv církve aneb zabráním jejího majetku proti ní jako nepřátelé vystoupili, stávají se vedle církevních zákonů již tím k vykonávání takového patronátu neschopnými.

„Z toho, co jsme zde uvedli, vysvítá nad vši pochybnost úmysl, v Itálii pokračovati v systému stále vzrůstajícího nepřátelství vůči církvi; jde z toho nepokrytě na jevo, jaká to jest svoboda, která církvi poskytnuta býti má, a jakého zrna jest úcta, kterou hlavně katolickému náboženství prokazovati chtějí.

„Při tomto nanejvýš politování hodném stavu věcí jsme, pane kardinále, dobře sobě povědomi vážných povinností a majíce zraky upřeny k nebesům a jsouce posílení bezpečným vědomím Božského přispění, vynasnažíme se, abychom nikdy se nezpronevěřili těmto povinnostem.“

Veliký bol působil sv. Otcí přežalostný stav *katolíků v Německu* i pomýšlel záhy na to, aby poměry v jejich prospěch se změnily. Německá vláda zahájila hned po válce s Francií proti církvi bezohledný boj, jež německo-liberální poslanec Virchov nazval „*bojem za kulturu*“ (Culturkampf,*) a kruté pronásledo-

*) Boj ten započat dne 8. července 1871 zrušením katolického oddělení v ministerstvu kultu. Rychle za sebou následovala pak jiná opatření proti katolické církvi. Tak zakročení proti Ermlandskému biskupu Krementzovi a proti polnímu proboštu Namszanovskému, že se opřeli hnutí starokatolickému; dále pruský zákon ze dne 11. března r. 1872 ohledně rozšíření státního dozoru na vyučování náboženství; pak zákon ze dne 4. července 1872, kterým Jesuité, Redemptoristé, Lazaristé, kongregace kněží svatého Ducha a společnost nejsvětějšího Srdce Ježíšova z Německa jsou vypovězeni. Německý kancléř, kníže Bismarck, byl tehdy pevně přesvědčen, že se mu podaří katolickou církev v Německu úplně zničiti. Na výstražný hlas katolických poslanců odpověděl Bismarck dne 14. května 1872 zpupně: „Do Canossy nepůjdem!“ Opatření tato byla však pouze začátkem zákonodárství proti katolické církvi. Dne 5. dubna 1873 bylo zákonem ustanoveno, že církev státním zákonům a zákonitému státnímu dozoru podřízena zůstane, a že zákon upravuje právo státu ohledně předběžného vzdělání, ustanovování a propouštění duchovních, a že určuje meze církevní disciplinární moci. Tato práva

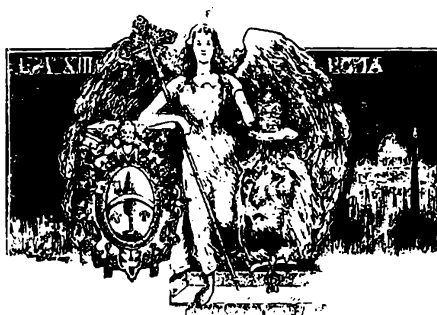
vání katolíků bralo stále větší rozměry. Lev XIII. oznámil dne 20. února své zvolení také německému císaři a psal v listě svém: „Poněvadž k Svému zármutku nenalézáme již oněch poměrů, které v dřívějších dobách mezi svatou Stolicí a Vaším Veličenstvem tak šťastně panovaly, obracím se na Vaši velikomyslnost, chtějící docílit, aby mír a spokojenost zavládly u značné části Vašich poddaných. Katoličtí poddaní Vašeho Veličenstva budou toho dbáti, jak jim víra, k níž se hlásí, nařizuje, aby vždy s nejvyšší oddaností uctivě a věrně k Vašemu Veličenstvu se zachovali.“ V odpovědi císařově ze dne 24. března 1879 vyslovena naděje, že „papež mocným vlivem svým působiti bude k tomu, aby služebníci církve v Německu příkladem lidu jich duchovnímu vedení svěřeného se řídili a zákonům země, v níž bydlí, se podrobili.“

Papež děkoval císaři za laskavé smýšlení jeho, ale prohlásil, že nikterak nemůže duchovenstva donutiti, aby se řečeným zákonům podrobilo, dokud by na prospěch církve změněny nebyly. Když pak na císaře učiněny krátce po sobě dva atentáty,*) vy-

státní byla přesně formulována zákony o předběžném vzdělání a ustanovování duchovních (11. května), o církevní moci disciplinární a zřízení královského soudu pro církevní záležitosti (12. května), že duchovní mohou býti i z vlasti vypovězeni (Expatriierungsgesetz). Pruský zákon ze dne 31. května r. 1875 zakazoval veškeré řády a jim podobné kongregace vyjímaje ty, které se zabývají ošetřováním nemocných. Pruským zákonem ze dne 22. dubna roku 1875 nařizovalo se zastavení platů těm duchovním, kteří by se zmíněným zákonům podrobili nechtěli (tak zv. Brodkorbgesetz neb Sperrgesetz). Pak následovala ještě řada administrativních opatření v neprospěch katolíků. Němečtí biskupové vzpírali se těmto zákonům. Žádný biskup nesložil předepsané přísahy homagiální, žádná kapitola ne zvolila správce biskupství dle požadavku zákona, žádná obec katolická „státního faráře“ a žádný bohoslovec nesložil kulturní zkoušky. Vláda užila své moci a jala se zejména proti biskupům co nejpřísněji vystupovati. V krátké době sesazeno sedm biskupů: arcibiskup Ledochowski (15. dubna 1874), biskup dr. Konrád Martin (5. ledna 1875), kníže-biskup dr. Jindřich Förster (6. října 1875), biskup dr. Jan Brickmann (8. března 1876), arcibiskup dr. Pavel Melkers (18. června r. 1876), světící biskup Janiszewski (14. dubna r. 1877) a biskup Petr Blum (13. června 1877). Do vězení byli uvrženi arcibiskupové Poznaňský a Kolínský, biskupové Padernbornský a Trevírský, světící biskup Poznaňský; celá řada biskupů odsouzena k značným pokutám peněžním. Biskupské ústavy od chlapeckých až do kněžských seminářů byly uzavřeny, 241 kněží, 136 redaktorů katolických časopisův a 210 jiných občanů potrestáno na svobodě a penězích, 55 spolků rozpuštěno, na 500 klášterů a kongregací zrušeno. Prameny: Hirschius: Preussische Kirchengesetze (Berlín 1874—1887); Bar: Staat und katholische Kirche in Preussen (Berlín 1883); Majunke: Geschichte des Kulturkampfes in Preussen (Paderborn, 1886—1887).

*) První atentát podnikl dne 11. května 1878 Hödel, druhý dne 2. června téhož roku D. Nobiling.

slovil mu papež po první i po druhé hlubokou svoji soustrast. Na druhý list odpověděl korunní princ a vyslovil naději, že, ačkoli platných zákonů pruských po přání Římské kurie změnit nelze, přece nalezena bude cesta k míru mezi papežem a Pruskem. Papež jal se nyní vyjednávat s knížetem Bismarckem a v červenci r. 1878 došlo k rozmluvě mezi kancléřem a papežským nunciem v Mnichově Masellou. Vyjednávání nezůstalo bez úspěchu. Do jaké míry, vyličíme později.

IX.

Nepřátelství italské vlády. Vatikánská knihovna. Encyklika „Quod Apostolici muneris“ proti socialismu.

Italská vláda dávala sv. Otcí neustále pocítovati nepřátelství své. Chovala se takovým způsobem, že opětně se jednalo o to, aby papež Vatikán opustil a někde v cizině bezpečný útulek si vyhledal. I proti katolickým poutníkům, kteří z cizích zemí do Říma přicházeli, obracela se zášť vlády. V den sv. Terezie, patronky Španělska, r. 1878, chtěli zavítati poutníci ze všech španělských provincií do věčného města, ale vláda si umínila, že alespoň v tento den do Říma jich nepustí. Když poutníci připluli do přístavu Civita-Vecchie, oznámilo jim, že jest jim uložena čtyřdenní karanténa. Opatření to bylo úplně zbytečné, neboť ani ve Španělsku, odkud poutníci přicházeli, ani na jejich lodi nebylo nákazy. Tento čin zjevného nepřátelství způsobil v celém katolickém světě veliké pohoršení.

Sv. Otec dal hned v prvním roce svého pontifikátu stkvělý důkaz, že jest přítelem pravdy historické a podporovatelem vědy. Proslulý archiv vatikánský, jenž chová v sobě neocenitelné poklady historické, byl až dosud pečlivě uzavírán a jen občas bylo některým císařům, kteří těšili se mocné protekci, dovoleno do něho vniknouti *) Bohatá bibliotéka byla sice méně střežena, ale studium v ní bylo velmi obtížné, poněvadž nebyla účelně srovnána a poněvadž se nedostávalo katalogů. Lev XIII. nařídil motu proprio ze dne 9. září 1878 nové uspořádání bibliotéky, a co ještě důležitější jest, dovolil, aby archiv přístupen byl bez obtíží badatelům všech národů. Tímto velkomyslným rozhodnutím prokázal

*) Také Fr. Palackému byl přístup povolen.

vědě velkou službu, což i od učenců nekatolických vděčně uznáváno jest.*)

Dne 28. prosince r. 1878 vydána velká encyklika „*Quod Apostolici muneris*“ proti „socialistům, kommunistům a nihilistům“.

Svatý Otec vyslovuje se o nich:

„Nic ze všeho toho, co po právu Božím i lidským k blahu a k ozdobě života moudře zřízeno jest, nenechávají nedotknuto a neporušeno; vyšším mocem, kterýmž, jak apoštol napomíná, každá duše poddána býti má, a které od Boha nabývají práva poroučeti, odepírají poslušnosti a hlásají dokonalou rovnost všech lidí v právech i v povinnostech. Přirozené muže a ženy spojení, i nevzdělaným národům svaté, zneuctívají a uvolňují jeho svazek, jímž domácí společnost hlavně se víže, ano dávají jej vilnosti v šanc. Stržení bažením po statech pomíjejících, kteréž „jest kořen zajisté všeho zlého“, vzpírají se právu vlastnickému, přirozeným zákonem posvěcenému a vzbuzujíce zdání, že potřebám všech lidí zadost činí a přáním jejich vyhovují, snaží se nesmírným zločinem uloupiti a za obecný majetek prohlásiti, cokoli dědictvím neb prací ducha či rukou, neb spořivostí nabyto jest. A tyto ohromné bludy hlásají ve svých shromážděních, rozšiřují je tiskopisy, a vrhají je záplavou časopisů do davu. Z toho povstala v nespokojeném lidu taková zášť proti úctyhodnému majestátu a proti moci králů, že zločinní zrádci, spustivše se každé uzdy v krátkém čase opětně s bezbožnou odvahou panovníky zbraní napadli.“

Svatý Otec líčí pak původ a příčiny tohoto zjevu:

„Dobře víte, ctihodní bratří, že zuřivý boj, který proti katolické víře již v 16. století nepokoji započat byl a do dnešního dne stále prudším se stával, k tomu směřuje, aby po zavržení všeho zjevení a zničení všeho nadpřirozeného řádu jediné nálezy rozumu či spíše jeho poblouznění k platnosti přišly. Takovýto blud, jenž neprávem jméno své od rozumu odvozuje, prosákl netoliko mysli přemnohých jednotlivců, anobrž i valnou část občanské společnosti, poněvadž člověku vrozenému pudu po

*) Ladislav Klicman píše ve svém článku „Z Vatikánu“ v Českém Časopise Historickém“ (ročník 1895, č. 1., 2. a 3.): „Starobylý palác papežský stal se v posledních patnácti letech střediskem historického badání, jež nemá sobě rovno. Z blízka i z dále putují k němu učenci všech téměř národův vzdělaného světa sbíratí prameny pro historii své vlasti. Díky šlechtěnému rozhodnutí vládnoucího papeže Lva utvořila se kolem archivu vatikánského celá učená obec, hotová akademie. Neméně než pět historických ústavů, celá řada drobnějších expedicí a soukromých učenců závodí dnes na tomto poli, na něž od devíti téměř let také království České vysílá své zástupce...“

vyznamenání lichotí, jej dráždí a všelikým chtíčům uzdu pouští. I dopuštěno se nové, samým patronům neznámé bezbožnosti a zařizeny státní útvary bez ohledu na Boha a jím stanovený řád; hlásá se, že veřejná autorita nemá ani původu ani majestátu ani moci vlády od Boha, anobř spíše od davu, jenž se pokládá za prosta všeho Božského a jedině těm zákonům podrobovati se chce, kteréž sám dle své vůle dal. Když nadpřirozené pravdy víry, jeho rozumu se přičící, zavrženy byly, vypovídá se sám původce lidského pokolení a jeho Spasitel z universit, lyceí, gymnasií a celého veřejného života. Budoucího a věčného života odměny a tresty upadly v zapomenutí a žhoucí žádostivost štěstí obmezena jest na prostor pozemského života. Poněvadž tyto nauky široko daleko se roznesly a v myšlení i jednání veliká bezuzdnost nastala, není divu, že příslušníci nejnižšího stavu zošklivivše sobě svá chudobná obydlí neb dílny, na domy a statky bohatých vrhati se chtějí; není divu, že není více klidu veřejného a soukromého života a lidské pokolení že dospělo již téměř v nejkrajnější záhubu.“

Sv. Otec jest přesvědčen, že zlo socialismu vyšlo z boje *tajných společností* proti svobodě Božského a nadpřirozeného života církve. Připomenuv, že předchůdcové jeho, od Klementa XII. a Benedikta XIV. počínajíc, zejména Pius VII., Lev XII. a Pius IX. proti tajným sektám nastupovali, pokračuje:

„Litovati jest, že ti, jimž přísluší starost o všeobecné blaho, upadnuvše v osidla bezbožných lidí a přespříliš ustrašení, vůči církvi vždy podezíravě a nepřátelsky se chovali, nenahlízejíce, že záměry sekt by byly s nezdarem se setkaly, kdyby nauce katolické církve a autoritě římských papežů od knížat i od národů vždy byla se vzdávala patřičná úcta. Neboť „církev Boha živého, kteráž jest sloup a utvrzení pravdy“, jest hlasatelkou všech nauk a předpisů, jimiž blaho a pokoj společnosti se chrání a jedovaté býlí socialismu z kořene se vyvrací.“

Svatý Otec staví naproti socialistickému učení, že všickni lidé od přírody jsou sobě rovni, učení evangelia, dle něhož rovnost lidí spočívá v tom, že všickni obdrželi tutéž přirozenost a k téže vznešené hodnosti dětí Božích povoláni jsou, že všickni k jednomu cíli určeni jsou a všickni dle téhož zákona souzeni budou a po zásluze trest neb odměnu obdrží. Nerovnost práva a moci pochází však od samého Původce přísahy „z Něhož všeliká rodina na nebi i na zemi se jmenuje“. Dle katolické nauky jsou knížata a poddaní vzájemnými právy a povinnostmi tak spojeni, že panovačnost jest mírněna a povinnost poslušenství se ulehčuje, upevňuje a co nejvíce zušlechťuje.

Svatá církev vštěpuje podřízeným naučení apoštolské: „Není vrchnosti, jediné od Boha; a kteréž vrchnosti jsou, od Boha zřízeny jsou. A protož, kdož se vrchnosti protiví, Božímu zřízení se protiví; kteříž pak se protiví, odsouzení sobě dobudou. A dále: „A protož náleží vrchnostem poddánu býti netoliko pro pokutu, ale i pro svědomí. Každému tedy, což jste povinni, dávejte: komu daň, tomu daň; komu clo, tomu clo; komu bázeň, tomu bázeň; komu čest, tomu čest.“

Ten, jenž vše stvořil a řídí, učinil prozíravou svou moudrostí, že nejnižší skrze prostřední, prostřední skrze nejvyšší posledního cíle dosahují. Tak jako i v samé říši nebeské chtěl míti rozdíl mezi kůry andělskými a jedny druhým podrobeny, a tak jako i v církvi různé stupně posvěcení a rozličné úřady ustanovil, tak zařídil také, že v občanské společnosti jsou různé stavy, co do důstojenství práv a moci se lišící, aby stát jako církev jedním byly tělem, které má mnoho údů, z nichž jedny druhých jsou ušlechtilejší, avšak všechny navzájem si jsou potřebné a o společné blaho pečují.“

Svatý Otec uvádí dále, že socialistické „právo na revoluci“ nesnáší se s učením katolickým a píše: „Stane-li se někdy, že veřejné moci od knížat bez rozvážení a nad míru se užívá, nedovoluje nauka katolické církve jí se zprotivovati, aby pokoj pořádku víc a více se neporušoval a společnosti z toho ještě větší škoda nevzešla. Kdyby ale rozkazy zákonodárců a knížat něco nařizovaly, co Božskému neb přirozenému právu se přičí, připomínají nám povinnost a důstojnost křesťanského jména, jakož i výrok apoštolský, že se má býti poslušno více Boha než lidí.“

Pak dokazuje, že církev se snaží domácí společnost, tento základ veškeré společnosti ve státě proti podvratným snahám socialismu hájením posvátnosti a jednoty majetku a autority rodičů chrániti a praví: „Kdyby vše to ode všech, jichž se týče, vedle rozkazu Boží vůle bedlivě se zachovávalo, byla by zajisté každá rodina jako obrazem nebeských bytů a požehnání, jež z toho vychází, neomezilo by se na zdi domu, nýbrž přešlo by hojnou měrou i na státy.“

Co se týče práva majetku a rozdělení statků vyslovuje se: „Kdežto socialisté prohlašují právo vlastnické za lidský, přirozené rovnosti lidí odporující vynález, a v snaze své po společném majetku se domýšlejí, že chudoba nemá se trpělivě snášeti, a že se může beztretně sáhati na majetek a na práva bohatších, má církev nerovnost mezi lidmi, kteří od přírody co do sil ducha i těla se různí, také vzhledem k majetku za lepší a prospěšnější. Ona nařizuje, že právo vlastnictví a majetku, kteréž v samé pří-

rodě odůvodněno jest, bylo vůči každému nedotknutelné a neporušitelné, neboť ona ví, že krádež a loupež od Boha, původce a ochránce všeho práva, do té míry zakázány byly, že není ani dovoleno, cizího si žádati, a že zloději a lupiči, právě tak jako cizoložníci a modláři, z království nebeského jsou vyloučeni.

A na konec volá sv. Otec ke knížatům a k národům: „Největším nebezpečím, kteréž hrozí, pohnuti, pozdvihujeme opět Našeho apoštolského hlasu k vám a prosíme a zapřísaháme vás při vaší vlastní a při společnosti spáse, abyste církve, kteráž má tak stkvělé zásluhy o blaho říší, za učitelku přijali a ji slyšeli, abyste nabyli plného přesvědčení, že blaho státu a náboženství spolu souvisí tak, že co tomuto se ubírá, v téže míře na věrnosti poddanské a na účtě před vrchností se ztrácí. A dospěje-li se k náhledu, že na odvrácení moru socialismu církev Boží má takovou moc, jaké ani lidské zákony, ani zákazy úřadů, ani zbraně vojáků nemají, nechť vrátí se církvi konečně ona svoboda a nezávislost, v níž svého blahodárného vlivu k dobru celé společnosti použiti může.“ Encyklika způsobila veliké vzrušení.

Na počátku roku 1879 dostavili se do Říma zástupcové *katolického tisku* celého světa, aby sv. Otcí dali na jevo oddanost svou. Byli přijati v slavném slyšení dne 22. února a Lev XIII. vyslovil se při této příležitosti, že veřejnému tisku přikládá velikou důležitost. V oslovení svém pravil:

„Milovaní synové, kteří největší oddaností k apoštolské Stolicy naplnění jste a takovou ochotu jevíte, její svobodu a její čest hájiti, buďte zmužilými a jednoho srdce a jedné mysli, když ústy a pérem nutnost světského panství pro vykonávání nejvyšší autority zastáváte. Ukazujte na dějinných událostech, že co se týče legitimacy jejího práva a pramene, z něhož povstala, žádná pozemská moc ji nepředchází a jí se nerovná. Opakuje-li se, aby vzbuzena byla zášť davu proti vám, stále a stále tvrzení, že, tato světská moc nedá se spojití s blahem Stolicy a se štěstím států, dokážete vy naproti tomu, že bezpečnost a blaho národů od svrchovanosti papežů a od svobody církve ničeho obávati se nemá; že, jak všeobecně jest známo, římsští papežové vždy bedlivě o rozkvět literatury a věd pečovali; že byli velkodušnými strážci krásných umění, a že svým spravedlivým a otcovským panováním svůj národ oblažovali. Hlásejte konečně světu, že Itálie nebude moci nikdy býti šťastna ve svých veřejných záležitostech, a že nenalezne klidu v nitru svém, dokud se nestanou náležitá opatření pro důstojnost římské Stolicy a svobodu papežů v souhlase s veškerým právem.“

X.

Rozkol arménský.

V alokuci, dne 28. února 1879 proslovené, pojednal Lev XIII. o *východních církvích*. „Od počátku Našeho pontifikátu — tak pravil — snažili jsme se, přihlížejíce k smutným zmatkům, jichž kořistí východní církve jsou, každé z nich v jich bídném stavu přispěti pomoci, kteráž v Naší moci byla. Poněvadž vyslanci nej-přednějších evropských mocnářů Nám poskytlí příležitost, zjednati Východu mír, použili jsme každého Nám možného prostředku, abychom dosáhli veřejných záruk a jich sankce pro plnou svobodu katolického náboženství a jeho vykonávání... Důvěřujeme, že ředitelé otomanské vlády snadno nahlédnou, že jest v jejich zájmu, svým katolickým poddaným v plné míře vše povolití, čeho právo a spravedlnost vyžadují, a to tím ochotněji, ani ještě nedávno obdrželi stkvělé skutečně důkazy o loyaltě těchto katolíků a o jich oddanosti státu.“

Lvu XIII. podařilo se učiniti konec *arménskému rozkolu*. Rozkol ten povstal, když arménský arcibiskup diarberkirský, Msgr. Bathiarian, a arménský biskup cyperský, Gasparian, nabádán protikatolickou diplomací v Cařihradě, papežské neomylnosti se vzepřeli. Získavše pro rozkolnické záměry své značný počet kněží a mnichů, dali zvoliti mnicha Kupeliana civilním patriarchou Arménů, kdežto Bathiarian jako „Katholikos Cilicie“ patriarchou pro náboženské záležitosti se stal. Proti tomuto proudu postavil se rázně dosavadní patriarcha a katholikos Arménů Antonín Hassun. Turecká vláda vypověděla Hassuna z Cařihradu a uznala Kupeliana za civilního patriarchu Arménů. Rozkol nezapustil ale kořeny mezi Armény. Původcové jeho, proti nimž stále vzrůstal odpor, uchýlili se do kláštera na Libanu a snažili se odtud působiti pro záměr svůj. Když po nastoupení Lva XIII.

turecká vláda od rozkolníkův se odvrátila, oznámil Msgr. Kupelian dne 10. března 1879 tureckému velkovezíru, že hodnosti své jako civilní patriarcha se vzdává a vyslovil zároveň své politování, že se postavil proti sv. Stoliči a proti patriarchovi Hassunovi. V měsíci dubnu odebral se do Říma, aby prosil papeže za odpuštění. Lev XIII. přijal ho laskavě, odpustil mu a ponechal mu název a odznaky biskupa.

„Jest to radost a útěcha pro otce — pravil mu — obejmouti opět a přitisknouti k srdci svému syna, jehož měl za ztracena. A tuto radost, tuto útěchu pocituje srdce Naše, když vidím Tebe, milý synu, jehož jsem dlouho očekával, vraceti se do klína církve katolické.“ A pochváviv Kupeliana, doložil: „Dávajíce Tobě úplné odpuštění, rozhodli jsme se, učiniti z vlastní moci výjimku z všeobecných pravidel církevní disciplíny a ponechati Tobě titule, odznaky a pocty důstojnosti biskupské, kterouž někteří od církve katolické se vzdálivší neprávem na Tebe vznesli.“ Na konec pravil: „Ó, jak jsou Nám drahocenné církve východní! S jakým obdivem pohlížíme k jich staré slávě! Jak šťastni bychom byli, kdybychom je uzřeli lesknoucí se v jich původní velikosti!“

Dne 26. října dostavil se také Gasparian k sv. Otcí a později učinil tak i Bathiarian. V dubnu r. 1880 vzdal papež sultanovi díky za ochotu, s kterouž patriarchu Hassuna v jeho hodnost opět dosadil. Ve veřejném konsistoriu dne 11. prosince r. 1880 obdařil papež Hassuna purpurem.

XI.

Encyklika Aeterni Patris o filosofii sv. Tomáše Aquinského.

Již v pastýřských listech biskupa peružského nalézáme, že vznešený a učený původce jejich spatřuje kořen všeho zla a všech chorob, jež společnost lidskou tísní, v naukách oné filosofie, kteráž stavíc vědu proti náboženství způsobila ochablost, lhostejnost a netečnost u víře, ano i nevěru. Hledá lék proti chorobám těm a nalézá jej ve filosofii scholastické, která nejen že se nepříchila učení církevnímu, nýbrž pravdy náboženské vědecky odůvodňovala. Nejstkvělejším představitelem této filosofie jest *Tomáš Aquinský* (1225—1274), jenž poznání Boha prohlásil za nejvyšší cíl života. Obnova této filosofie, návrat k učení jejímu jest předmětem encykliky „Aeterni Patris“, kterouž Lev XIII. dne 4. srpna r. 1879 vydal.

„Jednorozený syn věčného Otce, jenž na zemi se objevil, aby člověčenstvu přinesl spásu a světlo věčné pravdy, prokázal světu v pravdě veliké a podivuhodné dobrodiní, an při svém nanebevstoupení apoštolům přikázal, aby jdouce učili všechny národy a když církev, kterouž založil, jako společnou a nejvyšší učitelku všech národů zanechal. Neboť lidé, již skrze pravdu osvobozeni byli, měli zůstatí pravdě zachováni. Ovoce Božských nauk, skrze kteréž lidstvu se dostalo spásy, nebylo by se ale na dlouho zachovalo, kdyby Kristus Pán nebyl zařídil stále trvajících učitelských úřadů pro vyučování u víře. Církev pak, nesena záslíbením svého Božského původce, řídíc se láskou Jeho, plnila rozkaz tak, že se stále vynasnažovala a za svůj zvláštní úkol považovala, učití náboženství a stále potírati bludy. Tentof jest cíl úsilí a bdělosti všech biskupů; toť účel zákonů a nařízení církevních shromáždění a najmě každodenní péče římských papežů, jimž jakožto nástupcům v primátu sv. Petra, knížete

apoštolského, přísluší právo i povinnost, učit i bratří u víře utvrzovati.

„Poněvadž ale, jak apoštol učí, moudrostí světskou a marným podvodem čistota víry v srdcích často se kalí, považovali nejvyšší pastýřové církve vždy za svou úřední povinnost, pravou vědu ze všech sil pěstovati a spolu se zvláštní bedlivostí toho dbáti, aby se každé lidské vědě všude vedle pravidel katolické víry učilo, hlavně ale filosofii, na níž ovšem z velké části závisí i vznik a rozvoj ostatních věd.“

Učiniv za trudné poměry veřejného i soukromého života zodpovědnými zkázyplné nauky o božských a lidských věcech, jež již před dávným časem ze škol filosofů vyšly a ve všech vrstvách společnosti se rozšířily a souhlasu došly, pokračuje papež: „Poněvadž jest to v povaze člověka, že v konání svém rozum za rádce si bere, má poblouzení rozumu lehce v zápětí také chybu vůle a tak se stává, že zvrácená mínění, kteráž v rozumu tkví, na činy lidské špatný vliv mají. A naopak, jest-li duch člověka zdrav a na osvědčených a pravých zásadách spočívá, pak z toho vzejdou přemnohé prospěchy pro veřejné i soukromé dobro.“

Nepřikládáme ovšem lidské filosofii tak velikého vlivu a tak velké vážnosti, abychom za to měli, že jest dostatečná přemoci všechny bludy a je vyplniti, ale nemáme pohrdati přirozenými pomůckami, kteréž Boží moudrost lidstvu poskytuje.

Mezi těmito jest však správné užívání filosofie nejznamenitější. Neboť nikoliv bez příčiny vštípil Bůh světlo rozumu lidskému duchu; a pristoupivší k tomu světlo víry, jsouc daleko toho, aby sílu rozumu ničilo aneb seslabovalo, zdokonaluje tuto spíše a činí ji vytrvalejší a vyššího schopnější. Vyžaduje toho tedy záměr Božské Prozřetelnosti samé, abychom také lidskou vědu na pomoc přivolali, a tak národy přivedli k víře a ku spáse — chvalitebné a moudré to zajisté snažení, kteréž dle svědectví starověku nejvíce vynikajícím církevním otcům bylo obyčejem. Oni nepřikládali totiž rozumu nikterak malý a nepatrný úkol

Svatý Otec zmiňuje se pak o významu filosofie pro víru a nazývá ji „předběžným vyučováním víře“ a „vychovatelkou k evangeliu“. Její úkol spolčuje obhajování pravd od Boha zjevených.

„Aby filosofie — píše dále — byla s to, toto drahocenné ovoce nésti, jest nezbytno, aby nikdy neodbočila od dráhy, po níž ctihodný starověk krácel a již vatikánský koncil svou autoritou slavnostně schválil. Jakož nemůže býti pochybnosti, že

nadpřirozený řád obsahuje mnohé pravdy, které se vymykají chápavosti veškeré inteligence, nesmí rozum u vědomí své nedostatečnosti toho se odvažovati, aby překročuje meze své, buď tyto pravdy popíral, aneb je svou mírou měřil a dle libosti vysvětloval. Má zajisté tyto pravdy spíše s plnou a pokornou vírou přijímati a za největší čest sobě pokládati, může-li jako služku nebeské nauky náboženství následovati, jí služby prokazovati a Boží milostí poněkud jim porozuměti.“

Lev XIII. líčí pak působení sv. Otců a prvotních apologetů, prvých to filosofů své doby, a zastavuje se u filosofů středověku, u scholastiků.

„Z učitelů scholastiky — píše — vyniká však nad jiné kníže a mistr všech, *Tomáš z Aquina*, jenž — jak Cajetanus podotýká — poněvadž staré svaté učitele co nejvýše ctil, jaksi jich všech ducha v sobě choval. Tomáš spojil jich učení, jako údy jednoho těla, v jedno. Rozdělil je dle obdivuhodného pořádku a zdokonalil je mnohonásobně tak, že právem platí za zvláštní záštitu a ozdobu katolické církve. Vyzbrojen účelivým a důvtipným duchem, lehce chápající a vytrvalou pamětí, jsa mravů velice čistých, miluje jedině pravdu, přebohat na vědění Božské i lidské, rozehřál jako slunce svět vřelostí svých ctností a naplnil jej září svého učení. Není nižádného oboru filosofie, o němž by rovněž tak duchaplně jako důkladně nebyl pojednal. Jeho badání o zákonech myšlení, o Bohu a netělesných podstatách, o člověku a ostatních smyslných věcech, o lidském konání a jeho zásadách jsou toho způsobu, že v nich jak bohatost látky tak vhodné spořádání částí se nalézá, rovněž tak účelná metoda, jistota zásad a síla důkazů, jasnost a zřetelnost u výrazu, jakož i velká snadnost, i nejtemnější věci objasniti; Jemu se podařilo všecky bludy dřívějších časů přemoci a na vyvrácení těch, které v stálé proměně v budoucnosti vystoupí, vítězíci zbraně poskytovat. An pak mimo to, jak se sluší, mezi rozumem a vírou rozdíl činil, obé pak v přátelském svazku spojil, zachoval práva obou a postaral se o jich důstojnost a sice tak, že rozum, na perutích sv. Tomáše k nejvyšší své lidské dokonalosti povznesen, sotva výše stoupiti může, a že víra od rozumu zajisté nemůže žádati dalších a pádnějších důkazů, než se mu jich dostalo od sv. Tomáše.

„Z těchto příčin vzdávali náboženské řády, nejvíce kvetoucí university, papežové, všeobecné koncily i bludaři — ovšem bezděky — po všecky časy velikému učiteli školy nejokázalejším způsobem svůj hold.

„Bylo tedy nerozvážným konáním, této filosofické nauce nezachovati všude a vždy patřičné čestné místo, nerozvážno hlavně

proto, poněvadž na její prospěch mluvila dlouhá zkušenost, souhlas největších učitelů a — co rozhoduje — schválení církve.

„Na místo staré školy zavedla se tu i tam nová metoda filosofická, která však nenesla očekávané blahodárné ovoce, jak si toho církev, ano i občanská společnost přály

Svatý Otec dokazuje pak, že jest toho potřeba, aby filosofie sv. Tomáše obnovena byla.

„Byla to výborná myšlenka — praví — že mnozí z těch, kdož filosofickými vědami se zabývali a poslední dobou o účelnou obnovu filosofie usilovali, se snažili a snaží, učení sv. Tomáše z Aquina opět obnoviti a jí starou slávu zjednati. Prohlašujeme, že nic Nám není tak žádoucí a nic více Nám na srdci neleží, než abyste všichni z čistého proudu moudrosti, který z andělského učitele jako ze stále se prýštícího bohatého pramene vychází, studující mládeži plnou a štědrrou měrou udíleli.“

Papež jest přesvědčen, že ze znovuzavedení filosofie sv. Tomáše vzejde víře velký prospěch a také lidské společnosti. „Neboť, čemu sv. Tomáš učí o pravé povaze svobody, která za naší doby v bezuzdnost se zvrhla, o Božském původu všeliké autority, o zákonech a jejich síle, o otcovském a správném působení nejvyšší vrchnosti, o poslušnosti, kterouž úřadům povinni jsme, o vzájemné lásce — čemu o těchto a podobných předmětech učí, chová v sobě mocnou a nepřekonatelnou důkaznou sílu na vyvrácení všech oněch zásad novější vědy, jež klid občnosti a veřejné blaho ohrožují.“

Svatý Otec doufá, že obnova filosofie sv. Tomáše bude blahodárná i pro krásné i pro přírodní vědy a vyzývá biskupy, aby o vzkříšení a rozšíření její co nejvíce se přičiňovali.“

Lvu XIII. dostalo se přčetných projevů souhlasu s encyklikou touto a dne 7. března r. 1886, ve svátek sv. Tomáše z Aquina, dostavilo se na 2000 učenců, duchovních i světských, do Říma, aby papeži vzdali díky za slova jeho. Sv. Otec potěšen projevem tímto rozhodl se založiti *filosofickou akademii sv. Tomáše*, kteráž dne 8. května následujícího roku otevřena byla.

Brevem „*Curator sit*“ ze dne 4. srpna 1880 prohlásil papež sv. Tomáše Aquinského patronem křesťanské školy a udělil bohatou podporu na kritické textové vydání jeho spisů. Roku 1881 zařídil filosofickou akademii sv. Tomáše.

XII.

Další pokusy o smír s Německem.

Pronásledování katolíků v Německu nemělo ony následky, kteréž si kníže Bismarck od něho sliboval. Katolické hnutí vzrůstalo, a když r. 1878 konány volby do říšského sněmu, vyšla strana katolického středu z volebního zápasu značně sesílena. Vůdce této strany, Ludvík Windthorst, prohlásil na říšském sněmě, že, kdyby se podařilo docílití dorozumění mezi sv. Stolicí a německou vládou, katolíci by zapěli *Te Deum*. „Podrobili bychom se — pravil dále — bez výhrady tomuto dohodnutí, ačkoli jsme přesvědčeni, že z lásky k míru bylo již státu učiněno příliš ústupků.“

Setkání se mnichovského nuncia Maselly s knížetem Bismarkem v Kisinkách způsobilo alespoň, že zapředeny mezi německou vládou a sv. Stolicí styky, které již nepřestaly. V letních měsících r. 1879 dlel kníže Bismarck v lázních gastýnských v Salcpurku a nebyla to zajisté náhoda, že se zde setkal s Msgr. Jakobinim, tehdejším papežským nunciem ve Vídni. Mezi kancléřem a nunciem stalo se dohodnutí o věcech, o nichž by se za příčinou docílení smíru jednati mělo. Vyjednávání dělo se pak ve Vídni a sice od nuncia Jakobiniho a doktora Hueblera, zástupce německého ministra kultu. Jako v Kisinkách tak objevovaly se i zde překážky, které se zdály nepřemožitelnými. Bismarck byl sice ochoten ke změně, ano i k odvolání některých méně důležitých ustanovení májových zákonů, ale podstatu jejich chtěl zachovati. Tomu opíral se papež ovšem co nejrozhodněji. Koncem měsíce prosince opustil dr. Huebler Vídeň a když jej ministr kultu Puttkammer po vánočních svátcích opět tam poslati chtěl, nedovolil tomu kníže Bismarck.

Aby vyjednávání nebylo přerušeno, učinil sv. Otec ústupek. V brevi, svědčícím sesazenému arcibiskupu kolínskému, Msgr. Melchersovi, ze dne 24. února 1880, psal sv. Otec: „Znenáhla přestane liché podezření a, co z toho povstává, nespravedlivá žárlivost na církev a ředitelové státu nahlédnou snadno, budou-li o věci myslí spravedlivou a příznivou uvažovati, že nechceme v cizí práva zasahovati a že mezi církevní a světskou mocí může býti trvalá shoda, pakli jen nebude na obou stranách scházeti dobrá vůle, mír zachovati a, kde toho jest třeba, jej přivoditi. Že My tímto duchem a touto vůlí naplněni jsme, o tom zajisté Ty, ctihodný bratře, a všickni věřící Německa pevně jste přesvědčeni. Ano, Naše vůle jest tak pevná, že prohlédajíc k prospěchům, které z toho blahu duší a veřejnému pořádku vzejdou, *strpíme*, že pruské státní vládě před kanonickou institucí oznamována budou jména oněch kněží, kteréž biskupové diecésí za účastníky své péče a vykonávání duchovní správy zvolí.*)

Dne 23. března oznámil státní sekretář kardinál Nina msgru. Jacobinimu podmínky, za kterých by byl ochoten učiniti ve zmíněném brevi uvedený ústupek. Z noty německého vele vyslance ve Vídni, prince Reusse, vysvítá, že sv. Otec žádal mimo jiné, že, kdyby vláda dala v některém případě své veto, může se to státi jen v jistých ustanovených mezích a předběžným, neuveřejněným listem, že vypovězení duchovní budou amnestováni; že vláda se zaváže provésti revisi májových zákonů ve smyslu se zásadami církve se srovnávajícím, a že navrátí církvi řízení vyučování náboženství ve školách.

Pruská vláda uznala v ministerském reskriptu ze dne 17. března r. 1880, že sv. Otec dal v brevi nový důkaz své smířlivosti, avšak prohlásili zároveň, že nemůže intencím jeho, poněvadž nenařizuje biskupům, aby se podrobili předběžnému oznamování ve smyslu platných zákonů, přikládati než cenu theoretickou. A oficiosní list „Nord. Allg. Zeit.“ uveřejnil dne 27. března článek, že vláda z vlastní pravomoci nemůže nic učiniti, nýbrž že každý další krok může toliko cestou zákonodárství podniknut býti. V měsíci dubnu rozhodla se vláda, že předloží pruskému sněmu osnovu zákona, dle něhož se ministerstvu dává diskrecionární moc ohledně provádění májových zákonů. Kníže Bismarck prohlásil, že tím učiněny jsou již všechny ústupky, které vláda učiniti může. Sv. Otcí to ovšem dostačiti nemohlo, neboť církev ka-

*) „Nos hujus concordiae maturandae causa passuros, ut Borussico gubernio ante canonicam institutionem nomina exhibeantur sacerdotum illorum, quos Ordinarii Dioecesium ad gerendam animarum curam in partem suae sollicitudinis creant.“

tolická zůstávala i potom závislou na milosti a nemilosti vlády, neboť drakonické zákony neměly pozbyti platnosti. Bismarck vyslovil se na parlamentárním večírku dne 4. května, že chce míru se sv. Stolicí, ale že nikterak nehodlá zahoditi zbraně, a že tudíž musí májové zákony zůstati v platnosti, byť jich i mírně užíváno bylo.*)

Katolická strana v pruském sněmu odpírala přijetí této osnovy, poněvadž požadavkům katolickým nevyhovovala a poněvadž nestalo se dohodnutí vlády se sv. Stolicí a vláda náboženské poměry bez souhlasu Říma upravití chce. Osnova zákona byla s některými změnami přijata a dne 14. července 1880 dostalo se jí nejvyššího schválení. V měsíci prosinci prohlásil ministr kultu Puttkammer, že ve vyjednávání s Římem se pokračuje. Dne 14. září r. 1881 přijat byl pruský diplomat v. Schloezer od sv. Otce v audienci, což nasvědčovalo tomu, že naděje na dohodnutí vzrůstá. Dalším dokladem, že vyjednávání spějí k dobrému konci, bylo, že kníže Bismarck si vyžádal od pruského sněmu potřebný úvěr, aby zřízeno bylo diplomatické zastoupení Pruska ve Vatikáně. Pruským vyslancem stal se dne 4. dubna roku 1882 zmíněný již diplomat v. Schloezer a týž přijat od sv. Otce dne 12. dubna 1882 v slavné audienci. Znovuzřízení diplomatického spojení Pruska se sv. Stolicí mělo zajisté velký význam. Diskrecionární moc vládě u věcech katolického náboženství sněmem povolená vypršela dnem 1. ledna r. 1882. Dne 26. března byla obnovena a rozšířena v tom směru, že vládě povoleno, aby směla vyhnané biskupy zpět povolati a mladé kněze zprostiti státní zkoušky.

V trůnní řeči, dne 14. listopadu 1882 proslovené, dal císař Vilém výraz svému uspokojení, že diplomatické spojení mezi Pruskem a Vatikánem opět bylo zavedeno. Lev XIII. vzdal císaři díky listem ze dne 3. prosince, v němž vyslovil naději, že pruské zákonodárství bude definitivně na prospěch církve katolické upraveno.

Na tento list odpověděl císař Vilém dne 22. prosince, že obsazení většiny osiřelých biskupských míst a znovuzřízení vyslanectví ve Vatikáně zajisté přivodí sblížení Říma a Berlína a

*) „Časopis „Post“ uváděl slova Bismarckova — vůči katolickému poslanci Bernardiovi — takto: „Wir wollen den Frieden mit der Kirche, wir wollen die Möglichkeit, die Gesetze, welche den Schutz des Staats gegen Übergriffe der Kirche bezwecken, milde anwenden oder ganz ruhen lassen. Wir wollen die Waffen auf dem Fechtboden niederlegen, aber weggeben wollen wir sie nicht. Wir glauben, dass wir jetzt Frieden erhalten werden, aber die Zeit kann schnell wieder da sein, wo wir die Waffen brauchen.“.

slíbil revisi májových zákonů, jakmile uzná Vatikán povinnost oznamovací (Anzeigepflicht).

Dne 19. ledna 1883 doručil státní sekretář Jakobini — týž stal se dne 17. listopadu r. 1880 nástupcem kardinála Niny — Schloezerovi notu, kterouž mu oznamoval, že papež udělí svolení k povinnosti oznamovací, jakmile se započne s revisí májových zákonů; že biskupům se dostane instrukce ohledně oznamování farářů pro fary právě uprázdněné, jakmile zákonodárné sbory učiní vhodné opatření, aby zaručeno bylo svobodné vykonávání církevní jurisdikce, jakož i svoboda výchovy a vyučování duchovních; povinnost oznamovací, která prozatím na uprázdněné fary obmezena bude, že stane se stálou a sice způsobem obapólným dohodnutím ustanoveným, jakmile revise májových zákonů provedena bude.

Svatý Otec zaslal dne 30. ledna 1883 odpověď na císařský list ze dne 22. prosince, v němž opakoval, co státní sekretář Schloezerovi byl oznámil. V odpovědi té praví: Vznešené slovo Vašeho Veličenstva, kterýž jeví ochotu, podati ruku ke změně nynějšího církevního zákonodárství, dává Nám naději, že uzavření míru není daleko. Jakmile o těchto věcech (v notě kardinála Jakobiniho uvedených) dorozumění se docílí, bude při obapólné dobré vůli snadno, dohodnouti se také o ostatních nezbytných podmínkách a skutečný trvalý mír, cíl to našich společných tužeb, zabezpečiti.“

V diplomatickém vyjednávání pokračováno a nezůstalo bez výsledku. Pruská vláda stále ustupovala. Ohsadila osiřelá biskupství, odvolala zastavení platů a upustila od oznamovací povinnosti kaplanů. Jen dva biskupy, a sice Melchersa a Ledochowského zdráhala se zpět povolati, poněvadž byli v odporu nejrozhodnější. Svátý Otec našel i odtud východiště povolav Melchersa, jehož kardinálem jmenoval, i Ledochowského do Říma. Pruská vláda odvděčila se tím, že povolala biskupa fuldského, Dr. Koppa, do panské sněmovny. Tak blížil se kulturní boj, který na vykořennění katolické církve v Německu s takou krutostí započat byl, dík státnické moudrosti Lva XIII., zvolna sice, ale bezpečně svému ukončení.

V měsíci prosinci r. 1883 podán stkvělý důkaz, že úplné dorozumění mezi sv. Stolicí a Německem jest nedaleko: Korunní princ německý Bedřich zavítal do Říma a byl dne 17. prosince od sv. Otce v slavné audienci přijat.

XIII.

Záležitosti belgické.

Několik měsíců po nastoupení Lva XIII. došly smutné zprávy z Belgie. Ministerstvo katolické bylo nuceno odstoupiti a vesla ujalo se ministerstvo liberálně-progressistické s Frére-Orbanem v čele. Nový kabinet byl smýšlení rozhodně proticírkevního a nemeškal ohlásiti komoře, že zahájí boj proti církvi a sice hlavně v oboru školském. I dalo si povolití zřízení ministerstva vyučování, kteréhož v Belgii dosud nebylo, a trůnní řeč dne 12. listopadu 1878 oznamovala: „Vyučování, které se děje na útraty státu, musí podřízeno býti výhradně řízení a dozoru civilních úřadů, aby mladé generaci vštípena byla láska k zásadám, které jsou základem našeho moderního státního zřízení.“ Vláda předložila sněmovnám osnovu zákona o bezkonfesionální škole a osnova ta přijata po tuhém odporu katolických poslanců v komoře dne 6. června 69 hlasy proti 60, v senátě pak většinou jednoho hlasu. Dne 10. července stala se zákonem. Náboženství vyloučeno zcela z vyučování řádného a dovoleno pouze, že se mu, budou-li si toho rodičové přát, v hodinách mimořádných vyučovati může. Zákon ten způsobil nesmírné rozhořčení v katolickém obyvatelstvu. Biskupové belgičtí vydali dne 12. června 1879 společný pastýřský list, v němž zavrhovali, dovolávající se autority sv. Stolice, t. zvanou školu neutrální, t. j. bezkonfesionální jako nebezpečnou a škodlivou, podporující indiferentismus, a oznamovali, že zřizovati se budou školy katolické. „Boj — tak psali — když dnes zahájen byl, bude dlouhý a tuhý. Přijmete jej s odvahou, kteráž jest vás, jako katolíků a Belgičanů důstojna, s heslem vašich předků „Bůh tomu chce!“

Pokud osnova se nestala zákonem, choval se Vatikán úplně zdrželivě, doufaje až do posledního okamžiku, že bude tak oprá-

vena, že nový systém školní bude Vatikánu méně odporný. Když pak naděje ta ukázala se marnou, vyslovil se co nejrozhodněji proti novému zákonu. Sv. Otec chválí v dopise — ze dne 2. dubna r. 1880 — svědčícím kardinálu arcibiskupovi Deschampsovi veškeré jednání biskupů belgických a vyzýval jej, jakož i všechny věřící, aby horlivě zakládali katolické školy a v odporu proti novému zákonu vytrvali. Sv. Otec obrátil se třikráte na krále zvláštními listy a sice v srpnu r. 1879, v listopadu téhož roku a 10. srpna r. 1880, žádaje ho důtklivě, aby se postaral, by tento církvi nepřátelský a duše v záhubu uvádějící zákon odstraněn byl. Ministr Frère-Orban měl nicméně tolik odvahy, že tvrdil v komoře, že papež neschvaluje odpor biskupů proti školskému zákonu. V brevi ze dne 2. dubna 1880, svědčícím arcibiskupu Deschampsovi, schválil Lev XIII. úplně stanovisko biskupů v otázce školské. „Vyslovujeme Vám z toho srdce — tak psal sv. Otec — že laskavé důkazy oddanosti a přichylnosti k sv. Stolicí a horlivosti a zachování víry a nábožnosti ve Vaší vlasti Nás naplňují útechou a že utužují stále více pásky otcovské lásky, která Nás od dávna s biskupy a věřícími v Belgii spojuje.“ A vůči belgickému vyslanci při Vatikánu, baronu Arethanovi, vyslovil se: „Neshody, o nichž se mluví, nikdy nebyly: jsem úplně srozuměn se všemi biskupy. Není než jeden pastýř a jedno stádce.“

V depeši ze dne 3. května 1880 prohlásil státní sekretář Nina znovu, že biskupové jednají úplně správně zavrhuje zákon, kterýž se přičí všem zásadám katolické morálky a zakazuje věřícím bráti účastenství na školství bezkonfesionálním. Ministr Frère Orban dovolával se nicméně v depeši ze dne 18. května zakročení sv. Stolice proti biskupům a poukazoval na jiné země, kde školy neutrální nenarazily na tak prudký odpor duchovenstva. Státní sekretář Nina odpověděl depeší ze dne 8. června, že sv. Stolica zachovala všude školy bezkonfesionální. Tato odpověď nebyla ještě odeslána, když belgická vláda se rozhodla, že odvolá svého zástupce ve Vatikáně a že přeruší veškeré diplomatické spojení se sv. Stolicí. Kardinál Nina protestoval proti této urážce sv. Stolice, avšak belgická vláda setrvala při svém rozhodnutí, načež odvolán také zástupce sv. Stolice v Belgii, Msgr. Serafin Vanutelli. Nuncius zaslal před odjezdem svým z Bruselu, dne 8. července, ministru Frère-Orbanovi list, v němž jednání belgické vlády takto odsoudil: „Belgie udržovala po půl století se vznešenou hlavou církve spojení, kteréž odpovídalo její postavení v Evropě, její nejvyšším zájmům a nejvniternějšímu smýšlení její nábožného obyvatelstva. Její tak dlouhé, nepřetržité trvání dokázalo jasně, jak i Vaše Excellence uznává, že tyto styky nebyly

v odporu ani se zařízeními státními ani s požadavky učení, jehož strážkyní sv. Stolicе jest. A toto tak šťastné, tak blahodárné spojení přerušuje nyní vláda J. V. krále belgického, poněvadž korespondence, kteráž o jednom, zvláštním předmětu se rozvinula, nevypadla dle jejího přání a poněvadž diplomatické spojení se Stolicí se nelíbí straně, která nynější ministerstvo podporuje.“

Dne 10. června uveřejněno memorandum, kteréž u věci té kardinál Nina všem mocím zaslal zároveň s notou, v níž se dokazuje, že „zrušení vyslanectví od samého počátku vlády nynějšího ministerstva bylo rozhodnuto a že církevní otázky použila toliko jako prostředku, aby tento cíl dosažen byl.“ A orgán belgického ministerstva „Echo du Parlament“ doznal to dne 13. července bez obalu.

Svatý Otec promluvil o záležitostech belgických v alokuci dne 20. srpna 1880. Pravit, že školský zákon jest prudkým útokem na učení a práva církve, a že biskupové jednali zcela u svědomitém vykonávání svého úřadu. Povinností papežovou bylo zákon odsouditi a on že tak učinil, prohlásiv jej v listech svých králi belgickému za odporující zásadám katolického učení, za osudné pro duševní blaho mládeže a za zkázyplné pro stát; nicméně však že kladl biskupům na srdce, aby v provádění odporu proti zákonu tomu co možná nejvíce se mírnili. „To však — tak pokračoval — nezdálo se belgickým ministrům dostatečným; oni přáli si, abychom se postavili proti biskupům, kteří s největší rozhodností se snažili své povinnosti zadostučiniti, a abychom pokárali počínání, které nejvyšší chvály zasluhuje. My odepírali jsme stále a ze svobodné vůle těmto žádostem. Od té doby přestaly přátelské poměry k Nám; v neslýchané a snad bezpříkladné formě obdržel Náš nuncius rozkaz, aby opustil Belgii. Pak činěny pokusy, toto nedůstojné jednání dvojsmyslným a na cti utrhačným způsobem křivými zprávami ospravedlniti, aby víra a zodpovědnost svalena byla na sv. Stolicí. Byli tak zpupni, že se neostýchali urážek a potup, ano tento projev nepřátelství stal se i v tomto městě Římě.

Co na Nás jest, litujeme, ctihodní bratři, pamětlivi Své apoštolské povinnosti, u vaší přítomnosti této právě tak vážné, jako neočekávané události. Prohlašujeme a ubezpečujeme, že se zlomyslně jednalo proti Nám a proti této sv. Stolicí Petrově. Suverénní papež má právo i moc, vysílati nunciy aneb legáty k cizím národům, najmě katolickým, a k jejich knížatům. Žádáme ospravedlnění z porušení tohoto práva od oněch, již se jím provinili, a to tím více, že právo toto na straně papežově má zvláště vznešený ráz, poněvadž vyplývá z vysoké autority primátu, jejž

nad celou církví vykonává Žalujeme dále, že použilo se právě tak záštiplné jako laciné záminky, aby Náš nuncius propuštěn byl. Neboť jest nad slunce jasno, že jeho propuštění se stalo proto, že jsme se zdráhali Svou povinnost zraditi a jakýmkoli způsobem od Našich ctihodných bratří, belgických biskupů, se odloučiti, s nimiž se nalézáme v úplné shodě, jak jsme to již do-
svědčili.

Konečně nemůžeme jinak, než pozdvihnouti hlasu proti vy-
zývavé pohaně, kteráž každým způsobem Naší osobě a této svaté
Stolici učiněna byla. Jsme ochotni snášeti urážky a je Naším ne-
přátelům odpustiti.

Ale zároveň prohlašujeme a béřeme Boha za svědka i lidi,
že nikdy nedopustíme, aby útoky na čest a duchaplnost apoštol-
ské Stolice nabyly výsady beztretnosti, jsme přesvědčeni, že za
každou cenu, ano, kdyby toho bylo potřeba, i za cenu života,
jich hájiti musíme, aby majestát tak vznešené hodnosti zachován
a plný a neporušený na Naše nástupce přenesen byl

Sláva ministerstva Frère-Orbanova netrvala dlouho. R. 1884
dostal se opět katolicky smýšlející kabinet k veslu. Dne 23. června
žádán od komory úvěr na znovuzřízení vyslanectví ve Vatikáně,
a týž byl dne 8. srpna povolen. Dne 1. září usnesla se komora
o novém školském zákoně, jemuž se dostalo dne 20. září králov-
ského schválení. Dne 5. února r. 1885 přijat nový belgický vy-
slanec od Lva XIII. v audienci.

XIV.

Poměry katolické církve ve Francii.

Třetí republika francouzská zaujala proti církvi katolické stanovisko rozhodně nepřátelské. Největším odpůrcem jejím byl Léon Gambetta, kterýž 18. září r. 1878 v Romansu vydal pověstné heslo: „Le cléricalisme, voilà l'ennemi!“ („Klerikalismus, toť nepřítel!“) Boj započat r. 1879 zákony směřujícími proti vyučování náboženství ve školách a proti vlivu církve na školství. Dekrétem ze dne 29. března 1880 zrušeny výchovaci ústavy řádů, na prvním místě Jesuitů, jakožto „neautorisované“. Jesuité vyhnáni jsou ze všech svých residencí a později ze všech svých kolejí. Nařízení to prováděno s takou krutostí, že zdvihla se rozhodná oposice, kteréž se vláda zalekla. Tehdejší předseda kabinetu, de Freycinet, pomýšlel na to, zachrániti ostatní řehole. Dal v Římě na srozuměnou, že kdyby představení řeholí podepsali vyjádření, že nebudou se vzpírat školským zákonům, bude na ně vzat ohled. Na přání sv. Otce podepsali představení řeholí vyjádření, v němž prohlásili, že nezabývají se politikou, leč aby doporučovali poslušnost povinnou autoritě, jejíž Bůh jest pramenem. Avšak tento ústupek neprospěl. Freycinetovi nedostalo se svolení členů kabinetu a on odstoupil. Vykonávání dekrétů vyvídacích provádělo se také proti ostatním řeholím, proti Dominikánům, Karmelitům, Benediktinům, Premonstrátům a jiným. Svatý Otec, jenž na počátku se choval velmi shovívavě, odsoudil jednání francouzské vlády co nejpříkřeji v listě, zaslaném pařížskému kardinálu Guibertovi. Vzdal veškeru chválu biskupům a věřícím, jakož i hrdinnosti úředníků, kteří raději úřadu se vzdali, než by se byli propůjčili k provádění krutých rozkazů. V listě tomto vyslovil se Lev XIII., že církev nezavrhuje nižádné formy vládní a že nehledá ve svých stycích se stávající vládou nic než

dobro náboženství. Uvedl dále, že ve věcech, které nejsou nespravedlivé, dlužno poslouchati těch, kdož vládou, aby zachován byl pořádek, jenž jest základem veřejné bezpečnosti; tím neschvaluje se ještě, co v ústavě neb ve správě jest nespravedlivého. Když byl přísně odsoudil vypuzení řeholí vzdor podepsanému vyjádření, vyslovil se, že odhodlán jest, práv církve neoblomně hájiti.

Vláda nedala se zadržeti a pokračovala ve svých nepřátelských opatřeních proti církvi a jejím zřízením. Lev XIII. nemoha déle přihlížeti k počínání tomu, napsal v březnu r. 1883 presidentu republiky obšírný list, v němž trpce si stěžoval na pronásledování církve a žádal presidenta, aby vlivu svého použil k obnovení církevního míru ve Francii. President Grévy odpověděl v červnu 1883 v ten smysl, že dle francouzské ústavy president nemůže se osobně místiti v jednání vlády a že ministrům může toliko udělití radu, a že jim odevzdal list Jeho Svatosti.

Svatý Otec vydal dne 8. února 1884 encykliku „*Nobilissima Gallorum gens*“, v níž zabývá se žalostnými poměry církve ve Francii a udává prostředky, kterými by se zlepšiti daly.

„Francie — tak píše — prokázala v dobách války i míru církvi tak nedostižitelné služby, že si získala právo na vroucí vděčnost a na nehynoucí slávu. Od samého počátku zasloužila si název „nejstarší dcery církve“. V následujících stoletích stvrdily šlechtné podniky a slavné činy tohoto národa deset věků staré rčení „*Gesta Dei per Francos*“ (Skutky Páně skrze Francouzy) Bůh, původce přírody, jenž státům již i na zemi odměnu za jich činy udílí, dopřál Francii značné míry blahobytu, velké slávy válečné, všelikých umění míru, slavného jména a vysokého postavení mezi národy světa. A i když Francie, sama na sobě se zapomínajíc, někdy se zdráhala vykonávati Bohem jí přikázanou úlohu a nepřátelství vůči církvi se oddala, neopustilo ji přec velké slitování Páně nikdy docela a nikdy na dlouho. Jak by byla jinak šťastně unikla zkázyplným převratům, kteréž náboženství a sociálnímu pořádku připraveny byly v dobách, které naši blízké jsou.“

Svatý Otec uvádí, že příčinami zla, pod nimiž Francie úpí, jsou: falešná filosofie, která dala vzniku touze po bezuzdné svobodě, a námahy tajných společností, které se spikly, aby katolickou víru zničily. Dále dokazuje, že státy nemohou prospívati, když náboženství v nich z kořene vyvráceno jest. Bez ideje Boha ztrácejí autorita a zákony svou moc; tyranství u vládnoucích, vzpoura u ovládaných, toť jest ovoce spuštění se Boha. Lev XIII.

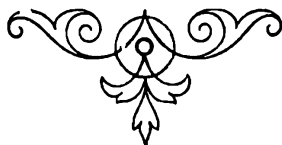
rozebírá pak dobrodiní, kteréž náboženství působí v rodině, ve společnosti a ve státě. Pro dobro dítěte jest zapotřebí, aby bylo po křesťansku vychováváno. Z té příčiny zavrhovala církev vždy školy neutrální. Nic není ostatně všeobecnému blahu tak prospěšno, jako idea jediného Boha, stvořitele, mstitele a odměňovatele, bez níž mládež nemůže snášeti nižádného pravidla počestného živobytí a jsouc uvykla svým vášním ničeho neodepíratí, způsobuje lehce nepořádky v státě. Encyklika uvádí dále, že jsou dvě moci, duchovní a světská, které mají své obory, v nichž jedna na druhé nezávisí, ale také obory, v nichž shoda obou jest oběma stejně prospěšnou. K tomu poznání přišla občanská autorita na počátku tohoto století, když bouře revoluční byly se utišily. Tehdy byl zrušen konkordát, v němž Pius VI. osvědčil velkou ústupnost vůči francouzské vládě. Následky byly šťastné i pro církev, která zřela, jak křesťanské tradice opět ožívují, i pro stát, jemuž se dostalo záruky pokoje a stálosti. Svatý Otec stěžuje si na tehdejší pronásledování církve. Vzdává chválu zmužilosti biskupů v záležitosti dekrétů a jich horlivosti u zřizování dobrých škol. Prohlašuje, že nikdo nemá práva z té příčiny je označovati jako nepřátele republiky, aniž nekonají nic, než svou povinnost, hájíce duší. Povzbuzuje je, aby v konání tom vytrvali a mezi sebou nezbytnou svornost zachovali. Blahopřeje si, že horlivé duchovenstvo dalo tak krásné příklady ctnosti, a neméně i četní laikové, plní odvahy u vyznávání víry a v konání dobrých skutků. Lev XIII. přeje si, aby stav duchovní měl dosti schopných a ve všem biskupům oddaných mužů; aby laikové byli horlivými v obraně náboženství, zejména slovem a pérem; aby byli svorni mezi sebou a hotovi obětovati své osobní mínění společnému dobru. Na konec doporučuje svatý Otec co nejvřeleji modlitbu a skroušený návrat k Bohu a Ježíši Kristu, ubezpečuje Francii svou láskou a vyslovuje naději, že docílí a upevní se shoda, která vždy mezi Francií a sv. Stolicí panovala.

Předseda francouzského ministerstva Ferry vzdal svatému Otci dík za tento projev a snažil se, přivoditi přátelštější poměry mezi Francií a kurií, ale většina komory nebyla snaze té přízniva.

Za krátko po uveřejnění encykliky pokračovala komora v jednání o nové osnově zákona o školách národních, jež opět proti církvi namířena byla. Ustanovovalť jeden článek, že vyučování se vyhrazuje toliko učitelům a učitelkám světským.

Biskup Freppel učinil pokus, přiměti sněmovnu, aby článek ten zamítla. „Článek takový — tak pravil — není dobrou odpovědí na mírnou a smířlivou řeč svrchovaného papeže. Celý

svět doví se, že sněmovna odpověděla na slova míru pokřikem válečným, ona ponese tedy všechnu odpovědnost.“ Ministr vyučování žádal sněmovnu, aby přijala tento článek, kterýž jest dalším krokem k rozdělení státu od církve, poněvadž se církvi odnímá poslední zbytek její dřívější moci. Tvrdil, že stát nemá žádné mínění náboženské. Sněmovna přijala ovšem článek.

XV.

Lev XIII. a Slované.

Lvu XIII. tanula od samého počátku velekněžského úřadu jeho na mysli velká myšlenka: opětne spojení východních rozkolných církví s Římem. Dříve však, než pomýšleti mohl na to, aby se pokusil o uskutečnění její, odhodlal se učiniti kroky, které by vedly k zlepšení žalostného stavu, v němž se katolíci na Rusku a v Turecku nalézali. Již za předchůdce jeho staly se pokusy o nápravu a podařilo se přiměti císaře Alexandra II., že vyslal v červnu r. 1877 do Říma zplnomocněnce, aby poměry katolíků v ruské říši úmluvou mezi ruskou vládou a Vatikánem se urovnaly. Dne 26. července téhož roku podal státní sekretář kardinál Simeoni ruskému diplomatickému zástupci knížeti Urusovi pamětní spis, v němž útrapy katolíků na Rusi zevrubně vylíčil a požadavky sv. Stolicе uvedl. Pamětní spis odeslán carovi. Odpověď dala dlouho na se čekati a když konečně přišla, byla u věci zamítavá a ve formě tak příkrá, že Pius IX. do té míry uražen se cítil, že knížete Urusova propustil, nepovoliv mu ani audienci na rozloučenou. Když Lev XIII. na trůn nastoupil, učinil pokus, sblížití opět Vatikán s Petrohradem. Oznámil nastolení své ruskému císaři přátelským listem a když dne 14. dubna r. 1879 učiněn byl od Solověva atentát na cara, vyslovil mu soustrast svou.

Roku 1880, dne 2. března, slavil císař Alexandr pětadvacetileté jubileum svého panování. Papež zaslal mu skrze vídeňského internuncia své blahopřání a když toto příznivě přijato, dopsal mu dne 12. dubna přímo. V dopise svém opakuje své blahopřání a píše pak:

„Nemůžeme při této příležitosti opomenouti, vznésti na Vaše Veličenstvo prosbu, abyste myšlenky Své a pozornost Svou obrátil na kruté postavení katolíků, kteří k Vaší veliké říši náležejí. Postavení jejich naplňuje Nás neustále starostí a bolem. Vážná horlivost, která u plnění Naší nejvyšší pastýřské povinnosti Nás nabádá, o duchovní potřeby oněch věrných katolíků se starati, měla by, tak se Nám zdá, Vaše Veličenstvo přiměti, abyste uprostřed tolika politických revolucí, tolika lidskými naruživostmi způsobených otřesů katolické církvi popřáti ráčil dostatečné svobody, aby zjednán byl mír, obnovena byla věrnost a důvěrou naplněná srdce Vašich poddaných k osobě Vaší připoutána byla.

Vašeho Veličenstva smysl pro spravedlnost a právo vzbuzuje v Nás naději, že My oba můžeme docílití spojení, kteréž by Nám vzájemným bylo zadostučiněním. Neboť Vašemu Veličenstvu jest dobře známo, že katolická církev má za svou povinnost, šířiti všude ducha míru a snažiti se o zachování pokoje mezi knížaty a národy. Důvěřující tedy, že naše přání v tom směru šťastně se vyplní, prosíme z plna srdce Boha všemohoucího, aby od Vás veškeré zlo odvrátil, Vám spasitelnou radu vnukl a Vás v dokonale lásce s Námi spojil.“

List sv. Otce neminul se s úspěchem, neboť ještě téhož roku zavítala velkoknížata Sergěj a Pavel do Říma, od kteréžto návštěvy slibovati se dalo, že mezi Ruskem a sv. Stolicí nastanou utěšenější poměry. Zavraždění cara Alexandra zničilo prozatím naděje papežovy. Nicméně docíleno ale tolik, že nový císař Alexandr III. uzavřel s Vatikánem úmluvu, dle níž v květnu r. 1883 jmenován byl na Rusi jistý počet katolických biskupů a některá z nařízení proti katolickým kněžím čelících odvolána aneb aspoň zmírněna byla. Následkem toho poslal papež ke korunovací do Petrohradu — dne 27. května 1883 — svého zástupce a sice vídeňského pronuncia Vanutelliho.

Vhodná příležitost, osvědčiti katolickým Slovanům lásku a péči, naskytla se Lvu XIII., když slavena tisíciletá památka slovanských věrozvěstů Cyrilla a Methoděje. Sv. Otec vydal za příčinou tou encykliku „*Grande munus*“ ze dne 23. září 1880, v níž obšírně oceňuje zásluhy a význam těchto apoštolů Slovanstva a nařizuje, aby svátek jejich dne 5. července po celém katolickém světě slaven byl jako officium duplex se slavnou mší svatou.

Klademe zde encykliku tu pro důležitost její v překladě věrném:

Encyklika Cyrillo-Methodějská sv. Otce Lva XIII.

Ctihodným Bratřím Patriarchům, Primátům, Arcibiskupům a
všechněm Biskupům katolického světa oboru v lásce a spo-
lečenství s Apoštolskou Stolicí se nalézajícím

Lev XIII. papež.

Ctihodní Bratři!

Pozdravení a požehnání apoštolské. *)

Vznešená povinnost šířiti křesťanství blahoslavenému Petru knížeti apoštolskému a jeho nástupcům obzvláštním způsobem poručená Římské papeže ponukla, aby v rozličných časech pečovali o vysílání zvěstovatelů sv. evangelia k rozličným národům dle toho, jak věci a úmyslové slitovného Boha vyžadovati zdáli se. Pročež jakož Augustina k Britanům ku vzdělávání duší poselstvím vypravili, Patritia k Hiberům, Bonifacia ke Germanům, Villebrorda k Frisiům, Batavům, Belgům i jiné přecho k jiným, tak též k apoštolování mezi národy *Slovanskými* propůjčili *Cyri-
lovi* a *Methoději*, mužům přesvatým; jejichž vytrvalostí a převelikými pracemi způsobeno jest, že ony světlo evangelia spatřily a z žití surového k člověcké i občanské vzdělanosti přivedeny jsou.

Jestliže Cyrilla a Methoděje, dvě apoštolů přeúšlechtilé, lidská pověst dobrých dění pamětlivá slaviti po celém Slovanstvu nikdy nepřestala, s nemenší zajisté snahou Církev Římská je ctíti uvykla, která obadva za jich živobytí mnohými věcmi počila a bez ostatků druhého z nich smrtí sešlého býti nechtěla. Odtud již od roku 1863 Slovanského rodu Čechům, Moravanům a Chorvatům, kteří svátek ke cti Cyrilla a Methoděje každoročně devátého dne měsíce března slavívali, milostivostí Pia IX. nesmrtelné paměti předchůdce našeho propůjčeno jest, aby napotom den pátý měsíce července slavně světili a hodinkové modlitby na památku Cyrilla a Methoděje vykonávali. I nedlouho potom, když Sněm obecný ve Vatikáně držán byl, přemnoho biskupův od této Stolice Apoštolské prosebně žádalo, aby týchž počta a stálá slavnost na veškeru Církev rozšířeny byly. Ježto však podnes věc ta není vyřízena a pro střídavé případy časové stav zemí a řádů po oněch krajinách se změnil, vhodná zdá se nám býti podána příležitost k napomáhání národům slovanským, o jejichž uchovalost a spásu jsme velice starostliví. Nedopouštějíce tedy, aby otcovská laskavost Naše od nich byla v něčem pohřešována,

*) Překlad z pera prof. Václava Vojáčka. „Časopis kat. duchovenstva“ r. 1881.

chceme nad to, aby rozšířena i rozhojněna byla pocta mužů přesvatých, kteří jakož Slovanské národy druhdy rozséváním víry katolické od zahynutí ku spáse obrátili, tak nyní je nebeskou záštitou brániti hodlají. Aby pak tím více na jevo vyšlo, jací jsou ti, jež světu katolickému ke zbožné úctě a oslavě vystavujeme, za dobré uznáváme krátce dotknouti se událostí dějepisných.

Cyrill a Methoděj, vlastní bratři v Soluně narození z rodu velmi vzácného do Cařihradu časně odebrali se, aby v městě předním na Východě uměním ušlechtilým se přiučili. I neutajila se jiskra vtipného ducha, která se již tehdy v mládenečcích vystkvívala; neb oba dva za krátký čas drahně prospěli, Cyrillus jednak nejvíce, jenž té slávy vědecké dosáhl, že z pocty zvláštní *filosofem* byl nazýván. Ne za dlouho potom Methoděj mnichem býti počal, Cyrill pak za hodna jest uznán, že Theodora císařovna k radě Ignatia Patriarchy vložila na něj úkol vyučovati křesťanské víře Chazary za Chersonesem bydlící, kteří za způsobilé svátostmi přísluhovatele v Cařihradě byli prosili. Kterouž úlohu on ne zdráhavě k sobě přijal. I dopraviv se do Chersony v Taurech na přiučení se jazyku mateřskému onoho národa, jak někteří vypravují, po nějaký čas práci vynaložil; a dobrozvěstujícím začátkem podařilo se jemu času toho, že sv. *Klementa I.* papeže posvátné ostatky našel, jež sice snadno poznal, jak z vůbec známé paměti zůstavené od předků, tak zvláště z kotvice, o níž právě bylo zjištěno, že s ní přestatečný mučedník rozkazem Trajana císaře do moře po hlavě uvržen a potom pohřben jest. — Tak drahocenného pokladu se zmocniv pronikl do města a sídlil *Chazarův*, jež svými pravidly vyučené a Božím pokynutím ponukuté po vyhlazení mnohonásobné pověry k Ježíši Kristu připojil. Zánovnou obec křesťanskou velmi dobře zřídil zároveň zdrželivosti a lásky pamětihodný důkaz vydal, když podávané od tuzemců dary všecky zamítl vyjmouc propuštění otroků, kteří se ku křesťanství hlásili. Hned na to do Cařihradu navrátil se ochotně a do kláštera Polychronova, kam se byl již Methoděj uchýlil, také Cyrillus vstoupil.

Zatím věci u Chazarů zdárně vykonané k Rastislavu knížeti Moravskému pověst byla donesla. Ten Chazarů příkladem jsa povzbuzen o povolání z Cařihradu několika dělníků evangelických s císařem Michalem III. jednal a snadno čehož chtěl dosáhl. Tedy tolika již činy oslavená ctnost i v napomáhání bližním v Cyrillu a Methoději seznaná vůle způsobila, že k výpravě na Moravu jsou určeni. A když předsevzali cestu Bulharskem v křesťanství již uvedeným, nikdež neobmeškávali příležitosti k zvelebování náboženství. Na *Moravě* pak, kdež se všecko množství

k zemským hranicím v ústřety vyhrnulo, svrchovanou ochotností a hlučným veselím jsou vítáni. Bez prodlení jali se křesťanskými návody mysli napájetí a je k naději nebeských zboží povznášeti a to mocí takovou, tak dělnou příčinlivostí, že se národ Moravský po nedlouhém čase přeochoťně ke Kristu přihlásil. K tomu nemálo přispěla znalost mluvy slovanské, kterou sobě před tím Cyrill osvojil, i mnoho napomohlo svaté písmo obojího zákona, jež řečí národní byl přetlumočil. Pročež veškerý národ slovanský jemu za to převelice jest díky zavázán, že netoliko víry křesťanské nýbrž i občanské vzdělanosti dobrodiní od něho přijal; neboť Cyrill a Methoděj první byli vynálezci písmen, jimiž jest řeč samých Slovanův označena a vyjádřena a z té příčiny za prvotní zvelebitele též řeči dobře toho zaslouživše jsou pokládáni.

Z krajín tak vzdálených a odloučených hlas příznivý slávu věcí vykonaných do Říma zvěstoval. — A tak když papež Mikuláš I. výborným bratrům do *Říma* spěchatí kázal, oni bez meškání jali se plniti rozkaz a na cestu do Říma chutě se vydavše ostatky sv. Klementa s sebou přivezli. O čemž zpraven jsa Hadrian II., jenž na místo Mikuláše smrtí sešlého byl nastoupil, v průvodě kněžstva i lidu s velkým průjevem pocty vstříc vyšel hostem znamenitým. Tělo sv. Klementa velikými ihned zázraky oslavované svátečním průvodem vneseno jest do chrámu vystavěného za doby Konstantinovy na samém místě, kde stával otcovský dům mučedníka vítězného. Potom Cyrill a Methoděj z úřadu apoštolského, že v něm svatě a pracně sobě počínali, před papežem u přítomnosti kněžstva zprávu podali. I poněvadž byli obviňováni, že proti ustanovením předkův a přeposvátným pravidlům se prohřešili, poněvadž řeči slovanské v konání svatých služeb užívali, hájili při svou důvody tak jistými i tak jasnými, že Papež a veškeré kněžstvo je i pochválili i za řádný uznali. Tehdáž složivše dle formule katolické vyznání víry a přísáhše, že u víře blahosl. Petra i papežů Římských setrvají, za biskupy od samého Hadriana zřízení a vysvěcení jsou a více z žáků jejich k rozličným stupňům posvátných svěcení jest povzneseno. Avšak byla v tom vůle Boží, aby Cyrill v Římě dokonal běh života roku 869, dne 14. února ctností spíšeji než věkem jsa dospělý. Pochován jest průvodem veřejným nádherně vystrojeným takovým právě, jakým Papežové bývají pochováni, a přepočestně uložen ve hrobce, již sobě Hadrian byl vystavěl. Svaté tělo zemřelého, poněvadž lid římský toho nesnesl, aby do Cařihradu odvezeno bylo, ačkoli máti truchlivá toužebně za ně žádala, jest doprovazeno ke chrámu sv. Klementa a uloženo vedle ostatků tohoto, jež Cyrill sám tolik let s nábožnou úctou byl choval. A když

bylo vezeno městem při svátečním žalmů odzpěvování, zdálo se, že ne tak pohřebním jako vítězoslavným průvodem národ římský vzdal prvotiny poct nebeských muži přesvatému.

Po těchto událostech Methoděj za rozkazem i s požehnáním papežovým k obvyklým povinnostem apoštolským zpět na Moravu jsa biskupem se odebral. V té krajině učiněn jsa vzorem stádce z té duše o to se zasadil, aby věci katolické sloužil s větší co den horlivostí; strannických novot původcům statečně odpíral, aby katolictví pošetilými domněnkami nezviklávali. Svatopluka knížete nástupce Rastislavova k náboženství cvičil a téhož, když povinnosti opouštěl, napomínal, káral, konečně záповědí služeb církevních trestal. Z těchto příčin utržil sobě nenávisť šeredného a mrzkého tyрана, od něhož do vyhnanství jest vypuzen. Avšak o něco později byv opět na své místo dosazen včasným napomínáním dosáhl toho, že kníže známky změněného smýšlení jevil a tomu vyrozuměl, že jest třeba předešlou zvyklost novým života způsobem napravit. To však jest podivuhodno, že bdělá Methodějova láska přeletěvši přes hranice Moravské, jakož za života Cyrillova Liburnany a Srby zasáhla, tak nyní Panonské národy obstihovala, jejichž knížete, jmenem Kocela, k náboženství katolickému vzdělal a v mezích povinnosti udržel: a Bulhary, jež samy i s králem jejich Borisem v křesťanské víře utvrdil; Dalmatince, s nimiž se sdílel a spolčoval milodary nebeskými; i Korutance, při nichž velmi mnoho pracoval, aby k známosti a poctě Boha jediného byli přivedeni.

Ale věc ta způsobila jemu těžkost. Neboť někteří z novotné společnosti křesťanské, poněvadž věcem rázně vykonaným a ctnosti Methodějově záviděli, nařkli bezvinného u Jana VIII., nástupce Hadrianova, pro podezřelou víru a pro porušení obyčeje předků, kteří při službách Božích užívati zvykli jediné řeči řecké neb latinské, mimo to nižádné. Tedy papež neporušené víry a staré nauky přehorlivý zachovávatel, Methoděje do Říma povolal, aby se z nářku vyvedl a se ospravedlnil. Onen jakož byl vždy k poslechnutí ochoten a svým svědomím bezpečen, roku 880, když před Janem, před několika biskupy a před kněžstvem římským stál, snadno dokázal, že onu víru naprosto i stále držel i druhé lidi jí bedlivě vyučoval, kterouž u přítomnosti Hadriana a s jeho schválením prohlášenou u hrobu knížete apoštolského přísežně byl stvrdil: co se pak týče *jazyka slovanského* při službách Božích užívaného, že právem tak učinil z příčin spravedlivých z dovolení samého Hadriana papeže a nikoli na odpor písmu svatému. Na tom řeč svou zavřev zprostil se každého podezření viny tak, že na tom místě objav Methoděje papež mile-

rád rozkázal, aby jeho arcibiskupská moc a výprava ku Slovanstvu znovu za stvrzenou byla pokládána. Nad to zvoliv několik biskupův, nad nimiž měl sám Methoděj býti postaven a jejichž by pomocí při spravování věci křesťanské byl podporován, přechestným listem poručeného na Moravu s plnou mocí jej propustil. Což potom vše papež potvrditi ráčil listem daným k Methodějovi, když totiž tomuto opět bylo podnikati nenávist zlomyslníků. Pročež jsa v duchu bezpečen, s papežem a celou církví nejtěsnějším svazkem lásky a víry spojen v plnění vykázaného sobě úřadu mnohem bedlivěji trval, aniž dlouho jest pohřešován výtečný práce požitkem. Neb když nejprve sám o sobě *Bořivoje, knížete českého*, potom manželku jeho *Ludmilu*, kněze jednoho s sebou pojav, k víře katolické přivedl, v krátkce způsobil, že se v tom národě křesťanství daleko široko rozhlášovalo. Týmž časem o to postaral se, aby světlo evangelia do *Polska* uvedeno bylo, kam, když on prostředkem Haliče vnikl, sídlo biskupské ve Lvově zřídil. Odtud, jak ne jedni kladou, do vlastního *Moskev-ska* se uchýliv postavil v Kijevě stolec biskupský. S těmito vavříny ovšem nevadnoucimi na Moravu se vrátil ke svým; a již znamená, že chvátá ke konci všem lidem uloženému, sám sobě nástupce určil a kněžstvo i lid posledními naučeními ke ctnosti ponuknuv, ten život, jenž byl jemu cestou do nebe, velmi klidně dokonal. — Jako Cyrilla Řím, tak Methoděje Morava s žitím se loučícího želela, ztraceného hledala, pohřeb jeho všemi způsoby oslavila.

Těchto skutků, ctihodní bratři, přeutěšená přišla nám vzpomínka a nemálo býváme pohnuti, když daleko v minulost pohlížíme na stkvělé dobrými počátky spojení národů slovanských s církví římskou. Neb tito dva jména křesťanského šířitelé, o nichž jsme mluvili, z Cařihradu sice k národům pohanským odešli; než předce jich poslání od této apoštolské Stolicе, jakožto středu jednoty katolické, buď naprosto povoleno, aneb, což více, než jedenkrát stalo se, řádně i svatě uznáno býti musilo. V samé pravdě tuto v městě Římě od nich jest i z podniknutého úřadu počet složen i k žalobám odpověděno: zde u hrobů Petra a Pavla na víru katolickou přísaháno i vysvěcení na biskupství přijato spolu s mocí zřizovati vládu církevní s podržením stupňů v církvi obyčejných. Konečně zde jest vyprošeno užívání řeči slovanské v obřadech přesvatých a letos desáté století splňuje se, co papež Jan VIII. k Svatoplukovi, knížeti Moravskému, takto psal: „Písmo slovanské jímž chvály Bohu povinné se rozléhají, právem chválíme i, aby v témž jazyku nauky a skutkové Krista Pána Našeho vypravováni byli, prikazujeme. Aniž zdravé víře neb

nauce odporuje buďto mše v témž slovanském jazyku zpívati, anebo svaté Evangelium neb čtení Boží Nového i Starého Zákona dobře přeložená i vyložená čísti neb jiné hodinkové pobožnosti všecky odzpěvovati.“ Kterouž zvyklost po mnoha osudech stvrdil Benedikt XIV. listem apoštolským, léta 1754 dne 25. srpna daným. — Papežové římsští pak, kdykoliv o pomoc jsou prošeni od knížat vládnoucích národy, prací Cyrilla a Methoděje k obřadům křesťanským převedenými, nikdy nedopustili, aby pohřešována byla jejich v podporování dobrotivost, v učení vřidnost, v radění dobromyslnost, u věcech všech, v kterýchkoli mohli, nadobyčejná ochotnost. Předě všemi druhými však Rastislav, Svatopluk, Kocel, svatá Ludmila, Boris znamenité předchůdců našich lásky dle potřeby a doby zkusili jsou.

Aniž Cyrillovým a Methodějovým skonáním zastavila se neb ulevila otcovská římských papežů o národy slovanské starostlivost, nýbrž v ochraňování u nich svatého náboženství a v zachování zdu veřejného vždycky stkvěle vynikala. I skutečně k Bulharům Mikuláš I. z Říma poslal kněží, aby národ vyučovali a biskupy Populonijského a Ostijského, aby nové křesťanské tovaryšstvo uspořádali; též častým Bulharů sporům o právu církevním on sám přelaskavě vydal výpovědi, v nich i ti, kteří církvi římské nehrubě přejí, svrchovanou věhlasnost vychvalují a vysoce váží. Ano po žalostné pohromě rozkoem způsobené chvála to jest Innocentia III., že Bulhary opět s církví smířil, Řehoře pak IX., Innocentia IV., Mikuláše IV., Eugenia IV., že je v usmíření udrželi. — Podobně k *Bosňanům* a *Hercogovincům* nákazou převrácených domněnek podváděným značitě jevila se předchůdcův Našich laskavost, totiž Innocentia III. a Innocentia IV., kteří blud z duší vypleniti; Řehoře IX., Klementa VI., Pia II., kteří stupně moci posvátné po těch krajinách stanovité upevniti hleděli. — Též o Innocentiu III., Mikuláši IV. Benediktu XI., Klementu V. jest nániti, že vynaložili neposlední části péči svých na *Srby*, od nichž přeopatrně zdrželi chytře nastrojené ouskoky k oviklání náboženství. — I *Dalmatinci* a Liburnané pro stálost víry a vzájemnost přísluh od Jana X., od Řehoře VII., od Řehoře IX., od Urbana IV. došli zvláštní přízně a důkladného vychvalování. — Konečně i v samé církvi Srěmské, v 16. století vpády pohanskými zničené a potom nábožnou horlivostí sv. Štěpána I. krále Uherského obnovené, mnoho jest památek dobré vůle Řehoře IX. a Klementa XIV.

Pročež, jak vyrozumíváme, Bohu jest děkovati, že se nám poskytuje vhodná příležitost k zavděčení se národu slovanskému a k působení společného jejich užitku s nemenší zajisté horlivostí

než která jest při Našich předchůdcích všeho času shledána. Toho totiž hledíme, toho jedině žádáme, všemožně usilovati, aby národové jména slovanského větší zásobou biskupův a kněží byli opatřeni; aby u vyznávání pravé víry, v poslušenství pravé církve Ježíše Krista byli utvrzováni a zkušeností co den více znamenali, jaká síla všeho dobrého od ústavů církve katolické na společenství domácí a na všechny řády státní splývá. Ony církve zajisté sobě osvojují nejmnější a největší části péčí Našich, aniž jest něco, jehož bychom sobě žádali dychtivěji, než abychom mohli jejich pohodlí a zdaru obmysletí a všechny ustavičnou sponou svornosti s Námi spojeny míti, ježto jest největší a nejlepší svazek neporušenosti. Zbývát, aby napomáhal předsevzetí Našemu a počatému dílu žehnal bohatý v milosrdenství *Bžh*. My zatím u Něho za orodovníky připrošujeme Cyrilla a Methoděje, Slovanstva mistry, jejichž jako chceme rozhojnití poctu, tak nebeská ochrana že při Nás bude, doufáme.

I tudíž nařizujeme, aby s platným podržením dne 5. měsíce *července*, ježž blahé paměti Pius IX. ustanovil, v kalendář římské a obecné církve vložen i každoročně slaven byl svátek svatých *Cyrilla a Methoděje* se službou obřadu dvojnásobného menšího a se mší vlastní, jež schválila svatá Rada zřízená k seznávání o zákonitých obřadech.

Vám pak všem, Ctihodní bratří, poroučíme, abyste tento list Náš prohlásiti dali a co v něm předepsáno jest, všechněm z řádu svátostních sluhů, kteří Boží službu obřadem církve římské konají, zachovávati kázali ve svých každý chrámech, provinciích, městech, diecésích a místech řeholních. Konečně jest vůle Naše, za Vaším raděním a ponoukáním, aby vůbec prošení a vzývání byli Cyrill a Methoděj, by milostí, seč u Boha jsou, po Východě celém včc křesťanskou chránili, vyprošující katolíkům stálosti, rozkolníkům vůle k obnovení svornosti s pravou církví.

To, jakož svrchu psáno jest, tak mocné a pevné býti kážeme, jemuž nebudte na závalu svatého Pia V. papeže, předchůdce Našeho, a jiná apoštolská o opravě breviáře a misálu římského vydaná nařízení, též ustanovení a zvyklosti, i nepamětné i druhé tomu odporné kterékoliv.

Nebeských pak darů návštějí a zvláštní Naší dobrovolnosti závdavek, apoštolské požehnání Vám všem, Ctihodní bratří, i všemu kněžstvu a lidu, každým z Vás svěřenému přelaskavě v Pánu udílíme.

Dáno v Římě u svatého Petra, dne 30. září roku 1880, papežství Našeho roku třetího.

Lev Pp. XIII.

Biskup ďakovský, Jiří Strossmayer, vydal r. 1881 pastýřský list, v němž encykliku podrobně rozebíral. V úvodě praví: „Mezi nejdůležitější a nejutěšenější události minulého roku počítáme vším právem ono dobrodiní a ono požehnání, které celému Slovanstvu udílí sv. Otec Lev XIII. z veliké své dobroty a lásky otcovské, když zvláštním okružním listem svým nařídil, aby se svátek našich apoštolů Cyrilla a Methoděje po celém světě větší a stkvělejší slavností než dosud držel a slavil. Událost tato týká se sice vůbec všech Slovanů, ale zejména týká se nás katolíků, kteří ve sv. Otci, papeži, ctíme nejen onu svatou lásku a dobrotu, kterouž on k nám ze samého srdce Ježíšova váží, ale zároveň také onu nejvyšší moc a důstojnost, která svatou víru a svatou jednotu v církvi Boží v čistotě a neposkvrněnosti střeží a církevní moc dle toho pořádku a zákona vykonává, které se záměry Ježíše Krista a s nesmrtelným povoláním svaté matky církve souhlasí.“ Pozoruhodno jest, co praví o *Rusích*: „Najisto jest postaveno, že naši světcové nikde se nepotkali s největším a nejslavnějším plemenem slovanským, které se teprv později úsilovně v jeden celek seskupovati a na obzoru dějepisu lidského mocněji ukazovati počalo; ale právě toto dotčené veliké plémě také nemělo pražádného styku s oněmi pletichami, které tenkrát v Byzanci nešťastný rozkol způsobily. Právě toto plémě nemělo by nikterak dopustiti, aby rozkol, jenž i řecké jméno a také řeckou povahu na sobě nese, slovanským se stal a zůstal?

Brzy po vydání encykliky vznikla v katolicko-politické jednotě pro království České myšlenka, vypraviti zvláštní poselstvo slovanských katolíků k sv. Otci a vzdáti mu vřelé díky za projevenou lásku. Myšlenka ta našla u slovanských bratří radostný souhlas a stala se brzy skutkem. Na počátku měsíce července r. 1881 sjelo se na 1400 poutníků slovanských ve věčném městě, kde dostalo se jim od zvláštního, k tomu účelu sestaveného komitétu co nejvřelejšího přijetí.

Dne 5. července byli poutníci přijati od sv. Otce ve slavnostní audienci v prostranném sále nad vchodem chrámu Svato-petrského. Výmluvný biskup charvátský, Jiří Strossmayer, oslovil papeže jménem poutníků vzletnou řečí v jazyku latinském. Na tváři sv. Otce jevílo se veliké potěšení z projevu toho. Jeho odpověď zněla:

„Milovaní synové! Vás, kteří jste byli s touhou očekáváni, hostí dnes Řím, hlavní město katolického světa, a otcovské srdce Naše raduje se a plesá nad tím, že v tak hojném počtě jste se dostavili; můžemeť, jako druhdy Pavel o svém Titovi, také o vás říci: Bůh Nás potěšil vaším příchodem. Vidouce od počátku Na-

šeho pontifikátu církev u sousedních národů pro rozličné příčiny těžce utlačovánu, zlíbilo se Nám, za příčinou pohledu toho Nám přetrpkého obrátiti zraky své k východu, zda by Nám tam vzpomínka na minulost neposkytla nějaké útěchy, zda by Nám vzhledem k budoucnosti nějaké naděje nepodala. Dobrotou Boží stalo se nyní, že podává Nám dnešní den část té útěchy, kterou jsme tehdy u vás vyhledávat chtěli.

Nahlížíme, milovaní synové, dobře vaši rozšafnou snahu, pozorujeme vás, jak se sluší nábožnosti u víry, kterouž jednomyslně spojení přišli jste sem, chtějí Naší nízkosti a vznešenosti apoštolské Stolice svou úctu projevit. V tom viděti nejen výtečnou vůli každého z vás, nýbrž i důkaz podivuhodné a božské jednoty církve, o níž jsi ty, ctihodný bratře, s velikou výmluvností právě tak mnohou pravdu byl pověděl. Neboť Ježíš Kristus získav a zpečetiv Svou Krví bratrské spojení všech lidí mezi sebou, spojil všechny, kdož v Něho věří, takřka v jednu rodinu, kteráž jest církev, přivodiv srdce a vůli všech k tak dokonalé jednotě, že musili býti jedno, jak On a Otec nebeský jedno jsou.

Aby sjednocenost tato obhájena byla, udělil svatému apoštolskému knížeti Petrovi papežský primát, jenž by přecházel na římské papeže, jeho nástupce, aby totiž všemi údy křesťanské společnosti, spojenými viditelnou hlavou církve, proudil život. Dobrodiní tohoto života a spásy, milovaní synové, způsobili vám společně apoštolové Cyril a Method.

V 9. století, kdy jméno Slovanů slavným se stávalo, oni v krátké době zrodili znovu předky vaše v Kristu Ježíši skrze evangelium, věnujíce se s neslýchanou láskou duchovnímu jich vzdělání. Tak dosáhli tito národové spojení s apoštolskou Stolicí, se skálou, již Kristus základem své církve a nepřemožitelným valem proti všem úskokům lidským a pekelným chtěl učiniti. Od těch dob počaly se mezi Slovany a touto Stolicí sv. Petra ony přátelské styky, jichž Sobě zvláště za těchto dnů a u vaší přítomnosti s velikou radostí připomínáme.

Neboť zde v městě Římě podávali svatí bratří zprávu o své činnosti, zde osvědčili přísahou na hrobech knížat apoštolů neporušenost své víry, zde dostalo se jim biskupské hodnosti a posvěcení. Methoděj doporučován byl zvláště četnými listy římského papeže. Jeho autoritou a pod Jeho ochranou navrátíl se na Moravu s kněžími a biskupy, kteří ho měli podporovati v duchovní vládě mezi vašimi bratry.

Cyrl počal svou apoštolskou dráhu tím, že objevil kosti Našeho předchůdce Klimenta I., o nichž obyvatelé Chersonu tehdaž nic nevěděli; on opatroval je po celou dobu se svatou pečlivostí,

ony provázely ho všude, až i do Říma. Nemáme to za pouhou náhodu, že — o čem jsi ty, ctihodný bratře, právě zmínku učinil — týž v tomto městě zemřel a že se Římu dostalo cti, chovati ve svém lůně pozůstatky Cyrilla i Klimenta, takřka ve společném objetí. Oba slavní apoštolové křesťanské víry odpočívají již po kolik století vedle sebe v pokoji Páně, a zdají se dávatí pozdním věkům poučení, jak vřelá musí býti a navždy potrvati jednota Slovanů s církví římskou.

Za nedlouho uzrálo ovoce tohoto nutného spojení jak ku prospěchu všeobecnému, tak i ku prospěchu našich apoštolů. Neboť, když stalo se jim, — co často stává se těm, kdož se odvažují velikých věcí, — že postavily se jim všelike obtíže a překážky v cestu, dostalo se jim pomoci této apoštolské Stolice, zejména stali se účastni milosti a ochrany Mikuláše I., Hadriana II., Jana VIII. I pozdější papežové, Naši předchůdci, prokazovali Slovanům vezdy laskavé smýšlení

Modlemež se k sv. Cyrillu a Methoději, aby milostivě shlíželi s nebe na svůj slovanský lid, aby jedněm setrvání, druhým pevnou víru od Boha vymáhali, zápal bratrské lásky ve všech srdcích rozněcovali a od dědictví Páně všecko nepřátelství, zápasy a záští vzdalovali. Nechť odporučí Bohu obzvláště onen národ, který svojí ctností, svou mocí a svými prostředky nad jiné vyniká a je též jako své apoštoly ctí, ačkoli svazek ten, jímž právě apoštolové jeho se sv. Petrem a církví katolickou spojení jsou, mezi ním a Římem přerušen jest.

Až svornost u víře ve shodě s veškerými právy států opět bude obnovena, potom možno v největší důvěře očekávati vydatné účinkování a šíření se víry na světě celém, *neboť vedle soudu Božího jsou Slovanům uchystány zvláštní a vynikající úkoly v životěездеžším.*

Navrattež se, milovaní synové, šťastně do svých vlastí, vypravujte svým bratřím, co jste v městě Římě viděli a slyšeli. Vydejte jim svědectví, že My všechny ušlechtilé a veliké národy slovanského kmene láskou oteckou objímáme, nežádajíce od nich ničeho více, než aby lnuli k církvi katolické s největším zápalem a s nezlomnou věrností, aby nikdo z nich se neztratil ze svaté oné archy, o níž dí sv. Jeroným, že kdo v ní není, v potopě zahyne. Přinestež jim také apoštolské požehnání, kteréž iim a vám všem v milosti Páně tuto udílíme!“ —

Na počest poutníků uspořádány byly slavnosti, kteréž ukončeny velikou akademií v Klementinském sále ve Vatikáně. Když se sv. Otec objevil, pozdraven byl českým chorálem „Hospodine

pomiluj ny!“ Po akademii rozloučil se sv. Otec s poutníky srdečně.

V týž den, co přijímal slovanské poutníky, vydal Lev XIII. bulu „*Ex hoc angusto*“, kterouž se zřizuje *katolická hierarchie pro Bosnu a Hercegovinu*. Sv. Otec připomíná na počátku buly, jaké útěchy se mu dostalo „v těch stkvělých osvědčeních synovského srdce a oddané vůle. V tomto pečování a milování, jímž slovanské národy všechny zahrnujeme, nejvíce se radujeme, že jest nám vhodná příležitost poskytnuta, abychom se starali o duchovní potřeby i poměry těch, kteří v zemi Bosenské i Hercegovinské živi jsou.“

Zřídil pak sv. Otec hierarchii následovně: Sídlo metropolitě a arcibiskupa je v Sarajevě; arcidiecése má název Vrhbosenská. Této přiděleny byly tři stolice jako suffragánské, totiž dvě nově zřízené ve městech Baňaluce a Mostaru, a již dříve zřízená Markarská a Trebiňská, kterou biskup Dubrovnický, pokud by jinak nebylo ustanoveno, jako správce bude řídit. Pokud se týče diecése Mostarské, praví se ve zřizujícím listě apoštolském: „že jest v jejích končinách město Duvno, jež staří Delminium nazvali, odkud také jméno Dalmatů vzniklo, kteréž město spolu s okolními městy, jakož staré paměti kladou, drželo důstojnost stolice biskupské, která Duvenskou neb Dalmatskou slula, a proto se žádá, aby mostarský biskup navždy se nazýval a ozdoboval také názvem Duvenského aneb Dalmatského, aby takto památka slavné té stolice v potomcích živě trvala.“ Arcidiecési přiřknuto 66, diecési Baňalucké 21, Mostarské a Duvenské 27 far. Po rozkaze sv. Otce zřídil se ihned seminář, jenž by vyhovoval potřebám celé církevní provincie.

Krátce potom s radostí oznamoval sv. Otec v allokuci, již měl dne 4. srpna r. 1881 ve Vatikáně, sboru kardinálskému, že mu bylo možno, ve shodě s nejdražším v Kristu synem Františkem Josefem I., císařem rakouským a apoštolským králem uherským, zřídit řádnou hierarchii v Bosně a Hercegovině. Na konci pak pravil: Toto opatření Naše, najisto doufáme, že k tomu bude napomáhati, aby mezi národy slovanskými, kteřížto světla jsou milovníky, na přímluvu jejich apoštolův a patronů v nebi náboženství křesťanské více se šířilo a jako z úrodného zrna utěšené osení spásy působením milosti Boží vzrostlo a kvetlo.“

Lásku svou k národu českému osvědčil sv. Otec stkvěle založením českého kolegia v Římě „*ad majorem Dei gloriam, ad incrementum catholicae Religionis, ad decus utilitatemque inclyti Bohemiae regni.*“

Již při pobytu slovanských poutníků v Římě r. 1881 vyslovil se Lev XIII. vůči *hraběti Frant. de Paula Schoenbornovi*, jenž tehdy byl vicerektorem pražského kn. arcib. semináře, že by bylo přáním jeho, aby do Říma byli posíláni mladíci z Čech na studia filosofická a theologická a že by k tomu účelu záhodno bylo založiti zvláštní kolej pro Čechy. Když na podzim r. 1881 odbývána v Římě kanonisace čtyř svatých, a J. E. tehdejší kardinál-arcibiskup pražský, kníže *Schwarzenberg* ve věčném městě dlel, stal se další krok k uskutečnění této myšlenky.

Po návratu svém do Prahy oznámil J. E. při návštěvě své v semináři, že sv. Otec si přeje, aby několik bohoslovců v Římě studovalo a že tedy na počátku příštího školního roku několik alumnů z pražské arcidiecése tam posláno bude. Na podzim r. 1882 vypraveni tři chovanci do Říma a ubytováni jsou prozatím v „Collegiu de Propaganda Fide“.

O Velikonocích r. 1883 zavítal Monsg. hrabě Schoenborn, tenkrát rektor semináře pražského, opětně do Říma a sv. Otec v rozmluvě s ním opět kladl váhu na zřízení českého kolegia. Na podzim téhož roku jmenován Msgr. hrabě Schoenborn biskupem v Budějovicích a vydal se v březnu r. 1884 na pouť do věčného města „ad limina Apostolorum“. Při audienci tázal se ho sv. Otec, jak daleko pokročily přípravné práce k otevření kolegia a seznam, co bylo vykonáno, projevil přání, aby kolegium již příštího školního roku otevřeno bylo.

Když mnohé překážky, které se provedení díla toho v cestu stavěly, odstraněny byly, rozhodl sv. Otec, aby kolegium v listopadu r. 1884 otevřeno bylo.

Nuntius apoštolský ve Vídni, arcibiskup Vanutelli, obdržel rozkaz, aby s vládou rakouskou vyjednával, by na chovance kolegia povolila roční příspěvek z náboženské matice. Nuntius odevzdal v té záležitosti vlastnoruční list J. Svatosti císaři Františku Josefovi v Išlu a J. V. ustanovil dekretem ze dne 4. října 1884, aby na každého chovance z náboženské matice ročně 230 zl. se dávalo.

Sv. Otec určil svátek sv. Karla Boromejského za den otevření českého kolegia a jmenoval prvním rektorem jeho Benedikta Lorenzelliho, profesora filosofie při koleji Urbanově de Propaganda Fide. V den 4. listopadu kolegium skutečně otevřeno. Prvních chovanců v koleji bylo 12; národnosti české 10, německé 2.

Na dovršení zahajovací slavnosti udělil sv. Otec dne 15. listopadu r. 1884 biskupu Schoenbornovi, představeným a chovancům kolegia zvláštní audienci, při níž takto je oslovil:

„Dosáhli jsme konečně, po čem tak dlouho a tolik jsme toužili. Hned po svém nastolení zanášeli jsme se myšlenkou otevření v Římě, za příkladem jiných národností a zemí, kolegium též pro jinochy země České. Měliť tu již Němci a Uhři Collegium Germanicum Hungaricum, Francouzi, Irové, Skotové, Angličané, Poláci, svá kolegia, a to Nám bylo pohnutkou, aby i Čechům bylo zřízeno ve věčném městě útočiště. Sdělili jsme se o Svě smýšlení s Jeho Eminencí panem kardinálem Schwarzenbergem, který ochotně slíbil spolupůsobiti na uskutečnění Našeho záměru. Leč po dlouhý čas přičinění Naše planým zůstávalo; teprve v posledních letech dospělo ku zdařenému cíli — ku zřízení českého kolegia, a to v čase tak krátkém, jak ani sami jsme nedoufali. Proto míníme, že jen Prozřetelnosti Boží jest nám děkovati, že za Naše nástroje vyvolila muže tak schopné a obětivé, kteří otevření českého kolegia urychlili. Po panu kardinálu Schwarzenbergovi zvláště jsme díky povinni nejdůst. Mons. biskupovi Schoenbornovi, jenž v Čechách s Nejdůst. pp. biskupy na otevření kolegia českého v Římě vydatně a zdárně pracoval, císaře pána Františka Josefa i vlády rakouské spolupůsobení získal; pak ovšem řediteli Animy Mons. Jaenigovi, jenž příbytek a veškeré potřeby kolegiu opatřil.“

„Otevření českého kolegia jest dobrodiní veliké, které každému z Vás, jinochové nejmilejší, prvotiny nového ústavu, Pán Bůh dobrotivý udílí, a kterým Čechám žehná, je opět k Stolicí římské volá a víže.“

V Propagandě sloučení jste byli s národy celého světa. nyní vcházíte do ústavu českého. Vaše snahy budou tedy směřovati k jedné zemi, k Vaším milým Čechám. Jste synové jedné vlasti, žijte svorně, jeden duch ať jest u Vás všech!“

„Za otce, ředitele vyvolili Jsme Vám Mons. Lorenzelliho, muže zbožného a vědomostmi bohatého, který, ač není Čech rodem, bude Vám Čechem smýšlením a celým srdcem. Od něho Sobě slibujeme splnění všeho, co ku prospěchu a blahu Vašemu i země České čelí.“

„Nyní jest na Vás, drazí jinoši, abyste zbožni jsouce, ve ctnostech vycvičení a potřebnými vědomostmi opatření, působili blahodárně a příkladně vrátíce se do milé vlasti své, všude šíříce víru svatou, učení sv. Stolice římské. Církev sv. potřebuje kněží, sv. bojovníků a vůdců statečných, nadšených pro čest a slávu Boží. A jest na Vás, abyste jednou jimi byli. Vynasnažte se tedy dle sil svých, abyste co nejvíce svatosti a vědomostí zde, ve městě svatých mučovníků, u Stolicí pravdy, u Náměstka Ježíše Krista, nashromáždili a pak vlasti svoji byli ku pravému

prospěchu. Je Vás sice málo, ale často na jednom pouze knězi závisí blaho mnohých, ano i celé diecése.“

„Ale proč povídáme Vám vše toto? Jen z té příčiny, že rádi bychom vlasti Vaší, kterou srdečně milujeme, nějak prospěli, o pravé dobro její se postarali. Dej Pán Bůh, aby úmysly a záměry Naše na českém kolegiu se uskutečnily! Dnes v radostném nadšení svoláváme se vši vroucnosti požehnání Boží na Váš mocný ústav a na celé Čechy a Sami milerádi udělujeme Vám Své apoštolské požehnání.“

Svatý Otec staral se později o duševní vzdělání chovanců a o materiální potřeby kolegia. Roku 1888 prohlásil, že jest jeho vůlí, aby ještě za jeho živobytí kolegium umístěno bylo ve vlastním domě. Ve svátek Očišťování Panny Marie vybídl ředitele Lorenzelliho, aby vyhledal nějaký k tomu účelu příhodný dům. Mons. Lorenzelli učinil tak a vyhlídnul dům v ulici Sixtinské, který původně byl klášterem Trinitářů. Kupní cena obnášela 300.000 lir. Svátý Otec přispěl na zakoupení domu 80.000 lirami. O prázdninách vykonaly se nutné opravy a ve svátek sv. Karla Bor. dům vysvěcen, a kolegium přestěhovalo se do něho. Zbývala ještě kanonická instituce. Té se kolegiu dostalo, když J. Em. nejd. kníže arcibiskup pražský hrabě Frant. de Paula Schoenborn, jmenován byv kardinálem sv. římské církve, do Říma přijel, aby přijal klobouk kardinálský. Apoštolským listem „*Vicariam potestatem*“, *) dnem 1. ledna 1890 vydaným, založil sv. Otec kolegium svou a svých nástupců autoritou a nadal je těmiže právy, která mají ostatní bohoslovecká kolegia v Římě.

*) Litterae Apostolicae de Collegio Clericorum in urbe condendo. — Leo PP. XIII. Ad perpetuam rei memoriam.

Vicariam potestatem Eius in terris gerentes, qui *via veritas et vita* est, *via* scilicet, ut S. Leo Magnus inquit, *conversationis sanctae, veritas doctrinae divinae, et vita beatitudinis sempiternae*, nihil unquam praetermittendum censuimus, quod ad fidei integritatem et morum sanctitatem tuendam, firmiterque in dies nectenda vincula quae varias christiani nominis gentes cum Apostolica Sede coniungunt, pertineret.

Ad hos porro fructus assequendos quisque videt quam necessaria si opera, industria, virtusque eorum, qui in Dei exercituum militiam nomen dederunt, et divinis ministeriis addicti, Deo et Ecclesiae se ipsos perpetuo consecrarunt, — Hanc ob causam Decessorum Nostrorum vestigia secuti, ac met mores eorum quae de sacerdotalis muneris natura et officiis a sanctis Patribus mandata litteris et Pontificum maximorum legibus praescripta sunt, omni ope contendimus, ut iuvenum clericorum mentis et animi disciplinae diligenter consuleremus, ac potissimum in votis habuimus, ut delecti iuvenes clerici ex exteris quibusque nationibus suam in hac alma Urbe Domum altricem haberent, ubi penes hanc Cathedram veritatis sanam doctrinam, dignumque sacrorum ministris animi cultum, accurata institutione perciperent. Hoc Nos animo ei

voluntate affecti, bonumque spectantes Dioecesium *Regni Bohemi*, ubi latus patet sacri ministerii fructibus campus, ab exordio Pontificatus Nostri cum *Friderico* e Principibus *Schwarzenberg* S. R. E. Cardinali Archiepiscopo Pragensi illustris memoriae egimus, ut in hac urbe delectis Regni Bohemi clericis instituendis, propria constitueretur sedes, atque anno MDCCCLXXXIV, V. F. *Francisco* e Comitibus *de Schoenborn* Episcopo Budvicensi, nunc S. R. E. Cardinali Archiepiscopo Pragensi, operam, navante, et Imperiali ac Regia Maiestate Francisci Josephi Austriae Imperatoris Hungariae Regis Apostolici, et Bohemiae Regis, pro sedula cura qua suorum populorum verae prosperitati studet votis Nostris annuente, alumni Bohemi ad duodecim in contubernium in urbe, privata in domo primum, convictumque coaluerunt, quorum numerus iusti deinde ac legitimi Collegii foret rudimentum.

Sed ad hanc rem illud maxime interesse visum est, ut stabilis alumni pararetur domus, quae Collegii pleno iure propria esset, et in alumnorum usum apte comparata. Quamobrem aedibus, quae ad S. Franciscæ Romanae *Vico Sixtino* in urbe positae sunt, auctoritate Nostra coemptis, propria Bohemis alumni sedes constituta est, in cuius emptionem ex aerario Nostro *octoginta* argenteorum italicorum *millia* contulimus.

Cum porro Collegii initia prospere admodum cesserint, et non modo proximis annis alumnorum numerus auctus fuerit, sed etiam egregia initialium voluntas eorumque in doctrina et virtute progressus, spem firmam iniecerint, ampla ex eorum institutione commoda dioecesibus Bohemiae esse obventura, preces ad Nos delatae sunt, ut coetui de quo loquimur clericorum Bohemorum in urbe constituto, legitimi Collegii ius auctoritate Nostra tribuere vellemus.

Nos itaque supremum fastigium operi imponere cuius suscipiendi auctores fuimus, opportunum rati, precibusque ad Nos allatis libenter annuentes, hisce litteris ad maiorem Dei gloriam, ad incrementum catholicae Religionis, ad decus utilitatemque incliti Bohemiae Regni, Collegium Clericorum Bohemorum in Urbe, quod ad S. Franciscæ Romanae *Vico Sextino* sedem habet, canonica institutione, sub Nostra et Successorum Nostrorum auctoritate fundamus, constituimus, eodemque iure esse volumus, quo Pontifica clericorum Collegia in urbe sunt, ad eas leges quae infra dicuntur.

Venerabilibus Fratribus Archiepiscopo Pragensi et Episcopis omnibus Regni Bohemiae curae erit, clericos ex utroque idiomate Bohemo et Germanico quod in patria viget, in quibus voluntas inserviendi Deo in sacris ministeriis, ingenii acies, discendi ardor, bona corporis valetudo sit, gymnasiali studiorum cursu emenso, deligere in Collegium cooptandos, quorum numerus in singulis dioecesibus pro portione ita inter ipsas definiendus erit, ut ex omnibus in praesens non maior, quam *triginta* alumnorum numerus conficiatur.

Alumni in collegium cooptati Philosophicis et Theologicis disciplinis operam dabunt, nec non aliis ecclesiasticis institutionibus fruuntur, quae in Pontificiis scholis in urbe tradi consueverunt.

Cum ad divina ministeria Dei munere se vocatos, et eruditionis iter in urbe Catholici Orbis principe sibi apertum intelligant, nihil eis potius esse debet, quam omni ope niti, ut gratis animis, solidique profectus fructibus divino beneficio respondeant. Quare ab ipso institutionis initio, ad pietatis et doctrinae laudem, ad observandas fideliter et doctrinae disciplinae leges, ad omne genus officii quod iuvenes decet in sortem Domini vocatos, animum adicient.

Opera praeterea ipsis danda est, ut mutuam inter se caritatem concordiamque retineant, quam nulla offensio perturbet; studioseque animum intendant iis addiscendis quae ad divina officia, ad Chori disciplinam, ad ministerium

sacrorum pertinent, nec non cum vacua a studiorum curis tempora inciderint, scribendis habendisque in utraque lingua germanica et bohema sacris privatim concionibus, quo ad sacrum verbi ministerium in patria obeundum, umbratili exercitatione mature informentur.

Cum porro alumni, doctrinae et pietatis studio probati, aetatisque maturitatem adepti, moderatorum iudicio digni habeantur qui sacris ordinibus initientur, statuimus ut iidem in urbe, dimissorialibus litteris suorum Episcoporum relatis, ad sacros ordines provehantur, eosque a legibus solvimus, quibus iure Canonum cautum est ut denunciationes habeantur, stata temporis intervalla inter ordines servantur, itemque ne ordines extra tempora a iure constituta suscipiantur.

In alumnorum disciplina leges quae in *Collegio Urbaniano* fidei propagandae vigent, adhibitis praescriptionibus iis, quas sibi proprias Collegii conditio postulat, accurate servantur.

Ius et potestas in Collegium penes Archiepiscopum Pragensem caeterosque Sacrorum Bohemiae antistites, eaque unâ simul omnium erit.

Moderator Collegio regendo, seu Rector is erit, qui a Pontifice maximo eo nomine et potestate praeficiatur. Ipsi autem constituendo ius erit Archiepiscopo Pragensi, communicatis cum Bohemiae Episcopis consiliis, virum aut viros quos hoc munere dignos censeat, Pontifici maximo designare.

Collegii Moderator singulis annis de disciplinae rationibus, de moribus alumnorum, de rei familiaris conditione accuratam descriptionem duplici exemplo conficiet, quorum alterum sacro *Consilio studiis regundis* praeposito, alterum Archiepiscopo Pragensi exhibeat, qui eandem descriptionem caeteris Bohemiae Episcopis tradendam curabit.

Adiutorem autem vicario munere, seu Pro-Rectorem, Moderator habebit, ex praestantioribus Collegii alumnis Episcopo annuente cuius in ditione sit alumnus. deligendum: isque caeteris anteferendus erit, qui virtutis et prudentiae laude, ad collegii usus magis opportunus videatur.

Ad Magistrum pietatis in Collegio constituendum, Collegii Moderator de viro quem huic magisterio opportunum censuerit ad Cardinalem *vice Sacrae Antistitem Urbis* referet, isque rite delectus erit, cuius eligendi idem Antistes auctor fiat. Pietatis autem Magister apud alumnos eosque qui in Collegii ministerio et domicilio sunt, Parochi muneribus fungetur.

Quo autem necessariis sumptibus in alumnorum victum, cultumque quo vita indiget, copiae et facultates suppetant, praeter eam pecuniam quae ex aerario Austriaci Imperii in Religionis impensas constituto, in singulos alumnos suppeditatur, Nos praeterea auctoritate Nostra addicimus Bohemorum Collegio et in perpetuum attribuimus redditus omnes et iura, quae domus sunt a Carolo IV Bohemiae Rege et Romanorum Imperatore in hospitium Bohemorum in Urbe, *vico Caesarinorum* olim conditae, ad quod genus pertinet, tum annua pecunia Barberiniana scutatorum nummum *sexaginta* eidem hospitio legata, tum summa scutatorum nummum *ducentorum* a Pontificio Nostro datariatu annuis pensionibus persolvenda.

Cum porro rationibus rei familiaris Collegii, amplioribus subsidiis consuli oportere intelligamus, in hanc rem omnes quas possumus curas ultro conferemus, nihil dubitantes de communi Bohemiae Antistitem in rem eandem studio, qui probe norunt quantam utilitatum segetem haec clericalis ordinis palaestra in urbe constituta, ipsis in agro dominico excolendo allatura sit.

Certa autem et explorata spe ducimur, adnitentibus Episcoporum curis, piam liberalitatem copiosiorum e Bohemia civium huic salutari operi non de-

futuram, ad quod liberalitatis genus optimum quemque, Dei gloriae studium, Religionis amor, et Patriae caritas satis hortantur.

Haec volumus, statuimus atque edicimus, decernentes ut hae litterae Nostrae firmae rataeque, uti sunt, ita in posterum permaneant: irritum autem et inane futurum decernimus, si quid super his a quoquam contigerit attentari: contrariis quibuscumque non obstantibus.

Datum Romae apud S. Petrum sub anulo Piscatoris die 1. Ianuarii MDCCCLXXX, Pontificatus Nostri anno duodecimo.

M. Card. Ledóchowski.

Lev P. XIII. Na věčnou věci památku.

Vykonává na zemi moc zástupce Toho, který jest cesta, pravda a život; cesta, jak dí sv. Lev Veliký, obcování svatého, pravda učení Božského a život blaženosti věčné, soudíme, že ničeho opomenuto býti nemá, co k hájení neporušenosti viry a svatosti mravů, jakož k pevnějšímu připoutání rozličných křesťanských národů k apoštolské Stolici náleží.

K dosažení pak těchto výsledků, jak každý vidí, zapotřebí jest práce, důmyslu a ctnosti těch, kteří k vojsku Božímu se dali a Boží službě se věnujíce, sebe Bohu i církvi na vždy zasvětili. Pro tu příčinu předchůdců Božích příklad následující a jsouce pamětlivi toho, co o povinnostech křesťanského úřadu svatých Otců spisy a nejvyšších biskupů zákony předepsáno jest, pečujeme vši silou o to, abychom pilně pomáhali k vypěstění myslí a ducha mladých kleriků; a zvláště jsme si přáli, aby vybraní klerikové ze všech národů v tomto milém městě (Římě) dům vychovavací měli, kdež by vedle této Stolice pravdy zdravé učení a služebníků svatých hodné ducha vzdělání náležitým vedením dospívali. Po tom z duše toužíce a k blahu diecési království Českého přihlížejíce, kdež tak rozsáhlé pole k vydávání ovoce svatou službou pěstovaného se nalézá, vyjednávali jsme od počátku nejvyššího biskupství Našeho s Bedřichem knížetem ze Schwarzenbergu, svaté římské církve kardinálem arcibiskupem pražským slavné paměti, aby v tomto městě vybraným klerikům z království Českého vlastní k jich vychování sloužící sídlo získáno bylo; a tak jest r. 1884 spolupůsobením C. B. Františka ze Schoenbornů, biskupa budějovického, nyní sv. římské církve kardinála-arcibiskupa pražského a za souhlasu Jeho c. k. Veličenstva Františka Josefa, Rakouska císaře, Uherska krále apoštolského a českého krále, pilnou péčí o pravé blaho svých národů se starajícího, dvanácte chovanců českých nejprve v soukromém domě v společnost a konvikt sloučeno, kterýžto počet by zárodkem pravého a zákonného Collegia byl.

Ale při té věci, jak patrné, co nejvíce záleží na tom, aby chovancům stálý dům zaopatřen byl, který by byl Collegiu plným právem vlastnictvím a k potřebě chovanců případně byl zřízen. Pročež zakoupena byla stavení autoritou Naší sv. Františky Římské v ulici Sixtinské, v nichž chovancům z Čech sídlo jest zřízeno, k jehož zakoupení jsme z pokladny Naší osmdesát tisíc lir věnovali.

Když pak počátky Collegia velmi šťastně se vyvíjely a nejen počet chovanců v prvních letech se rozmnožil, nýbrž i výtečná jejich snaha v učení i v ctnosti pokrok pevnou dávaly naději, že z jejich vedení veliký prospěch diecésim českým vzejde, byly Nám předneseny prosby, abychom sboru kleriků českých v městě zřízenému, o němž mluvíme, zákonného Collegia právo autoritou Mou propůjčiti ochotni byli.

My tedy soudíce, že jest příhodno, aby se dílo, jehož počátku původci jsme byli, až na vrchol přivedlo, prosbám k Nám vzneseným rádi vyhovujíce. tímto listem k větší slávě Boží, k rozmnožení katolického náboženství, ke cti

a prospěchu slavného království Českého, Collegium kleriků z Čech v místě, které u sv. Františky Římské v ulici Sixtinské sídlo má, Naší a nástupců Našich autoritou zakládáme, zavádíme a chceme, aby tatáž práva měli, jako papežská Collegia kleriků v městě a to dle zákonů, které níže se uvádějí.

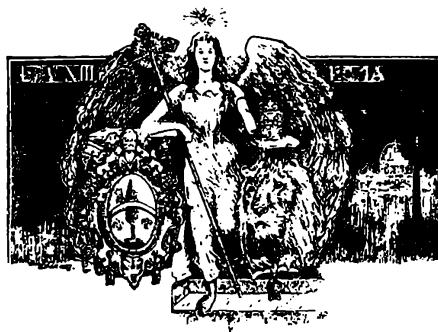
Ctihodných bratří, arcibiskupa pražského a biskupů všech království Českého péčí bude, kleriky obojího jazyka, českého i německého, který ve vlasti vládne, při nichž se vůle v svatých služebnostech sloužití Bohu, dobré nadání, horlivost v učení, pevné tělesné zdraví shledá, po ukončení studií gymnasiálních pro vřadění jich do Collegia vyvoliti, jichž počet v jednotlivých diecésích poměrně tak se ustanoví, aby ze všech na ten čas více než třicet chovanců nečinil.

Chovanci v Collegium vřadění filosofickým a theologickým disciplinám a jiným církevním naukám, jak v papežských školách v městě se přednášejí, učití se budou. Že pak k duchovním služebnostem z milosti Boží se povoláními v cestu ku vzdělání sobě otevřenou v hlavním katolického světa městě viděti budou, nic důležitějším jim nebude, než všemožná snaha, aby s vděčným srdcem a s dobrým prospěchem Božímu dobrodiní se odměňovali. Proto hned na počátku ku vedení a zbožnosti a učenosti chválu, o zachovávaní věrně a poslušně zákonů kázně, o plnění všeho druhu povinností, jak sluší jinochům v podíl Hospodinův povoláním, usilovati budou. Kromě toho snažiti se budou, by vzájemnou mezi sebou lásku a svornost zachovávali, ni žádnou urážkou ji nerušice, a pilně o to dbali, by se tomu naučili, co k církevním modlitbám, ku kázni i choru a k svatým služebnostem patří, jakž i když časy studií prázdné přijdou, aby se v psaní a přednášení kázání v obou jazycích, v německém i českém, soukromě cvičiti a tak k svaté slova službě, již jim ve vlasti konati bude, záhy se přihotovili. Když dále alumnové, osvědčivše se vědou a zbožností zralého věku dostoupí a vysvědčením svých učitelů za hodny uznáni budou, aby svěcení obdrželi, nařizujeme, aby titíž, opatření listem propouštěcím svých biskupů, ku svěcení byli připuštěni. V kázni necht zachovávají se nařízení, jež platí v Collegiu Urbanianském k rozšiřování víry sužitím těch praescripcí, jež postavení Collegia téhož vyžaduje.

Právo a moc na Collegium připadají arcibiskupu pražskému a ostatním v Čechách biskupům, tak aby tytéž zároveň však v jednom byly. Ředitelem Collegia bude ten, kdož od sv. Otce jménem a mocí jeho bude ustanoven. Avšak pražskému arcibiskupu s dorozuměním se s biskupy českými přísluší právo, muže k úřadu tomu způsobilé sv. Otci navrhovati. Povinností ředitele bude každého roku podati o kázni, mravech a domácím pořádku důkladnou zprávu v opise dvojím, z nichž jeden zaslán budiž představenstvu „Sacro Consilio studiis regendis“ a druhý arcibiskupu pražskému, jenž je ostatním biskupům oznámí Pomocníka s právem zastupování, čili prorectora, obdrží ředitel z nejvýtečnějších Collegia chovanců, jenž ve srozumění s biskupem diecése, do níž jest příslušen, zvolen budiž a ten necht má přednost před ostatními jenž ctností svoji a moudrostí k účelům Collegia zdáti se bude nejzpůsobilějším. Za Magistra pietatis (spirituale) v Collegiu budiž ustanoven, jež Collegia ředitel kardinálovi vice Sacra Antistiti za nejvhodnějšího k tomu označí. Magistru pietatis bude příslušet, nad alumný a nade všemi, kdož v Collegiu budou sloužití a sídliti, právo faráře. Aby ale prostředků k výživě alumnů bylo s dostatek, kromě příspěvku, jenž se z říše rakouské na potřeby náboženské uděluje pro každého alumna, My mocí Naší Collegiu českému věnujeme a na všechny časy zapisujeme požitky všecky a práva, jež příslušejí domu od Karla IV., Českého krále a Římského císaře za český hospic v Římě ustanovenému a založenému ve třídě Caesarianské, jakož i roční důchody

barberiniánské v obnosu 60 dukátů, jež hospici témuž byly odkázány a pak i 200 dukátů z dotace Naší papežské ročně. Poněvadž nahlížíme, že bude třeba Collegium prostředky ještě hojnějšími podporovati, chceme o ně všemožnou péči míti, nic nepochybující o společné za tímž účelem českých biskupů snaze, kteří dobře vědí, jak velikého užitku tato setba na závoďšti duchovního řádu v Římě založeném i jim samým na vinnici Páně přinášeti bude. Kojíme se též jistou a osvědčenou nadějí, že povzbuzováním biskupů nebude blahotinnému ústavu tomu scházeti příspěvků od bohatších občanů v Čechách, ku kterémuž druhu štědrosti pobádati bude každého muže šlechetného nejen horlivost pro čest a slávu Boží a vroucí zbožnost, ale i láska k vlasti. Chceme, nařizujeme a prohlašujeme, aby tento list Náš zůstal na všecky časy stvrzen a ujištěn, jak nyní jest; za neplatně a nepravé prohlašujeme, co by koliv proti němu kdy se podnikalo bez ohledu na překážky jakékoliv.

Dáno v Římě o sv. Petru dne 1. ledna 1890, pontifikátu dvanáctého.
(Překlad z „Čecha“ v čísle z 6./2. 1890.)

XVI.

Lev XIII. a Anglie.

Obnovení katolické hierarchie v *Škotsku* bylo, jak jsme již uvedli, jedním z prvních činů Lva XIII. Stalo se tak bullou „*Ex suprema Apostolatus apice*“ ze dne 4. března 1878.

„S nejvyššího vrcholu důstojnosti apoštolátu — tak píše sv. Otec — k němuž jsme nikterak snad pro nějakou zásluhu Naši, anobrž řízením milosrdenství Páně povzneseni byli, hlídali římsí papežové, Naši předchůdci, vždy a bez oddechu, jako s cimbuří skály, každou část role našeho Pána, aby poznali, čehokoli pro stávající poměry, pro krásu a pevnost všech církví nejvíce zapotřebí jest. Protož bylo první a nejdůležitější péčí jejich, dle milosti od nebes jim udělené, buďto nová biskupská sídla po veškerém světě zřizovati, aneb taková, která nepřízní dřívějších dob zanikla, obnovovati. Svatý Duch jest to, jenž biskupy ustanovil, aby církví vládli. Jakmile tudíž poměry našeho svatého náboženství v některé zemi zřízení aneb obnovení biskupské vlády dovolují, sluší se, veškerá dobrodiní, kteráž z tohoto Bohem ustanoveného řádu přirozeně vyplývají, této zemi ihned uděliti.

Náš předchůdce Pius IX. blahé paměti, přihlížeje k pokrokům, kteréž od počátku jeho pontifikátu v katolických misiích kvetoucího království Anglického se staly a kteréž znovuzřízení pravidelné formy církevní správy, jak u jiných národů jest, možným učinily, udělil Angličanům řádnou biskupskou hierarchii

Pro láskyplné srdce tohoto dobrého papeže bylo bolem, že Škotsko nemohlo míti zároveň podílu na tomto dobrodiní. A jeho zármutek zvětšoval se pomýšlením, že v dřívějších dobách katolicismus v Škotsku tak utěšené pokroky byl učinil. Všichni, kdož znají církevní dějiny, vědí, že tam v jedné z předešlých dob

světlo evangelia zářilo. Nezmiňujíce se o tradicích starších časů, o apoštolských misiích, vzpomínáme toliko kázání sv. Niniana ke konci čtvrtého století, jenž dle svědectví sv. Bedy v Římě dar víry obdržel a znalost svatých tajemství si osvojil; na ono sv. Palladia, jáhna sv. římské církve, kterýž v pátém věku byl nástupcem Ninianovým; oběma dostalo se biskupského vysvěcení. Pak žil tam opat sv. Columban, jenž tam v šestém století přistál a vystavěl klášter, z něhož mnoho jiných povstalo.

Ačkoli nám od polovice osmého do jedenáctého století historické dokumenty o církevních poměrech Škotska téměř nic nevypravují, jest to přece nepochybná tradice, že tam četní biskupové žili, ovšem mnozí bez stálého sídla. Když ale Malcolm III. roku 1057 na trůn nastoupil, staral se na prosby královny sv. Markéty horlivě o obnovení a rozšíření křesťanského náboženství, kteréž vpády cizích národů (Dánů a Normanů) a vnitřními politickými převraty velice bylo utrpělo. Dosud stojí zříceniny kostelů, klášterů a jiných církevních budov, kteréž dávají stkvělé svědectví o zbožnosti starých Škotů.

Bezpečno jest, a tím přicházíme k vlastnímu předmětu, že v patnáctém věku biskupská sídla na třináct se rozmnožila. Všechna tato biskupství byla bezprostředně podřízena sv. Stolicí. Jest tudíž jisto, — a Škotové jsou na to právem hrdi — že římská papežová království Škotské pod obzvláštní ochranu brali.“

Sv. Otec líčí pak osudy hierarchie v Škotsku až do reformace, vypočítává, co se ve třech následujících stoletích pro blaho pronásledovaných a rozptýlených katolíků stalo a pokračuje:

„Roku 1877 u příležitosti biskupského jubilea Pia IX. přednesl biskup Strain prosbu o znovuzřízení hierarchie a ctihodný papež staral se, aby v brzkú tak se stalo. Nařídil kongregaci propagandi, aby podnikla náležité šetření, a rozhodl se, zbožným přáním svých škotských dětí co nejdříve vyhověti.

Ale, co si ještě k rychlému vyplnění dlouhého a toužebného přání blahopřál, byl k svému odměnění před spravedlivého Soudce zavolán.

Co však smrt Našemu předchůdci vykonati překazila, popřál Bůh, tak bohatý na lásku, tak slavný ve Svých skutcích, Nám dokončiti, abychom šťastným počátkem pontifikátu, jež jsme se strachem a chvěním v těchto dobách neblahých na se vzali, zasvětili mohli. Poučivše se důkladně o této záležitosti, rozhodli jsme se radostně vykonati, na čem již Pius IX. byl se usnesl.

Po těchto s Naším souhlasem uzavřených předběžných pracích ustanovujeme a usnáváme se s bezpečnou věcí znalostí a

mocí Nám nad veškerou církví udělené autority, k větší slávě Boha všemohoucího a k povznesení katolické víry, že v království Škotském řádná biskupská hierarchie v souhlase s předpisy kanonů znovuzřízena býti má a že biskupové po sídlech, vedle této konstituce zřízených, nazývání a tato v jednu církevní provincii sloučena býti mají.“

Hlavními sídly nové hierarchie staly se St. Andrews a Glasgow. Nyní bylo zapotřebí, aby se uspořádaly poměry mezi starými klášterními řády a obnovenou hierarchií. Lev XIII. učinil tak konstitucí „*Romanos pontifices*“ ze dne 16. května 1881.

Lev XIII. upřel zraky své také na nešťastné *Irsko*. K boji politickému, který se vedl za samosprávu s Anglií, přidružil se ještě boj agrární. Bohatí lordové angličtí, majitelé půdy v Irsku, tísnili krutě chudé pachtýře, až je dohnali k zoufalství. I utvořila se r. 1879 mohutná jednota agrární na ochranu nájemné půdy proti její majitelům.

Poněvadž v programu této organizace, *landleague* zvané, nebylo z počátku ničeho, co by se přičilo náboženství a poněvadž utiskování Irčanů byli upřímnými katolíky, podporovalo ji kněžstvo. Hnutí stávalo se ale stále povážlivější a organizace počala domáhati se svého cíle prostředky protizákonnými a zločiny. Pachtýři dali se svéstí tajnými spolky a neštíteli se ani loupeže a vraždy. Lvu XIII. zželelo se žalostného stavu toho i pokusil se, aby jednak zmírnil nešťastný osud Irčanů, jednak aby je přijměl k odvrácení od svůdců jejich.

V listě, jež napsal dne 3. ledna r. 1881 arcibiskupu Dublinskému Mac-Cabovi, kladl Irčanům, jichž neochvějnou věrnost u víře chválil, na srdce, aby neohrožovali veřejný pořádek, a aby se snažili dosíci svého cíle spíše cestou zákonnou než násilím. Zároveň vyzýval biskupy, aby lid napomínali k umírněnosti a k šetrnosti zákonů.

A dne 1. srpna 1882 poslal irským biskupům list, v němž pravil:

„Láska a oddanost, jimiž vůči Irčanům naplnění jsme a jež vzrůstají s jejich nynějším utrpením, pudí Nás, sled událostí na vašem ostrově hlubokým pohnutím otcovského srdce provázeti. Pozorujeme je, pocítujeme více obav než radostí, neboť spatřujeme, že stav národa není takový, jaký bychom zříti sobě přáli: stav pokoje a blahobytu.

Jsouť ještě mnohé zdroje strastí a nesnází; v sporu na sebe narážející vášně strannické podněcují četné osoby k násilnostem; někteří poskvrnili se strašlivými vraždami, jakoby blaho a zdar

národa takovýmito nectnými skutky a zločiny pořízeny býti mohly.

Tento stav věcí, jenž vám jest příčinou vážného znepokojení, stal se jím i pro Nás od toho okamžiku, jakmile jsme o něm zvěděli a najmě co jsme nedávno v resoluci, na níž jste se při své schůzi v Dublině usnesli, všechny poměry vyličený nalezli.

Také v tomto roce vyplnili jste dobrými radami svému národu povinnost, kterouž vám váš biskupský úřad a vaše láska k rodné zemi ukládá. V žádném době nepotřebuje národ rady svých biskupů u větší míře, než když jest unášen mocnou náruživostí a když vidí lákavé vyhlídky na zlepšení svého stavu. Proti nabádání k páchání zločinných a nectných skutků jest davu zapotřebí hlavy a rady biskupovy, aby zadržán byl od nepravostí a zavčas napomenut byl k umírněnosti a k opanování sama sebe. Všem křesťanům jest nařízeno, aby myšlenky své i v obyčejném konání všedního života i v politickém jednání svém upřeny měli na úzkou stezku k věčné spáse a všechny záležitosti plnění svých povinností vůči Bohu podřizovali.

„Budou-li se Irové těmito pravidly řídit, nebude jim bráněno, aby nehledali východiště z bídy, do níž upadli. Majíť oni bez odporu nárok, aby zákonem napravena byla křivda, která na nich byla spáchána. Nicméně musí však obecné dobro vždy se řídit zásadami počestnosti a spravedlnosti. Musí se zrale uvážiti, že věc nejspravedlivější použitím nespravedlivých prostředků nectnou se stává. Spravedlnost nedá se sloučiti s násilím a obzvláště s účastenstvím na činech nezákonných společností, které pod záminkou, že chtějí práva z bezpráví utvořiti, každou obec v dokonalejší zkažení přivádějí. Jako Naši předkové učili, že všickni právně smýšlející mužové mají se vzdalovati pečlivě těchto temných společností tajných, stalo se i vám svého času napomenutí v tomto ohledě.

Poněvadž táž nebezpečí vraceti se mohou, bude úlohou vaší bdělé péče pastýřské, toto napomenutí obnovovati, ani všem Irům při vážnosti ke katolickému jménu, při jejich vroucí lásce k rodné zemi na srdce klásti budete, aby neměli nic společného s těmito tajnými společnostmi. Nemohouť tyto národu žádným způsobem pomoci, aby docílil odklizení svých stížností, ale spíše doženou ty, jež v sítě své polapily, k šíleným zločinům.

Irové jsou hrdi nazývati se katolíky, název to, jež svatý Augustin vykládá jako „strážce vší cti a počestnosti a následovníka vší správnosti a spravedlnosti.“ „Nechť tedy jsou ve svých skutcích vším, co jméno katolík v sobě zavírá; nechť domáhajíce se vyplnění spravedlivých nároků svých, činí vše, čeho jejich název

vyžaduje. Necht jsou pamětlivi, že nejvyšší svoboda v tom spočívá, býti prostu všech zločinů, a kéž mezi nimi není, kdož by si byl byť i jenom jednou v životě přisoudil trest za vraždu, krádež, násilí aneb poškození cizího majetku.“

Svatý Otec zmiňuje se o tom, jak se mají v těchto poměrech chovati zvláště mladší kněží a zakončuje list svůj:

„Takovýmto způsobem a šetříc těchto pravidel, dospěje Irsko k poměrům, jichž se domáhá, aniž by někomu bezpráví se činilo. Pravili jsme vám již, že očekáváme s důvěrou, že vláda učiní zadost spravedlivým požadavkům Irů. Soudíme tak z toho, že vláda zná pravý stav věcí, a ze státnické moudrosti, kteréž nemůže zůstatí tajno, že na bezpečnosti v Irsku závisí pokoj v celé říši.

Chceme zatím, kojíce se touto nadějí, používati každé příležitosti, abychom irskému národu přispívali radou, a vysílali modlitby vroucí náklonnosti a lásky k Bohu, prosíce Ho, aby shlédl v milosti na národ tolika ctnostmi osvědčený, aby zažehnal nyní zuřící bouři politických náruživostí a Iry odměnou pokoje a zdaru obdařil. Tato slova nezůstala bez účinku.

Když roku 1883 poměry opět počaly nabývati hroživou tvářnost, a biskupové listem ze dne 4. října sv. Otce za radu a pomoc prosili, odepsal jim Lev XIII. v ten rozum:

„List váš jest novým dokladem vaší úcty a lásky, jakož jest i důkazem vaší vděčnosti k Nám, za Naši péči o blaho Irska a za Naše rady, které jsme vám v listě Našem ze dne 1. srpna t. r. dali.

Blahopřejeme vám k horlivosti, s kterouž se o uklidnění nynější rozčilenosti snažíte. Blahopřejeme i oněm dětem církve, které tak poslušně vašeho napomínání dbají, a které snášejíce hrdinně útrapy svého osudu, jsou s to, trpký pocit nespravedlnosti udržeti v oněch mezích, které náboženství a povinnost ukládají.

Byť i katolíkové irští stále na jevo dávali důkazy své horlivosti pro náboženství a své poslušnosti k nejvyššímu pastýři, vyžaduje tak přece stav veřejných věcí, aby si přiváděli na mysl pravidla, která jsme jim v láskyplné péči naznačili. Tajné společnosti — tak dověděli jsme se za těchto posledních měsíců k Našemu žalu — zůstávají na tom, skládati své naděje v páchání zločinů, rozpalovati náruživost lidu až k zuřivosti, hledati proti národním tísním léky, které těchto tísní jsou horší, a pokračovati na cestě, která vede spíše ke zkáze než ke zdaru.

Jest tedy nezbytnou nutností, abyste svému milovanému národu hluboce vstípili, — jak jste již vyslovili — že jest jen

jedním měřítkem pro to, co jest spravedlivé, a pro to, co jest prospěšné: že spravedlivá věc země musí vzdálena a odloučena býti od záměrův, úkladův a skutků zločinných společností, že jest právě tak spásné jako zákonné pro vseckny, když trpí, hledati úlevu všemi spravedlivými prostředky, ale že není ani správné, ani spravedlivé, utíkat se v té příčině k zločinům; že božská prozřetelnost dává spravedlivým viděti, jak na konec zraje žeň jejich skutků v trpělivém a ctnostném konání, zatím co ti, kdož zlo páchají, nadarmo se uchylují na cesty temné a někdy zatracení od Boha a od lidí očekávati mají.

Připomínajíce vám tyto pravdy, jsouce k tomu puzení vroucím přáním, abychom Irsku alespoň v něčem poskytlí útěchy, klidu a blaha, jsme naplněni důvěrou, že budete jednomyslně jednati a spojení bratrskou láskou i na dále s největší pečlivostí toho dbáti, aby váš věřící národ neměl nic společného s lidmi, kteří hnáni jsouce svou vlastní náruživostí se domnívají, že prokazují své služby vlasti, ani se dopouštějí nejhorších zločinů, a kteří sváděním jiných k stejné špatnosti jen hanbu a zneuctění věci svého národa způsobují.“

Irské duchovenstvo zachovalo se dle rady té a agrárních zločinů vůčihledě ubývalo.

XVII.

Působení Lva XIII. ve Švýcarsku, ve Španělsku a v zemích mimoevropských.

Církev katolická ve *Švýcařích* nalézala se, když Lev XIII. nastoupil, v poměrech nadmíru neutěšených. Radikálové a protestanti utiskovali ji úsilovně a ústřední vláda podporovala zjevně a na její úkor starokatolictví. Boj proti katolíkům započal se již v letech čtyřicátých a dostoupil právě svého vrcholu. Byl ještě zuřivější než „kulturní boj“ v Prusku. Pronásledování katolíků přesahovala všechny meze: byliť psanci ve vlasti své. Do ústavy přijata při revisi její r. 1874 ustanovení zájmy katolíků velice poškozující. Nesnesitelné, církev pokořující poměry tyto přiměly Lva XIII., aby pomýšlel bez odkladu na jich nápravu. Oznamuje Spolkové radě své nastolení, vyslovil své politování, že přátelské styky, kteréž dříve mezi apoštolskou Stolicí a Švýcarskem panovaly, v posledních letech přerušeny byly, a vyslovil naději, že v brzku dají se naléztí včasné a působivé prostředky proti zlu, kteréž církev v této zemi tísní. Spolková rada odpověděla sice vlídně, ale podotkla, že církev katolická se těší, jako všechna vůkolní vyznání, svobodě ústavou zaručené, s tou ovšem podmínkou, že katolické úřady do práv státu a do práv a svobod občanů zasahovati nesmějí. Zároveň projevila spolková rada ochotu, snahy papežovy, o zjednání náboženského míru, podporovati. Moudrosti Lva XIII. podařilo se spory, které mezi sv. Stolicí a jednotlivými kantony a Spolkovou radou povstaly, smírným způsobem urovnati a docíliti alespoň toho, že poměry katolíků staly se snesitelnější.

Ve *Španělsku* hrozila církvi vážná nebezpečí rozštěpením se katolíků, které mělo svůj původ v politice. Jedna část uznávala

za oprávněného dědice trůnu potomka královny Isabely a sice dle zákona Kastilského, druhá, držíc se zákona Saliského přidala se k Donu Carlovi.

Lev XIII. nesl těžce rozkol ten, kterýž církev velice poškozoval, i vydal dne 8. prosince 1882 encykliku, kterouž se snažil zjednatí opět shodu mezi oběma stranami. V encyklice stěžuje si, že katolíci pro vnitřní spory nejsou s to, hájiti katolické náboženství tak, jak by toho potřeba bylo, a že se dají unášeti až k odporu proti biskupům. Práví, že, je-li chyba, oddělovati náboženství úplně od záležitostí civilních, jest rovněž chyba, slučovati věc církve úplně s věcí čistě politických stran. Náboženství má býti chráněno před proměnami politiky, a povinností všech politických stran jest, stavěti zájmy náboženské nad všecky ostatní. Není-li zájem katolický ohrožen, nemísí se církev ve spory politické. Otcovská napomenutí papežova zůstala pohříchu bez výsledku.

Utěšeně rozvíjela se církev katolická v *Americě*. Z počátku měl toliko jediný ze třinácti států, Severoamerickou Unii tvořících, značný počet katolického obyvatelstva, ale znenáhla rozšířilo se katolické vyznání po celé Unii. Roku 1883 povolal Lev XIII. arcibiskupy severoamerické církve do Říma, aby s nimi se uradil o pevné organizaci katolické a aby učiněny byly přípravy k velikému koncilu, kterýž do Baltimore svolán jest. Koncil odbýval se v listopadu r. 1884 za účastenství více než osmdesáti vysokých církevních hodnostářů. Porady trvaly celý měsíc, a výsledky jejich shrnuty v obsáhlý pastýřský list všech biskupů, v němž však o všech, pro americké katolíky důležitých věcech zevrubně pojednáno. V tomto pastýřském listě odmítnuto tvrzení nepřátel, že církev katolická jest v odporu s republikou.

O Lvu XIII. vyslovili se biskupové: „Zatím co s hrdinnou myslí mučedníka snáší protivenství, kteráž jej obklopují, a s pevnou důvěrou očekává den osvobození rukou Všemohoucího, razí si jeho energie a jeho moudrost cestu k nejzazším hranicím světa. Jsa s vládami evropskými u vyjednávání, které slibuje přivésti církví mír, připravuje zároveň na východě cestu k návratu do katolické jednoty milionům řeckého rozkolu, kteří tak dlouho spolku s apoštolskou Stolicí postrádali. Papež sleduje pokroky u vypátrání neznámých a nepřístupných zemí, aby tam působil katolickými misiiemi. Jeho hlas vyznačil opět a opět výmluvnými slovy rady jeho moudrosti po celém světě; on označil cestu pravdy v důležitých oborech filosofie a dějepisu, udal nejlepší prostředky na povznesení člověčenstva pro jedince, rodiny i společnost, a ukázal tak dětem Božím stezku, po níž krácejíc všecko stvoření, spasu Boží zřítí má.“

Baltimorský koncil usnesl se také, že má se zřídit katolická universita v Americe, a Lev XIII., jemuž usnesení oznámeno, schválil záměr ten.

Také se státy *Jižní Ameriky* , kde církev katolická ode dávna vzkvétala, udržovány přátelské styky a obnoveny úmluvy s nimi uzavřené.

O ochranu a potřeby katolictví v *Asii* postaral se Lev XIII. rovněž vydatnou měrou. Aby zachoval přízeň *šacha perského* věci katolické, vyznamenal syny jeho velkokříži řádu Pia IX., kteréž jim v březnu r. 1884 v Teheraně slavným způsobem odevzdány byly. Prias Naib, nejmladší syn šachův, guvernér provincie teheranské, pravil při této příležitosti, že otec jeho na srdce mu položil, aby ke všem svým poddaným bez rozdílu náboženství byl stejně spravedliv, a že poznal perské katolíky jako pracovitý, mírumilovný, zákonů poslušný a dynastii oddaný lid.

K Číně a k Žaponsku obrátil Lev XIII. zraky své a vstoupil v přímý styk s císaři obou říší.

Když vniknutí Francouzů do Tonkinu a Čochinchiny způsobilo veliké vzbouření lidu proti všem cizincům a katolické missie nad míru ohroženy byly, poslal papež čínskému císaři list ze dne 1. února 1885, v němž psal:

„Následujeme příkladu Našich předchůdců, kteří nejednou od Vašich mocných předků ochranu evropských missií a jejich stád žádali. Doufáme tudíž mnoho od Vašeho Veličenstva, opírajíce se o to, že, ačkoli vypuklo nepřátelství, Vaše Veličenstvo dalo mnoho důkazů své laskavosti vůči křesťanům. Oznámilo se Nám, že Jste dal na počátku války rozkazy, aby křesťané znepokojováni a ani francouzské missie obtěžovány nebyly. Vaše Veličenstvo osvědčilo tím ducha spravedlnosti a lidskosti, kterýž jest velikého mocnáře hoden. Uznáváme to tím radostněji, poněvadž všichni kněží evropské národnosti, kteří v říši Vašeho Veličenstva dlí, byli tam posláni od papeže, od něhož své vysvěcení, svůj úřad, své rozkazy a veškeru svou duchovní autoritu obdrželi.

Tito missionáři nenáleží jedné národnosti: Italie, Belgie, Holandsko, Španělsko a Německo mají značný počet missionářů, kteří v desíti provinciích nesmírné říše pro Vaše Veličenstvo působí. Kněží Tovaryšstva Ježíšova a Společnosti zahraničních missií, kteří svůj úřad v ostatních provinciích vykonávají, náležejí taktéž různým národnostem.

Je to obzvláštní známkou katolického náboženství, že nebylo založeno pro některý jediný národ, nýbrž pro všechny; ono přijímá všechny ve společný svazek bratrské lásky bez rozdílu národnosti a země.... Práce těch, kdož hlásají evangelium, při-

nášejí největší užitek státům samým; missionáři jsou zavázáni, zdržovati se každého zasahování v čistě politické záležitosti a založiti všecku horlivost svou na kázání a šíření moudrosti Kristovy mezi lidem. Jsouť pak hlavní pravidla této moudrosti: báti se Boha a míti spravedlivost ve všech kusech v největší úctě. Z toho plyne, že mají býti úřadům poddáni a zároveň poslušni, ne z bázně toliko, ale k vůli svému svědomí. Nic nemůže ale býti působivější než tyto ctnosti, aby množství v mezích povinnosti udrženo a veřejné blaho zabezpečeno bylo.“

Císaři žaponskému napsal Lev XIII. dne 18. května 1885:

Veliká jest sice vzdálenost prostoru, který nás dělí, přece jsme ale slyšeli o všem, co Vaše Veličenstvo pro blaho svých států vykonalo. Co Vaše Veličenstvo na zlepšení občanské správy a na povznesení veřejné mravnosti podniklo, není toliko důkazem Vaší veliké prozíravosti, ale také hodno chvály všech, kdož si žádají pevného pokroku národů v blahobytě a ve výměně nejlepších plodů civilisace. Neboť jemnost a ušlechtilost mravů způsobuje, že národové jsou ochotni, dáti sluchu naukám moudrosti a přijímati světlo pravdy. Račizť tudíž Vaše Veličenstvo ve Své veliké laskavosti přijati ubezpečení Naší upřímné blahovůle.

A věru, vděčnost pudí nás, Vašemu Veličenstvu psáti. Laskavý zájem, jež na každém jednotlivém missionáři a křesťanu ve Své veliké říši bráti ráčíte, budeme vždy ceniti, jakoby Nám se prokázal. Známe z vlastních dokladů jejich, jak laskavě a milostivě jste se vůči nim zachoval. Nemohl jste zajisté učiniti nic, co by spravedlnosti více odpovídalo, co by blahu Vašich států více prospívalo: můžete zajisté doufati, že se Vám skrze katolické náboženství dostane nemalého přispění na povznesení bezpečnosti a blahobytu.

Základem všech států jest spravedlivost, a každá ctnost, která z ní pochází, jest křesťanům učiněna přísnou povinností. Protož jsou praví křesťané muži, kteří nikoli strachem před tresty, nýbrž hlasem svého svědomí řízení jsou, když vzdávají úctu majestátu panovníka, zákonů poslušni jsou a cti země prospívati se snaží.

A to je také příčinou, proč sobě toužebně žádáme, aby Vaše Veličenstvo křesťanům co největší míry svobody popřáti a jejich osadám Svou přízeň a ochranu věnovati ráčilo.“

O rozkvět církve *v Australii* a *v Africe* pečuje Lev XIII. rovněž neúnavně. Veliké zásluhy získal si svou podporou šlechetných snah arcibiskupa Lavigeria k vyplenění temného otroctví v Africe.

XVIII.

Encyklika „*Arcanum divinae sapientiae*“. — Encyklika „*Sancta Dei civitas*“. — Apoštolský list „*Militans Christi*“. — Encyklika „*Diuturnum illud*“.

Péče Lva XIII. o dobro církve v různých zemích nebyla nikterak na újmu péči o dobro společnosti lidské. A poněvadž základem společnosti té jest náboženství, učinil si je předmětem důmyslných úvah, kteréž tvoří encykliku „*Arcanum divinae sapientiae*“, vydanou dne 10. února r. 1880.

Píše :

„... Hodláme mluvit o domácím společenství, jehož kořenem a základem jest *náboženství*. Každý zná, důstojní bratří, pravý původ manželství. Neboť, třebas nechtěli protivníci křesťanské víry uznati, že církev tomuto předmětu nepřetržitě vyučovala, a jakkoli již ode dávna se snaží, ústní podání všech národů a všech věků v zapomenutí uvésti, nepodařilo se jim přece moc a světlo pravdy buď zhasiti neb jen seslabiti. Jen to uvidíme, co jest všem známo a o čem nikdo nepochybuje. Bůh stvořiv v šestý tvůrčí den člověka z hlíny a vdechnuv v něj ducha života, chtěl mu dáti i družku a utvořil ji podivuhodným způsobem z boku mužova, když spal. Tímto způsobem chtěl Bůh ve své nekonečné starostlivosti, aby z těchto manželů přirozeným způsobem povstalo a po všechny časy se rozplazovalo veškeré člověčenstvo.

Aby tedy toto spojení muže a ženy lépe vyhovovalo na nejvyšš moudrým úradám Božím, bylo již od onoho okamžiku vyznačeno dvěma vynikajícími známkami, jednotostí a nerozlučností. Tuto pravdu však má vyznačenu v evangeliu Božskou autoritou Ježíše Krista. Týž dokazuje Židům a apoštolům, že manželství může obsahovati jen dvě osoby, muže a ženu; že zedvou se stává téměř jedno tělo; že páska manželství dle vůle

Boží tak jest těsná a pevná, že ji nemůže žádný člověk rozvázati neb roztrhnouti. Muž jest stvořen se svou ženou tak, že jsou dva v jednom těle. Nejsou pak již dvě těla, nýbrž tělo jedno. Co Bůh spojil, člověk nerozlučuj.

Avšak tato tak výtečná i vznešená povaha manželství přicházela u národů pohanských v zapomenutí a rozpadala se.

Ba i u národa židovského zdála se býti zatemnělá a zahalená. Stalo se totiž u nich všeobecným zvykem, že muž mohl míti více žen... Mnohým snad zdáti se bude víře nepodobno, jak hluboce kleslo a znetvořeno bylo manželství v době pohanské; bylo vystaveno vlnám bludů a nejhanebnějším chtíčům jednoho každého národa. Bylo viděti, jak u všech národů pravý pojem manželství a vzpomínka na jeho pravý původ víc a více mizela; všude byly jen takové zákony o manželství vydávány, jež se zdály sloužiti prospěchům státu, nikterak však takové, jakých vyžadovala povaha manželství samého.

Záviselo to pouze na slavnostních obřadech, jež vynalezla libovůle zákonodárcova, dostalo-li se ženě čestného názvu manželky neb hanlivého jména souložnice..

I co do vzájemných práv a povinností nastal ohromný zmatek, poněvadž muž se stal vlastníkem manželky a ji často bez právní příčiny od sebe zapudil, kdežto jemu bylo beze všeho trestu dovoleno, pudila-li ho k tomu nezkrocená smyslnost, navštěvovati domy hanby a příbytky otrokyň, jakoby bylo postavení, a nikoli vnitřní smýšlení příčinou hříchu. A ježto obyčejně bezuzdnost mužova přesahovala všecky meze, nebylo nešťastnějšího, bídnějšího tvora nad ženu, neboť v ní se spatřoval k jejímu nejhlubšímu snížení jen nástroj k ukojení hanebných chtíčů a k plození potomstva. Též bylo v obyčeji, dospělé dcery kupovati po způsobu jiných hmotných věcí a je opět prodávati, při čemž nezřídka bylo otci neb muži dána úplná moc, vykonati na ní i trest smrti. Rodina z takového manželství poslá byla arci nutně počítána k majetku státnímu aneb náležela k vlastnictví otce rodiny, jemuž zákony nedávaly pouze právo, uzavíratí a rozváděti manželství svých dítek dle vlastního dobrozdání, nýbrž i tu hroznou moc jemu ponechaly, rozhodovati nad životem a smrtí jejich...

Proti oněm tak četným pokleskům, proti tak velikému pokolení, jakým manželství se poskvvrňuje a znetvořuje, vyžádána pomoc s hůry, neboť Obnovitel důstojnosti lidské, kterýž naplnil zákon Mojžíšův, věnoval manželství péči nemalou. Sám poctil svatbu v Káni Galilejské svou přítomností a učinil ji navždy památnou svým prvním zázrakem. Tím učiněn počátek nové po-

svátnosti manželství. Po té snažil se vrátiti svazku manželskému původní jeho ušlechtilost a káral na jedné straně zvyky a mravy Židů, kteří zneužívali mnohoženství a rozvodu manželského, na druhé pak straně vydal přísné přikázání, podle něhož nikdo nesmí rozvázati, co Bůh nerozlučným svazkem spojil. A když rozřešil a odstranil všechny překážky, vyplývající ze židovských ustanovení, nařídil jako nejvyšší zákonodárce v příčině manželů: „Já ale pravím vám, kdožkoli oddělí se od ženy své a jinou pojme, cizoloží; a když pojme ženu, od muže oddělenou, cizoloží.“ (Mat. XIX., 9.)

Dále uvádí sv. Otec, co učí apoštolové o manželství, a pokračuje:

„Z těchto důvodů stalo se manželství velikou svátostí a stalo se všude a ve všem důstojným, Bohu milým, čistým, drahocenným a jako obrazem nejvznešenějších věcí...“

Kristus, obnoviv opět manželství a nadav je tak velikými vyznamenáními, přinesl velikou moc církvi, aby svátost tuto udělovala a právo, k ní se vztahující, vykonávala. Tato též vykonávala onu moc nad manželstvím křesťanů každou dobou a na všech místech, a sice tím způsobem, že všem bylo zřejmo: ona moc že pouze jí samé přísluší, ona že ji nedostala souhlasem lidí, nýbrž dle vůle svého zakladatele s nebes. Jak mnohé a bdělé péče však církev používala, aby svatost manželství zachovala a neporušenost jeho odčinila, jest příliš známo, než aby bylo třeba, o tom vésti důkazy.“

Svatý Otec vypočítává, co vše církev v té příčině učinila: „Konečně — píše pak — vykoupila a obklíčila církev toto božské zařízení takovou silou, tak moudrou opatrností zákonů, že každý nepředpojatý pozorovatel musí doznati, že i v tomto směru jest církev vzhledem k manželství nejlepší ochranitelkou a hajitelkou lidského pokolení; že její moudrost vždy zvítězila nad prchavostí času, lidskými nespravedlnostmi a bezčestnými záměnami státního zřízení.“

Avšak při námaze nepřátel lidského pokolení nescházejí tací mužové, kteří, odmítajíce s nevděkem ostatní dobrodiní vykoupení, pohrdají i obnovením a zdokonalením manželství a že ho žádným způsobem neuznávají. Zločin některých mužů ve starších dobách spočíval v tom, že napadali manželství v tom neb onom směru. Daleko však záhubnější jest hřích těch, kdož chtějí manželství, manželství to za našich dob ve všech částech a v každém směru dokonalé, raději hned ze základů vyvrátiti. Příčinou toho úkazu jest především, že, mateni jsouce zásadami falešné filosofie, neshledávají nic tak nesnesitelným, jako býti podřízeni

a poslouchati. Tito lidé pracují vším úsilím, aby nejen jednotlivci, ale i rodiny a celá lidská společnost pyšně pohrdala vrchní vládou Boží.

Ježto však spočívají pramen a původ manželství v rodině, nechtějí oni lidé toho trpěti, aby toto náleželo v pravomocnost církve, a snaží se manželství zbaviti vší svatosti a zatlačiti je v úzký kruh oněch věcí, jež mají svůj původ v lidské činnosti a bývají spravovány občanským zákonem. Tak povstaly také občanské sňatky...“

Svatý Otec dokazuje pak svatost manželství.

Neboť, poněvadž má manželství za původce Boha a od svého počátku zobrazovalo, třebas i v rysech ještě temných, jak Syn Boží člověkem se stal, spočívá v něm něco svatého a důstojného, což se nedostalo k manželství zvenčí, nýbrž což jest mu vrozeno, a nebyl to člověk, jenž mu to vštípil.“

Dále uvádí, že svatost manželství byla u věřících a nevěřících. „Z té příčiny — praví — nebyl sňatek slaven bez náboženských obyčejů, bez souhlasu vrchního kněze a bez přísluhování kněží. Takovou moc jevila u těch národů, již přece postrádali učení nebeského, povaha věci, vzpomínka na původ, uvědomělost lidského pokolení. Ježto pak jest manželství dle svého významu, své pravdy a základu něco posvátného, žádá toho sám pořádek věci, aby nebylo řízeno a spravováno mocí světskou, nýbrž božskou mocí církve, již samotné náleží úřad učitelský u věcech posvátných. I dějepis podává závažný důkaz a učí nás jasně a přesně, že zákonodárná a soudcovská moc, o níž mluvíme, byla vždy vykonávána od církve svobodně a neobmezeně, a sice i v oněch dobách, kdy nemožno za to míti, nechceme-li se oddati pochybnosti, že dělo se to za souhlasu a srozumění panovníků.

Nechť však nikoho neznepokojuje rozeznávání přívrženců moci vládní tak vysoce vychvalované, kteří odlučují smlouvu manželskou od svátosti, a sice za tím účelem, aby ponechali řízení záležitostí, jež se týkají svátosti, církvi, smlouvu však moci a dobrozdání mocnářů. Neboť takové rozlučování, či správněji řečeno roztržení, nemůže schvalovati, poněvadž jest beze vší pochybnosti na jisto postaveno, že při křesťanském manželství smlouva nemůže býti odloučena od svátosti, že tudíž nestává žádné pravé a platné smlouvy manželské, která by nebyla již tím spolu svátostí. Neboť Kristus Pán povýšil manželství na svátost, manželství však záleží ve smlouvě samé, pokud jest právoplatná. K tomu pak dodati dlužno, že manželství jest za

tou příčinou svátostí, poněvadž jest svatým a platným znamením milosti a obrazem tajemného manželství Kristova s církví. Podstata však a podoba tohoto tajemného manželství vyjadřuje se onou páskou nejvznešenějšího spojení, jímž muž a žena vzájemně sloučení jsou, a to není nic jiného, než manželství samo. Z toho jest zjevno, že každé právoplatné manželství mezi křesťany jest v sobě a sebou svátostí, a že nic není s pravdou ve větším odporu než tvrzení, že jest svátost jen ozdobou aneb zvláštností, již se manželství dostává ze zevnějšíku a jež může od smlouvy dle lidské vůle býti odloučena a odtržena. Zatím však nelze ani rozumnými důvody, ani dějepisným svěděním dokázati, že moc nad křesťanským manželstvím přišla cestou právní na světské mocnáře.“

Vyznačiv pak účel a prospěchy manželství, pokračuje :

„Takovéto stkvělé a bohaté ovoce manželství také skutečně přineslo, pokud jen si uchovalo této svatosti, jednoty a stálého trvání, z kterých také čerpá veškeru užitečnou a blahodárnou svou sílu ; a není o tom žádné pochybnosti, že by takové a podobné ovoce stále přinášelo, kdyby bylo se nalézalo vždy a všude pod ochranou a mocí církve. Poněvadž ale tu a onde mnohým se zalíbilo, stavěti právo lidské nad právo přirozené a Božské, počal nejen mizeti vznešený pojem manželství, kterýž takřka příroda sama lidskému duchu vštíplila a zároveň svým znakem opatřila, ale poklesky lidskými i v křesťanských manželstvích bylo oslabeno na síle, kterou tak stkvělé statky povstávají. Neboť co dobrého mohou přinést ony svazky manželské, z nichž náboženství jest vyloučeno ; náboženství, kteréž jest zdrojem všeho dobra a které největším ctnostem dává vznik a zdar ? Jest-li náboženství odstraněno, pak musí manželství, jsouc přirozenou mravností jen slabě hájeno, nevyhnutelně upadnouti v otroctví zkažené lidské povahy a hnusných vášní, jimiž konečně opanováno bývá. Z toho pramen vzala záhuba nejenom jednotlivých rodin, ale i celých států...“

Ale jak mnoho zla chovají v sobě tyto rozvody manželství, o tom netřeba příliš se šířiti. Rozvodem stávají se všechny pásky manželské měnitelnými a nestálými ; jimi zmenšuje se vzájemná dobrá vůle, přivádějí se nevinnosti záhubná lákadla ; způsobuje se vychování dítek citelná škoda a poskytuje se příležitost k spuštní se domácího společenství ; jím rozšíří se símě nesvornosti mezi členy rodiny, zmenšuje a snižuje se důstojnost ženy, poněvadž přichází v nebezpečí, že bude opuštěna, až ukojí choutky mužovy. A ježto nic nepřispívá tak hroznou měrou ke zkáze rodiny a vyvrácení říše, jako zkáza mravů, lze snadno nahléd-

nouti, že blahu rodin a států stojí rozvody manželské jako překážka v cestě...

„Ježto se věci takto mají, byli by všichni mocnářové, i kdyby si nebyli moudrosti církve mnoho vážili, nýbrž jen blaha poddaných, měli raději přihlížeti k tomu, aby zachovali svaté zákony manželské, a přijati nabízenou jim od církve podporu k ochraně mravů a k blahu rodin, než snahy církve nepřátelsky mařiti a obviňovati ji klamně a nevhodným způsobem z porušování občanských zákonů. Toto dalo by se tím spíše očekávati, pomníme-li, že církev na jedné straně sice nemůže od svatosti svého úkolu a od hájení svého práva odstoupiti, na druhé straně ale nakloněna jest k dobrotivosti a shovívavosti ve všech věcech, jež se mohou srovnati s neporušitelností jejích práv a se svatostí jejích povinností. Proto církev nenařídila nikdy nic o manželství, aniž by brala zřetel na státní a na společenské poměry národů. Nezřídka zmírnila stávající zákony, pokud to možné bylo, když těžké a závažné příčiny takového zmírnění vyžadovaly. Tolikéž není jí neznámo a nepopírá toho, že svátost manželství, mající též za účel rozplozování lidského pokolení, stojí též ve spojení a styku se záležitostmi lidskými, jež jsou sice následkem svátosti, avšak nicméně náležejí k občanským záležitostem; o všech těchto věcech rozhodují a soudí právem úředníci státní.

Nikdo o tom nepochybuje, že Kristus chtěl, aby duchovní moc byla úplně oddělenou od moci státní, aby každá z obou mocí plnila svou úlohu svobodně a bez vší překážky. Dále si přál, aby mezi oběma mocmi svorné spojení bylo, což zajisté oběma jest prospěšno a všem lidem užitečno; dále by v oněch věcech, jež jsou sice různé povahy, avšak přece mají býti podrobeny společnému právu o rozhodčí moci, ona moc, jíž jsou svěřeny záležitosti pozemské, příslušným způsobem závisela na oné, kteráž uděluje účinky nebeské.“

Svatý Otec dokazuje pak prospěšnost shody obou mocí, duchovní a světské, a končí:

„Pohnuti úvahami o všech těchto věcech a jich pozorováním, vyzývali jsme již dříve velmi horlivě knížata ke svornosti a přátelství a činíme to teď ještě vroucněji. Podáváme jim sami napřed otcovsky ruku a nabízíme jim podporu Své nejvyšší moci, podporu to za nynějších poměrů tím potřebnější, čím větších ran utrpělo právo mocnářů ve veřejném mínění lidu, čím více ve vážnosti kleslo. Neboť, poněvadž již planou mysli lidské touhou po nezřízené svobodě a snaží se, jho každé vlády, zvláště pak oprávněné, zločinně se sebe setrásti, vyžaduje toho všeobecné

dobro, aby síly obou mocí se spojily a odvracely škody, jež nehrozí jen církvi, nýbrž lidské společnosti vůbec.“

Posléze projevuje sv. Otec přání, aby biskupové hleděli obmeziti počet sňatků mezi katolíky a jinověrci jakož také aby ty, kdožkoli hříšně žijí v manželství od církve neuznaném, pohnouti se snažili, aby svazek manželství svátostného mezi sebou uzavřeli.

V encyklice „*Sancta Dei civitas*“ ze dne 3. prosince r. 1880 pojednává Lev XIII. o rozšiřování víry, o spolku sv. dětství a o spolku škol na Východě. Práví, že prvním prostředkem šíření sv. víry jest hlásati slovo Páně. K tomu účelu pracují i ti, kdož poskytují misionářům hmotných prostředků a kdož se za ně modlí. Nikdo není tak chud, aby nemohl almužnou přispěti, nikdo tak zaměstnán, aby se nemohl pomodliti v tomto úmyslu.

Chtěje vyprositi milosrdenství Páně pro církev, svět a nejvyšší hlavu v tehdejších těžkých protivenstvích jejích, vydal Lev XIII. dne 20. února 1881 apoštolský list „*Militans Christi*“ v němž oznamuje mimořádné jubileum.

Sv. Otec stěžuje si, že roste smělost, počet a moc nepřátel církve. „Nespokojují se — tak žaluje — veřejně popíratí učení křesťanství, ale snaží se prudce a usilovně, aby církev z občanské a lidské společnosti zcela vytlačili aneb alespoň její působnost ve veřejném životě národů nemožnou učinili. Nejtrpší účinky tohoto neblahého nepřátelství proti křesťanství dotýkají se ale především a plnou měrou nejvyšší hlavy církve, papeže, jemuž, když jej byli oloupili o jeho legitimní práva a když mu u vykonávání jeho svatých povinností různým způsobem překážejí, ponechali jako na potupu jen na oko královský majestát. Z té příčiny My, kteří úradou Prozřetelnosti na tento nejvyšší stupeň posvátné moci úřední jsme povzneseni a jimž péče o veškeru církev svěřena jest, cítili již dávno a často vyslovili, jak těžké a smutné jest postavení, kteréž Nám časové poměry připravily.“

Papež mluví pak o protivenstvích, které mu snášeti jest, jakož i o potupách a urážkách, které se apoštolské Stolici a papežské důstojnosti dějí. Pak přemítá o budoucnosti národů, pokračují-li tyto poměry. „Národové stávají se co den nešťastnějšími, čím více se odvracejí od církve. Kde katolická víra se vyplní a tupí, tam jest otevřena cesta k šíleným míněním a k žádostivosti novot. Zjeveno ale jest, že, když nejvyšší a nejušlechtlejší autorita onoho, jenž jest Božím náměstkem na zemi, v pohrdání upadá, není také žádná uzda lidské autority dosti silna, aby ne-

zřízené duchy převratu zkrotila aneb zuřivost šílené lásky k svobodě u davu v mezích udržela. Z té příčiny hrozí lidské společnosti, kteráž již nyní velké protivenství snášeti musí, dle vši pravděpodobnosti nebezpečnosti ještě větší.“

Svatý Otec vyzývá křesťany důtklivě ke skroušenosti a ke skutkům pokání, k uctívání svatých, v první řadě sv. Josefa, patrona katolické církve, a k vroucímu vzývání nejsvětější Panny jakož i k putování na posvátná místa.

V encyklice „*Diuturnum illud*“, dne 29. června 1881 vydané, pojednává sv. Otec o moci státní a dokazuje, že boj proti církvi zlomil autoritu občanskou, rozpoutal náruživost a měl v zápětí loupeže a vraždy, čehož důkazem jest nedávný strašný skon ruského císaře. Lev XIII. ukazuje, že katolická víra skýtá léky proti této chorobě společnosti. Píše:

„Novověké nauky o světské vrchnosti způsobily v lidstvu již mnoho zlého a lze se obávati, že mu z nich v budoucnosti největší neštěstí vzejdou. Neboť odpírá-li se, že právo vrchnosti má svůj pramen u Boha, olupuje se tím světská vláda o svou největší okrasu a ničí se její síla. Praví-li se, že světská vláda spočívá na mínění lidu, jest to náhled zcela křivý, kterýmž by se dostalo vrchnosti velmi slabého a chatrného základu. Takovými náhledy podněcují se vášně lidu, kteréž pak na velikou škodu státu rychle a snadno v nesmyslné rozbroje, ano i ve zjevnou vzpouru propukávají. Tak šly v zápětí tak zvané reformace, jejíž pomocníci a vůdcové církevní i světskou vládu z kořene vyvrátiti hleděli, prudké nepokoje a nejodvážlivější vzpoury, zvláště v Německu, a válka občanská nabyla takových rozměrů, že nebylo téměř místa, kteréž by nebylo zakusilo zpuštění a krveprolití.

Z kacířství onoho vyvinula se v předešlém století klamná filosofie, tak zvané nové právo, vláda lidu a bezmezná nevázanost, kteráž mnohým svobodou býti se zdá. Odtud dospělo se k nejbližším naukám, totiž ke komunismu, socialismu a nihilismu, kteréž jsou nejohyzdnější výstřelky a téměř hrobem společnosti lidské. A jsou bohužel mnozí, kteří vliv těchto tak již dosti velkých neřestí rozmáhati se snaží pod záminkou, že chtějí pomáhati lidu, čímž již způsobili mnoho neštěstí a bíd.

Dále praví, že zkáza tato jest tím horší, že knížata ji zmoci nemohou. Pouhými a sebe krutějšími tresty málo se vyřídí. Strach je špatnou oporou řádu a přílišný strach dohání někdy k nejodvážlivějším věcem. Musí tudíž najíti se hlubší a mocnější pohnutka k poslušnosti. Sebe přísnější zákony zůstávají bez účinku,

nejsou-li lidé nadšeni vědomím povinnosti a vedeni blahodějnou bázní Boží. Toho však docíliti lze v myslech lidských toliko náboženstvím, kteréž vlivem svým vládne duchům a činí vůli člověka tak poddajnou, že nejen bývá poslušen vladaře, nýbrž lne k němu láskou, a láska jest v každé společnosti nejlepší strážkyní obecného blaha.

Římští papežové dobyli sobě velkých zásluh o blaho všeobecné, potlačující nekázně a nepokojné myslí lidí bažících po novotách. V tom smyslu zvlášt velikou opatrnost a činnost dokázali papežové Klement XII., Benedikt XIV. a Lev XII.

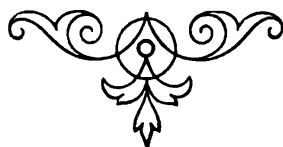
„My pak sami — tak píše — obraceli jsme opět a opět zřetel k velikým nebezpečím, jež Nám hrozí a měli jsme zároveň za svou povinnost, udati způsob, jakým by bylo lze jim se vyhnouti. Nabídli jsme knížatům a ostatním ředitelům států ochranu náboženství a napomínali jsme národy, aby brali z hojnosti darů, které jim církev podává.

Nyní jde Nám o to, aby knížata přišla k poznání, že podává se jim lék, kterýž silou svou všeliké jiné léky přesahuje, i obrácím se k nim jménem Páně s důtklivou prosbou, aby ochraňovali náboženství a aby dopřáli církvi svobody, o kterouž nespravedlivě a na záhubu všech oloupena byla. Církev Kristovu nemohou zajisté ani knížata v podezření, ani národové v nenávisti míti. Neboť ona napomíná knížata, aby sami konali spravedlnost a nikde z cesty povinnosti se neuchylovali, zároveň ale utvrzuje a podporuje v mnohém ohledu jejich autoritu. Co se občanských záležitostí dotýká, o těch uznává a prohlašuje, že jsou v moci a pod vládou knížat.

V záležitostech, o nichž z rozličných příčin rozsuzovati mají moc občanská i církevní, přeje si ona vzájemného dohodnutí, jímž šťastným způsobem vyhnouti se lze neblahým sporům. Hledíc k národům, milovala církev, kteráž založena byla ku spáse všech lidí, národy vždy láskou pravé matky. Láskou vedena, krotila mysl, zušlechťovala mravy a vštěpovala zákonům spravedlnost; jsouc vždy upřímnou přítelkyní ušlechtilé svobody, odsuzovala napořád všelikou krutovládu. Sv. Augustin vyjadřuje tuto vlastnost církve blaho působiti vždy a všude těmito slovy: „Církev učí krále, jak se mají o národy starati, národy zase, jak králů mají býti poslušní, ukazujíc, že nesluší sice všechněm vše, ale všem že sluší láska a nikomu že nemá býti křivděno.“

Na konec obrací se encyklika k biskupům, aby se přičinili, by nauka katolické církve o vrchnosti a povinné poslušnosti stala se všem lidem pravidlem života. Nechť nahlédnou ti, kdo

pro Boha vladařů jsou poslušni, že rozumně poslouchají a šlechetnou poddanost osvědčují. Poněvadž ale Bůh sám dává králům spásu“ (Ž. 43, 10) a národům propůjčuje, že přebývají v leposti pokoje, v bezpečných chýších v náplni míru (Is. 32., 18), nutno nám proto bylo, aby obrátil srdce všech k počestnému životu a ku pravdě, aby ukrotil spory a světu udělil dávno kýženého pokoje a klidu.“

XIX.

Potupení mrtvoly papeže Pia IX. — Alokuce dne 4. srpna r. 1881. — Prohlášení čtyř blahoslavených za svaté.

V měsíci červenci r. 1881 stal se Řím jevištěm ohavných událostí, které vzbudily rozhořčenost v celém katolickém světě a které podaly opět výmluvné svědectví, že italská vláda sama si neváží tak zvaných garančních zákonů. Tělesné ostatky papeže Pia IX. byly až dosud prozatímně uloženy u sv. Petra a nyní měly býti převezeny do basiliky sv. Vavřince. Se souhlasem vlády ustanoveno, že převezení stane se ve vší tichosti v noci na 13. července. Tajemství však nebylo zachováno a v ustanovenou hodinu shromáždily se velké zástupy lidu na náměstí sv. Petra a kráčely pak kolem vozů. V ulicích, kudy průvod se bral, osvětlována okna a házeno kvítí na vozy. Tato posmrtná oslava Pia IX. rozlítla nepřátele papežství tou měrou, že poštvali lůzu, aby způsobila výtržnosti. Nastala nesmírná vřava, výtržníci zastupovali průvodu cestu, povykovali, spílali Piu IX. a kněžím, házeli na vozy kameny a vyhrožovali, že mrtvolu papežovu hodí do Tibery. Jen stěží dorazil průvod k sv. Vavřinci. Policie sice zakročila, avšak počínala si vůči výtržníkům se zjevnou shovívavostí. Celý protipapežský tisk římský, podáváje na druhý den zprávu, neostýchal se, hnusné výjevy ty schvalovati. Když v italské sněmovně učiněn v příčině výtržností dotaz k vládě, tvrdil ministr Depretis, že se nestalo nic vážného, že vláda učinila sice všecka opatření, ale že při největší bedlivosti nedalo se výtržnostem zabrániti a oznámil, že vláda nařídila nejprísrnější vyšetřování. Výsledek toho „nejprísrnějšího vyšetřování“ byl, že odsouzeno celkem šest osob do vězení a k peněžitým pokutám.

Lev XIII. zaslal evropským velmocem důrazný protest proti těmto událostem. V alokuci ze dne 4. srpna vyslovil se o nich:

„Bylo ustanoveno, že pohřební průvod nemá se díti, jak toho důstojnost papežská a rituál církve vyžadují, nýbrž tak, jak tomu nynější poměry města dovolují. Poněvadž ale zpráva o tom po celém městě se rozšířila, chtěl římský lid, pamětliv dobrodiní, kteráž mu zesnulý papež prokázal, z vlastního popudu dáti svému společnému Otci poslední důkaz úctyplné lásky. Bylo to zajisté jen znamení vděčnosti a nábožnosti, důstojné povahy a nábožného smýšlení římského lidu, a to tím více, že se nezamýšlelo nic jiného, než průvod uctivě následovati a právě tak uctivě u velkém množství se objevovati, kudy průvod by se bral.

V ustanovený den a v ustanovenou hodinu opustil smuteční průvod Vatikán uprostřed velikého zástupu, kterýž naplňoval náměstí a okolní třídy. Velký kruh zbožných mužů obklopil smuteční vůz, a ještě větší počet následoval. Toto množství, které odříkávalo obvyklé modlitby, nepomýšlelo na to, třeba jen jediným slovem neb zrakem někoho uraziti neb rozčiliti. Avšak hned v okamžiku, když průvod v pohyb se dal, počala dobře známá rota špatných lidí slavné modlitby pokřiky přerušovati. V té míře, co vzrůstaly jejich počet i opovážlivost, stupňovala se jejich námaha, šířiti hluk a postrach; pokřikovali ohavné nadávky, pískali a tupili osoby největší úcty hodné. Průvodu stavěl se v cestu houf rozvášněných mužů, jichž zraky a pokřiky každým krokem hrozivějšími se stávaly, co zatím na průvod neustále kameny a ranami se útočilo. A co všeho jest horší, čeho by ani divoši nebyli se dopustili, oni neušetřili ani pozůstatků nábožného papeže. Oni poskvřňovali jeho jméno hanebnými nadávkami, házeli neustále kameny na pohřební vůz a pokřikovali, že nepohřbená mrtvola z rakve vyrvána býti má. Tento hanebný výjev trval po celou dlouhou cestu, kterouž průvod se bral, plné dvě hodiny.

Nedošlo-li k úplnému dokonání hanebnosti, jest za to děkovati toliko sebezapření těch, již, ačkoli vydáni byli v šanc všeho druhu násilí a hanobení, nicméně raději všechna protivenství trpělivě suášeli, než aby dali příčinu, by za plnění tak svaté povinnosti ještě horší věci se udály.

Tyto celému světu známé a veřejnými listy dotvrzené události nemohly býti popřeny od těch, kteří měli na tom zájem, aby se tak stalo, ačkoli všemožně o to se snažili. Když tyto události v známost vešly, naplněna jsou všech katolíků srdce žalem a každý, kdož ještě přikládá cenu lidskému jménu, byl rozhořčen. Ze všech stran dostáváme každodenně dopisy, kteréž

dávají výraz roztrpčenosti nad surovou hanebností tohoto činu a jeho vyzývavou sverepostí.

Nám pak samým stala se přede všemi jinými tato těžká, zločinná pohana zdrojem velikého žalu a duševního zármutku. Naše povinnost nutí Nás, chrániti důstojnost pontifikátu a hájiti památku Našeho předchůdce. Pozdvihujeme tudíž u vaší přítomnosti Svého hlasu a stěžujeme si na tuto potupu. Voláme hanbu na ony, jichž se týče, na ony, již opomenuli brániti posvátná práva náboženství a svobodu občanů proti vzteku bezbožných lidí.

Z toho, co se stalo, může katolický lid poznati, jak málo bezpečnosti pro Nás v Římě jest. Bylo-li před tím již všeobecně známo, jak nesnesitelná muka Nám Naše postavení z mnohých příčin působí, pak dokázaly nejnovější události zajisté ještě jasněji, že, jest-li již nynější stav věcí dosti zlý, ještě horší bude, co od budoucnosti očekávati můžeme.

Nemohly-li pozůstatky Pia IX. skrze město býti nesený, aniž by to vyvolalo hanebné nepořádky a povážlivé výtržnosti, kdož chce pak ručiti za to, že tatáž zločinná násilnost nevypukne, kdybychom My způsobem, který důstojenství Našemu přísluší, na ulicích se objevili? Zvláště pak, kdyby se chtělo vzíti za záminku, že jsme, jakož Nám kázala Naše povinnost, v Římě vydané nespravedlivé zákony po zásluze odsoudili. Tak stává se neustále zjevnějším, že může v Římě dlíti jen jako zajatec v paláci Vatikánu.“

Rok 1881 skončil se pro sv. Otce radostnou událostí. Dne 8. prosince prohlášení u přítomnosti velikého počtu kardinálů, arcibiskupů, biskupů, diplomatického sboru a jiných hodnostářů blahoslavení J. B. de Rossi († 23. května 1764), Vavřinec de Brindisi († 22. července 1763), Benedikt Josef Labre (15. dubna r. 1793) a Klara de Montefalco († 18. srpna 1308) za svaté.

Dne 12. prosince shromáždili se u sv. Otce kardinálové a biskupové a v jejich jménu děkoval mu kardinál-arcibiskup pražský, kníže Schwarzenberg, že prokázal úctu světcům, kteří svými heroickými starostmi, péčí o blaho duší, dobrovolnou chudobou a pokorou dávají spasitelné naučení nynějšímu pokolení, které pohříchu příliš často podléhá svůdnosti bohatství, lákání smyslnosti a vášni pýchy. „Kéž ještě dlouho žije sv. Otec ku slávě církve a k štěstí člověčenstva!“ Tak zakončil kardinál Schwarzenberg za souhlasu celého shromáždění. Sv. Otec děkoval tklivě a pravil na konci: „Jest zapotřebí, abychom všickni se zasvětili jednomyslně blahu národů; a čím více lidé násilím na nás útočí, tím větší a tím silnější musí býti naše láska k nim, abychom je s pomocí a milostí Páně svobodnými učinili.“

XX.

Encyklika „Etsi nos“. — Demonstrace proti církvi za příčinou úmrtí Garibaldiho a památky na „sicilské nešpory“. — Záležitost Martinucciho. — Postavení církve v Itálii stávalo se stále obtížnějším a nesnesitelnějším. — Zakročení proti propagandě.

Lev XIII. dal bolu svému nad utiskováním církve v Itálii výraz v encyklice „Etsi nos“ ze dne 15. února 1882.

Sv. Otec vyličuje tklivými slovy, jak se usiluje o to, aby Itálie se odvrátila od křesťanství, a sice potlačením řeholí náboženských, konfiskací církevních statků, občanským manželstvím a sesvětštěním školství, a útoky na církve a papežství. Pak uvádí na paměť, že papežové si získali velkých zásluh o Itálii, chráníce ji proti barbarům a Turkům, postaravše se o rozkvět krásných umění a uvodivše zemi v jednotu víry. Této civilisatorské a směřodavné moci církev a papež nepozbyli: jestiž ona nutným výronem učení katolického. Naproti tomu ale ti, kdož se vychloubají býti nadšenými ochránci vlasti, vlekou Itálii v zkázu, rozšiřující v ní zvrhlé nauky. Dějiny, a sice nejnovější dějiny, ukazují, k jakým koncům tyto nauky vedou. Itálie nezkusila posud tolik, jako jiné země, poněvadž zde víra zapustila hluboko kořeny v lidu, ale běda jí, dá-li se svést! Nad jiné nevděčná zakusí hroznějších trestů. Kéž Itálie pozná, jak zhoubný pro ni jest spor s papežem! Sv. Otec uvádí pak léky proti zlu, které Itálii ničí. Především jest potřeba, aby se ukazovalo lidu na dobrodiní víry a aby se mu odhalovaly úmysly jejích odpůrců. Vlažnost četných katolíků, nezvyklých na boje moderní doby, musí přestati. Musí se zřizovati katolické spolky pro mládež, pro

dělníky, na podporu chudých. Musí se zřizovati školy, hájiti svobody papežovy, podporovati dobrý tisk a doporučovati lidu dobrá četba. Důležito jest, aby se vychovávali dobří kněží. Kněz naší doby nemá býti vyzbrojen toliko vědami svatými, nýbrž i fysikou, filosofií, historií, neboť ve všech těchto oborech musí bojovati proti odpůrcům výborně připraveným. On musí býti pevný v ctnostech, aby mohl jíti bez nebezpečí uprostřed bezuzdné svobody tohoto věku, musí býti horlivým a činným.

Dne 21. března 1882 konány byly na Sicilii hlučné slavnosti na památku šestiletí „sicilských nešpor“, hromadného to vraždění Francouzů. Tyto projevy byly namířeny zjevně proti papežství, jemuž kladeno za vinu, že podporovalo tyranii. Sicilští biskupové protestovali proti tomuto utrhačnému obviňování v společné adrese Lvu XIII. Svatý Otec odpověděl listem ze dne 22. dubna 1882, poukazoval znovu k tomu, co jeho předchůdcové pro Itálii učinili, a uváděl na pamět, že Sicilští po „nešporách“ obrátili se zkroušeně na papeže, jenž jim opatřil spravedlivou svobodu a odpuštění těžkých provinění jejich.

Úmrtí Garibaldiho dne 2. června 1882 poskytlo opět nepřátelům církve příležitost k ryčným demonstracím proti papežství a rovněž tak oslava památky Arnolda z Brescie, při níž byly církve a sv. Stolicе předmětem nezřízených útoků. Italská vláda pokračovala ve své proticírkevní politice, odepřela udělit „exsequatur“ jmenovaným biskupům a zabavovala příjmy jejich. Lev XIII. protestoval dvakráte, ovšem marně. Když dne 3. července 1882 nově jmenované biskupy přijímal, dal svému bolu výraz slovy: „Co řeklo by se as, kdyby veřejná autorita, zvolivši pro vojsko vůdce nejzpůsobilejší a pro jednotlivé provincie správce nejschopnější, musila čekati na potvrzení jich od jiné autority, která by potvrzení to odepřela aneb je bez platných důvodů odkládala? Neříkalo by se, že to jest usurpace, zneužívání moci? A nastojte, to děje se Nám při jmenování biskupů v Itálii; na dvacet diecésí čeká již dávno marně na své pastýře. Toť osten, jenž vám v srdci tkví a musíme jej ukázati, aby se víc a více poznávalo, jak Nám jest obtížna vláda církve a jak nesnesitelná jest nynější postavení Naše.“

Na tyto dojemné stesky odpověděl v sněmovně ministr Zanardelli posměšně, že nemají významu politického a že italská vláda jest shovívavá vůči církvi a že nečiní při jmenování biskupů ani takových požadavků, jako se děje v jiných zemích.

Vláda italská dávala i jiným způsobem sv. Stolicí svou přesilu najevo a ohrožovala i poslední zbytek její „zaručené“ nezávislosti. Jakýs inženýr Martinucci, dříve ve Vatikáně zaměstnaný,

podal na sv. Otce žalobu na zaplacení jistého obnosu. Soud zamítl žalobu, ale prohlásil se za kompetentní, ačkoli „garanční“ zákony papeži zaručovaly právo suveréna a zakazovaly veškeré zakročování italské vlády uvnitř Vatikánu. Appelační soud potvrdil toto rozhodnutí. Státní sekretář Jacobini protestoval u mocností proti tomuto porušení papežské svrchovanosti a Lev XIII. zřídil *motu proprio* ze dne 25. května 1882 dvě soudní instance u věcech vatikánských.

Vláda neušetřila ani ústavu tak blahodárného, jakým jest *propaganda*. Tento ústav, po zakladateli svém Urbanu VIII. také Collegium Urbanum nazývané, jest vysokou školou pro mladíky všech národů, kteří se věnují vznešenému povolání misionářskému.

Roku 1874 rozhodla Giunta liquidatrice, úřad zřízený za účelem provedení zákonů o zabavení církevního jmění, že letní útulek Urbanovy koleje, vilu Montalto v Tonulu, prodá. Toto rozhodnutí vyvolalo velké rozčilení v katolických kruzích, neboť se mělo za to, že vláda se neodhodlá zakročit proti ústavu, pro celý svět tak důležitému.

Propaganda obrátila se v srpnu 1874 na římské úřady se žádostí, aby její právo majetkové zabezpečeno bylo, a Pius IX. protestoval proti hrubému násilí vlády. Giunta nečekala ale na rozhodnutí soudů a prodala vilu. Roku 1881 mělo se přikročit k prodeji celé řady statků a usedlostí propagandy v Campagni a v Římě. Propaganda utekla se k soudu, kterýž vynesl rozsudek jí nepřiznivý. Druhá instance potvrdila tento rozsudek a rovněž tak učinila nejvyšší instance. Dne 29. ledna 1884 uveřejnil římský kassační soudní dvůr rozsudek, že nemovitý majetek propagandy, jenž se páčil na deset milionů lir ceny, má býti v dražbě prodán a že celé jmění má býti uloženo v státní rentě. Tímto rozhodnutím zasazena propagandě těžká rána, neboť její příjmy ztenčeny následkem žalostného stavu italských financí o celou třetinu.

Dne 2. března 1884 Lev XIII. slavil sedmou ročníci svého zvolení za papeže. Když mu u této příležitosti sbor kardinálů blahopřál, stěžoval si sv. Otec na protivenství, jichž mu v minulém roce zakusiti bylo.

„Nad jiné — tak pravil — působí Nám trpkost rozsudek proti zařízení, kteréž církvi, římskému pontifikátu a Itálii samé ku cti slouží, totiž proti propagandě. Jest patrné, jak tento soudní výrok zmenšuje cenu jmění, jednak že kapitál nyní podroben jest proměnám a nestálosti veřejných fondů, jinak že ústavu vzata jest možnost, s nějakou částí kapitálu, i když by toho nebytně bylo zapotřebí, volně nakládati, a že není s to jej novými

zbožnými odkazy sesilovati, když tomu spolupůsobení cizí moci nedovolí. Propaganda jest zařízení, které se nad obyčejný pořádek povznáší a které již povahou svou na žádné světské autoritě závislým býti nemůže. Propaganda byla od římských papežů mocí nejvyššího apoštolátu jejich založena a její účelem jest šíření a zachovávání víry v různých částech naší zeměkoule a plnění vznešeného poslání církve u spáse duší.

Za tím účelem přenesli římscí papežové důležitou část své vznešené moci na propagandu. Jejím prostředky jest možno přinášeti dobrodiní vykoupení i nejvzdálenějším národům. Četné krajiny Afriky, Asie, Severní a Jižní Ameriky, Oceanie a Evropy děkují tomuto zařízení za světlo evangelia a za pravou civilisaci, kterouž evangelium udílí.

A právě, aby propaganda mohla dostáti svému vznešenému účelu, vykázali jí římscí papežové značný majetek a hojné příjmy a povzbudili takto svým příkladem celý katolický svět k následování.

Nemůže tedy býti divu, že i mužové, již nikterak nebyli přáteli katolické církve, tomuto zařízení neomezenou chválu vzdávali; rovněž tak, že majetku jeho povždy, i od císařské (první francouzské) vlády šetřeno bylo, a že dobývatel, jenž tehdy byl pánem celé Evropy, je schválil a je v ochranu vzal. Při této povaze tohoto papežského ústavu jest každý akt, kterýž jej jakýmkoli způsobem nějaké cizí moci podrobuje a jeho působnosti překáží, zločinem proti svobodě hlavy církve u vykonávání jeho duchovní autority, u plnění jeho apoštolského povolání.

Z těchto nad míru vážných důvodů jest Naší povinností, pozdvihnouti Našeho hlasu a se všemi národy světa, kteří z tak mnohých příčin zájem na tom mají, proti této nové potupě apoštolské Stolicе stížnost si vésti.“

Z celého světa docházely protesty proti tomuto oloupení propagandy. Prefekt propagandy, kardinál Simeoni, učinil ihned za souhlasu papežova opatření, aby dary, které věřící do Říma zasílali, nepropadly osudu statků propagandy, jejíž příjmy přeměnou na státní rentu o plnou třetinu sklesly.

V konsistoři ze dne 24. března protestoval Lev XIII. znovu proti tomuto kroku italské vlády těmito slovy:

„Když bouře vzpoury, jejíž nejuživější útok na světskou moc římských papežů namířen byl, dobytím tohoto města svého cíle dosáhla, pozdvihli jsme, Náš předchůdce Pius IX. a My, hlasu svého a vynaložili jsme všechno úsilí, abychom hájili práv apoštolské Stolicе, jak toho přísné povinnosti Našeho úřadu vyžadovaly. S touž pevností rozhodnutí učinili jsme, kdykoli jsme

spatřili nespravedlnost, pokaždé pokus, brániti pravdu a porušenou spravedlnost. Obzvláště pak, pokud Náš pevný odpor stačil, učinili jsme vše možné, abychom zamezili násilí na Nás tak dlouho pachané. Nicméně však měla ona strašná bouře po tajuplném připuštění Božím jen krátké přerušení. Nepřátelé Naši neztrácejí, jak denně vidíme, ani okamžiku u provádění svých záměrů, aby zde pevně se usadili, vše uspořádali a řídili, tak aby lid se domníval, že se zmocnili Říma nejlepším právem, aby jej na vždy podrželi. K tomuto cíli směřuje jejich dobře promyšlené a obratné konání, řetěz to událostí, ježž dobře vypočítaná řada jednotlivostí tvoří. S velikou péčí hledá se doma souhlas národa, na venek spolupůsobení přátel a spojenců; krátce, používají každého fortele, aby zabezpečili pevný majetek své moci.

Cím více však tito mužové o zkázu zájmů církve a papežství usilují, tím více jsme My k jejich obraně zavázáni. A proto odsuzujeme v tomto slavném shromáždění všechno, co na škodu sv. Stolicе se stalo. Prohlašujeme zároveň, že jsme odhodláni veškerá práva její pro budoucí časy neztenčena zachovati. K tomu nepudí Nás zajisté ani panovačnost ani bažení po statcích pozemských — a někteří podezřívají Nás bezpodstatně a nestoudně z těchto pohnutek — anobrž nabádají Nás toliko vědomí Naší povinnosti, úcta před přísahou Naší a příkladové mužů svatosti proslulých, kteří, když potřeba kázala, dokonalé hrdinství a pevnost u hájení své dočasné moci osvědčili.

Tato občanská svrchovanost papežství má, nehledě ani k oprávněnosti jejího původu a k různým slavným titulům, na jichž základě vždy uznávána byla, zvláštní formu a posvátnou povahu, kteráž jí jedině jest vlastní a kteráž při žádném jiném státním útvaru se nenalézá. Máť ona svobody papežovy u vykonávání jeho vznešené moci hájiti a ji trvale zabezpečiti. Jest obecně známo, že dosud žádný papež nepozbyl své světské suverenity a nebyl zároveň utrpěl na své svobodě. To jeví se také na Naší osobě, kteráž proměnlivé libovůli cizí moci podrobena jest.

Nejnovějším toho důkazem jest zakročení proti propagandě. Tato záležitost souvisí těsně s apoštolským úřadem papežovým a jest každé světské záležitosti důležitější, anť šíření Božské moudrosti a věčná spása člověčenstva nejdůležitější jest. Nicméně neušetřila moc za našich časů vítězná ani tohoto šlechtného ústavu, kterýž za původ svůj štědrosti papežů a za svůj rozkvět velikomyslnosti křesťanských národů děkuje. A rána proti tomuto ústavu vedená byla tak silná, že jsme byli nuceni učiniti nová opatření, abychom její trvání zabezpečili.

Trpké jsou zajisté tyto věci, ale cítíme, že ještě větší trpkosti na Nás čekají a jsme na ně připraveni. Jest Nám dobře známo, že Naši nepřátelé uzavřeli, hromaditi bezpráví na bezpráví proti římskému pontifikátu, že papež má býti dohnán k nejkrajnějšímu: záštiplný a obecně škodlivý to záměr. Odpovídá-li on na jedné straně duchu těch, kdož ve službách hanebných záměrů *tajných společností* pracují a kteří všemožně o to usilují, aby církev bezbrannou uvrhli k nohám státu, musí na druhé straně takovýto úmysl zaleknouti ty, kdož svou vlast upřímně milují a na papežství, jeho moc a jeho velikost nepohlízejí zrakv předsudku, anobrž tak, jak jest, je spatřují a na mysli mají veškera dobrodiní, kteráž všem národům a zejména Italům prokázalo a budoucně ještě prokázati může.“

Když kasační dvůr nález potvrdil, dal Lev XIII. skrze státního sekretáře zaslati všem mocnostem notu, v níž se vyslovil:

„Propaganda jest přímým výronem nejvyššího apoštolátu papežova; z té příčiny musí pro celý okršlek své působnosti považována býti za ústav světa společný, kterýž sám o sobě i se svými zbožnými nadacemi a dary jest majetkem celého katolického člověčenstva. Z tohoto uvážení plyne jasně, že propaganda jest nejstkvělejším a nejpůsobnějším výtvozem papežství za účelem přípravy a výchovy sil, kteréž k uskutečnění Božského úkolu rozšiřování víry a civilisace mezi všemi národy světa určeny jsou. Jak propaganda úmyslům svých zakladatelů zadost učinila, toho doklady nalézají se v letopisech missií a v obdivuhodných zprávách katolického apoštolátu.“

V celém vzdělaném světě ozývaly se hlasy, kteréž rozhodnutí kasačního dvoru jako zcela neodůvodněné a neoprávněné odsuzovaly.

XXI.

Encykliky „Auspicato concessum“, — „Supremi Apostolatus“, — „Humanum genus“, — „Superiori anno“, — „Immortale Dei“.

Lev XIII. byl od útlého mládí velikým ctitelem a obdivovatelem sv. Františka Serafinského, jenž v dobách pro církev velice kritických — na počátku 13. století — kdy víry ubývalo a křesťanské ctnosti a mravy úžasně upadaly, byl apoštolem od Boha seslaným, aby zbloudilé lidstvo uvedl opět na cesty pravé. K tomu cíli založil světec řád „Menších Bratří“, později Druhý řád (Klarisek), a na konec *Třetí řád*, který z počátku „Řád kajícníků“ nazýván byl. *)

Třetí řád, také řád *Terciářů* nazvaný, vyvíjel velmi zdárnou působnost na prospěch církve. Lev XIII. byl již jako biskup Peružský horlivým členem Terciářů a vyzýval ve svých pastýřských listech k hojnému do něho vstupování. Když k nejvyšší církevní důstojnosti povýšen byl, věnoval tomu řádu zvláštní péči. Roku 1882 oslavena velkolepě památka 700letých narozenin sv. Františka a Lev XIII. nemohl světce líp uctiti, než okružním listem „*Auspicato concessum*“ ze dne 17. září 1882, v němž velké zásluhy jeho na odiv stavěl a křesťanské národy vyzýval, aby ochotně a četně k způsobu života Třetího řádu přistupovali.

V úvodu praví sv. Otec s chloubou, že sám náleží k bratři sv. Františka, že posvátné Alvernské hory ze zbožné vděčnosti opětně navštívil, kde obraz tak velikého muže před jeho duší se objevoval a upomínek plná samota ducha jeho v tiché uvažování

*) Viz »*Serafinského Otce sv. Františka z Assisi Třetího řádu příruční regulní knížku.*« Vydal P. Pavel Jos. Pelikovský. V Praze r. 1886.

pohříženého úplně poutala. Dále praví, že stane-li se někdy, buď za příčinou porušené přirozenosti aneb vřavou lidskou, že člověčenstvo na zlou se schyluje stranu a zvláštní pomoci od záhuby zapotřebí má, nezbyvá, než vrátiti se k Ježíši Kristu. Jeho Božská moc jesti tak veliká a tak působivá, že jí mohou všeliká nebezpečí odvrácena a všeliké choroby vyléčeny býti. Vyléčení to pak stane se tím bezpečněji, navrátí-li se člověčenstvo ku vyznávání křesťanské moudrosti a ku plnění evangelických pravidel života. Když zlo těžce na člověčenstvu spočívá, přichází útěcha a Bůh přikazuje, aby povstal znamenitý muž, jemuž uloží, aby ztraceného blaha lidstvu opět získal. A takovým byl svatý František.

Ve 12. století jeví se křesťanských ctností velký nedostatek, protože příliš mnozí lidskými věcmi zcela zaujati buď za důstojnostmi a bohatstvím šíleně se hnali aneb v přepychu a rozmařilosti žili. Velemocni byli jen někteří, jichžto bohatství téměř úplně na utlačování chudého a opovrženého lidu se užívalo, a takých neřestí skvrn ani ti se nevystříhali, kdož z povolání měli býti vzorem. A že láska povyhasla, povstaly různé nákazy, závist, řevnivost a nenávisť; mysli byly tak pobouřeny a rozdvojeny, že nejen města spolu sousedící pro nejneopatrnější příčinu na vzájem válkami se potírala, ale i měšťané proti spoluměšťanům zuřivě meč tasili. V tento věk spadá život sv. Františka.

Svatý Otec líčí pak stručně zázračnou činnost toho světce, o níž praví, že by ji spíše chvalozpěv andělský než lidský oslavovati měl. Kdekoli kráčel, hrnuly se davy lidstva k němu, žádající, aby je do svého řádu přijal. Aby žádostem těmto vyhověl, založil sv. František *Třetí řád*, jenž by v sebe přijímal každý stav, každý věk, obojí pohlaví, svazků pak rodinných a povinností domácích při tom nerušil. Vliv tohoto znamenitého muže na osadníky jeho byl převeliký.

„Poněvadž však duch jeho — píše Lev XIII. dále — skrz naskrz a po výtce křesťanský, podivuhodným způsobem s každým místem i s každou dobou ve shodě jest, nebude zajisté nikdo pochybovati, že řády Františkánské i naší době na veliký prospěch jsou. A to tím více, anať povaha naší doby povaze oněch dob v nejedné příčině se podobá. Jako ve dvanáctém století, tak i nyní láska k Bohu nemálo vychladla a nenepatrné jest zajisté, dílem z nevědomosti, dílem z nedbalosti, povinností křesťanských zmatení. Podobným směrem myslí a podobnými snahami maří přemnozí léta svá toliko tím, že se shánějí po pohodlích života a se pachtí po rozkoších. Rozmařilostí se rozplývajíce, hýří vlastním majetkem a sahají i po cizím: vynášejíce heslo lidského

bratrství, přece více po bratrsku mluví než činí; jsou plni samolásky a pravé lásky k nižším a nuzným den co den ubývá. V oné době mnohonásobný blud Albigenských, vzbouřiv davy proti moci všeobecné, způsobil spolu zmatky i ve společnosti občanské a razil cestu jistému druhu socialismu. I za dnů našich vzcházejí se podobně příznivci a šířitelé naturalismu, a tito popírají urputně potřebu býti v poslušnosti církve a pokračující postupně dále, kam důslednost je vede, nešetří ani moci světské, schvalují násilnosti a vzpoury lidu, pokoušejí se o dělení majetku, lichotí náruživostem davu a oslabují základy domácího i veřejného pořádku.

Za těchto mnohých a tak velikých nepříslušností nahlížíte dobře, ctihodní bratří, že vším právem možno klásti nenepatrnou naději v zařízení Františkova, budou-li jen v předešlý stav uvedena. Pokvetou-li tato, vzkvetě snadno i víra i zbožnost i vše, co křesťanství jest ku chvále, zlomeno bude i zákona prázdné bažení po věcech pomíjejících a nebude se nechtíti, co přemnoží za největší a nejprotivnější břímě pokládají, míti totiž chtíce zkroceny ctností. Spojení pouty svornosti v pravdě bratrské, budou lidé milovati se vespolek a nuzným i nehodami všelijak postiženým, poněvadž obraz Kristův na sobě nesou, bude se dostávat i patřičné šetrnosti a úcty. Nad to, kdož křesťanským náboženstvím úplně jsou proniknuti, znamenají soudem jistým, že dle povinnosti svědomí náleží poslouchati zákonitě vládnoucích a nikomu v nižádné příčině neubližovati; nic nepůsobí zajisté vydatněji, než takováto náprava myslí na úplné vyhlazení všelikého druhu nešlechtnosti, násilí, bezpráví, převratných choutek, nenávisti mezi rozličnými stavy společnosti: v tom všem spočívají počátkové a spolu i zbraně socialismu. Konečně i ona otázka, již znalci věcí obecných s velikou pílí rozluštiti se přičiňují, kterak totiž vyrovnati s chudým bohatého, bude výborně rozluštěna, jakmile se upevní přesvědčení, že chudoba nepostrádá důstojnosti, že boháč má býti milosrdný a štedrý, chudás pak s údělem a losem svým spokojen; že jeden ani druhý pro tyto pomíjející statky se nezrodil a že jeden trpělivostí, druhý štedrostí nebe dosíci má.

Z těchto příčin jest dávným a vřelým Naším přáním, aby jedenkaždý, pokud mu jen možno, k následování Františka z Assisi se přičinil. Pročež, jakož jsme dříve povždy zvláštní péči Třetímu řádu sv. Františka věnovali, tak nyní jsouce nejvyšší dobrotou Boží k vedení pontifikátu povoláni, vyzýváme všechny křesťany, aby, poněvadž se nyní tak nejvhodněji státi může, do tohoto svatého vojska Ježíše Krista vstoupiti se nerozpakovali. Jsouť již

přemnozí obého pohlaví, kteří s ochotnou myslí v šlepějích Serafinského Otce krácejí. Tuto jich horlivost chválíme a velice schvalujeme, přejeme sobě, aby vždy více se množila a na přemnohé se rozšiřovala a to zvláště, ctihodní bratří, vaším přičiněním. Hlavní pak příčina Našeho odporu jest, aby ti, kdož znaky kajicnosti se přioděli, na obraz svého přesvatého zakladatele pohlíželi a k němu spěli, anoť by jinak příznivého výsledku se nedocílilo. Přičiňtež se tedy, aby Třetí řád byl obecně poznán a jak náleží oceněn; mějte na zřeteli, aby duchovní správcové pilně poučovali, jaký to řád, jak snadno každému přístupný, jak velikými výsadami ke spáse duší oplývá, jak velikým užitkem pro soukromý i veřejný život se zamlouvá. A v tom směru má se tím více pracovati, že členové prvního a druhého řádu Františkova až po tu dobu přemnohými ranami jsouce stíženi, nedůstojně trpí. Ó kéž by, hájení ochranou Otce svého, povstali z tolikera pohrom znovuzrozeni a kvetoucí! Kéž by též křesťanští národové přistupovali k způsobu života Třetího řádu tak ochotně a tak četně, jako kdysi o závod se hrnuli k svatému Františku samému!“

Aby vstoupení do Třetího řádu každému křesťanu usnadnil, upravil Lev XIII. konstituci „*Misericors Dei Filius*“ ze dne 28. června r. 1883 způsob života členů řádu toho dle poměrů časových, aniž by tím na řádu samém něčeho měnil, jenž má dle vůle jeho zůstati nezměněn a nedotknut.

Na přímluvu Bohorodičky klade Lev XIII. největší váhu. O uctívání její pojednal obšírně v encyklice „*Supremi Apostolatus*“, vydané dne 1. září r. 1883. Praví, že katolíci ode dávna v těžkých chvílích k Panně Marii se utíkali a jejího mateřského milosrdenství se dovolávali. Tato naděje plná zbožnost objevovala se v plném lesku, kdykoli množství daleko se šířících bludův aneb neobyčejná zkáza mravův, aneb náraz mocných nepřátel bojující církev v nebezpečí uváděly. Když na sklonku 12. století církev se ocitla v nevýslovné tísní, povstal svatý muž, zakladatel řádu Dominikánského, který spoléhal úplně na modlitbu k nejsvětější Panně, kterouž nazval modlitbou sv. růžence. A modlitba ta osvědčila velikou svou působivost i v pozdějších stoletích. Svatý Otec ukládá biskupům, aby uctívání Panny Marie u svých národů co nejvíce rozšiřovali a důvěru jejich k Bohorodičce všemi silami živili.

Encyklikou „*Superiore anno*“ ze dne 30. srpna 1884 nařídil opětné a důtklivé modlení se růžence, zejména v měsíci říjnu. Encyklikou „*Inter plurimos*“ ze dne 20. října 1885 ustálil každodenní modlitbu růžence po celý měsíc říjen.

Že církvi největší nebezpečností hrozí od tajných společností, vyslovil Lev XIII. již ve svých okružních listech „*Quod Apostolici muneris*“, „*Arcanum*“ a „*Diuturnum*“. Nebezpečné působení společností těch a najmě sekty svobodných zednářů přimělo jej k sepsání okružního listu „*Humanum genus*“, vydaného dne 20. dubna roku 1884.

„Pokolení lidské — tak píše sv. Otec — odpadlo skrze závist ďábla od Boha a rozpadlo se ve dva sobě protivné tábory: jeden bojuje stále za pravdu a ctnost, druhý za vše, co se pravdě a ctnosti přičí. Jeden tábor jest říší Boží zde na zemi, totiž pravá církev Kristova, druhý jest říší satanášovou. Tyto dvě říše bojovaly spolu ve všech stoletích, různými zbraněmi a různým způsobem, ačkoli ne vždy s tímže zápalem. V přítomnosti však zdá se, že přívrženci zla se dohodli, že poženou útokem, s veškerým úsilím jsouce vedeni a podporováni společností zednářů.“

Sv. Otec zmiňuje se, jak jeho předchůdcové na nebezpečnost od zednářů hrozící upozorňovali a před ním varovali. Prvním byl Klement XII.,*) jehož dotyčnou konstituci Benedikt XIV. **) potvrdil. Po jich příkladu učinil Pius VII. ***) Lev XII. †) shrnul, co jeho předchůdcové v této záležitosti byli učinili a nařídili, a prohlásil konstituci svou za platnou pro všechny časy. V témže smyslu vyslovili se Pius VIII., ††) Řehoř XVI. †††) a Pius IX. *†)

Encyklika uvádí pak, že jsou tajné sekty, které mají různá jména, různý původ, různé obřady, ale že všechny jsou u věci zajedno se sektou zednářů, z kteréž jako ze střediska svého vycházejí a k níž se opět vracejí. Zmíniv se o jejich tajnostech a o způsobu, jakým si počínají, aby lehkověrné do svých sítí lapily a ke svým nekalým účelům služebnými učinily — pokračuje sv. Otec: „Co jsme zde řekli a ještě říci hodláme, platí o sektě zednářů všeobecně a rovněž o spřízněných a spojených s ní tajných společnostech, nikoli o jednotlivých jejich přívržencích. Mezi těmi mohou se nalézati mnozí, kdož, ačkoli jich připojení se k takovým společnostem není bez viny, nemají podílu na jejich hanebném řádění a nevědí, čeho společnosti tyto docílití chtějí.“

*) Konstituce „*In eminenti*“ ze dne 21. dubna 1738.

**) Konstituce „*Providus*“ ze dne 18. května 1751.

***), Konst. „*Ecclesiam a Jesu Christo*“ ze dne 23. září 1821.

†) Konst. „*Quo graviora*“ ze dne 13. března 1825.

††) Encyklika „*Traditi*“ ze dne 21. května 1829.

†††) Encyklika „*Mirari*“ ze dne 15. srpna 1832.

*†) Encyklika „*Qui pluribus*“, 9. listopadu 1846; alokuce „*Multiplices inter*“, 25. září 1865.

Svatý Otec ukazuje na zhoubné působení zednářů, jichž posledním cílem jest zničení církve a společnosti. Píše: „Jejich nejvyšším principem jest: lidská přirozenost a lidský rozum mají ve všech věcech rozhodovati. Z této zásady vycházejíce, buď nekladou váhu na povinnosti k Bohu, aneb je klamnými a nejasnými názory matou. Popírají, že by něco bylo od Boha původ vzalo a neuznávají žádné náboženské dogma; dle nich není žádné pravdy, jíž by lidský rozum nepochopil, žádného učitele, jemuž by na jeho autoritu právem víra dáti se měla. Poněvadž ale jest zvláštní úlohou církve a jí výhradně přikázanou, aby od Boha obdržené nauky a svou učitelskou autoritu se všemi ostatními k spáse potřebnými nebeskými prostředky plně hájila a v jich neporušené ryzosti zachovala, proto nepřátel zloba a útok proti ní jsou namířeny. Sekta zednářů snaží se neunavně, aby církev a její autorita v státě byly podvráceny; pročez hlásá, že není nic velebnějšího, než aby se stalo úplné oddělení státu od církve. Tak vylučuje spásonosný vliv katolického náboženství ze zákonodárství a ze správy státu. A nemá na tom dosti, že církev, nejlepší vůdkyně, nic si neváží, ona chová se proti církvi nepřátelsky a poškozují ji. Na samé základy katolického náboženství, smí se, nastojte, slovem, písmem i učením beztretně útočiti: nešetří se práv církve a úřady, kterých se jí od Boha dostalo, nejsou nedotknutelné. Obor její působnosti jest co možná omezen a sice zákony, které na oko neobsahují násilí, které ale velice způsobilé jsou, svobodu její zkracovati.“

Svatý Otec líčí podrobně snahy zednářů, které ve svých koncích vedou k odstranění všech náboženství a vší mravnosti.

„Co se týče domácí společnosti — tak píše — dá se nauka naturalistů v následující shrnouti. Manželství jest dle nich jakýsi druh smlouvy, kteráž se dle vůle oněch, kdož ji uzavřeli, opět právoplatně zrušiti může; svazek manželský jest podroben moci světských úřadů. U výchově dětí nemá se bráti zřetel na nižádné náboženství; nechť každému jest volno v zralejším věku některé si zvoliti. Sekta zednářů má zřetel k tomu, aby na sebe strhla vyučování mládeže. Vědíť, že měkkému a vnímavému věku mohou dáti lehce směr po vůli své, což nejlepším jest prostředkem, aby si vychovali budoucí občany ve smyslu svém. Z té příčiny nechť u výchově a vyučování mládeže strpěti účastenství sluhů, ani jako učitelů ani jako dozorců

V oboru státního života hlásají naturalisté, že všickni lidé mají stejné právo, že jsou si všichni rovni, že každý jest od přírody svoboden, že nikdo nemá práva poroučeti a že jest násilím, žádati, aby se prokazovalo poslušenství autoritě, která z nich

nevyšla. Vše spočívá dle nich na svobodném národě: vláda má svůj původ v rozkazu neb souhlasu národa, tak že, když tento svůj názor změní, vládce i proti jejich vůli sesaditi může. Zdrojem všech práv a povinností jest prý buď lid neb vláda, která si nové tyto nauky osvojila. Mimo to má býti stát bez Boha: žádné z různých vyznání nemá práva žádati, aby se mu před jiným dávala přednost, všechna mají se stejně ceniti

Lev XIII. praví dále, že nejdůležitější nauky zednářů jsou v příkrém odporu k rozumu, neboť pracovati o zničení náboženství a církve, které Bohem založeny a chráněny jsou, chtějí po osmnácti stoletích opět zavést pohanství, toť jest věru důkazem nesmírné pošetilosti a bezbožnosti. V těchto šílených snahách jakoby se jevila nevykořitelná zášť a mstivost ďáblova proti Ježíši Kristu.

A svatý Otec ukazuje ještě jiná nebezpečí, která od zednářů domácí i státní společnosti hrozí. Píše :

„Jak jsme již dříve vyložili, má manželství dle souhlasného svědectví všech národů a všech věků svaté a náboženské posvěcení a Božský zákon zakazuje, manželský svazek roztrhávati. Pozbude-li však manželství své posvátné povahy, jest-li rozvod manželský dovolen, nastane v rodině zmatek, žena ztratí svou důstojnost, dětem nejsou ani majetek ani budoucnost zabezpečeny. A náboženství z veřejného života zcela vyhostiti a v občanském zákonodárství a u vládě na Boha zřetel nebrati, tak jako by Boha ani nebylo, toť jest opovážlivost i u pohanů neslýchaná; měliť oni tak hluboké přesvědčení netoliko o jsoucnosti bohů, ale také o potřebě veřejného náboženství, že měli za to, že může býti spíše město bez základů, než bez boha. Věru, lidská společnost, pro niž od přírody určení jsme, vyšla od Boha, původce přírody; on jest zdrojem a příčinou bezčetných prospěchů, které z ní plynou. Jako každý jedinec přírodou jest puzen, aby náboženskou úctu prokazoval Bohu, od něhož život a vše dobro, které život skýtá, byl obdržel, tak má se to i s národy a státy. Kdo tedy občanskou společnost vší náboženské povinnosti zprošťuje, nejedná toliko nespravedlivě, ale i pošetile a nerozumně. Poněvadž člověk po vůli Boží pro spolužití v občanské společnosti určen jest, a moc vládní nezbytným jest svazkem lidské společnosti, tak že, když ona se odstraní, bezpečně se rozpadá, plyne z toho, že vrchnostenská moc rovněž od toho pochází, jenž lidskou společnost založil. Jest tudíž představitel této moci, ať jest to kdokoli, sluhou Páně. I leží v účelu a povaze občanské moci, abychom právoplatné moci, rozkazuje-li, co spravedlivého jest, byli rovněž tak poslušni jako Boha, jehož Prozřetelnost vše

řídí, a jest tedy zcela nesprávné, že lidu jest volno, poslušenství odepřítí dle libosti.“

Lev XIII. uvádí pak prostředky, jichž proti snahám zednářů používati se má. Klade biskupům na srdce, aby věřící o účelech této sekty poučovali a aby je v náboženských pravdách utvrzovali. Doporučuje, aby laikové hojným počtem vstupovali do Třetího řádu sv. Františka, který jest silnou mocí proti moru tajných spolků. Přeje si, aby zřizovány byly opět společnosti dle vzoru bývalých cechů řemeslnických, které byly zakládány pod náboženským vedením k ochraně majetku a mravů. Doporučuje biskupům v ochranu dorůstající mládež a na konec vyzývá k vroucí modlitbě, kteráž poskytne útěchy, že Bůh ohrožené lidské společnosti v pravý čas sešle pomoc.

Do roku 1885 spadá nejdůležitější a nejvelkolepější encyklika „*Immortale Dei*“, vydaná dne 1. listopadu. Lev XIII. pojednává v ní o *křesťanském zařízení státu*.

„Nesmrtelné Boha slitovníka dílo — tak počíná se tento slavný okružní list — jakýmž jest církev, jakkoliv o sobě a dle povahy své zřetel má k spasení a k dosažení blaha v nebi, vykonává nicméně i v pozemských věcech tolik prospěchů a tak značných, že více jich a větší by konati nemohla, kdyby zejména a hlavně k ochraně blaha tohoto života, kterýž na zemi se žije, zřízena byla. A věru, kamkoli církev vkročila, změnila rázem věci tvářnost a zušlechtila zvyky národů neznánými jim dosud ctnostmi a mravy; všichni, kteří ji přijali, národové proslavili se ušlechtilostí, citem pro spravedlnost a vynikajícími činy

Odmítnuv starou výtku, že církev jest nepřitelem státu, vykládá obšírně své zásady o státě.

„Leží to v přirozenosti člověka, žíti ve společnosti lidské, která mu jedině může poskytnouti, čeho mu potřeba jest k uhájení života a ke vzdělání ducha. Ale žádná společnost nemůže obstáti bez autority, která ji řídí. Jako společnost, má i tato autorita svůj původ v Bohu. Všechna moc vychází z Boha. Vládní moc není na určitou státní formu vázána. Ten, jenž vládu vykonává, má býti v jistém smyslu obrazem vrchní moci Boha nad lidskou společností. Proto má býti vláda spravedlivá, nikoliv pánovitá, nýbrž otcovská. Nemá sloužiti zájmům jednotlivců neb některých tříd, nýbrž zájmům celku. Tak jako nesmíme se vzpírati vůli Boží, rovněž není dovoleno míti v opovržení právoplatnou moc, ať jest držitelem její kdokoli, neboť kdož Bohu vzdorují, řítí se sami do zkázy.

V takto zřízeném státě jezt zřejmo, že vykonávati se mají veřejně náboženské povinnosti, které nás s Bohem spojují. Již

rozum nám přikazuje, abychom vzdávali Bohu svatou úctu, neboť v jeho rukou se nalézáme, od něho jsme vyšli a k němu máme se opět navrátiti. Týž zákon platí také v lidské společnosti. Bylo by zločinem, kdyby státy si tak vedly, jakoby Boha ani nebylo. Jméno Páně má býti knížatům svatým a oni mají považovati za nejhlavnější svou povinnost, býti ochranci náboženství, je ve jménu a moci zákona chrániti a nic nenaříditi, co by jemu na škodu bylo. Vláda má míti nejdůtklivější péči o svatost a nedotknutelnost náboženství, neboť ono spojuje člověka s Bohem.

„Poznati, které náboženství jest pravé, není obtížno tomu, kdo s upřímným srdcem a po zralém uvážení soudí; z tak mnohých a tak jasných důkazů, z pravdy předpovědí, z častých zázraků, z nadmíru rychlého šíření se víry uprostřed nepřátel a na vzdor největším překážkám, ze svědectví mučovníků a z tak mnohého jiného jde na jevo, že ono jest jediné pravé, které Ježíš Kristus sám založil a své církvi odevzdal, aby je chránila a šířila

„Bůh rozdělil péči o pokolení lidské mezi dvě moci, duchovní a světskou, postaviv onu nad Božskou, tuto nad lidské věci. Obě jsou ve svém oboru nejvyšší: máť každá z nich své hranice, kteréž ji omezují a kteréž jí jejich povahu a jejich nejbližší účel určily, tak že jest naznačen jaksi kruh, v němž každá po právu svém se pohybuje. Poněvadž ale obě téměř vládnu, může se státi, že jedna a táž záležitost, byť i různým způsobem, v pravomocnost jedné i druhé spadá; i určil nejprozřetelnější Bůh, od něhož obě jsou ustanoveny, oběma správně cesty a řád. Kdyby tomu tak nebylo, povstal by často zmatek a spor a člověk by byl v nitru svém pobouřen a byl by na vahách, co mu činiti jest, kdyby vyšlo sobě odporující nařízení od obou mocí, jimž dle svědomí svého poslušenství odepřiti nemůže. Ale nad míru se přiči něco takového od moudrosti a dobroty Boží očekávati. Což nespojil již v řiši těles, ačkoli tato náleží řádu mnohem nižšímu, přirozené příčiny a síly tak souměrně a v tak podivuhodné harmonii, že žádná ostatním nepřekáží a všechny společně nejvhodnějším způsobem účelu světového celku slouží. Protož musí mezi oběma mocmi býti spořádaná shoda, pro niž se užívá nikoli neprávem jako obrazu poměru duše k tělu

Byl jednou čas, kdy evangelická filosofie řídila státy; tehdy pronikala křesťanské moudrosti síla a Božská ctnost zákony, instituce, mravy lidu a všechny řády a poměry státu; tehdy bylo náboženství Ježíše Krista ve veřejnosti zabezpečeno ono vynikající postavení, které mu náleží, tehdy zkvétalo všude přízní knížat a pod zákonnou ochranou úřadů; tehdy byly stát a církev v šťastné shodě a vzájemnou úslužností spojeny. Takto zařízený

stát nosil ovoce nad pomyšlení hojné, kteréž dosud jest v paměti a zůstane, dosvědčeno jsouc nesčíslnými dějinnými pomníky, které nižádnou nepřátel lstí zfalšovány aniž zatemněny býti nemohou. Že křesťanská Evropa zušlechtila barbarské národy, že je ze zdivočilosti k mravnosti, od pověry k pravdě přivedla, že Mohamedánů útoky vítězně odrazila, že se postavila v čelo civilisace, že se stala vůdkyní a učitelkou ve všem, co lidský život zdobí a šlechtí, že všem národům poskytla pravou svobodu, že přemnohé moudře zařídila na ulevení bídy — za to vše děkovati jest bez odporu náboženství, kteréž ji ponukalo, aby takovéto věci podnikla a kteréž jí při jich provádění podporou bylo. Věru, že by veškeré to dobro bylo se zachovalo, kdyby se byla zachovala shoda obou mocí: ano ještě více právem očekávati se dalo, kdyby authority, kdyby učitelského úřadu, kdyby rad církve s větší věrou a vytrvalostí se bylo dbalo. Neboť nezměnitelným zákonem by mělo býti, co Ivo Chartresský kdys papěži Paskalu II. napsal: „Když vláda a kněžství ve shodě jsou, vládne se dobře světem a církev zkvétá a přináší ovoce. Když ale mezi nimi panuje nesvornost, pak nejen že malé věci nevzrůstají, ale také velké věci bídňě berou zkázu.

Avšak když ona zhoubná a politováníhodná novotářství v 16. věku povstala, vznikly zprvu zmatky v křesťanském náboženství, brzy ale přirozenou cestou zasažena také filosofie a odtud všecky řády občanské společnosti. Z tohoto zdroje vyplynuly novější nauky o bezuzdné svobodě, které ve velkých bouřích předešlého století vymyšleny a prohlášeny jsou jako zásady a základy nového práva, které i dříve neznámo bylo i od práva netoliko křesťanského, ale také přirozeného v nejednom ohledu se liší. Nejvyšší zásadou nauk těch jest, že všichni lidé, jako přírodou a druhem si podobní jsou, také v životě veřejném sobě jsou rovni; protož prý každý do té míry nezávislým jest, že nižádným způsobem autoritě druhého podroben býti nemůže; každý prý může o všem smýšleti, jak chce, každý svobodně činiti, co se mu líbí: práva poroučeti jiným nemá prý nikdo. Když společnost těmito zásadami se řídí, není vláda než výrazem vůle lidu, kterýž maje sám nad sebou moc, sobě samému poroučí, volí pak sobě vládce, jimž vládu ne jako právo, nýbrž jako úřad svěruje, aby ji jeho jménem vykonávali. Pak není o vládě Boží více řeči, jakoby Boha ani nebylo, aneb jakoby o společnost lidskou péči neměl; jakoby lidé, ať jednotlivci ať jako společnost Bohu ničím povinni nebyli, aneb jakoby mohla se mysliti nějaká vláda, kteráž by původ svůj, svou moc a svou všechnu autoritu od Boha neměla. Takováto občanská společnost jest patrně

vládou davu: když se praví, že v lidu samém jest zdroj všech práv a vší moci, následuje z toho, že takováto obec nižádným způsobem Bohu závaznou se nemá, že k žádnému náboženství veřejně se nezná, aniž se snaží zkoumati, které jest pravým, aby je nad ostatní postavila a je v ochranu svou vzala, nýbrž ona popřává všem rovnost práva, pokud nejsou státnímu zájmu na škodu. Tak jest každému volno, souditi o náboženství, jak chce, přidati se ke kterémukoli, aneb k žádnému, když žádné neschvaluje. Z toho zajisté povstává, že nikdo v svědomí svém na zákon se neváže, že každému dáno na vůli, chce-li Boha uctívati čili nic, že bez hranic jest volnost myšlení a myšlenek uveřejňování. Když ale stát na takovýchto základech, které za naší doby nejvíce souhlasu nalézají, spočívá, jest na bíledni, jaké a jak nedůstojné místo církev zaujímá. Neboť kde takové zásady v státním životě platnosti nabyly, tam vykazuje se katolíkům s cizími náboženskými společnostmi stejné aneb i druhé místo, k církevním zákonům nebere se zřetel, a církev, kteráž po nařízení a rozkazu Ježíše Krista všecky národy učiti má, jest z veřejného vyučování úplně vyloučena.

Za takovýchto poměrů nabývá vždy více platnosti myšlenka, že náboženství teď úplně vypuzeno aneb od státu spoutáno býti má. Avšak již příroda svědčí, že, kdekoli moc jest, z Boha jako z nejbohatšího zdroje svého plyne. Nauka, že všechna moc bez všeho ohledu na Boha spočívá v lidu, jest zajisté způsobilá, lichotiti davu a rozpoutati mnohé náruživosti, ale ona nemá rozumného důvodu a není s to udržeti veřejný klid a pořádek.

Náhled, že není rozdílu mezi jednotlivými náboženskými vyznáními, vede konečně k tomu, že se neschvaluje žádné a že se k žádnému nepřistupuje. A to jest, byť i ne dle jména, u věci čirý atheismus. Kdo má přesvědčení, že Bůh jest, nemůže za to mítí, že všechna náboženská vyznání jsou stejně pravdivá, stejně dobrá a stejně bohumilá.

Bezpodmínečná svoboda myšlení a tisku není sama o sobě dobrem, z něhož lidská společnost právem těšiti se může, nýbrž ona jest příčinou mnohého zla. Svoboda jest mravní dobro, které nám uděleno bylo k našemu zdokonalení, proto má se jen v tom, co dobrého jest, jeviti. Uveřejňování a šíření toho, co ctnosti a pravdě se příčí, nelze uznávati za správné, tím méně pak, že se tomu dostává přízně a ochrany zákona.

Církev, kterou Bůh sám založil, z veřejného života, ze zákonodárství, z výchovy mládeže, z domácí společnosti vylučovati, jest velký a nebezpečný blud. Stát, jemuž se vzalo náboženství,

nemůže prospívati v mravnosti. Církev jest pravou učitelkou ctnosti, ochranitelkou mravů.“

Svatý Otec uvádí pak, že již předchůdcové jeho Řehoř XVI. *) a Pius IX. **) odsoudili theorie o rozloučení státu od církve a obnovuje úsudky jejich.

Dále pojednává o zásadách, dle nichž katolíci řídit se mají. Katolicismus nezavrhne žádnou státní formu, neboť žádná neobsahuje nepřátelství proti katolické církvi. Nelze také kárati, že někde lid má větší neb menší účastenství na veřejné správě. Církvi nelze vytýkati, že se staví na odpor pravé svobodě. I když církev nedovoluje, aby se cizím náboženským vyznáním přiznávalo totéž právo, nečiní přec vládám výtku, když tyto pro velké státní prospěchy je trpí. Církev také bedlivě se varuje, aby někdo k přijetí katolické víry nucen byl. Církev nemůže ale schvalovati onu svobodu, která se staví nad nejsvětější zákony Boží a která právoplatné moci poslušnosti odpírá. Ona zavrhne každé zneužívání svobody, které jednotlivce i národy buď k bezuzdnosti vede neb do otroctví uvaluje, ale ona vítá ochotně každý časový pokrok, když jest skutečným dobrodiním pro tento život. Jest zcela neodůvodněným utržením a naprostou smyšlenkou, tvrdí-li se, že církev se staví proti novějšímu vývoji státního života a že vše bez rozdílu zamítá, co naše doba vytvořila. Ona zajisté zamítá bludná mínění; ona zavrhne ducha vzpoury a zejména ono smýšlení, v němž zjevny jsou počátky odpadnutí od Boha; poněvadž ale vše, co pravdivé jest, pouze od Boha vycházeti může, spatřuje církev ve všem, co pravdivého se vypátrá, jaksi stopu Božského ducha.

Lev XIII. uvažuje nyní o povinnostech katolíků, i vzhledem k jich smýšlení i vzhledem k jich konání. Co se jejich smýšlení týče, mají zcela souhlasiti s tím, čemu římstí papežové učili a ještě učiti budou a ohledně tak zvaných svobodomyšlných vymožeností nové doby mají se držeti úsudku sv. Stolice a jím bezpodmínečně se řídit. Co se týče soukromého života, jest naší první a nejvyšší povinností, zaříditi veškeré konání své dle předpisů evangelia a nevzpírat se tomu, když pro Krista musíme i mnohé obtíže snášeti. Všichni mají církev milovati jako svou společnou matku, mají nařízení její poslouchati, její čest hájiti a nemají strpěti nižádného zkrácení práv její.

Katolíci mají toho dbáti, aby se zakládaly školy, v nichž by se mládež v duchu náboženském vychovávala. Účastní-li se katolíci státních záležitostí, jest to prospěšné. Ovšem může se

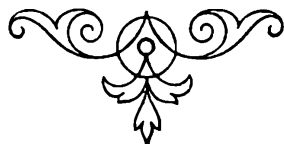
*) V encyklice „*Mirare vos*“.

**) V encyklice „*Quanta cura*“ a v syllabu.

státi, že z důležitých příčin účastenství toto jest nemožné a nelze na se bráti politické úřady, ale celkem musí se schvalovati, když katolíci se státními záležitostmi se zabývají. Vždyť i v prvních dobách církve, kdy život a snahy pohanů velice se různily od života a snah křesťanů, hleděli křesťané dostati se na místa, z nichž vlivu svého na prospěch církve užívatí mohli. Při tom byli vždy ochotni, vše obětovati a raději zemřítí, když své důstojenství a svůj úřad bez porušení svědomí podržeti nemohli. Takovýmto způsobem získalo si křesťanství v brzku v táboře, v senátě i u dvora přívrženců.

„A naší době přísluší — píše sv. Otec do slova — tyto příklady našich předků obnovovati. Katolíci, kteří hodni jsou toho jména, musí býti v první řadě milujícími syny církve a takovými též se jeviti; oni musí bez meškání vše zavrhovati, co s chválou tou se nesnáší; oni mají státních zřízení, pokud to se ctí dítí se může, k ochraně pravdy a spravedlnosti používati; mají k tomu prohlédati, aby nepřekročili hranici, která přirozeným a Božským zákonem jejich konání určena jest; mají usilovati, aby celá veřejnost k onomu křesťanskému způsobu života se přiblížila, o němž jsme právě mluvili. Aby toho všeho se docílilo, k tomu nelze ustanoviti pevné pravidlo, poněvadž všem místům a časům, od sebe volně se různícím, vyhověti má. Nicméně má ale zejména zachována býti svornost v smýšlení a prohlédáno býti k tomu, aby v konání se jevil souhlas. Obého docílí se nejlíp, když každý si učiní zákonem života předpisy svaté Stolice a poslušen bude biskupů, kteréž sv. Duch ustanovil, aby vládli církví Boží. Obhajování katolického jména nutně toho vyžaduje, aby všichni pevně stáli k naukám církve a aby vzdorovali pohoršení, býti vůči bludným míněním snášelivými aneb dávati na jevo méně rozhodnosti, než pravdě jest na prospěch. O otázkách, o nichž jest svobodné mínění, nechť se pojednává mírně a se snahou, naléztí pravdu, bez vzájemného podezřívání a urážení. Aby však myslí se nerozdvojovaly vzájemným obviňováním, budiž tu pravidlem pro všechny: neposkvrněnost katolické víry nesnáší se s názory, které souhlasí s naturalismem aneb rationalismem, jichž hlavní zásadou jest, z kořene vyvrátiti křesťanské zřízení a lidem zabezpečiti nejvyšší moc v společnosti po vypuzení Boha. Rovněž není dovoleno činiti rozdíl mezi povinnostmi soukromníka a státního občana, tak sice, aby autorita církve platila v soukromém životě, ale ve veřejném aby se jí nešetřilo. To bylo by tolik, jako míniti dobře se zlým a člověka uváděti v rozpor se sebou samým, an přece má si zůstatí vždy stejným a nemá v žádném případě života od křesťanské ctnosti se uchýlití.

Jedná-li se však o čistě politické otázky, jako o nejlepší státní formě, o tom či onom způsobu veřejné správy, může zcela dobře býti různost mínění. Není tedy dobře, když někdo o těchto kusech má odchýlné mínění, jej v obžalobu dávati, ačkoli jeho oddanost k sv. Stolicí a jeho poslušnost vůči všem předpisům její s dostatek známy jsou; ale ještě větší jest bezpráví, když se jim klade za vinu, že porušili katolickou víru, což k našemu žalu nejednou se stalo. Především však nechť spisovatelé a vydavatelé denníků tohoto dbají. Kde o nejvyšší statky se vede boj, tam mají umlcati domácí spory a strannické snahy; mají spíše všichni směřovati k tomu, co jest společným cílem: aby zachováno bylo náboženství a stát. Byla-li někdy nesvornost, nechť se políbí v dobrovolné zapomenutí a když nerozvážného a nesprávného cos se stalo, ať vina padá na kohokoli, nechť se vše napraví vzájemnou láskou a především oddaností všech k svaté Stolicí. Touto cestou vykazují katolíci dvojí znamenité dílo: jednak že stanou se pomocníky církve u zachování a šíření křesťanské moudrosti, jednak že prokáží největší dobrodiní občanské společnosti, jejíž blaho následkem špatných nauk a zlých náruživostí velice ohroženo jest.“

XXII.

Lev XIII. jako rozhodčí mezi Německem a Španělskem. — Skončení „kulturního“ boje v Prusku.

Diplomatické vyjednávání sv. Stolicе s Německem bralo se utěšeně ku předu a kulturní boj blížil se rychle k svému konci, k čemuž značnou měrou přispěla státnická moudrost Lva XIII., jemuž se podařilo urovnati vážný spor mezi Německem a Španělskem. Spor ten týkal se ostrovů Karolinských v Tichém oceaně. Když totiž r. 1885 Němci na Karolinách vztyčili německou vlajku, povstalo z toho veliké jitření ve Španělsku, neboť Španělové považovali se za suveréna nad touto skupinou ostrovů. V Madridě ohrožováno německé vyslanectví a prapor německý potupen. Situace stávala se čím dále tím kritičtější a již se zdálo, že musí dojít k válce. Kníže Bismarck učinil Španělsku návrh, aby sporná záležitost byla předložena smírčímu soudu a navrhl za rozhodčího papeže. Španělsko přistoupilo k návrhu tomu a papež vzal úřad rozhodčího na se. Dne 22. října poslal státní sekretář kardinál Jacobini oběma státům následující návrh na mír: 1. Suverenita Španělska nad ostrovy Karolinskými a Palaoskými uznává se. 2. Aby tato suverenita byla zjevná, zaručuje se Španělsko, že na těchto ostrovech zavede co nejdříve spořádanou správu a sice s takovou mocí, která postačí, aby pořádek a získaná práva byly zabezpečeny. 3. Španělsko povolí Německu úplnou svobodu obchodu, plavby a rybářství na těchto ostrovech a přiznává mu právo, zříditi tam stanici pro loďstvo a uhlí. 4. Rovněž zaručí se Německu právo zřizovati na ostrovech plantáže a hospodářské osady v témže způsobu, jako je španělští poddaní zařizují. Návrhy tyto byly od obou států přijaty a dotýčný protokol podepsán dne 17. prosince 1885. Německý císař Vilém vzdal papeži skrze vyslance Schlözera dík za laskavé, rychlé a nestranné zprostřed-

kování jeho a vyslovil se, že papež rozhodnutím svým utvrdil přátelství mezi Německem a Španělskem.

Kardinálu Jacobinimu udělen řád černého orla. Lev XIII. udělil naproti tomu knížeti Bismarckovi insignie řádu Kristova v diamantech a zaslal mu zároveň list tohoto znění:

„Papež Lev XIII. vzkazuje výtečnému muži, knížeti Ottonu Bismarckovi, velikému kancléři Německé říše, svůj pozdrav!

Poněvadž o Karolinských ostrovech na základě podmínek od Nás ponavržených dohodnutí za příznivých okolností se stalo, postarali jsme o to, aby Naší radosti nad tím vznešenému císaři Německa dán byl výraz. Tytéž pocity chceme také Tobě, vznešené kníže, na jevo dáti, poněvadž po náhledu a návrhu Tvém se stalo, že ona sporná otázka Nám předložena byla, abychom ji urovnali. A věru musí dle pravdy se doznati, že, bylo-li možno různé překážky, kteréž se při luštění této úlohy vyskytly, překonati, za to z největší části Tvé horlivosti a Tvé rozhodnosti děkovati jest, an jsi se od počátku vůči Naším námahám ochotným osvědčil. Z toho důvodu vyslovujeme Ti Náš dík, poněvadž hlavně na Tvou radu Nám bylo poskytnuta velevítaná příležitost, abychom pro svornost vykonali velmi ušlechtilý úřad: úřad, jenž mezi činy sv. Stolicе není nikterak novým, jehož však ode dávna se dovoláváno nebylo, ačkoli není snad úkolu, kterýž by s přirozenou povahou papežství tak výtečně souhlasil. Tys jednal dle přesvědčení svého, Tys posuzoval tuto záležitost více dle skutečných poměrů, než dle mínění a zvyklostí jiných a nerozpakoval jsi se důvěřovati v Naši spravedlnost. Zdá se, že jsi měl zjevný i tichý souhlas všech nestranně soudících na své straně, a byli hlavně katolíci na celé zeměkouli potěšeni a udiveni naplněni, že jich otci a pastýři taková se prokázala čest. Tvoje státnická moudrost zajisté velice k tomu přispěla, aby německé říši byla zjednána ona velikost, kterou dnes svět uznává; co však nyní na mysl máš, jest samozřejmě, aby říše den ode dne se upevňovala a zkvétala, opatřena vším, čeho k trvalé moci jest potřeba. A tak neušlo zajisté Tvoji moudrosti, jaký prospěch bezpečnosti veřejného života a občanské společnosti naléztí lze v moci, kterouž My řídíme, zejména dostane-li se jí po odstranění všeliké překážky svoboda jednání. Nechť tedy dovoleno jest, v myšlenkách předstihovati budoucnost a z toho, co se událo, bráti si dobrou předzvěst věcí ostatních. Abys pak měl důkazy Našich pocitů, prohlašujeme Tě tímto listem za rytíře řádu Kristova a nařídili jsme, aby Ti zároveň insignie řádu odeslány byly. Na konec modlíme se vroucně, aby Tobě vše šťastně se

zdařilo. Dáno v Římě u sv. Petra dne 31. prosince 1885, v osmém roce Našeho pontifikátu (m. p.) Lev XIII.“

Kníže Bismarck odpověděl sv. Otci poděkovacím listem ze dne 13. prosince 1885. „Vaše Svatost — psal německý říšský kancléř — praví ve svém dopise, že povaze papežství neodpovídá nic líp než vykonávání skutků míru. Tímtéž názorem řídil jsem se také já, když jsem Vaši Svatost poprosil, aby na se vzala šlechtitný úřad rozhodčího ve sporu Německa se Španělskem

Na konec ujišťuje kníže Bismarck, že ochotně se uchopí každé příležitosti, aby papeži osvědčil svou vděčnost a oddanost.

O svém rozhodčím úřadě vyslovil se Lev XIII. v alokuci ze dne 15. ledna 1886 takto:

„Vzali jsme takto Nám svěřený úřad ochotně na se, poněvadž jsme doufali, že tím prokážeme službu věci míru a lidskosti. Zkoumali a vážili jsme na váze nestranného a spravedlivého rozsudku důvody obou ve sporu se nalézajících stran a pak jsme jim předložili jako základ vzájemného dohodnutí jisté návrhy, kteréž jsme za přijatelné pro obě strany měli. Mohli jsme vykonati dílo, na jehož uskutečnění při nynějším proudu veřejného mínění málo naděje bylo. Leželo v záměrech Prozřetelnosti, aby dva osvícení národové vzdali hold nejvyšší autoritě církve, ani ji požádali o vykonání úřadu, kterýž jest docela v souhlasu s její povahou. Toť ovoce onoho spasitelného a blahodárného vlivu, jež Bůh spojil s mocí svrchovaných papežů, s mocí, kteráž povznesena nad závistnou žárlivost nepřátel a silnější než panující zvrhlost doby, nemůže býti ani zničena ani změněna. Ze všeho pak jde na jevo, jak bolestným zlem jsou boje, kteréž proti apoštolské Stolicí za příčinou ztenčení její oprávněné svobody se podnikají. Tím netrpí toliko spravedlnost a náboženství, ale veřejné dobro vůbec; neboť při nynějším nebezpečném a proměnlivém stavu veřejných záležitostí mohl by římský pontifikát světu mnohem větší dobrodiní prokázati, kdyby s dokonalou svobodou a ne popíranými právy veškeré své síly na podporu spásy člověčenstva použiti mohl.“

Státnický věhlas Lva XIII. naplnil celý vzdělaný svět obdivem. I odpůrcové jeho skláněli se před ním, ač přetěžce nesli veliký úspěch jeho. Nejzuřivější německo-liberální list, vídeňská „Neue Freie Presse“, napsala 13. listopadu 1885: „Bezděky připadá nám na mysl slovo básníkovy: „Kdož by byl moudrým a nenalezl by v Římě svého mistra?“ Abychom započali s největším (s Bismarckem): nenalezl i on v Římě svého mistra? Zda si někdo ještě vzpomíná na jisté sezení německého říšského

sněmu (dne 14. května 1872), v němž německý říšský kancléř o novém vzplanutí starodávného boje mezi Kalchasem a Agamemnonem, mezi císařstvím a papežstvím mluvil a pak brzy na to Bismarck v říšském sněmu za úplné odstranění vyslanectví při Vatikáně se přimlouval? Misto to — pravil — jest zbytečné, vždyť ruský císař také nemá svého zástupce u patriarchy arménské církve, ačkoli její přívrženců v Rusku na miliony se počítá, Co stalo se z onoho do Canossy nepůjdeme!“? V kulturním boji ustupovala pruská státní moc krok za krokem. A „zbytečné“ místo poslanca bylo znovuzřízeno; rok na to (1883) učinil sám korunní princ, přicházející z Madridu, svou poklonu ve Vatikáně, ale nikoli z Quirinálu jako host krále Humberta, nikoli, nýbrž z pruského vyslanectví, jak si toho papež přál. Před čtvrt rokem řekl Windhorst na shromáždění katolíků v Münsteru: „Papež v Římě jest to, jenž vládne světem; on volá mocnosti k pořádku, on jest a zůstane rozhodčím světa!“ A na ustrnutí protestantského světa vznesl německý říšský kancléř, týž, jenž svého času papeže s arménským patriarchou na jeden stupeň postavil, na papeže úřad rozhodčího ve sporu se Španělskem. Nemá-liž papež přičiny radovati se z těchto triumfů církve?“

Dalo se očekávati, že uspokojující rozhodčí výrok papežův bude příznivě účinkovati na další vyjednávání s Pruskem o náboženský mír.

Dne 6. ledna 1886 napsal Lev XIII. list německým biskupům, v němž pojednával o otázce výchovy duchovních a o biskupské jurisdikci. Práví v listě tom, že „jedině biskupům přísluší právo a povinnost vyučovati a vychovávat ony mladíky, kteréž Bůh s obzvláštní milostí z počtu lidí za Své služebníky přijímá.“ Dále klade důraz na svobodnou výchovu duchovenstva a na práva biskupů a prohlašuje, že neustupně na tom setrvává, aby semináře byly zařízeny a vedeny dle předpisů, které otcové Tridentského koncilu vydaly.

Dne 14. února 1886 dostala se panské sněmovně pruské předloha, týkající se změn májových zákonů, v kteréž se činily ústupky ohledně výchovy kněží a jurisdikce biskupů. V odůvodnění pravilo se: „K smírnému upravení poměrů mezi státem a katolickou církví směřujícím snahám vlády dostalo se zákonného výrazu v církevně politických novelách ze dne 14. července r. 1880, 31. května 1881 a 11. července 1883. Kdežto tyto zákony měly za účel dosíci uspořádané správy diecézí a — pokud na státní správě jest — postačující duchovní správy v katolických farnostech, učinily si úvahy, v zájmu katolických poddaných J. Veličenstva krále ustavičně konané, cílem, revisí zákonných

předpisů o předběžném vzdělání duchovních a o církevní jurisdikci odkliditi překážky, které se v cestu stavěly novelou ze dne 11. července 1883 nově upravenému jednání při obsazování církevních obrocí a duchovním představeným dopřáti žádané svobody ve výchově kléru a ve vykonávání moci disciplinární, pokud se to srovnává se zájmy státními.“ V komisi učinil fuldský biskup Kopp následující návrhy: 1. aby v předloze vynecháno bylo ustanovení, dle něhož nemohou býti jmenovány řediteli a učители na kněžských seminářích osoby, které stát označí jako „méně způsobilé“; 2. aby se docela upustilo od odvolání k státu proti církevním rozhodnutím; 3. aby docela odpadlo ustanovení, že kněží, kteří právoplatně ustanoveni nebyli, jen v nutných případech tichou mší svatou sloužiti a svátosti umírajících udělovati mohou. Návrhy ty byly velkou většinou zamítnuty.

Zatím pokračovalo se u vyjednávání se sv. Stolicí. Státní kardinál Jacobini oznámil pruskému vyslanci Schlözerovi notou ze dne 26. března 1886, že ihned, jakmile předloha přijata bude a zákonem se stane, biskupové obdrží rozkaz, aby pruské vládě oznámili jména oněch duchovních, kteří jsou určeni, aby jako faráři vykonávali duchovní správu ve farách nyní uprázdněných.“ Dále slibovalo se, že po docílení náboženského míru oznamovací povinnost rozšířena bude a že bude uznáno právo vlády opřít se jmenování některého duchovního z příčin, které se nesrovnávají s veřejným pořádkem. A notou ze dne 4. dubna oznámeno pruské vládě, že, jakmile se sv. Stolicí dostane úředního ubezpečení, že v nejbližším čase provedena bude úplná a bezprostřední revise zákonů, sv. Otec ihned dá svolení k stálému oznamování (Anzeigepflicht).

Panská sněmovna pruská jednala o zprávě komise v sezení dne 12. a 13. dubna. Kníže Bismarck proslovil velkou řeč, v níž doznal, že zákony májové byly zákony bojovnými. Pak vzdal státnické moudrosti a mírumilovnosti Lva XIII. čest a vyslovil se, že od těchto vlastností sv. Otce očekává blahodárné účinky na vnitřní mír v Německu. Při hlasování přijaty první dva návrhy biskupa Koppa velkou většinou a rovněž tak přijata celá osnova. V poslanecké sněmovně byla oposice tužší, ale nicméně přijata osnova po několikadenní debatě dne 10. května r. 1885 259 proti 109 hlasům V debatě vyslovil se kníže Bismarck, že se jedná o to, aby se odklidily zříceniny májových zákonů a na prázdno prostoře aby se vystavěl chrám míru.

Dne 23. dubna oznámila pruská vláda papeži, že hodlá provésti úplnou revisi májových zákonů. Na oznámení to odpověděl státní tajemník kardinál Jacobini notou ze dne 25. dubna, vzdá-

vaje díky sv. Otce za ochotu pruské vlády a prohlásil, že jest úmyslem papežovým, aby notifikace pro fary toho času uprázdněné od toho okamžiku a bez prodlení se stala. Zároveň dáno biskupům nařízení v tom smyslu. Dne 21. května dostalo se církevní nůvele královského schválení.

Než k slíbené revisi pruských zákonů přikročeno, vzrušeno Německo vážnou politickou otázkou. Německá vláda podala totiž říšskému sněmu předlohu, týkající se zvýšení branné moci vojenské, a žádala, aby jí počet vojska v míru (Friedenpraesenzstärke) povolován byl na sedm roků a nikoli jako dosud na tři roky

Katolický střed byl ochoten povolití zvýšení vojska, ale toliko na tři roky. Při hlasování dne 4. února 1887 padla předloha. Z toho povstaly rozdíšky mezi Bismarckem a katolickým středem a zdálo se, že pokračování v revisi květnových zákonů pruských jest ohroženo. Říšský sněm rozpuštěn dne 14. ledna 1887. Na druhý den zahájen pruský sněm trůnní řečí, v níž Vilém I. vyslovil své potěšení, že mezi vládou a sv. Stolicí nastaly dobré poměry a ohlásil, že sněmu bude předložena nová náboženská osnova zákona.

Z Vatikánu naléháno již dříve na katolický střed, aby se vojenské předloze nevzpíral, avšak bez úspěchu. Náčelník této strany, baron Franckenstein, vyslovil se v dopise nunciovi bavorskému, jemuž uloženo, aby stranu středu přiměl k povolnosti, že nelze přijímati instrukce sv. Stolicí v otázkách, které náboženství se netýkají. Státní tajemník kardinál Jacobini odeslal na to bavorskému nunciovi notu, v kteréž obšírně odůvodňoval toho potřebu, aby katolický střed povolil.

Dne 21. února předložena pruskému sněmu osnova, která opět obsahovala značné ústupky vlády, ačkoli nevyhovovala úplně přání katolíků.

Nově zvolený říšský sněm jednal o vojenské předloze, která mu nezměněna podána byla, od 7. do 11. března. Katolický střed učinil prohlášení, že se zdrží hlasování, někteří však jeho členové prohlásili, že budou hlasovati pro předlohu. Dne 11. března osnova zákona přijata.

Pruská sněmovna panská jednala o nové církevní předloze dne 23. a 24. března. Biskup Kopp prohlásil jménem katolických členů sněmovny, že budou hlasovati pro předlohu, poněvadž doufají, že v poslanecké sněmovně stanou se změny ve smyslu přání katolíků. Předloha pak přijata velkou většinou. Nyní hrozilo ale nebezpečí, že katolická strana ve sněmovně poslanecké nedá svého souhlasu. I jednalo se o to, přiměti ji k poslušnosti. Tou dobou meškal v Prusku Monsignore Galimberti, tehdy ta-

jemník pro mimořádné církevní záležitosti, jenž byl vyslán, aby císaři Vilémovi vyslovil blahopřání sv. Otce k devadesátiletým narozeninám. Galimberti vyjednával s biskupem Koppem, se zastupci katolické strany ve sborech zákonodárných a s vládou o církevních předlohách. Když byl Msgr. Galimberti po svém návratu do Říma papeži zprávu podal, rozhodl se tento pro nezměněné přijetí předlohy katolickou stranou v poslanecké sněmovně, poněvadž na tom závisí ukrácení kulturního boje a uznání míru mezi sv. Stolicí a pruskou vládou. Katolická strana zachovala se dle přání sv. Stolice, a dne 27. dubna byla předloha v poslanecké sněmovně přijata a dne 29. dubna dostalo se jí císařského schválení.

Lev XIII. dal své radosti nad tímto výsledkem výraz v allocuci dne 23. května 1887. Pravil:

„Vykonána jest, dík pomoci Páně, dlouhotrvající a námahyplná úloha, kteréž jsme se s celou duší věnovali. Pomíjejíce každou úlohu menšího významu, učinili jsme sobě spásu duší, jak se slušelo, nejvyšším zákonem. Neníť vám zajisté neznámo, jak věci již od mnoha let se mají: vždyť jste přechoasto s velikou starostlivostí s Námi si stěžovali, že diecése zůstávají bez biskupů a fary bez farářů. Stěžovali jste si s Námi na zkracování svobody a veřejného vyučování náboženství, na záporvěď seminářů a z toho vyplývající nedostatek kněží, který jest tak veliký, že často přemnozí z věřících neměli nikoho, kdo by jejich náboženským potřebám zadost učinil a svátost pokání obstarával.

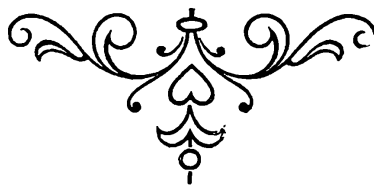
Velikost tohoto zla způsobovala Nám tím větší starosti, poněvadž jsme nebyli s to, je odstraniti aniž změniti. Snažili jsme se hledati odpomoci tam, kde se jí dosíci dalo. Činili jsme tak s důvěrou, poněvadž Nám bylo známo, že Naše namáhání upřímně a vydatně jest podporováno netoliko od biskupů, ale i od katolíků v parlamentě, od oněch mužů, kteří se osvědčili jako nejzmužilejší obranci dobré věci a z jejichž vytrvalosti a svornosti církev nemalé prospěchy měla a takové ještě budoucně očekává. Pro ochotu a Naši naději měla velikou důležitost také naděje, že jsme nade vši pochybnost seznali, že u J. V. německého císaře, jakož i u jeho státních ministrů spravedlivé návrhy míru oprávněného ohlasu nalézají. A skutečně podařilo se brzy docíliti odstranění největších nepřístojností; pak docíleno krok za krokem v různých věcech dorozumění; a nedávno byla, jak vám známo jest, ustanovení dřívějších zákonů novým zákonem dílem úplně zrušena, dílem značně změněna. Tak učiněn konec onomu zuřivému boji, kterýž církvi na škodu byl a státu nikterak neprospěl. Že po mnohých námahách a pomocí vašich

dobrých rad konečně tak se stalo, naplňuje Nás radostí; i vzdáváme dík za to zvláště Bohu, utěšiteli a ochránci Své církve.“

O budoucnosti vyslovil se sv. Otec:

„Zůstalo-li ještě několik přání katolíků nevyřízených, dlužno si připomenouti, že se Nám podařilo docílit více a většího. K tomu náleží na prvním místě, že v Prusku se přestalo moc papežovu u vládě církve za cizozemskou považovati a že jest postaráno, aby na příště bez překážky mohla býti vykonávána. Neméně důležitým uznáte zajisté, že biskupům navracena svoboda a řízení jejich diecézí, že duchovní semináře opět jsou zřízeny a že některým náboženským řeholím opět uděleno právo návratu do jich domoviny a v jich dřívější požitky.

Co se týče ještě ostatních bodů, zajisté neustaneme v Našem namáhání a při dobré vůli vznešeného panovníka a jeho ministrů může se věru bezpečně očekávati, že němečtí katolíci budou s tím, čeho se docílí, spokojeni.“

XXIII.

Encyklika „*Quod auctoritate Apostolica*“. — Nové úspěchy Lva XIII. — Proticírkevní zákony v Uhersku.

Na sklonku r. 1885 oznamoval sv. Otec třetí všeobecné jubileum svého pontifikátu v roce 1886. Učinil tak encyklikou „*Quod auctoritate Apostolica*“ ze dne 22. prosince 1885. Tento okružní list prohlásil sám za doplněk onoho o křesťanské úpravě státu.

„Když jsme v Našich dřívějších encyklikách ukázali, — tak píše — jak důležité jest, aby státy ve své úpravě křesťanské pravdě se přiblížily, pochopí se snadno, jak velice s Naším účelem se srovnává, všemi v Naší moci se nalézajícími prostředky se snažiti, aby lidé ke křesťanským ctnostem vyzývání aneb k nim zpět uvedení byli. Povaha státu řídí se zajisté dle způsobů mravů národů. A jako dobrota lodi aneb domu závislou jest na dobrotě a účelném uspořádání jednotlivých částí, může průběh veřejných záležitostí jen tehdy býti správný a bez překážky se dítí, když občané na pravé cestě se nalézají. Občanský řád a vše, co jest podmínkou zdárného vývoje veřejného života, povstává a zaniká lidským dílem; a lidé vtiskují věcem obraz svých názorů a zvyků. Aby pak duchové Našimi naukami byli proniknuti, a, co jest hlavní věcí, aby každodenní život jimi se řídil, musí k tomu se přihlídati, aby jednotlivci se snažili po křesťansku mysliti a po křesťansku jednati v životě soukromém i veřejném.

Veliká hrozí nebezpečnost oděvšad. Ne malá část ctností Našich předků zmizela. Náruživosti, bez tak již přemocné, domáhají se stále větší nevázanosti. Den co den rozšiřují se bludná mínění, nejsouce ničím aneb málo vydatně v uzdě držána. I mezi těmi, kdož si ještě zachovali správné přesvědčení, neodvažují se

přemnozí z falešného studu veřejně vyznati, jak smýšlejí, a ještě méně smýšlení své provést. Vliv nadmíru zkázonosných příkladů vniká pozvolna do mravů lidu. Společnosti ničemné a zavržitelné prostředky vyhledávající, o nichž jsme na jiném místě pojednali, snaží se, vnutiti se lidu a jej co možná nejvíce odciziti Bohu, úctě před povinností a křesťanské víře.

Roku 1886 slavila politická moudrost Lva XIII. opět značný úspěch. Uzavřen totiž s Portugalskem konkordát. Jednalo se hlavně o upravení náboženských poměrů v Indii. Dle staré privileje měli portugalští králové patronátní právo nad všemi kostely v Indii a arcibiskup Goánský vykonával vrchní duchovní správu. Poněvadž právo toto vykonáváno byla i v oněch částech Indie, které nebyly podrobeny Portugalsku, vznikly z toho časté spory, což nebylo na prospěch církve. I podařilo se Lvu XIII. přiměti krále portugalského, že svolil k tomu, aby jeho právo patronátní se vykonalo pouze v portugalské části země. Papež mohl nyní zřizovati v Indii biskupství a arcibiskupství místo apoštolských vikariátů, takže katolicismus v těchto krajinách mohl utěšeně se rozvíjeti.

Svatý Otec vzdal encyklikou „*Pergrata nobis*“ ze dne 14. září 1886 národu portugalskému a jeho panovníku dík a chválu za ústupek církvi učiněný. V téže encyklice vyslovil se vůči biskupům portugalským, že jest potřebí, aby zájmy církve od zájmů stran čistě politických odloučeny byly a aby proti tisku protináboženskému podporován byl tisk katolický.

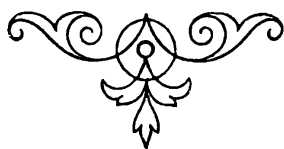
Čínská vláda vyslovila již r. 1881 přání, aby v Číně byla zřízena papežská nunciatura. Tehdy nebylo lze přání tomu vyhověti. Dopis papežův císaři čínskému r. 1885 způsobil, že o myšlence té opět uvažováno a r. 1886 dostavil se do Říma plnomocník čínské vlády, aby se sv. Stolicí v záležitosti té vyjednával. Poněvadž Francie vykonávala od nepamětných časů protektorát nad křesťany v Číně, oznámilo se z Vatikánu vládě francouzské, co se zamýšlí. Francouzská vláda obávala se, že by tím francouzský vliv v Číně byl zmenšen, ohradila se rozhodně proti zřízení nunciatury a vyhrožovala, že, kdyby ohrazení to zůstalo bez výsledku, odvolá svého vele vyslance z Vatikánu. Jedině tolik chtěla Francie povolit, aby jmenován byl v Číně apoštolský delegát, který by stál pod ochranou francouzskou.

Lev XIII. odvětil na ohrazení toto, že jmenování delegáta by nevyhovovalo záměrům církve, když v zájmu katolické víry uznává potřebu přímých styků s čínskou vládou. Sv. Otec ubezpečoval, že nemá nic podniknuto býti na újmu starých, smlouvami zaručených práv Francie, ale že církvi musí býti zůstaveno,

aby činila, co duchovní tradice činiti jí doporučuje. K zřízení nunciatury však přece nedošlo.

Dne 18. srpna 1886 uzavřen byl konkordát s Černou Horou, vedle něhož diecése barská od skutarské odloučena a na arcibiskupství povýšena byla; katolickému vyznání zaručena v knížectví úplná svoboda. Později, v dubnu r. 1887, vyhověl Lev XIII. přání knížete Mikuláše, aby v arcidiecési barské zavedena byla slovanská liturgie.

V měsíci září r. 1886 konána v Uhersku okázalá slavnost dvěstěleté památky osvobození Budína od panství tureckého. U příležitosti té vydal Lev XIII. encykliku „*Quod multum diuque*“ ze dne 22. srpna k uherským biskupům, v níž trpce si stěžoval na proticírkevní zákony uherské.

XXIV.

Lev XIII. o hlavních zásadách své politiky. — Encyklika „Officio sanctissimo“ k biskupům bavorským.

Státní tajemník kardinál Jacobini zesnul v Pánu dne 28. února 1887 v 55. roce věku svého. Nástupcem jeho jmenován 2. června kardinál *Rampolla di Tindaro*.

Sv. Otec naznačil mu listem svým ze dne 16. června 1887 hlavní zásady své politiky.

V úvodě zmiňuje se papež o hlavních zásadách své politiky. Vycházeje ze vznešeného poslání papežství, o spásu duší a o blaho všeho lidstva pečovati, praví, že jest jeho neustálou snahou národy a vlády s církví usmířiti a zjednati náboženský mír, zároveň pak odkliditi revoluční třenice mezi národy a panovníky, jakož i mezi různými společenskými vrstvami. Nebezpečí, jež světu hrozí, jest veliké následkem oslabení náboženského vědomí a vzrůstání se ducha nepořádku až k anarchii, kteráž má za účel zničení společenského řádu v celém světě.

„Bez míry vzrůstá zlo,“ píše, „a zaměstnává vážně mnohé státníky, kteří všemožně se vynasnažují, aby společnost odvrátili od zkázonosného srázu. A tak jest dobře; neboť dlužno všemi silami vzdorovati bouři, kteráž, rozpoutá-li se, hromadí zříceniny na zříceniny. Ale spása nemůže přijíti bez církve a jejího blahodárného vlivu, poněvadž toliko ona jest s to, duchy s bezpečností k pravdě dovést a duše učiniti vnímavými pro ctnost a obětavost. Ani zákony, ani lidské spravedlnosti přísnost, ani ozbrojená moc nepostačí, aby okamžité nebezpečí bylo zažehnáno, a tím méně, aby společnost opět postavena byla na svou přirozenou a pevnou půdu.“

Pak pojednává sv. Otec o stavu církve v jednotlivých zemích.

Co se týče *Rakouska*, chválí zbožnost císařovu, jakož i dobré poměry mezi vládou a sv. Stolicí. Očekává od moudrosti rakouských státníků, že vezmou v ochranu zájmy církevní.

O *Francii*, „papežům vždy drahé“, zmiňuje se s označením oddanosti její synů k sv. Stolicí, ale zároveň s politováním, že se tam mnoho děje na újmu církve a náboženství. Přeje si, aby odstraněna byla nedůvěra a docílena byla shoda na základě úmluv, slavnostně uzavřených.

Vzhledem k *Španělsku* těší se ze svornosti katolíků v nezištném hájení náboženství a v oddanosti k sv. Stolicí.

Zmiňuje se s potěšením o zásluhách *Portugalska* o šíření katolické víry a o jeho těsném spojení s apoštolskou Stolicí, kteréž při upravení poměrů východoindického patronátu konkordátem ze dne 14. července r. 1886 stkvěle se osvědčilo. V encyklice ze dne 14. září 1886, svědčící portugalským biskupům, vyslovil sv. Otec naději, že poměry ty na prospěch církve budou upraveny.

Belgii ubezpečuje své zvláštní náklonnosti a projevuje důvěru, že blahodárné působení církve v zemi té ve veřejném i soukromém životě stále vzrůstati bude. Vůči těžkým sociálně-politickým krisím, jimiž Belgie jest zmítána, jest zapotřebí svorného a úsilovného spolupůsobení všech věrných katolíků.

„V *Prusku*,“ píše sv. Otec, „musí dílo docílení míru na náboženském poli přivedeno býti k zdárnému konci. Značný pokrok dosavadní, přátelské smýšlení J. V. císaře a dobrá vůle, kteráž vládu naplňuje, oprávnňuje Nás k naději, že námahy Naše o další zlepšení poměrů církve katolické v tomto království, jakož o splnění oprávněných přání katolického obyvatelstva, kteréž svou rozhodností a svou pevnou vytrvalostí tak veliké zásluhy o náboženství si získalo, povedou k cíli.“

Co se týče *nekatolických států*, upozorňuje papež na spásonosný vliv církve na udržení pořádku, míru a veřejného blaha.

Zjednání míru v *Italii* jest jeho naléhavou starostí.

V alokuci své ze dne 23. května pravil. „Ó, kéž by Naše snaha — tak se vyslovil — přinéstí mír, kterýmž vůči všem národům naplnění jsme, také v té míře, jak bychom si toto přáli, prospěla také Italii, kterouž Bůh s římským pontifikátem tak těsně spojil a kterou Nám již příroda v srdce položila a která Nám proto tak drahá jest. Vyslovili jsme zajisté nejednou a chovávali jsme dávné a toužebné přání, aby pocit bezpečného klidu myslí všech Italů naplnil a aby onen truchlivý spor s římským papežem konečně přestal, tak ovšem, aby spravedlnost a důstojnost, apoštolské Stolicí náležející, neutrpěla. A těchto nedotýká

se snad některé, z lidu vycházející bezpráví, nýbrž spiknutí tajných společností. Musí tedy nastoupena býti cesta k docílení shody a poměry musí tak se upravit, aby římský papež nebyl poddaným nižádné moci a těšil se takové svobodě, která právě toho jména zasluhuje a na niž v každém ohledě dobré právo má. Italský stát by zajisté neutrpěl škody, kdyby dle pravdy a spravedlnosti souzeno bylo; ano jemu by se dostalo spíše mocné opory pro jeho trvání a pro jeho zdar.“ Kardinálu Rampollovi napsal: „Zde nejedná se pouze o to, učiniti zadost různým náboženským zájmům, odstraniti aneb změniti nepřátelské zákony, odkliditi nepříznivé vlivy; zde dlužno v první řadě upravit, jak se sluší, poměry nejvyšší hlavy církve, které od tolika let násilím a bezprávím nedůstojnými se staly a se svobodou apoštolského úřadu se nesnášejí. K tomu cíli naznačili Jsme v alokuci (ze dne 23. května) spravedlnost a důstojnost apoštolské Stolice jako základ a žádali jsme pro Nás takový stav, aby římský papež nikomu nebyl podroben a plné, nikoli pouze zdánlivé svobodě se těšil. Nezavdali jsme nikterak příčiny, aby Našim slovům špatně rozuměno bylo aneb aby docela ve smyslu, Našim myšlenkám zcela protivně, byla vykládána. Jasně vysvětlil z nich smysl, ježž jsme jim dáti chtěli, že totiž nezbytnou podmínkou pro zjednání míru v Itálii jest znovuzřízení skutečné suverenity římského papeže. Neboť za nynějších poměrů nenalézáme se patrně v Naší vlastní moci, jako v moci cizích, na jichž vůli záleží, podmínky Našeho bytí dle změny osob a okolností měřiti, kdy a jak se jim zalíbí. Žádali jsme tudíž za Našeho pontifikátu stále, jak Nám povinnost kázala, aby papeži skutečná svrchovanost byla navrácena, a nečinili jsme tak ze ctižádosti, aniž z ohledů na pozemskou slávu, alebrž proto, že ona jest pravým a působivým rukojemstvím nezávislosti a svobody

Boj proti světskému panství papežovu byl vždy dílem nepřátel církve a náboženství, a poslední dobou zvláštním úkolem tajných společností, které zničením její chtěli si raziti cestu, aby podnikli útok i na duchovní moc papežovu. Nevidíme jiného prostředku k dorozumění a k míru, než jest návrat k skutečné a opravdové svrchovanosti, jak Naše nezávislost a důstojnost apoštolské Stolice jí vyžadují. Celé katolické křesťanství, které žárlivě bdí nad svobodou své vrchní hlavy, neupokojí se dříve, dokud se jejím spravedlivým nárokům nevyhoví.

Až dosud bylo jediným prostředkem, jehož Prozřetelnost k ochraně svobody papežovy používala, jeho světské panství; a kdykoli tato ochrana scházela, byli papežové buď pronásledováni, o svou svobodu oloupeni a do vyhnanství posláni aneb

byli cizí moci podrobeni. Každá událost může je vydati v šanc tomu neb onomu případu, jak dějiny církve dosvědčují

Jest nade vši pochybnost, a italští státníci to doznávají, že rozpor se svatou Stolicí není Itálii na prospěch, nýbrž na škodu, an jí mnohé a nemalé obtíže uvnitř i na venek způsobuje: uvnitř odpor katolíků, když vidí, jak na požadavky náměstka Ježíše Krista ohledu se neběře a jak v nevážnosti jsou, zmatek svědomí, vzrůst beznábožnosti a nemravnosti, živlů to, kteréž veřejné dobro těžce poškozují; na venek nespokojenost katolíků, kteří spatřují, jak nedostatek svobody papežovy poškozuje životní zájmy křesťanství — obtíže a nebezpečnosti, kteréž z toho na politickém poli pro Itálii povstati mohou, nebezpečnosti, jichž aby Naše vlast uchráněna byla, z plna srdce sobě přejeme

Kdyby jednota státu utrpěti měla — nepouštíme se do úvah, které se týkají vnitřní podstaty věci, nýbrž stavíme se na chvílku na stanovisko odpůrcův — tážeme se, zda stav jednoty pro národy tak absolutním dobrem jest, že by bez něho ani zdar ani velikost možnými nebyly, a zda není vyššího dobra, jemuž před každým jiným náleží přednost. Dějiny velice kvetoucích, mocných a slavných národův, kteří této jednoty neměli a nemají, dávají za Nás odpověď.

A tuto odpověď dává i rozum, kterýž uznává, že dobro spravedlnosti, jakožto první podklad štěstí a pevnosti státův, nastal-li rozpor, zasluhuje přednost. To platí tím více, když, jako v tomto případě, se jedná o vyšší zájmy náboženství a celé církve. Ohled na tyto nedopouští rozpaků.

Bylo-li od Prozřetelnosti aktem obzvláštní lásky k Itálii, že velikou instituci papežství, kteráž by každému národu byla velikou poctou, v její středu zřídila, jest zajisté spravedливо a nutno, aby Italové se nelekali žádných obtíží, aby jemu zjednali postavení, které jemu náleží .“

Všichni biskupové italští vyslovili svůj plný souhlas se zásadami v tomto listě projevenými.

V témže roce 1887, a sice dle 22. prosince vydal sv. Otec okružní list „*Officio sanctissimo*“ k bavorským biskupům, v němž pojednal o věci pro církve všeobecně důležité, a sice o výchově mladého duchovenstva. Praví, že duchovenstvo, které dle povahy svého úřadu jest ve stálém styku s lidem, prokáže za vedení svých biskupů tím větší služby veřejnosti, čím četnější bude a čím větší bude jeho kázeň. Církvi neleží nic více na srdci, než dobrá výchova duchovenstva. Ježto pak zákony v některých zemích činnosti církve v tomto směru překážky kladou, jest povinností papeže, hájiti rozhodně svého práva.

Církev, sama sebou dokonalá společnost, má právo, pořizovati a vycvičovati si své vojsko, kteréž nikomu neškodí a prokazuje dobro velikému počtu v království pokoje, založeném Ježíšem Kristem pro blaho lidstva na této zemi. — Duchovenstvu má se dostati v seminářích vzdělání ducha i srdce, jakého vyžaduje i vznešenost důstojenství jeho i poměry, v nichž žije. Jest potřebí, aby bylo s to, vyvracet bludy, jež nevědomost, předsek a nevěra staví proti pravdě, aby porušily duše. Otcové prvotní církve a následujících století konali v tom ohledě svou povinnost a přivedli nauku křesťanství k vítězství, dokazující nesmyslnost a zhoubnost pohanství.

Staly se tehdy pokusy, přeložiti boj na pole filosofie. Křesťanští doktorové přijali i tento boj. Oni prozkoumali důkladně různé filosofické soustavy a porovnávali je mezi sebou. Zavrhli aneb opravili v mnohých věcech tyto systémy, schválili spravedlivé, co v nich bylo dobrého, a dokázali, že jedině to se přičí zjevené pravdě, co rozum lidský za nesprávné uznává, tak že ten, kdo by chtěl odporovati křesťanské víře, nutně by odporoval i rozumu. Takové byly boje a takové vítězství našich Otcův, vítězství dobytá netoliko zbraněmi víry, nýbrž i zbraněmi rozumu věrou osvíceného. Tyto vzory mají nabádati kněžstvo k stejným bojům, sice ne již proti pohanům, nýbrž proti těm, kdož chtějí snížit svět ještě pod pohanství, zničením všeho náboženství. Toto zlo má původ v zamítání každé jiné autority, než jest rozum. Vzepře-li se nejprve autoritě církve a papeže, pak se dospělo k popírání všeho nadpřirozeného řádu, všeho, co jde nad rozum. Popřeli každou autoritu, pocházející od Boha, popřeli i Boha samého a upadli v kal materialismu. A nastojte, to jest, co racionalisté a naturalisté zovou pokrokem vědy, pokrokem lidské společnosti, co zatím jest obé zkázou první i druhé.

Vůči takovému stavu věcí jest zapotřebí, aby mladí klerikové po studiích humanitních a než započnou studia theologická, si zjednali ve škole sv. Tomáše Aquinského řádnou průpravu k filosofii. Methoda andělského doktora jest podivuhodně způsobilá ducha upravit; ona poskytuje obzvláštní schopnost komentovati, filosofovati a správně a vítězně argumentovati; ona dokazuje jasně souvislost věcí mezi sebou, ona vede k uvažování o Bohu, původu všech věcí, k němuž má se vztahovati všechna filosofie a celý člověk. Touto filosofií sv. Tomáše byly potřeny staré bludy a jí budou potřeny také nové, které od oněch toliko dle jmen a způsobu se rozeznávají.

Světlo vědy musí, má-li prospěti lidu křesťanskému, zářiti na podstavci ctnosti. Dobré skutky duchovních budou více půso-

biti než jejich slova. Kristus chtěl, aby úředníci jeho hlásali nauku evangelia i slovem i příklady.

Kněží mají býti toho pamětlivi, že mají vyhledávati prospěch Ježíše Krista a nikoli svůj vlastní, vděk Boží a nikoli prázdny vděk světa; že mají se vystříhati lákadel světských a sháněti se po milostech nebeských, aby je štědře a láskyplně lidstvu sdělovali. Mají se chrániti, aby svůj náhled nepodřizovali onomu svých biskupů, neboť toliko v poslušnosti těchto budou zdárně pracovati na vinici Páně. Co se týče světské moci, mají jejich práv šetřiti všichni občané a zejména duchovní. Nechť vykonávají všechny své povinnosti občanské, avšak nikoli servilně, z náboženského přesvědčení, a nikoli ze strachu. Stane-li se, že světská moc zasáhne v právo Boha a církve, jest na knězi, aby dal příklad, jak se na křesťana sluší, v zlých dobách pro náboženství, aby zůstal věren povinnosti: nechť snáší mlčelivě, co bez újmy ctnosti snášeti může; nechť ale jest obezřelým v tupení zla a nechť neschvaluje v ničem konání zlých a nelichotí jim.

Sv. Otec mluví pak všeobecně o výchově mládeže. Církev, která byla vždy něžně starostliva o dítky, vidí nyní se žalem, že uzmuty jsou péči její a že jsou vydány školám, z nichž nauka o Bohu jest vyloučena aneb na nejmenší míru uvedena, kde bludy svobodně se šíří a pravda se brániti nemůže. Toť jest nejvyšší bezpráví, které se církvi děje, neboť úřad, vyučovati náboženství, jehož každý člověk k svému spasení má potřebí, byl církvi od Boha svěřen a nikdo nemá práva, si jej osobovati. Musí se tedy horlivě pracovati, aby mládež neutrpěla na víře a na mravech svých. Duchovní a všichni dobří křesťané musí se snažiti, aby náboženství nebylo ze škol vypuzováno, aby podrželo tam místo, které mu po právu náleží, aby vyučování náboženství svěřováno bylo učitelům ctnostným a schopným.

Spojené snahy otcův rodin mnoho mohou docíliti. Nechť se poučují a napomínají slovy důtklivými, že jim bude účet klásti Bohu ze svých povinností vůči dětem. Těchto povinností nemůže jich zprostiti nižádná moc světská. Mají-li rodičové dbáti zdraví svých dítek, tím více jsou povinni starati se o dobro jejich duše. Svatý Otec chválí horlivost těch, kdož zakládají katolické školy tam, kde jsou školy nekonfesionální. Pak vyličuje škody, které výchova bez náboženství způsobuje lidské společnosti. Nelze se diviti, že lidé, kteří neuznávají autority Boží, nechtí se podrobiti autoritě světské. Lev XIII. opakuje své výstrahy ohledně svobodných zednářů, této sekty, kteráž nenávidí církev, ale která se dovede přetvářeti, aby svedla lidi a hlavně mládež

XXV.

Kněžské jubileum Lva XIII. Vyjednávání s Ruskem. Encyklika „Libertas“.

Památný pro církev den se blížil.

Dne 1. ledna 1838 sloužil Jáchym Pecci svou první mši svatou a církev chystala se, aby padesáté výročí tohoto dne nádherně oslavila. V celém katolickém světě konaly se přípravy, aby jak náleží uctěn byl ten, jenž o církev a celý vzdělaný svět si získal zásluhy nesmírné, jenž tiaru obetkal novým leskem, a veliký, světodějinný význam papežství. Panovníci katoličtí i nekatoličtí vzdávali skrze zvláštní vyslance hold svůj Lvu XIII. a z celého světa přicházeli poutníci, aby před ním se sklonili a požehnání jeho přijali.

Královna anglická vyslala již v měsíci prosinci minulého roku vévodu z Norfolku do Říma, aby papeži odevzdal blahopřejný list její.

Císař ruský poslal telegram toho znění: „Prosím, račtež přijati mé upřímné blahopřání k padesátiletému výročí vstoupení Vaší Svatosti do kněžského stavu církve, kteréž Váš slavný pontifikát tak znamenité služby prokázati dovedl. Přeji sobě, aby náboženské zájmy mých římsko-katolických poddaných zabezpečeny byly, a nepochybuji, že vysoká moudrost, kteréž jste tolik důkazů podal, mně dovolí, potřeby římské církve na Rusi se základními zásadami mé říše uvéstí v souhlas.“

V den 1. ledna 1888 sloužil sv. Otec svou jubilejní mši svatou. Slavnost ta byla nesmírným triumfem jeho i papežství. Očitý svědek, náš rodák, podal o ní zprávu pražskému katolickému denníku „Čechu“, z kteréž vyjímáme:

„Ranní klekání, vyzváněné všemi zvony všech 400 kostelů římských, probudilo Římány v slavný den novoroční. Brzy nastal

v celém Římě zvláštní ruch. Celé řady povozů a tisíce chodců ubíralo se směrem k basilice. Modrojasné nebe věštilo překrásný den. V ulicích byly značné oddíly italského vojska. Do vnitř chrámu mohli se ubíratí řadami bersaglierů pouze ti, kdož byli opatřeni vstupenkami. O osmé hodině, — ačkoli pontifikální mše ustanovena teprv na půl 10. hod., nalézalo se již nejméně 40.000 lidí v chrámě svatopetrském. Mnohem větší davy nalézaly se před chrámem, obdivující se nevidané nádheře. Konečně se blíží průvod. Čestné služby konají komoří v renesančních kostýmech. Nádherně se vyjímá švýcarská garda v pestrém a malebném svém oděvu s halapartnami v rukou. Následuje nekonečný průvod biskupů, patriarchů a kardinálů všech národů. Diváku naskytuje se pohnutlivá podívaná: dva preláti vedou staříčkého, chorobného kardinála; jest to kardinál Pecci, muž více než osmdesátiletý, jenž přes všechny domluvy nedal se přiměti, aby se neúčastnil slávy svého bratra.

Tribuna diplomatická počala se záhy plniti. Bylo tu viděti vele vyslance a vyslance Rakouska, Francie, Španělska, Portugalska, Belgie, Německa, Bavorska, Srbska, Brasilie, atd. Bylo tu dále mnoho poslanců z Německa a maltézští rytíři v nadherných uniformách.

O 9 $\frac{1}{4}$ hodině otevřeli noblgardisté poboční kapli; zvláštní ruch zmocnil se celého shromáždění. Garda kráčí odměřeným krokem vojenským a řadí se kolem hlavního oltáře. Obecenstvo tlačí hlavu na hlavu, upírá zraky své ke kapli nejsv. Svátosti, kterouž přichází papež do chrámu.

Sv. Otec konečně se objeví, nesen na nádherném stolci, maje na hlavě zlatou mitru. Pojednou, jakoby elektrickou jiskrou rozníceno, ozývá se v klenbách svatopetrských tisícero ozvěnou: „Viva! Viva! Viva il Papa!“ Páni mávají klobouky, dámy šátky, všude panuje nadšení nepopsatelné.

Papež zvolna a majestátně žehnaje pravicí, ubírá se ku předu. Tvář jeho je neobyčejně bledá, ale jeví se v ní výraz ne-skonalé vznešenosti a dobroty. Tu zpěváci z kaple sixtinské zahlaholí proslulé a velebné „Tu sc. Petrus“. Nadšení věřících se rozmáhá, pohnutí dostoupilo svého vrcholu. Slzy radosti, nadšení a hrdosti řinou se všem po tvářích. Kdo byl přítomen tomu okamžení, je sobě teprve vědom, jak nesmírně hluboký a velkolepý význam má pro zbožného křesťana „il papa“.

Přišel před oltář, sestoupil sv. Otec se sedie, oblékl na se nádherné roucho mešní a ubíral se pevným krokem k posvátnému oltáři. Bledost s jeho tváře zmizela, hlas jeho silen, postava hrdě vzpřímena, když započíná posvátný obřad. V oka-

mžiku, když věřícím žehnal, vše sklánělo se pod velebnou rukou jeho a sbor římských paní, provázen hlasy 10.000 kněží a 30.000 jiných věřících, zapěl velebné Te Deum. Tak velkolepého Te Deum neslyšel jsem jaktěživ zpívati, snad od koncilu vatikánského neodehrál se v kóbkách svatopetrských tak úchvatný a majestátní výjev.“

Svatému Otci dostalo se k vzácnému jubileu z celého světa veliké množství drahocenných darů, jichž cena páčila se na několik milionů. Výstava jich podávala stkvělé svědectví o veliké úctě, které se Lev XIII. těší. Kardinál Schiaffino, předseda výstavy, pravil v oslovení sv. Otce u příležitosti jejího zahájení: „S triumfem Vaší Svatosti nedá se ani porovnávat. Jest to triumf, jenž nebyl mocí připravován, na němž nelpí ani slzy ani povzdechy, v kterémž Vaši synové svou věrou s Vámi triumfují. Jak krásná, radostná to slavnost pro celý svět! Jest tak krásná a tak radostná, že nemáme odvahy, kaliti ji trudnými myšlenkami, které jako osten naše srdce jako katolíků a jako Vašich synů do krve drásají. Chceme raději rozpomenouti se, že Prozřetelnost velkým událostem nepředvídanými prostředky vznikati dává, aby lidstvo přivedla k vyplnění božských záměrů.“

Po několik měsíců dostavovaly se pouti do Říma. Čeští poutníci přibyli do Říma v měsíci dubnu a byli přijati s poutníky z ostatních zemí rakouských. Lev XIII. měl pro všechny slova laskavá a povzbuzující.

Svatý Otec vzdal díky své za pocty jemu prokázané zvláštním brevem, vydaným o svátcích Velikonočních.

„Že padesátá ročnice našeho kněžství nedávno slavená — píše — k radosti církve se dostavila, děkovati máme po spravedlnosti kromobyčejné dobrotě Boha, jehož vůlí a starostlivými úradami celý svět jest řízen. Jen Ten mohl zaslati toliký souhlas duchů, všady projevované důkazy láskyplné oddanosti, nejobsáhlejší štědrosti a veřejných projevů radosti, v jehož rukou složena jest úplná moc nad rozumem, vůlí a srdcem člověka, jenž ke cti katolického náboženství řídí a spravuje všechny věci. Jest to nádherná a památná událost, z níž i nepřátelé církve na vlastní oči, ač neradi a s nechutí, vidí, jak božský život církve, vnitřní síla Bohem jí propůjčená, stále trvá, a takto nutně jsou přesvědčováni, že neznabožské národy vzpínají se šíleným počínáním a marně kují pikle proti Pánu a Kristu.“

Sv. Otec nařídil se všemi potřebnými dispensacemi a derogacemi, aby byla poslední neděle v příštím měsíci září dnem pokání v nejširším smyslu, aby v tuto neděli byla sloužena od něho, od patriarchů, arcibiskupů, biskupů a prelátů, kteří stojí v čele

diecése, zvláštní mše svaté za zemřelé s největší slavností. Dále nařídil, aby totéž se dělo ve všech kostelích farních a kolegiálních.

Blahopřejný telegram ruského císaře poskytl papeži vítanou příležitost, aby opět obnovil vyjednávání na prospěch katolické církve v Rusku. V depeši, kterouž za blahopřání děkoval, vyslovil sv. Otec ochotu, učiniti vše, co v jeho moci jest, aby přání ruského císaře se vyplnilo a vzíti každý návrh ruské vlády v zralou úvahu. Při vyjednávání, které se r. 1883 mezi Ruskem a sv. Stolicí dělo, byl jeden z mnohých požadavků, aby v Polsku zavedena byla ruština do všech ne přísně liturgických obřadů, a aby se katechismu ve školách vyučovalo po rusku. Sv. Stolica na požadavek ten nepřistoupila. Nyní oznámil ruský vele vyslanec u dvora vídeňského, kníže Lobanov, papežskému nunciovi Galimbertimu, že císař jest ochoten uspořádati církevní poměry v říši své, ale že musí se vyhověti podmínce r. 1883 vyslovené ohledně ruského jazyka, dále pak že děti ze smíšených manželství musí se vychovávat v řecko-pravoslavném náboženství.

Za příčinou vyjednávání přibyl zvláštní plnomocník carův, komoří Izvolskij do Říma. Sv. Stolica nepřistoupila však na požadavky. Poměry mezi Sv. Stolicí a ruskou vládou nicméně se změnily k dobrému, čehož důkazem bylo obsazení několika biskupství, která již kolik roků byla uprázdněna.

Nedlouho po slavném jubileu svém a sice dne 20. června r. 1888 vydal sv. Otec encykliku „*Libertas*“, jejímž předmětem jest svoboda.

Svoboda, nejcennější statek přírody, jenž náleží toliko bytostem rozumným, uděluje člověku takové důstojenství, že jest pánem činů svých. Záleží ale velice na tom, aby toto důstojenství bylo vykonáváno s rozumem, poněvadž z užívání svobody může vznikat jak neskonale dobro, tak i neskonale zlo. Ovšem závisí na vůli člověka, aby snažil se konati, co jest mravně dobré a aby tak směřoval přímo k poslednímu účelu; ale on může také odchýliti se na jiné cesty, může pachtiti se za klamnými přeludy dobra, rušiti nutný pořádek a vrhati se v záhubu. Spasitel Ježíš Kristus sesílil značně vůli lidskou a propůjčiv jí milost svou na zemi a odkázav ji na věčnou blaženost na onom světě, dal jí směr k vyšším věcem. Také církev získávala si stále zásluhy o tento znamenitý dar přírody a bude si je i budoucně získávati. A přece jest veliký počet těch, kdož myslí, že církev svobodě lidské překáží. Příčinu zjevu toho hledati dlužno v jakémsi převráceném a nerozvážném mínění o svobodě samé. Lidé buď si tvoří o ní nepravý pojem, aneb ji rozšiřují nad míru, hle-

dávající ji ve mnohých věcech, ve kterých člověk nemůže být svobodným.

„Rozlišili jsme — píše sv. Otec — za jiných příležitostí, zejména v encyklice »Immortale Dei«, v níž jsme probírali t. zv. *svobody novověké*, dobré od zlého a ukázali jsme, že dobro obsažené v těchto svobodách, jest tak staré jako pravda sama, a že církev vždy bez odporu je uznávala a prakticky prováděla. Avšak naproti tomu jest, chceme-li mluvit pravdu, co nového bylo připojeno, jakousi nečistou jejich částí a plodem bouřlivých dob nemírné touhy po novotách. Poněvadž však mnozí označují tyto svobody i s tím, co na nich jest špatného, za nejkrásnější vymoženost naší doby a za nutný základ dobrého zřízení státu a za to mají, že bez těchto svobod nelze si dokonalé vlády ani mysliti, zdálo se Nám býti veřejnému blahu prospěšným, o věci této zvláště pojednati.

Máme při tom především na zřeteli *mravní svobodu* jak jednotlivce, tak i celé občanské společnosti. Než bude dobře, podáme-li napřed stručný obrys *svobody přirozené*, kteráž, ačkoli se od svobody mravní docela různí, přece jest základem a zřídlem, z něhož každá jiná svoboda pochází. Všeobecný soud a rozum, jistě spolehlivý to hlas přírody, přiznává svobodu přirozenou jen bytostem obdařeným inteligencí a rozumem, a v tom spočívá také zodpovědnost člověka za jeho činy. A zajisté právem: neboť kdežto jiní tvorové, řízení jen smysly a puze instinktem, vyhledávají, co jim prospívá, a varují se opačného, řídí se člověk při každém činu svým rozumem. Rozum však soudí, že všechny skutky pozemské, tak jak jsou, všechny i jednotlivé bytí mohou, ale bytí nemusí a poznává z toho, že žádné bytí nemusí, zůstává vůli, aby dle libosti své se rozhodla. O kontingenci (nahodilosti), jak se nazývá, těchto skutků může souditi člověk proto, poněvadž má duši prostou, nehmotnou a nadanou schopností mysliti; a právě proto, že má tuto vlastnost, nemá svůj původ ve hmotě a na ní také ve svém konání nezávisí, nýbrž stvořen jest přímo od Boha a stojí vysoko nad přirozenost tělesům společnou a má svůj zvláštní způsob žití a konání. Poněvadž jeho duch nezměnitelný a nutné ideje pravdy a dobra chápe, poznává, že všechny tyto jednotlivé skutky nejsou nezbytně nutné.

Jako prostotu, nehmotnost a nesmrtelnost duše, tak i svobodu nehlasá nikdo více a nehájí nikdo vytrvaleji než církev katolická, kteráž oběmu vždy učila, a obého jako dogma hájila. A na tom není dosti. Církev převzala obranu svobody v dobách, kdy kacířové a šířitelé nových učení opaku učili a zachránila

toto tak veliké dobro člověka před záhubou. Dějiny dokazují, s jakou horlivostí odmítala nesmyslné pokusy Manicheů a jiných, jak horlivě a důrazně bojovala v novější době za svobodnou vůli člověka na koncilu tridentském i později proti přívržencům Janseniovým, a jak nikde nedopustila, aby fatalismus zapustil kořeny.

Celkovým smyslem výkladu jest, že celý člověk závisí nutně a stále na moci božské, a že si tedy nelze mysliti lidskou svobodu jinak, než podrobenu Bohu a Jeho vůli. Jen ten poznává toto vrchní panství Boží, neboť jen ten je nechce snášeti, kdo svobody své zneužívá až ke vzpouře a právě z takovéto nálady duševní povstává hlavní vada liberalismu. Liberalismus však jeví se rozmanitou formou, neboť vůle nevystupuje pouze jediným způsobem a v jednom směru z poslušnosti, jímž povinnována jest Bohu samému, aneb těm, kdož na moci Boží účastenství mají. —

Úplné vzepření se proti vládě nejvyššího Boha, úplné odepření poslušnosti, jak ve veřejném, tak i v soukromém a rodinném životě jest jak největším zvrácením svobody, tak i nejhorším druhem liberalismu.

Nejbližše jemu stojí systém oněch, kteří sice přiznávají, že závislími býti musíme na Bohu, na Stvořiteli a Pánu světa, ježto celá příroda na pokynu jeho závisí, kteří však přece směle vzpírají se zákonům víry a mravnosti, jež mimo přírodu leží a samou autoritou Boží přikázány byly, neboť tvrdí, že netřeba dbáti zákonů těch, zejména ve veřejném životě státním. Jak velice tito se klamou a jak málo jednají důsledně, viděli jsme rovněž nahoře. Z tohoto učení plyne v některém ohledu jako z původního jeho pramene záhubný názor o oddělení církve od státu; a zatím jest jasno, že tito blízcí moci, jakkoli různý jejich úkol a postavení, pokud týká se jejich působnosti, přece musí býti svorni a prokazovati sobě navzájem jednomyslně dobré služby.

Uvnitř této obdoby liberalismu jest opětně dvojí náhled. Mnozí přejí si radikálního a úplného oddělení církve od státu, tak že by církev ve všech poměrech právních lidské společnosti, ve zřízeních, mravech, zákonech, státních úřadech, ve vyučování mládeže bylo tak málo dbáno, jakoby jí vůbec nebylo. Nanejvýš každému občanu by se zůstavilo, aby nábožným byl podle dobrého svého přesvědčení. Proti tomuto obrací se plná síla veškerých oněch důkazů, jimiž učení o oddělení církve od státu byli jsme odmítli; nad to sluší uvést, že jest nanejvýš odporo, aby církev občany chována býti měla v uctivosti, zároveň však obecností jako občanskými celky by měla býti opovrhována.

Druzí naproti tomu neuvádějí trvání církve v potaz — čehož by také nemohli; ale odnímají jí úplna ráz a zvláštní práva úplné společnosti a tvrdí, že není její úřadem, aby dávala zákony, nálezy vynášela, bezpráví kárala, nýbrž aby pouze napomínala, radu udílela a ony spravovala, kteří z vlastního popudu, dobrovolně jí se podrobují. Takovýmto náhledem falšují ráz této božské společnosti docela, obmezují a snižují její autoritu, její povolání učitelské, slovem: její veškeru činnost, zatím co zároveň moc světské vlády tou měrou povyšují, že církev Boží právě tak jako kterýkoli dobrovolný spolek občanů podvrhují naprostému panství státu. — K odmítnutí tohoto učení slouží u apologetů obvyklé a také námi v encyklice *Immortale Dei* provedené důkazy, z nichž zřejmo, jak bylo Bohem nařízeno, aby měla církev všechny vlastnosti a práva úplně oprávněné, nejvyšší, v každém ohledu dokonalé společnosti.

Jsou konečně mnozí, kteří oddělení církve od státu neschvalují. Pokládají v příčině té za prospěšné, aby církev kráčela za poměry časovými a přizpůsobila se zřízením, kterých požaduje moudrost nynějších státních vlád. Takový náhled jest úcty hodný, porozuměli mu jisté rozšafné jednání, které v souhlase jest s pravdou a se spravedlností: potud totiž, že církev, kde bezpečná naděje na dosažení velkého dobra se naskýtá, osvědčuje se poddajnou a okolnostem časovým tolik ústupků činí, pokud se svatostí úřadů její se srovnává. Zcela jinak má se však s věcmi a s náukami, které bezprávně zavedeny byly zvrhlými mravy a křivými názory. Žádná doba postrádati nemůže náboženství, pravdy ani spravedlnosti. Ježto pak Bůh tyto největší a nejsvětější věci příkázáním svým v ochranu dal církvi, není nic podivnějšího leč požadovati na ní, aby křivé a nepravé při zapírání pravdy pokrytecky snášela aneb ústupky činila věcem, které jsou náboženství škodlivy.

Z předchozího vycházejí na jevo tyto důsledky :

Především nikterak není dovoleno svobodu myšlení, svobodu tisku, svobodu vyučování, úplnou svobodu náboženskou požadovati, hájiti nebo povolovati než právě jako tak mnohá přírodou člověku daná práva. Kdyby příroda skutečně jemu oněch byla propůjčila, pak bylo by správně vymknouti se Božskému panství; pak nemohla by se lidská svoboda vůbec nijakým zákonem obmeziti.

Rovněž vidno jest, že tyto svobody smějí býti trpěny, je-li spravedlivých důvodů, leč s potřebným obmezením, aby nezvrhly se v bezuzdnost a drzost.

Kde však jsou tyto svobody v užívání, tam obrátiti je mají občané ku svobodnému konání dobra a souditi o nich, jak církev o nich soudí. Svobodu sluší jenom tehdy pokládati za oprávněnu, pokud poskytuje člověku větší schopnosti ku šlechetnému; jinak nikdy.

Kde tlačí nebo hrozí panství násilí, které udržuje občanstvo pod nespravedlivým jhem nebo církev olupuje o náležitou svobodu, tu jest oprávněno přáti si jinak zřízeného útvaru státu, v němž dovolen jest volný pohyb. Tu nebude domáháno se oné nemírné zločinné svobody, nýbrž vyhledávána bude svoboda toliko k vůli všeobecnému dobru, jakési ulehčení a jedná se jediné o to, aby tam, kde zlu dává se bezuzdná svoboda, nebylo překáženo možnosti v konání dobra.

Také nepřičí se povinnosti, dá-li se přednost národní formě státní umírněné podoby, s předpokládáním, že šetřeno bude katolického učení od původu a správy vládní moci. Z rozličných státních forem nezavrhne církev žádné, pokud způsobilé jsou, aby posloužily obecnému blahu; vyžaduje však, jak vyžaduje to příroda, aby v ústavách svých nevybočily proti ničímú právu a zejména aby neporušovaly práva církve.

Na státním životě bráti podíl jest hodno chvály, pokud předepsáno není jiné chování zvláštními poměry a okolnostmi časovými. Církev dokonce chválí, aby všickni ku společnému blahu spojili svou práci a každý aby podle možnosti své přispěl k obraně, k zachování a rozmnožení se státu.

Církev také neodsuzuje, *že národ žádnému cizinci a žádnému pánu nechce být služebným*, může-li se tak státi bez porušení spravedlnosti. Kárá právě tak málo snahy oněch, kteří chtějí opatřiti obecnosti právo, aby žilo se pokud možná podle vlastních zákonů a aby občanům dle největší možnosti usnadnilo se rozmnožování všechněch prospěchů. Církev byla stále nejvěrnější podporovatelkou umírněných svobod občanských. To dokazují především města italská, která za municipálních svých práv a v době, kdy blahodárná síla církve, aniž odporu byla by nalézala, všechny části státního života pronikla, domohla se blahobytu, moci a slávy.

XXVI.

Návštěva císaře německého Viléma II. v Římě.

Císař Vilém I., zakladatel německé říše, zemřel u vysokém věku dne 9 března roku 1888. Jeho nástupcem stal se jeho syn Bedřich III., avšak panování jeho bylo jen na krátko. Podlehl již dne 15. června téhož roku smrtelné nemoci, kterouž od delší doby stížen byl. Na trůn nastoupil jeho syn Vilém II., jenž nemeškal osvědčiti, že hodlá zachovati s církví mír, kterýž jeho děd byl uzavřel. Oznámil nastoupení své na trůn sv. Otci zvláštním vyslancem, kterýž ve Vatikáně vykonal poselství své v téže chvíli, jako jiný vyslanec v Quirinále. A v trůnní řeči, kterouž dne 27. června pruský sněm zahajoval, prohlásil císař: „Zvláštním uspokojením naplnilo mne, že nové církevně-politické zákonodárství učinilo poměry státu ke katolické církvi a k její nejvyšší hlavě pro obě strany snesitelnými. Bude snahou mojí, aby zemi byl zachován náboženský mír.“

V měsíci říjnu vydal se Vilém II. na cestu do Vídně a Říma, aby vykonal návštěvu oběma svým spojencům. S pochopitelným napjetím očekávalo se, jak se v Římě zachová vůči papeži. Císař nenapínal dlouho zvědavost a prohlásil, že navštíví také svatého Otce. Lev XIII. přijal s uspokojením ohlášení této návštěvy, ale vymínil si, že císař nevyjede do Vatikánu z královského paláce, kde byl hostem, nýbrž z pruského vyslanectví, tedy z místa nenalézajícího se pod pravomocností italskou. Císař přijal tuto podmínku. Dne 12. října odebral se s družinou svou na vyslanectví, kdež jej uvítal státní sekretář kardinál Rampolla. Při snídani pronesl císař přípitek na papeže. Pak odebral se v slavném průvodě do Vatikánu, kdež byl uvítán s největšími poctami. Lev XIII. přijal na prahu svých komnat císařského hostě svého a uvítav ho srdečně, uvedl ho do své soukromé komnaty a zůstal s ním o samotě.

O vysoce zajímavé návštěvě přinesla „Civiltà Cattolica“ následující zprávu:

„Svatý Otec, vyměniv s J. V. Vilémem II. obvyklé zdvořilosti, započal rozmluvu vyslovuje přání, aby jej mohl přijati v lepších poměrech a tímž způsobem jako kdys Řehoř XVI. přijal Viléma IV., krále pruského, a Pius IX. v r. 1853 prince Bedřicha. Pak stěžoval si na stav, v němž se nalézá a který jest v pravdě žalostný. Připomenul, že i návštěva J. Veličenstva zavdala liberálnímu tisku příčinu k nejhanebnějším a nejnepřátelštějším útokům na sv. Stolicí.

Odpovídaje na slova ta, vynášel císař velkou slávu, kteréž se papežství tou dobou v celé Evropě těší, a pravil, že jméno papežovo jest všude ctěno a velebeno. Co se týče útoků tisku, vyslovil se, že nemá se jim přikládati váhy.

„Nicméně — odvětil papež — jest postavení papežovo v Římě tak bolestné, že mu ani nelze oplatiti císaři návštěvu, nechce-li vydati v nebezpečí svou osobu a své důstojenství.“

Nyní chtěl sv. Otec učiniti některé poznámky o všeobecných poměrech v Evropě, o nebezpečích, které jí ze vzrůstající troufalosti anarchistů hrozí a o nutnosti, postavit jim hráze. Sotva však papež počal mluvit, byla rozmluva zhurta přerušena vstoupením prince Jindřicha, bratra císařova. Papež nemohl pokračovati. Nicméně však chtěl papež, než návštěva byla u konce, učiniti zmínku o náboženských poměrech v Německu. Připomenuv uspokojujících výsledků, kterých na základě obapolné úmluvy na prospěch katolíků docíleno bylo, projevil přání, aby jim učiněno bylo úplně po právu, aby tak dílo míru dokonáno bylo. J. Veličenstvo vyslechl blahovolně přání a osvědčil ve své odpovědi své dobré úmysly vůči svým katolickým poddaným.

Odjížděje z Vatikánu, nezachoval se německý císař dle smluveného programu. Nejel totiž na pruské vyslanectví, nýbrž dal rozkaz, aby se jelo přímo do Quirinálu.

Návštěva císařova ve Vatikáně byla ovšem protivníkům církve jak v Itálii tak v Německu velice proti mysli. Tím větší byla jejich radost z přerušení rozmluvy mezi císařem a papežem, kteréž se připisovalo synu německého kancléře, hraběti Herbertu Bismarckovi. I jásali, že Vatikán se zklamal v nadějích svých. Radost ta nebyla nikterak odůvodněna, neboť ve Vatikáně si od návštěvy císařovy nikdo nic nesliboval, ano papežská diplomacie vyslovovala se, aby papež císaře ani nepřijímal, ale sv. Otec chtěl vyhověti příkazům zdvořilosti.

XXVII.

Encyklika „Exeunte jam anno“.

Když jubilejní rok ke konci se blížil, vydal sv. Otec — dne 25. prosince 1888 — encykliku „*Exeunte jam anno*“, v níž celému křesťanskému světu vzdával díky za vzácné pocty jemu prokázané a zároveň k obraně křesťanského života důtklivě napomínal.

Lev XIII. obrací se ke všem křesťanům jako milující otec k svým dětem a napomíná je, aby po křesťansku žili. Jméno křesťana vyžaduje vedle vyznávání víry také vykonávání křesťanských ctností, na čemž závisí netoliko spása duší, ale i zdar a nerušený mír v společenském životě. Pohříchu odporují soukromé a veřejné mravy evangelickým příkázáním. Jen přespříliš platí v naší době slova apoštola Jana: „*Nebo všechno, což jest na světě, jest žádost těla a žádost očí a pýcha života*“.*) Valná většina zapomíná na svůj původ a své určení, a všechno její snažení směřuje k nicotným a pomíjejícím statkům tohoto světa; proti řádu přírody podrobili se dobrovolně tomu, nad čím po rozumu panovati mají. Z toho pochází ono bažení po penězích, které ty, kdož se mu oddali, slepou náruživostí naplňuje, tak že pro ně často není rozdílu mezi právem a neprávem a je bezcitnými činí vůči nouzi bližních. Oni nechtí poslouchati zákonů, nechtí se skloniti před autoritou, ať jest jakákoli; čiré sobectví jest jim svobodou.

„Nelze bez strachu pohlížeti do budoucnosti, poněvadž neustále se sypou nová semena zla v klín mládeže. Jest známo, co se děje ve veřejných školách: zde nemá církevní autorita místa a kdež by toho byla největší potřeba, útlé mysli se vší pílí a

*) Jan, 2, 16.

horlivostí ke křesťanským povinnostem nabádati, tehdy z pravidla se mlčí o předpisech náboženských. U věku pokročilejším hrozí ještě větší nebezpečí ze zhoubných nauk, které často jsou toho způsobu, že nevedou k poznání pravdy, nýbrž spíše klamnými výroky mládež se otupuje. Přemnozí snaží se vypátrati pravdu pouhým rozumem zavrhuje víru; kdo však se vzdává víry, z níž nejhojnější světlo se prýští, ten bloudí a pravdy neuzří...

Jed zhoubných nauk vnikl nadmíru rychle do všech poměrů života a společnosti. Racionalismus, materialismus a ateismus zplodily socialismus, kommunismus a nihilismus. Když katolické náboženství beztrestně může býti odmítáno, jehož Božský původ tak stkvěle dokázán jest, proč nemělo by se odmítati každé jiné náboženství, jehož věrohodnost takových důkazů nemá. Neliší-li se duše podstatně od těla a mizí-li s jeho skonem všecka naděje na věčnou blaženost, proč bychom jeho žádosti s námahou a přemáháním zákonům rozumu podrobovali. Pak jest ukájení chťičů nejvyšším dobrem. A poněvadž příroda sama každého pudí, aby štěstí své vyhledával, bude se pak vším právem každý snažiti, aby je na újmu bližního získal. A nižádná moc nebude dosti silna, aby rozpoutané náruživosti zadržela; odmítají-li se nejvyšší a věčný zákon Boží a Božské příkazy a záповědi, pak pozbývají nutně i lidské zákony své moci a veškera autorita upadá. Tak musí lidská společnost ve svých základech býti otřesena a bude nenasytnou žádostivostí naplněna vésti neustálý boj.

Na vzdor všemu tomu zlu doby přítomné nalézá sv. Otec útěchu v naději na lepší budoucnost.

Ježíš Kristus procedil za spásu člověčenstva krev. Svou ovšem jen jednou, ale působivost tohoto velikého díla trvá až na konec; *a není v žádném jiném spasení.*)*

Kdož stále se vzmáhající plamen lidských náruživostí pomocí zákonů udusiti chtí, činí tak zajisté v zájmu spravedlnosti; ale nechť se nezapomíná, že všechna námaha bude míti buď jen malý výsledek aneb úplně bezvýslednou zůstane, pokud nebude se dbáti evangelia a pokud bude se opovrhovati pomocí církve. Jen tehdy lze doufati v uzdravení, nastane-li ve veřejném i soukromém životě změna smýšlení a navrátí-li se lidstvo ke Kristu a k životu křesťanskému.

Nejdůležitější v křesťanském životě jest, že nedáme se unášeti zkaženými mravy světa, anobrž neustupně proti nim bojujeme. Tomu učí veškera slova i skutky, zákony a nařízení, život a smrt Ježíše, jenž jest víry původcem a dokonavatelem. Nechť

*) Skutkové apoštolští 4, 12.

tedy porušenost přírody a mravů nás jiným směrem daleko táhne, my musíme podstoupiti uložený nám boj, vyzbrojeni těmiže zbraněmi a tímže duchem, jako On, *kterýž místo předložené sobě radosti trpěl kříž.*“ *)

Musíme především nabyti přesvědčení, že jest v odporu s křesťanstvím, pachtiti se po všeho druhu rozkoších, štítiti se obtíží, jichž ctnost vyžaduje a ničeho si neodepříti, co smyslům lahodí.

Z toho plyne, že nenáleží Kristu, kdo se necvičí v utrpení a kdo neopovrhne rozkošemi. Není to pouhou radou, ale přímou povinností, a sice ne toliko pro ony, kdož si zvolili život vyšší dokonalosti, nýbrž pro všechny. Že každý má býti pánem svých náruživostí, tomu učili již mudrcové starověku, a tím více musí tak činiti, kdož vydáni jsou ve styku se světem většinu pohoršení. Těžký jest zajisté boj, ale také jest veliká odměna. Ovládá-li duše tělo, rozumná rozvaha náruživosti, jest to nejkrásnější svoboda, totiž svoboda od hanby nízkých pudů. Co by mohla lidská společnost bez této úpravy mysli od jednotlivce očekávati? Může-liž vykonati něco záslužného, jemuž jest sobeckost jediným měřítkem jeho konání? Kdo se nenaučil sebe sama přemáhati a pro ctnost věcí pozemských si nevážiti, ten nebude velikomyslným, nebude dobročinným, nebude milosrdným, nebude zdržlivým. Člověku přinášejí spásu jedině boje a bolesti. Bůh spasil člověčenstvo od viny a trestu hříchu, ale jedině s tou podmínkou, že Jeho jednorozený syn na se vzal pokutu za hříchy spáchané. Ježíš Kristus byl by mohl zajisté i mnohým jiným způsobem učiniti zadost Božské spravedlnosti, ale on si zvolil nejtrpší muka smrti. Tak stalo se zákonem pro všechny Jeho učeníky a následovníky, zákonem Jeho krví posvěceným, že jich život má býti stálým bojem proti mravům světa. Co činilo vítěznými apoštoly, když světu pravdu zvěštovali, co sílilo mučeníky, dokazující víru křesťankou krví svou, ne-li, že duch jejich srdnatě dle zákona toho se choval? A všichni, kdož křesťanský ctnostný život vésti se snažili, kráčeli touže cestou, pročez není také pro nás, ani pro jednotlivce, ani pro celou společnost jiné cesty ku spáse. Kéž tedy každý mužně odmítá všechnen přepych, kéž svou duši ozbrojuje proti lákadlům bohatství, aby nebažili po věcech, které se zovou statky, ale nemohou ukojiti hlad a brzy pominou! I toho jest litovati, že bludné nauky a špatné příklady tak velký vliv mají, že již mnozí se stydí za křesťanskou víru a křesťanský život. Odkud má vzejíti spása, a co smíme

doufati, není-li nám jméno Kristovo chloubou, nemůžeme-li se odhodlati, život svůj veřejně a vytrvale dle předpisů evangelických upravit? Obecný jest nářek, že náš věk jest neplodný na statečné muže. Nechť křesťanské mravy opět obživnou, a zajisté povstanou opět mužové vážní a silní.

Jako jest bezvýminečným ustanovením a zákonem křesťanského života, že musíme bojovati bez ustání, rovněž tak jest nutno, abychom Boha za jeho podporu prosili. Nábožná modlitba, jak sv. Augustin tak pravdivě a krásně praví, vznáší se nad tento svět k Bohu a přivolává jeho milosrdenství s nebe. Boží slovo: *Bdětež a modlete se, abyste nevešli v pokušení,* *) příkazuje nám, vyprošovati si nebeskou pomoc a sílu, když nízké náruživosti na nás dorážejí, když zlí duchové nám osidla kladou, abychom nebyli oklamáni a ošizeni. Nechť modlitba se stane svatým obyčejem všem, modlitba v duchu, modlitba od srdce, modlitba rty.

Svatý Otec klade pak kněžím na srdce, aby dávali lidu dobrý příklad. Kněz má moudrosti vyučovati, má bludy z kořene vyvracet i lidu býti vůdcem na nebezpečných a kluzkých cestách. Především ale má čistý život kráčet po boku učení, neboť mnohem více působí na polepšení příklad, než slovo. Není však dosti, aby kněz byl prost hříšných chťičů; jejich posvátné důstojenství vyžaduje, aby uvykli přísnému sebezapření a aby všechny mohutnosti své duše, zejména však poznání a vůli, dali zcela v službu Kristovu. Teprve, když duše jejich jest prostá všech nezřízených chťičů, mohou horlivě a s povýšenou myslí pracovati o spáse jiných.

Nechť kněz se neleká obtíží, které v cestu se staví, a nechť na spáse nezoufá, ano zlo tak dlouho trvá. Nejvyšší a nezměnitelná spravedlnost Boží odmění spravedlivé, ztrestá nespravedlivé. Národové žijí toliko vezdejší život, a proto dostane se jim již zde odplaty. Ovšem dostalo se štěstí i hříšným státům; tak stalo se po spravedlivém soudu Božím, neboť není národa, na kterém by nic chvályhodného nebylo. Při tom zůstává vždy neochvějným zákonem, že k zdárnému státnímu životu velice mnoho přispívá ctnost, jmenovitě ona, kteráž jest matkou všech ostatních: spravedlnost. *Spravedlnost zvyšuje národ, ale hřích bídné činí národy.* **)

V historii jest hojně toho dokladů, že každé vině jde trest v zápětí, a sice tím těžší, čím déle hříchy trvaly. My nalézáme

*) Matouš 26, 41.

**) Přísloví 14, 34.

útěchu v ctnostech apoštola Pavla: *Neboť všechno jest vaše, vy pak jste Kristovi, a Kristus Boží.**) Neboť tak zařídila Prozřetelnost v tajuplném záměru svém světa běh, že vše musí sloužiti k slávě Boží a oněm ku spáse, kdož v pravdě a od srdce Krista následují. Těm pak jest církev mateří a živitelkou, vůdkyní a ochranitelkou; vroucí, nezměnitelnou láskou s Kristem, ženichem svým, spojena sdílí s ním i boj i vítězství. O církev nelze míti nikdy obavy, ale tím větší obavy má sv. Otec o spásu tak mnohých, kteří v hrdosti své církvi opovrhují a tolikera bludy zmatení záhubě jdou vstříc. Tak mnohé státy vzbuzují obavy, které skýtají smutný obraz odvrácení od Boha a v bezpečnosti se mají, kdežto největší jim hrozí nebezpečí. Církev nejen že nebude poražena, v ní spočívají síly, kteréž neustále od Boha vycházejíce, přírodu léčí a spásu působí; a tyto síly působí stále a stále a nepodléhají proměnám času. Ony přinesly kdys stárnoucímu a v neřestech a pověrách vězícímu světu spásu, proč nemělo by se opět tak státi? Kéž by konečně přestala všechna nedůvěra, kéž by odklizeny byly všechny překážky a všude v právo své uvedena byla církev, jejíž úkolem jest dobrodiní, jichž se nám od Krista dostalo, hájiti a stále rozšiřovati! Pak se pozná, jak velká jest síla evangelia a moc Spasitelova.

„V tomto roce — tak končí sv. Otec svůj okružní list — který jest na sklonku, dáno bylo nemálo důkazů, že víra opět ožívuje. Kéž tato jiskra v mocný vzplane žár, jenž ztráviv hříchy od kořene, rychle upraví dráhu k obnovení mravů a k dosažení spásy.

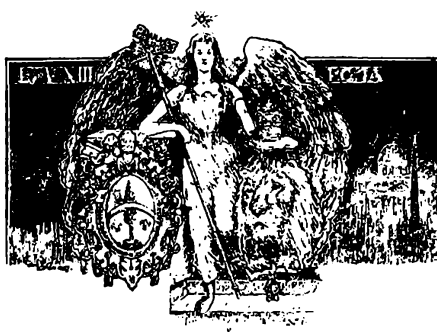
My pak, povolání jsouce, abychom řídili mystickou loďku církve v takové bouři, obracíme ducha svého a srdce své k Božskému kormidelníku, jenž třímaje kormidlo, neviditeln na přídi sedí. Ty zřiš, ó Pane, jak odevšad se řítí větrové, jak moře se bouří a vlny se dmou. Rozkaž, tak prosíme, i větrům i bouři, Ty's jediný s to tak učiniti. Vrať lidskému pokolení opět skutečný mír, jež svět poskytnouti nemůže, a klid pořádku. Nechť milostí a slitováním Tvým lidé opět se navrátí k náležitému řádu, tak aby zbožnost k Bohu, spravedlnost a láska k bližnímu, zdrželivost a ovládání chťců rozumem opět v obyčej vešly. Přijď království Tvé, a nechť i ti, kdož vzdáleni Tebe, pravdu a spásu nalézti mocně se snaží, nabudou poznání, že Tobě podrobeni býti a Tobě sloužiti musí. Přebývat v zákonech Tvých spravedlnost a otcovská shovívavost abychom si jich zachovali, předcházíš nás milostí svou, aniž nám jest možno ji pozorovati. Vojnou

*) I. Kor. 22—23.

jest lidský život na zemi, *ale Ty patříš na boj a pomáháš člověku aby zvítězil, a umdlévajícího sílíš a vítězího odměňuješ.*“ *)

Trefně praví životopisec papežův, že encyklika tato jest jaksí duchovním pomníkem, vystavěným na nehynoucí pamět kněžského jubilea Lva XIII. Jiným pomníkem jubilea byly četné kanonisace, kteréž sv. Otec toho roku vykonal.

*) Augustin k žalmu 32.

XXVIII.

Nové projevy zášti vlády italské. — Alokuce ze dne 1. června r. 1888. — Papež k poutníkům italským dne 10. října r. 1888. — Alokuce ze dne 11. února 1889. — Zřízení pomníku Giordanu Brunovi. — Alokuce ze dne 30. června roku 1889.

Velikolepé oslavy Lva XIII., které se staly v pravdě apotheosou papežství, byly ovšem nepřátelům církve proti mysli a pobouřily je k novým výlevům záští. Italská vláda byla neunavná u vymýšlení protivenství a bezpráví vůči církvi a její viditelné hlavě. Tak podala sněmovně osnovu nového trestního zákona, kterýž namířen byl zjevně proti církvi, an obsahoval krutá ustanovení proti duchovenstvu. Svatý Otec dal svému bolu i hněvu nad tímto počínáním výmluvný vyraz v konsistoři dne 1. června r. 1888 odbývané.

„Bylo by se slušelo, — tak pravil — a rozum i zdvořilost toho vyžadovaly, aby tento soulad radosti neporušil ani jediný zlovuk. A přece nemohlo se zde bez něho obejít. Ano, zdá se, že právě z těchto kromobyčejných projevů úcty, jež římskému papeži byly učiněny, čerpal hněv těch, kteří církev nenávidí, a kteří v této době projeví své nepřátelské, nad míru neurvalé smýšlení urážkami a hrozbami, novou potravu. Cítíce se mocnými, odhalují se smělostí vždy větší své záměry a rozmnožujíce překážky všeho druhu, dokazují, že chtějí církvi každým dnem těžší pouta přikovati. Kdyby to bylo ještě třeba dokazovati, můžeme vedle mnoho jiného ukázati na nový a politováníhodný doklad, jež podává osnova trestního zákonníka, o němž komora poslanců právě se radí

Ony články dají se v tomto shrnouti: Ve zmíněné osnově zákona stvořeny jsou nové přečiny, prohlášené za urážku vlasti a stíhané nad míru přísnými tresty, a tyto delikty nejsou náležitě objasněny. Podobně stíhání jsou přísně pod záminkou, aby odstraněno bylo nebezpečí, jež by z vlivu duchovenstva vzejíti mohlo, oni kněží, o kterých bude se moci dokázati, že provedli něco aneb radili k něčemu proti zákonům státním aneb proti veřejné autoritě, aneb také proti míru a zájmům rodin. Nelze o tom pochybovati, kam těmi zákony se míří, jmenovitě srovnáme-li je s jinými zákony toho druhu a přihlédneme-li k dobře známým záměrům jich původců.

Strachem před tresty odstraniti se chce každá možnost obrany práv římského pontifikátu. Nebude třeba poukazovati k tomu, jak bezbožným jest počínáním, smějí-li jedni svatá a s oprávněnou svobodou církve souvisící práva napadati, kdežto druhým ani dovoleno není, jich hájiti

Co však zvláště vytknouti dlužno, jest, jak jsme již častěji ukázali, že ony poměry, jichž jest třeba k ochraně nezávislosti římských papežů, národním zájmům nejen nejsou na újmu, ale v pravdě jim prospívají, a že ti, kteří onu nezávislost žádají, nejsou nepřáteli vlasti, ale nejlepšími a nejvěrnějšími státními občany

Pak pravil papež o zákonech, kteréž se dotýkají práv a moci církve, že překáží svobodě svatého úřadu, že jsou nebezpečným útokem na důstojnost biskupů, celého kněžstva a jmenovitě sv. Stolice.

„Nestěžujeme si však — tak zakončil alokuci — na to, poněvadž se obáváme nárazu ještě roztrpčenějšího boje. Církev patřila na jiné bouře, z nichž však vyšla nejen vítězně, ale krásnější a silnější. Dílo Páně jest jí zárukou proti zákeřnictví lidí. Známe také dostatečně biskupy italské a celý italský klerus; víme velmi dobře, že budou věděti, co jest povinností jejich, bude-li se jednati o volbu mezi neposlušností k lidem a zanedbáváním jejich svatého povolání. Ale velice Nás bolí, když vidíme, že práva církve a papežství v Itálii jsou šlapána v prach, kdežto Italové ve své většině zřejmě a s bezpříkladnou vytrvalostí projevují hluboko svou oddanost církvi a papeži.

Také Nás naplňuje zármutkem myšlenka, že úsilovně se snaží, aby vyhovující přání bezbožeckých sekt, vyrvali církvi tento lid, jež ona živila a na mateřských svých prsou vychovala. Zarmucuje Nás, když vidíme, jak jsou naprosto odhodláni zostřiti a prodloužiti boj s církví, jež bychom rádi ukončena viděli, ovšem tak, jak toho spravedlnost a práva církve vyžadují

Avšak ani slova papežova, ani bezpočetné důrazné protesty biskupů a duchovních nezadržely vládu a stoupence její v počínání jejím: osnova trestního zákona přijata velikou většinou hlasů. V celém katolickém světě ozval se výkřik rozhořčení. Angličtí biskupové usnesli se na rázném protestu.

„My — tak prohlašovali, — kteří obýváme zemi, v níž katolická církev úplné svobodě se těší, jsme v hloubi duše své zarmoucení a uražení cynickým násilím, jež se páše na posvátných právech hlavy církve a na jeho nejvyšší autoritě. Synovská oddanost pastýřů a lidu ve všech částech světa, jakož i svobodné a zdravé veřejné mínění všech vzdělaných národů zavrhly a odsoudily toto trestní zákonodárství, a my připojujeme své ohrazení k onomu celého vzdělaného světa, vyslovující ve spolku se všemi katolíky svou ošklivost nad tolikým bezprávím!“

Italská vláda, v jejíž čele stál pověstný Crispi, neustala však v útiscích svých. Tak prohlásila státní rada, že vatikánské soudy od papeže ustanovené nemají platnosti, a že veškeré ve Vatikáně uzavřené smlouvy podléhají pravomoci soudů italských. Ano, Crispi dal se unést svou zuřivostí tak daleko, že se snažil zničit školy, kteréž propaganda v Asii udržovala. Některým z nich udělovala vláda podporu, i použila té záminky a vyslala zvláštní dozorce do Asie, kteří, obdrževše ovšem dříve návod, podali zprávu, že katoličtí učitelé zasévají ve vnímavé duše mládeže símě zášti a nesnášlivosti náboženské a opovržení vlády italské. Na rozkaz vlády odebralo se sedmdesát učitelův a učitelek do Asie, aby tam koloniální školy řídili. Avšak tato akce skončila se s úplným nezdarem, rovněž tak jako ona, jejíž účelem bylo, učiniti katolické misionáře úplně závislými na libovůli vládní.

Lev XIII. stěžoval si trpce na tyto útlisky vůči italským poutníkům, kteréž 24. října přijal.

Poukázav k velikým poutím, jež vyslala celá Italie k jeho jubileu, pravil: „Tak usvědčuje katolická Italie ze lži všechny, kdož prohlašují, že jest papežství nepřátelské, tak protestuje proti těm, kdož ji od papežství odtrhnouti chtějí. Ano, jsouc pamětliva velikých dobrodiní, jež jí udělili papežové římské, a stkvoucí slávy, jež zdobila Italii tehdy, dokud ještě držela s papeži římskými, ukazuje Italie, že dobře pochopuje, odkud může očekávati spásu a záchranu. Dejž nebe, aby to pochopili všichni Italové, aby papežství, místo co by proti němu bojovali, rozvážně ctili a vrátili mu onu svobodu, jež jeho vznešenému postavení přísluší. Ale místo toho pokoušejí se, jak nejmilovnější víte, nezdární synové proti němu lstně a zuřivě bojovati a je snižovati

Neustálé urážky a hanobené Nás, když hájíme papežství, nemají již míry a mezí. Zneužívá se všeho a bere se vše za záminku, jako na př. ona slova, jež jsme nedávno promluvili ke kněžské pouti a jež více než kdy vyvolala hněv nepřátel. A přece neobsahovala ona slova nic nového; neboť co jsme tehdy pravili, říkali jsme vždy za svého pontifikátu. Vždy prohlašovali jsme, že nynější postavení se nesrovnává s důstojností a vznešenou úlohou papeže římského, vždy požadovali jsme zpět pro sv. Stolicí stav pravé svobody a ne zdánlivé nezávislosti. Pro tento nejvznešenější účel a ne z ohledů lidských žádali jsme posvátná práva papežství a skutečnou svrchovanost. Proč tedy tyto prudké útoky a potupy? Jedině proto, poněvadž události a dobře známé okolnosti roznítily nenávist ještě více a učinily úklady proti všemu, co se týká posvátných práv církve a sv. Stolicе, ještě smělejšími. Více však než kdekoli jinde rozněcuje se boj, rozdmýchaný a živený ďábelským duchem sekty, zde v Římě; zde, kde vše mluví o papežích a duchovní a světské jejich moci, výbuchy hněvu tolik se soustředily; zde neostýchají se ani při slavnostních příležitostech utvrzovati skutky násilí a své moci, jež jsou ve všeobecné paměti, novými urážkami. Tak opovažují se lidé, aniž by pochopovali pravé a vznešené určení města Říma, zmenšovati jeho význam, snižující jej na pouhý význam říšského města. A přece vystupuje on již ve starých svých dějinách jako hlava a královna světa a, určen jsa napřed Bohem za sídlo náměstka Kristova, je a bude vždy hlavním městem katolického světa. Ale nechť jest boj sebe prudčí, My neustaneme nikdy hájiti zájmů církve a apoštolské Stolicе; naopak budeme za ně s pomocí Boží bojovati s tím větší vytrvalostí, čím větší bude namáhání nepřátel proti nám bojujících.“

V měsíci únoru r. 1889, dne 11., odbývána konsistoř, v níž Lev XIII. promluvil o mírumilovných snahách církve.

„Znáte veliký klam — pravil — jenž odpuzuje četné duchy naší doby ve snaze po zdánlivé svobodě vždy dále a dále od Ježíše Krista a Jeho církve. Zralé už ovoce bozbožného učení rozšiřuje se zároveň s krokem času a stalo se již všeobecnou vadou mnohých i velikých států, že se zbavují povahy křesťanské a ve vládě a správě veřejných záležitostí na náboženství ohledu neberou. Jsouce vzhledem k tomuto směru naplnění úzkostí a živou starostí, nezapomínali jsme nikdy pamatovati na lék a upozorňovali jsme vždy s největší horlivostí, kam toto politování hodné spouští se Boha povede, jakož i na to, aby všickni, kdož upadli v blud, opět se navrátili k svému Spasiteli. Z těchto důvodů snažili jsme se vždy upevňovati poměry k vládám za-

hraničních národův a nové styky navazovati. V přítomné době pracujeme na zjednání přátelských styků s mocnou říší ruskou a nepochybujeme, že vytouženého cíle dosáhneme. Hleděli jsme při této příležitosti hlavně na uhájení katolických zájmův polských a byli již také někteří biskupové ustanoveni.

Na cestě, kterouž jsme nastoupili, budeme vytrvale dále kráčet, třebaš Nám odpůrci sebe více překážek kladli. V úmyslu tom posiluje Nás myšlenka, že jest pro duše jediné útočiště, jediná bezpečná naděje věčné blaženosti: katolická církev. Jest tedy v tomto smrtelném, na boje bohatém životě povinností Naši, volati všechny lidi do lůna církve, jakoby do přístavu v době bouře a napomínati je k důvěře v lásku křesťanskou, jež všechny mateřsky přijímá, kdož se k ní utíkají. Mimo to dějí se za našich časů věci tak povážlivé, že jest potřebí, přispěti ohroženým zájmům společným s horlivým nasazením všech sil. Se všech stran pozvedají se rozpoutané a roznícené vášně lidu a s rostoucí smělostí odvažují se k převratu základního řádu občanské společnosti.

Jaká moc má ostatně ve státech platiti a nebezpečí odvracet, když umlčeli hlas náboženství a když bázeň před zákony Božskými, udržující hnutí srdcí v mezích, zmizela? Již tedy tím, že přivedeme lidi opět tam, kde se předpisy a zásady pořádku neporušeny zachovávají, získáme si zásluhy o všeobecné blaho.

Ale ještě jednu věc významu zvláště časového sluší uvážiti. Jestli kdy odpovídalo smírné vyrovnaní jednomyslné tužbě národů, jest to zajisté nyní, kdy se všech stran slyšíme volání po pokoji a smíru. Nejmocnější panovníci to dosvědčují a všickni státníci se snaží, aby dobrodiní míru zachovali, a setkávají se při tom se souhlasem všech tříd společnosti, neboť odpor národů proti válce jeví se denně s rostoucí rozhodností. Jest to odpor chvalitebný, neboť, byť i byl boj zbraněmi někdy nutný, má přece vždy smutné následky v zápětí

Přání samo vzbuzovalo by však málo důvěry v udržení pokoje a prostá vůle neposkytovala by dostatečné záruky. Musíme pro mír hledati pevné základy. Přírodě odporuje, aby moc se stala účinkující příčinou práva. Poněvadž mír se pokládá za udržení pořádku, následuje z toho jak pro jednotlivce tak pro státy, že svornost spočívá hlavně na spravedlnosti a lásce. Nikomu neškoditi, cizí práva jako svatá ctíti, pěstovati vzájemnou věrnost, laskavost, v tom záleží zajisté prostředky, aby byly svazky svornosti uvázány co nejpevněji a nerozlučitelně. Bůh svěřil církvi, aby byla matkou a opatrovkyní oněch ctností, a proto není pro ni nic světějšího, než přikázání spravedlnosti za-

chovávat, rozšiřovat a chránit. Za tímto konečným účelem hlásala církev evangelium všem zemím a nikdo nemůže popřít, že se jí nepodařilo mravy národů láskou ke spravedlnosti povznést, je od ukrutenství válečných choutek odvrátit a je pro civilisaci a pěstování mírumilovných umění získati. Ona přikazuje víru stejným způsobem, slabým i mocným, aby zachovávali příkázání spravedlnosti. Ona také spojuje všechny národy, nechť jsou jakkoli vzdělaní a jakéhokoli původu, svazky svornosti a lásky k bližnímu. A sama pamětliva učení a příkladů svého Božského zakladatele, jenž sám knížetem míru jmenován býti chtěl a jehož narození zvěstovaly nebeské zpěvy míru, chce, aby lidé požívali dobrodiní míru v pokoji a prosí neustálými modlitbami Boha, aby neštěstí války od národů odvrátil.

Crispi a jeho přívrženci chystali církvi pokoření nad pomyslením kruté. Usmyslili sobě postaviti v samém Římě pomník *Giordanu Brunovi*, odpadlíku od církve, jenž byv jako kacíř odsouzen, byl dne 16. února r. 1600 na Campo di Fiori v Římě upálen.

Když v obecní radě římské se jednalo o žádosti, aby pro pomník povoleno bylo místo, zdvihl se proti tomu odpor a protestováno proti tomu, aby se papeži a církvi tato urážka stala. Návrh zamítnut velkou většinou hlasů. Mezi nepřáteli církve nastalo nesmírné rozčilení i poštván lid, aby proti papeži demonstroval. „Liberální“ listy zasypávaly většinu rady urážkami a žádaly, aby rada byla rozpuštěna a aby uhájena byla důstojnost Říma, nedotknutelné hlavy spojené Italie! Vláda vyhověla ovšem s největší ochotou žádosti té, rozpustila obecní radu a přičinila se osvědčenými prostředky o to, aby zvoleni byli rozhodní stoupenci její. Místo pro pomník povoleno, a aby pohana církvi byla ještě zjevnější, ustanovena slavnost odhalení na den 9. května 1889, Svatodušní hod Boží.

Marný byl protest Lva XIII.

Slavnost se odbývala s velikou okázalostí a slovutní řečníci prohlašovali zřejmě, že pomník postaven jest na pohanu církve a papežství. „Národové zde shromáždění — pravil Bovio — jsou si toho vědomi, že tohoto dne, 9. května, narodilo se za souhlasu svobodných národů náboženství myšlenky!“ Starosta rodného města Brunova vyslovil se, že pomník ten byl zřízen „Bohu Rozumu“, jehož důstojným představitelem byl Giordano Bruno. A jeden z vládních listů napsal: „Dvacátý září uzřel sklesnutí světskou vládu papežovu, dnes však slaví se pohřeb moci duchovní, jest to sama duše církve, kteráž jest na smrt zraněna!“

Katolické obyvatelstvo Říma protestovalo proti této oslavě velmi významně. Dne 29. června, v den svatého Petra, odbývány v basilice, tomuto knížeti apoštolů zasvěcené, stkvělé služby Boží za nesmírného účastenství lidu, který dával papeži úctu a oddanost svou na jevo a na večer uspořádáno velkolepé osvětlení; pozoruhodno bylo, že na témže Campo di Fiori, na němž před nedávnem tak neurvale proti církvi a papeži demonstrováno, byla okna veškerých domů až na jediný stkvěle osvětlena.

Svatý Otec svolal na den 30. června mimořádnou konsistoř, v níž plamennými, ze spravedlivého hněvu plynoucími slovy odsuzoval těžkou pohanu, kteráž církvi se stala.

„Po rozvrácení pořádku v Itálii — pravil — a po zabrání Říma viděli jsme ovšem urážeti naše nejsvětější náboženství a Stolicí apoštolskou dlouhou řadou úskoků; avšak zlovolné sekty touží tvrdošijně po horším, dosud nedovoleném. Usilovaly o to, aby hlavnímu městu katolickému vnutily panství bezbožnosti a všelikého nemravu, a proto živí všude plameny nepřítelny, aby útočily na tuto první tvrz církve, a namáhají se, aby, možno-li to, zničily i úhelný kámen, na němž spočívá. Snaží se tedy, jakoby po tolik let nebyly již nakupily dosti zla, překonati sebe samy svou odvážlivostí a budují v jeden z nejsvětějších dnů církevního roku veřejný pomník, aby doporučovaly potomstvu ducha církvi nepodajného a zároveň aby naznačily, že jest nyní volno, vésti s katolicismem válku na život a na smrt. Zasypává se poctami dvojnásobný odpadlík, soudně usvědčený kacír, který zůstal vůči církvi zatvrzelým až do posledního dechu svého. Ano, právě z těchto důvodů považují jej za hodna vyznamenání, neboť neměl, jak známo, v pravdě chvalitebného na sobě nic. Nevynikal ve vědě praničím; jeho spisy dokazují, že byl přívržencem pantheismu a hanebného materialismu, že byl zapleten ve vulgární bludy a že nezřídka odporuje sobě samému. Neměl žádné ozdoby ctnosti, neboť důkazem proti jeho mravnosti jsou potomstvu nejohrovnější špatnost a zkaženost, k nimž mohou člověka hnáti nezřízené vášně. Nevykonal žádných velkých činů aniž si získal zásluhy o dobro obecné, jen ničemnost a zkaženost se překonávati, lháti, platiti něco jen sobě samému, žádného protivného mínění nesnášeti, to vše stalo se mu obyčejem. Jestliže tedy prokazují se pocty muži takovému, může býti jejich význam jen ten, že třeba zaříditi celý život odděleně od nauky Božského zjevení a ducha lidstva odtrhnouti na dobro od vlády Ježíše Krista. To jest právě záměrem a dílem zlých sekt, které všemožným způsobem se namáhají, celé státy od Boha odvrátiti a které s církvi a s římským

papežstvím v neukojitelném záští nejkrasnější válku vedou. Aby však útrapa byla tím značnější a známější se stala, uzavřeno, uspořádati nádhernou a čteně navštívenou slavnost odhalení. Řím viděl v oněch dnech nemalé, ze všech stran přišedší davy; protináboženské prapory nošeny nevhodným způsobem a co jest nejohyznější, že nescházely ani takové, na nichž byly obrazy knížete zlomyslnosti, kterýž jako náčelník všech zbujníků a strůjce všemožného vzbouření nechtěl býti poddaným Nejvyššího na nebesích. Se zločinným tím skutkem byly v souvislosti drzé řeči a spisy, ve kterých svatost nejdůležitějších věcí hanobena bez míry a studu a velebena ona nezákonná svoboda myšlenek, která jest plodnou matkou převráceného myšlení a otrásá zároveň s křesťanskými mravy základy občanského řádu a občanské společnosti. Toto tak smutné dílo mohlo však nejen s vědomím, nýbrž i za zjevné přízně vládnoucích po dlouhou dobu býti připravováno a dokončeno.

Zarmucuje to, a jest skoro hrozno říci, že z tohoto vznešeného města, ve kterém Bůh zřídil stolicí svého náměstka, rozlévá se velebení lidského, Bohu se vzpírajícího rozumu a že tam, odkud okrsek zemský si odnáší nezfalšované nauky evangelia a rady spásy, zločinným zvratem věcí beztrestně se oslavují pomníky hanebné bludy a samo kacírství. Tak daleko dovedly nás časy, že jsme viděli ohavnost zpuštění na místě svatém.

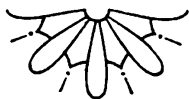
Poněvadž pak Nám svěřena správa křesťanských záležitostí a obrana náboženství, osvědčujeme vůči tomu nehodnému stavu věcí, že onou křivdou město Řím uraženo a svatost víry co nejhanebněji potřísněna byla; i zvěstujeme s nářkem a s rozhořčeností tento svatokrádežný čin všemu světu katolickému.

Z útrap Našich buďtež však čerpána užitečná naučení. Vychází totiž z toho vždy více na jevo, zdali nepřátelé církve se spokojují ztroskotáním světské moci papežské, anebo netouží-li spíše po tom, aby svatou autoritu papežů nadobro zničili a křesťanskou víru s kořeny vytrhli. A vysvítá z toho také, zdali, žádající práv sv. Stolice, byli jsme vedeni nějakým lidským ohledem nebo spíše ohledem na svobodu papežského úřadu, na důstojnost papežskou a na pravé blaho Italie.

Konečně možno z toho průběhu věcí až příliš dobře poznati, jaké ceny jsou tak mnohé a dalekosáhlé přípovědi, a co se z nich stalo. Neboť na pocty, kteréž papeži prokazovati tak ochotně slibováno, následovaly pak křivdy a potupy nejhoršího druhu, ze kterých největší a trvalá zakládá se v tom, že zločinnému vyvrheli postaven pomník. Chtějí, aby toto město bylo hlavou nových bezbožností.

Sudťež sami, ctihodní bratři, jaká svoboda a jaká vážnost Nám ještě zůstala pro vykonávání Našeho úřadu apoštolského. Ani osoba Naše není prosta nebezpečí... Vychází jasně na jevo, v jaké postavení hlava církve, pastýř a duchovní učitel katolického křesťanstva přiveden jest. Trpkostí, strádáním a tíhou starostí byli bychom při břemenu dnů Našeho života skoro skláceni, kdyby Nás nevzpřimovala neochvějná naděje, že Kristus ne nechá nikdy svého náměstka bez Božského přispění, a kdyby Nás nenaplňovalo vědomí povinností, abychom tím zmužileji vytrvali při kormidle církve, čím prudčeji proti ní zuří bouře a vášně peklem rozpoutané. Položili jsme všecku naději a důvěru v Boha, o jehož svatou věc se jedná, důvěřujeme v přemocnou podporu svaté Panny, pomocnice křesťanstva, ku kteréž vroucně voláme, jakož i ve svatá apoštolská knížata Petra a Pavla, v jichž ochraně a štítu toto vznešené město vždycky šťastně spočívalo.

Jakož však vy, ctihodní bratři, dělíte se s Námi o bolest Naši a s Námi ustavičně se modlíte k Bohu, zachovateli a mstiteli své církve, tak nepochybujeme také, že Naši ctihodní bratři, italští biskupové, činí totéž a že podle potřeby časových nebezpečností budou o svůj lid tím vytrvaleji pečovati. Napomínám je, aby pomýšleli zvláště na to, aby svým věřícím jasně vysvětlovali, jaké proklaté a nevěrné záměry od nepřátel náboženství a vlasti podnikány byly. Že se jedná totiž o nejvyšší a nejpravdivější dobro, kteréž katolická víra obsahuje; že netouží nepřátelé po ničem tvrdošijněji, než aby odvrátili obyvatele Italie od té víry, skrze niž jim zkvétaly po nejdelší dobu sláva a blahobyt všeho druhu; že jest pro katolíky hříchem, vůči takovýmto nebezpečím býti nečinnými nebo jen zlehka proti nim vystupovati; že musí spíše u vyznávání své víry býti horlivými, v její obraně zmužilými a také býti hotovi, pro ni trpěti škodu jakoukoli.“

XXIX.

Encyklika „*Sapientiae christianae*“ — Osmdesáté narozeniny Lva XIII.

Když se blížilo osmdesáté výročí narozenin jeho, promluvil sv. Otec k biskupům veškerého katolického světa o povinnostech křesťanských. Učinil tak v encyklice „*Sapientiae christianae*“, vydané dne 10. ledna r. 1890. Tento okružní list doplňuje onen o svobodě a jest svodem důležitých nauk křesťanských.

V úvodě praví papež, že návrat k moudrým naukám křesťanství a upravení života, mravů a veřejných zřízení dle jeho předpisů stává se stále naléhavějším. Odvrácením se od nich vzrostlo zlo tou měrou, že všichni rozumní pohlízejí s obavami budoucnosti vstříc. Pokrok na hmotném poli jest sice nemalý, ale nižádné pozemské statky, byť i sebe více smyslůn člověka lahodily a příjemnosti jeho života rozmnožovaly, nejsou s to, nasytití ducha, jenž pro vyšší věci stvořen jest. Na Boha musí zraky se upírat, On musí býti cílem naší touhy: toť stěžejní zásada lidského života. Ale k Bohu dospějeme jen poznáním a církví kteréž jsou povahy duchovní.

To platí o jednotlivci, ale platí to také o lidské společnosti, jak v rodině, tak v státě. Stát, kterýž by jedině o pozemské blaho a pohodlný život péči měl, naproti tomu pak při správě veřejných záležitostí Boha opomíjel a mravních zákonů nedbal, zajisté by se minul se svým účelem a svým přirozeným určením. Jest však obecně známo, že duchovní statky, kterých hlavně pravým náboženstvím a vykonáváním křesťanských předpisů dosíci lze, neustále víc a více mizí, v zapomenutí upadají aneb se zlehčují, tak že úpadek na poli duchovním jest v stejném poměru k pokroku hmotnému. Z toho plynou pro duševní spásu člověka nezměrná nebezpečí, ale ani státy a říše nemohou zůstat bez po-

hromy, neboť s úpadkem křesťanských zřízení a mravů bortí se i nejpevnější základy lidské společnosti. K ochraně veřejného pokoje a pořádku zbývá pak jen moc, ale ta jest bez přispění náboženství příliš slabá, způsobilá, docíliti spíše ctností než poslušenství, a právě v ní tkví zárodek největších převratů. Náš věk učinil v tom směru trpké zkušenosti. Sama doba napomíná nás, abychom vyhledávali lék tam, kde jej lze nalézt: v obraně křesťanského smýšlení a jednání v životě soukromém i ve všech oborech života veřejného. Jako povinni jsme zemi, v níž zrozeni a vychováni jsme byli, po přirozeném zákoně zvláštní láskou a přichylností, tak že dobrý občan pro vlast ani život dáti rozpakovati se nemá, tak musí křesťané církvi s větší ještě láskou býti oddáni. Máme milovati vlast, v níž jsme k životu vezdejšímu se zrodili, ale ještě více máme milovati církev, již děkujeme za věčný život duše: jako statky duševní právem statků tělesných jsou cennější, tak jsou povinnosti k Bohu mnohem světlejší, než povinnosti k lidem. Ostatně nesmíme neuznávat, že nadpřirozená láska k církvi a přirozená láska k vlasti z jednoho a téhož věčného počátku vycházejí, že obou původcem a příčinou jest Bůh. Z toho pak následuje, že mezi povinnostmi k oběma nemůže býti rozporu.

Máme milovati sebe, bližní své, stát a toho, jenž státu v čele stojí: ale zároveň máme milovati církev jako svou matku a nejvyšší láskou lnouti k Bohu. Pohříchu že často se stává, že jiných povinností stát, jiných církev požaduje, což toho jest následkem, že řiditelé států moci církve buď sobě neváží, aneb ji sobě podrobenu míti chtějí. Odtud rozpor, ale příležitost, osvědčiti v boji svou zmužilost. Dvě moci žádají poslušnost, když ale obě žádají, co si odporuje, nemůže se obou poslouchati: *Žádný nemůže dvěma pánům sloužiti*, *) i nutno tedy jednomu vyhověti a druhého neposlouchati; komu má se dáti přednost, o tom nelze pochybovati. „*Více sluší poslouchati Boha než lidí*. **)

Ve válce i v míru není lepšího občana nad křesťana, svých povinností dbalého, avšak on by musil spíše vše strpěti i smrt podstoupiti, než by opustil věc Boha a církve.

Pouze takové nařízení, které právoplatná moc vedle zásad zdravého rozumu k všeobecnému dobru vydala, mohou býti zákonem. Pravá a právoplatná moc jest ale jedině, kteráž pochází z Boha, nejvyššího knížete a pána všech; pouze ten rozum lze považovati za zdravý, který se nepřičí pravdě a Božskému roz-

*) Mat. 6, 24.

**) Skutk. 5, 29.

umu, a co nejvyššímu, nezměnitelnému dobru odporuje a člověka násilně lásce Boží odcizuje, nemůže v pravdě býti na prospěch všeobecnému dobru. Veřejná moc jest zajisté křesťanům svatou, i nehodný její držitel jest jim v jistém smyslu odleskem a obrazem Božího majestátu, ale když zákony státu jsou ve zjevném odporu Božskému právu, když činí církvi bezpráví, aneb náboženským povinnostem se přiči, aneb autoritu Ježíše Krista v jeho náměstku porušují, pak jest odpor povinností, poslušnost zločinem

Každý má milovati obě vlasti, pozemskou i nebeskou, ale více má k této lnouti a nikdy nemá právo lidské míti přednost před právy Božími; toť nejdůležitější povinnost křesťanská, z níž ostatní plynou. Vykupitel pravil o Sobě: „*Já jsem se k tomu narodil, a proto jsem na svět přišel, abych svědectví vydal pravdě**) a na jiném místě: „*Oheň přišel jsem pustit na zem, a co chci, jediné aby se zapálil.*“**))

Na poznání této pravdy, která jest ducha největší ozdobou, na lásce k Bohu, která vůli naši zdokonaluje, záleží veškeren křesťanský život a všechna svoboda. Tuto pravdu a lásku svěřil Ježíš Kristus církvi a církev nad ní neustále bdí. A přece nelze ani slovy vypověděti, jak zuřivě proti církvi s mnohých stran se bojuje. Poněvadž vědě se podařilo objeviti některé taje přírody a jich zužitkovati pro potřeby životní, zpyšněl člověk v té míře, že má za to, že může postrádati Boha v životě. Bohu urvaná moc přenáší se na lidi; přirozený rozum jest prý zdrojem a zákonem vši pravdy, od něho mají prý se odvozovati a k němu se vztahovati všechny náboženské povinnosti; není prý Božského zjevení, žádné povinné poslušnosti ke křesťanskému mravnímu zákonu a k církvi; církev prý nemá moci dávatí zákony, nemá práv a nesmí prý míti nejmenší vliv na zřízení státní. Když tyto zásady hlásají, snaží se zmocniti se státního kormidla, aby je vpravili do zákonodárství a do mravů národů.

Proti katolickému jménu vede se buď otevřeně boj, aneb potají se pronásleduje a kdežto nejzákaznosnějším bludům největší bezuzdnosti se dopřává, vrhá se veřejné vyznání křesťanské pravdy často v okovy.

V těchto tak trudných poměrech musí každý křesťan se snažiti, aby víru v hloubi duši své zachoval a ji chránil, především pak, aby stále byl obrněn proti osidlům sofismatů. K tomu účelu doporučuje sv. Otec důkladné studium křesťanské pravdy,

*) Jan 18, 37.

**) Luk. 12, 49.

pokud stačí schopnost a chápavost, jakož i oněch věcí, kteréž s náboženstvím souvisí. Aby pak víra v duši neporušeně zkvétala a stále vzrůstala, má člověk vroucně a pokorně se modliti s apoštoly: „*Přidej nám víry!*“ *)

Pravdu obhajovati a bludy vykořeňovati jest zajisté v první řadě úkolem církve; když však nutnost káže, mají netoliko církevní představení nad neposkvrněností víry bdíti, ale každý křesťan má na obranu víry vystoupiti, jednak aby věřící poučoval neb utvrzoval, jednak aby odrážel útoky nevěřících. Jen zbabělci a pochybovači o pravdě víry ustupují před nepřitelem, aneb umlkají, když se všech stran hlučně potlačení pravdy se žádá. Obé jest hanebné a urážkou Boha, obé škodí spáse jednotlivců i celku a prospívá nepřítelům víry, neboť nic nepodporuje odvážlivost bezbožných více, než vlažnost věřících.

Každý má katolickou víru otevřeně a mužně vyznávat i každý ji má dle sil svých rozšiřovati. Nic není křesťanské moudrosti více na škodu, než že s dostatek se nezná. Dobře pochopena jest sama s to, vyvracet bludy a nepředpojatý, předsudků prostý duch uzná rozumným, s ním souhlasiti. Ctnost víry jest zajisté velkým darem lásky a dobroty Boží, ale její obsah, jemuž má dána býti víra, lze nejínek než slyšením jeho poznati. „*Ale kterak budou vzývati, v kteréhož neuvěřili? Aneb kterak uvěří v toho, o němž neslyšeli? A kterak uslyší bez kazatele? Tedy víra (jde) ze slyšení, slyšení pak skrze slovo Kristovo.*“ **)

Poněvadž víra jest ku spasení nezbytna, jest i hlásání slova Kristova nutností. Toto hlásání, t. j. úřad učitelský, přísluší vedle Božího práva učitelům. Nicméně nebrání se osobám soukromým, zejména těm, které Bůh obdařil schopností a horlivostí, aby v té příčině spoluúčinkovali. Tyto mohou, aniž by si právo učitelské osobovaly, kdykoli toho potřeba káže, s jinými sdělovati, co byly samy slyšely, a býti takto jaksí ozvěnou svých učitelův. Tak jest z povinností nás s Bohem a církví spojujících jednou z nejprvnějších, býti horlivým u šíření křesťanské pravdy a vyvrácení bludů.

Aby povinnosti té jak náleži dostáli, nesmějí křesťané vkročovati na bojiště jednotlivě. Vykupitel chtěl, aby přívrženci jeho byli spojeni v jedno tělo, jímž jest církev, a jehož On sám jest hlavou. Život Ježíše Krista proudí celým ústrojím tohoto těla, živí a sytí jednotlivé údy, udržuje jich spojení k jednomu cíli, ač činnost jejich jest různá. Z té příčiny jest církev společností do-

*) Luk. 17, 5.

**) Řím. 10, 14, 17.

konanou, vyniká nad každou jinou a Původcem jejím jest jí uloženo, aby za spásu lidského pokolení bojovala „*jak vojenský šik spořádaný*“ *) Složení a uspořádání církve jest nezměnitelné; pročez není jednotlivci dovoleno, aby žil, jak se mu líbí, a způsob boje dle svého zdání si zvolil; kdo neshromažďuje s církví a s Ježíšem, rozptyluje; a ti bojují proti Bohu, kdo nebojují společně s Bohem a s jeho církví.

Aby se docílilo jednomyslnosti a jednoty v jednání, čehož nepřátelé církve právem se obávají, jest potřebí, aby byla jednota v mínění. K tomu napomíná apoštol Pavel Korintské důrazně a vážně: „Prosím pak vás, bratří, pro jméno *Fána našeho Ježíše Krista, abyste jednotejně všichni mluvili a aby nebylo mezi vámi roztržek: ale abyste byli dokonalí v jednotejném smyslu a v jednotejném mínění.*“ **) Kdož jedině lidský rozum za vůdce uznávají, nebudou snadno jednoho mínění. A mimo to jsou naruživosti příčinou, že pravdu buď nedokonale poznáváme, neb jí docela nepoznáváme.

Tato jednomyslnost musí dle apoštola Pavla býti dokonalá. Křesťanská víra nespočívá na lidské, nýbrž na Božské autoritě, musíme tedy souhlasiti stejně s každou pravdou, když na jisto postaveno jest, že ji Bůh zjevil; jediné takovéto pravdě víry odpírati, jest tolik, jako vše zavrhovati. Církvi přísluší ustanovovati, které pravdy jsou Božského zjevení, a nejvyšším učitelem v církvi jest papež. Proto dlužno podrobiti se v poslušnosti církvi a papeži jako Bohu, a tato poslušnost musí býti rovněž dokonalá jako víra, kterouž jest přikázána.

Nikdo nesmí se domnívati, že poslušnost pastýřům církve a papeži jest omezena toliko na ony články víry, jichž tvrdošíjně zapírání jest bludařstvím. A rovněž nepostačí upřímný a úplný souhlas s naukami, kteréž církev sice slavným výrokem nerozhodla, které však od jejího řádného a všeobecného sboru učitelského jako od Boha zjevené určeny jsou, aby se jim věřilo, a o nichž vatikánský koncil praví, že katolickou a Božskou věrou v ně věřiti se má. Křesťanská povinnost jde dále a žádá, aby křesťané se řídili autoritou biskupův a hlavně apoštolské Stolice. To jest snadno pochopitelné. Obsah Božího zjevení týká se Boha i člověka a jeho věčného spasení. A po právě Božském jest věcí církve a v jejím lůně papeže, předpisovati, co věřiti a co činiti máme. Rovněž musí ponechán býti autoritě papežově úsudek, co Božské zjevení obsahuje, co s jeho obsahem se srovnává a co

*) Píseň Šal. 6, 9.

**) 1. Kor. 1, 10.

mu odporuje; on musí mít právo rozhodovati, co jest počestné a nemravné, co musíme konati a čeho se varovati, abychom spáseni byli.

Avšak my musíme ještě hlouběji do podstaty církve vniknouti. Církev není nahodile utvořeným spojením křesťanů, nýbrž od Boha založenou společností, kteráž má hlavní účel, zjednati duším mír a posvěcení. Bůh obdařil ji potřebnými k tomu cíli prostředky. Vykonávání jejího úřadu jest nadmíru obtížné. Národové, nad nimiž vládne, jsou po širém světě rozptýleni, různí se plemenem, mravy a jsou povinni poslouchati zákonů států, v nichž žijí, jakož i církevní moci. Každý jednotlivec jest podroben dvěma mocím, z nichž jedna směřuje k blahu státu, druhá k všeobecnému blahu církve, obě pak slouží k zdokonalení člověčenstva.

Z tohoto vymezení práva a povinnosti plyne, že řiditelové států jsou svobodni ve správě svých záležitostí, a sice netoliko za souhlasu, nýbrž i za podpory církve, neboť ona nabádajíc k pobožnosti, kteráž jest spravedlností k Bohu, napomíná právě tím také k spravedlnosti vůči knížatům. Duchovní moc má však ještě vznešenější cíl, totiž duši člověka pod záštitu svou brátí.

Nemůže tedy nikdo, aniž by proti víře se prohřešil, pochybovati o pravdě, že spása duší jedině církvi svěřena jest, a že politická moc na ni práva nemá, neboť nikoli císaři, nýbrž apoštolu Petrovi svěřil Ježíš Kristus klíče království nebeského.*)

Veliký jest rozdíl mezi církví a každým politickým zřízením státním. Nechť v zřízeních svých říši jest podobna, jest církev přece dle původu, určení a podstaty od každé vezdejší říše rozdílna. Z toho vyplývá pro církev právo, žíti a trvati dle zákonů, které jsou v souhlase s její povahou. Poněvadž pak jest společnost dokonalou, nad každou jinou vynikající, přiči se jí, účastníci se zápasů strannických a své právní postavení a povolání podřizovati proudům proměnlivé politiky. Dbalá svého vlastního práva a majíc v úctě práva jiných, má církev za to, že jí nepřisluší rozhodovati, která státní forma jest nejlepší, aneb kterých zařízení jest křesťanským národům v občanském ohledu potřeba; ona nezavrhne žádnou z různých státních forem, pokud nejsou na újmu náboženství a mravnosti. Dle toho příkladu mají se křesťané řídit v myšlení a konání svém. Jest jim beze vší pochybnosti volno, na politickém poli bez újmy pravdě a spravedlnosti se snažiti, aby nabyly vrchu ony názory, jež mají za prospěšnější obecnému dobru. Naproti tomu zneužilo by se náboženství, kdyby

*) Mat. 6, 33.

církev k nějaké straně se připoutávala a kdyby její podpory se užívalo k přemožení nepřítele. Musí býti náboženství svatým a nedotknutelným všem a i v záležitostech státních, kteréž nelze odlučovati od mravního zákona a od náboženství, musí stále a hlavně k tomu býti prohlédáno, co zájmům křesťanství prospívá. Jsou-li tyto zájmy ohroženy, dlužno zanechatí všech sporů a jednomyslně vystoupiti na obranu a ochranu náboženství, neboť ono jest nejvyšším dobrem a jím musí se vše řídit.

Zajisté mají církev i stát obor své působnosti, proto nezávisí na sobě ve správě svých záležitostí, ovšem v mezích vytčených cílem obou. Avšak z toho nenásleduje, že by měly býti od sebe odděleny a ještě méně, že by měly sobě odporovati. Naše přirozené určení nespočívá v pouhém živobytí, nýbrž v životě mravním. Protož očekává člověk od veřejného pokoje a pořádku, kteréž jsou bezprostředním účelem státního spojení, záruku svého blahobytu a více ještě dostatečnou ochranu, aby se mohl mravně zdokonalovati. Jest tedy potřebí, aby zákony a zařízení dbaly mravního a náboženského určení člověka; nesmí ani přikazováno ani zakazováno býti, co by se přičilo účelu státu a církve. Z té příčiny nemůže býti církvi lhostejno, jaké jsou zákony v jednotlivých státech. Jest její svatou, Bohem jí uloženou povinností, klásti odpor, když nějaké státní nařízení poškozuje náboženství, a snažiti se všemi silami, aby duch evangelia vnikl do zákonů i institucí národů. Poněvadž pak osud státu obyčejně závislým bývá na smýšlení těch, kdož stojí v čele národů, nemůže církev své podpory a své přízně skýtati mužům, které zná jako své nepřátele, kteří právům církve zjevně úcty odpírají a jichž snahy směřují k tomu, církev i stát, jež přirozeně k sobě náležejí, od sebe odtrhnouti. Naproti tomu podporuje ony, kdož správně oceňují občanskou a církevní moc, pracují, aby obě k všeobecnému blahu spolupůsobily. V těchto zásadách jest obsaženo pravidlo, kterýmž každý katolík při své činnosti ve veřejném životě se řídit má.

Z toho vyplývá, jak důležitou povinností jest zachování jednomyslnosti najmě za našich časů, kdy proti křesťanství s tolikou lstí se bojuje.

Kdo hodlá se věnovati veřejným záležitostem, musí především dvou chyb se vystříhati, z nichž jedna neprávem opatrnost se zove, druhá plná opovážlivosti jest. Mnozí tvrdí totiž, že bezbožnosti, stala-li se mocnou a vlivnou, nemá klásti se zjevný odpor, aby nepřátelé ještě více se nepopuzovali. Zda tací lidé jsou s církví aneb proti ní, nelze bezpečně říci. Někdy ujišťují, že jsou katolického vyznání, ale že by si přáli, aby církev trpěla,

by některá, od svého učení odchylná mínění rozšiřována byla. Oni litují úpadku víry a zkázy mravův a nestarají se o lék, ano nezřídka rozmnožují zlo přílišnou shovívavostí aneb škodlivou přetvářkou. Nikdy nemá se pochybovati o jejich oddanosti k sv. Stolicí, ale stále mají papeži co vytýkati. *) Opatrnost těchto lidí jest toho druhu, již apoštol Pavel nazývá moudrostí těla a smrtí duše. Kdo tedy moudrost těla si oblíbí a, ač nechce o tom věděti, že každý křesťan má býti dobrým vojákem Božím, kdo dosíci chce ceny boje, kteráž vítězi náleží, na cestě nejpohodlnější a bez boje, prospívá bezbožným.

Na druhé straně dávají se jiní sváděti falešnou horlivostí aneb, co ještě horší, staví se horlivými a zabývají se věcmi, kteréž jim nepříslušejí. Rádi by, aby v církvi vše dle jejich soudu a jejich mínění se řídilo a děje li se jinak, pohoršují se a podrobují se jen s odporem. Tito zasluhují rovněž pokárání jako onino. To neznamená právoplatné moci poslouchati, nýbrž ji poučovati. Nejlépe počínají si, kteří, kdykoli potřeba se jeví, bez váhání na bojiště vstupují v pevném přesvědčení, že svatost náboženství musí konečně zvítěziti. Ochoty k poslušnosti spojené s mužnou odvahou a vytrvalostí jest všem křesťanům potřebí.

Mezi moudrostí, která v životě veřejném všeobecné dobro za účel má, a onou, kteráž k soukromému prospěchu směřuje, jest rozdíl. Tato nalézá se u soukromníků, kteří svůj život vedle předpisů zdravého rozumu upravují, ona pak přísluší představeným, najmě knížatům, jichž úřadem jest vládní moc. Politickou moudrostí soukromníků jest tedy, nařízení právoplatné moci svědomitě vykonávati. Tento spořádaný poměr musí panovati v církvi tím více, čím čelnější jsou předměty, na něž se vztahuje politická moudrost papežova. Jeho úřadem jest, netoliko vládnouti církvi, nýbrž všeobecně působiti na konání její členů, aby mohli čerpati naději, že dosáhnou věčného spasení. Z toho následuje, že vedle největší jednotnosti v smýšlení a konání také úctyplná důvěra k moudrosti církevní moci v politických záležitostech jest povinností.

Ve správě církve mají po papeži také biskupové přímé účastenství; oni jsou, byť jim i nepříslušela papežská moc, přece skuteční knížata v církevní hierarchii; duchovním pak přísluší, jako jejich pomocníkům v úřadě, vykonávání jejich nařízení. Toť jest ústava církve, na níž žádný člověk ničeho měniti nesmí, a vedle níž každý říditi se má v životě veřejném. Jako biskupové musí ve své úřední činnosti zůstatí ve styku s papežem, mají také

*) II. Petr 2, 1, 19.

laikové a duchovní žítí a působiti ve spojení se svými biskupy. Může se ovšem státi, že mravy biskupovy nejsou vždy chvály hodny a že mínění jeho nelze vždy schvalovati, ale nicméně nemá si každý soukromník osobovati práva soudcovského, kteréž Ježíš Kristus jedině svému zástupci svěřil.

Veškeré snažení bylo by však na zmar, kdyby život nebyl upraven dle předpisu křesťanské ctnosti.

Církev ovšem nebude nikdy a nižádným způsobem od Boha opuštěna, a tudíž nemusí se báti zločinů lidských; ale národové od křesťanské ctnosti se vzdálivší nemají tutéž jistotu. Všechny dřívější věky zakusily význam a pravdu toho slova, proč mělo by naše století této zkušenosti býti ušetřeno? Již nyní nasvědčují mnohá znamení, že zasloužené tresty se blíží. Tak souditi lze i z poměrů států, z nichž mnohé jsou vnitřními zly rozervány a z nichž není žádný docela mimo nebezpečí. Budou-li bezbožní v opovážlivosti své pokračovati na nynějších cestách, podaří-li se jim pro záměry své zjednati si moc, jest oprávněna obava, že celé státy z jejich přirozených základů vyvrátí.

Tak hrozných nebezpečností nelze jedině lidskou mocí se ostříhati, nanejvýš když veliké, od křesťanské víry odpadlé davy tím trpí spravedlivý trest za svou pýchu, že náruživostmi zaslepen, marně pravdu hledá, blud za pravdu pokládá a moudrým býti se domnívá.

I musí Bůh přispěti ku pomoci a v dobrotivosti své státní společnosti se ujati. Musíme se tedy pokorně modliti, aby opět zavládly ctnosti, které činí život křesťanským. Láska k Bohu musí opět družiti se k lásce k bližnímu.

Obnovují-li bezbožní záští proti Ježíši Kristu, musí křesťanská zbožnost opět povstati a znovu vzniknouti láska, tato máti velikých činů. Nechť tedy odpočívá všecken rozbroj, nechť zmlknou ony sváry, kteréž síly bojujících oslabují a náboženství neprospívají. V duchu s věrou spojen, ve vůli láskou sjednocen, má život náš plynouti v lásce k Bohu a lidem.

Lev XIII. obrací se na otce rodin s napomenutím, aby vedle těchto zásad domácnost svou upravili a děti dobře vychovávali. V rodině jsou zárodky státu, a osud států rozhoduje se z veliké části u domácího krbu. Pročež začínají oni, již stát od církve odtrhnouti se snaží, dílo své u kořene a hledí zničiti život rodinný. Když se jedná o dobrou výchovu mládeže, není žádná námaha příliš velikou. Svatý Otec vzdává chválu těm katolíkům mezi různými národy, kteří zřizují vlastní školy pro mládež. Nejvíce záleží však na výchově domácích. Kde mládež

v otcovském domě nalézají spořádaný život a školu křesťanských ctností, tam jest o blaho státu dobře postaráno.

Na konec vyzývá sv. Otec biskupy, aby se starali o šíření těchto zásad a dodávali zmužilosti věřícím.

Když nadešel slavný den 80tých narozenin sv. Otce, — 2. února 1890 — kterýž byl zároveň výročním dnem jeho korunovace, a sbor kardinálů mu blahopřál, děkoval Lev XIII. za pocty jemu prokázané těmito slovy:

Dvojnásobný pamětní den, na nějž jste, pane kardinále, Nás právě upamatoval, upozorňuje Nás na Náš vysoký věk a na nekrátká léta, jež jsme ve velice obtížných dobách na stoliči sv. Petra ztrávili. Život Náš nachází se v rukou Božích a jest službám církve úplně zasvěcen. Naším nejvřelejším přáním jest, aby každý den života, jenž Nám zbývá, prospíval rozvoji víry a blahu duší. A poněvadž nynější čas jest dobou boje roztrpčenějšího, než kdy jindy, a nepřátelé jsou četní, mocní a sjednocení a postupují v šíku strach vzbuzujícím proti církvi Kristově a proti papežství, spočívá milost, již si vyprošujeme a jejíž propůjčení nechť Nám modlitby Našich synů vymohou, v tom, aby Nám v postupujícím stáří nikdy nescházela síla k těmto velikým zápasům a aby síla ta ku nezměrné péči, již ukládá apoštolský úřad, v Nás mohutněla.

Vskutku, pane kardinále, My jsme též na počátku Našeho pontifikátu za Náš obzvláštní úkol pokládali, ukázati světu obrovské poklady katolické nauky, částečně proto, poněvadž mnozí jí neznají, částečně z toho důvodu, že ji jiní znetvořují, pomlouvají a potírají, a především proto, že jsme přesvědčeni, že tato nauka, porozumí-li se jí dobře a následuje-li se věrně, může neomylně přivoditi nejšťastnější a nejúplnější rozluštění velikých záhad, jež společností lidskou marně zmítají, a může vytvořiti účinný lék pro tak mnohé strasti, jež na ni naléhají.

My jsme k tomu obzvláště poukázali ohledně upevnění a řádného uspořádání rodinného života, ohledně uspořádání států, ohledně nebezpečí socialismu, ohledně blahobytu výrobních tříd. Jest obzvláště politování hodno, že lidský rozum se vzpírá všem otěžím a vypovídá poslušnost samému Bohu, na němž závisí, že odpírá světlu Božské pravdy, drze ji napadá a osměluje se konečně jí čeliti svými vlastními objevy a vymoženostmi nové doby.

Zkušenost jednoho století dokázala, co blahobyť národů, pokoj států, štěstí rodinné od těchto nových nauk může očekávati. Ostatně jest to veliké a osudné poblouznění, domnívati se, že katolické učení nedá se sloučiti s pokrokem a se stavem nynější společnosti. Ono nedá se v soulad uvésti pouze s bludy,

jež tam byla zlomyslnost aneb nevědomost zanesla. Pravda rovněž tak jakož základy řádu lidské společnosti jsou za všech časův tytéž: mají věčně mladistvou sílu, by každé době život a blaho propůjčily. Běda společnosti, kdyby vůči šílené pýše a lidské bezuzdnosti slunce katolické pravdy neozařovalo vždy zemi a neosvětlovalo ji světlem svým a nezahřívalo ji svými blahodárnými paprsky. Nikdy tudíž neustaneme zvěstovati světu učení, jež Ježíš Kristus byl vložil v církve svou, učiniv ji učitelkou a tlumočnicí nauky své s nařízením, aby učení tomu učili všechny národy.

Učení slova tvoří značnou část apoštolské povinnosti a My nikdy neopomeneme povinnosti té s pomocí nebes. Budeme tak činiti, i když mnozí slova toho si neváží a je zlehčují, i když v něm zří neprávem vzpouru proti světské vládě, kdežto ve skutečnosti značí jen podrobení a poslušnost Bohu; onino myslí, že rozum jím se sníží, kdežto ono značí vlastně jeho zdokonalení a jeho nejvyšší důstojnost; aneb spatřují ve slově tom otroctví, ačkoliv jest vlastně pravou a důstojnou svobodou člověka. To jest právě tím více důvodem, aby pravda Božských nauk byla jasně osvětlena; neboť tato pravda, má-li společnost lidská ještě býti zachráněna, přece konečně, dříve či později, zvítězí nad bludy a zvrhlostí lidskou.

Kéž nebesům se zalíbí, aby ti, v jichž rukou spočívají osudy národů, přihlédajíce k tak úžasnému rozmáhání se podvratných ideí, o to dbali, aby v zájmu společnosti boj, jenž se ve všech odvětvích veřejného vyučování, tiskem a tak mnohými jinými prostředky proti katolické církvi vede, konečně byl ukončen. Nechť Bůh ráčí dopustiti, aby se rozhodli, vymoci církvi a obzvláště hlavě její postavení tak svobodné a samostatné, aby bez překážky mohla vykonávati úkol, Bohem jí ku spáse světa udělený.“

XXX.

Lev XIII. o otázce sociální. — Encyklika „Rerum novarum“ o otázce dělnické.

Roku 1890 odbývala se mezinárodní konference, jejíž účelem bylo raditi se o prostředcích na ochranu zájmů dělnických. Německý císař Vilém, na jehož podnět konference dne 15. března v Berlíně se shromáždila, zaslal také sv. Otci program provázený tímto listem :

„Vznešené kníže církevní!

Šlechtné projevy, kteréž Vaše Svatost ve prospěch chudých a pomoci potřebujících vždycky činila, naplňují mne nadějí, že mezinárodní konference, již na 15. t. m. svolávám, pozornost Vaší Svatosti k sobě obrátí. Z té příčiny mám za svou povinnost, zaslati Vaší Svatosti program, který má býti podkladem jednání konference, aby Vaše Svatost tomuto dílu humanity Svou dobrotivou podporu poskytla. Zároveň pozval jsem knížete-arcibiskupa Vratislavského, věda, že je intencemi Vaší Svatosti proniknut, aby jako Můj delegát konference se účastnil. Používám rád této příležitosti, abych Vaši Svatost znovu ujistil Svou úctou a osobní oddaností.“

Odpověď sv. Otce zněla :

„Vaše Veličenstvo! Děkujeme Vašemu Veličenstvu za pozvání k mezinárodní konferenci, která má za účel, vyhledati prostředky, jimiž by se postavení pracujících tříd zlepšilo. Jest Nám především potěšením, blahopřáti Vašemu Veličenstvu, že se tak ujímá věci, která zasluhuje vážné pozornosti a o niž celý svět se zajímá. Tato věc ostatně nepřestala Nás zaměstnávat a podnik Vašeho Veličenstva odpovídá právě Našim vroucím přáním. Již v minulé době, jak se Vaše Veličenstvo pamatuje,

projevili jsme o tomto předmětě Své náhledy a tlumočili jsme v jeho prospěch učení katolické církve, které jsme při nedávné příležitosti opět na paměť uvedli. Vyložili jsme všem a každému jednotlivci zvláště, jakož i vládám, jich úkol a zvláštní povinnost. Součinnost vlád zajisté přispěje k dosažení cíle. Shoda názorů a zákonodárství, pokud ji různé poměry místní dovolují, zajisté posune rozřešení otázky k dobrému konci. Nebudeme moci jinak, než otevřeně podporovati všecka usnesení, která budou směřovati k povznesení dělnictva, jako na př. přiměřené rozdělení práce podle sil, věku a pohlaví každého jednotlivce, nedělní klid a vůbec všecko, co zabrání, aby dělník nebyl vykořisťován jako pouhý stroj, bez ohledu na svoji lidskou důstojnost, mravnost a domácí krb. Neušlo Vašemu Veličenstvu, že šťastné rozřešení tak vážné otázky vyžaduje mimo moudrou intervenci světských úřadů také mocné spolupůsobení náboženství a blahodárné akce církve. Náboženské smýšlení jest skutečně jediné s to, zajistiti zákonům plnou působivost a církev jest tím jediným kodexem, který zásady pravé spravedlnosti a lásky k bližnímu zaznamenává.

Náboženství bude zaměstnavatele poučovati, aby na svém dělníku měl v úctě lidskou důstojnost, aby s ním slušně a spravedlivě jednal; svědomí vnukne pak dělníkovi cit povinnosti a věrnosti. Právě že náboženský princip byl puštěn se zřetele a zapřen, byla celá společnost ve svých základech otřesena. Nyní jest úkolem církve, tyto zásady a nauky hlásati a po celém světě šířiti. Jí tedy přísluší, míti co největší vliv na řešení sociální otázky. My v tom směru působili zvláště v zájmu pracujících tříd. Biskupové a faráři budou svým klérem ve svých okresech v tom směru podporováni. Doufáme, že tato blahodárná činnost církve nebude občanskými úřady omezována, naopak, že jimi bude podporována.

Zárukou toho jest Nám jednak zájem vlád na této otázce, jednak blahovolené vyzvání Vašeho Veličenstva. Chováme vřelé přání, aby práce konference se zdarem se setkala a aby blahodárny výsledek její úplně vyhovoval obapolnému očekávání.

Ve Vatikáně, 14. března 1890.

Lev P. P.

Své zásady a rady o otázce sociální vyložil sv. Otec zevrubně v encyklice „*Rerum novarum*“ ze dne 15. května 1891.

„Sociální otázka jest — praví na počátku — bez odporu těžkou a plnou nebezpečností; těžkou proto, poněvadž odměřiti právo a povinnost ve vzájemném poměru mezi bohatými a chudými, mezi kapitálem a prací není snadnou úlohou; plnou nebezpečností jest proto, poněvadž podvrtná strana počíná si velice

chytře ve svádění úsudku lidu, aby rozčilení a ducha vzpoury mezi nespokojeným lidem šířila. Sv. Otec ukazuje k tomu, že za převratů v minulém století stará společenstva pracujících tříd byla zrušena a nebyla novým zřízením nahrazena, státy zbavovaly se stále víc a více křesťanských mravů a názorů, a tak se stalo, že řemesla a práce byly bez ochrany vydány na pospas nesvědomitosti bohatců a nezřízené ziskovosti konkurence. Peněžní umění moderního lichvářství přispělo k tomu, že zlo ještě více jest zvětšeno, a nenasytný kapitál pokračuje bez přestání, aby provozoval lichvu pod stále novými škraboškami. Produkce a obchod staly se téměř monopolem jednotlivců, a tak dovedli toho někteří příliš bohatí, že uložili pracující třídě zlo téměř obrovské.“

Na to vykládá papež, že socialisté chtějí zlo odkliditi tím způsobem, že horují pro zrušení každého majetku soukromého, tak aby posléze veškeré jmění stalo se společným. Ale tento program jest není s to, rozřešiti otázku sociální.

Socialisté, chtějíce nemajetné proti bohatým poštvati, rozšiřovali tvrzení, že každý soukromý majetek musí přestati a učiniti místo obecnosti statků. Domnívají se, že takovýmto přenesením všeho majetku s jednotlivců na všeobecnost nynější choroba se vyléčí. Ale program jejich není s to, přispěti k rozluštění otázky, ano on spíše poškozují pracující třídy; on jest také nespravedlivý, an znásilňuje ty, kdož po právu jsou majetníky; on jest konečně na odpor státnímu pořádku, ano on ohrožuje státy zkázou.

Jest zjevno, že dělník, an se podvoluje práci, chce mzdou se dodělati osobního majetku. An jiným své síly a svou práci propůjčuje, chce si vydobyti, čeho pro sebe potřebuje; a on dobývá sobě skutečného práva netoliko na mzdu, nýbrž i na volné požívání její. Dejme tomu, že si učinil úspory a že si za ně zakoupí pozemek, jest zajisté tento pozemek jemu náležející mzda za práci, ovšem v jiné formě; on zůstává jeho pánem, jako své mzdy. Chtějí-li socialisté, aby každý soukromý majetek společným se stal, jest patrné, že činí postavení pracujících tříd ještě nepříznivějším, neboť jim odebírají s právem majetkovým zároveň plnou moc, své vydělané mzdy dle vlastního uvážení použiti, a olupuje je o vyhlídku a možnost, své malé jmění zvětšiti a lepšího postavení se domoci.

Lék, který socialisté společnosti doporučují, přiči se však také spravedlnosti, neboť právo na soukromý majetek obdržel člověk od přírody. V tom, jako v jiných věcech, jest právě podstatný rozdíl mezi člověkem a zvířetem. Právě, poněvadž člověk má rozum, neslouží mu pozemské statky pouze k pouhému jich

používání, jako zvířeti, nýbrž on má též právo na osobní majetek a sice netoliko na takové věci, které používáním se stravují, nýbrž i na takové, jež po použití dále trvají.

Encyklika dokazuje pak obšírně právo člověka na soukromý majetek, jenž jest požadavkem přírody samé. Státní zákony, které, jsou-li spravedlivé, své povinnosti od přirozeného zákona odvozují, chránily všude toto právo. Také Božské zákony hlásají právo majetku a sice s takým důrazem, že přísně zakazují bažení po cizím majetku: „Nepožádáš statku bližního svého“

„Patříme-li na člověka jako na bytost společenskou a sice nejprve v jeho poměru k rodině, jeví se právo na soukromý majetek ještě patrněji. Co se týče stavu životního, jest každému ponecháno na vůli, chce-li dle rady Kristovy vésti život zdržlivý aneb chce-li vejíti v manželství. Posvátný zákon přírody, aby otec rodiny se staral o výživu její a sama příroda nabádá jej, aby se staral o budoucnost svých dětí a před proměnami osudu je chránil; vždyť on žije ve svých dětech dále a toliko v nich se opakuje. Ale jak by mohl povinností vůči svým dětem dostáti, kdyby jim nemohl zanechatí dědictvím statek, užitek dávající? Veliký a nebezpečný jest blud, žádati na státu, aby stát zasahoval do lůna rodiny a domácnosti. Ovšem, nalézá-li se rodina v nouzi největší a ve stavu zoufalém, takže nijakým způsobem si nemůže pomoci, má stát pomoci poskytnouti; vždyť rodiny jsou součástí státu. Rovněž má státní moc zakročiti, když uvnitř zdí domácích se stane značné porušení vzájemného práva. Ale na tom musí stát přestati, tuto mez nemá překročiti, jinak jedná proti přirozenému právu. Otcovská moc jest taková, že nemůže býti zničena, ani od státu na se vzata; ona má původ rovněž tak úctyhodný, jako život člověka sám. Socialistický systém, jenž péči rodičů odstraňuje a všeobecnou státní péči zavésti chce, prohřešuje se proti přirozené spravedlnosti a trhá násilně svazky rodiny. Kdyby se socialistické učení uskutečnilo, nastal by zmatek ve všech vrstvách společnosti. Následek toho pokusu bylo by nesnesitelné obmezení všech, obrovská závislost na státu a otevřely by se dvěře všeobecnému nevražení, vzájemnému nesváru a pronásledování. A když by odpadla snaživá píle a snahy, vyschly by také prameny blahobytu. Z domnělé rovnosti všech nevzniklo by totiž nic jiného, než žalostný stav zneuctění všech. Z toho vysvítá jasně zvrhlost socialistické nauky, dle níž má stát velikého soukromého majetku se zmocniti a prohlásiti jej za obecný majetek. Tato theorie způsobila by pracujícím třídám, v jichž prospěch prý byla vynalezena, jen těžké škody. Nauka ta příčí se přirozeným právům každého člověka, ruší po-

volání státu a činí klidný vývoj společenského žití nemožným. Při všech pokusech, směřujících k odpomoci, dlužno tedy přidr-
žovati se zásady, že soukromé jmění jest nedotknutelné a svaté.

Na to přistupuje encyklika k vyličení toho, v čem třeba hledati napravení žalostného stavu třídy pracující.

Bez pomoci náboženství a církve nenalezne se východiště ze zmatků. A poněvadž papeži přísluší řídití církevní síly a prostředky, bylo by, kdyby o věci té mlčel, porušením jeho povinnosti. Ovšem jest v této důležité otázce potřebí součinnosti také jiných činitelů, totiž panovníkův a vlád, majetné třídy a zaměstnavatelů, konečně i dělníků samých, o jichž osudy běží. Ale nevezme-li se zřetel na církev, bude veškeré lidské úsilí marné, neboť církev jest to, kteráž hlásá z evangelia poklad nauk, jejichž blahodárným vlivem spor se urovná aneb alespoň své ostrosti pozbude a jemnější formy na se vezme; ona jest to, jež netoliko přináší poučení, nýbrž i mocně účinkuje na křesťanské předpisy, odpovídající upravení mravův u každého jednotlivce; církev snaží se bez ustání, sociální stav nižších vrstev prospěšnými zřízeními povznést; konečně, ona je naplněna touhou, aby veškeré síly a snahy všech stavů se spojily na hájení skutečných zájmů dělníků a ona považuje za nezbytné, aby státní autorita cestou zákonodárství k dosažení cíle působila.

Především musí se vycházeti z daného, nezměnitelného pořádku věcí, vedle něhož úplné postavení na roveň vysokých a nízkých, chudých a bohatých v občanské společnosti naprosto jest nemožno. Proti přirozenému řádu jest marný boj. V lidstvu budou povždy největší nepodobnosti. Nestejně jsou vlohy, píle, zdraví a síly, a z toho plyne nestejnost v životním postavení, v majetku. Tento stav jest však velmi účelný i pro jednotlivce i pro společnost. Společenský život vyžaduje totiž různosti sil a výkonů a k těmto různým výkonům jsou lidé právě nesvorností v životním postavení puzeni. Ti, kdož lidu předstírají život bez strastí a namáhání, klamou jej a klam ten bude míti v zá-
pětí ještě větší zla, než jsou nyní. Jedině správné jest, bráti věci, jak v skutečnosti jsou, a hledati úlevu jinde.

Základní chybou u řešení sociální otázky jest, že vzájemný poměr mezi majetnými a nemajetnými líčí se tak, jakoby mezi nimi byl od přírody nesmířitelný odpor, jenž vyzývá k boji. Právě opak jest pravda. Příroda uspořádala vše k svornosti, k vzájemné harmonii. Kapitál jest odkázán na práci a práce na kapitál. Svornost jest všude nezbytnou podmínkou pořádku; naproti tomu neustálý boj způsobuje zdivočení a zmatky. Na odstranění boje a na vyplnění jeho příčin má však církev

podivuhodné a mnohonásobné prostředky. Církev, jako zástupkyně a ochránitelka náboženství, má nejprve v náboženských pravdách a zákonech mocný prostředek, aby bohaté a chudé sblížila a smířila; její učení a její příkázání vedou obě třídy k jich povinnostem k sobě a především k vykonávání předpisů spravedlnosti. Z těchto povinností týkají se dělníků následující: oni mají věrně a úplně konati práci, k níž se byli volně smlouvou zavázali, nemají zaměstnavatele ani na majetku ani na osobě poškozovati; mají u hájení svých práv vystříhati se všeho násilí a nemají v žádném případě osnovati vzpoury; nemají obcovati se špatnými lidmi, kteří je obelstívají předstíráním a jim jen zbytečnou lítost a škodu způsobují.

Páni a zaměstnavatelé mají opět následující povinnosti: dělníci nesmějí býti považováni za otroky; jejich osobní důstojnost křesťanstvím zušlechtěná má se míti v úctě. Řemeslo a práce nejsou člověku k necti, ale, jak rozum i křesťanská filosofie učí, k ozdobě, poněvadž poskytují počestné prostředky k udržení života.

Církev napomíná dále zaměstnavatele, aby brali náležitý zřetel k duchovnímu blahu a náboženským potřebám dělníků; že jsou povinni, nechati jim volný čas k jich náboženskému cvičení; že je nemají při práci jejich vystavovati surovému nebezpečení; že nemají od nich požadovati více práce, než síly jejich jsou s to vykonati, aneb jim ukládati, co se přičí jejich věku neb pohlaví. Ale především napomíná církev zaměstnavatele, aby byli pamětlivi zásady: každému, což jeho jest. K této zásadě musí se přihlédati: při vyměřování mzdy, aniž by jiné uvážení hodné ohledy s oka se spustily. Povšechně má, co se týče mzdy, dbáti se toho, že jest proti Božskému i lidskému zákonu, chudé utiskovati a jich vykořisťovati k vlastnímu prospěchu. Dělnictvu zaslouženou mzdu zadržovati jest hříchem volajícím do nebes. Majetníci nesmějí konečně pod žádnou záminkou dělníky poškozovati v jich úsporách, ani násilím, ani lstí, ani lichvou a sice tím méně, poněvadž jejich majetek tím větší šetrnosti zasluhuje, čím menší jest.

Zachovávání těchto předpisů zajisté by bylo s to, zmírniti ostří i příčiny sporu. Ale církev, jejíž učitelem a vůdcem jest Ježíš Kristus, má ještě vyšší cíl; ona se snaží předpisy ještě větší mravní dokonalosti obě strany sblížit a mezi nimi přátelský poměr zjednati. Jen když příští nesmrtelný život za měřítko bereme, můžeme v nynějším životě nepodjatě souditi. Kdyby nebylo příštího života, zanikl by pojem mravní povinnosti a celý vezdejší život stal by se temnou hádankou, již rozřešiti lidský

rozum by nebyl s to. Bůh nestvořil nás pro vratké a pomíjející statky, nýbrž pro statky nebeské a věčné a vykázal nám zemi jako místo vyhnanství, nikoli jako stálý byt. Zdali člověk bohatstvím, aneb jinými věcmi, jež statky se nazývají, oplývá, aneb jemu jich se nedostává, nemá žádného významu pro věčnou blaženost: ale, jak se jich užívá, na tom velice záleží. Žádný smrtelník nestane se účastným věčných radostí, který nekrácel v šlepičích trpícího Ježíše Krista.

Majetným uvádí se na mysl, že bohatství není prosto utrpení a že nic neprospívá k věčné blaženosti, ano že spíše jí jest na újmu; stálé výstrahy Kristovy měly by býti bohatým postrachem: neboť nejprísnějšimu soudci bude jednou se skládati účet, jak se bohatství použilo. Soukromý majetek jest, jak jsme poznali, přirozeným právem člověka. „Jest dovoleno — praví sv. Tomáš — aby člověk měl majetek. A jest toho pro život lidský také potřeba.“ A když se tážeme, jak se majetek užívati má, odpovídá nám církev bez váhání: co se toho týče, člověk nemá zevnější věci považovati za vlastní, nýbrž za společné, do té míry totiž, aby z nich jiným v nouzi ochotně poskytoval.

Nikdo zajisté není nucen dávatí jiným z toho, čeho mu k vlastnímu a jeho rodiny živobytí nutně potřeba jest. A nikdo není vázán k vůli almužně nečiniti výdajů, jichž stav jeho vyžaduje. Kde však jest nadbytek, tam nastává povinnost dávatí almužnu. To však není, vyjímajíc případ největší nouze, povinností spravedlnosti, nýbrž křesťanské lásky, kterou zákonem vymáhati nelze. Ale nad zákony a soudy lidské jest soud Ježíše Krista, který opětne doporučuje milosrdenství. Co zde bylo řečeno, dá se v stručnosti shrnouti: Kdožkoli od Boha statky štědřeji byl obdarován, nechť jsou hmotné a zevní, nechť duchovní, obdržel je k tomu cíli, aby jich ke skutečnému prospěchu svému, ale spolu také k dobru svých bližních jako prostředník Božské Prozřetelnosti používal.

Nemajetné pak poučuje církev, že chudoba před Bohem není hanbou a že není se stydět, když se prací vydělává na živobytí. Ježíš Kristus potvrdil to slovem i skutkem, On, jenž, ačkoli Syn Boží, ano Bůh sám, přece chtěl považován býti za syna tesařova a neštít se velkou část svého života jako řemeslník strávit.

Kdož o tomto Božském příkladu uvažují, přijdou snadno k poznání, že pravá člověka důstojnost a výtečnost v mravních vlastnostech, totiž ve ctnosti, spočívá, že ctnost jest však smrtelníků společným údělem, nejvyšších jako nejnižších, bohatým i chudým stejně dosažitelnou, a že nic jinak než ctností a zá-

sluhou lze dosíci nebe. Ano, vůči chudým láska Boží toliko patrněji se jeví: neboť Ježíš Kristus blahoslaví chudé, zve neustále k Sobě, již prací a trudem jsou stíženi, aby je potěšil, a obzvláštní láskou lne k těm, již odstrkováni jsou a jimž křivda se děje. Tyto pravdy musí zajisté u bohatých ztlumiti všchnu pýchu, u chudých povzněsti ducha skleslého, jedny k ochotnosti, druhé ke skromnosti nabádati. Tak zmenší se nerovnost mezi oběma třídami a obě lehce v přátelství se spojí. Budou si vědomi, že všickni pocházejí od jednoho Otce a všickni budou spěti k jednomu cíli, k Bohu samému, jenž jedině s to jest obdařiti blažeností anděly i lidi. Pochopí pak, co znamená, že Ježíš Kristus všechny stejně vykoupil a k důstojnosti synů Božích povznesl, aby páskou bratrské lásky mezi sebou a s Kristem Ježíšem spojení byli.

Církev však nepřestává na tom, ukazovati pouze cestu k vy-léčení, ona podává sama léky. Všechna snaha její směřuje k tomu, aby lidstvo dle učení svého a v duchu svém vychovalo. Ona rozvádí hojné prameny učení svého skrze biskupy a duchovenstvo mezi lid. Snaží se pak vniknouti do vnitra člověka a řídití jeho vůli, aby zachovával příkázání Boží. A právě v tomto směru, který jest nejdůležitější, může jedině církev nejvíce vykonati. Prostředky, jimiž cestu k srdcím si otevírá, obdrželi od Ježíše Krista a v nich jest Božská síla. Tyto prostředky jsou jedině s to, učiniti, aby člověk byl své povinnosti poslušným, aby zkrocoval své náruživosti, aby miloval Boha a bližního svého z celé duše a aby mužně překonával překážky, které ctnosti v cestu se staví.

Lék pro lidskou společnost jest toliko navrácení se ke křesťanskému životu veřejnému i soukromému. Jest známou pravdou, že každá společnost, chce-li dosíci vnitřní obnovy, k svému původu vrátiti se musí. Dokonalost každého spolčení spočívá v tom, aby se snažilo docíliti, co při založení jeho jako cíl bylo vytknuto. Odvrácení se od cíle znamená zkázu, navrácení se k němu uzdravení. To platí o celém životě státu a platí rovněž o nejčtetnější třídě státních občanů, o dělnictvu.

Církev, pečujíc o duchovní život, naездеjší nezapomíná. ona hlavně se stará o to, aby dělnictvo se vymanilo z největší bídy a lepších poměrů se domohlo. K tomu cíli nabádá člověka k ctnosti. Křesťanské mravy zajisté přispívají k dosažení blahobytuездеjšího, poněvadž usmiřují počátek a pramen všech statků, Boha: ony potírají sourodá dvě zla v životě, která přechoasto činí člověka bídným, i když statky oplývá, nezřízenou chtivost a lačnost po rozkoších. Ony způsobují, že člověk jest

spokojen tím, co má, a že ve spořivosti nalézá náhradu, a chrání před neřestmi, které i největší blahobyť ničí.

Církev vyvíjí i praktickou činnost na úlevu chudým a dělníkům. Že její činnost v tomto směru byla vždy blahodárnou, uznávají chvalně i protivníci. Za doby prvních křesťanů byla vzájemná láska tak mocná, že přechasto bohatí statků svých se zbavovali, aby chudým přispěli. Nebylo tudíž „žádných strádajících ve středu věřících.“ *)

Jáhnům uloženo od apoštolů, aby každodenně almužnu udíleli: a apoštol Pavel, ačkoli péčí o všechny církve všecek zaneprázdněn byl, neváhal dávat se na obtížné cesty, aby nuzným křesťanům sám přinášel almužnu.

Tertullian vypravuje o vedlejší dani, již křesťané skládali při svých schůzích; nazývá ji „zálohou lásky“ a praví, že slouží ku podporování nuzných a jich pohřbů, strádajících sirotků, starců a do neštěstí upadlých. **) Tak vzniklo poneáhlu církevní patrimonium a bylo vždy se svatou péčí jako poklad nuzných a chudobných zachováváno. Církev neštítala se putovati též jako žebračka ku dveřím boháčů, by získala hřivny pro nuzné. Ona to byla, společná matka chudých a bohatých, jež tím, že roznítala křesťanskou lásku k bližnímu, vyvolala v život zvláštní církevní řády, které se věnovaly řemeslně službě k umírnění pozemské bídy, tak že pro každou tíseň byla po ruce odpomoc, pro každou bolest útěcha.

Však nelze pochybovati, že na řešení sociální otázky dlužno nasaditi veškeré páky. Všichni, jichž tato otázka poněkud se týče, musí spolupůsobiti podle postavení svého. Jedná se v první řadě o to, který účel při řešení sociální otázky připadá státní moci.

Mimo to dlužno na paměť si uvést, že stát jest zde pro všechny, stejně pro nižší, jako pro vznešené. Dělníci jsou se stanoviska přirozeného práva neméně občany, nežli zámožní, to jest, oni jsou právem součástíku státu a oni tvoří, což velice na váhu padá, v místě značnou většinu obyvatelstva. Stát musí veřejnými opatřeními ujímati se dělnictva. Neděje-li se tak, porušuje stát požadavek spravedlnosti, který velí, aby každému se dalo, co mu náleží. Z mnohých důležitých povinností, které panovník o blaho poddaných otcovsky pečující má plniti, jest jedna z nejprvnějších, aby všem třídám obyvatelstva popřál tétěž ochrany, zachovávaje přísně onu spravedlnost, již nazýváme distributivní. Práce na poli, v dílně, v továrně jest to vlastně, jež stát přivádí

*) Sk. apošt. 4, 34.

**) Apol. II. 89.

k zámožnosti. Jest tudíž jen požadavek slušnosti, aby stát dělníkům zaručil přiměřený podíl na zisku z práce. Zvelebováním nynějších poměrů dělníků neuškodí se nikomu, naopak poslouží se celku, jenž má vážný zájem, aby stav, kterýž státu tak nutně služby prokazuje, neživořil v bídě.

Zajisté jest v zájmu jak veřejném tak soukromém, aby ve státě panoval pokoj a pořádek, aby rodinný život odpovídal Božským příkázáním a přirozenému zákonu, aby náboženství bylo ctěno a vykonáváno, aby v životě soukromém i veřejném panovala čistota mravů, aby právo a spravedlnost byly zachovávány a nebylo beztrestně proti nim hřešeno, aby mládež zdárně vynikala ku prospěchu a ochraně vlasti. Nuže, nastanou-li veřejné zmatky následkem vzbouření se dělnictva, jsou-li přirozené rodinné svazky v kruzích dělnických přervány, jest-li u pracujících tříd náboženství ohrožováno tím, že se jim neposkytne dostatečně času k vykonávání bohoslužebných povinností, hrozí-li mravnosti jejich nebezpečí ze společného zaměstnávání obojího pohlaví, přetěžují-li je zaměstnavatelé prací nebo nutí-li k výkonům, které se přiči osobní důstojnosti a právům lidským, podkopávají-li se zdraví pracujících požadavky nepřiměřenými jich věku a pohlaví, pak musí ve všech těchto případech autorita a moc státu zakročiti, ač tak, aby nepřekročilo meze působnosti své.

Jen když odstranění zla a nebezpečí toho vyžaduje, mají státní opatření zasahovati do poměrů občanstva. Stát musí o nižší vrstvy míti zvláštní péči. Zámožní nejsou v té míře na veřejnou ochranu odkázáni jako nemajetní.

Veřejná autorita musí rozhodnými opatřeními zabezpečiti právo soukromého majetku. Hnutí davu, v němž se probudila chtivost po cizím majetku, musí se zkrotiti. Většina dělníků chce zajisté poctivou práci a bez poškození bližního se domoci lepšího postavení. Avšak jsou také přechetní buřiči a rozšiřovatelé klamných idejí, jímž jest každý prostředek dobrý, aby způsobili převrat a svedli dav k násilnostem. Tu musí zakročiti moc, aby učinila přítrž štvání, aby chránila pokojnou práci před násilím a soukromý majetek před loupeží.

Dělníci utíkají se často k stávkám, aby učinili nátlak na zaměstnavatele. Toto počínání vyzývá veřejnou moc, aby se chopila obrany, neboť stávky neškodí pouze zaměstnavatelům, ale zároveň také dělnictvu, ale způsobují celému veřejnému blahobytu škodu. Mimo to dávají podnět k násilnostem a nepokojům a ruší veřejný pokoj. Proti tomu sluší doporučovati náležité zákonodárství, které by odstranilo příčiny, jež způsobují spor mezi požadavky zaměstnavatelův a dělnictva.

Stát má chrániti duševní i vezdejší statky dělnictva. Jest-li vezdejší život skutečně statkem, přece jest pouze cestou ku dosažení života duševního. Tento život duševní jest uznáním pravdy a lásky k dobru. Do duše jest vtištěn vznešený obraz Stvořitele a v ní trůní ona vznešená důstojnost člověka, kterouž ovládá nižší bytosti a podmaňuje si zemi i moře. V tom ohledu jsou si všickni lidé rovni, není žádného rozdílu v důstojnosti lidské mezi bohatými a chudými, pány a služebníky, panovníky a poddanými. Žádná moc nemá vztáhnouti beztrestně ruku na důstojnost lidskou, žádná moc nemá člověka zdržovati na cestě křesťanské povinnosti a ctnosti. Tím označen jest základ povinnosti přiměřeného nedělního klidu. Nedělní klid není k tomu, aby se ho užívalo v lehkomyšlnosti a rozpustilosti. Nábožensky posvěcený klid nedělní povznáší člověka z prachu vezdejšího života a obvyklé práce, aby jej povzbudil k vyšším myšlenkám. „Pomni, abys den sváteční světil“, tak promluvil Bůh ve starém svazku, učiniv klid sváteční přísným přikázáním, a klid tento měl od prvopočátku posvátný ráz. Sám Stvořitel podal krásný příklad: „I odpočinul sobě dne sedmého od všeho díla, jež byl stvořil.“

Pokud se týče ochrany pozemských statků dělnictva, třeba učiniti přítrž onomu nedůstojnému stavu, do něhož dělnictvo upadá ziskuchtivosti a bezcitností zaměstnavatelů, kteří dělnictvo bez míry vykořisťují a je za zboží, nikoli za lidi považují. Spravedlnost a lidskost protestují proti tomu, aby se žádala práce v té míře, že tělo podlehlo a duch trpěl. Pracovní síla ovšem stoupá cvikem a napjetím, ale jen tenkrát může se očekávati řádný výkon, jest-li postaráno o dostatečný klid. Práce v dolech a hutích vyžaduje patrně větší námahy než práce jiná a jest zdraví nebezpečnější; pro takové dělníky musí býti ustanovena kratší doba pracovní. Některé práce lze v té neb oné roční době jen s obtížemi vykonávati, kdežto v době jiné lze je prováděti bez obtíží. Co dokáže zdravý silný muž, nemůže vykonati žena neb dítě. Práce dětí zejména vyžaduje nejlidumilnějšího ohledu. Nemělo by se dopustiti, aby děti docházely do dílen a továren dříve, než tělo a duch dosáhly jistého stupně vývoje. Též sluší uvážiti, že některé práce méně se hodí pro ženské pohlaví, kteréž vůbec má povolání své jen v domácnosti. Tento druh práce slouží ženě k ochraně její důstojnosti, usnadňuje dobrou výchovu dítek a podporuje domácí štěstí. Všeobecně dlužno přesně dbáti toho, aby dělníkům pojištěno bylo tolik času k odpočinku, kolik jest třeba k nahrazení sil prací ztracených.

Poněvadž dělník přijímá mzdu, mohlo by se zdáti, že zaměstnavatel po zaplacení mzdy jest prost všech dalších povinností.

Mohlo by se zdáti, že křivda se děje jen tenkrát, když zaměstnavatel si ponechá část mzdy, aneb když dělník nevykoná úplnou práci. Tento myšlenkový postup jeví mezeru, poněvadž se opomíjí důležitý moment. Pracovati znamená namáhati síly své k zaopatření výživy a všech ostatních pozemských potřeb.

V potu tváři své požívati budeš chleba“.*) Dle toho má každá práce dvě vlastnosti: jest totiž osobní, pokud síla a námaha jest osobním majetkem pracujících, a jest nutná, poněvadž má živiti člověka. Přihlížíme-li k práci, pokud jest osobní, nedá se popřít, že závisí na vůli pracujícího, chce-li svoliti ku zmenšení mzdy, neboť vykonává práci podle svého osobního rozhodnutí a může se skromnou mzdou spokojiti aneb nemusí vůbec mzdy požadovati. Jinak jest ale, bere-li se ohled na nutnost práce. Zachovati živobytí, nejnutnější povinností každého. Stane-li se obapolné dobrovolné dohodnutí mezi dělnictvem a zaměstnavatelem, obzvláště co se týče mzdy, není ještě odstraněn požadavek přirozené spravedlnosti, aby mzda nebyla tak skrovná, že by střídmy dělník nemohl své živobytí uhájiti. Tento těžce na váhu padající požadavek jest nezávislým na svobodné vůli dohodujících se. Dejme tomu, že dělník svolí z nouze k příliš tvrdým podmínkám, jež mu zaměstnavatel nabízí, znamená to právě tolik, co násilné utrpení, a spravedlnost vzpírá se takovému nátlaku.

Aby však do těchto otázek, jako jsou denní doba pracovní pro různé druhy práce a ochranná opatření proti úrazům a ohrožování zdraví, zejména v továrnách, veřejná moc nepřislušným způsobem se nevkládala, jest vzhledem k různosti časových a místních okolností radno, o těchto otázkách jednati ve zvláštních výborech, anebo jinou cestu k hájení zájmů dělnických nastoupiti.

Vydělá-li dělník dosti, aby s rodinou svou slušně se živiti mohl, a dbá-li náležitě šetrnosti, dospěje i tak daleko, že z úspor si pořídí malé jmění. Má-li se sociální otázka uspokojivě rozřešiti, musí netoliko soukromý majetek platiti za posvátné právo, ale také stát musí právo to v zákonodárství podporovati a měl by o to se zasazovati, aby co největší počet státních občanů skrovného majetku se domohl. Z toho by plynulo nemálo prospěchů. Pak stalo by se spravedlivější rozdělení statků. Následkem přetvoření občanských poměrů jest obyvatelstvo měst rozděleno ve dvě třídy, nesmírnou propastí od sebe oddělených. Na jedné straně jest přesila kapitálu, průmysl a trh úplně ovládajícího, kterýž jsa nosičem všech podniků a nervem veškeré veřejnosti, svého majitele netoliko stále obohacuje, alebrž i v státních zále-

*) I. Mojžíš, 3, 17, 49.

žitostech jemu vlivné spoluúčastenství zaopatřuje. Na druhé straně ono množství, které musí strádati statků pozemských a které jsouc hořkostí naplněno vždy k nepokojům ochotno jest. Kdyby se těmto nižším vrstvám poskytla vyhlídka, že pilí a námahou mohou se dodělati malého pozemkového majetku, zajisté by se docílilo pozvolna sblížení obou těchto táborů státních občanů; protivy přílišné chudoby a nahromaděného bohatství by znenáhla mizely. Tím by zajisté získalo i zemědělství. U vědomí, že zdělává vlastní hroudu, pracuje člověk zajisté s větší horlivostí; půda nabývá ceny v té míře, v kteréž námaha jí se věnuje a člověk k ní tím více lne, čím více v ní spatřuje pramen malého blahobytu pro sebe a svou rodinu. Třetím prospěchem jest zesílení lásky k domovině, lásky k půdě, na němž stojí dům otcovský, místo, kde se člověk narodil a kde byl vychován. Zajisté že by mnozí vystěhovalci, kteří dnes v dáli jinou vlast vyhledávají, raději zůstali doma, kdyby otčina jim poskytovala snesitelné výživy. Těchto prospěchů ovšem se nedocílí, když stát svým příslušníkům ukládá tak vysoké daně, že soukromý majetek strávují. Právo na soukromý majetek, kterýž od přírody vyplývá, stát zrušiti nemůže; on může toliko upravití užívání majetku a uvéstí je v souhlas s veřejnými zájmy. Jest tedy proti právu a slušnosti, když stát z majetku svých poddaných přílišnou část pro sebe ubírá.

Konečně musí i zaměstnavatelé a také dělníci o zdárné rozřešení sociální otázky se snažiti opatřeními, jimiž nutným se skytá úleva a obě třídy se sblížují. Sem náležejí spolky k vzájemné podpoře dělníkův a jich rodin v případech náhlého neštěstí, nemoci a úmrtí, zařízení k právní ochraně dětí, mladistvých osob aneb i dorostlých. První místo zaujímají pak v tom ohledu dělnické spolky. V minulých časech vyvíjela společenstva řemeslníků a dělníků dlouho zdárnou činnost. Ona přinášela netoliko svým členům značné prospěchy, ale přispívala také k rozvoji řemesla a průmyslu. V naší době nemohou ovšem staré cechy ve své dřívější podobě opět povstati; nové zvyky, pokrok ve vědě a vzdělání, zvýšené potřeby životní, vše klade jiné požadavky. Jest ale potřebí, aby spolčování se s udržením starého ducha, kterýž je oživoval, poměrům časovým bylo přizpůsobeno. Jest potěšitelné, že za našich dnů povstávají stále četněji spolčení onoho druhu, pozůstávající buď pouze z dělníků aneb z dělníků a zaměstnavatelů, a bylo by si přátí, by počtem i vnitřní silou vzrůstala.

Slabé síly jednotlivce pobádají, ano nutí člověka, aby se s jinými spojoval ku vzájemné pomoci a podpoře. Písmo sv.

praví: „*Protož lépe jest býti dvěma spolu než jednomu: neboť mají užitek tovaryšstva svého. Padne-li který z nich, druhý ho pozdvihne. Běda samotnému: nebo když padne, nemá, kdož by ho pozdvihl.**) A jinde opět: „*Bratr, kterýž má pomoc od bratra, (jest) jako město pevné.***) Tak jako jest přirozeně puzen člověk spojití se s jinými ve velikou společnost státní, právě tak touží po jiných spolcích státu sice menších, ale přece spolcích v pravém slova smyslu. Liší se ovšem menší spolky od veliké společnosti státní v příčině nejedné a nikoliv nezávažné. Tak na př. účelem státu jest po-
jistiti jednomu každému svému příslušníkovi blahobyť, na nějž má také každý právo. Proto nazývá se stát společností obecnou, obcí, poněvadž se spojují v něm lidé za tím účelem, aby se vzájemně, společně, všeobecně sdíleli o prospěch ziskany — tvoříce společnost jednu, všecky lidi v sobě obsahující.***) Avšak ony společnosti menší, jež se tvoří v lůně státu, jsou soukromé, poněvadž jejich nejbližším cílem jest prospěch soukromníků t. j. jejich členů. Soukromou společností jest ta, která si za účel vytkla soukromý prospěch na př., když se dva neb tři spojí ku provedení obchodu.†) Avšak ačkoli soukromé společnosti ve státě se utvořily a v něm dále trvají, jsouce jeho částí, nemá přece stát moci rozpustiti je beze všeho ohledu. Vždyť na základě práva přirozeného smí se člověk spolčovati: stát pak proto jest, aby chránil a zastával právo přirozené, ne aby je zničil, odstranil. Proto dovolil-li by stát zakázati občanům sdružovati se ve spolky soukromé, jednal by sám proti sobě, ježto z téhož důvodu a na tomže základě vznikl jako spolky soukromé, na přirozené po-
vaze lidské, jež nutí člověka, aby ku svému prospěchu spolčoval se s jinými. Stává se ovšem, že v některých případech má stát plné právo vystoupiti proti takovýmto spolkům, na př. jestliže vytčený cíl jejich nesouhlasí s mravností, spravedlností, neb je-li zřejmě na úkor veřejnému blahu. Ano, v takových případech má stát plné právo vystoupiti proti takovýmto spolkům na př. jestliže vytčený cíl jejich nesouhlasí s mravností, spravedlností, neb je-li zřejmě na úkor veřejnému blahu. Ano, v takových případech musí stát činně vystoupiti a spolky takové úplně zrušiti a nedovoliti ani, aby podobné ustaviti se mohly. Při tom však bedlivě musí dbáti toho, aby nezasáhl v právo občanů a neustanovil pod záminkou veřejného blaha něčeho, co by se přičilo rozumu. Neboť jen potud zavazují zákony lidské, dokud odpoví-

*) Kaz. 4, 9. 10.

**) Přisl. 18, 19.

***) S. Tomáš Contra impugnantes Dei cultum et religionem 2.

†) Tamtéž.

dají rozumu a neodporují tudíž věčně platnému zákonu Božímu. *) Máme tu především na mysli různá společenstva náboženská a řády duchovní, jež buď církev mocí svou sama založila, buď ze zbožné mysli její dítek vyprýštily. Jak veliké požehnání pokolení lidskému přinesly, o tom svědčí přčetné stránky historie. Poněvadž pak jsou založeny k rozšíření a zakořenění mravnosti, poučují badající o nich rozum, že zakládají se na právu přirozeném. Po stránce náboženské poslušny jsou ovšem jedině církve. Nemohou tedy světští panovníci osobovati si na ně nějakých práv aneb docela přenést na se jejich správu: stát si jich má spíše vážiti, starati se o jich trvání a kdyby potřeba kázala, hájiti jich proti bezpráví. Bohužel, zažili jsme zejména v poslední době zcela jiných věcí. Na mnoha místech zakročila vláda proti družstvům náboženským zcela bezprávně, násilně; nedbajíc ani zákonů občanských, zbavila je práva osoby mravní a oloupila je i o jmění. Na toto měla nepopíratelné právo církev, dále členové jednotlivých družstev, zakladatelové, kteří k určitému účelu jmění věnovali a konečně i ti, k jichž dobru nadání byla zřízena. Proto musíme rozhodně stěžovati si do nejvýše nespravedlivé loupeže této a to tím spíše, poněvadž se pronásledují pokojná, mírumilovná, všestranně užitečná družstva katolických mužů, a to v čase, kdy se všude prohlašuje úplná svoboda spolčování; kdežto s druhé strany dovoluje se v té příčině naprostá bezuzdnost, jak náboženství tak státu nebezpečná.

Jest vskutku nyní veliký počet nejrozmanitějších spolků, zvláště dělnických, ano daleko větší než za časů minulých. Nechceme zde pátrati po jejich vzniku, po cíli, za kterým pracují ani po směru, jakým se berou, jest však nade vší pochybnost jisto, že větším dílem poslouchají tajných vůdců a mají zařízení takové, jež neodpovídá ani dobru náboženskému, ani státnímu, a k tomu čelí, aby veškeru práci na sebe potáhly, tak aby tomu, kdo by do nich vstoupiti se zdráhal, vůbec žádné práce se nedostalo a aby tak bídě zahynul. —

Jest tudíž na křesťanských dělnících, aby se rozhodli, buď následovati svých soudruhů a vstoupiti do spolků náboženství nepřátelských, buď ustaviti spolky nové, síly své v nich soustřediti, aby se tím snáze mohli hájiti před nespravedlivým a nesnesitelným utlačováním. Že křesťanští dělníci musí učiniti to poslední,

*) Lidský zákon, dí sv. Tomáš, má závaznou moc zákona jen potud, pokud odpovídá zdravému rozumu. Z toho zřejmě plyne, že odvozuje se od zákona věčného. Pokud se však uchyluje od rozumu, nazývá se zákonem nespravedlivým, pak nemá závazné moci zákona, ale je spíše násilím. S. Tom. I. II. qu. 13. a 3.

uzná beze všeho každý, kdo nechce ztroskotati blaženost pokolení lidského. I shledáváme, že celé řady křesťansky smýšlejících mužů, porozuměvše požadavkům doby, snaží se neúměrně a zkouší všemi možnými a dovolenými prostředky přivésti dělnictvo na pravou cestu a do slušného postavení, začej zasluhují vši chvály. Zříme, kterak hledí zvýšiti blahobyť rodin i jednotlivců, pečují o to, aby urovnal se vzájemný poměr mezi dělnictvem a zaměstnavateli tím, že jim uvádějí na paměť jejich povinnosti vzhledem k zachovávaní předpisů sv. víry, což jest velice chvalitebné a zajisté správné, neboť jedině tyto předpisy vedouce člověka k mírnosti, zakazují každou výstřednost a udržují pokojné spolužití při vši nerovnosti stavů společenských. Za tou příčinou shromažďují se tito výtečníci, aby radili se o krocích ve prospěch dělnictva a aby spojenými silami uspíšili rozřešení předůležité této otázky. Jiní opět snaží se řemeslníky a dělníky sdružiti ve spolky a věnují své síly tělesné i duševní, své jmění k tomu cíli, aby zdárně a trvale prospívaly. Biskupové tuto činnost rozněcují a čile i činně podporují. Jejich jménem stará se svědomitě o duševní vzdělání členstva spolků dělnických mnoho kněží jak světských tak řádových. Konečně zámožní, dobře smýšlející, praví katolíci, nelitující žádných obětí, stávají se příznivci i soudruhy dělníků; věnují značné obnosy peněžité k zařízení a rozšíření spolků dělnických, které dělníka značně podporují, takže si může dosti vydělati nejen pro každodenní potřebu, ale že si může zabezpečiti i bezstarostnou budoucnost. Netřeba výslovně podotýkati, jak veliký užitek přinesla již tato mnohonásobná činnost obecnému blahu. V té příčině kojíme se nejlepší nadějí, jen vzrostou-li tyto spolky počtem a budou-li moudře řízeny. Jest tudíž povinností státu poskytnouti jim ochrany, ale do vnitřních záležitostí jejich nesmí se vkládati, neboť cizí vliv snadno ničí život, jenž z vnitra z vlastního principu vycházeti musí.

Doznati musí každý, že k udržení vnitřní jednoty i k souladné působivosti vnější, zkrátka ku zdárnému řízení spolku, potřebí jest nevyhnutelně důmyslu i moudrosti. Je-li tudíž spolčování právem občanů — a tím vskutku jest — jest také jejich právem dáti spolku zřízení i stanovy k vytčenému účelu vedoucí. Myslíme pak, že nelze dopodrobna určit, jaké zřízení a jaké stanovy spolky měly by vůbec míti, neboť to záleží vše na zvláštním rázu jednohokaždého národa, na zkušenostech, na způsobu a výnosnosti rozličných prací, na rozvoji obchodu a na mnoha jiných okolnostech, o nichž bedlivě uvažovati dlužno.

Avšak jest přece jedno všeobecné a stále platné pravidlo, jež záleží v tom, že spolky dělnické musí býti tak zřízeny a tak

spravovány, aby poskytovaly s dostatek vhodných prostředků k dosažení cíle, totiž k zjednání a zvelebení statků tělesných i duševních. Jest tudíž zřejmo, že především třeba dbáti náboženství. Náboženství, základ vši mravnosti, musí také býti základem každého spolku dělnického, neboť jinak by spolek v brzkou chvíli svůj původní ráz ztratil a octl by se na témže stupni s oněmi spolky, jež si náboženství úplně nevšímají a je zavrhují. Co by však prospělo dělníku, kdyby pomocí spolku nabyt sice statků pozemských, zahynula-li by však duše jeho, vši potravu zbavena byvši? Nebo co jest platno člověku, byť všecken svět získal, a na své duši škodu trpěl?*) V tom právě lišiti se mají křesťané od pohanů, jak učí Kristus Pán „nebo toho všeho pohané hledají. Hledejte tedy nejprve království Božího a spravedlnosti jeho: a toto všecko bude vám přidáno.**“) Majíce tudíž království nebeské za svůj poslední cíl, musí spolky především hleděti k tomu, aby se dbalo svědomitě náboženského vychování, aby jedenkaždý člen spolku znal své povinnosti k Bohu, co třeba věřiti a konati k dosažení věčné spásy. Nechť dále pečují spolkové všemožně o to, aby postavily se mocné hráze proti přívalu nesčetných bludův i mravní zkázy; nechť pobízejí členy své ku zbožnosti a věrné službě Boží, zvláště ve dny sváteční; nechť roznítí v nich lásku a úctu k církvi, společné to mateři všech, nechť povzbuzují ku poslušnosti její příkazů a k přijímání sv. svátostí, očišťujících duši od skvrn hříchu a naplňujících ji ctnostmi.

Zbudí-li se takto spolky dělnické na základě náboženství křesťanského, otevře se cesta k ustálení vzájemných poměrů mezi jejich členy, nastane svatý klid a kvetoucí blahobyt. Úřady spolkové buďtež rozděleny tak, aby vyhovující účelu, neohrožovaly svornost mezi členy tím, že by snad úředníci příliš se lišili od ostatních spolučlenů. Práva i povinnosti úředníků buďtež náležitě vymezeny, aby se nikomu neděla křivda.

Společná pokladna nechť jest svědomitě spravována. Výpomoc jednotlivci poskytovaná nechť se určí dle skutečné potřeby. Mezi vzájemnými právy a povinnostmi dělníků i zaměstnavatelů zachovejž se vždy žádoucí shoda. K vyřízení stesků nechť zvolí se zvláštní výbor, sestávající z mužů bezúhonných a rozšafných, jichž výrok rozhodně a neodvolatelně by platil. Ovšem musili by zasedati v tomto výboru zástupcové jak dělníků tak zaměstnavatelů. — Dále musí se starati spolky o to, aby nikdy práce nescházelo, potom, aby dělníci řádně přispívali do společné pokladny, z níž by se vypomáhalo jednotlivcům nejen

*) Mat. 15, 26.

**) Mat. 32, 33.

v nenadálém neštěstí, ale i v čas nedostatku práce, v nemoci i ve stáří.

Jsme pevně přesvědčeni, že, bude-li se těchto pokynů dbáti, dosti bude postaráno o blahobyt lidí chudobných, čímž katolické spolky stanou se také nemalou pákou ku povznesení blahobytu.

Z minulosti dá se dosti dobře správně souditi na budoucnost. Ač se časy ustavičně mění, opakují se přece podobné úkazy, poněvadž vše se řídí a spravuje prozřetelností Boží, jež všecko uzpůsobuje a podrobuje účelu dle svých věčných úradků. Dobře víme, že prvotní křesťané byli v opovržení hlavně proto, poněvadž byli po většině lidé chudí, dělníci, prací rukou svých se živící. A hle, ačkoli se jim nedostávalo ni majetku ni moci, dosáhli přece povlovně přízně bohatých a ochrany mocných. Poskytli světu vzorný příklad pracovitosti, pilnosti, mírumilovnosti, spravedlnosti a zvláště obětavé lásky, takže rozptýlily se všechny předsudky proti nim chované, umlkly žaloby lidí zlovolných, a pohanská nevěra musila ponenáhlu ustoupiti zářícímu světlu pravdy křesťanské.

Dnes stala se palčivou otázka dělnická; aby se rozřešila cestou mírnou, zákonitou, o to jedná se především státu. A tu se nemýlíme, řekneme-li, že křesťansky smýšlející dělníci uspíší správné rozřešení této otázky, jestliže se budou v dobře organizovaných spolcích za moudrého vedení ubírat touže cestou, po které kráčeli první křesťané nejen ku svému blahu, ale i ku blahu celé společnosti lidské. Neboť, byť vládla člověkem sebe silnější moc předsudku, byť jím lomcovaly sebe mocněji náruživosti, přece všude ještě, kde zlovůle neutlumila nadobro citu pro právo a pravdu, kloniti se bude přízeň občanstva k mužům, kteříž na prapor svůj napsali si za heslo pilnost a mírnost; veřejnost vždy ujme se strany, jež váží si spravedlnosti nad všechen zisk a jež bez ohledů věrně plní své povinnosti. Rozšíření a zmohutnění dělnických spolků katolických přinese také žádoucí užitek oněm dělníkům, již zřekli se vši víry i mravnosti: usnadní jim návrat k lepším názorům. Nešťastníci tito přicházejí přechasto k smutnému přesvědčení, že jsou hanebně klamáni lichými sliby, vidí, že pranic jim neprospívají jejich spolky, v nichž vládne místo bratrské lásky ustavičné spory společně s nesvědomitou a nevěreckou chudobou duševní; pociťují, že čím dále tím tvrději i nelidštěji nakládají s nimi hrabiví zaměstnavatelé a že jsou ceněni jen dle výše zisku, jež svým pánům přinášejí, a tak na těle i na duchu zdrceni chtějí by sice vyváznouti z tohoto ponižujícího otrotví, než netroufají si buď ze studu neb z obavy, aby se jim nevytýkala neuvědomělost a zpátečnictví. Všem těmto

mohly by katolické spolky zdárně prospěti, kdyby kolísajícího — po odstranění překážek — pobídli do svého středu a zmoudřevším popřáli bratrské ochrany.

Ukázali jsme vám, ctihodní bratři, kdo jest povolán ku spolupůsobení při řešení přenesnadné otázky dělnické a zároveň, jak by každý spolupůsobiti měl. Nuže přilož každý, koho se týká, ruky své ku dílu a to bez průtahů, aby otálením nestalo se zlo nezhojitelným a všechno lék potom zbytečným. Vladařové dávejtež v tom směru moudré zákony a vhodná nařízení; zaměstnavatelé a boháči buďtež pamětlivi svých povinností; dělníci, o jichž věc tu především běží, hajtež zájmů svých jedině cestou zákony dovolenou. Poněvadž pak náboženství jest jedině s to vyhladiti zlo z kořene, jak shora jsme dokázali, ať všichni povolání usilují o to, aby rozhodně zavládly všude *křesťanské* mravy, bez nichž žádná sebe moudřejší opatření nemohou zjednati pražádného blahobytu.

Církev pak, pokud se jí týče, nebude jistě otáletí svou všestrannou pomocí, ale činnost její bude tím větší, čím větší volnosti v jednání se jí dopřeje. To nechať mají na paměti zejména ti, v jichž rukou jest blaho státu. Nechať veškero duchovenstvo věnuje veškery své síly jak tělesné tak duševní této důležité úloze, a pod vaším vedením a dle vašeho příkladu, ctihodní bratři, nechať uvádějí všem stavům na paměť a vštěpují do duše zásady sv. evangelia, nechať všemi možnými dovolenými prostředky pracují o blahu lidu, především pak ať nezapomínají na korunu všech ctností, na lásku, ale ať ji chovají k sobě navzájem, a i v ostatních stavech vyšších i nižších ať ji všemožně rozněcují a podporují. Vždyť veškeru spásu jen v lásce hledati dlužno, ovšem v lásce křesťanské, jež jest souhrnem všech příkázání sv. evangelia, jež jest vždy ochotna obětovati i samu sebe pro blaho bližního, jež jest zázračným protijedem proti pýše a sobectví i požitkářství, již krásně zobrazil sv. Pavel slovy: „Láska trpělivá jest, dobrotiva jest nehledá, co jejího jest všecko snáší, všeho trpělivě čeká.“ *)

*) 1. Kor. 13, 4—7.

XXXI.

Lev XIII. a otrokářství.

Církev katolická snažila se od dávných časů docílit, aby zrušen byl hnusný obchod s otroky, aneb aby alespoň zmírněny byly neskonale útrapy těchto nebohých tvorů. Než marné bylo všecko úsilí její.

Nemohlo býti zajisté krásnější a významnější oslavy kněžského jubilea Lva XIII., než stalo se v Brasílii tím, že císařská vláda předložila sněmovně poslanců osnovu zákona o bezpodmínečném zrušení otroctví. Svatý Otec dal své radosti nad tímto šlechetným činem výraz v encyklice „*In plurimis*“ ze dne 8. května 1888, svědčící biskupům brasílským.

Praví, že ze všeho zla, kteréž z prvotního hříchu vzešlo, nejžalostnějším jest „otroctví, v němž velká část lidské rodiny od věků vězí.“ Člověk určen byl od Boha, aby panoval nad zvířaty, a nikoli nad bližními. Ale po pádu počali lidé, nemajíce k sobě na vzájem lásky a úcty, považovati své bližní jako zvířata zrozená pro jho. I stalo se, že později ti, kdož ve válce se stali vítězi, uvrhovali nepřátele své v otroctví, nedbajíce společnosti původu, důstojnosti lidské a obrazu Božího. A pokolení lidské rozděleno ve dvě: v poražené otroky pod vítěznými pány. Lev XIII. uvádí pak, že otroctví kvetlo u starých národů, i těch nejvzdělanějších, kteří nakládali s otroky jako s věcí nemající žádného práva. Pohanští filosofové a právníci snažili se dokázati, že otroctví jest nutným, oni spatřovali v otrocích bytosti hmotné a mravně nižší než jest člověk svobodný, pouhé nástroje, podrobené úplně vůli pánů svých. Z toho vznikla zášť v srdcích otroků, podezřívání a strach u pánů, na všech stranách vzpoury, boje a krveprolití.

Konečně objevilo se v lůně této propasti bídy divuplné světlo s nebes a milost Vykupitelova rozlila se po veškerém lidstvu. Skrze

ni povzneseni jsou všichni lidé z hrozného otroctví hříchu k vznešené hodnosti dítek Božích. Apoštolové hlásali tuto svatou rovnost, vycházející ze křtu, a svatý Pavel nepřestává křesťanům uváděti na paměť: „*Není žid, ani pohan, není služebník, ani svobodný, není muž, ani žena, neb všichni vy jedno jste v Ježíši Kristu.*“ *)

Tyto nauky vyklíčily jako símě Boží a zkvétaly ku štěstí lidstva.

Lev XIII. líčí pak, jakým způsobem církev si počínala při díle civilisace. Ona poučovala člověka nejprvé o společnosti člověka s člověkem, národa s národem v Ježíši Kristu, ona uvědomovala ho, že mají všichni lidé jeden a týž konečný cíl. Na tomto základě snažila se církev, jako dobrá máti, zmírniti osud otroků, označujíc vedle nauky apoštolské práva a povinnosti otrokův i pánův.

Otrokům kladla na srdce, aby byli povolnými i vůči pánům tvrdého srdce a oslazovala jim povolnost tu nadějí na nebeskou odměnu za každý dobrý skutek.

Pány pak napomínala, aby nakládali s otroky vlídně, jsouce pamětlivi slov sv. Pavla „*že Pán jejich jest v nebesích a přijímání osob není u Něho.*“ **)

Otrok, od Boha osvobozen, nemá si stěžovati na osud svůj; pán, služebník Ježíše Krista, nemá býti zatvrzelým, nýbrž vážit si v otroku důstojnosti lidské a důstojnosti nadpřirozené, které jednoho činí druhému rovným před Bohem. Slova, jimiž sv. Pavel doporučil Onesimovi svého uprchlého otroka Philemona, dokazují, jak dle těchto nauk na prospěch domácí společnosti jednati se má. „*Ty pak — píše — přijmi ho, jako vnitřnosti mé, již ne jako služebníka, ale mého služebníka nejmilejšího bratra.*“ ***)

Kdežto pohané nakládali s otroky krutě a nemilosrdně, chovali se křesťané k nim vlídně a slušně. Za to vděčiti jest církvi. Ona snažila se nejprvé přizpůsobiti duše otroků křesťanským mravům a odvrátiti je od ducha vzpoury. Aby jim poskytla útěchu za bídný jejich los na zemi, obracela jich zraky k nebesům. Tito otroci, tak trpělivi a oddaní, byli poslušni ve všem, co se nepřičilo přikázáním Božím. A žádalo-li se od nich, co Bůh zakazuje, snášeli nejkrutější tresty s klidnou myslí a nikdy nemohli je obviňovati z piklů a vzpour.

Kdež církvi se dostalo pokoje, nepopírali její učitelové pánům právo na služby jich otroků, ale vzpírali se co nejrozhod-

*) Galat. 3, 28.

**) Efes, 6, 9.

***) Filém. 12, 16.

něji ukrutnostem, kteréž pohané shledávali zákonnými. Svatý Jan Zlatoústý vyslovil se, že za jeho času nebylo již otroctví v dřívějším smyslu slova. Svatý Ambrož vyznamenává se určitostí, s kterouž označuje, co křesťanský zákon vyžaduje od pánů a co od otroků. »Nám křesťanům, praví Lactantius, otroci nejsou otroky, my nazýváme je bratry v duchu a nakládáme s nimi jako s takovými a jako se služebníky Božími, jimiž jsme i my.“*)

Církev chápala se každé příležitosti, aby otroky osvobozovala, a její napomenutí nezůstávala bez výsledku; svatý Jeroným nám to dosvědčuje Papežové nespustili nikdy s očí tuto část stádce jim svěřeného. Svatý Řehoř Veliký prohlašuje svobodu otrokům, kteří vstupují v stav náboženský. Hadrian I. žádá pro ně svobodu manželství. Innocenc III. zakládá řád sv. Trojice na osvobozování otroků, kteří padli do rukou Turků. Honorius III. a Řehoř IX. potvrzují řád Milosrdenství, k stejnému účelu založený. Řehoř IX. vybízí křesťany, aby vykupovali otroky na odpuštění hříchů svých. A tak jest nekonečná řada dobrodiní, kteráž církev otrokům prokázala.

Na konec 15. století obnovilo a rozšířilo se otroctví, když u křesťanů již téměř úplně zaniklo, objevem nových krajů v Africe, Asii a Americe. Ku vzdělávání půdy v těchto zemích a vykořisťování jich přírodního bohatství bylo potřebí nesčetných pracovních sil. Pius II. odsoudil otrokářství svým listem ze dne 7. října 1462 a Lev X. naléhal na krále portugalského a španělského, aby hnutí lidokupectví učinili konec. Pavel III. prohlásil slavným dekretem, že každý člověk má právo náležeti sobě samému, žítí ve společnosti s vlastními zákony, a získati a míti majetek. Urban VIII., Benedikt XIV. a Pius IX. byli rovněž horlivými zastanci svobody Indů a Negrů, i pohanů. Pius IX. žádal na kongresu vídeňském důrazně odstranění obchodu s otroky. Řehoř XVI. uvedl na pamět a obnovil všechny dekrety sv. Stolice v tom směru.

Nyní jest otrokářství na moři odstraněno, ale na pevnině bují dosud v celém svém hnuse, a to hlavně v Africe. Lev XIII. líčí hrůzy tohoto obchodu. Dle svědectví cestovatelů prodá se každý rok 400.000 Afričanů jako zvířata a polovička jich zhyne na cestě. „My, již představujeme osobu Krista — tak žaluje — nejmilovanějšího Spasitele a Vykupitele všech národů, My jsme sotva s to vysloviti, jaký bol Nás jímá při pohledu na tyto nešťastné národy, s jakou láskou vztahujeme k nim ruce své, s jakou touhou si přejeme moci jim přispěti, aby osvobození od

*) Fivin. Instit. I. V. c. 16.

otroctví lidem a od pověry, mohli konečně sloužiti jedinému Bohu, pod velice jemným jhem Kristovým a státi se s námi účastníky dědictví nebeského.«

Papež obrací se na konec s vřelými slovy na panovníky, žádaje jich, aby se přičiňovali o úplné odstranění otrokářství, a vyzývá misionáře, aby po příkladě Petra Clavera, jenž čtyřicet roků svého života zasvětil africkým černým otrokům a jichž apoštolem byl prohlášen, zmužile pokračovali v apoštolském díle svém.

Dne 24. května r. 1888 přijati od sv. Otce v slavné audienci poutníci zvláštního druhu. Byli to věřící z Lyonu, kde stála kolébka díla Propagace víry, pak dvanáct misionářů z Alžíru, dále dvanáct černých otroků od misionářů vykoupených a dvanáct Kabyľů v bílých burnusech. Vůdcem jejich byl proslavený kardinál *Lavigerie*, primas africký, nejhorlivější odpůrce otrokářství. *)

Výmluvný kardinál oslovil papeže delší řečí, v níž pravil: „Ó, svatý Otče, jak budou černoši naší Afriky jednou velebiti Vaše jméno! Jak bude jim drahým a svatým, až se dovědí, s jakou láskou otcovskou jste pozdvihl hlasu svého v jich prospěch, když všichni se zdáli býti lhostejnými k osudu jejich, s jakou láskou apoštolskou jste pro ně žádal spravedlnost a pokoj! Zdá se, svatý Otče, že Božská Prozřetelnost zařídila vše, abyste mohl při nejbližší příležitosti přijati díky tak spravedlivě zasloužené a zřítí před sebou utvrzení Svých slov. Jest to poprvé v postupu věků, že křesťanští černoši, přicházející ze samého středu Afriky, předstupují před náměstka Ježíše Krista; oni přicházejí do Vašeho města Říma v týž den, kdy Váš hlas jako ozvěnou hlasu Vašich nejslavnějších předchůdců Řehoře, Innocence III. a Benedikta XIV. uvedl svět na paměť práva lidskosti a přírody, tak hanebně urážena, jakož i povinnost křesťanů, učiniti konec takým ukrutnostem.

Bylo to u hrobů svatého Petra a sv. Pavla, kde slyšeli Vás v krásné mluvě Vaší encykliky vzpomínati, že tito dva velcí

*) *Karel Martial Allemand-Lavigerie* narodil se 31. října r. 1825 v Bayonnu. Jeho otec byl úředníkem a určil jej pro studia právnická. Ale on cítil v sobě povolání státi se knězem. Po odbytých studiích bohosloveckých stal se profesorem církevních dějin na Sorboně. Když r. 1840 vypukly bouře v Syrii, svěřeno mu posláni na Východ. Po svém návratu jmenován auditorem rotae za Francii v Římě. Brzy stal se papežským domácím prelátem a r. 1863 biskupem v Nancy. Čtyři léta později byl pro něho zřízen arcibiskupský stolec v Alžíru. V Africe věnoval velikou pozornost otázce otrokářské a stal se původcem mocného hnutí protiotrokářského. Avšak i jinak stal se dobrodincem severní Afriky jako neunavný apoštol náboženství a osvěty. Zřídil veliký počet misíí, škol, nemocnic a pod. Zemřel r. 1892.

apoštolové prohlásili zrušení otroctví, hlásající svobodu, již Ježíš Kristus udělil všem lidem, očištěným svým utrpením a svou smrtí. A nyní zří Vás, svatý Otče, a jest jim, jakoby ještě jednou slyšeli Petra živoucího ve Vaší posvátné osobě, a oni opakují s Otcí chalcedonskými, co tito řekli o jiném Lvu, který napříště nebude jediným, jenž v církevních dějinách ponese jméno Velikého: „*Petrus per Leonem locutus est!*“ Oni Vás vidí a rozpomínají se, že Pavel, učitel národů, byl zajatcem, když u přítomnosti pohanských tyranů pozdvihl hlasu svého, aby žádal svobodu otroků: „*Paulus, vinctus Jesu Christi*“, tak započal svůj list k Filemonovi, aby mu doporučil otroka Onesima. On nebyl pouze zajatcem, on skláněl se pod tíží let, neboť opakuje: „*Paulus, senex et vinctus Jesu Christi.*“

Než zajetí a staroba jeho nezabránily, aby hlas jeho nebyl slyšán až v nejzazších končinách světa, aby nebyl pronikl skrze věky a aby ještě nyní nevyžadoval od křesťanů, aby žádného člověka nepovažovali za otroka, nýbrž všechny za drahé bratry v Ježíši Kristu: „*Non jam ut servum, sed ut fratrem carissimum suscipe!*“

Toto jest příčinou, že svatý Pavel ve svém zajetí a na vzdor svému stáří obdařen byl silou s hůry a s touto božskou silou mládí se vrací na udolání těch, kdož silnými býti se zdají, a slovo rozpíná se k letu orla, aby osvítilo rozumy se vzpírající a došlo srdcí nejzatvrzelejších: „*Renovabitur ut aquilae juventus tua!*“

A co zříme jiného, vidoucí Vás, svatý Otče, jak přemáháte, chtěje vyhověti lásce Svých synů, jakoby zázrakem obtíže, jimž mládí by podleгло, a jak od tohoto hrobu Petrova, u něhož nenalézáte více svobody, Vaše Svatost ohlašuje otrokům naší Afriky ranní červánky jich svobody: *Renovata est ut aquilae juventus tua!*

Budtež požehnán, svatý Otče, že jste na jich prospěch pronesl slovo útěchy a lásky!“

Svatý Otec odpověděl:

„Jest to, jak jste podotkl, poprvé, že papež zří před sebou v Římě potomky dávných křesťanů Afriky, této země kdysi na svaté tak bohaté a od věků tak smutné a bez útěchy. Jak jste pravil, pane kardinále, od počátku Našeho pontifikátu upírali se zrakové Naši na tuto vyděděnou zemi. Naše srdce se chvělo při pohledu na bezpočetné bídy, fysické i mravní, jichž jest jevištěm. Přemýšleli jsme, jak bychom v mezích Našich sil poskytlí jí léku účinného. Znovuzřízením starého sídla v Karthagu chtěli jsme docílit, aby ožila památka na Cypriány a Augustiny a jich kdysi kvetoucí křesťanské obce, a měli jsme na mysli takto při-

pravovati znovuzřízení staré církve africké. K tomu účelu rozhlíželi jsme se po všech místech této tajuplné pevniny, kde tolik milionů duší neslyšelo nikdy slova evangelia, a poslali jsme jim tam misionáře a odvážné a horlivé apoštoly.

Naši duši nepřestává plniti zármutkem a lítostí myšlenka, že tak veliký počet lidských stvoření jest násilně uvrženo v hanebné a ponižující otroctví. V těchto dnech uveřejnili jsme encykliku k biskupům brasilským, o níž jste se zmínil. Blahopřáli jsme jim k šťastnému úspěchu v jejich zemi, pojednali jsme o katolickém učení a o stálé péči římských papežů v té záležitosti a vyzvali jsme důrazně ty, kdož mají moc v rukou, aby učinili konec hnusnému obchodu, kterýž se nazývá „vývoz Negrů“, a aby se uchopili všech prostředků, aby tato hlíza přestala zneuctivati pokolení lidské. A poněvadž africká pevnina jest hlavním jevištěm tohoto obchodu a vlastním územím otrokářství, doporučujeme v této encyklice všem misionářům, kteří tam sv. evangelium hlásají, aby věnovali všechny své síly, ano i život svůj tomuto dílu vykoupení, po příkladu slavného Petra Clavera, jehož jsme nedávno kanonisovali. Těmto misionářům položili jsme zároveň na srdce, aby vykupovali tolik otroků, kolik jim bude lze, aneb alespoň aby jim zjednali všemožnou úlevu svou láskou jako otcové a apoštolové.

Ve vás však, pane kardinále, klademe největší naději, že docílen bude úspěch přetěžkého díla a misionářství v Africe. Známe Vaši neunavnou a prozíravou horlivost; víme, co jste až podnes učinil, a chováme důvěru, že neustanete dříve, dokud vaše veliké podniky nebudou zdárně provedeny.“

Lev XIII. poskytl šlechtnému a neohroženému kardinálu všemožné podpory. Na jeho přání utvořily se v Belgii legie misionářů, aby hlásali v Congu sv. evangelium. Sv. Otec snažil se, aby i v Německu tak se stalo. Dne 20. dubna 1890 psal kardinálu kolínskému: „Obdrževše od císařské vlády pro katolické misionáře volný vstup do krajin, pod německým protektorátem se nalézajících, klademe Vám a ostatním biskupům, kteří se nalézají v čele diecésí, na srdce, abyste bedlivě pátrali, zda v duchovenstvu německém, které podalo tolik důkazů vytrvalosti a apoštolské horlivosti, by se našli kněží povolání Bohem, aby přinesli světlo evangelia nešťastným národům Afriky.“ Svatý Otec vyzývá zároveň biskupy, aby zřídili národní seminář pro africké misie. Vyzvání sv. Otce neminulo se s účinkem a za nedlouho přicházely chvalné zprávy o blahodárném působení německých katolických misionářů v dalných končinách afrických.

XXXII.

Výtržnosti za pobytu francouzských poutníků v Římě na podzim r. 1891.

Na podzim r. 1891 přišel veliký počet francouzských poutníků, hlavně dělníků, do Říma, aby vzdali sv. Otcí, „papeži dělníků“, své díky, že tak stkvělým způsobem se ujal lidu dělného. Dne 1. října navštívili někteří z nich pantheon, v němž se nalézá hrobka krále Viktora Emanuela. Tři poutníci zapsali svá jména do seznamu návštěvníků a připojili slova: „Vive le Pape!“

Vysloužilec, který u hrobky na stráži se nalézal, vyběhl na ulici, zavolal dva strážníky a dal tyto poutníky zatknouti. Rychlostí blesku roznesla se zpráva o této události po městě, a sice v tom smyslu, že hrob králův byl poutníky potupen. Množství rozzuřeného lidu vniklo do pantheonu a ohrožovalo poutníky. Zatím na rychlo vydán leták, v němž událost takto se líčila: „Dnes o polednách stal se případ v pantheoně, kterýž naplní rozhořčením každého Vlacha. Poutník vnikl do chrámu, a přiblíživ se ke stolu, na němž leží zápisník návštěvníků hrobu otce vlasti, napsal do něho: „Vive le Pape-Roi.“ „Mort à Humbert!“ „A bas Victor-Emanuel!“ Pak naplival na zápisník. Vinník byl donucen pokleknouti a zvolati: Vive l'Italie!“ „Vive le Roi!“

Účinek letáku toho byl ohromný. Lid zuřil, a Řím byl po celé tři dny jevištěm výtržností a útoků na francouzské poutníky a na katolické kněze. Výkřiky: „Ať zhynou kněží!“ „Ať zhyne katolická Francie!“ „Sláva Sedanu!“ „Ať zhyne papež!“ „Do Tiberu s Francouzi!“ „Na šibenici s poutníky!“ rozléhaly se dnem i nocí ulicemi a rozzuřené davy snažily se vniknouti i do Vatikánu, a nemohouce zmocniti se osoby papežovy, spalovaly jeho obraz, zahrnujíce jej potupami. Italská vláda nejen že proti vý-

tržníkům nezakročila, ona spíše schvalovala tyto demonstrace jako projevy vlastenectví a dynastické věrnosti. Na telegram římského starosty, obsahující protest proti události v pantheonu, odpověděl král Humbert, že jest za tento projev věrnosti povděčen. Ačkoli vyšetřováním vyšlo na jevo, že událost v pantheoně neměla z daleka onoho významu, jež jí nepřátelé církve přikládali, a ačkoli státní sekretář kardinál Rampolla nařídil papežským orgánům, aby jednání poutníků pokáraly, stávaly se demonstrace stále hrozivějšími a neomezily se pouze na Řím, nýbrž rozšířily se i na jiná města italská. Na schůzi politických a veteránských spolků, konané za předsednictví Menottiho Garibaldiho, stalo se toto usnesení: „Prohlašujeme, že čl. 1. ústavy („katolické náboženství jest náboženství státu“), jakož i garanční zákon *odporují právu národnímu*, a ukládáme předsednictvu, aby všemi prostředky působilo k tomu, by toto zákonné ustanovení bylo zrušeno.“ Ze všeho vysvítalo, že nepřátelům církve přišel ukvapený čin francouzských poutníků velice vhod. Postavení sv. Otce stalo se nesnesitelnějším než dříve.

Sv. Otec přijal dne 5. listopadu poslední účastníky francouzské pouti, jichž jménem kardinál Langenieux vyslovil politování, že další pouti přestati musí. Papež odpověděl, že i tento truchlivý úkaz trpělivě snášeti musí.

Demonstrace proticírkevní staly se předmětem debaty v rakouské delegaci.

V sedění tohoto sboru dne 27. listopadu 1891 odbývaném pojednal o nich delegát *Zallinger*. Vyjádřil pocity katolíků v Rakousku a v celém světě o situaci papeže v Římě, poukazuje k útokům a demonstracím, které se proti papeži udály. Katolíci musí si přát, aby hlavě církve dostalo se takového postavení, které jí přísluší, totiž pevná, úplná suverenita ve vlastním území. Kdo bojuje proti teritoriální neodvislosti papeže, bojuje proti neodvislosti církve. Ale právo církve raziti si bude neodolatelně dráhu, neboť idea církve všude proniká, a déle ani bajonety ji nezadrží. Není to vnitřní italská otázka, nýbrž otázka zevnitřní, mezinárodní, katolická. Proti nárokům sv. Otce nelze činiti námitky, neboť jsou nejlegitimnější celého světa a podporou vší legitimacy.

Zpravodaj kn. *Windischgrätz* prohlásil vzhledem k vývodům delegáta *Zallingera*, že také si přeje, aby idea jím vyslovená se uskutečnila, ale to může učiniti pouze Italie. Nesmí se ale přehlédnouti, že události v Italii staly se následkem idey národnostní elementární silou světových událostí, a musí se vysloviti

pouze naděje, aby otázka světské moci papežovy mírnou cestou s katolíky uspokojujícím způsobem byla vyřízena.

Ministr zahraničních záležitostí hrabě *Kálnoky* vyslovil se v ten smysl: Předmět ten točí se kol problému, který veliké duchy a politické hlavy k výrokům a hlubokému přemýšlení pohnul. Až posud nenalezlo se praktického vyřízení toho problému, a nevěřím, že slavná delegace ode mne očekává, že budu pojednávati o obtížné této otázce. Dvou bodů chci se však přece dotknouti. Pan zpravodaj dotekl se již v tomto směru některých náhledů. Chci ale právě ke dvěma bodům poukázati, které vláda má na paměti.

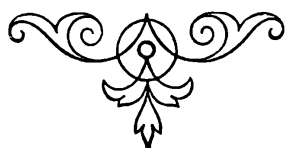
Jeden jest, že jest si toho vláda úplně vědoma, že ohromná většina obyvatelstva v naší vlasti jest katolického náboženství, a pečuje tudíž, aby pocity a oprávněná přání dle možnosti byly šetřeny. Vláda má jen přání, aby postavení sv. Otce bylo takové, aby znamenalo úplnou neodvislost, která hlavě katolické církve přísluší. Nechť jest takové, jaké papežství i papeže samého uspokojuje, neboť teprve, když spokojenost na této straně bude trvalá, bude mír mezi papežstvím a italským královstvím, jak si ho přejeme, dosažen. To jest naše nejvroucnější přání, a kdybychom mohli k tomu přispěti, neopomeneme v tomto směru dle nejlepší naší možnosti působiti. Druhý bod, k němuž chci poukázati, jest — myslím, že nevzbudím nikde odpor — že jest všeobecným přáním obyvatelstva, žíti s národem italským v míru a přátelství. Chceme s tímto sousedem žíti v dobrém styku v každém směru a jdeme ještě dále, neboť vstoupili jsme s ním v politický spolek, který zároveň jest jedním základem naší politiky. Nuže pánové! Myslím, že pan del. Zallinger musil si totéž říci. Jak můžeme tedy smělou rukou, jak on to učinil, dotknouti se tohoto problému, aniž bychom urazili city italského národa, jež uraziti nemáme příčiny ani přání. Konkluse se z poukázání k těmto dvěma bodům nejeví žádná, neboť, jak jsem již z počátku řekl, k praktickému rozluštění tohoto problému nenalezl prozatím nikdo cesty a prostředků.

Tato slova způsobila ve vládních kruzích italských veliké vzrušení a stala se předmětem veřejných útoků na papežství v italské sněmovně. Předseda ministerstva *di Rudini* vyslovil se, že nechápe, jak se v italském parlamentě může mluvit o světské moci papežově, otázka ta jest prý od dvaceti roků mrtva. Pak dokazoval, že Rakousko v otázce světské moci papežovy zaujímalo vždy stanovisko Italii příznivé, a tvrdil, že kdyby jednota Italie byla ohrožena, rakousko-uherská armáda by stála na straně Italie. Při této příležitosti prohlásil *Crispi*, že nepovažuje garanční

zákon za zákon základní, a že by jej byl zajisté změnil, kdyby se mu bylo ponechalo času.

Dne 14. prosince 1891 pojednal sv. Otec v allokuci o posledních výtržnostech. Pravit, že pokoj církve ve dvojím směru jest ohrožován: s jedné strany zuří se slovy proti činu některých cizozemců, kteří jednali pouze v dětinné zbožnosti, a byli prosti všech úmyslů politických, a prohlašuje se, že papežství musí se zničití třeba násilím; s jiné strany snaží se při nepřátelství na pohled nepatrném vlada vštípití přesvědčení, že papež se chová nepřátelsky vůči Italii, vzpírá se na oko odstranění zákonův, které jsou domněle papežství na prospěch, ale pracuje úsilovně k tomu cíli, aby papežství bylo bezpodmínečně podrobeno státu. Volné styky papeže s věřícími s obou stran se stěžují, a postavení papežovo stává se vždy nesnesitelnějším. Lev XIII. ubezpečoval, že neopustí stanoviska Pia IX., a že bude neústupně žádati úplnou nezávislost Říma, kterýž božským zákonem a hlasem věkův papežství odevzdán jest. Dále vyslovil své pevné přesvědčení, že práva papežství se nepřičí velikosti a nezávislosti Italie. Na konec napomínal sv. Otec ředitele státův, aby zamezili stále se vzrůstající bezbožnost a mravní zkázu, a vyzýval katolíky, aby, majíce před očima nebezpečí hrozící víře a úklady proti papežství, v úzkém spojení s papežstvím postavili nezhornou hráz proti nepřátelům církve.

U přijetí kardinálského kollegia dne 23. prosince oznámil sv. Otec, že svou sociální akci nepovažuje za skončenu encyklikou o dělnické otázce. Pravit, že lituje, že způsobem nedůstojným bylo mu zabráněno přijímatí poutníky z kruhů dělnických a jim své sociální zásady objasňovati. Zapřisáhlí nepřátelé papežství potírají jeho sociální činnost, poněvadž by mohla zvýšiti slávu a vliv jeho, a prohlašují zároveň jeho iniciativu na zrušení otroctví za zbytečnou, ale že papežství nicméně bude pokračovati v poslání, kteréž mu Prozřetelností bylo v světě vykázáno, totiž v poslání míru, spásy a vykoupení, a sice i na prospěch těch, kdož proti papežství nepřátelsky se staví.

XXXIII.

Lev XIII. a poměr francouzských katolíků k republikánskému zřízení.

V táboře francouzských katolíků bylo od delší doby pozorovati sváry, které hrozily vésti k úplnému rozštěpení. Příčinou jich bylo, že jedna část, majíc přesvědčení, že nesmířitelný odpor proti republikánskému zřízení jest na újmu věci katolické a může jí způsobiti škody nesmírné, radili, aby katolíci učinili smír s republikou, kdežto naproti tomu druzí, majíce na paměti zášť rozhodujících republikánů proti všemu katolickému a nepřátelské činy republikánské vlády proti katolické církvi, trvali na tom, aby katolíci věrni zůstali zásadě monarchické a republikánské zřízení všemi silami potírali. Lev XIII. nesl toto rozdělení velice těžce a neustal pomýšleti na to, jakým způsobem rozpor ten odstraněn by býti mohl, aby věci katolické ublíženo nebylo.

V měsíci listopadu r. 1890 pozval kardinál Lavigerie důstojníky francouzského středomořského loďstva do arcibiskupského paláce v Alžíru k snídani, při kteréž procesl připitek, jenž vzbudil v celé Francii velkou pozornost. Připomenuv slavné činy francouzského námořnictva, kteréž velice k zabrání Alžíru přispěly, projevil kardinál své potěšení, že vidí shromážděny zástupce této mariny kolem sebe, jenž si byl zvolil Alžír svou druhou vlastí, aby tím účinněji Francii sloužiti mohl. Pak pokračoval: „Vůči minulosti, jejíž rány dosud jsou nezaceleny, a vůči budoucnosti, kteráž dosud má hrozivou tvář, jest jednota naší nejcitelnější potřebou. Jednota jest také — dejte si říci — nejvroucnějším přáním církve a jejích pastýřů na všech stupních hierarchie. Ovšem nežádá na nás, abychom se zřekli slavných vzpomínek na minulost, aniž pocitů věrnosti a vděčnosti, které všem lidem jsou ke cti.“ Když pak kardinál rozeslal později do-

slovné znění tohoto přípitku svému duchovenstvu, uvedl zároveň, jak sv. Otec dříve se vyslovil v příčině účasti katolíků na veřejných záležitostech. „Jest věcí povinností a ctí katolíků — tak dodal — přičiniti se, aby nynější stav církve ve Francii se ne-prodlužoval, a k tomu cíli nemají než jediný praktický prostředek, a sice ten, k němuž jim sv. Otec výslovně radil: bráti rozhodně účast na veřejných záležitostech, nikoli jako protivníci nynější vlády, nýbrž vyžadující svých občanských práv v republice, kteráž nám vládne. Toto přilnutí musí býti dílem resignace, rozumu a pro nás katolíky dílem svědomí.“

Přípitek kardinálův a dodatečné jeho výroky způsobily v kruzích francouzských katolíků veliké vzrušení. V listech katolických rozpředla se živá polemika a většina projevovala svůj nesouhlas s názorem kardinálovým. Monarchisté byli pobouřeni a rozčilení jejich vzrostlo ještě, když časopis „Univers“ uveřejnil dne 20. listopadu 1890 list kardinálův k jistému francouzskému katolíku, v němž kardinál vyslovil své přesvědčení, že ve Francii jest jediné možné ono státní zřízení, kteréž si země zákonitě dala. Kardinál podotkl, že monarchie ve Francii s hrabětem Chambordem se zavraždila.

Když pak některé listy tvrdily, že kardinál radí katolíkům, aby bezpodmínečně se podrobili republice a všechna její opatření schvalovali, ohradil se proti tomu kardinál listem ze dne 6. prosince 1890 slovy: „Kardinál vyslovil své připojení se stanoviska čistě politického zmíniv se, že se podrobí platné vládní formě a že ničeho proti ní podnikati aniž podporovati nebude. S náboženského stanoviska však zachovává si své právo, vzdorovati všemu pronásledování a vyzýváti všechny katolíky, kteří se nynější státní formě podrobili, aby kolem něho se kupili.“

Někteří francouzští biskupové obrátili se na Vatikán s dotazem, jak se zachovati mají. Státní sekretář dal jim v brzku jasnou odpověď. Kardinál Rampolla klade v listě svém nejprve váhu na nezbytnost shody mezi katolíky. Pak uváděl, že církev, jejíž poslání jest Božské, neprotiví se žádné státní formě, že povznášejíc se nad spory strannické, má především prospěch náboženství na zřeteli; že k tomu cíli uznává moci občanské a udržuje s nimi spojení, že však u vykonávání svého úřadu, jehož důležitost jde nad věci lidské, v ničem nepraejudikuje právům, kteráž ještě jiným příslušetí mohou, jak moudře se vyslovil Řehoř XVI. ve svém apoštolském listě *Sollicitudo* ze dne 7. srpna 1831.

V lednu r. 1892 zaslal papežský sekretariát kardinálu-arcibiskupu pařížskému list, v němž sv. Otec pojednává o povinno-

stech francouzských katolíků vůči vnitřním poměrům ve Francii. Napomínal katolíky, aby se vystříhali každé polemiky, která by mohla způsobiti rozčilení a vyzýval je, aby na ochranu svých náboženských práv a zájmů se postavili na ústavní půdu. Za nedlouho promluvil Lev XIII. přímo, a sice encyklikou ze dne 16. února 1892, svědčící arcibiskupům, biskupům, nižšímu duchovenstvu a všem katolíkům Francie, v níž slovy důtklivými vybízí, aby republikánské zřízení uznali a k uklidnění poměrů své vlasti přispěli.

Svatý Otec praví v úvodě, že láska jeho k Francii neustále poutala jeho pozornost k událostem, smutným i potěšitelným, které od několika roků v zemi té se sběhly. Pak uvádí, že se utvořilo spiknutí na zničení křesťanství ve Francii a že spiknutí to neběře ohledu na smýšlení většiny národa, na spravedlnost, na práva církve, ano ani na dobře pochopené zájmy politické. Praví, že potěšen četnými důkazy oddanosti Francouzů, povždy je napomínal, aby zdvojnásobili své úsilí na obranu víry a vlasti, kterýchž povinností prvního řádu žádný člověk v tomto životě vzdáti se nemůže. A pozdvihuje-li nyní opět hlasu svého, že činí tak, aby co nejdůtklivěji vyzval netoliko katolíky, ale všechny Francouze poctivé a dobré vůle, aby odvrhli daleko od sebe símě politického sváru a své síly věnovali jedině uklidnění své vlasti. Za hlavní základ míru a sociální ustálenosti prohlašuje náboženství.

Jest pravdou, stvrzenou dějinami všech národů, že jediné náboženství jest s to, udržeti společnost lidskou a tvořiti pevný základ pokoje každého národa. Život člověka ve společnosti má směřovati k jeho zdokonalení, netoliko hmotnému, ale i mravnímu, neboť jinak by byl spíše zlem, než dobrem. A toto mravní zdokonalení předpokládá nezbytně Boha a s Bohem náboženství, kteréž spojuje člověka s Bohem. Z té příčiny mají všichni občané jednomyslně usilovati, aby v národě se udržel duch náboženský, a mají povstati na jeho obranu, kdykoli nějaká škola atheistická, přes protesty přírody i historie, se pokouší, vyhnati Boha ze společnosti.

Dějiny Francie učí, že země tato za všecku svou slávu vděčiti má z veliké části náboženství. Francouzští katolíci mají pečovati, aby náboženství bylo zachováno, a to s tím větším úsilím, ano křesťanství mezi všemi sektami velice jest ohroženo. V tom ohledu nesmějí si dovolovati ani netečnosti, ani dělení se ve strany.

Lev XIII. odmítl pak rozhodně tvrzení, že se domáhá politické moci nad státem. Toto lživé tvrzení není nové. Již Kristus

byl obžalován, že káže neposlušnost vůči císaři, a průběhem věků neustávali nepřátelé církve obviňovati ji, že chce zmocniti se státu. A boj jest stále tentýž. Proti nepřátelům jest zapotřebí jednoty a vystříhání se všeho, co by tuto jednotu rušiti mohlo. Po tomto úvodě přikročuje sv. Otec k jádru: k otázce, jaké stanovisko mají katoličtí Francouzové zaujati vůči republice. Praví:

V tomto století vystřídaly se ve Francii různé vlády: císařství, monarchie, republiky. Se stanoviska pouhé abstrakce dalo by se určit, která z těchto forem jest nejlepší; také může se vši opravdivostí se tvrditi, že každá jest dobrá, když k svému cíli směřuje; totiž k veřejnému blahu, pro kteréž společenský řád zaveden jest. Může se podotknouti, že s hlediska relativního té neb oné vládní formě dlužno dáti přednost, poněvadž se k povaze a obyčejům toho neb onoho národa též hodí. Z té příčiny mají katolíci, jako všichni ostatní občané, plnou svobodu, dáti té neb oné formě přednost, poněvadž žádná z nich naukám zdravého rozumu a křesťanské doktriny se nepřičí. To ospravedlňuje úplna moudrost církve, kteráž v poměrech svých k politickým mocem na zevní formy nehledí a jedině veliké, náboženské zájmy národů na zřeteli má. Může-liž každá státní forma býti dobrou, jest tudíž netoliko dovoleno, ale jest to příkazem, přijati nové vlády, kteréž světskou moc představují; přicházíte všechna moc z Boha. Z toho se vysvětluje, že církev ve své moudrosti udržovala své styky s četnými vládami, které ve Francii v tomto století — nikdy bez mohutného a hlubokého otřesu — se vystřídaly.

Takovéto jednání jest nejbezpečnějším a nejlepším měřítkem pro všechny Francouze v jich poměru k republice, nynější vládě národa. Kéž přestanou politické rozbroje, které je rozdvojují; veškeré jich snahy musí k tomu směřovati, aby mravní velikost jich vlasti byla zachována a povznesena.“

Sv. Otec zabývá se pak námitkou mnohých katolíků, že republika různými zákony osvědčila své nepřátelství k církvi a že potlačuje svědomí. Uznává, že zákonodárství posledních let bylo prospěchům církve na újmu a píše:

„Ubohá Francie!“ Jediný Bůh jest s to změřiti propast, v níž by se sřítla, kdyby toto zákonodárství, místo co by se zlepšilo, na bludné cestě setrvalo, která by k tomu vedla, že by z ducha a ze srdce Francouzů vyrváno bylo náboženství, kteréž je tak velikými učinilo. Na tomto poli právě musí všichni občané dobré vůle se spojit, aby všemi zákonnými a poctivými prostředky proti těmto pokořujícím nešvarům zákonodárství bojovali. Vážnost, kterouž platné moci povinni jsou, nemůže jim v tom brániti . .

Z té příčiny nemohou nikdy se schvalovati zákony, kteréž se přiči Bohu a náboženství, alebrž jest povinností, je odsuzovati.

Než zakončíme list svůj, chceme se zmíniti o dvou spolu souvisících věcech, které náboženských zájmů těsně se dotýkají a mezi katolíky některé neshody vyvolati mohly.

Jedna z nich jest konkordát, kterýž po tolik roků ve Francii shodu mezi církví a státem ulehčoval. O zachování této slavnostní a obapolné smlouvy, kteráž se strany církve vždy věrně plněna byla, nejsou protivníci katolické církve jedné myslí. Které mínění zvítězí na konec? Nevíme to. Chtěli jsme se o záležitosti té jen z té příčiny zmíniti, abychom katolíkům položili na srdce, by nezpůsobovali rozdvojení v záležitosti, o níž jedině sv. Stolicí zabývati se jest.

O druhé záležitosti, kteráž se týká zásady oddělení církve od státu, nehodláme tímtež způsobem mluvit, poněvadž toto odloučení neznamená než odloučení lidského zákonodárství od zákonodárství křesťanského a božského. Nechceme zde tím se zdržovati, abychom dokázali, jak pošetilou jest tato theorie; chápeť to zajisté každý sám. Jakmile stát se zdráhá, dáti Bohu, co Boha jest, zdráhá se zajisté také dáti občanům, nač jako lidé právo mají, neboť ať již chce čili nic, vlastní právo člověka tkví právě v jeho povinnostech k Bohu. Katolíci nemohou tudíž ničeho více se chrániti, než k takovému odloučení pracovati. Ve Francii, v národě svým podáním a věrou převálné většiny svých synů katolickém, nesmí katolická církev uvedena býti v bídny stav, v němž u jiných národů pohříchu se nalézá. Katolíci mohou tím méně ono odloučení podporovati, ani dobře znají záměry nepřátel, kteří o ně usilují. Tito praví zcela otevřeně, že toto odloučení znamená úplnou nezávislost politického zákonodárství vůči církevnímu. Ono jest spolu úplnou lhostejností vládní moci vůči zájmům křesťanské společnosti, totiž církve, a zapíráním její existence.

Pojednali jsme, ctihodní bratři, byť ne o všech, přece o nejdůležitějších věcech, o nichž všichni křesťanští katolíci a všichni rozumní lidé sjednotiti se musí, aby vyhojeny byly ony choroby, jimiž Francie stížena jest. Tyto věci jsou: náboženství a vlast, veřejné moci a zákonodárství, stanovisko vůči oněm i tomuto, konkordát, odloučení církve od státu. Kojíme se pevnou nadějí, že rozbor těchto věcí rozptýlí předsudky mnohých upřímných mužů a že přivodí uklidnění myslí a tím i úplnou jednotu všech katolíků umožní, na prospěch velké věci Kristovy, který Francii miluje.“

Skorem současně s vydáním encykliky přijal sv. Otec zpravodaje velice rozšířeného listu pařížského „Petit Journal“ v slyšení a učinil jemu následující sdělení

„Mé přání jakož i vůle církve jest, aby Francie byla šťastna. Národ francouzský má čilého ducha a ušlechtilou povahu; stane-li se někdy, že nekráčí po cestě pravé, jeho zájmům výhodné, napraví rychle svou chybu, jakmile pozná pravdu. Přeji si a snažím se o to navzdor všemu odporu, aby u vás rozmišky přestaly a aby se odstranily jalové spory, kteréž vás seslabují. Po mém náhledu mají všichni občané spojití se na půdě zákonné: každý může si zachovati své soukromé přesvědčení, avšak u veřejném jednání není než vláda, kterouž si Francie dala. Republika jest rovněž tak legitimní soustava vládní jako jiné. Přijal jsem právě předsedu výkonného výboru výstavy chicagské, jenž žádal, aby sv. Stolica podporovala tento veliký podnik americký a jeho se účastnila. Spojené státy, jež jsou republikou, vyrůstají z neobmezené svobody a katolická církev vyvíjí se tam, aniž by musila bojovati se státem. Tyto dvě mocnosti srovnávají se velmi dobře, jako má se díti všude, s podmínkou, že jedna nezasahuje do práv druhé. Svoboda jest tam základem styků mezi mocí občanskou a svědomím náboženským. Církev požaduje především svobodu. Co jí jest vhod v Spojených státech, zajisté jí bude tím spíše vhod v republikánské Francii. Pravím všem Francouzům, kteří mne navštíví, totéž a přál bych si, aby náhled můj byl znám všem. Lituji pouze, že až dosud vysoce postavené osobnosti se neodvážily, jak by se slušelo, uznati veřejně námahy, kteréž podnikám pro mír a blaho vaší šlechetné národnosti, kterouž stále považuji za nejstarší dceru církve.

Encyklika neměla však na velkou část francouzských monarchistů onoho účinku, který právem očekávati se dal, a také někteří biskupové neřídili se moudrou radou sv. Otce a pokračovali v boji proti republice. Lev XIII. napsal šesti francouzským kardinálům v záležitosti té nový list ze dne 6. května r. 1892. V listě tom dovolává se své encykliky a píše: „Encyklika způsobila již mnoho dobra a způsobí, jak doufáme, ještě více navzdor útokům, jež náruživí mužové na ni činili. Předvídali jsme útoky tyto. Všude, kde politické strannictví myslí rozčiluje, jako nyní ve Francii se děje, stěží lze docílití, aby všichni ihned vůči pravdě onu spravedlnost osvědčili, kteráž jí náleží. A měli jsme snad proto mlčeti? Jakže? Francie churaví a My neměli jsme bol této nejstarší dcery církve pocítovati v hloubi duše? Neměli jsme v tísní násilností oněch, kdož ji zbaviti chtí křesťanství, pozdvihnouti hlas svůj ke všem katolíkům, ke všem počestným

Francouzům, aby jejich vlasti zachována byla ona svatá víra, která tvoří její velikost v dějinách? Toho uvaruj Bůh! Naše mlčení bylo by mohlo vykládáno býti v ten rozum, jako bychom zraky lhostejnými patřili na utrpení Našich synů, francouzských katolíků. Bylo by se tvrdilo, že schvalujeme aneb alespoň trpíme ony náboženské, mravní a občanské zkázy, kteréž tyranství protikřesťanských sekt hromadí. Byla by Nám se činila výtká, že ponecháváme bez návodu a podpory ony zmužilé Francouze, jimž v nynější tísní více než kdy jindy útěchy jest zapotřebí. . . “

Lev XIII. uvádí dále, proč považoval encykliku za nezbytně nutnou: aby nedal Francii zřítiti se do propasti, k níž na šikmé ploše spěje, a v zájmu náboženství. Jeden prostředek k dosažení tohoto cíle jest, bez předsudku a protivě přijati státní moc v její dnešní formě. Tak přijato ve Francii první císařství po děsně krvavé anarchii, a tak i jiné vlády, kteréž císařství následovaly až do dnešního dne. Tohoto přijetí vyžaduje blaho společnosti. Kdekoli v některé společnosti pevná zřízení zapustila kořeny, spojuje se všeobecné blaho s touto formou vládní a to jest dosti příčinou, přijmouti ji, jak jest. „Proto pravíme katolíkům — píše sv. Otec — přijměte republiku jako platnou státní formu, vzdávejte jí čest, podrobte se jí, poněvadž jest výrazem moci od Boha vycházející.“

Papež navrhuje politické strannictví, ale schvaluje, že občané vzpírají se zákonům, které namířeny jsou proti Bohu neb církvi. „Kdož by — tak píše — křesťany prvních věků nazývati chtěl nepřátely římské říše, poněvadž nebyli poslušni jejich pohanských zákonů a usilovali o zničení modlářství? Činiti na vládu nátlak, aby nespravedlivé zákony zaměnila za dobré, svědčí o oddanosti k vlasti, a na této půdě musí všecky konservativní strany se spojití a působiti. Ale střežiti se jest snah, jichž cílem jest jediné vítězství některé strany, byť i se dělo pod pláštěm obrany náboženství. „Tvrdilo se — pokračuje sv. Otec — že s takovými naukami zaujímáme jiné stanovisko vůči Francii, než vůči Italii. Než tomu tak není. Ukládajíce francouzským katolíkům za povinnost, připojití se k platné u nich státní formě, jednáme na obranu náboženských zájmů péčí Naší svěřených. A právě tyto zájmy nutí Nás, požadovati v Italii bez ustání úplnou svobodu pro vykonávání velebného úřadu viditelné nejvyšší hlavy katolické církve, kteréž přísluší vedení duší, žádati svobodu, kteréž není tam, kde zástupce Kristův nemůže vládnouti jako skutečně svrchovaný panovník, nezávislý na jakékoli světské suverenitě.“

Royalistická pravice poslanecké komory učinila dne 9. února prohlášení tohoto znění: „Jako katolíci skláníme se úctyplně

před papežskou neomylností u věcech víry. Jako státní občané činíme nárok na ono právo, jež mají všichni národové, totiž svobody mínění ve všech otázkách, jež se týkají velikosti a budoucnosti jich země. A takovou jest zvláště otázka vládní formy; tato musí se rozřešiti ve Francii a mezi Francouzi. To jest naše národní tradice. Svatá Stolica uznala v tomto století všechny vlády, které ve Francii se vystřídaly. To bylo politickou nutností, ale nikdy nežádal papež od přívrženců dřívější vládní formy, aby zapomněli na svou věrnost, aby se vzdali svých nadějí. Dnes uznává kurie republiku, tato však nemůže obdržeti žádného privilegia, jehož se nedostalo jiným vládám. Ústava může každé chvíle změněna býti a majitelé politických mandátů nemohou býti nuceni, aby tohoto práva se vzdali. Royalisté jsou ostatně ochotni i na dále jíti ruku v ruce s těmi, kdož hájiti chtějí náboženských a národních zájmův. Oni jsou toho mínění, že k této obraně jsou tím způsobilejšími, čím méně zadávají důstojnosti své. Royalistická pravice nezamýšlí tímto prohlášením nic výlučného. Všichni katolíci mohou k ní přistoupiti, kteří chtějí svou náboženskou nezávislost obtížiti.

Pařížský nuncius msgr. Ferrata vyslovil se vůči jistému žurnalistovi: „Katolíci, kteří toto prohlášení schvalují, dopouštějí se těžkého provinění proti nepřímé, avšak absolutní autoritě papežově. Tato autorita neopírá se v politických věcech o dogma, nýbrž o kázeň.“

Resoluce narazila v shromáždění na silný odpor a byla přijata toliko nepatrnou většinou hlasů. Někteří členové pravice vyslovili se veřejně proti ní.

Svatého Otce docházely však také hojná osvědčení vyslovující úplné podrobení se jeho autoritě. Tak stalo se na sjezdě katolické mládeže Francie v Grenoblu. Odpovídaje na zprávu biskupa Favy o resoluci, na níž se sjezd usnesl, vyslovuje Lev XIII. své politování nad jednáním oněch katolíků, kteří se vzepřeli vedení hlavy církve pod záminkou, že se jedná i o politiku. Zůstáváje úplně na stanovisku, které byl vytkl, prohlásil papež, že nehodlá provozovati politiku, ale když politika se dotýká zájmů církevních, jako právě ve Francii, jest povinností hlavy církve poraditi katolíkům, jak se zachovati mají, aby církevní zájmy nebyly poškozeny. „Byl kdysi čas — píše sv. Otec — že křesťanský východ žádal od západu rozmnožení své branné moci, aby postavena byla hráz zhoubným vpádům nevěřících, a nikomu není neznámo, s jakým heroismem Francie brala účast na onom hnutí. Doby jsou jiné a jiné zlo nutno potírati. Dnes nejedná se Francouzům o to, zastavovati v dáli příval nevěřících.

Jedná se o to, uchrániti a k rozvoji přiváděti víru ve vlasti samé, již hrozí nebezpečí býti oloupenu o křesťanství. Oni nemohou bojovati hmotnými zbraněmi jako za dob válek křížových, ale oni mají volnost a onu povinnost, chápati se zbraní duchovních. Tohoto boje má se účastniti každý, ne-li s heroismem, alespoň s dobrou vůlí a činností jeho silám přiměřenou, aby se stal vhodným nástrojem Božského milosrdenství a léčení duchů zaslepených nevědomostí aneb náruživostmi.“

XXXIV

Lev XIII. a katolická církev v Americe.

Koncil baltimorský, o němž jsme dříve již se zmínili,*) usnesl se, že v Americe zříditi se má *národní universita katolická*. K přípravným pracím zvolený výbor podal v záležitosti té sv. Otci obšírný pamětní spis, v němž obsaženo bylo základní pravidlo university a zároveň prosba o její potvrzení. Ve spise tom prosí se, že universita dle usnesení koncilu ve všem a vždy trvati má pod vedením a řízením biskupů a že nemá býti odevzdána péči některého duchovního řádu; že svaté nauky, pokud možno, duchovním řádům a kromě nich světským duchovním, také cizozemských národů, svěřeny býti mají; že sídlem university má býti spolkové hlavní místo Washington, aby její národní ráz zachován byl; že sv. Stolica má býti dožádána, aby prozatím žádnému jinému ústavu schválení neudělila, aby celá síla národa na tento podnik soustředěna zůstala.

V březnu odebrali se biskupové američtí *Gibbons* z Baltimore a *Taskereau* z Quebecu do Říma, aby od sv. Otce přijali udělený jim kardinálský klobouk. Kardinál *Gibbons*, obklopen četnými krajany, vzdával sv. Otci díky za jeho péči o Ameriku. „Jako občan Spojených Států — pravil — vyslovuji, aniž bych zavíral své zraky před chybami našeho národa, s pocitem hrdé vděčnosti zde ve hlavním městě křesťanství: „že náležím zemi, kde občanská vláda nad námi třímá štít své ochrany, aniž by se mísila v naše záležitosti, pokud jsme sluhy evangelia Ježíše Krista v oprávněném vykonávání našeho vznešeného úřadu. My máme svobodnou a zároveň silnou vládu, jejíž síla spočívá na všemohoucím řízení Prozřetelnosti, na majestátu a panství zákona, na loyaltě a rozvaze občanů, konečně na příchylnosti našeho ná-

*) Viz str. 121.

roda k našim svobodným státním zřízením... Pravda, že nyní těžké sociální otázky doléhají na občany Spojených Států, ale jsem přesvědčen, že tyto záhady s Božím požehnáním budou rozřešeny klidným úsudkem a pevnou a zdravou myslí amerického národa bez násilí a revoluce, bez porušení individuálních práv.“ Kardinál Gibbons narážel na stanovisko církve a apoštolské Stolice vůči mocnému a široce rozvětvenému dělnickému spolku „*rytířů práce*“, kterýž proti kapitalistickému vykořisťování dělného lidu zařízený spolek z počátku jako tajný a po způsobu zednářském organisovaný zařízen a od biskupů kanadských katolíkům zapovězen byl. Když spolek později svého tajného názvu se zhostil, ujal se ho kardinál Gibbons a vymohl, že katolíci do něho vstupovati směli.

Kardinál *Gibbons* přinášel do vlasti své papežské *breve*, jímž národní universita vlasti rytířské se potvrzovala. „Slávou pastýřů církve a zejména papežů — tak praví se v tomto breve, daném dne 10. dubna 1887, — bylo vždy, ze všech sil podporovati pravou vědu a bdíti nad tím, aby studia — v první řadě studia theologická a filosofická — ve školách dle pravidla víry tak výtečně se pěstovala, aby spojenou silou zjevení a rozumu zřízena byla nedobytná hráz víry. Z té příčiny nelekali se naši předchůdcové vzdělání lidu vždy pamětlivi, žádných starostí, žádných námah, aby v hlavních městech Evropy povstaly studijní akademie, proslulé útulky věd, kteréž jak ve středověku, tak v následujících stoletích skýtaly bohatou žeň učenců k blahu křesťanské obce a občanské společnosti. K témuž účelu věnovali jsme i My, když jsme se uchopili otěží vlády církve, Naši nejhorlivější péči obnově studií a především znovuzřízení nauky sv. Tomáše v jejím starém lesku, bdíce nad tím, aby u pěstování vysoké vědy při vší péči v přihlížení k tomu, co v nových dobách důmysl učencův objevil, filosofická věda k dávné moudrosti se navrátila a ve šlepičích „anděla školy“ kráčela. Byli jsme zcela přesvědčeni, že tato obnova theologické vědy po úplném její provedení ve spojení se studiem literatury a jiných odvětví lidského vědění a s pravou zbožností přinese občanské společnosti četné prospěchy.“

Svatý Otec zmiňuje se pak o nebezpečích, která, zejména také v Severní Americe, z neobmezené svobody myšlení a psaní a z falešného nazírání na božské a lidské věci mládež kazí, schvaluje usnesení biskupů zříditi universitu, potvrzuje opatření ohledně theologicko-filosofické fakulty učiněná a praví na konec:

„Pokračujte tedy ve svých podnicích. Necht' nižádná obtíž, nižádné břímě, nižádná námaha nikoho z Vás neleká; kéž sílí Vás jistota přebohaté žně, již sklízeti povoláni jste! Poskytlit

jste prostředky k výchově důstojných sluhů náboženství, kteří pracovati budou o spáse duší věřících, o rozšiřování katolické zbožnosti a výchově výtečných státních občanů.“

Kardinál odevzdal sv. Otcí darem od presidenta Spojených Států Clevelanda nádherně vázaný exemplář americké konstituce na důkaz, že ani tato konstituce ani moc z ní vyplývající neobsahují nic, co by církvi katolické bylo nepřátelské. Přijímaje tento dar, pravil Lev XIII.: „Jak již pravil arcibiskup filadelfický, těšila se ve své vlasti svobodě v pravém slova smyslu, a zárukou její jest konstituce, kterouž jste mi podali. U vás má náboženská svoboda stále šířiti říši křesťanství a církev vyvíjeti svou blahodárnou činnost. Vaše vlast má před sebou budoucnost, plna naděje, vaše vláda jest silna a povaha vašeho presidenta vzbuzuje můj živý obdiv.“

Slavnostní otevření nové školy theologické stalo se v listopadu r. 1889 dočasně s oslavou stoleté památky zavedení katolické hierarchie v Americe. Papežský delegát a tehdejší president Spojených Států byli otevření přítomni. Stoletá památka oslavována po celé katolické Americe a katolický kongres, jenž za tou příčinou v Baltimore se odbyval, učinil osvědčení pro svobodu sv. Stolice.

V Americe jest svoboda vyznání dokonalá, avšak které školy se domáhají státní podpory, musí se podrobiti vyššímu řízení a doзору školního komitétu lidem zvoleného a vyloučiti ze svého programu každé vyznání víry. Aby katolické mládeži se dostalo náležitého vyučování ve víře, nařídil koncil baltimorský, aby všude, kde to jest možno, zřízeny byly katolické farní školy. Katolíci nelekli se žádných obětí a takové školy hojně zřizovány. Roku 1891 roznesla se zpráva, že *Msgr. Ireland*, arcibiskup svatopavelský (ve státě Minnesotě) uzavřel ohledně dvou škol s civilními autoritami zvláštní smlouvu. Dle smlouvy té měly tyto školy býti odevzdány do správy školního komitétu. Tento čin způsobil veliké rozčilení mezi katolíky a odsuzován jako odporující usnesením baltimorským. Dlužno však uvážiti, jaké pohnutky měl arcibiskup. Chudobné katolické obyvatelstvo diecése svatopavelské nebylo s to, samo udržovati zmíněný počet katolických škol, a trvání školy Faribarelské i Stilwesterské bylo vážně ohroženo. Arcibiskup snažil se zachovati školy, aniž by zájmy katolické utrpěly. I svěřil vrchní řízení jejich školskému komitétu pouze na rok, když byl obdržel ujištění, že po tuto dobu bude se vyučovati náboženství jako doposud. Spor o jednání arcibiskupově nabyt takých rozměrů, že dožádána byla sv. Stolice, aby věc rozsoudila. K tomu cíli zvolena zvláštní ko-

mise ze členů kongregace propagandy, která po zralém uvážení všech okolností uznala, že smlouva arcibiskupem uzavřená trpěti se může („tolerari posse“) a sv. Otec schválil rozhodnutí to dne 21. dubna 1892. Kardinál Ledóchowski, tehdy prefekt propagandy, odůvodnil rozhodnutí to obšírným listem zaslaným biskupům Spojených Států. Ale dekret propagandy i list kardinálův neučiní nikdy konec diskusi a někteří vykládali z onoho „tolerari posse“, že čin arcibiskupův se neschvaluje. Arcibiskup Ireland požádal nyní státního sekretáře kardinála Rampolla o prohlášení všecku pochybnost vylučující. Tak se stalo a dosvědčeno arcibiskupovi, že tento výklad jest nesprávný. Když pak ani po tomto osvědčení žádoucí uklidnění mysli se nedostavovalo, promluvil Lev XIII. sám o záležitosti této. Učinil tak brevem ze dne 24. května 1892 svědčícím biskupům provincie novoyorské. Sv. Otec prohlašuje, že rozhodnutí se stalo nejdůkladnějším uvážením všech okolností: „Přejeme Sobě — tak píše — aby usnesení baltimorská, týkající se farních škol, byla přesně zachovávána, avšak jest to požadavek všech zákonů všeobecných, že, nastane-li něco zvláštního neb nenadálého, může se právem strpěti čin, který se poněkud odchyluje od litery zákona. Přesvědčili jsme se, že v tomto případě tomu tak jest, a měli jsme za to, že jest Naší povinností souditi o věci té spíše po radě rozumu a umírněnosti než s přísností zákona.“ Lev XIII. vyslovuje se pak, že zajisté každý biskup Spojených Států odsuzuje školy bez vyznání, a dává výraz naději, že vláda Spojených Států spravedlivým požadavkům katolického obyvatelstva vyhoví.

Vedle této záležitosti školské zaměstnávala také otázka péče o náboženské potřeby přistěhovalců americkou veřejnost. O náboženské a mravní zájmy vystěhovalců pečuje společnost sv. Rafaela.

Společnost ta usnesla se v shromáždění svém, v měsíci dubnu r. 1891 v Lucernu konaném, podati státnímu sekretáři kardinálu Rampollovi pamětní spis, v němž by se uvedlo, kterých prostředků by se použití mělo, aby náboženské zájmy vystěhovalců chráněny byly. Autoři tohoto spisu dotkli se na některých místech nešetrně národního citu Američanů. V úvodě tvrdí se, že dle spolehlivé statistiky počet katolických vystěhovalců a jich dětí do Spojených Států měl by obnášeti as 26 milionů duší, že však všech katolíků v těchto ohromných zemích není více než 10 milionů, a že tedy katolicismus utrpěl ztrátu 16 milionů duší. Pamětní spis uvádí některé příčiny tohoto zjevu a sice mezi jinými: nedostatek ochrany vystěhovalců po čas odjezdu, plavby a příjezdu do Ameriky; nedostatek kněží a far pro každou

národnost; veliké příspěvky, které se od věřících požadují; veřejné školy; nedostatek dobročinných katolických spolků; nezastoupení všech národů, k nimž přistěhovalci náležejí, v episkopátě. Pamětní spis žádá důrazně, aby se bral přísně ohled na národnost vystěhovalců a by se zakládaly fary národnostní. „Zajisté — praví se — během let naučí se vystěhovalci po anglicku mluvit, ale mělo-li by se čekat, až se naučí anglicky, aby se jim pak vštěpovalo náboženství, snad by nebyli více nakloněni po křesťansku žít. Smutná zkušenost z doby minulé potvrzuje pohříchu, že skoro vždy tomu tak jest.

Každý národ má svůj zvláštní ráz, své obyčeje, své mravy, i jest tedy žádoucí, aby kněží nemluvili toliko řečí přistěhovalců, ale náleželi k jejich národnosti.“

Požadavek, aby všechny národnosti, k nimž přistěhovalci náležejí, byly zastoupeny v americkém episkopátě, vzbudil ve Spojených Státech veliké rozčilení a v katolických časopisech amerických povstaly prudké polemiky. Záležitost ta dostala se také do senátu, kde protestantský senátor David co nejrozhodněji proti požadavku tomu se vyslovil.

Sv. Stolicе vyslovila se o věci té dvěma listy. Jeden z listů těch byl dopis státního sekretáře kardinála Rampolly na kardinála Gibbonse, daný dne 28. června 1892.

Státní sekretář píše, že požadavek, aby každá skupina vystěhovalců dle své národnosti měla svého zástupce v členstvu amerického episkopátu, způsobila u veřejnosti velké rozčilení, kteréž vniklo i do katolické hierarchie americké, a prohlašuje, že sv. Stolicе neuznává tento požadavek ani za vhodný ani za nutný a že sv. Stolicе nepřijme žádný návrh, kterýž by mohl zkaliti dosavadní mír. Na konec píše státní sekretář, že po pevném přesvědčení sv. Stolicе jest o duchovní zájmy evropských vystěhovalců s dostatek postaráno jmenováním národních kněží, jak až doposud se dělo.

Druhý list o záležitosti té pojednávající byl oběžník nově jmenovaného prefekta propagandy kardinála Ledóchowského všem biskupům Spojených Států, ze dne 15. května 1892, v němž zcela určitě se oznamuje, že, co se týče jmenování biskupů amerických, zůstane vše při starém.

Z tohoto rozhodnutí nelze vyvozovati, že by sv. Stolicе nebrala náležitý ohled na oprávněné požadavky národnostní. Vždyť sv. Otec sám ve své encyklice ze dne 10. prosince 1888, svědčící biskupům americkým, ujímá se vřelě vystěhovalcův vlaských a těžce nesě, že pro tyto vystěhovalce není dostatek kněží jejich jazyka znalých.

Svou přízeň osvědčil Lev XIII. Americe stkvělým způsobem při slavnostech na památku objevení Ameriky a při výstavě v Chicagu. — Sv. Otec napsal jednomu z hlavních organisátorů výstavy, Tom. Bryanovi: „Nic není s to předčítí co do lesku ono, co se vypráví o velkolepé výstavě, kteráž bude se pořádati v Chicagu, a kteráž soustředí na jednom místě veškeré dary přírody a veliká díla, vytvořená vynalézavým duchem člověka. Úspěch tohoto podniku podá bezpečně nový důkaz vznešeného ducha a neúmorné činnosti národa, jenž s odvahou a úspěchem obtížné věci podniká. Vyslovujíce občanům veliké republiky zcela záslužnou pochvalu, dáváme výraz pevné naději, že jich ušlechtilý podnik, k němuž ostatní narodové přispějí, bude míti šťastný výsledek a že bude blahodárně účinkovati, povzbuzuje ducha lidského v jeho námaze, objevovati dary přírody a podporuje krásné umění.“

Tato slova přijata v Americe s nadšením. Sv. Otec obeslal výstavu dvěma drahocennými mapami Ameriky, které se nalézají v museu propagandy.

Jedna z nich jest ona historická mapa, na níž Alexander VI. sám označil hraniční čaru mezi državami španělskými a portugalskými v Americe. Americká vláda vzdala sv. Otci dík a pozvala jej, aby se dal zastupovati při slavnostním zahájení výstavy a dodal mu tak zvláštního lesku. Kardinál Rampolla odpověděl jménem sv. Otce, že pozvání tomu vyhověno bude. „Svatý Otec — tak psal kardinál — máje tolik důvodů osvědčiti zvláštní ohledy vládě Spojených Států, poněvadž tam katolická církev takové svobodě se těší, obdivuje se právem pokrokům této země, rozhodl se, že dá se zastupovati při slavnosti, která se bude pořádati k počtě velikého Janovana na čtyřistaletou památku objevení Ameriky, a více osobností, jež vynikají netoliko svými osobními vlastnostmi, nýbrž rovněž svým postavením v církevní hierarchii.“

Zástupce sv. Otce Msgr. Satolli, arcibiskup Lepantský, byl v Americe přijat s velikými poctami. V Novém Yorku připjata mu slavnostně na prsa medaile amerického občana a zvláštním nádherným vlakem vezen do Chicaga, kde se mu dostalo neméně radostného uvítání.

K zvýšení významu slavností chicagských přispěl sv. Otec zvláštní encyklikou, danou dne 16. července 1892, v níž klade důraz na veliké náboženské zásluhy Kolumbovy, a nařizuje na den 12. října po případě následující neděli slavné služby Boží v kostelích ve Španělsku, Italii a Americe.

Sv. Otec píše, že církev ochotně se účastňuje všech velikých podniků. Ona zajisté vyhrazuje zvláštní pocty oněm nade

vše povzneseným ctnostem, kteréž směřují k věčné spáse duší; ona však vzdává náležitou úctu i ostatním a jest jejím obyčejem, míti ve vší uctivosti ony, jež jsou na prospěch blaha společnosti lidské. Bůh jest především obdivuhodným ve svých svatých, ale stopy jeho božské ctnosti jeví se též u těch, kdož září silou duše i ducha, neboť vznešenost srdce a jiskra genia nemohou pocházeti než z Boha, svého původce a tvůrce. Dále pojednává Lev XIII. o příčinách, kteréž církvi nedovolují, aby byla zamlklou vůči slavnostem Kolumbovým. „Kolumbus jest náš“ — tak píše. Víra katolická to byla, jež jej nadchla k podniku jeho.

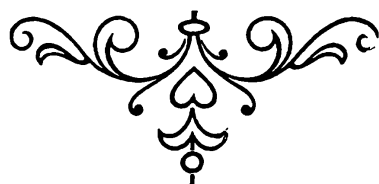
Jeho hlavním účelem bylo — otevřítí evangeliu nové země a nová moře. Sv. Otec dokládá své tvrzení slovy Kolumba samého. „Jakmile se představil panovníkům Hispanie, Ferdinandovi a Isabelle, rozložil jim, že nemají se obávati vzítí si podnik ten k srdci, *poněvadž jich sláva vzroste až k nesmrtelnosti, rozhodnou-li se, nésti jméno a učení Kristovo do končin tak dalekých*. A když o něco později jeho tužba byla splněna, přeje si dosíci od Boha, aby tito královští manželé, sílení jeho podporou a milostí, setrvali v úmyslu svém způsobiti, *aby evangelium uniklo do nových zemí*. On vyslovuje úmysl, vvžádati si od Alexandra VI. věrozvěsty v dopise, v němž se nalézají slova: »*Doufám, že bude mi jednoho dne dopřáno, s pomocí Boží šířiti v dálných končinách nejsvětější jméno Ježíše Krista a jeho evangelia*«. A můžeme si jej představit naplněna radostí, jak píše Rafaelu Sanchezovi, jenž první se vrátil z Indie do Lisabonu, že dlužno vzdáti Bohu nehynoucí dík, poněvadž ráčil připoustiti, aby dílo tak se zdařilo, že Ježíš Kristus se může radovati a vítězstvím jásat na zemi i na nebesích z příští spásy nesčetných národův, do zkázy seřítivších. Byla to síla víry, kteráž Kolumba udržela uprostřed neslýchaných útrap, jako byly opačné mínění učencův, ústrky od knížat, bouře rozzuřeného oceánu, ustavičné bdění a stálé nebezpečí života. K tomu družily se boje proti barbarům, nevěry jeho přátel a soudruhů, zločinná spiknutí, zloba závistníkův, pomluvy utrhačův, a konečně okovy, do nichž byl, ač nevinný, uvržen.

Lev XIII. označuje tajný úmysl Prozřetelnosti v objevení Ameriky, jež dala katolicismu náhradu za ztráty, kteréž mu kacířství v Evropě způsobilo. Encyklika ukazuje v Kolumbovi důstojného vykonavatele Božského záměru.

Encyklika vyličuje pak Kolumba jako důstojného vykonavatele božského záměru. On prosil královnu nebes, aby vzala výpravu ve svou mocnou ochranu, a než vyplul na širé moře, modlil se vroucně k svaté Trojici. A po celý čas plavby naplněn

byl důvěrou v Boha. Novým ostrovům, k nimž přistál, dával jména světců a uvazoval se v jich držení jménem Ježíše Krista. A na každém břehu vztyčil svaté znamení kříže. Když založil španělskou osadu, bylo jednou z prvních starostí, aby zbudován byl chrám Páně

Vznešená slova Lva XIII. nalezla v Americe, i u protestantů, vřelý ohlas. Výstava zahájena slavným náboženským obřadem a kardinál Gibbons dal jí jménem sv. Otce požehnání. Jeden ze světských řečníků, M. Deprev, položil důraz na to, že Kolumbus byl vyslán od papeže a že objevil nový svět, aby jej získal pro křesťanství. Prohlásil slavnostně, že Spojené Státy vděčí se za vznik svůj křesťanství, jsou a zůstanou národem křesťanským. Aby utužil spojení americké církve s Římem, založil Lev XIII. apoštolskou legaci ve Spojených Státech a na počátku r. 1893 imenován Msgr. *Satolli* prvním apoštolským legátem. Americká legace není rázu diplomatického, nýbrž čistě náboženského a tvoří dovršení katolické hierarchie ve Spojených Státech. Nový legát byl přijat od duchovenstva od věřících s velikou slávou.

XXXV.

Lev XIII. a staroslovanská liturgie. *)

Nepřátelé Slovanů a rakouská byrokracie pracovali ovšem všemi prostředky proti obnovení a šíření se staroslovanské liturgie, až konečně sv. Otec Lev XIII., aby se tento spor o staroslovanskou liturgii urovnal, nařídil svatému sboru římské kongregace ritů dne 13. února 1892 tuto pro nynější poměry politické těžkou záležitost dobře prozkoumati, a to na základě bull a konstitucí dřívějších papežů, hlavně Apoštolské konstituce „Ex pastoralis munere“ sv. Otce Benedikta XIV. dne 26. srpna 1754, v níž nařizuje doslovně:

„Za povratiti obsluženje svetih obyčaju (u staroslovinskem jeziku) u prisvetomu Posvetilištu Mise i u Božanstvenomu Officiu, i zadabi sva občenska Crkva skupljena u jedinstvu vire, i pod jedinim istim glavarom vidljivim Nastupnikom Blaženoga Petra Papom Rimskim, uzdaržala, koliko s gospodinom mogaše, jedan isti red od spivanja i od molenja: Pastirskim providjenjem odlučiv je, da se utište najprvo Časoslov (breviář) i pak „Missal Rimski“, t. j. k obnovení bohoslužby v staroslovanském jazyku s glagolským písmem v jednotě víry i pod jedinou hlavou římským papežem vydává papež Benedikt XIV. nové liturgické knihy v čistém staroslovanském jazyku a přikazuje, aby se při bohoslužbě (liturgii) staroslovanský jazyk s glagolicou nemíchal, ani s obyčejným chorvatským ani latinským, nýbrž aby se zachoval čist a neporušen, jako jazyk posvátný při bohoslužbě. Do r. 867 bylo nařízeno od papeže sv. Hadriana II., aby se mše sv. sloužila v latinském jazyku a epištola a evangelium v staroslovanském jazyku, „sej že jedin hranite običaj, da na misi prvo je čtut apoštol i evangelie rimski, tjache pak slovenski“, a tento zvyk starodávný zůstal při

*) Katolické Listy r. 1899. (Lig. † 22.)

bohoslužbě mezi Jihoslovany podnes i v těch kostelích, které se během času polatinily, jako na př. v Istrii. Svatý sbor římské kongregace ritů vydal zatím r. 1892 do konečného rozřešení této sporné otázky o staroslovanské liturgii následující pravidla:

I. Při liturgických obřadech v jazyku slovanském, kde zákonitě v užívání jest, musí se užívati jazyk staroslovanský, nikoliv moderní nebo obyčejný (*vulgaris*).

II. Mše sv. nesmí se čísti ani zpívati částečně jazykem latinským, částečně slovanským; může se ale dovoliti, kde jazyk slovanský v užívání jest (*invaluit*), aby se zpívala epištola i evangelium v latinském a pak ve staroslovanském jazyku.

III. Kněží, kteří mají právo mši sv. sloužiti a církevní hodinky se modliti v jazyku slovanském, musí užívati jazyka liturgického slovanského, jsou-li však přiděleni kostelu, kde se užívá jazyka latinského slavnou mši svatou ahodinky církevní musí zpívati latinským jazykem. Kněží pak latinští zase jsou povinni, mši sv. a církevní hodinky zpívati v jazyku staroslovanském, při kostelích, v nichž jazyk slovanský zákonitě jest uveden.

Mezitím ale přátelé i nepřátelé glagolice pracovali a potýkali se o staroslovanskou liturgii, každý ve svůj prospěch a pro své náhledy a účely, až konečně této anarchii o liturgický staroslovanský jazyk učinil svatý sbor kongregace ritů v Římě z nařízení sv. Otce Lva XIII. konec tím, že vydal dne 5. srpna r. 1898 pro církevní provincie a arcidiecése gorické, zaderské a záhřebské konečné rozhodnutí v užívání staroslovanského jazyka a písmem glagolským při liturgii a obřadech následujícím písmem: *Sacrae Rituum Congregationis ad Archiepiscopos et Ordinarios provinciarum Goritien, Jadren et Zagabrien Litterae de usu Linguae Slaviae in in sacra Liturgia.*

Čeho je třeba hlavně se držeti aneb střežiti při užívání staroslovanského jazyka ve svaté Liturgii, svatý sbor již dne 13. února r. 1892 určil, a příležitostně naznačil oněm jihoslovanským biskupům, kteří vládou nad těmi kostely, kde takový zvyk (*praxis*) zavládl. Poněvadž ale o té věci sv. apoštolské stolici nové pochybnosti byly předloženy, svatý P. N. Lev z Boží milosti papež XIII. ve své otcovské starosti o Slovany nařídil, aby se ta vážná záležitost předala k prozkoumání zvláštnímu sboru kardinálů sv. římské církve, aby se ona dříve vydaná nařízení objasnila a potvrdila, a veškerý zmatek a nejasnost v té věci, aby byl odstraněn.

Když se tedy věc ve všem zrale posoudila, a před očima měla se veškera o tom ustanovení, konstituce a dekrety, hlavně Innocence IV., jenž dal biskupům seňjským (Sejn-Modruška

v Chorv. Přímoří) r. 1248, a krčským (Krk a Čres i ostrovy v moři kvarnerkém) svobodu a dovolení, aby se smělo užívati jazyka slovanského v těch krajích, kde bylo to zvykem dříve, jenom když se neruší smysl pro různost písma samého; rovněž Urbana VIII., z jehož rozkazu byly vydány r. 1631 liturgické knihy glagolsky k užívání kostelům, kde se dosud slavilo (celebratum) řečeným jazykem, kromě že by si raději přály latinským; a tak i Benedikta XIV., jenž prohlásil nové vydání těch knih r. 1754 autentickým, a sice pro ony, jež jsou obřadu slovansko-latinského; a konečně Pia VI., jenž r. 1791 prozkoumal časoslov (breviář), jehož dal pak do tisku pod jeho dozorem: Tito vzorní sv. Otcové ustanovili pravidla následující a Jeho Svatost tato pravidla potvrdila i nařídila, aby se pro budoucnost ode všech neporušeně zachovávala.

Rozhodnutí pak definitivní svaté kongregace ritů ze dne 5. srpna 1898 o staroslovanské liturgii obsahuje 14 článků následujících:

1. Užívání staroslovanského jazyka ve svaté liturgii musí se považovati a držeti jako věčná výsada (reale privilegium), jež přináleží jistým kostelům, a nikoliv jako výsada osobní, jež přináleží jen některým kněžím.

Bude tedy povinností biskupů, aby každý ve své diecési sestavil seznam čili katalog všech i jednotlivých kostelů, o nichž určitě je známo, že dosud užívají této výsady.

Aby se pak vyhnulo všem pochybnostem, důkaz řečené výsady musí býti podán dokumenty a svědky, již by určitě vyložili a platně dokázali, že tato výsada byla v užívání a že skutečně nepřetržitě trvá aspoň po třicet let dosud; kterážto doba ze zvláštní milosti sv. Stolicě dostatečná jest v této věci. Kdyby nastaly spory neb obtíže v dokazování toho, ať to přednesou biskupové sv. kongregaci ritů k rozhodnutí, jasně a správně vyloživše všechny okolnosti k rozhodnutí jednotlivých případů.

2. Když bude zmíněný seznam kostelů privilegovaných jedenkrát sestaven a prohlášen, žádnému pak nebude dovoleno, aby pod žádným způsobem, aneb pod nějakou záminkou do jiných kostelů jazyk staroslovanský do sv. liturgie neuváděl; a kdyby se jinak někdo aneb proti tomuto pokoušel, takové odvážné pokusy budou přísnými tresty potlačeny.

3. V kostelích, které užívají této zmíněné výsady, mši sv. sloužiti a druhé obřady liturgické vykonávati slavně nebo veřejně, jedině dovoleno bude jazykem staroslovanským, s úplným vyloučením jakéhokoliv druhého jazyka.

Knihy ke mši sv. a pro liturgické obřady musí býti tištěny písmem glagolským a od sv. Stolice přehlédnuty a potvrzeny. Veškeré druhé knihy liturgické neb jiným písmem tištěné, nebo bez potvrzení svaté Stolice, jsou zakázány a nedovoleny.

4. Kdekoliv národ knězi při sloužení mše sv. a obřadech odpovídá, nebo některé části mše sv. zpívá, i to bude dovoleno jedině jazykem staroslovanským v kostelích privilegovaných a těšícím se této výsadě. Aby však se to mohlo snáze státi, smí Ordinariát věřícím výlučně dovoliti, obřadní knihy příruční písmem latinským tištěné, na místě písmem glagolským.

5. Ve zmíněných kostelích, které mají dovoleno užívati jazyk staroslovanský, bude též dovoleno rituálu (obřadník), slovanským písmem tištěného, užívati při posluhování sv. Svátostí a posvátných výkonů (sacramentalia), jenom když takový rituál bude od apoštolské Stolice přehlédnut a potvrzen.

6. Biskupové ať se pilně snaží ve svých seminářích pěstovati jazyk latinský a staroslovanský, aby tak vždy bylo pohotově kněží v každé diecési ke službě v obou jazycích.

7. Povinností biskupů bude, aby před sv. svěcením na kněžství určili kleriky, již buď latinským nebo staroslovanským kostelům přidělení budou, vyšetřivše dříve vůli a způsobnost vysvěcenců, leda že by jinaké vyžadovala potřeba církve.

8. Jestli kněz, přidělený kostelu, v němž latinského jazyka se užívá, měl by přísluhovati v kostele, kde užívá se jazyka slovanského, slavnou mši sv. sloužiti a hodinky církevní zpívati musí jazykem staroslovanským; ačkoliv mu dovoleno bude privátně mši svatou sloužiti a kanonické hodinky modliti se i latinským jazykem.

Totéž platí obráceně o knězi, jenž přidělen jest kostelu ve staroslovanském jazyku, a jenž by snad latinskému kostelu přísluhovati musil.

9. Rovněž dovoleno bude kněžím latinského jazyka v cizím kostele, jenž užívá výsady staroslovanského jazyka, sloužiti privátně čili soukromě mši sv. latinsky.

Naopak zase kněžím kostela staroslovanského dovoleno jest v kostelích latinského jazyka sloužiti privátně mši sv. staroslovanským jazykem.

10. Kde zavládl zvyk, při mši sv. Epištolu a Evangelium slovansky zpívati, po odzpívání těchto latinsky pak čísti v kostelích latinského jazyka, tato praxe může se zachovávat, jenom když se k tomu užije jazyka staroslovanského. Při farních mších sv. bude dovoleno po odzpívání sv. Evangelia toto přečísti obecným jazykem, k pastýřskému naučení věřících.

11. Pro případ, že by ve farnosti s jazykem staroslovanským někdo z věřících nechtěl dáti křtíti své dítě leč dle latinského rituálu, budiž křest udělen; aneb kdo by se zpěchoval oddavky slaviti leč v jazyku latinském, ať je duchovní pastýř (farář) případně (opportune) poučí a napomene; a kdyby na svém předsevzetí pevně stáli, křest a oddavky buďtež soukromě jazykem latinským vykonány.

Naopak kdyby si ve farnosti latinské někdo slovanským jazykem žádal křest a oddavky, buďtež mu soukromě vykonány.

12. Při kázání slova Božího a jiných obřadních výkonech, jež přísně liturgické nejsou, jazyk slovanský obecní užívati jest dovoleno pro pohodlí a užitek věřících, zachovati však při tom dlužno všeobecných nařízení této sv. Kongregace Ritů.

13. Biskupové těch krajin, kde jest v užívání obecní jazyk (lingua vernacula), ať se snaží o jednotejný překlad modliteb, písní a žalmů, jež lid užívá ve vlastním kostele, proto aby oni, kteří přecházejí z diecése nebo farnosti do druhé, nebyli uraženi rozdílností modliteb a písní.

14. Nábožné knihy liturgických modliteb do řeči lidové přeložených k užívání jenom soukromému věřících, ať jsou od biskupů řádně přehlédnuty a potvrzeny.

Dáno v Římě, ze sekretarie sv. Kongregace Ritů dne 5. srpna r. 1898.

C. Card. Mazzella S. R. C. Praefectus.

D. Panici S. R. C. Secretarius.

Pro veškeré kostely jihoslovanské, kde se při slavné mši sv. zpívá Epištola a Evangelium slovansky, byly a podnes ještě jsou neznalým „glagolského písma a knih“ liturgické knihy tištěné latinkou a zvané od Vlachů „Schiavetti“ („schiavo“ v obyčejné řeči Vlachů místo „slavo“) a s nápisem „Sčavet. Pistole i Evangelhiely a priko sulga godiscta po razlogu Missala Duora Rimskoga (U Slavinski Jezik) v Bnezih 1739“, obsahující výtahy z římského misálu v staroslovanské řeči těch částí, které se při slavných bohoslužbách zpívají. Nejstarší zachovaný „schiavetto“ z r. 1495 tištěný v Benátkách s nápisem „Evangelia et epistolae cum praefationibus et benedictionibus per anni circulum in lingua sclavinica“ jest nyní jedině v universitní bibliotéce v Oděse a druhý jemu podobný v Zadru.

K tomu účelu tištěny jsou latinkou Rituale ve slovanském jazyku a jenž nese nápis: „Obrednik (Ritual) Rimski“ utištěn po naredbi S. Otca Pape Pavla V. a sada uzmnožan i ispravljen po Prisvetomu Gospodinu Našemu Benediktu XIV. U Mletcim (Ve-

nezia) 1827 a týž rituál obnoven a tištěn v Římě 1893 De Propaganda Fide.

A svatý Otec, maje na zřeteli sjednocení všech Slovanů v jedné cyrillo-methodějské, totiž prvoapoštolské katolické církvi, na novo nejen potvrdil užívání staroslov. jazyka při bohoslužbě, nýbrž i postaral se o vydání liturgických glagolských knih, aby takto učinil most a spojil ve víře rozvaděné Slovany. U příležitosti jubilea r. 1893 vydal ze skutečné a náboženské potřeby a jako dar odevzdal jihoslovanskému národu nový glagolský missál k užívání při slovanské bohoslužbě, jenž má nápis:

„Rimski Misal slavenskim jezikom.“ Presvietloga G. N. (Gospodina Našega) Urbana Papi VIII. Missale Romanum, Slavonico idiomate ex Decreto Sacrosancti Concilii Tridentini restitutum, S. Pii V. Pontificis Maximi jussi editum, Clementis VIII., Urbani VIII. et Leonis XIII. auctoritate recognitum, Romae ex typographia polyglotta S. Congregationis de propaganda fide 1893.

„Tato znovu obnovená a potvrzená výsada (staroslovanský jazyk v bohoslužbě), píše dr. Jure Posilović nyní arcibiskup Záhřebský, svému kléru i lidu diecése Senjsko-Modrušské, — pro nás Jihoslovany má býti tím drahocennější, anať může býti v ruce Božské Prozřetelnosti jediným prostředkem sjednocení všech Slovanů v jedné církvi Ježíše Krista. — Všemohoucímu Bohu obyčejně slouží malé prostředky k dosažení velikých účelů jeho království na zemi. Zřejmá pak je vůle Ježíše Krista, Pána i Hospodina našeho, aby Jeho církev na zemi byla „jeden ovčinec a jeden pastýř“.

XXXVI.

Lev XIII. a poměry katolické církve v Uhersku. — Encykliky z r. 1886 a 1893 k uherským biskupům.

Moderní lžiliberalismus původu semitského, jenž jest někde zjevným, jinde skrytým, ale vždy úhlavním nepřítelem církve katolické, zapustil také v Uhersku hluboko své kořeny. Snaha těchto protivníků církve dávno k tomu se nesla, aby pod pláštěm svobody katolicismus ve všech oborech veřejného života ano i v životě soukromém co nejvíce omezeny byly.

Když r. 1886 v Uhersku se konala oslava dvoustoletého výročí dne kdy Budín od panství Turků osvobozen byl, použil Lev XIII. této příležitosti, aby uherským biskupům, duchovenstvu i věřícím dal radu, jak se v těžkém boji zachovati mají. Učinil tak v encyklice ze dne 27. srpna 1886.

Sv. Otec vzpomíná vzájemného přátelství mezi papeži a přátelskými králi Uherska od časů Štěpána, jenž říši založil, avšak korunu od římského papeže přijal a jenž chtěl, aby jeho říše byla lénem apoštolské stolice. „Tyto vzájemné svazky,“ píše Lev XIII., udržely se Boží milostí navzdor dlouhé době uplynulých věků, a ony ctnosti našich předků neuhaslly u potomků. Uvažujícím to, naplňuje se Nám srdce příjemnou radostí a rádi vzdáváme vám, ctihodní bratři, i uherskému národu zaslouženou chválu. Ale nelze Nám zároveň zamlčeti, což věru nikomu neznámo není, jak přítomní časové ctnosti odporují. Nám obzvláště na srdci leží, aby ze zákonů vymýtěno bylo, co právům církve jest na škodu, její působnost zmenšuje a vyznání katolické víry se přičí. Aby toho docíleno bylo, musíme, My i Vy, pokud tomu zákony dovolují, vytrvale se snažiti, jako tak mnozí slavní mužové v témže úmyslu se snažili. Pokud však zákony, o nichž mluvíme, trvají, jest Vaší věcí k tomu pracovati, aby spásu duší

co možná nejméně škodily, a sice tím způsobem, že občany o jejich dotyčných povinnostech horlivě poučovati budete.

Chceme se zmíniti o některých věcech, které jiných zkázosnější býti se zdají. Tak jest hlavní povinností, která žádným určitým lidským věkem omezena býti nemůže, přijmouti pravé náboženství. „Žádný věk není pro říši Boží příliš slabý.“ Jakmile někdo k tomu poznání dospěje, musí bez odkladu přistoupiti k vykonání; a z vůle to vykonati, vyplývá pro každého svaté právo, kteréž bez největšího bezpráví porušeno býti nemůže. Z podobné příčiny jest skutečnou a sice velmi obtížnou povinností duchovních správců, přijmouti do církve všechny, kteří u věku soudném za přijetí žádají. Jsou-li tedy duchovní správcové nuceni, voliti mezi jedním z obou, jest jim spíše podstoupiti přísnost lidského zákona, než hněv mstícího Boha vyzývati.“ Sv. Otec pojednává pak o *manželství* a píše: „Co se týče manželského svazku vynasnažte se, ctihodní bratři, aby v mysl lidu hluboce vnikla katolická nauka o svatosti, jednosti a doživotním trvání manželství, aby lid byl často připamatován, že manželství křesťanů stojí dle své podstaty pouze pod mocí církevní; dále, co soudí a učí církev o tak zvaném občanském sňatku; v jakém úmyslu a v jakém smyslu musí katolíci poslušni býti podobného zákona; že se katolíkům a sice z nejdůležitějších důvodů nedovoluje vstupovati v manželství s nekatolíky a že ti, kdož se odváží činiti tak bez dovolení církve, hřeší proti Bohu a proti církvi. Poněvadž vše toto, jak vidíte, jest velice důležité, pečujtež všichni, jichž se týče, dle sil svých o to, aby nikdo nijakým způsobem od těchto předpisů se neuchýlil. A to tím více, poněvadž v těchto věcech poslušnost k církvi jest ve spojení s blahem státu. Neboť základy a zároveň nejlepší živly občanského života udržuje rodina a protož na ní hlavně závisí pokyny a šťastný stav státu. Ale rodina jest taková, jakž byla utvořena způsobem sňatku a sňatky mohou se zdařiti jedině pod vedením Božím a církevním. Manželské spojení, postrádající těchto podmínek, stavší se otrokyní rozličných naruživostí, zrušené proti vůli Boží a tím oloupené o nezbytnou podporu nebes, manželské spojení, v němž mimo to nemožným učiněno jest společně žiti v nejdůležitější pro člověka věci, totiž v náboženství, musí nésti nejtrpší ovoce k úplné záhubě rodiny a státu. Nemalý zisk vyplyne státu z toho, bude-li se pečovati již od nejútlejšího mládí o *pravé a moudré vyučování mládeže*. Duch času směřuje k tomu, že příliš se pečuje o to, aby školní mládež z dozoru církve a z nade vše blahodárného vlivu se vymanila. Podporují a žádají se namnoze tak zvané neutrální, smíšené, či laické školy a sice s tím úmyslem, aby

chovanci vyrůstali v největší nevědomosti nejsvětějších věcí a bez ohledu na náboženství. Protože jest zlo toto rozsáhlejší a větší, než jsou prostředky k jeho vyhojení, zříme četnou, o duchovní statky se nestarající, beznáboženskou a velmi často i bezbožeckou mládež. Vzdělání mládeže již od dětstva v křesťanském mravu a křesťanské moudrosti má dnes netoliko pro církev ale i pro stát tak velikou důležitost, že větší již býti nemůže. To nahlízejí všichni dobře smýšlející, a proto spatřujeme, jak katolíci na četných místech pečují o pravé vychování dítek, nelekajíce se obětí ani namáhání. — Právě se zřetelem na důležitost věci musíme si přát, aby při veřejném vyučování bylo ponecháno církvi, by plniti mohla úkol Bohem jí uložený a proto důtklivě prosím Vás, abyste horlivě o to pečovali. Neustávejtež prozatím napomínati otce rodin, aby dítky své neposílali do škol, v nichž jim hrozí ztráta křesťanské víry, a snažte se spolu, aby byly po ruce školy, jež by bylo lze pro dokonalost jich vyučování a dobré smýšlení učitelův doporučiti a jež řízeny by byly Vaší autoritou a bdělostí duchovenstva.

Jest Vám známo, jak úsilovně a vytrvale jste se zasazovali, aby sídla vyššího vzdělání beze změny svého dřívějšího rázu ostala dle vůle svých zakladatelů *katolickými ústavami*, jichž jmění, správa a řízení musí spočívati v moci církve a biskupů. Napomínáme vás důtklivě, abyste neopomenuli nižádné příležitosti a pokusili se o všecko ku všestrannému dosažení tohoto čestného a šlechetného cíle. Vy toho dosáhnete se zřetelem k vynikající zbožnosti apoštolského krále a moudrosti řídících státníků. Neníť zajisté pravdě podobno, aby katolická církev se odepřelo, co se povolilo nekatolickým společnostem. Kdyby poměry doby vyžadovaly, aby buď nové ústavy se zřídily, aneb stávající se rozšířily, nepochybujeme nic, že obnovíte příklady svých otcův a že jejich zbožnost budete následovati.

Jest-li vůbec vyučování mládeže tak velice důležité pro obecné blaho, jest tím důležitější vyučování těch, kdož baží po vysvěcení. Musíte, ctihodní bratři, toho zejména dbáti, tomu musíte věnovati hlavně svoji bdělost a péči; neboť mladí klerikové jsou nadějí a zároveň jádrem kněžstva a jak velice spočívá na kněžích ozdoba církve a věčná spása národův, víte sami nejlépe.

Dvě věci především jest nezbytno při výchově kněží: vyučování ku vzdělání ducha, ctnosti ku zdokonalení srdce. K oborům humanistickým, v nichž mládež se vyučuje, musí se připojiti obory theologický a kanonický, při čemž pečovati se musí o to, aby vyučování těmto předmětům bylo zdravé, nikde falšované, s církevními ustanoveními úplně souhlasící a zejména v naší době

silou, plností vynikající. Svatost života, při jejíž nedostatku věda nadýmá a nepovznáší, neobsahuje pouze dobré a počestné mravy, nýbrž i onen soubor kněžských ctností, v nichž spočívá ona podobnost s Ježíšem Kristem, tímto vznešeným a věčným knězem, jenž nás dobrými knězi činí.

Leč Vaše otcovská péče musí směřovati ještě dále; ona musí totiž kněze sprovázeti i ve vykonávání jejich svatého úřadu. Přihlížejtež pečlivě a laskavě, jakž Vaší lásce se přísluší, k tomu, aby přijali ducha církevního, aby se nedali svěsti žádostmi po vlastním prospěchu neb péči o světské záležitosti, nýbrž naopak neustávající nikdy v horlivosti, v modlitbě a přistupující čisti k nejsvětějším tajemstvím, byli příkladem ctností a dobrého života.

Takovýmto, podobnými ctnostmi ozdobeným duchovenstvem poslouženo bude i lidu, neboť on ve své lásce k církvi i ve své horlivosti pro vrozené jemu náboženství dá pak snadno a rád se vychovávat od sluhů svatyně. Nesmíte však zanedbávati ničeho, co by přispěti mohlo k udržení čistoty katolického učení v lidu a k zachovávání evangelických předpisů ve skutcích, životě a mravech. Pečujte, aby misie často se odbývaly, a ustavujte za správce jejich osvědčené, duchem Kristovým naplněné a láskou k bližnímu nadchnuté muže. K zamezení neb vymýtní bludů musí mezi lidem se rozšiřovati spisy, jež srovnávají se s pravdou a podávají návod ke ctnosti. Žádáme taktéž, abyste povzbuzovali všechny, zejména pak ty, kteří jménem, hodností, vlivem nad jiné vynikají, aby se v svém celém, soukromém i veřejném životě rázněji ujímali náboženství, aby věc církve pod vaším vedením a vaší obranou zastupovali a neustávali podporovati a rozmnožovati všechny ústavy k šíření katolické věci. Konečně nutný jest neustálý boj proti nepočestným společnostem, jichž nakažlivé šíření musí všemi prostředky se zamezovati. .“

Sv. Otec promluvil k uherskému episkopátu encyklikou ze dne 2. září 1893: „Trvalé oddanosti a příchylnosti Uhrů k sv. Stolicí — tak píše — odpovídala vždy hojnou měrou otcovská laskavost již mnohých papežů a My sami nikdy jsme neopomenuli, vám a vašemu národu dáti důkazy své obzvláštní lásky a péče. Tomuto smýšlení dali jsme zjevným způsobem výraz, když Uhry před sedmi roky slavily památku veliké a šťastné události, poslavše vám, ctihodní bratři, list, v němž jsme jednak zděděné víry, ctností a slavných činů Uhrů vzpomněli, jednak vám radu udělili o záležitostech, které se zřetelem na dobu katolicismu tak nepřátelskou k spáse a blahu vašeho národa náležitě se zdály. Týž důvod a týž úmysl přiměly Nás dnes, abychom vám

opětne psali. A věru, že vyžaduje toho podstata Našeho úřadu apoštolského, abychom ve věcech, kteréž poslední dobou u vás myslí všech rozeštvaly, vás a vaše duchovenstvo k vytrvalosti, k svornosti a k ochotnosti u vhodném poučování a napomínání národa vaší péči svěřeného důrazně vyzvali. Avšak v zemi vaší jsou jiné ještě okolnosti, které Nás novou starostí naplňují. Máme na myslí *den ke dni rostoucí nebezpečí, kteráž náboženství ohrožují*. Tato zajisté k sobě poutají Naši péči a Naše smýšlení, jakož, ctihodní bratři, vaší námahy důrazněji vyžadují a klademe ve vás plnou důvěru, že tato v každém ohledu Naší radou řídití se bude a Našemu očekávání vyhoví.

Co se týče povinností katolíků všeobecně, hlavně vzhledem k tak prudkým a potměšilým útokům na křesťanská zařízení, jest zapotřebí, aby všichni u vyšší míře vážně a bedlivě uvažovali, jak mnoho záleží při všech změnách časů a poměrů na zachování náboženství ve státě a jak důležité jest, aby v tom ohledu dokonalá a trvalá jednomyslnost se zachovala. Vždyť se jedná o nejvyšší a největší dobro, o věčné spasení lidí, jakož neméně o zachování a ochranu požadavků, nezbytných k pokoji a pravému štěstí v občanské společnosti. Právě tak smýšleli oni výteční a nejvděčnější upomínky všech následujících věků hodní mužové, již jako vynikající vzor duševní síly všude a v každé době jasně zářili a se osvědčili jako hradba kolem domu Páně, jsouce každé chvíle ochotni netoliko svůj majetek, ale i život svůj za náboženství a církev v oběť položití.“

Svatý Otec vzpomíná pak zásluh sv. Štěpána a uherského národa o křesťanskou víru a církev a pak se vrací k vlastnímu předmětu okružního listu:

„Zpozorovali jsme věru s nemalým bolem, že mimo to, co v zákonech Uherska poměru církve na odpor jest, její svobodu jednak ztenčuje a katolickému vyznání škodu působí (Encyklika k uherským biskupům ze dne 27. srpna 1886), v posledních letech ještě ledacos jiného církvi a katolicismu neméně záhubného buď státní mocí nařízeno bylo, aneb se stalo; avšak při směru, kterým nyní váš stát se dal, jest velmi se obávati, že náboženství ještě mnohem více poškozeno bude. Co však se týče zejména oněch záležitostí, o nichž u vás v poslední době horlivě se jednalo, jest věcí Vaší, ctihodní bratři, usilovně a jednomyslně o to se snažiti, aby i všichni kněží, i laikové dokonale věděli, co jim jest dovoleno a čeho se vystříhati musí, aby nejednali proti předpisům přirozeného a božského zákona. A poněvadž přemnozí z vás duchovním správcům nařídili, aby v těch věcech čekali na úsudek apoštolské Stolicе, jehož jste sobě vyžádali, jest nyní

vaší povinností, ctihodní bratři, tyto služebníky svatyně starostlivě napomenouti, aby považovali za záležitost svědomí, ani o píd se nevzdalovati od toho, co svatá Stolica ustanovila a nařídila; a co není dovoleno kněžím, není, jak samozřejmo jest, ani laikům dovoleno. Ostatně jest na uvarování se mnohého zla nad míru důležité, aby duchovní správcové nikdy neustali napomínati lid, *aby co možná se vystříhal sňatků s nekatolíky*. Věřící nechť nahlédnou a sobě zapamatují, že takovýchto manželství, která církev vždy zavrhovala, vystříhati se mají hlavně z té příčiny — jak jsme na jiném místě (v encyklice o křesťanském manželství z r. 1880) dovodili — „poněvadž poskytují příležitost k nedovolené účasti na náboženských cvičeních, náboženství katolických manželů v nebezpečí uvádějí, dobré výchově mládeže překážkou jsou a velmi často na mysli tak působí, že se ztrácí rozdíl mezi pravdou a falší a všechna náboženství za rovnocenná se považují.

Ale, jak jsme již podotkli, zděděnému náboženství Uhrů hrozí ještě větší nebezpečí. Veškerí tamní nepřátelé katolicismu věru nezatajují, kam směřují: že totiž použitím nejvhodnějších zbraní chtějí docíliti, aby církev a věc katolická do stavu den ke dni žalostivějšího upadaly. I napomínáme vás tedy, ctihodní bratři, abyste horlivěji než kdy jindy nižádného namáhání se nelekali, na odvrácení takového nebezpečí od stádce vám svěřeného i od vlasti vaší. Snažte se a domáhejte se hlavně toho, aby všichni, vaším příkladem a vaší autoritou posílení, věci náboženství mužně se zastávali a ji s vytrvalostí obhajovali. Stává se věru nezřídka, a nezamlčujeme, co skutečně se děje — že mnozí katolíci v době, v níž by ctností vytrvalosti při ochraně a hájení práv církve nejvíce vynikati měli, zdáním lidské moudrosti vedeni buď jinou cestou se dávají, aneb ve vystupování svém nespolehlivými a netečnými býti se jeví. Lze však snadno nahlédnouti, že takovéto chování nejtěžším nebezpečím přístup otevírá, zejména když se týká osob, kteréž svým postavením vynikají, aneb na smýšlení lidu velký vliv vykonávají. Neboť, nehledíc ani k tomu, že povinnost se zanedbává, dává takovéto jednání také příčinu k nemalému pohoršení a zavržení se cesta k docílení a zachování svornosti, skrze niž všichni jedné mysli jsou a tuto skutky osvědčují. Nepřátelům katolicismu nemůže zajisté nic vítanějšího býti, než takováto netečnost a nesvornost katolíkův, neboť tímto způsobem stává se často, že nepřátelům se poskytuje volná a bez překážek příležitost k horším ještě odvážlivostem. Ovšem mají ve všech věcech rozum a umírněnost rozhodnutí provázeti, a církev sama žádá, aby při obraně pravdy

se dbalo konání dobře rozmyšleného, ale nic zajisté od zákonů moudrosti a obezřelosti tak vzdáleno není, než dopouštěti, aby náboženství beztrestně se porušovalo a spása národa v šanc se dávala. Poněvadž k utvrzení svornosti a k horlivé činnosti katolíků, jak zkušenost učí, každoroční jich shromažďování, při němž pod vedením biskupů o katolických záležitostech, jakož i o zdaru nábožných podniků společné úrady se dějí, velice úspěšná a blahodárná jsou, přejeme si toužebně, aby dotyčná vaše opatření, o nichž jsme zvěděli, rázně se uskutečnila. Nepochybujeme, že takováto shromáždění, kteráž po přání Našem i jinde se odbývala, vašemu působení znamenitě budou na prospěch. Také k tomu měla by se nésti péče vaše, aby *do sborů zákonodárných mužové osvědčené nábožnosti a ctnosti zvoleni byli*, mužové dosti silné povahy, aby k obraně práv katolické církve vždy byli ochotni. Pozorujete mimo to, ctihodní bratři, že protivníci církve *novinami a knihami* o to usilují, aby jed bludů a zhoubných mínění v lidu se šířil, aby dobré mravy zkázu braly a lid od výkonu křesťanského života odluzován byl. Proto nechť lidé z vašeho tábora přijdou k poznání, že konečně jest na čase, něco znamenitějšího v tom směru podniknouti a každým způsobem o to péči míti, aby proti spisům postaveny byly spisy, kteréž velikosti boje jsou přiměřeny a proti zlu vhodné léky udávají.

Najmě pak, ctihodní bratři, má po vůli Naší vaše horlivost směřovati k vyučování dítek a dorůstající mládeže. Není úmyslem Naším, opakovati, o čemž jsme v listě, o němž jsme se na počátku zmínili, byli pojednali; nemůžeme však nedotknouti se stručně některých bodů. Ohledně *elementárních škol*, ctihodní bratři, musí se na tom státi a na to tlačiti, aby faráři a ostatní duchovní stále s největší horlivostí nad nimi bděli a v náboženské výchově žáků hlavní svou povinnost spatřovali. Oni nemají tak ušlechtilý a tak důležitý úřad nižadné cizí péči zůstavovati, nýbrž jej sami vykonávají a svým zamilovaným zaměstnáním učiniti, poněvadž najisto jest postaveno, že na zdravé a zbožné výchově útlého věku netoliko blaho rodin, nýbrž z veliké části také blaho státu závisí.

Nemějte pak za to, že péče o stálé zdokonalování školy by mohla býti někdy přílišnou. Bude velmi záhodno, ustanoviti v každé diecési školní dozorce diecéšní a dekanátní, s nimiž by biskupové každého roku o stavu a poměrech školy, jakož i o jiných víry, mravů a duchovní správy se týkajících záležitostech se radili. Bylo-li by dle místních poměrů zapotřebí zřizování nových aneb rozšiřování starých škol, nepochybujeme o tom, ctihodní bratři, že vaše i katolíků ze všech vrstev spo-

lečnosti tak často osvědčená štědrost znovu velkomyslně se osvědčí.

Co pak se týče *středních a vyšších učilišť*, jest pečlivě toho se vystříhati, aby v dětskou duši vržené símě u jinochů bídně nezahynulo. Snažte se tedy, ctihodní bratři, slovem i skutkem, aby toto druhé nebezpečí se odvracelo, neb alespoň zmenšovalo, a zejména měla by více pastýřská péče k tomu se nésti, aby k přednášce náboženství početní a učení mužové voleni byli a aby se odstranily příčiny, z kterýchž blahodárné ovoce náboženského vychování je příliš často neuznáno. Ačkoli ostatně vaše snahy známe a schvalujeme, že ony vzdělavací ústavy, které vedle vůle svých zakladatelů v rukou církve a biskupů se nalézati se mají, tím mají zůstatí, co dle svého založení jsou, vyzýváme vás důrazně, abyste při každé příležitosti, jak jest právem vaším i povinností vaší, společně k tomuto cíli pracovali. Přičít se zajisté spravedlnosti, odepíratí katolíkům toho, co nekatolíkům se poskytuje; a jest to také v zájmu státu, aby nábožná a moudrá nadání otcův — nikoli na škodu církve a katolické víry — nýbrž na ochranu a obranu obou, a tudíž také k obecnému prospěchu sloužila.

Konečně vyžaduje toho naše povinnost, vám co nejdůrazněji doporučiti, co jsme vám v zmíněném listě o *výchově mladých kleriků a kněží* na srdce byli položili. Věru, ctihodní bratři, jest-li vaší povinností, hlavní zření míti na pravou výchovu mládeže vůbec, musíte tím větší měrou býti pamětlivi těch, kteří vzrůstají jako naděje církve, by hodnými se stali stavu kněžského a nabyli potřebné důkladnosti k řádnému vykonávání povinností svých. Poněvadž k tomuto cíli duchovní semináře největší část vaší bdělosti vyžadují, pracujte stále horlivěji k tomu, aby co nejlíp byly zařízeny a všemi pomůckami opatřeny, tak aby alumnové pod vedením vybraných představených v mravech a ctnostech svého stavu a ve všelikých Božských i lidských vědách důkladně vycvičení byli. Co se týče plodonosné činnosti všeho duchovenstva, jest zvláštním požadavkem, ctihodní bratři, aby v jeho vedení vaše svornost, v jeho počínání vaše péče a láska, u zachovávání církevní kázně vaše pevnost na jevo vycházela.

Naproti tomu mají všichni duchovní k svým biskupům vděčností lnouti, jejich napomenutí přijímati, jejich záměry a podnikání podporovati a u vykonávání svých posvátných úřadův, v práci o věčné spáse lidu láskou puzeni vždy ochotnými se osvědčovati. A poněvadž příklady kněží v každém směru mocně působí, nechť oni především se snaží, býti vždy živoucím vzo-

rem ctnosti a zdržlivosti. Oni mají se však stříci, aby *příliš se zabývali politikou*, pamětlivi slov apoštola Pavla: »*Žádný, kdož bojuje Bohu, nezaplétá se v obchody světské: aby se líbil tomu, od kohož jest zvolen.*« (Tim, II, 2, 4.). Ovšem nemá na starost o vnější věci při péči o věci vnitřní, jak svatý Řehoř Veliký napomíná, zapomínáno býti, a zejména běží-li o ochranu náboženství a o podporu všeobecného blaha, nesmí se zneužívatí pomocných a obranných prostředků, kterých místo a doba vyžadují. Avšak jest zapotřebí co nejvíce bdělosti a rozvahy, aby se zdálo, že duchovní nebeských věcí méně jsou dbalými než světských.

Trefně praví týž svatý Řehoř Veliký: „Světské záležitosti mají se někdy ze soucitu trpěti, nikdy ze záliby vyhledávati, aby jsouce těžkým břemenem ducha těch, kteří je milují, ducha tohoto tíhou svou nezmohli a od nebeského k světskému nepřitáhli.“ (Reg. Post. 2, 7.) Přejeme si také, byste vyzvali faráře, by jmění svých kostelů svědomitě chránili a pečlivě spravovali: kdyby ale některé nesprávnosti se staly, použijte dle svého úřadu vhodného léku. Ostatně pokládáme za velmi vhodné, aby duchovenstvo se staralo o nové oživení tamních náboženských spolkův a bratrstev. Jednat se zde o věc, která rovněž tak se dotýká blaha těchto spolků, jako blaha náboženství. Takovéto spolky, abychom o jiném se nezmiňovali, mohou zajisté vás i vaše duchovenstvo zdatně podporovati, a sice jak v nabádání lidu k nábožnosti a ke křesťanskému životu, tak v utvrzování velice žádoucí svornosti myslí. Konečně, ctihodní bratří, pokládáme ohledně všeho toho, co k ochraně náboženství a zděděné víry, ku prospívání katolických zařízení a ke kázni světského i řádového duchovenstva náleží, za velmi dobré a prospěšné, abyste občas odbývali společné porady a společně uzavírali, co nutným a výhodným býti se uznalo.

Důvěřujeme, že všichni katolíci Uherska, majíce zření k tak nebezpečí plnému obratu věcí ve všech sborech Našich, důkaz Naší péče a vroucí příchylnosti nalézajíce, zmužilosti nabudou a našich rad a napomenutí s náležitější svědomitostí uposlechnou. Vám pak, ctihodní bratří, a všemu duchovenstvu i katolickému lidu přispěje milostivě Bůh ve svorném a zdatném boji za náboženství a udělí vám ve vašem podnikání mohutnou pomoc. A zajisté že vás v této nanejvýš svaté a spravedlivé věci blahovůle a podpora panovníka, vašeho apoštolského krále, neopustí, jehož zásluhy o váš národ od počátku jeho vlády daleko známy jsou. Aby pak všechno šťastně a dle přání se zdařilo, modlete se, ctihodní bratří, s Námi k Bohu, prostě zejména za orodování

velebné Matky Boží a vyžádejte si ochrany svého svatého apoštola Štěpána, aby milostivě shlédl s nebes na své Uhersko a jemu neporušeno zachoval dobrodiní Božského náboženství. Jako zástavu nebeských statků a na důkaz Naší otcovské náklonnosti udílíme vám, ctihodní bratří, a vašemu veškerému duchovenstvu a národu láskyplné apoštolské požehnání“.

XXXVII.

List Lva XIII. k rakouským biskupům o důležitosti biskupských porad.

Před volbami do rakouské říšské rady v měsíci únoru r. 1891 vvdali arcibiskupové a biskupové rakouští věřícím svých diecézí pastýřský list, v němž, poukávavše na vážnost doby a okolnost, že zákonodárství v Rakousku, zejména co se školy týče, zabočilo směrem, jenž se zákonům katolické církve příčí, vyzývali rodiče, aby volili za poslance rozhodné katolíky. Sv. Otec zaslal brzy na to rakouskému episkopátu list ze dne 3. března, v němž o potřebách církve katolické se rozepisuje. List zní:

„Již hned na počátku Našeho nejvyššího pastýřského úřadu, na nějž nás prozřetelnost Boží povýšila, měli jsme při pohledu na veškeren svět katolický se radovati, že jest tak mnoho a tak krásných ne snad pouze snah, nýbrž i dokladů dobrých skutků každého druhu, na nichž si s pomocí Boží vrchní pastýřové, sekulární a regulární duchovenstvo a také věřící horlivě dávají záležeti; avšak radost nezůstala nezkalena při pozorování, že nepřátelé církve, podlým svazkem spiknutí, napjali veškeré páky a pokoušeli se tuto krásnou budovu, kterouž sám Bůh ku záchraně lidského pokolení byl zbudoval, strhnouti a po případě úplně zničiti.

Nuže, tento boj, jenž daleko a široko proti církvi Kristově hárá, i když jest veden dle různosti míst různými prostředky a zbraněmi, přece postihuje jeden a týž plán, totiž, vyhladiti z rodin, ze škol, ze zákonodárství, ze společenského zřízení každou stopu náboženství, dále oloupiti samu církev o jmění a čelný její vliv, jejž třímá ve prospěch všeobecného zájmu a konečně vštípati nejškodlivější morové bludy do krve rodinného a občanského života. Protivníci ničeho nešetřili, by mezi byla jejich

nevážnost. U velikém počtu a s veškerou prudkostí vrhli se na práva, svobodu a důstojnost církve, na biskupy a duchovenstvo veškeré hodnosti, obzvláště ale na autoritu a vládu římského papeže. Ale z toho, že na vše, co sluje katolickým, uvrženo tolik útisků, vzešla a ještě vzejdou národům mnohá zla.

Obzvláště dlužno si stěžovati, že v národy se vkrádají stále záhubnější názory a že v jich vleku nepoctivost a vzpoury zvedají vzdorně hlavu svou a že z toho obcím a majetným občanům každodenně větší nebezpečí hrozí. A věru, že nic jiného nemohlo z toho vzejíti, neboť, seslabí-li se aneb — což vlastně ještě horší jest — zboří-li se nejpevnější ochranná hradba státu, náboženství, kteréž jediné má dostatečnou moc, udržeti lidstvo i každého jednotlivce přiměřeným napomenutím aneb vnuknutím spasitelné bázně při jeho povinnostech, pak viklají se ustavičně základy státu samy sebou a rozpadávají se v trosky.

Na to při každé příležitosti jsme upozorňovali v důležitých dopisech a sice jak ty, kteří mají moc v rukou, tak ty, kteříž poddanými jsou, a ukazovali jsme oněm, jak úzce souvisí zájmy státu a náboženství, tyto pak jsme napomínali, aby sobě vážili, jak se sluší, Božského učení církve a by je též plně vykonávali. Obzvláštním způsobem vyzývali jsme dále důstojné bratry biskupy, jimž sv. Duch uložil vládnouti církvi Boží a jež týž Duch bohatým světlem své milosti proniká. Tito, stojíce jako strážci na stráži všech zemí, udíleli své pokyny a ze své zkušenosti věděli, jaké léky každému národu mají předpisovati aneb jakým radám dlužno se vyhnouti, musili zajisté v tomto svém úřadě Nám býti nejlepšími pomocníky v tom, k čemuž jsme podle všech sil Našich pracovali a dosud ku blahu katolických národů stále pracujeme.

A budiž Bohu obzvláštní dík, že biskupové Našemu vyzvání s obdivuhodnou jednomyslností vyhověli: neboť pokud vždy mohou, přihlížejí všichni duchem i srdcem, písmem i činem k tomu, aby pravda katolické víry byla obhájena a aby společnost lidská byla vysvobozena ze jha největší bídy a dospěla k pravému štěstí, byvši přivedena k ctnostem, víře přiměřeným.

V tomto šlechetném boji vrchnopastýřské horlivosti chvalně vynikli též rakouští biskupové a srdce Naše raduje se, že můžeme vám tuto zaslouženou pochvalu udělit. Dověděli jsme se, s jakou moudrostí a s jak vytrvalým úsilím se snažíte, každý zlý zárodek v lidu zničiti a naproti tomu símě křesťanského života chovati a pěstiti. Ano před nedávnem dověděli jsme se k nemalé radosti, že jste společně vydali pastýřský list k věřícím svých diecézí, což jest dobrým znamením, že jste svorni

ve svém úmyslu, když se jedná o to, katolické zájmy hájiti. Aby však tato svornost ještě pevněji stála a též v budoucnosti potrvála, by tím samým vaše snahy a síly směřovaly k jednomu, určitému cíli a k jedné cestě, zdá se Nám, že nic není vhodnějšího, než když biskupové každoročně v určitou dobu se shromažďují, čímž působící svornost v myšlení a konání se utužuje.

Tento druh shromáždění, jichž si přejeme, jest v mnohých krajinách již zaveden a nesl až dosud v pravdě utěšené ovoce. Neboť ve schůzích poskytnuta biskupům větší náplň pokynů a rad, mohutnost jich vůle sesílena, jich horlivost pro náboženství povzbuzena a vzniklo v nich nemálo usnesení, jež se ukázala katolické věci užitečnými. K tomu se pojí okolnost, že takovýto svazek a souhlas vrchních pastýřů netoliko jim samým dodává větší vážnosti a nemalou vzájemnou jejich příchyllost ještě zvětšuje, ale že shromáždění slouží také laikům za povzbuzující příklad, by ve stejném smyslu se radili, jakých prostředků jest se uchopiti na ochranu víry a neméně těžce trpící občanské společnosti.

Mimo to naučili se katolíci, právě za předcházejícím a povzbuzujícím příkladem biskupů mnohé obratnosti a horlivosti u pořádání podobných schůzí, roztržiděných dle národností aneb zemí aneb dle místních poměrů. A to se stalo zajisté prozřetelným způsobem. Neboť, když na straně protivníků se shromažďují špatní lidé, svým počtem a drzostí zbujnějí, a vcházejí ve vzájemný svazek za tím účelem, aby oním padoušským způsobem uloupili víru, tento jediný a nejvyšší statek a ostatní dobro z víry se prýstící, jest zajisté též spravedливо a záhodno, aby také katolíci pod vedením svých biskupů veškeré své síly a námahy k odporu spojili. Čím více katolíků k takovým schůzím se sejde, tím svobodněji a mohutněji budou moci vyznávat víru svou a tím rázněji budou moci odrážeti nepřátelské útoky.

Předmětů pak k rokování a to předmětů značné důležitosti shromážděným biskupům nikdy nebude se nedostávat. Za nynějších časových nepřístojností, jimiž trpíme, zdá se Nám, že především třeba spojití se a působiti k tomu, aby *svazky, spojující křesťanskou rodinu* s hierarchií, den co den více se utužovaly a sice tak, aby věřící ku svým biskupům s úplnou ochotou a poslušností lnuli, obzvláště však, aby k vrchnímu pastýři veškeré církve radostně věrnost, poslušnost a dětinnou lásku chovali a bez bázně vyznávali. Poněvadž ale jest svatou povinností žádati, aby římský papež žádné světské moci nepodléhal, nýbrž aby byl úplně a zcela svrchovaný a poněvadž tato svatá povinnost přísluší všem katolíkům, nechť si kdekoli sídlí, a nikoli pouze

jednomu národu, mají biskupové ve společných poradách přihlížeti a společnými kroky k tomu působiti, aby mysl věřících pro tuto spravedlivou věc byla zaujata a pro brzký šťastný výsledek se rozehřála.

Biskupové mohou též vespolek se raditi o nahodilých obtížných případech v řízení svých diecésí a mohou, ukáže-li se to býti vhodným, společné pastýřské listy a jiné spisy vydávati. Taktéž péče o *vyučování a vzdělávání kléru*, největší to a nejobsáhlejší starost biskupů, má se dostati na pořádek těchto porad, totiž: podporovati kázeň a vedení kleriků v seminářích dle tridentských ustanovení, zvelebovati tímto způsobem v seminářích zbožnost a ctnost, dále podporovati vyšší vědy, by přiměřeně dobře zkvétaly a konečně učiniti, vzhledem k veškerému kléru, opatření, aby vždy víc a více duší bylo získáno.

Pokud se týče stáda věřících, kteří toliko nebezpečím a nástrahám jsou vydáni, bude velice na tom záležeti, aby použito bylo různých prostředků, jež jim mohou prospěti, jako kázání a katechese o Božských věcech, hodících se pro lid, pro různý věk a pro místní poměry, dále nábožných spolků laických, ne jednoho, nýbrž rozličných druhů, církví schválených; neporušitelného zachovávání a svěcení svátkův, také oněch zřízení, jimiž mladí lidé před zkázou a sváděním jsou chráněni a jimiž se podporuje častější přijímání sv. svátostí, konečně vydávání knih a časopisů pro lid, k obraně víry a k zachování dobrých mravů sloužících. Mnoho na tom záleží, doporučiti biskupům, co jsme již dávno na mysli měli a nač často a důtklivě upozorňujeme, aby totiž horlivost katolíků v psaní a vydávání spisů jednak byla lépe upravena, jednak aby stále vzrůstala.

Dobré spisy a časopisy toho druhu, buď denně aneb občas vycházející, jsou skutečně velice na prospěch náboženství a státu, jednak poněvadž je chrání a zvelebují, jednak, že snahy časopisů odpůrcův, směřujících ku poškození náboženství a státu, oslabují nákazu, kterou ony rozšiřovati chtějí, omezují.

V Rakousku pak dlužno jim ještě větší prospěšnost přikládati, poněvadž tamní nejvíce rozšířené časopisy slouží nepřátelům církve, jsouce od nich pro jich bohatství snadno rozšiřovány. Jest tudíž naprosto nutno, těmto časopisům a jiným spisům i v nerovném boji čeliti, jich zbraně otupovati, podlou jich šalbu odhalovati, bludařským jedem otravě zabraňovati a věřící občas ku vykonávání povinných ctností povzbuzovati.

Bude zajisté vhodno a blahodárno, když každá země bude míti své časopisy, bojující stejně za oltář a krb rodinný, tak zařízeny, aby v žádné věci od úsudku biskupova se neodchylovaly,

nýbrž aby přesně a pečlivě s náhledy a míněním jeho souhlasily; avšak také duchovenstvo má jim laskavě v ústřety přicházeti a prostředky svých vlastních vědomostí jim přiváděti, a veškerí, v pravdě katoličtí mužové mají jim přízeň osvědčovati a bohatou podporu dle jmění svého a dle možnosti jim poskytovat.

Mimo to skýtá se péči a modlitbě biskupů ještě jiné pole působnosti k obraně, jež, jak jsme z vašeho pastýřského listu se přesvědčili, vám nemálo na srdci leží: jest to otázka *dělnická*, záležitost dělníků, kteří pomoci náboženství nejvíce potřebují jak ku mravnému vykonávání svých prací, tak k ulehčení svých útrap.

Tato věc souvisí s otázkou, za našich dnů tak úplně přetrásanou, již nazýváme sociální a jež vyžaduje tím rychlejšího vyřízení, čím větší jsou obtíže, s ní spojené. Jestliže nyní biskupové také k ní, pokud arci to na nich závisí, myšlenky a péče své obracejí, starají-li se, aby evangelická přikázání spravedlnosti a lásky měla vliv na všechny třídy občanstva a hluboko do srdcí vnikla, jestliže každým způsobem svým vlivem a svou účinnou pomocí přispějí pokleslému postavení dělnictva, získají si o náboženství a také o říši největších zásluh.

Tyto, jakož i jiné ještě důležitější předměty buďtež brány při každoročních schůzích biskupů v poradu. My pak chováme v plné míře přesvědčení, že veškerí biskupové v Rakousku uposlechnou s radostí a nejlepší vůlí Našich přání, jež svatá horlivost pro náboženství a láska k těmto katolickým národům předpisuje.

Udělujeme vám všem, Naši milovaní synové a důstojní bratři, a veškerým národům rakouským jako záruku nebeských darů na důkaz Naší otcovské lásky s velikou radostí v srdci apoštolské požehnání.“

XXXVIII.

List k biskupům říše rakousko-uherské a německé o souboji.

Povážlivou měrou se vzímající souboje v říších rakousko-uherské a německé přiměly arcibiskupy a biskupy těchto říší na sv. Otce prosebně se obrátiti, aby mocí veleúřadu svého se pokusil hlasem svým katolíky od tohoto záhubného bludu odvrátiti. Lev XIII. vyslyšev prosbu tu, napsal biskupům list, daný dne 12. září 1891, v němž souboj jako zákonu Božímu se příčíci co nejrozhodněji odsoudil.

„Jest to ovšem zhoubný blud, — píše — který ostatně není omezen jen na vaše státy, nýbrž tak daleko sahá, že není snad národa, který by tímto zlem nakažen nebyl. Proto chválíme horlivost vaši a ačkoli o té věci známa jest křesťanská nauka, shodující se s přirozeným rozumem, bude předce dobré a užitečné, uvedeme-li ji stručně na pamět, poněvadž zlozvyk souboje zejména v zapomínání křesťanských nařízení svou příčinu má.

Dvojnásobný zákon Boží, totiž zákon jak přirozeným světlem rozumu, tak písmem svatým prohlášený, zakazuje co nejprísněji, aby někdo bez příčiny práva veřejného člověka zabil neb poranil, mimo případ obrany vlastního života. Ti však, kdož vyzývají k souboji, nebo vyzvání přijímají, zamýšlejí, nejsouce k tomu nuceni, protivníka svého buď o život připraviti aneb alespoň poraniti. Dvojnásobný zákon Boží zakazuje dále, aby někdo život svůj mrhal tím, že jej dává v šanc těžkému a zjevnému nebezpečství, jestliže toho ani povinnost ani velkodušná láska nevyžadují; avšak právě slepá troufalost a pohrdání životem leží v povaze souboje. A nemůže býti nikoho tajno, že duelantův oboje se týká, zločin vraždy a v šanc dávání vlastního života. Není pak zajisté horší nepřítelkyně občanského pořádku než takováto svoboda občanů, aby každý cestou soukromou vy-

stupoval jako mstitel svého domněle uraženého práva a cti. Proto církev Boží, která jest strážcem a obhajcem jak pravdy, tak spravedlnosti a mravnosti, vinníky souboje vždy odsuzovala a přísnými tresty stíhala. Tak odsuzují a zatracují konstituce našeho předchůdce Alexandra III. v právo kanonické vtělené podobné boje soukromé. Proti všem, kdož jich se dopouštějí aneb na nich jakýmkoliv způsobem podíl berou, vystupuje velmi přísně synoda tridentská, nazývající takové lidi bezecnými a vyvrhující je z lůna církve. Náš předchůdce Benedikt XIV. rozšířil a vysvětlil ustanovení tridentská ve své konstituci *Detestabilem* ze dne 10. listopadu 1752. A v době nejnovější prohlásil výslovně Pius IX. blažené paměti v apoštolském listě *Apostolicae Sedis*, jimiž censury latae sententiae omezeny byly, nejen duelanty, ale také tak zv. sekundanty jako svědky a spoluvinníky. Moudrost těchto zákonů vysvítá tím jasněji, čím chabější jsou obranné a omluvné důvody pro surový obyčej souboje. Neboť obecné tvrzení, že podobné boje mohou smýti pohanu, způsobenou pomluvou neb pokálením cti, může jen velice nerozumného člověka klamati. I když uražený, jenž k souboji byl vyzval, jako vítěz vyjde, uznají zajisté všichni rozumní, že prokázal se býti statečnějším bojovníkem, nikoli však počestnějším člověkem. A kdyby v tom boji padl, zdaž není úplně nesmyslným tento způsob hajiti čest svou? Myslíme, že málo jest těch, kteří takovou ničemnost páší v klamném nějakém domnění. Jest to vždy vašeň pomsty, která náruživě a pyšně muže dohání k vyzvání; kdyby pýchu svou krotili a Boha poslušni byli, který přikazuje, aby lidé navzájem bratrsky se milovali, a který každé násilí zakazuje, vašeň pomsty v životě soukromém co nejrozhodněji zavrhuje a konání spravedlnosti soudu ponechává, upustili by lehce od souboje.

Také pro ty, kdož nabízený souboj přijímají ze strachu, že by lidem zváni byli zbabělci, není toto rozhodnutí správné. Neboť, kdyby povinnosti měly se měřiti dle klamného názoru davu a ne dle věčného měřítka práva a práv spravedlnosti, nebylo by žádného platného rozdílu mezi mravným jednáním a zločinem.

Již pohanští mudrci věděli a učili, že stálý a pevné povahy muž má pohrdati pochybným úsudkem davu. Naproti tomu jest ona bázeň spravedlivá a svatá, která člověka zdržuje od zločinu vraždy a jej starostlivým činí o své a svých bližních blaho. Ano, kdo nicotných výroků davu nedbá, kdo trpí raději pohanu, než aby v něčem své povinnosti se zpronevěřil, projevuje zajisté větší zmužilost než ten, který urážkou rozdrážděn zbraně se chápe. Při správném posuzování stkví se právě onen skutečnou udatností, která zasluhuje jména ctnosti a slávy neklamné. Neboť ctnost

spočívá v rozumném dobru a každá sláva, která o Boha se neopírá, jest lichá.

Konečně jest hanebnost souboje tak patrná, že i moderní zákonodárci státní cestou jej stíhají tresty, ačkoli pochvale a souhlasu mnohých se těší. Při tom jest však zvrácený a zhoubný způsob, že zákony se stávají bezpředmětnými a sice nezřídka s vědomím těch, jichž jest povinností starati se o potrestání viníků a o zachování poslušnosti vůči zákonům. Tím stává se, že souboj smí se konati s pomíjením zákona.

Stejně pošetilou a moudrého muže nedůstojnou jest domněnka těch, kteří občanům souboj zakazujíce týž ve vojsku za dovolený pokládají, poněvadž prý bojovný duch ve vojště se sílí. Mezi mravným a nemravným jest však platný rozdíl, jež různost stavů rušiti nemůže.

Všichni lidé, ať povolání kteréhokoliv, jsou vázáni stejným Božským a přirozeným zákonem. Takováto shovívavost vůči vojsku musila by ostatně míti svůj důvod ve veřejném prospěchu, který však nemůže býti nikdy tak závažný, aby k vůli jeho docílení Božské i přirozené právo bylo umlčeno. V tomto případě však naprosto nemožno mluvit o nějakém veřejném prospěchu. Podpora vojenské zdatnosti má zajisté za účel lepší ochranu státu. Může-li snad tato býti docílena obyčejem, který po své povaze k tomu směřuje, aby při nesváru ve vojště, k němuž často bývá příčina, část obranců vlasti byla usmrcena.

Konečně naše doba, která se chvástá, že dřívější věky větším vzděláním a zjemněním mravů předčí, neváží si starých zřízení a pohrdá vším, co od moderní kultury se uchyluje. Ale kterak vysvětliti okolnost, že při vší horlivosti pro humanitu nezavrhuje nešlechtný zbytek surové doby a cizích barbarství, nemrav souboje. Bude vaší věcí, důstojní bratří, abyste v mysli věřících vštíplí, co jsme tuto stručně podotekli, aby neměli u věci té klamného mínění a řečí lehkomyšlných lidí nedali se strhnouti. Pečujte zejména o to, aby mládež nabyla záhy správného ponětí o souboji a posuzovala jej tak, jak jej církev ve shodě se zdravou filosofií posuzuje; úsudek ten budiž pak měřítkem jejich jednání. Pokládáme za včasné a dobré, aby, jako na mnohých jiných místech katolická mládež dobrovolně se zavazuje, nevstupovati do žádných nepočetných spolků, i v tomto případě se sjednotili slibem, že nikdy a ze žádné příčiny v souboji bítí se nebude. Prosíme Boha snažně, aby naše společné snahy nebeskou silou sílil a milostivě povolil, čeho se domáháme ve prospěch obecného blaha, udržení mravnosti a křesťanského života.,

XXXIX.

Biskupské jubileum Lva XIII. Encyklika „Praeclara gratulationis“ ze dne 20. června 1894.

Velepamátný den padesátiletého výročí vysvěcení Lva XIII. na biskupa se přiblížil a všecken katolický svět chystal se s radostnými pocity důstojně oslaviti památku tu a sv. Otci dáti stkvělým způsobem na jevo oddanost svou i obdiv svůj. Ale ne pouze katolický svět, i jinověrci přispěli hojnou měrou k zvýšení lesku slavnosti a podali důkaz neobyčejné úcty a vážnosti, kteréž se Lev XIII. všude těší. Téměř všichni panovníci zaslali do Vatikánu vřelé blahopřání, někteří s připojením nádherných darů a německý císař Vilém dostavil se s chotí svou osobně, aby sv. Otci blahopřál.

V den 19. února roku 1893 byl Řím a zejména velechrám sv. Petra dějištěm okázalých slavností, a Lev XIII. byl předmětem nejsrdečnějších ovací. Svědek velkolepé oslavy hlavy světa katolického napsal pod dojmem události té do pražského „Čecha“:

„Řím se objevil dnes ve své pravé podobě. Ano, Řím jen tehda zůstane tím starým Římem, bude-li katolickým; sláva pohanská zde vyhasla a na jejích troskách povstal Řím katolický, to jest Řím, město všeho křesťanstva; a věru, ze všech končin světa přišli cizinci, i domácí naplnili dnes ulice a hrnuli se k Vatikánu, pozdravit svého Otce a přijat Jeho požehnání. Množství vozů bylo ohromné, tak že k 7. hodině po rozličných cestách vedoucích k Vatikánu bylo viděti dvě řady nepřetržitých, jednou se přijíždělo k cíli, druhou se odjíždělo. Na rozsáhlém náměstí před velechrámem sv. Petra byli po celé délce rozestaveni žandarmové a pěchota, která jenom uprostřed nechala vhod, kudy vstupovaly osoby opatřené lístky. Vstup do velechrámu byl otevírán o půl

sedmé hodině. Stále a stále hrnuly se nové proudy a oba vchody do velechrámu byly v pravém slova smyslu obleženy; mnozí příchozí pravili, že basilika pojala v ten den na 100.000 osob. Poněvadž proudu přicházejících neubývalo a již bylo nemožno najíti v basilice sebe menší prostory, musily se kolem 9. hodiny uzavříti mříže, ačkoliv tisíce osob venku mávaly lístky žádající vstup

Kolem 9. hodiny vyšel sv. Otec ze síní vatikánských a po schodech vstoupil do kaple Nejsvětější Svátosti na levo od postranní lodi, která byla proto od kaple této zastřena damaškem až ku dveřím chrámovým u kaple Piety: zde sv. Otec obléknuv na sebe posvátné roucho a vzav na hlavu stkvostnou mitru vsedl na křeslo a nesen jest do velechrámu mezi lid.

Majestátně sedě na trůně a nesen ve výši objevil se tu sv. Otec z rozevřených záclon. V tom okamžiku zazněla se všech stran bouře, ohromný potlesk, hřímavé volání: „Vive il Papa! Vive Leon XIII.“ nejprv od dveří, pak se šíří dále a jako elektrická jiskra bleskem prolétne volání až do hloubi chrámu, do kněžiště a v jednom mžiku ze všech koutů mohutné klenby zní ohromující jásot slávy: „Vive il Papa!“ A bouře je tak ohromná, že jen některý sem tam takt zaslechneš z pochodu papežského, jež trouby v značném počtu pouštějí hustým deštěm mezi shromážděné lidstvo. Avšak bouře neustává, enthusiasmus se zvyšuje a po celou dlouhou cestu trvá volání a sv. Otec na všechny strany žehná pohnutlivě a chvějící se rukou. Průvod zahajují hlavy řádů řeholních, tajní kanovníci čestní a tajní kaplani. Pak přišel kříž nesen od msgr. Sista. Na to ve dvojité řadě postupovalo 38 kardinálů; mezi nimi vynikala zvláště postava J. F. nejd. pana kardinála Fr. hr. ze Schönbornů. Po stranách křesla, na němž byl nesen sv. Otec, kráčeli důstojníci a 4 poddůstojníci strážé švýcarské.

Bouře slávy a ovací se neutišila, ani když sv. Otec se ocitl před oltářem, kde sestoupil s křesla, aby počal oběť mše sv. za věřící. Svlečnuv oděv biskupský, přijal na sebe bohatý bílý ornát, darovaný již r. 1868 při jeho kněžském jubileu od římské aristokracie. Sv. Otec počal sloužiti mši sv. za asistence 8 biskupů a 4 ceremonářů. Nyní teprve utišila se bouře ovací, když sbor zpěváků kapelních sv. Otce zapěl od levé strany presbyterů dojemné „Jubilat Deo omnis terra“. Nejpohnutlivější byl okamžik při pozdvihování. Když v nábožné zanícenosti sv. Otec pozdvihl Tělo Páně, tu s pavlače, která obepíná vysokou a rozsáhlou kopuli, zazněly stříbrné trouby tklivou harmonií (*Armoria religion* od hr. Silveriho). Tichým pianissimem ulétla pone náhlu dojemná melodie a poznovu zpěváci v počtu 110 za řízení

znameního mistra Mustafy provedli nově složenou antifonu od téhož mistra. Zpěváci byli rozděleni ve tři sbory, dva stály dole ve chrámě, třetí, sbor chlapců, vznášel se v ohromné výši kopule. Andělé zdáli se zpívat s oblaků. A přece nebeský tento hlas chlapců souhlasil dokonale s dolejšími zpěváky. Zatím skončena mše svatá a svatý Otec svlečen z posvátného roucha za zpěvu moteta: „Sancte Michael Archangele“. Po nedlouhé době sv. Otec obléknuv roucho biskupské zapěl při oltáři za asistence dvou kardinálů „Te Deum“ a celé množství střídavě zpívalo verše chvalozpěvu. Pokud trvala slavnostní funkce, zvony všech kostelů římských vyzváněly mohutnými hlasy. Skončiv sv. Otec „Te Deum“, vsedl poznovu do křesla a vyzdvižen do výše, nesen byl kolem pravé strany oltáře confessionis zpět mezi lid; před oltářem a prostřed lodi postaveno křeslo na zvláštní tribuně; sv. Otec vstav, četl z přistavené knihy prosby, předcházející papežské požehnání. Bouře slávy, jež až doposavad zněla, jako jedním mžikem se utišila a slavnostní ticho opanovalo všechny; jenom na intonaci proseb k požehnání slyšeti odpovědi zpěváků a lidu. Uděleno požehnání, při němž Švýcaři a čestná stráž palácová poklekše presentovali zbraní. Dojem toho okamžiku byl nevyličitelný, a jenom slzy mnohé věštily pohnutí; a sotva doznělo poslední slovo požehnání z velebných úst velepastýřových, zabouřil potlesk klenbou chrámovou a nové volání slávy zaznívalo davem. Co bylo zvláště pozoruhodno, je okázalý projev úcty se strany diplomatického sboru. Tito vyslanci, ministři a jiní hodnostáři cizí, shromážděni jsouce na jedné tribuně poblíže oltáře, když byl sv. Otec skončil slavné „Te Deum“ a se posadil v křesle, všichni do jednoho sešli s tribuny a postavili se do řady před sv. Otcem, aby učinili průvod. Po požehnání nesen byl sv. Otec dále zpět tvořícím davem. Kdo by chtěl nyní vypsati ten ~~enthusiasmus~~enthusiasmus, ten výron lásky a oddanosti k nejvyšší hlavě, podnikl by věc nemožnou. Volání pozdravů stále se stupňovalo, čím více sv. Otec se blížil ke kapli Piety, aby zmizel zrakům svých milých.

Slavnosti trvaly po celý rok a ze všech stran světa přicházeli v přehojném počtu poutníci, aby vzdali hold oslavenci.

Sv. Otec vzdal dík svůj za veliké tyto projevy lásky a oddanosti v překrásné encyklice „*Praeclara gratulationis*“ ze dne 20. června 1894 tohoto znění:

„Přestkvělá veřejného blahopřání svědectví, kteráž po celý uplynulý rok na pamět Našeho vysvěcení na biskupa se všech stran nás docházela a kteráž nedávno Španělův znamenitá pobožnost dovršila, naplnila Nás především radostí, že z oné jed-

noty a svornosti myslí vyzařovala jednota církve a její s nejvyšším knězem podivuhodné spojení. Zdálo se v oněch dnech, že celý katolický svět jakoby na všechny ostatní věci byl zapomněl, na sídlo Vatikánské své zraky i mysli upřel. Knížat poselstvo, poutníků veliký počet, dopisy plné lásky, posvátné obřady, vše zjevně dokazovalo, že v úctě k svaté Stolicí všichni katolíci jsou jednoho srdce a jedné mysli, kteráž věc tím stala se radostnější a milejší, že byla naprosto v souhlase se smýšlením a konáním Naším. Neboť jsouce obeznámeni v dobru a jsouce pamětlivi povinností po celý čas Našeho pontifikátu, k tomu cíli stále jsme hleděli a pokud učením a činěním s to jsme byli, o to vždy jsme se zasazovali, abychom vždy pevněji všechny národy s Námi spojili a zjevnou učinili moc římského pontifikátu, na všechny strany blahodárného. Protož vzdáváme největší dík v první řadě dobrotivosti Božské, jejíž darem tohoto stáří ve zdraví jsme dosáhli; pak knížatům, biskupům, duchovenstvu a všem jednotlivcům, kteří mnohonásobnými projevy oddanosti se přičinili, aby osobu a důstojnost Naši uctili a Nás vítanou útěchou naplnili. Než k úplné a trvalé útěše zajisté mnohého se nedostávalo. Neboť mezi těmi lidovými projevy radosti bylo znáti též veliké množství těch, kteří v tom úžasném souhlasu katolíků cítili se cizími, buď že evangelické moudrosti jsou naprosto prázdní, buď že, byť i jménu křesťanskému byli zapsáni, od víry katolické se odloučili. Z té příčiny byli jsme těžce zarmoucení a rmoutíme se dosud; nelze nám bez hlubokého žalu pomýšleti na tak velkou část lidského pokolení, jež daleko od vás, jako na dráze scestné, bloudí. Nyní, kdy zastáváme zde na zemi místo Boha všemohoucího, jenž chce, aby všichni lidé dosáhli svého spasení a k poznání pravdy přišli a kdy Nás pozdní věk v trpkých strastech dohání k lidskému konci, zdáme se následovati našeho Spasitele a učitele Ježíše Krista příklad, kterýž před svým navrácením do nebes prosbami nejvroucnějšími od Boha Otce se doprošoval, aby učeníci a následovníci jeho mysli i duchem jedno byli: „*Prosím, aby všichni jedno byli, jako Ty, Otče, ve mně a já v Tobě, aby i oni v nás jedno byli*“.*)

Kteréž prosby vroucí týkaly se ne pouze těch, kteří již tehdy v Ježíše Krista věřili, nýbrž i těch, kolik jich později v Něho věřiti bude; a to poskytuje Nám příčinu, ačkoli nevhodnou, dáti vám na jevo přání Naše a pokusiti se, pokud na Nás jest, aby lidé bez rozdílu národnosti a vlasti k jednotě víry byli voláni a povzbuzováni vesměs.

*) Jan, 17, 21.

Naléhavou Našich úmyslů láskou, jež tam rychleji spěje, kde k pomáhání jest potřeba větší, zalétá duch Náš k národům nejbídnějším, kteří světla evangelia dosud neobdrželi aneb jimž nedbalostí během času opět uteklo a kteří proto Boha neznají a v největších bludech se potácejí. Poněvadž všecka spása z Ježíše Krista vychází: *a není v žádném jiném spasení; neboť není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréž bychom měli spasení býti.*

Z přání Našich to jest největší, aby možné bylo nejsvětějším jménem Ježíše Krista všecka země pásma naplniti a zasvětití. Přání toto od Boha uložené církev v žádné době s myslí nespustí. *) Neboť k čemu jinému po devatenácte věkův směřovala a co jiného horlivě a vytrvale konala, než že všechny národy k pravdě a přikázáním křesťanským přiváděla? Dnes hojně přes moře až k nejzažším končinám země pronikají. z pravomocnosti Naši poslové evangelia a denně od Boha vyprošujeme, aby dobrotivě ráčil rozmnožovati služebníky hodné úřadu apoštolského, kteří by se nerozpakovali, všecko pohodlí, zdraví, a kdyby toho potřeba bylo, i život věnovati rozšiřování království Kristova.

Ty pak lidského pokolení Vykupiteli a Otče, Ježíši Kriste spěchej a neodkládej, aby skutkem se stalo, což jsi nám slíbil učiniti, že, až budeš povýšen se země, vše k sobě potáhneš. Nuže, přispěj a ukaž se tomu nescíslnému množství, jež dobrodiní největších, krví Tvoji smrtelníkům získaných, dosud postrádají, vzbuzuj vězíci v temnotách a stínu smrti, aby paprsky moudrosti a ctnosti Tvé oslnění, v Tobě a Tebou v jedno byli shromážděni.

Majíce na paměti této jednoty posvátnost vzpomínáme si veškerenstva oněch národův, kteréž Boží slitování od dávných bludů k evangelické moudrosti dávno byla přivedlo. A zajisté nic není příjemnějšího pro vzpomínku, nic vhodnějšího ku chvále Božské prozřetelnosti než ony dávné doby, kdy ještě všichni víru od Boha obdrženou za nedotknutelný společný statek pokládali, kdy všichni vzdělání národové, sídly, mravy a povahou se různící, byť i o jiných věcech často ve sporu byli, v tom, co náboženství se týče věrou křesťanskou v jedno byli spojeni. Tím větší bolest v duši se ozývá, když vzpomeneme si, jak v pozdějších neblahých věcech velcí a kvetoucí národové nedůvěrou a nepřátelstvím z lůna církve vyrváni byli. Důvěřujíce v milost a milosrdenství Boha, v jehož moci leží vůli lidskou řídit, kam se mu líbí, obracíme se k těmto právě národům a napomínáme a

*) Skutk. ap. 4, 12.

zapřísáháme je s láskou otcovskou, aby odloživše rozkol, k jednotě navrátiti se odhodlali.

Především stále obracíme zřetel k východu, odkud do světa veškerého vyšla spása. Tam odtud chováme radostnou naději, že nedlouho bude trvati a že navrátí se tam, odkud byly odešly, církve východní, proslavené praotcův věrou a láskou. A to tím spíše, že neliší se značnými rozdíly; vždyť s vynětím některých věcí menších tou měrou s ostatními souhlasíme, aby katolíci při obhajování pravd katolických z jejich učení, mravů a bohoslužby svědectví se dovolávali a doklady brali. Hlavní příčinou odštěpení bylo učení o primátu římského papeže. Nechť ale rozhlížejíce nazpět, aby poznali, čemu předkové jejich věřili a co z doby nejstarší po sobě zanechali. Od nich totiž dochovalo se svědectví Kristovo: „Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam“, jež patrně platí o papežích římských. Vždyť u věku nejstarším shledáváme nemalý počet papežů zvolených z východu, především Anakleta, Evarista, Aniceta, Eleutheria, Zosima, Agathona, z nichž i mnohým přísluší sláva, že všeobecné církve správu vedli moudře a svatě a že ji i krví svou posvětili. Známéť dnes jasně, v které době, z jaké příčiny a kterými původci vznikla nešťastná roztržka. Před tím časem, dokud člověk nerozloučil, co Bůh spojil, svatým bylo u všech křesťanského světa národů Stolce apoštolského jméno a římskému papeži jakožto sv. Petra nástupci zákonitému a jako zástupci Pána Ježíše zde na zemi východ všecken a západ souhlasem všech beze všeho zdráhání byl poslušen. Z téže příčiny, přihlédneme-li k počátkům rozkolu, Thotius sám své mluvčí o věcech svých do Říma poslal. Mikuláš I. pak legáty své vyslal do Cařihradu, aniž kdo proti tomu protestoval, z Říma, aby Ignatia patriarchy věc pilně vyšetřili a ji apoštolskému Stolci plnými a pravdivými zprávami oznámili: čímž se stalo, že dějiny za příčinou těch věcí primát římské Stolice v době, kdy rozkol propukal, zjevně potvrzují. Konečně nikomu není neznámo, že na volných církevních sněmech jak Lugdunenském tak i Florentinském vrchní římských papežů moc snadným souhlasem a jednohlasně Latiníci i Řekové jakožto dogma schválili.

Věcí těchto schválně se dovoláváme, poněvadž k obnovení míru jsou jako pobídkami a to tím více, že v této chvíli ve východních národech znamenáme ducha ke katolíkům o mnoho mírnějšího, k dobré vůli a k pokoji náchylnějšího.

Proto i ústa Naše otevřena jsou k vám všem řeckého aneb orientálního řádu, kteří jste od církve katolické odštěpeni... Přejeme si z toho srdce, aby každý u sebe rozjímal onu Bessa-

rionovu k vašim otcům řeč plnou lásky a vážnosti: „Jaká nám pozůstane odpověď u Boha, proč jsme se od bratří oddělili, kteréž aby spojil a do jednoho ovčince uvedl sám sestoupil s nebe vtělil se a byl ukřižován? Netrpmež toho, otcové nejdražší, nemějmež ten úmysl, neradímež tak zle sobě a svým.“

Které jsou Naše požadavky slušné u sebe a před Bohem uvažujte. Žádným ohledem světským, nýbrž láskou k Bohu a horlivostí ku blahu všeobecnému pohnuti, ku smíření a ku spojení s církví římskou radíme: spojení vyrozumíváme úplné a dokonalé. Takové žádnou měrou nemůže býti ono, kteréž by nic více ku platnosti nepřivedlo, nežli souhlas v jistých člancích víry a vzájemnou výměnu bratrské lásky. Pravé spojení mezi křesťany jest to, jež zakladatel církve Ježíš Kristus ustanovil a jež pozůstává v jednotě víry a v řízení. Není též ničeho, proč byste se rozpakovali, že bychom My aneb Naši nástupcové chtěli vám čeho ubírat z vašeho práva, patriarchálních privilegií, aneb rituálu vedle církve jakékoliv.

Neboť, jak to dříve bývalo a tak i na vždy jest v radě a v kázni apoštolské Stolice ustanoveno, dle zvláštního každého národa původu a mravu ex aequo et bono nespoře udělovati.

Za to ale, kdyby spojení s Námi bylo obnoveno, pak mnoho by tu vašim církvím přibýlo důstojnosti a lesku Božskou milostí. Kéž by Bůh milostivě vyslyšel, oč vy sami doma prosíte: „Učiň, aby schismata církví přestala!“ Aneb: „Shromáždí rozptýlené a uveď nazpět chybující a připoj svaté své katolické a apoštolské církvi.“ Tak obnovíme jednu a svatou víru, kterou Nám i vám nejstarší doba bez přestání hlásá, kterouž otcové a předkové vaši bez úhony zachovali a kterouž leskem svých ctností, vznešeností ducha a vynikající učeností oslavili Athanas, Basil, Řehoř Naziánský, Jan Zlatoústý a jiní ještě mnozí, jejichž sláva náleží stejně Východu jak Západu, jako dědictví společné.

Vás pak jmenovitě zde připomínati sluší, *Slovanův národy všecky, jejichž věhlas mnohé listy letopisů dosvědčují.* Dobře víte, jakých vznešených zásluh o Slovany vydobyli svatí ve víře otcové Cyrill a Methoděj, jejichž památku My sami před několika lety důstojně jsme oslavili. Jejich přičiněním vzešla mnohým z vašeho plemene národům vzdělanost a spása. Čímž se i stalo, že mezi Slovany a římskými papeži dlouho trvala nejkrásnější pospolitost jak dobrodiní, tak nejvěrnější oddanosti.

Jestliže zloba času vaše předky z veliké části od vyznání římského oddělila, považte, jakou cenu by měl váš návrat k jednotě. Vás též církev neustává povolávati k jednotě, z níž by vám vzešlo mnoho užitku, spásy a velikosti.

S láskou nemenší hledíme k národům, jež v době pozdější nebývalý běh věcí a časů od církve římské oddělil. Nechť mnohých případů, dávno přešlých, poručí zapomenutí, nechť myslí své nad věci pozemské povznesou jedině s touhou po pravdě a spáse a nechť u sebe uvažují o církvi, Kristem založené.

Kdyby s touto chtěli porovnávat náboženské společnosti své, snadno připustí, že v mnohých a důležitých věcech na jejich počátek zapomenuvše, k novým věcem různým bludem byli zavlečeni, a nebudou zapírat, že jim z tohoto dědictví pravdy, jež nových věcí původcové do odštěpení přijali, skoro žádná formule nezbyla jistá a věrohodností opatřená. Ba došlo již i k tomu, že mnozí se nerozpakují samy základy povalovati, na nichž veškeré náboženství a všechna naděje smrtelníků spočívá, totiž Božskou přirozenost Vykupitele Ježíše Krista. A rovněž i knihám Starého a Nového Zákona, o nichž dříve tvrdili, že jsou sepsány z vnuknutí Ducha sv., věrohodnost tu nyní upírají, k čemuž ovšem dojíti musilo, jakmile dána byla komukoli moc, si je vykládati dle smyslu a rozumu svého. Z toho vzešlo, že každý ustanovil své svědomí za vůdce a pravidlo svého života, zavrhnuv každé jiné pravidlo: Z toho též povstala mínění, vzájemně si odporující a vznikly sekty mnohonásobné, zabíhající velmi často k libůstkám naturalismu a racionalismu. Nyní již zoufajíce nad souhlasem mínění, dovolávají se spojení na základě bratrské lásky a doporučují je. A činí tak zajisté dobře, poněvadž všichni vzájemnou láskou spojovati se máme.

To i Ježíš Kristus nejvíce přikazoval, chtěje, aby vespolek se milovali, bylo znakem následovníků jeho. Kterak ale může láska spojovati duchy, když společná víra nečiní duchy svornými? Z těchž příčin mnozí z nich, o nichž tuto mluvíme, zdravým rozsudkem v touze po pravdě hledali jistou cestu ku spáse v církvi katolické; nahlízejíce jasně, že nijakým způsobem jí nelze dosíci spojení s Kristem, jakožto hlavou, kdyby nepřináleželi k jeho tělu, jímž jest církev, aniž lze dosíci upřímné víry v Krista, když by se zamítalo jeho oprávněné učitelství, svěření Petru a jeho nástupcům. Tito především spatřovali v římské církvi pravé církve výrazný obraz a vzor dle patrných známek, od samého Boha jí daných a proto mezi nimi lze napočísti mnoho nadaných bystrým a hlubokým úsudkem, všechny starožitnosti vyšetřujícím důvtipem, kteříž římské církve od apoštolů nepřetržitou souvislost, článků víry neporušenost a bázně usta- vičnost důkladnými spisy objasnili.

Citovanými příklady dejte se, drazí bratři, kteří již po tři století u víře od Nás se oddělujete, i vy, kteří teprve později

z jakékoli příčiny se odloučili, pohnouti slovy apoštola: „*Sběh-
němež se všichni v jednotu víry a poznání Syna Božího.*“*) K této
jednotě, kteráž katolické církvi v nižádné době nescházela, aniž
scházeti může, zveme vás a nabízíme vám v lásce pravici.

Vás volá společná máti, církev, již dávno zpět; vás očekávají s toužebností všichni vaši katoličtí bratři, abyste s námi
vespolek Bohu svatě sloužili, vyznáváním jednoho evangelia,
jedné víry, jedné naděje v dokonalé lásce s námi spojeni jsouce.

Abychom tuto jednotu, po níž tak horoucně toužíme,
vlastnou dokonalost přivedli, obracíme se také k těm, kolik jich
v širém světě jest, jichž blaho již dávno jest předmětem bdělých
starostí a myšlenek Našich: vyrozumíváme katolíky, kteréž vy-
znání římské víry k apoštolské Stolicí poslušenstvím váže, a
kteří takto s Kristem jsou spojeni. Je k jednotě u víře vyzývati
zajisté není potřebí, neboť jsou jí z milosti Boží již účastni; ale
jest nutno napomínati je, aby nedopustili, by vůči se všech stran
se valicím nebezpečenstvím nejvyšší dar Boží milosti bezstarost-
ností a leností poškozen byl

Za tímto účelem jsme již národům katolickým vůbec a ně-
kterým zvláště vydali předpisy, z nichž mají si stanoviti jako
nejvyšší zákon, býti poslušnými autoritě církve, nikoli úzkoprse,
nedůvěřivě, nýbrž s celou myslí a převelikou vůlí. V příčině té
nechť zřetel obracejí k tomu, kterak velice jest jednotě křesťanské
záhubné, že různých mínění blud přesnou formu a výměr církve
namnoze zatemnil a zkazil. Neboť jedině ta společnost, z vůle a
příkazu Boha zakladatele, jest v rodě svém dokonalou, jejíž po-
vinností a úřadem jest, vyučovati lidské pokolení příkázáním a
ustanovením evangelickým, jakož i hájením přesností mravů
a křesťanským cvičením v ctnostech a tak je vésti k jedinému
cíli: k věčné blaženosti.

Poněvadž každá dokonalá společnost, jak jsme pravili, moc
a sílu života nikdy odjinud nečerpá, nýbrž jí z úrady Boží vro-
zena jest: nechť důsledně v těch věcech, v nichž jest svéprávní,
jest i svobodna. A tato svoboda není toho druhu, aby skýtala
příčinu k žárlení a závidění: církev ani nebaží po té moci, aniž
jí k tomu nutká jakákoliv žádost, nýbrž chce a žádá jediné, aby
v lidech byly chráněny zájmy ctnosti**) a způsobem tím a cestou
touto aby jim ku spáse věčné bylo pamáháno. Z téže příčiny
církev užívá mateřské shovívavosti, ba, jak dějiny častěji připo-
mínají, i práva svého se zdržuje ve prospěch státu a doby, čehož
hojnými doklady jsou smlouvy s různými říšemi.

*) Ephes. IV. — **) Officia virtutum“.

Církev není ničeho tak daleka, jako strhovati na se něco z práva státu: ale navzájem nechť i stát se chrání potahovati na se práva církve aneb kteroukoli část z nich. A přihlédne-li se k věcem a událostem, jaký jest nyní běh časů?

Přemnozí uvykli si, církev ve všem podezřívati, za ni se stydět, jí nenávidět, závistivě obviňovati: a co se stává ještě častěji, usilovati, aby správě státní služebnou byla učiněna.

Z té příčiny olupují ji o statky a všechna její svoboda zkracuje se, čekatelům svatého kněžství činí se všemožné obtíže, na kněžstvo ustanovují se zákony s obzvláštní přísností, spolky křesťanské se rozpouštějí a zakazují: slovem, „regalistů“ příkazy a zákony ostřeji se obnovují. Toť přece jest násilím na nejsvětějších právech církve, z něhož vyrůstá říším nejvíce zla, poněvadž toto násilí jest ve zjevném odporu s vůlí Boží. Pán a Stvořitel světa, jenž v nevystihlé prozřetelnosti své lidské společnosti ustanovil moc světskou a církevní, chtěl, aby obě moci trvaly vedle sebe, a zakázal, aby byly odděleny a se potíraly.

Zajisté vůle Boží a blaho společnosti lidské vyžadují, aby moc státní v panování a řízení s mocí církevní se srovnávala. Z téže příčiny má stát svá práva, má je i církev, avšak jedna s druhou má býti páskou svornosti spojena. A tak zajisté se stane, že obapolné zájmy církve a státu vyprostí se z nynějších zmatkův, mnohým sice nikoliv nevítaných, ale všem dobře smýšlejícím velice nemilých: a zároveň se dosáhne, že občané nesměšující, aniž rozdělující zájmy obou, císaři dají, co císaře, a Bohu, co jest Božího.

Rovněž veliké nebezpečí jednotě víry hrozí od sekty, zvané *zednářské*, jejíž osudná moc národy, především katolické, dlouho již tísní. Nabyvši v bouřlivých časech přízně, zhýravši v moci, bohatství a výsledcích, snaží se, panství své vždy pevněji utvrzovati a stále více rozšiřovati. A ze tmavých doupat a skrýší vystoupila již na světlo v státech, ba i v tomto městě, stojícím v čele jména katolického, jakoby samého Boha chtěla vyzývati, se usadila. Velice záhubným jest, že ona všude se zahnízduje a do všech řádův a zřízení státních se plíží, až konečně moci a panství dosahuje.

Zhoubnost jejich zásad a ničemnost jejich záměrů jest na jevě. Pod záminkou hájení práv lidskosti a jich obnovování činí stálé útoky na jméno křesťanské; učení od Boha zjevené zavrhuje, skutky zbožnosti, svaté svátosti a podobné vznešené věci jakožto pověrečné tupí, s manželství, s rodiny, s vyučování mládeže, se vší kázně domácí i veřejné snaží se ráz křesťanský setřítí a vůbec všechnu úctu k lidské a božské autoritě ze srdce ná-

roda vyrvati. Za to ale káže, že člověk musí ctíti přírodu a jedině zásad z ní vyšlých že třeba si vážiti a dle nich posuzovati pravdu, rozšafnost a spravedlnost. Tím se stává, že člověk bývá doháněn k mravům a zvykům pohanským, v nichž mnohými vnadidly stává se zkaženějším. Ačkoli jsme o této věci při jiné příležitosti a nejdůrazněji byli promluvili, ukládá Nám přece apoštolská bdělost za povinnost, k ní se vrátiti, a vždy zase na srdce klásti, že v tomto nebezpečí žádný prostředek není dosti účinným, aby jiný ještě účinnější činil zbytečným. Nechť dobrotivý Bůh zamezí jich zvrhlým úkladům; nechť však i křesťanský lid posílí a nahlédne, že jest zapotřebí její ničemné jho svrhnouti, a nechť je svrhne tím rázněji, čím více jej tíží, a to především Vlachové a Francouzové. Jakými zbraněmi a jakým postupem by se to nejvhodněji díti mělo, o tom dali jsme již poučení. Vítězství nemůže žádným způsobem býti pochybné, zachová-li se důvěra k tomu, jenž o sobě pravil: „*Jáť jsem přemohl svět*“.

Kdyby tato dvě nebezpečí odstraněna byla a říše a státy k jednotě víry zpět se navrátily, jak působivého léku proti všem zlům, jaké hojnosti všeho dobra by se dostalo světu.“

Svatý Otec uvádí pak některé prospěchy. První týká se důstojnosti a postavení církve. Ona by opět zaujala čestné místo, kteréž jí přísluší; a mohla by udíleti pravdu a milost, bráti se svou cestou v úplné svobodě k blahu a štěstí národů. Anať Bohem člověčenstvu ustanovena jest učitelkou a vůdkyní, jest s to poskytnouti prostředků, aby valné změny, kteréž doba přináší, k dobru všeobecnému vedly, aby nejspletitější otázky se luštily, a aby právo a spravedlnost, tyto nejbezpečnější opory států, k platnosti přivedeny byly. Pak pokračuje:

„Neméně by bylo podporováno sblížení národů, jehož dnes více než kdy jindy přáti si jest, aby odvráceny byly hrůzy války. V jakém stavu Evropa se nalézá, vidíme na vlastní oči. Již drahně let nemáme z míru mnohem více než stín. Poněvadž vzájemná důvěra zmizela a nedůvěra nastoupila, jsou téměř veškerí národové zaměstnáni přípravami k válce. Nezkušená mládež volá se v nebezpečí vojenského života, kde musí postrádati rady rodičů, jichž autoritě odňata jest. Ve květu a síle věku povolává se mužská mládež od zemědělství, od užitečných studií, od obchodu a průmyslu k zbraním. Nesmírné výdaje vyčerpaly státní poklad, ztenčily bohatství zemí a poškodily těžce jmění jednotlivců. Dospěli jsme již tak daleko, že ozbrojený mír se stal nesnesitelným. Takový že by měl býti přirozený stav občanské společnosti? A přece nejsme s to zhostiti se ho a dospěti k pravému pokoji, leč skrze milost Ježíše Krista. Abychom zdolali cti-

žádost, bažení po cizím statku, závist — a tato zla jsou nejhlavnější pochodně válek — k tomu není účinnějšího prostředku nad křesťanskou ctnost a hlavně nad spravedlnost. Jedině skrze tyto ctnosti mohou práva národů a posvátnost úmluv, neméně pak svazky bratrské zůstatí bez porušení, neboť „*Spravedlnost zvyšuje národ!*“ *)

Dále zjednala by se uvnitř i zevně záruka veřejného blaha a pokoje, bezpečnější a pevnější, než zákony a zbraně poskytnouti s to jsou. Kdož by neviděl, že nebezpečí, veřejný klid a pořádek ohrožující, každým dnem vzrůstají, poněvadž, jak děsné zločiny dokazují, vzpouru připravující sekty o rozvrat a úplnou zkázu státní se dohodly. Z té příčiny rozbírají se náruživě dvě otázky: sociální a politická. Obě jsou zajisté nad míru důležité: aby moudře a spravedlivě se rozluštily, na to bez odporu vynaloženo mnoho chvályhodného studia a učiněny mnohé pokusy, ale nic nebylo by prospěšnější, než kdyby lidstvo se nabádalo, aby vedle zásad křesťanské víry svůj smysl pro právo a povinnost tříbilo.

Co se týče sociální otázky, poukazuje sv. Otec k své encyklice o poměrech lidu dělného.

O politické otázce praví, že z té příčiny se rozebírá, aby svoboda uvedena byla v soulad s autoritou, kteréžto u mnohých v theorii téměř se kryjí, v životě však příliš často daleko se rozcházejí. V křesťanské filosofii lze nalézti nejvhodnější pomůcky.

Uvážíme-li, což všeobecně se uznává, že autorita pochází od Boha, nechť jest vládní forma jakákoliv, chápe rozum ihned, že právo jedněch, aby poroučeli, jest zcela zákonné, a povinnost druhých, poslouchati, úplně odůvodněna. Poslušnost nikterak ne-snižuje lidskou důstojnost, a to tím méně, anať poslušnost vlastně více Bohu, než lidem platí. Na druhé straně ohlášen jest těm, kdož poroučejí, nejprísrnější soud od Boha, nebudou-li jej správně a spravedlivě zastupovati. Svoboda jednotlivců nemůže býti nikomu podezřelou, aniž předmětem závisti, neboť, nejsouc nikomu na škodu, bude se jeviti jen v tom, co s pravdou, co s právem, co s veřejným pokojem souvisí. Vezme-li se konečně zřetel k tomu, jaké služby prokázati by mohla církev, matka i smiřovatelka národů i knížat, kteráž jest povolána, aby tyto i ony autoritou i radou svou podporovala, bude zjevno, jak velice jest na prospěch veřejnému blahu, aby veškerí národové křesťanskou věrou proniknutí byli

*) Přísloví 14, 34.

„Nemůžeme si ani představití — píše sv. Otec dále — k jaké výši, k jakému blahobytu národové ihned by se povznegli, kdyby zemi se vrátily klid a mír, kdyby vědy úsilovně se pěstovaly, kdyby vedle Našich předpisů spolky zemědělců, řemeslníků, obchodníků na křesťanském základě se tvořily a rozmnožovaly, jichž působením nenasytná lichva ze světa by se sprovedila a pole užitečných prací by se rozšířilo.

Požehnání těchto dobrodiní neomezilo by se nikterak na oblast umravených a vzdělaných národů, nýbrž rozlévalo by se široko daleko jako řeka velice rozvodněná. Musí se k tomu hleděti, že, jakož jsme již v úvodě podotkli, nesčíslní národové po několik již věků vůkol se rozhlížejí, kdo by jim přinesl světlo pravdy a vzdělanosti. A věru, co se týče věčného blaha národů, jsou záměry Prozřetelnosti nad míru vzdáleny od lidského pochopení; nicméně, je-li po různých oblastech země ještě rozšířena neblahá nevěra, dlužno toho vinu z nemalé části klásti na vrub povstalým sporům o náboženství. Neboť, pokud lidský rozum z událostí souditi může, jest zjevno, že Evropě dán od Boha úkol, aby křesťanskou vzdělanost národů pozvolna do všech zemí roznášela. Počátky a pokroky takového díla, námahami dřívějších věků zjednané, slibovaly stávati se stále utěšenějšími, když v šestnáctém věku náhle vzplanuly náboženské rozbroje. Poněvadž křesťanstvo spory rozdvojeno bylo a Evropa vysílena nepřátelstvími a válkami, musily apoštolské výpravy pocítiti nepřízeň doby. A poněvadž příčiny svárů dosud odklizeny nejsou, což divu, že tak veliká část lidstva dosud se nalézá v okovech zdivočilých mravů a šílených obřadů.

Přístupmež tedy všichni se stejnou horlivostí k dílu, aby bývalá svornost k všeobecnému dobru opět se navrátila. Naše doba jest velice přízniva zjednání této svornosti a rozšiřování dobrodiní křesťanské víry, neboť nikdy nepůsobil pocit všeobecného lidského bratrství na mysli tak svorně, nikdy nevyhledávali se lidé horlivěji, aby se navzájem poznali a sobě prospívali. Lodi a vozy probíhají neuvěřitelnou rychlostí nesmírné oblasti země i moře, což zajisté přináší značný užitek, a sice netoliko obchodu a vědě, ale zároveň také rozšiřování slova Božího od slunce východu až k západu.

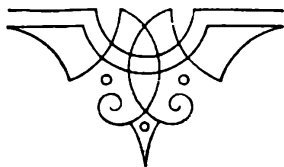
Jest Nám dobře povědomo, že jest zapotřebí dlouhé a namáhavé práce, aby zjednan byl onen stav, jehož si přejeme: snad budou také někteří, jimž zdáti se bude, že přespříliš se oddáváme naději, a že zabýváme se věcmi, kterýchž spíše přátí si jest, než které očekávati se dají. My však zakládáme veškeru naději a důvěru v spasiteli lidstva Ježíši Kristu, dobře na paměti

majíce, jaké kdysi a jak veliké věci bláznovstvím kříže a jeho hlásáním provedeny byly na úžas tohoto světa a na zahanbení jeho moudrosti. Najmě prosíme knížata a ředitele států, aby ve své moudrosti a dbalé o národy starosti Naše rady po pravdě uvážili, a je vahou svou i přízní podporovali. A byť i z výsledků, kteréž vyhledáváme, jen část se vyzískala, bylo by věru již to velikým dobrodiním v tomto všech věcí úpadku, kdežto pocit nesnesitelnosti doby přítomné s bázní před příštím se pojí.

Konec předešlého věku zanechal Evropu umdlenu pohromami a ustrašenu převraty. Proč by toto k svému konci spěchající století nemělo naproti tomu lidstvu dědictvím zůstaviti vyhlídku na svornost s nadějí na veliká dobra, která v jednotě víry křesťanské obsažena jsou?

Račič v milosrdenství nevyčerpatelný Bůh, v jehož moci jsou časy i okamžiky, Naše tužby a naděje milostivě vyslyšeti a v neskonalé dobrotě své naplniti ono zaslíbení Ježíše Krista: *»A bude jeden ovčínec a jeden pastýř.«* *)

*) Jan, 10, 16.

XL.

Encyklika „Providentissimus Deus“ ze dne 18. listopadu 1893 o studiu sv. Písma.

Okružní list „Providentissimus Deus“, jenž vydán dne 18. listopadu r. 1893, jedná o předmětu pro veškeré křesťanstvo nejdůležitějším: o sv. Písmě, kteréž aby povolání učenci co nejdůkladněji studovali, učitelé nastávajícím kněžím bedlivě vysvětlovali, a duchovní stále s ním se obírajíce, věřícím jasně a pochopitelně vykládali, Lvu XIII. tím více na srdci leží, ani nepřátelé církve katolické z falešných jeho výkladů proti církvi stále nové zbraně kují. Sv. Otec pojednává nadšenými slovy o velebnosti Písma, kteréž vnuknutím sv. Ducha povstavši, samého Boha za původce má, a vyslovuje přání, aby tento výtečný zdroj katolického zjevení ku blahu věřících stále hojněji a bezpečněji prýštil a aby neutrpěl škody od těch, kdož s ničemnou odvážlivostí buď zjevně proti němu vystupují aneb podloudným způsobem jisté novoty zaváděti se snaží.

Lvu XIII. jest nejvážnějším důvodem k doporučování studia sv. Písma — kromě velebnosti a úcty Bohu povinné — mnohonásobný prospěch, jenž z toho vychází, což dosvědčuje sv. Duch slovy: „Všeliké písmo, od Boha vdechnuté, užitečné jest k učení, k trestání, k napravování, k cvičení v spravedlnosti, aby dokonalý byl člověk Boží, ke všelikému skutku dobrému způsobný.“ *)

„Že v takovémto úmyslu Písma od Boha lidem dána, — píše Lev XIII. — dokazují příklady Krista Pána a apoštolů. Neboť On, jenž „divy si získal vážnosti, vážností víry a věrou množství k sobě připoutal“, **) dovolával se ve svém Božském poslání

*) 2. Tim., 3, 16, 17.

**) „... miraculis conciliavit auctoritatem, auctoritate meruit fidem, fide contraxit multitudinem.“ S. Aug. de util. cred. XIV., 32.

Písem svatých; z nich příležitostně dokazuje, že od Boha jest poslán a že Bohem jest; z nich bere důkazy na poučení svých žáků a na dotvrzení svého učení; jejich svědectví obhazuje proti utrhačství protivníků, proti Saduceům a Fariseům, uvádí je na jich usvědčení a proti samému ďáblu, drze jej pokoušejícímu, je obrací; jich užil při samém skonu svém, po svém vzkříšení je učeníkům vysvětloval, až k slávě svého Otce vystoupil. Jeho slovy a nařízeními poučení, ačkoli jim dal, „*aby se dáli divové a zázrakové skrze jejich ruce*“,*) velikou působivost ze svatých knih čerpali, národy daleko široko k moudrosti křesťanské přivádějíce, neustupnost židů oblomující a vyskytující se bludy potírající. Toť vysvitá z jich vlastních kázání, najmě z oněch sv. Petra, kteráž na nejbezpečnější důkaz nového řádu, téměř pouze z výroků Starého Zákona skládali; totéž vychází na jevo z evangelí Matoušova a Janova a z tak zvaných katolických listů; nejjasněji pak ze svědectví onoho, jenž „se honosí, že u nohou Gamalielových zákonu Mojžíšovu a proroků se naučil, že vyzbrojen duchovními zbraněmi, později, pln důvěry, říci mohl: „*Odění rytěřování našeho není tělesné, ale mocné v Bohu.*“**) Z příkladů Krista Pána a apoštolů nechť tedy všichni, hlavně však kdož svatému vojsku se věnují, poznají, jak vysoce ceniti mají Písma Božská a s jakou horlivostí a svědomitostí k této jaksi zbrojnici přistupovati mají.

Neboť mužům, kteří učení katolické pravdy učeným aneb neučeným přednášeti mají, nikde nebude po ruce takové myšlenek bohatství a tak zevrubná plnost důkazů o Bohu, nejvyšším a nejdokonalejším dobru, a o dílech, Jeho slávu a dobrotivost zvěstujících. Co pak Zachovatele lidského pokolení se týče, nikde nenalézá se nic tak hojného a určitého, jako v souboru Písem; a dobře tvrdil Jeroným, že „*neznalost Písem jest neznalostí Krista*“;***) z nich věru jako oživena a dýchající vystupuje postava jeho, z kteréž strastí úleva, povzbuzení k ctnosti a vyzvání k milování Boha podivuhodným způsobem se vylévá.

Co pak církve se týče, připomíná založení, podstatu, úřady a dary její tak zhusta, a jsou důkazy toho tak četné a tak mohutné, že plným právem pravil Jeroným: „*Kdo svatých Písem svědectvími jest vyzbrojen, církev jest baštou.*“ †)

*) Skutk, ap. 14, 3.

**) „Arma militiae nostrae non carnalia sunt, sed potentia Deo.“ S. Hier. de stud. script. ad. Paulin cp. LIII. 3.

***) „Ignoracionem Scripturarum esse ignoracionem Christi.“ In. Is. Prol.

†) „Qui sacrarum Scripturarum testimoniis roboratus est, is est propugnaculum Ecclesiae.“ In. Is. LIV., 12.

Jedná-li se o života uspořádání a mravů kázeň, mohou mužové apoštolští z nich přehojné a výtečné pomůcky bráti: předpisy plny svatosti, lahodná a mohutná napomenutí, znamenité všeho druhu ctnosti příklady: nejdůležitější pak jest jménem i slovy samého Boha udílený slib odměny na věčnosti a pohrůžka věčných trestův.

A právě tato zvláštní a jediná svého druhu síla Písem, která z Božského nadšení sv. Ducha vychází, jest to, jež duchovnímu řečníku na vážnosti přidává, apoštolskou volnost slova poskytuje a mohutnou a vítěznou výmluvnost propůjčuje. Kdokoli totiž v řeči své ducha a sílu slova Božího zvěstuje, ten nemluví „*toľiko v řeči, ale i v moci, i v Duchu svatém a v plnosti mnohé*“,*) z kteréž příčiny jednají zajisté zpozdlé a neopatrně, když o náboženství tak kážou a Božská přikázání hlásají, že téměř jen slova lidské vědy a moudrosti přednášejí, o své důkazy více než o Božské se opírajíce.

Takovýchto řeč zajisté, byť i se třpytila, musí zůstatí mdlou a nerozehřeje, postrádajíc ohně slova Božího a musí daleka býti oné síly a mohutnosti, kterouž oplývá slovo Boží: „*Žítí jest zajisté řeč Boží a mocná a pronikavější nad všeliký meč na obě strany ostrý a dosahuje až do rozdělení duše a ducha.*“**) Ostatně musí každý rozumný přiznati, že v Písmech svatých nadmíru různá, hojná a vznešeného předmětu důstojná výmluvnost se nalézá: což sv. Augustin jasně poznal a výmluvně vyslovil a což patrné jest na nejvýtečnějších řečnících duchovních, kteří Bohu vděční, uznávají, že za slávu svou vděčí neustálému zabývání se s Písmy a zbožnému o nich rozjímání.

O tom všem byli sv. Otcové úplně přesvědčeni a shledali své přesvědčení utvrzeno zkušeností, i neustávali proto ve chvále svatých Písem a jich užitku. I nazývají je na nesčíslných místech buď nejbohatším pokladem nebeských nauk,***) buď nevysýchajícími zdroji spásy†) aneb je líčí jako úrodné luhy a nejluznější zahrady, v nichž stádo Boží divuplně se nasycuje a osvěžuje.††) Trefná jsou slova sv. Jeronýma ke kleriku Nepotianovi: „Božská Písma častěji čítej, ani neklad nikdy toto svaté čtení z rukou; uč se, čemu učití máš řeč kněze budiž na čtení Písem založena.“†††)

*) I. Thes. 1., 5.

**) K Žid. IV, 12.

***) Chrys. in Gen. hom. 21, 2; hom. 60, 3; S. Aug. de disc. christ. 2.

†) S. Athan ep. fest. 39.

††) S. Aug. serm. 26, 24; S. Ambros. in Ps. CXVIII., serm. 19, 2.

†††) S. Hier. de vita cleric. ad Nepot.

S tím souhlasí výrok sv. Řehoře Velikého, nad něhož nikdo moudřeji povinnosti pastýřů církve nevypsal: *„Jest zapotřebí, aby ti, kdož bdějí jsou v úřadě kazatelském, nikdy neustali v studiu svatého čtení.“* *)

Zde budiž uveden sv. Augustin, napomínající: *»Slova Božího že jest lichým kazatelem na venčí, kdo je u svém nitru neslyší«,* **) a téhož sv. Řehoře duchovním kazatelům nařizujícího, *aby hlásající slovo Boží, dříve než jiným je zvěstují, sebe samy zkoumali, aby jiným jich konání vytýkajíce, na sebe nezapomněli.* ***)

Totož však již po příkladě a učení Ježíše Krista, jenž počal působiti a učiti, apoštolův hlas daleko hlásal, jenž ne pouze na Timothea, nýbrž na celý duchovní stav se obrací, příkazem: *„Dej pozor na sebe i na učení: v tom trvej, nebo to čině i sám sebe spasena učiníš i ty, kteří tebe poslouchají.“* †)

A zajisté nalézají se v svatých Písmech pro naše a jiných spasení a zdokonalení bohaté pomůcky, jimž žalmy hojné chvály vzdávají, ovšem toliko pro ty, kdož Božským výrokům nikoli pouze učelivou a pozornou mysl vstříc přinášejí, nýbrž také nezkažený a zbožný směr vůle. Neboť tyto knihy nejsou jako obyčejné, jsouce od sv. Ducha napovídány a obsahující věci největší důležitosti, které v mnohých kusech tajuplné a nadmíru obtížné jsou, z kterých příčiny máme, abychom jim porozuměli a je vykládali, vždy zapotřebí téhož Ducha příchodu, t. j. jeho osvětlení a milosti, kteréž zajisté, jak Božský žalmista opětně dosvědčuje, poníženou modlitbou vyprositi a posvátným životem zachovati se musí.

Stkvěle osvědčuje se tudíž prozřetelnost církve, kteráž, *»aby nebeský onen svatých Písem poklad, jejž Duch svatý v největší štědrosti lidskému pokolení odevzdal, ladem neležel,«* ††) povždy nejlepšími zařízeními a zákony vyvarovala. Onať nařídila, že ne toliko všichni její duchovní v každodenním officiu svatého žalmů pění velikou jich část čísti a o nich zbožně rozjímati mají, nýbrž že také způsobilí mužové v katedrálních chrámech, v klášteřích a konventech jiných řeholníků, v nichž studia vhodně se pěstovati mohou, jich výklad a vysvětlování obstarávají mají; konečně dala přísné nařízení, aby věřící alespoň v neděli a den sváteční spasitelnými slovy evangelia se živili. †††)

*) S. Greg. Mag. Regal. past. II., 11 (al. 22); Moral. XVIII. 26 (al. 14).

**) S. Aug. serm. 179. 1.

***) S. Greg. M. Regal. past. III., 24 (al. 48).

†) I. Tim., IV., 16.

††) Cons. trid. sess. V., decr. de reforma 1--2.

†††) Ibid.

Taktéž jest za ono po všechny věky živoucí a nevýslovně prospěšné pěstování sv. Písma moudrosti a péči církve děkovati. Zde dlužno, již na utvrzení dokladův a ponoukání Našich, zmíniti se, jak od počátků křesťanství všichni svatostí života a boho-
vědou znamenití mužové mnoho a nepřetržitě se svatými Písmy se zabývali. Bezprostřední žáci apoštolů, mezi nimi Klement Římský, Ignacius Antiochenský, Polykarp, hlavně pak apologeti, zejména Justin a Irenaeus čerpají, jak vidíme, ve svých listech a knihách, ať k obraně aneb k doporučení katolického učení sloužily, nejvíce ze svatých Písem víru, sílu a všelikou lahodnost své zbožnosti. Ve školách katechetských a bohoslovných ústavech pak, které při mnohých sídlech biskupských povstaly, zejména ve velmi proslavených školách v Alexandrii a Antiochii, zabývalo se vyučování skorem výhradně čtením, vysvětlováním a obhajováním psaného slova Božího.

Odtud vyšel největší počet Otcův a spisovatelův, jichž námahavými studiemi povstala taková hojnost znamenitých děl, že téměř celá následující tři století vším právem jméno zlatého věku exegese obdržela. Na východě zaujímá první místo Origenes, jenž pro své geniální vlohy a svou železnou píli obdivu zasluhuje. Z jeho početných spisů a z velikolepého díla „Hexapla“ napotom téměř všichni čerpali. Dále uvést dlužno veliký počet těch, kdož meze této vědy rozšířili.

Tak, aby pouze nejvýtečnější byli jmenováni, dala Alexandrie Klementa a Cyrilla, Palaestina Eusebia a druhého Cyrilla, Kapadocie Basilia Velikého, oba Řehoře, Nazianského a Nysejského, Antiochie slavného Jana Zlatoustého, u něhož této vědy znalost s nejvyšší výmluvností závodila. Neméně stkvěle jest na západě. K mnohým mužům, kteří se u vysoké míře osvědčili, náleží slavná jména Tertulliana a Cypriana, Hilaria a Ambrosia, obou velikých Lvů a Řehoře; přeslavné jméno Augustina a Jeronýma, z nichž onen vynikl obdivuhodným důmyslem u vystihování smyslu slova Božího a nadmíru plodným byl u jeho zužitkování na prospěch katolické pravdy, tento pak pro svou jedinou svého druhu znalost biblických knih a pro veliké výkony své v jich zužitkování čestný název Doctor maximus slavným prohlášením církve obdržel.

Ačkoliv odtud až po 11. století biblická studia nekvetla touže horlivostí a tímže úspěchem, kvetla přece, hlavně přičiněním mužů duchovního stavu. Tito snažili se, kořistiti z toho, co jim předešlý věk vhodného zanechal, a pořádali účelné výsledky svého snažení a uveřejňovali je s vlastními přídávky, tak zejména Isidor Sevillský, Beda, Alcuin, aneb opatrovali bi-

blický text jasnými poznámkami, jako Walafriid Strabo a Anselm Lodiský, aneb vynaložili ohromnou péči na jich nezfalšovanost, jako Petrus Damianus a Lanfrancus.

Ve 12. věku pak pěstován nejvíce allegorický výklad Písem chvalným způsobem. V tom předčil sv. Bernard daleko všechny ostatní; i jeho řeči mají téměř jen příchuť sv. Písem.

Ale nový a potěšitelnější pokrok učinili *scholastikové*. Ač měli zřetel k tomu, aby zjistili přesné znění latinského překladu, jak od nich zhotovená „Correctoria biblica“ jasně dokazují, věnovali přece ještě větší péči a pílí výkladu a vysvětlování. Dobře uspořádány a líp, než kdy jindy, byly různé smysly svatého textu rozlišovány, význam každého slova ve směru theologickém odvažován, části knih a obsah přesně vyměřeny. Tu přináleží palma sv. Tomáši Aquinskému.

Když pak Klement V. založil v Římě Athenaeum a universitu, kde východní jazyky měly své stolice, počaly srovnávací studie o Písmě sv. a původním textě jeho, jakož i textě latinském. Později pak, když zpět připlynula vzdělanost Řeků, především pak se zavedením knihtiskařství nabylo studium Písma sv. rozměrů největších.

Rozmnožené v krátkém čase tiskem sv. knihy naplnily takřka celý svět a byly všude přijímány s úctou a láskou naproti utrhačství nepřátel církve.

Od sněmu Vienského až do Tridentského bylo by těžko vypočítati všechny učence, vycházející hlavně z řeholnictva, kteří rozmnožovali bohatost biblických vědomostí (sebraných od svých předchůdců) a tím způsobem otvírali rozhled do věku sněmu Tridentského, kdy zdálo se, že zlatá doba církve opět se vrací. Máme zde vzpomínati podivuhodných vydání Vulgaty a Septuaginty, jež z nařízení papežů od Pia IV. až do Klementa VIII. dala se s takovou pílí a uhlazeností, že z rozkazu Sixta V. a Klementa VIII. vešla v užívání obecné?

Ve stejné době vyšla stará vydání Písem v polyglotě autorfské a pařížské se stejnou pílí a přesností, aby mohla sloužiti ke srovnávání a ku snadnějšímu porozumění slova Božího.

Může se tvrditi: není od té doby nijaké knihy zákona buď Starého aneb Nového, již by nebylo se dostalo výkladu postačitelého, a ani jednoho místa záhadného, jež by nebylo prohloubeno a rozluštěno několika značnějšími komentáři.

V době pak novější nikoliv nedostává se Písmu sv. největší pečlivosti. Vznešení a slavní duchové vydobyli si zásluhy o sv. Písmo, obraňující je proti planým fikcím racionalismu, který zneužívá filologie a moderních věd ke křivým výkladům.

„Ze všeho — píše sv. Otec dále — co jsme předeslali, vysvítá jasně, že nesmí se činiti církvi výtky, že by co nejpečlivěji nebděla nad zachováním sv. Písma v jeho ryzosti a přesnosti. Nikoliv, ona neměla nikdy zapotřebí, aby jí někdo tuto její povinnost připomínal.“

„Dříve bylo bojovati proti lidem, kteří o svůj vlastní úsudek se opírajíce, Božské podání a učitelský úřad církve zavrhovali a Písmo za jediný pramen zjevení a nejvyššího soudce u věcech víry pokládali. Dnes však jest bojovati proti *racionalistům*, kteří jsou jako jejich synové a dědicové, rovněž na vlastní mínění staví, ale i zbytky křesťanské víry, od otcův zděděné, zavrhli. Neboť popírají úplně Božské zjevení, vnuknutí a sv. Písmo; toť jsou dle jich tvrzení venkoncem výplody lidského ducha a smyšlenky. Ano, nejsou prý to pravdivá vypravování skutečných událostí, nýbrž pošetilé výtvary fantasmie aneb historické lži; nejsou prý to prorocké a Božské výroky, nýbrž z části vybásněné, po událostech následující předpovědi, z části přírodními silami způsobené předtuchy; nejsou prý to zázraky v pravém smyslu a doklady Božské moci, nýbrž podivuhodné věci, které však nejsou nad přírodní síly aneb mámení a báje; evangelia a spisy apoštolské prý dlužno připsati zcela jiným spisovatelům.

Takovéto ošklivé bludy, jimiž svatosvatou Božských knih pravdu vyvrátiti míní, vtírají jako nálezy nové jakési „svobodné vědy“: a přece mají je sami za tak nejisté, že v těchže věcech často opravují a doplňují. Navzdor těmto názorům a výrokům o Bohu, o Kristu, o Evangeliu a ostatním Písmu jsou mezi nimi lidé, kteří za křesťanské a evangelické theology platiti chtějí a těmito nejpočestnějšími jmény opovážlivost svého nezřízeného ducha zahalují.

K těmto druží se jako účastníci a podporovatelé jich záměrů četní zástupci jiných vědeckých oborů, jež tentýž odpor proti zjeveným pravdám k útokům na bibli pudí. Nemůžeme dosti na to žalovati, že tento boj den ode dne rozsahu a zuřivosti nabývá. Vede se proti učeným a vážným mužům, ačkoli tito snadně se chrániti mohou; nejvíce však útočí rozzuření nepřítelé se vší účelností na nevzdělanců dav. Knihami, letáky, denníky vylévají zhoubný jed; k témuž cíli pracují veřejnými i soukromými řečmi; již vnikli ve veškeré kruhy a zmocnili se přčetných, ochraně církve urvaných škol, v nichž vnímavé a podajné myslí úsměšky a surovými žerty hanebně svádějí, aby Písmem opovrhovaly.

Tyto jsou věci, ctiuhodní bratří, které všeobecnou horlivost pastýřskou vzbuzovati a rozněcovati mají a sice tak, aby

proti této nové, falešně tak nazvané „vědě“ stavěla se ona stará a pravá, kterouž církev skrze apoštoly od Krista obdržela, a aby v tomto zuřivém boji statní bojovníci k obraně sv. Písma vyvstávali.“

Sv. Otec podává pak co nejobširněji, jak u vyučování alumuů a vykládání sv. Písma se pokračovati má.

První péčí má býti, aby v seminářích aneb akademiích vyučování v Písmu sv. tak se dělo, jak toho i důležitost této vědy i potřeba časová vyžaduje. Z té příčiny jest zajisté moudrý výběr učitelů nanejvýš důležitý: k tomuto úřadu mají taci povolávání býti, kteří velikou láskou k bibli a neustálým v ní se zabýváním, jakož i výzdobou učenosti se doporučují a svému povolání dostáti mohou. Učitelové, takto vybraní a vzdělaní, nechť svěřený úřad s důvěrou vykonávají: aby co nejlépe jej vykonávali a utěšené úspěchy měli, jest záhodno, aby jim poněkud zevrubněji některé pokyny dány byly. — Oni mají hned na počátku studia o zbystření rozumu svých žáků tím způsobem se snažiti, by jich soudnost cvičili a způsobilou učinili, obranu svatých Písem vésti a myšlenky, v nich obsažené, úplně pochopiti. K tomu směřuje tak zvaný „biblický úvod“, z něhož alumnus nabude vhodné pomůcky k vítěznému dokazování nezfalšovanosti a vážnosti biblických knih, k vystižení jich pravého smyslu, k poznání klamných vývodů a k jich z kořene vyvracení.

Jak veliké důležitosti jest, aby hned z počátku o těchto otázkách rozumně a s pomocí theologie se jednalo, netřeba asi podotýkati, poněvadž celé další studium Písma na těchto základech spočívá a z toho jasné světlo béře. Dále musí učitel se vši horlivostí dáti na tom záležitosti, onu část tohoto předmětu, kterýž o výkladu jedná, velmi úrodnou učiniti, aby posluchači se naučili, jak později bohatost Božského slova na prospěch náboženství a nábožnosti využítkovati mají. Ovšem, že ani objem látky, ani čas nedovoluje, všecka svatá Písma ve škole vykládati. Ale právě poněvadž jisté metody zapotřebí jest, aby výklad s prospěchem se děl, má rozumný učitel dvou chyb se vystříhati, jednak, aby jednotlivé knihy zběžně se nedotýkal jinak, aby při některé části jedné knihy příliš neprodléval. Nedá-li se v největší části škol, jako na větších akademiích docíliti, aby ta aneb ona kniha v celé své souvislosti a obsažnosti se vyložila, má přece k tomu se hleděti, aby k vysvětlování zvolené části knih důkladně se probraly, aby žák jako vzorem poučen, ostatní sám čísti a pro celý svůj život si zamilovati mohl. Týž učitel pak po starém obyčeji učiní základem vulgatu, o níž koncil Tridentský se vyslovil, že ve veřejných přednáškách, disputacích, kázaních

a výkladech za authentickou jmína býti má,*) a již ostatně každodenní užívání církevní doporučuje.

Ale má se také náležitý zřetel bráti na jiné překlady, kterýchž křesťanský starověk vysoce si vážil a jichž užíval, hlavně na původní rukopisy.

Neboť ačkoli, alespoň co se hlavního obsahu týče, smysl hebrejského a řeckého pratextu z překladu Vulgaty zřejmý jest, bude přece na místech, kde v ní dvojsmyslný aneb méně přesný výraz se nalézá, vedle rady sv. Augustina, nahlédnutí do původního jazyka prospěšným. Jest tedy již samo sebou zřejmo, jak veliké píle k tomu všemu jest zapotřebí, poněvadž jest „povinností vykladatele, aby nikoli své osobní mínění, nýbrž myšlenky spisovatele, jež vykládá, uváděl.“**)

Stalo-li se tak, lze bezpečně přistoupiti k zužitkování sv. Písma ve směru theologickém. Ale dlužno dobře dbáti toho, že při svatých knihách mimo ostatní příčiny obtíže, které obyčejně porozumění starých písemností každého druhu v cestu se staví, ještě jiné obzvláštní jsou. Neboť v slovech jejich leží následkem působení sv. Ducha mnohé, co chápavost a bystrost lidského rozumu vysoko přesahuje, totiž Božské tajemství a mnohé jiné, co s tím souvisí; ona někdy jest myšlenka příliš obsažná a skrytá, než aby písmeny vyslovena a pomocí pravidel hermeneutiky uhodnuta býti mohla; nad to jsou zde podle slovného smyslu ještě jiné myšlenky, dílem aby články víry se objasnily, dílem aby se životní pravidlo doporučilo. Nelze tedy zneužívati, že svaté knihy v jakés náboženské temno zahaleny jsou, takže k nim pouze přispěním vůdce proniknouti lze.***) To stalo se ale z prozřetelnosti Boží (tentž jest totiž všeobecně rozšířený názor sv. Otcův), aby s tím větší žádostivostí a horlivostí zkoumány byly, a co z nich s námahou vzato bylo, aby hlouběji v ducha a srdce vniklo. Zejména pak máme si tím uvědomiti, že Bůh Písma církvi odevzdal, abychom jich jako spolehlivého vůdce a učitele při čtení a vykládání Božských výroků používali. Že tam, kde milostné dary Boží uloženy jsou, lze poznati pravdu, a že od oněch, kdož nástupci jsou apoštolův, Písma bez nebezpečí vykládána jsou, tomu učil již sv. Irenaeus†) a s ním všichni ostatní Otcové. Jejich jest učení, kteréž synoda Vatikánská přijala, ona obnovivši dekret Tridentský o vykládání pravého slova Božího,

*) Sess. IV. de edit. et usu sacr. libr.

**) „Commentatoris officium, non quid ipse velit, sed quid sentiat ille, quem interpretetur, exponere.“ S. Hier. ad Pammach.

***) S. Hieron. ad Paulin. de studio script. cap. LIII, 4.

†) Contra haer. IV, 26, 5.

prohlásila: *»že jest to její vůle, že u věcech víry a mravů, které k budově křesťanské nauky náležejí, za pravý smysl sv. Písma onen jímín býti má, kteréhož se držela a drží sv. matka církev; neboť jí přísluší, o pravém smyslu a výkladu sv. Písem souditi; a že tudíž nikomu není dovoleno, sv. Písmo proti tomuto smyslu a proti jednomyslnému souhlasu Otců vykládati.«* *)

Tímto zákonem plným moudrosti církev nikterak nepřekáží vědeckému badání v bibli a neomezuje je, nýbrž ona je spíše chrání před omylem a podporuje značnou měrou jeho pokrok. Jestli každému jednotlivému učenci otevřeno široké pole, na němž pro osobní horlivost a vykládání bezpečným krokem osvědčovati a čestný zápas na prospěch církve podstupovati může. Na místech sv. Písma totiž, která ještě na bezpečné a určité vysvětlení čekají, může po dobrotivém úradku Prozřetelnosti docíleno býti, aby předcházející horlivostí učenců rozhodnutí církve uspišeno bylo. Na místech již určitě vysvětlených může učenec velice prospěti, an je zřetelněji a prostě věřícímu lidu a duchaplněji a bystřeji před učenci vykládá aneb je znamenitěji a vítězně proti odpůrcům hájí. Z těchto důvodů má katolickému vykládateli nejdůležitějším a svatým úkolem býti, ona svědectví Písma, jichž smysl již authenticky vysvětlen jest, tímže způsobem vykládati, ať si ono vysvětlení svatými původci vnuknutím sv. Ducha dáno jest, jako na mnohých místech Nového Zákona, aneb přispěním téhož sv. Ducha církví *»bud' v podobě slavného výroku, bud' řádným a všeobecným úřadem učitelským;«* **) ano, on má pomůckami svého oboru nevyvratelně dokázati, že jest to jediné vysvětlení, kteréž po zákonech zdravé hermeneutiky jako spásné dokázati lze. Ostatně musí se držeti analogie víry a katolického učení tak, jak od vrchních církví je obdržela, za nejvyšší měřítko míti. Neboť poněvadž Bůh spolu jest původcem svatých Písem a učení v církvi hájeného, nemůže se státi, aby z oněch správným výkladem vynesena byla smysl, jenž by s touto naukou nikterak nesouhlasil. Z toho jest zjevno, že za nesprávný a falešný pokládáti jest výklad, kterýž inspirované spisovatele jaksi do vzájemného odporu přivádí aneb učení církve se přičí.

*) Conc. Vat. sess. III. cap. III. de fide.

**) „Hanc illius mentem esse declaravit, ut in rebus fidei et morum ad aedificationem doctrinae christianae pertinentiam, is pro vero sensu sacrae Scripturae habendus sit, quem tenuit ac tenet sancta Mater Ecclesia, cuius est judicare de vero sensu et interpretatione Scripturarum; atque ideo nemini licere contra hunc sensum aut etiam contra unanimum consensum Patrum ipsam Scripturam sanctam interpretari. Sess. III. cap. II. de revel.; (cf.) Cons. Trid. sess. IV., decr. de edit. et usu sacr. libr.“

Učitel tohoto oboru musí tedy vynikati také čestnou vlastností, že veškeru theologii důkladně si osvojil a v komentářích sv. Otců, doktorů a vykladačů zběhlý jest. Toť jest věc, již Jeroným a obšírněji ještě Augustin vštěpuje: „*Vyžaduje-li každá-koli sebe podřízenější věda učitele, abychom si ji osvojili, kdož jest pln smělejší pýchy, než ten, jenž knihy tajemství Božích nechce prostřednictvím jich interpretů seznati.*“ *)

Co se týče sv. Otcův, jest jejich mínění rozhodující, když některé místo biblické, pokud se týče věro- a mravouky, souhlasně vykládají. Náhled jejich však i tehdy vysoce ceniti se má, když jako učenci své soukromé mínění pronášejí. Exeget má s úctou vstoupiti do šlepějí jejich a jich první rozumně použiti. On nemá za to míti, že v badání a vysvětlování dále kráčet nemá, jen má svědomitě se držeti předpisu sv. Augustina, „*že od slovného smyslu, kterýž se jaksi vnucuje, ustoupiti se nemá, nevyžaduje-li toho důležitý rozumový důvod aneb nezbytná nutnost.*“ **)

Zároveň má dbáti alegorického smyslu, jak sv. Otcové činili, neboť tuto methodu převzala církev od apoštolův. Co se jiných katolických vykladačů týče, jsou sice v menší vážnosti, ale má také k jejich komentářům býti přihlíženo. Ale velký nešvar jest s opomíjením výtečných exegetův dávatí spisům jinověrcův přednost a v nich hledati vysvětlení. I když katolický vykladatel spisův jinověrcův rozumně používá, má přece pamětliv býti, že smysl sv. Písma nelze naléztí mimo církev a že jej nemohou podati oni, kteří jsouce pravé víry prosti, neproniknou k jádru Písma, nýbrž toliko kůru ohlodávají. ***)

Dále jest žádoucno, aby studium sv. Písma bylo takřka duší celé theologie. Pravdy, jež jsou předmětem víry, lze hlavně ze sv. Písma doložiti. Důkladný a učený theolog nemá opomíjeti, vlastní důkaz dogmat čerpáti z autority bible.

Plná autorita sv. Písma musí nejpádnějšími doklady býti dokázána. K tomu cíli dospěje se bezpečně a jedině učitelským úřadem církve. Poněvadž Božský a neomylný učitelský úřad na autoritě sv. Písma spočívá, musí nejprv jeho věrohodnost pro-

*) Si una quaeque disciplina, quamquam vilis et facilis, ut percipi possit, doctorem aut magistrum requirit, quid temerariae superbiae plenius, quam divinorum sacramentorum libros ab interpretibus suis nolle cognoscere? Ad Honor. de util. cred. XVII., 35.

**) „Videlicet a litterali et veluti obvio sensu minime discedendum, nisi qua cum vel ratio tenere prohibeat vel necessitas cogat dimittere.“ S. Aug. De Gen. ad litt. lib. VIII., c. 7, 13.

***) Greg. M. Moral. XX., 9 (al. 11).

kázána býti. Pak může Božství a posláni Ježíše Krista, založení církevní hierarchie, přenesení primátu sv. Petra a jeho nástupce bezpečně býti dokázáno. Svatý Otec uvádí dále, jakých prostředků k obraně Písma jest zapotřebí. Jsou to v první řadě studium orientálských řečí a tak zv. kritika. Učitelům sv. Písma jest nezbytnou nutností a theologům ozdobou znáti důkladně ony jazyky, v nichž kanonické knihy od sv. autorů původně byly sepsány. Dále má se o to pečovati, aby na všech vysokých školách se nalézaly stolice pro ostatní antické, zvláště semitské řeči a s nimi spřízněné vědy. Obrancové sv. Písma mají býti důkladně vzdělanými a sběhlými v umění kritiky. Na škodu náboženství zavedena byla tak zvaná „vyšší kritika“, dle níž úsudek o původě, pravosti a vážnosti některé knihy pouze — jak se říká — z vnitřních důvodů utvořiti se má. Naproti tomu jest zřejmo, že v historických otázkách svědectví dějin každé jiné předčí a že tudíž toto co nejdůkladněji zkoušeno býti má; ony vnitřní důvody nemívají obyčejně tak veliké váhy a slouží nejvýš k sesílení důvodu.

Encyklika poukazuje pak na přírodní vědy, z nichž nepřátelé nejvíce zbraní proti sv. Písmu berou. Učitel sv. Písma má tedy přírodní vědy dobře znáti, neboť jejich znalost bude mu velice na prospěch při odrážení útoků odpůrcův. Mezi theologem a přírodopytceťm zajisté nepovstane rozpor, jen když oba se omezí na svůj vlastní obor a dle rady sv. Augustina toho se vystříhají, aby nic bez důvodu netvrdili a neznámé za známé nevydávali. *)

Tyž sv. Otec dal pravidlo, jak bohoslovec se zachovati má, kdyby mezi ním a učencem různice se stala:

„Ve všech případech, v nichž učenci svá tvrzení o přírodě věrohodnými doklady dokázati mohou, chceme ukázati, že s učením sv. Písma v odporu se nenalézají. Kdykoli však v některém ze svých spisů uvedou tvrzení, které jest v odporu s naším Písmem, t. j. s katolickým učením, chceme nějakým schopným způsobem dokázati, aneb beze vši pochybnosti věřiti, že ono tvrzení jest falešné.“ **)

Encyklika dále uvádí, že není třeba hájiti všecky náhledy, kteréž Otcové aneb pozdější komentáři vyslovili. Neboť oni soudili

*) „Ne aliquid temere et incognitum pro cognito asserant.“ S. Aug. In Gen. op. imperf. IX., 30.

**) Quidquid ipsi de natura rerum veracibus documentis demonstrare potuerint, ostendamus nostris Litteris non esse contrarium. Quidquid autem de quibuslibet suis voluminibus his nostris Litteris, id est catholicae fidei, contrarium protulerint, aut aliqua etiam facultate ostendamus, aut nulla dubitatione credamus esse falsissimum.“ S. Aug. De Gen. ad lit. I, 21, 41.

dle názorů své doby a při vysvětlování míst, kde se jedná o fyzické otázky, vyslovili mnohé, s čím dnes nelze souhlasiti

Ačkoli vykladatel ukázati musí, že to, co přírodopytci bezpečnými důvody již jako bezpečný výsledek zjistili, pravému výkladu Písma nikterak se nepřičí, nemá přece zapomínati, že mnohé, co od učenců za nepochybné bylo prohlášeno, později zavrženo jest.

Rovněž tak má se s historií. Jest co litovati, že mnozí historikové dají se příliš unášeti nepřátelstvím vůči Písmu. Starým spisům a historickým památkám důvěřují úplně, kdežto v Písmě sv. jim postačí pouhá domněnka nesprávnosti, aby jemu bez důkladného zkoumání hodnověrnosti odepřeli. Ovšem jest možno, že při opisování stala se mnohá chyba, ale tento závěrek lze toliko po zralém uvážení připustiti a jen pro místa, na kterých chyba náležitě dokázána jest. Může se také státi, že pravý smysl některého místa zůstává pochybným, pak pro jeho vypátrání budou na prospěch nejlepší pravidla interpretace. Naprosto však nelze připustiti, aby inspirace toliko na některá místa sv. Písma se omezovala, aneb se doznalo, že sv. autor sám se zmýlil. Nelze schvalovati, že někteří obtíže překonati míní, když připouštějí, že Božská inspirace se vztahuje toliko na předměty víry a mravů; neboť knihy, které církev za svaté a kanonické uznává, jsou vesměs a ve všech svých částech vnuknutím sv. Ducha sepsány. Toto vnuknutí vylučuje každou možnost bludu, neboť Bůh, nejvyšší pravda, nemůže býti původcem nějakého omylu. Tať jest stará a neustálá víra církve, jak slavným výrokem koncilů Florencského a Tridentského vyslovena a posledně koncilem Vatikánským stvrzena a přesněji vysvětlena byla.

„Starého a nového Zákona knihy celé se všemi svými částkami, jak se v nálezu téhož sněmu vyčítají a ve starém obecném vydání latinském obsaženy jsou, za posvátné a kanonické buďte přijímány. Je však církev za posvátné a kanonické má ne proto, že samojedinou lidskou příčinlivostí upraveny, její potom autoritou schváleny jsou, aniž proto jenom, že zjevení bez omylu obsahují, ale poněvadž vnuknutím Ducha svatého sepsány byvše, Boha mají původcem.“ *)

*) „Veteris et novi Testamenti libri integri cum omnibus suis partibus prout in eiusdem Concilii (Tridentini) decreto recensentur, et in veteri vulgata latina editione habentur, pro sacris et canonicis suscipiendi sunt. Eos vero Ecclesia pro sacris et canonicis habet, non ideo quod sola humana industria concinnati, sua deinde auctoritate sint approbati; nec ideo dumtaxat, quod revelationem sine errore contineant; sed propterea, quod Spiritu sancto inspirante conscripti Deum habent auctorem. Sess. III., c. II. de revel.

Svatý Otec praví dále, že dokonalá obrana sv. Písem s celým výbrojem důležitých věd jest příliš velkou úlohou, než aby toliko od theologů a komentátorů vykonána býti mohla. Jest zapotřebí, aby také světští vynikající učenci spolupůsobili a zakončuje svůj list:

Aby však takové práce bibli skutečně prospívaly, tu nechť se všichni přidržují zásad, jež prve byly udány, a nechť pevně věří, že Bůh, tvůrce a ředitel všech věcí, jest i původcem Písma sv. a že tedy z přírody a dějin nic není ve skutečném odporu s Písmem sv. Jestliže něco podobného býti se zdá, budiž sporná věc pečlivě odstraněna jak dožádáním příslušného dobrého zdání theologův a vykladatelův, tak i podrobnou úvahou důvodů protivných. A zbude-li ještě stín pochybnosti, neustaň nikdo; neboť jako pravda pravdě odporovati nemůže, právě tak jest jisto, že do výkladu, o který jde, omyl se vplížil; není-li pak možno jasna se dopídití, odložen budiž úsudek.

Příliš mnoho námitek ze všech možných oborů věd bylo po dlouhou dobu činěno proti sv. Písmu, jež již dávno jako zcela nepodstatné zestárly; četné výklady spisovatelův, kteří ostatně nejsou měřítkem víry a mravu, byly později opraveny. Domněnky hubí čas, ale „pravda potrvá a platí na věky.*) Jako tedy nikdo nebude si osobovati, že všemu sv. Písmu správně rozumí, tak zase při těžko vyložitelném či nevyložitelném místě každý bude se řídit opatrností a přísností onoho církevního učitele, jenž píše: *»Jest lépe, když člověka hněte neznámé sice, ale užitečné zázračné znamení, nežli neprospěšným jeho vykládáním vstrčiti do klíčky hrdlo jha zbavené.«* **)

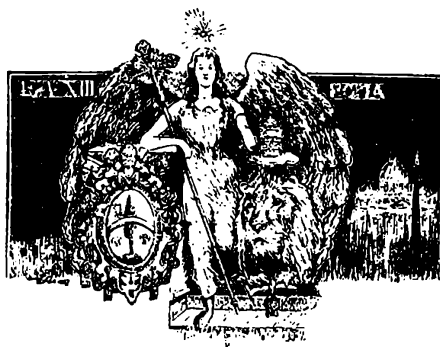
„Když pak — tak ukončuje sv. Otec encykliku — Našich rad a rozkazův budete pěstiteli, pomocných věd dbáno, a když oni plody svého studia obrátí na obranu pravdy a na obranu víry při mládeži, pak budou moci míti potěšení, že důstojným způsobem slouží Písmu sv. a věci katolické přinášejí onu pomoc, kterouž si církev od lásky a učenosti svých dítek právem slibuje. Nyní budiž vaší věcí, abyste toho s náležitou svědomitostí dbali, tak aby povinný dík Bohu za sdělení jeho moudrosti vynikl ještě více a aby tak vzešel žádoucí prospěch pro vyučování mládeže, jež jest tak důležitým předmětem Naší péče a naděje církve. Snažte se horlivě, abyste na úkonech sobě svěřených toto studium příkazem a napomínáním zvelebovali a podporovali.

*) III. Esdr. 38.

**) „Melius est vel premi incognitis sed utilibus signis, quam inutiliter ea interpretando a iugo servitutis eductum cervicem loqueis erroris inserere.“ De doctrina christiana III., 9, 18.

Nechť toto studium neporušeně a šťastně se daří pod dozorem a záštitou církve dle blahodárných pokynův a příkladův svatých Otců a dle chvályhodných zvyků našich předkův a dosáhniž toho vzrůstu, jakýž na ochranu a ku slávě katolické pravdy, jež v Bohu svůj původ má, k trvalému blahu národu skutečně postačí.

Všechny posléz chovance a přísluhovače církve s otcovskou láskou napomínáme, aby k sv. Písmům přistupovali vždy s citem svrchované úcty a pobožnosti: neboť nikterak jich srozumitelnost spasitelně, jak potřebí jest, přístupna býti nemůže, leč odstraní-li se osobivost vědy pozemské a vzbudí-li se svatě snažné vyhledávání té moudrosti, kteráž s hůry jest.“

XLI.

Lev XIII. a východní církve sjednocené.

Spojení všech církví křesťanských v jednu, bylo a jest nej-toužebnějším přáním Lva XIII. V překrásné encyklice své „*Prae-clara gratulationis*“ vyslovil se, že podle všech sil svých snažiti se chce, aby naplněno bylo Božské zaslíbení Kristovo: „Bude jeden ovčinec a jeden pastýř.“ A s láskou otcovskou zve církve, které od jednoty se odchýlily, aby opět se vrátily tam, odkud odešly.

Kráčejte pevně k tomuto cíli sjednocení, jal se nejprve usi-lovati o to, aby spojení sjednocených východních církví*) s apo-štolskou Stolicí se utužilo.

*) Sjednocené církve mají dalekosáhlou samostatnost ve věcech vnitřní správy, discipliny, kultu a jazyka. Ale každý sjednocený řecký, maronitský, arménský, chaldejský, syrský, rusínský, melchitský patriarcha musí býti od papeže potvrzen, a potvrzení to se prohlašuje v konsistoři. Papež má uznanou autoritu na různé sjednocené církve východní. Sjednocená *chaldejská církev* má pět arcibiskupství, a sice v Mosulu, v Bagdadě, v Djarbekru, v Serthu v Kurdistaně a v Kerku v Persii, pak šest biskupství a sice v Mar-dixu, v Akii, v Amadii, v Joku, v Salmasu a v Seně v Persii. Přes 200.000 sjednocených chaldejských křesťanů bydlí na ostrově Malabaru a jsou přímo podřízeni dvěma apoštolským vikářům. Sjednocení katolíci *syrského ritu* jsou podřízeni patriarchovi, sídlícímu v Antiochii; syrská arcibiskupství jsou v Aleppě, v Bagdadě, v Babyloně, v Mosulu, biskupství pak v Beirutě, v Djar-bekru, v Djesiretu, v Mardixu, v Tripolisu, v Alexandrii a v Emese. Církev *maronitská* má osm diecézí, s polovice arcibiskupství, s polovice biskupství, a sice v Aleppě, v Beirutě, v Damašku, v Sidoně, v Baalbeku, Dskebailu, v Tripolisu a na Cypru. Sjednocená *melchitská* církev, která jest podřízena řeckému sjednocenému patriarchovi v Antiochii, má šest arcibiskupství a osm biskupství, *arménská* pět arcibiskupství a čtrnáct biskupství, kteráž se rozprostírají od Cařihradu až k Ispahanu. *Arménská* církev jest mezi východ-ními církvemi nejznamenitější. Jejím náčelníkem jest patriarcha z Cilicie, který sídlí v Cařihradě. Asi 8000 katolických Arménů žije v Rakousku, asi 25.000 v Rusku. Sjednocení *Koptové* a *Habešané* mají zvláštní duchovenstvo a ritus,

K tomu účelu svolal do Říma zástupce církví těch, kteří odbývali konferenci od 24. října do 28. listopadu r. 1894. Arménskému patriarchovi nebylo od turecké vlády dovoleno se účastniti.

Dne 27. listopadu r. 1894 vydal sv. Otec bulu „*Orientalium*“, ve které mluví o „důstojnosti východních církví“, v nichž „apoštolát, martyrium, učení a svatost poprvé vykvetly.“ Jako sv. Petr přeložil sídlo z Jerusalema do Antiochie, politického to střediska římského východu, zajisté v úmyslu, aby odtud vrchní řízení kolem v Syrii, Palestině, Mesopotamii, Malé Asii rychle se rozšiřujících církví líp obstarávati mohl, postavil po sedmi letech svého antiochenského pontifikátu svou učební stolicí definitivně do politického centra veškeré římské říše. Bula praví výslovně, že tak se stalo na Boží nařízení, což se vztahuje na církevní učení, že vedle Božského rozkazu primát Petrův s římským episkopátem jest spojen, že papež jure divino jest biskupem římským a římský biskup papežem. Jak nesčíslné události církevních dějin a listinné důkazy dotvrzují, věnovali papežové, od Petra počínajíc, po všechna století neustále svou pozornost církvím východním, vykonávali v nich svůj úřad učitelský a svou moc vládní a použili všech prostředků, kteréž po ruce měli, aby církve tyto, když byly v úpadku, opět povznesli. Lev XIII. vzpomíná zejména pečlivé činnosti Pia IX. na prospěch orientálů. Dlužno se zmíniti o jeho konstituci „*In suprema*“ ze dne 6. ledna 1843 a „*Romani pontifices*“ ze dne 6. ledna 1862, alokuci ze dne 19. prosince 1853 a na jeho rozkaz vydané instrukci propagandy ze dne 24. března 1858; dále o zřízení zvláštního oddělení (speciální kongregaci) pro východní církve při kongregaci propagandy, o péči, směřující k zlepšení liturgických knih různých východních ritův, o pozvání východním nesjednoceným biskupům k vatikánskému koncilu. Lev XIII. prohlašuje, že nejdůležitější věcí jest zachování ryzosti a neporušenosti orientálních ritů. Této neporušenosti musí se dbáti ve dvou směrech: proti latinisujícím snahám a proti změnám v schismatickém aneb heretickém smyslu. Bula udává nejpodstatnější příčiny pro nutnost zachování východních ritů. Především jejich ctihodné stáří: ony sahají co do podstaty své až do věku apoštolského, oni nesou jméno svatého

jsou však podřízeni latinskému vikáři. *Ryzí řecko-sjednocený* ritus čítá v Evropě jen nepatrný počet přívrženců a sice v Dolní Itálii a na Sicílii, pak v Řecku a jinde. *Řecko-rumunské* diecése jsou v Sedmihradsku a v Uhersku a jest jich asi 1,100.000 duší. Sjednocení *Řecko-Rusíni* jsou hlavně v Haliči, pak v Chorvatsku, v Dalmacii a j. a jest jich přes 5,000.000. Sjednocených *Řecko-Bulharů* jest asi 70.000 v Macedonii a Thracii.

Marka, sv. Jakuba (mladšího), svatého Basilia, sv. Jana Chrystoma. Východozemské rity jsou plným dokladem pro původní jednotu orientálních církví s římskou u víře, ano v nich zcela žádné jiné učení se nenalézá, než ono, k němuž ještě dnes římská církev se zná a jež zachovává. Zejména však vysvítá z orientálních liturgií prvopočátečné nejužší spojení východozemských církví s římskou, uznání primátu této se strany oněch. Budtež jenom dvě místa z řeckého merologia (martyrologia), tedy z liturgického seznamu svatých, na důkaz toho uvedena.

Svatý papež Silvestr označuje se tam jako „zastíněný mrak, kterýž věřící před bludy Egypta zachraňuje a je neomylným učením k Božskému světlu uvádí“ a o sv. Lvu Velikém praví se: „Světlo západu, když's tomus svatých nauk jako záři vyslal.“ Katolicita, všeobsahující ráz církve, nejeví se, jak bula s velikým důrazem praví, líp a přesvědčivěji, než udržením zevně tak různých rituálních a ceremoniálních forem, kteréž svou vnitřní jednotou se stávají společným holdem jediné pravé církvi a jejímu Božskému původci.

Touto bulou v doplnění konstituce „*Demandatam*“ Benedikta XIV. prohlášená ustanovení týkají se skorem výhradně poměru mezi latinským a východním ritem a zejména chování se latinského kleru k hierarchii a k věřícím východních církví, a mají účel, zameziti, aby východní ritus netrpěl újmy neporozuměnou horlivostí latinských misionářů, a odstraniti příčinu k steskům na latinisování.

Ustanovení tato jsou:

1. Každý latinský misionář, kněz sekulární aneb řeholní, jenž by kteréhokoliv orientála radou a pomocí k přestoupení k latinskému ritu přiměl, má „ipso facto“ propadnouti suspensi a divinis, jakož i ostatním, v konstituci nadepsané „*Demandatam*“ ustanoveným trestům. Aby předpisů těch se šetřilo, má v kostelích latiníků jeden jich výtisk býti veřejně vyvěšen.

2. Kde by kněze vlastního ritu nebylo, tam může míti péči o ovečky kněz ritu cizího, totiž latinského, ale má ku konsekraci bráti tytéž svátostní látky: chleba buď nekvašeného aneb kvašeného. Přednost má míti kněz ten, jenž by látek těch (species) užíval dle ritu orientálního. Věřícím budiž ponecháno přijímati dle jednoho z obou obřadů a to nejenom na těch místech, kde by nebylo kostela aneb kněze ritu vlastního, dle znění předpisu „*Propaganda de fide*“ z r. 1893, ale i tam, kde by pro vzdálenost kněz toliko s největší obtíží přijíti mohl, o čemž rozhodovati sluší ordináři. Má se trvati na tom, že ten, kdo by

třeba dlouho dle cizího ritu přijímal, nemá býti považován, jakoby od svého ritu byl přestoupil, nýbrž pouze za příslušníka své dřívější farnosti.

3. Mají-li latinské řehole, zabývající se na Východě vyučováním mládeže, ve své koleji větší počet chovanců některého východního ritu, nechť ve srozumění s patriarchou pro ně vydržují kněze ke sloužení mše sv., ku přijímání, k udílení katechismu v zemské řeči a k výkladu ritu, aneb nechť aspoň v neděli a ve svátek takového kněze povolají. Taktéž mají pečovati o chovance, kteří do jejich kolejí bývají posíláni.

4. Tyto předpisy platí dle možnosti také o ústavech dívčích v ženských řeholích. Kdyby zde dle nastalých poměrů změny nějaké byly žádoucí, nemají se prováděti bez souhlasu patriarchy a apoštolské Stolice.

5. Nové koleje smějí budoucně toliko za svolení apoštolské Stolice býti zřizovány.

6. Zapovídá se kněžím latinským i východním v kostele buď jejich aneb ritu druhého udíletí absoluci v případech, které si ten aneb onen ordinář vyhradil, leč by se vykázal jeho plnomocenstvím. V té příčině odvolává se jakýkoli privilej.

7. Orientálům, kteří již byli přijali latinský ritus, budiž svobodno, k dřívějšímu ritu se navrátiti.

8. Manželce ritu latinského, provdané za muže ritu orientálního aneb opačně, budiž zůstaveno, ritu svého muže se přidržovati; kdyby však manželství smrtí muže bylo zrušeno, má míti volnost návratu k svému ritu.

9. Každý mimo území svého patriarchy žijící orientál stojí sice pod duchovní správou kleru latinského, zůstává však připsán ritu svému, takže bez ohledu na dobu jeho pobytu v cizině, jakmile by se navrátil domů, opět podléhá jurisdikci svého patriarchy.

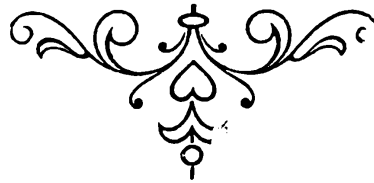
10. Žádnému ústavu aneb řádu ritu latinského není dovoleno mezi své členy přijímati orientála, jenž by se nevykázal svolením svého ordináře.

11. Kdyby z nesjednocených celá obec, rodina aneb jen jednotlivá osoba ku katolické jednotě se navrátila s výslovnou podmínkou, že přijímá ritus latinský, nechť při něm prozatím zůstane; budiž jí však ponecháno, později k svému ritu se vrátiti. Kdyby však podmínky této nebylo, přináleží ihned k ritu původnímu, jakmile by kněz orientální byl po ruce.

12. Záležitosti manželské, jakož i jiné církevní věci, o nichž

třeba apelace k sv. Stolici, nemají býti podřízeny delegátu apoštolskému, leč by Stolica apoštolská výslovně k tomu svolila. Ve všech těch věcech rozhoduje zvláště k tomu ustanovená sv. Propaganda.

13. Řecko-melchitickým patriarchům udílí se jurisdikce nade všemi věřícími téhož ritu v celé turecké říši.

XLII.

Lev XIII. a církev anglikánská.

V církvi anglikánské, kteráž povstala v 16. století z libovůle krále Jindřicha VIII., poněvadž tento tyran nechtěl se podrobiti zákonům římské církve o rozvodě manželském, jeví se již dlouho mocné hnutí, jehož cílem jest opětné spojení s církví katolickou.

Hnutí toto má hlavně přívržence v kruzích vzdělců. Původcem jeho byl anglikánský theolog *Eduard Pusey* (nar. 1800, zemřel 1882). Nejvíce však k jeho vzrůstu a zmohutnění přispěli *John Newmann* (nar. r. 1801, byl z počátku anglikánským farářem, r. 1845 přestoupil ke katolicismu, stal se duchovním a r. 1879 jmenován od Lva XIII. kardinálem) a *Henry Manning* (nar. 1808, byl rovněž anglikánským duchovním, přestoupil ke katolicismu, byl r. 1851 na kněze vysvěcen a r. 1875 jmenován kardinálem). V posledním desetiletí přestoupilo přes 7000 Angličanů vyšším třídám společenským náležejících ke katolicismu, a katolické časopisectvo v Anglii velice zmohutnělo.

Lev XIII. snaží se, aby návrat anglikánů v lůno katolické církve skutkem se stal.

Dne 14. dubna r. 1895 vydal list »*k Angličanům, kteří království Krista v jednotě víry hledají*«, znění tohoto

„Bůh je Naším svědkem, kterak vroucí jest přání Naše, aby námahy Naše přispěly ku provedení velikého díla: spojení křesťanstva, a My děkujeme Bohu, že život Náš prodloužil a Nám dopřál, ve směru tom učiniti pokus. Avšak, ačkoliv příslušným způsobem k dosažení šťastného výsledku všecku svou naději na zázračnou moc milosti Boží skládáme, nicméně jsme s plnou rozvahou uzavřeli, všechny Angličany, vyznávající jméno Kristovo, s Námi svá srdce k Bohu pozdvihovati, víru svou v něho sklá-

dati a u něho potřebné pomoci ve vroucích modlitbách se dovolávat.

Láska a péče římských papežů pro Anglicko jest historicky známa ode dnů Našeho svatého předchůdce Řehoře Velikého. Náboženství a vzdělanost vůbec, ale obzvláště anglický národ mají k němu veliký dluh vděčnosti.

Jakožto mnich chtěl apoštolskou práci vzíti na se, obrátiti Anglosasy, a ačkoliv Božskou Prozřetelností povolán byl k něčemu vyššímu, zůstávala jeho mysl stále upřena na tento veliký, požehnání plný cíl a neustal, dokud ho nedosáhl. *)

Z klášterní rodiny jím ve vědách a svatolibém životě vychované vyvolil stkvělou družinu mnichů pod vedením Augustina, aby zvěštovali evangelium, moudrost a osvětu těm, kdož ještě pohřížení byli v pohanství. A spatřil též šťastný výsledek svých prací. V tónech vítězoslavné radosti píše sv. Augustinu, jenž mu byl zprávu o šťastném výsledku podal: Sláva na výsostech Bohu... Kristu budiž sláva, jehož smrtí my žijeme, jehož zsinlostí my silnými se stali, jehož láskou jsme v Britsku našli bratry dosud nám neznámé. Kdož může vylíčiti, jaká radost nás zde naplnila, když jsme se dověděli, že anglický národ všemohoucí milostí božskou a tvojí, drahý bratře, prací, světlem naší víry byli osvíceni, že své modly nohama pošliapali, jimž ode věku z nesmyslné bázně byli podrobeni. — A ve svém blahopřání Ethelredovi, královi kentskému, a Bertě, jeho choti, píše, že následoval příkladu Heleny slavné paměti a nábožného císaře Konstantina; načež oba a lid posiluje spasitelnými napomínkami.

Způsobem tímto bylo křesťanství církví do Britanie zaneseno, rozšířeno a proti haeresii (Pelagiánů) chráněno a byvši vpádem pohanských plemen zničeno, šťastně opět péčí Řehoře obnoveno.

Obracejíce se tímto listem k anglickému národu připomínáme zároveň veliké a slávyplné události v dějinách církve, na něž zajisté bez díkůčinění nemůže pomýšleti. Je dále pozoruhodno, že láska a péče Řehoře dědila se na papeže následující, což je dokázáno jejich ustavičnou péčí o důstojné pastýře a způsobilé učitele ku vědám jak duchovním, tak i světským a podporováním všeho, co přispívalo k upevnění a rozkvětu církve. A byla též péče jeho odměněna, neboť sotva kde víra zapustila kořeny tolik rychle a dávala se na jevo takovou vroucí láskou ku stolci Petrovu, jako tamže anglický národ v těch dobách středu jednoty křesťanské, od Boha ustanoveným římským bisku-

*) Joan. Diac. in vita ejus. C. 11. 33.

pům zcela byl oddán a po všechny časy ve všech stavech stál s nimi v pevném spojení, toho doklady v dějinách jsou tolik četné a tolik dosvědčené, že nelze o nich býti ani v pochybnosti.

Avšak v bouřích 16. věku, jež v celé Evropě katolickou církev zpustošily, dostalo i Anglicko těžkou ránu, byvši nešťastným způsobem odtrženo od jednoty s apoštolským stolcem a zároveň i svaté víry, v níž po mnohé věky domohlo se a požívalo svobody. Byl to smutný odpad a naši předchůdci ve své lásce svrchovaně ho želíce, podnikali pokusy všemožné, aby mu učinili konec a tím i mnoho zla odvrátili. Trvalo to příliš dlouho, a není třeba péči o tom u jednotlivých předchůdců našich dekazovati.

Prostředkem nejúčinnějším při tom bylo stálé vyzývání věřících k modlitbám, aby Bůh svým milosrdenstvím na Anglii shlédnouti ráčil. V počtu těch, kteří této svaté věci věnovali se zvláště, byl sv. Karel Boromejský, sv. Filip z Neri a ve století předešlém Pavel, zakladatel spolku utrpení Krista, kterýž prý před trůnem Kristovým tím horoucněji se modlil, čím menší byla naděje ku spojení.

My sami, dlouho před svým povýšením na pontifikát, byli o důležitosti této svaté modlitby proniknutí. Dokud jsme byli nunciem v Belgii, na co rádi vzpomínáme, seznali jsme se s Angličanem Ignátem Spencerem, jenž sám byl zbožným synem svatého Pavla z Kříže a tento předložil Nám plán, jež ku rozšíření spolku z nábožných lidí vypracoval, kteří by za návrat anglického národa se modlili. Neumíme ani pověděti, s jakou radostí jsme k plánu tomu přistoupili, v naději, že z něho církvi v Anglicku mnoho požehnání vzejde. Ačkoliv ovoce božské milosti dozrávající modlitbou hned se ukázalo, jevílo se tím více, čím více svatá liga onoho spolku vzrůstala. Mnozí následovali volání Božího, mezi nimiž mužové vynikajícího postavení, ano i ti, kteří i oběti heroické přinášeli. Nastal jakýsi podivuhodný ruch v srdcích ku spojení, kterýž u veřejnosti dobýval si vždy více úcty a omylný předsudek zmizel před mocí pravdy.

Nepochybujeme, že spojené prosby toliko přirychlují čas, v němž Pán další milostivé úrady anglickému národu zjeví vedle slov apoštolských: aby řeč Boží běh svůj měla a oslavena byla.*)

Důvěra naše ještě je posilována tím, uvážíme-li zákonodárná opatření, směřující přímo i nepřímě k dosažení účelů těch, pokud totiž jimi zlepšuje se postavení nejširších tříd spravedlivými a láskyplnými zákony. Se zvláštní radostí slyšeli jsme, kterak bedlivě v Anglicku se sleduje otázka sociální, o které jsme my ve

*) Thess. III., 1.

své encyklice mnohou péčí pojednali, slyšeli dále o zakládání spolků dobročinných a jiných ještě ku zlepšení postavení tříd dělnických.

Taktéž jsme slyšeli o úsilovných a vytrvalých námahách, aby lidu poskytováno bylo vychování na základě náboženském, jenž zajisté jest nejlepším k zachování občanského řádu a rodinného života.

Slyšeli jsme dále o účinné horlivosti, s jakouž se činí přiměřená opatření k zamezení ponižující neřesti opilství, a jak mezi mladým lidem vyšších vrstev tvoří se spolky k zachování neporušené mravnosti a cti ženy. Bohužel se vzhledem k tomu zahnízdí zloby, podobné tomu, že muž prý k mravnosti není tolik přísně vázán, jako žena.

Rozvážní mužové jsou hluboce dojatí šířením se materialismu a racionalismu, a My sami nejednou již svého hlasu pozvedli, abychom poukázali na kořen zla, jenž seslabuje nejen náboženství, ale i ochromuje myšlení a jednání. Úcta budiž mužům, kteří bez bázně a bez ustání právo Boží a našeho Pána Ježíše, jeho zákonů a učení hlásají. Ty četné dobročinné spolky pro starce a sirotky, nevyléčitelné nemocné, asyly, kuchyně a jiné skutky lásky, jež naše dobrá matka církev zavedla a od časů nepamětných jakožto povinnost zvláštní doporučovala: dokazují patrně, jaký duch Vás vede.

Zde nemůžeme mlčením pominouti přísné svěcení neděle, jakož i všeobecnou úctu k bibli.

Každý ví, kterak veliká je moc a zdroje anglického národa, kteréž sdruženy se svobodou, pravšudež, i v nejvzdálenějších končinách, obchod jeho přivádějí k rozkvětu; avšak ať si činnost ta je sebe větší, duše Naše vždy jen pozvedá se ku prazdroji vši moci a všech dobrých věcí, k Pánu Bohu, našemu Otci nejdobrotivějšímu. Neboť lidská činnost, jak v životě soukromém, tak i veřejném, nemůže docházeti plného úspěchu bez vzývání Boha a jeho požehnání. „Blažený národ, jehož Pánem Hospodin jest.“ Modlitba jest naší mocnou zbraní, naší velikou ochranou, naší zásobárnou, naším přístavem, naším útulkem.*) Může-li u Boha mnoho modlitba muže spravedlivého, oč více musí zmoci modlitba, mající za účel, dosíci milostí, jichž Kristus dal lidstvu „svátostí svého slitování“!

Pravdy tyto prosté sice zná každý křesťan, ale bohužel, mnozí jich nejsou pamětlivi a mnozí též je s dostatek neoceňují. Proto klademe na to důraz, aby důvěra naše v modlitbu byla silnější, vedle slov Kristových: Proste a bude vám dáno, tlucte

*) Chrysost. Hom. III.

a bude vám otevřeno.*) Syn Boží praví dále, že modlitba naše, má-li býti Bohu příjemná, musí se díti ve jménu jeho, což odůvodňuje láskou rodičů k dítkám. Kterak velice povzbuzuje vás k modlitbě příklad Pána Ježíše, který celé noci ztrávil na modlitbách! Ale při ničem nedokázal svrchovanou potřebu modliti se, jako krátce před svým utrpením, kdy opět a opět ku svému nebeskému Otci úpěl na modlitbách.

My se strany Naší pozorujeme znamení časů, napomínáme a poukazujeme k budoucnosti, bez přestání se modliti a modlíme se dosud za návrat křesťanských národů, od někdejší jednoty oddělených. Přání to jsme v posledních letech často vyslovili. Snad že čas není již daleko, kdy bude nám objeviti se před Bohem ku vydání účtů Pastýři národů. Kterak bychom byli šťastni, kdybychom před ním složití mohli splnění Našich přání, jež on sám Nám vštípil. — V těchto dnech všecy naše myšlenky obracejí se k národu anglickému se vší láskou a nadějí. Vidíme před sebou četné jeho skutky, vidíme, že mnohým nynější stav náboženských roztržek a zmatků způsobuje bolesti; mnozí zase jasně nahlízejí nutnost pevné obrany naproti vnikaícím moderním bludům. Vidíme též, kterak vzrůstá počet nábožensky smýšlejících lidí, kteří ku spojení s katolickou církví pracují.

Nemáme dosti slov k vyjádření, kterak v Nás to lásku k Vykupiteli posiluje. Proto my své prosby zdvojnásobňujeme, aby konečně dozrálo ovoce, od nás toužebně očekávané: až bychom dospěli k jednotě víry a k poznání Božího Syna.**)

S láskyplným srdcem obracíme se tedy k vám všem v Anglii, ať si náležíte komunitě a zřízení jakémukoliv, s přáním, vás ku svaté jednotě nazpět povolati. My vroucně vás o to prosíme, chcete-li si své spasení zabezpečiti. Nepřestávejte prositi za osvětlení k poznání pravdy v její objemu celém, vyzývajíce jméno a zásluhy Ježíše Krista, počátku to a dokončení naší víry,***) jenž církev tolik miloval, že sebe samého vydal za ni, aby ji posvětil a učinil církev slavnou.†)

Překážky mohou před námi se zvedati, ty ale nejsou toho druhu, aby mohly Naši apoštolskou horlivost překaziti. Bez odporu četné změny a též čas mnoho k tomu přispěly, aby povstálé mezery hluboce se zakořenily.

*) Luk. 11.

**) Ephes. IV.

***) Žid. XII.

†) Ephes. V.

Mohou však ty býti příčinou, abychom vzdali se vší naděje v uzdravení a ve smíření? Je-li Bůh s námi, žádnou měrou.

Při počínání tolik velikém nesmíme se stavěti na stanovisko lidské, nýbrž musíme pomýšleti na božskou všemohoucnost a všeslitovnost. Při velikých, smělejších podnicích, jsou-li jen započaty v pravém úmyslu, stojí po boku člověka Bůh a právě při obtížích největších jeví se jeho prozřetelnost v největším lesku.

Doba není již daleka, kdy tomu bude plných 13 věků, kdy Anglie přijala apoštolské muže, svrchu již vzpomenuté, vyslané ze Říma, a kdy zřekla se pohanství a Bohu prvotiny své víry přinesla. Událost tato posiluje Naši naději, a měla by s veřejným díkyčiněním býti oslavena.

Nechť tato slavnost všem myslícím přivede na paměť víru, jež tehdy vašim předkům byla zvěstována a jest zvěstována dosud: Ježíš Kristus včera i dnes, onť i na věky. Tentýž je to, jenž napomíná nás i vás býti pamětlivi kazatelů prvních, kteří nám slovo Boží zvěštovali a jejichž víry byste měli následovati.*) Za poměrů těchto především obracíme se k vám, našim spojencům, anglickým katolíkům, jejichž víru a zbožnost víry známe ze zkušenosti. Vy zajisté v uvážení důležitosti a účinku modlitby, jejíž sílu jsme právě vyložili, přičiňte se, své spolukrajany v každém ohledu podporovati vzýváním milosti Boží v jejich prospěch. Modliti se za sebe, je potřebou, modliti se za jiné, je láskou bratrskou, a za jisté že modlitba tato u Boha více platiti bude, nežli ta, jež vychází toliko z potřeby. Modlitbu tuto pěstovali první křesťané.

Mámeť pamětihodné příklady z prvních dob, kterak křesťané modlívali se o dar víry u jiných. Bývaloť zvykem Boha vzývati, aby příbuzným, přátelům, panovníkům a spoluobčanům udělil pokornou víru.***) A zde dělá vám starost věc ještě jiná. Slyšeli jsme, že v Anglicku jsou též katolíci pouze dle jména a nikoli dle skutků, že ve vašich velikých městech je jich mnoho, kteří neznajíce ani základních článků víry, nikdy se nemodlí a v nevědomosti o Boží spravedlnosti a milosrdenství žijí na zdař Bůh. Musíme Boha co nejupřímněji prositi, aby tento smutný stav odstranil. Nechť Bůh sám volí prostředky k tomu nejvhodnější, nechť i pošle dělníky na svou žeň.

Napomínajíce důtklivě své syny, žádáme je, aby nic neopomíjeli k dosažení ovoce modlitby, při tom pamětlivi jsouce slov apoštolských: nikoliv pohoršení nedávati ani židům, ani pohanům, ani církvi Kristově.

*) Žid. 13, 7.

**) S. Aug. De dom. persev. XXIII, 63.

Kromě toho je třeba, aby skutky a modlitby vaše srovnávaly se s vaším vyznáním. Proto máte především býti vzory poctivosti a spravedlnosti, útrpnosti s chudými, máte býti kajícími, svornými v domácnosti a poslušnými zákonů.

To modlitbu vaši učiní mocnější, úspěšnější.

Milost Boží modlitby zvláště podporuje u těch, kteří ve spravedlnosti žijí dle učení Krista podle jeho zaslíbení: Budete-li ve mně můžete prositi očkoli a bude vám dáno. Jest dále prospěšné, vzývati svaté Boží za přímluvu. „Kdyby byl sv. Štěpán,“ dí sv. Augustin, „se nemodlil, nebyla by církev sv. Pavla.“

My proto pokorně prosíme o přímluvu sv. Řehoře, jež Angličané vždy rádi apoštolem Anglie nazývali; sv. Augustina, jeho žáka a věrozvěstce, a ty všechny svaté, kteří svými ctnostmi a velikými činy Anglicku vydobyli čestný přívlastek: Ostrov světcův; dále sv. Petra a Jiří, patrony Anglie, a nade všechny ale nejblahoslavenější Bohorodičku, již Vykupitel sám s kříže nazval matkou člověčenstva a jížto vaši předkové své království věnovali pode slavným titulem: věno Marie. Tyto všechny my prosíme, aby byli našimi orodovníky před trůnem Nejvyššího, tak aby slávu minulosti obnovil. Bylo by též ku přání, aby modlitby, jež vy, katolíci, za jednotu víry již konáte, docházely většího rozšíření a konány byly v určité dni. Zvláště by měl sv. růženec přijíti k rozkvětu, jež my již tolikráte doporučili, neboť modlitba tato obsahuje v krátkosti celé evangelium a byla i vždy lidu spasitelnou. Ostatně k odpustkům, od Našich předchůdců již uděleným, připojujeme nové odpustky 300 dnův a dále úplné odpustky každého měsíce všem, kteříž modlitbu zde připojenou pod podmínkami obyčejnými denně se modliti budou.

Nechť tedy Božská modlitba Ježíše Krista sama ve prospěch jednoty víry zcela se naplní, ta modlitba, již My dnes, slavíce jeho sv. z mrtvých vstání, v nejplnější důvěře opakujeme: Otče svatý, zachovej je, kteréž jsi mi dal posvětiž jich v pravdě své neprosím pak toliko za ně, ale i za ty, kteříž skrze slovo jejich uvěří ve mne aby všichni jedno byli, jako ty, Otče, ve mně a já v tobě aby poznal svět, že jsi ty mne poslal a že's miloval je, jakož's i mne miloval.

Tak tedy přejeme všechna požehnání Páně na veškerý britský národ, a prosíme z plna srdce, aby přání těch, již hledají království Božího v jednotě víry, splnění došla cele.

Dáno u sv. Petra v Římě, 14. dubna 1895, v 18. roce Našeho pontifikátu.

Myšlénka sblížení se a po případě i spojení s katolickou církví nabyla příznivé přijetí i v kruzích anglikánského ducho-

venstva, kteréž žádalo, aby anglikánské svěcení duchovních od sv. Stolicе uznáno bylo za rovněž tak právoplatné, jako svěcení katolických kněží. V záležitosti té svolána r. 1896 zvláštní konference do Říma. Se zřetelem na jednání komise té zaslal *William Gladstone* v květnu r. 1896 kardinálu Rampollovi list, v němž obšírně se vyslovuje o otázce sloučení církve anglikánské s katolickou. Proslulý státník dal především výraz svému přesvědčení, že Lev XIII., an takovouto poradu konati kázal, zajisté nezamýšlí, zjevným úředním zavržením anglického stanoviska v otázce ordinací propast mezi oběma církvemi ještě rozšířiti. „Po mém přesvědčení — píše — jest roztržka nyní již dosti velikou, ale *schisma není dosud neodvolatelným*. Jako by uznání anglikánských svěcení se strany Říma ještě dlouho neznamenal opětné spojení, nebylo by také spojení totožným s exkomunikací. Vysloviv naději, že v uvážení anglických důvodů svěcení uznána budou, pokračuje anglický státník: „Mluvím zcela jako laik; narozen v anglikánské církvi, slučuji svůj osud s ní, jakž jest povinností všech, kdož jsou přesvědčeni, že se nezvrhla a svých původních a přirozených práv nepozbyla. Mohu připojiti, že zvláštními poměry svého soukromého i veřejného života jsem byl povzbuzen k důkladnému a trvalému studiu povahy a osudů anglikánské církve a úlohy, kteráž jí ve velikých dějinách vykoupení přidělena jest. Ze všech těchto důvodů jsou veřejné zájmy anglikánské církve zároveň soukromými zájmy pisatelovými. Nenáležím k těm, kdož věří v brzké opětné zřízení oné křesťanské jednoty, jaká bývala v prvních stoletích církve, *ale troufám si přece, míti sladké přesvědčení, že jest dovoleno, o uskutečnění této jednoty pracovati*. I kdyby námaha neměla zjevných lesklých úspěchův, může přece býti blahodárnou a trvalou a nejmenší i největší může tomuto dílu své síly věnovati. Papež jako první biskup křesťanství má nejvyšší obor působnosti, ale i nejskromnější člen křesťanského stádece má své místo v práci každého dne

Gladstone pojednává pak o restauračním hnutí v anglikánské církvi, kteréž ji vytrhlo z dřívější stagnace. Netoliko v doktríně, nýbrž ve všech projevech křesťanského života znamenati lze veliký pokrok. Horlivost a nábožnost, uctívání nejsvětější Svátosti, křesťanské obyčeje v rodině co den přibývají. Tyto pokroky přispívají značně k uskutečnění křesťanské jednoty. Ovšem může prý se zdáti, jakoby jistý vývoj západní církve, zejména od r. 1870 propast opět byl rozšířil, avšak dlužno míti na paměti: redeunt saturnia regna. Rozluka trvá již po čtyři věky. Od usnesení učiněných ve Wachamu roku 1531 staly se mnohé události, které spor přiostrily, ale nemnohé, které jej

zmírnily. *„Jakou odvahu musí míti papež — píše Gladstone do slova — jak vysoko musí státi nad prudkými bouřemi strannického ducha, s jak tklivou láskou musí lnouti ke všem ovečkám Kristovým, ať odloučeným či sjednoceným, jakou troufalost musí míti, an s ideami míru přistupuje k nesmírné spoustě záštíplných upomínek. A Lev XIII. tak učinil!“*

Na konec uvedl Gladstone, že jest nezbytně zapotřebí vyhledávati, co obě církve spojuje. Kongregace ritů, jež otázku svěcení kněžstva k rozhodnutí předložila, vyslovila se proti platnosti ordinace duchovních anglikánských. Lev XIII. zaslal anglikánským arcibiskupům a biskupům list ze dne 1. září 1896, v němž uvedl:

„Ordinace řecko-katolických i římsko-katolických kněží může se v každé době od apoštolů neb jejich nástupců odvozovati; naproti tomu nemá duchovenstvo anglikánské církve pro své svěcení a vykonávání svého duchovního úřadu jiného oprávnění, než jmenování královnou neb vládou, ale ani anglická královna, ani anglická vláda nejsou křesťanskými neb církevními autoritami, nemohou tedy žádný duchovní úřad vykonávati, nejméně pak arcibiskupy a biskupy katolické církve tvořiti aneb je jmenovati; z té příčiny nelze arcibiskupy a biskupy anglikánské církve ve smyslu katolické církve vůbec považovati za duchovní jich úřad řádně vykonávající a jich jmenování musí se za neplatné a ve smyslu všeobecné církve za bezcenné prohlásiti.“

Lev XIII. neustal však nikterak ve snaze své, přiměti přívržence anglikánské církve k návratu ke katolicismu. Dne 25. července r. 1898 pojednával o záležitosti té obšírně v encyklice ke škotským biskupům.

„Mocná láska, kteráž Nás starostlivými činí o spásu jinověrných bratří,“ — tak píše — „nedá Nám pokoje vidoucím možnost, ony, jež mnohotvárný blud od jediného stádce Kristova vzdaluje, do náručí dobrého pastýře zpět přivolati. Nedáme mysli klesnouti a se odstrašiti velikostí překážek, kteréž odstraniti síla lidská s to není.“

Při tolikerém bludu mínění, při tolikerém zlu, kteréž již se pocituje, aneb kteréž nastává, snažme se prstem ukázati, kde hledati se má spása, napomínajíce národy a vzývajíce je, aby pozdvihli oči „k horám, odkud pomoc přichází.“ V Našich starostech a záměrech zaujímá též své místo Škotsko, které tak dlouho se těšilo lásce apoštolské Stolicе a které také Nám obzvláště drahým jest. Před dvaceti roky — rádi sobě na to vzpomínáme — věnovali jsme prvotiny Našeho apoštolského úřadu Škotům, ani jsme druhý den po nastoupení Našeho pontifikátu

u nich opět zavedli církevní hierarchii. Nyní pak jsou u věku, v němž nedaleký jest konec života, uznali jsme, obrátiti se k vám, ctihodní bratří, a dáti vám a vašemu lidu nový důkaz apoštolské pečlivosti.

Nadmíru prudká bouře, kteráž v šestnáctém věku na církev se snesla, odvrátila, jako mnohé jiné národy, také Škoty z větší části od katolické víry, kterouž déle tisíce let slavně chovali. Chtěli by vaši spoluobčané dnes odmítati upomínku na to, co církev, co apoštolská Stolica jim prokázala? Ve vašich starých letopisech vypravuje se, že Škot Ninian, když při čtení sv. Písma přemocná horlivost, v duchu napřed kráčet, se ho zmocnila, řekl: „Chci se vzchopiti, chci moře a země proputovati a hledati pravdu, již miluje duše má.“ Což jest to tak těžké? Neřeklo se Petrovi: „Ty jsi Petr, a na této skále vzdělám církev svou a brány pekelné jí nepřemohou!“ U víře Petrově není nedostatků, není nejasností, není nedokonalostí, není odporu, tak že špatná mínění, jaksi brány pekelné, nic proti ní nezmohou. A kde jest víra Petrova, ne-li na stolci Petrově? Ano, tam musím spěti, abych, vyšed ze země své a příbuzenstva svého a z domu otce svého v zemi, kterouž mi ukázal, si zasloužil patřiti na vůli Páně a našel ochrany v chrámu jeho? I spěchal úctyplně do Říma a když na hrobech apoštolů a z pramene i z hlavy katolické pravdy hojně byl načerpal, vrátil se na rozkaz papežův, seznámil své krajany s učení katolické víry a založil v Gallowayi církev dvě stě let před příchodem sv. Augustina k Anglosasům. Tuto víru zachovávali sv. Columba a staří mnichové, jichž překrásnou ctností opatská stolice Jorská tak zušlechtěnou byla, se vši oddaností a vyučovali jí jiné. Neučinila vytrvalost v katolické víře Wallacea a Brocea, tato světla všeho národa, nejstatečnějšími obranci vlasti? Od té doby však nastal veliký převrat, zděděná víra skorem úplně vyhasla. Což by neměla opět oživnouti? Zajisté mnohé úkazy dají od Škotů s pomocí Boží dobře doufati. Zřímeť, že s katolíky stále slušněji a přátelštěji se jedná; katolická víra není jako dříve vydána v opovržení všeobecné, anobrž nalézá u mnohých souhlas, u mnohých úctu; zvrácené názory, které nejvíce překážejí správnému úsudku, znenáhla se ztrácejí. Škotům musí všeobecně vzdána býti všeobecná chvála, že svaté Písmo vždy u veliké úctě měli. V úctě k sv. Písmu leží do jisté míry souhlas s katolickou církví; proč by neměla jednou vésti k znovuzřízení jednoty? Nechť nevykládají ve zlé podotknutí, že knihy obou zákonů mají jedině od katolické církve. Dějepis do-
svědčuje, že již v starém věku synoda karthážská a papež Innocenc I. o zachování Písma nesmrtelných zásluh si získali. Z po-

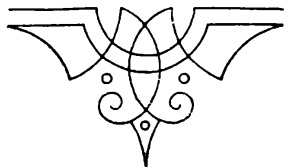
zdějších dob jsou snahy Eugena IV. a tridentského koncilu známy. A My sami, znajíce dobře potřeby časové, obrátili jsme se nedávno v okružním listě k biskupům katolického světa s vážnými slovy a položili jsme jim na srdce, co činiti se má, aby neporušenost a božská autorita sv. Písma zachráněna byla. Ale poněvadž církev stále trvati má, nepostačilo Písmo samo, nýbrž ona musila ještě jinak opatřena býti. Božský zakladatel její musil zabrániti, aby poklad nebeských nauk v církvi jednou promrhán nebyl a se neztratil, což nezbytně by bylo se stalo, kdyby jej byl ponechal libovůli jednotlivců. Jest tedy zřejmo, že v církvi od samého počátku musil býti živý a stálý úřad učitelský, jemuž po vůli Kristově jak spasitelná nauka tak bezpečné vykládání Písma odevzdáno bylo a jenž stálou podporou Kristovou chráněn, v učení svém nikterak v blud upadnouti nemůže. A nejvyšší místo v tomto úřadě svěřil jednomu, na němž, jako na svém základě, veškerenstvo učící církve spočinouti mělo. Neboť odevzdáváje Petrovi klíč nebeský, udělil mu Kristus zároveň moc, aby jiné vedl, kteří službu při slově zastávati měli.

Jest snadno poznati, jak nejistý, nedostatečný a protiúčelný jest názor těch, kdož myslí, že smysl Písma vystihovati lze. Neboť při tomto názoru spočívalo by nejvyšší pravidlo výkladu v úsudku jednotlivců. Ale pak by každý přistoupil dle smýšlení svého, dle vzdělanosti své a dle své mravní hodnoty k čtení sv. Písma a vysvětloval by dle toho obsah Božského slova. Různost výkladu musila by způsobiti různost smýšlení a vyvolati spory, a co dáno bylo k docílení jednoty a svornosti, bylo by se proměnilo v pramen zla. Jsou-li katolíci, byť i v občanských poměrech právě nesouhlasili, obdivuhodnou jednotou víry spolu držáni, nemůže býti pochybnosti o tom, že děje se tak hlavně mocí tohoto učitelského úřadu. Ovšem někteří u víře od nás odloučení Škotové milují ze srdce jméno Krista a snaží se jeho mravouku pochopiti a jeho svatým příkladem se řídit. Ale jak mohou s duchem a srdcem docílit, oč se snaží, když u věcech nebeských oním způsobem a na oné cestě vyučovati a vésti se nedají, kteréž Kristus sám ustanovil? Ó, kéž by Božská dobrotivost, o niž tak vroucně prosíme, matce církvi udělila toužebně žádanou útěchu, aby spatřila, jak Škotové k zděděné víře v duchu a v pravdě se vracejí

Na konec žádá sv. Otec důtklivě všechny katolické Škoty, aby své nekatolické krajany k návratu do lůna církve katolické nabádali a aby horlivým vykonáváním občanských ctností dokazovali, že jest zcela bezdůvodným utrhaním tvrditi, že katolické náboženství jest státu nepřitelem.

„Krise v anglikánské církvi — pokračuje — jest stále předmětem živých rozprav a úvah v listech anglických *) i na veřejných schůzích. V měsíci březnu roku 1899 odbývala „English Church Union“ v Londýně přehojně navštívenou schůzi, v níž usneseno, aby vydán byl pamětní spis o krisi té. Ve spise, kterýž jest ohnivým protestem proti tomu, aby církev podřízena byla nějaké světské moci, snaží se autor jeho, lord Halifax, dokázati, že anglikánská církev jest v podstatě církví katolickou. Sbližování se s Římem jest v Anglii rozhodně na postupu.

*) Viz poučný článek v „The Nineteenth Century“ z prosince r. 1898 od W. Mallocka.

XLIII.

Encyklika „Satis cognitum“ ze dne 29. června 1896 o jednotě církve.

O jednotě církve, kteráž stále na mysli mu tane, pojednal sv. Otec zevrubně v encyklice „*Satis cognitum*“ ze dne 29. června r. 1896. Podáváme ji v překladě co možná věrném:

1. „S dostatek vám známo jest, že nikoli nepatrná část Našeho myšlení a pečování k tomu se nese, abychom do *ovčince*, nalézajícího se v moci nejvyššího pastýře duší, Ježíše Krista, zbloudilé zpět uvedli.

Zabývajíce se touto myšlenkou, měli jsme za to, že nemálo prospěje blahodárnému tomu záměru, když obraz církve v hlavních rysech nakreslíme. A v těchto rysech nejdůležitější a nejpozoruhodnější jest *jednota*, kterouž jí jakožto pravdy a nezdolné ctnosti znamení Božský zakladatel navždy byl vtiskl.

Mocně musí působiti na srdce pohled na přirozenou krásu a ušlechtilost církve, a můžeme právem za to míti, že pohledem tím nevědomost se odstraňuje; že falešné názory a předsudky, najmě u těch, kteří bez své viny v bludu žijí, se opravují; ano, že v srdcích lidských jiskra oné lásky k církvi se vzněcuje, již Ježíš Kristus, vykoupiv ji Božskou krví svou, nevěstou svou si učinil: „*Kristus miloval církev a vydal sebe samého za ni.*“*)

Když pak návratu k matce, nejvřeleji milující, buď dosud náležitě nepoznané, buď neprávem opuštěné, nikoliv právě obětí života, za kterouž cenu Ježíš Kristus ji sobě získal, nýbrž za cenu menší a mnohem snesitelnější námahy a obtíže dosíci lze by bylo, musí zajisté všem (kdož s myšlenkou navracení se zabývají) býti jasno, že takovéto břímě člověku nikoli z lidské

*) Ef. 5, 25.

libovůle, nýbrž z vůle a rozkazu Božího uloženo jest; a z toho důvodu dojdou s přispěním milosti Boží ne snadno poznání, jak pravdiva jsou slova Páně: „*Žho mé zajisté jest sladké, a břímě mé lehké.*“ *)

Proto spočívá největší Naše naděje v „*Otcí světla*“, od Něhož „*všeliké dání výborné a každý dar dokonalý*“ **) shůry přichází, a k Němuž, jenž jediný „*dává vzrůst*“, ***) vroucně se modlíme, aby Nám sílu přesvědčující uděliti ráčil.

Ačkoli Bůh vše, co tvorové vykonávají, ze své moci sám vykonati může, přece po blahovlnném úradku Své prozřetelnosti na tom se ustanovil, člověka upotřebiti ku pomoci člověku; a jako v přírodě nezbytnou dokonalost, tak u věcech nadpřirozených udílí člověku svatost a spásu obyčejně pouze přispěním člověka. Jest samozřejmo, že toto sdílení s lidmi pouze zevními prostředky, jakých smysly chápati lze, konáno býti může. Pro tu příčinu Syn Boží vzal na se lidskou přirozenost, a proto „*jsa v způsobě Boží sebe samého zmařil, přijav způsobu služebníka, ku podobenství lidí učiněn jest*;“ †) a tak na zemi kráčeje, ústním sdělením lidem své učení a svůj zákon hlásal.

Poněvadž jeho dílo zde na zemi neustále trvati mělo, přidružil si několik učeníkův, a učinil je účastnými moci své; a když byl na ně *Ducha pravdy* s nebes svolal, nařídil jim, aby po celém světě putovali a vše, čemu on učil a co nařizoval, veškerému člověčenstvu věrně hlásali; učinil tak s úmyslem, aby lidské pokolení vyznáváním jeho učení a poslušenstvím k jeho zákonům, svatosti na zemi, a věčné blaženosti na nebesích dosíci mohlo. Takovýmto způsobem a z toho důvodu povstala církev, kteráž, má-li se na zřeteli konečný účel její a vlastní, svatost působící příčiny, zajisté jest povahy *duchovní*; vzhledem však k svým příslušníkům a prostředkům, jimiž duchovních darů se dosahuje, nezbytně *zevní* a viditelné podstaty jest. Úřad učitelský obdrželi apoštolové skrze znamení, kteráž viděti a slyšeti mohli; a tento úřad vykonávali slovy a skutky, které smyslů se dotýkati musily. Tak slovo jeho padnuvši sluchem do vnitř, zplodilo v srdci víru: „*Víra (jde) ze slyšení, slyšení pak skrze slovo Kristovo.*“ ††)

Víra sama, kteráž jest souhlas s první a nejvyšší pravdou, povstává sice v rozumu, však musí vystupovati na venek zjevným

*) Mat. 11, 30.

**) Jak. 1, 17.

*** I. Kor. 3, 7.

†) K Phil. 2, 6. 7.

††) K Řím. 10, 17.

vyznáním: „*Srdcem se zajisté věří k spravedlnosti; ale ústy se děje vyznání k spasení.*“ *)

Podobně není nic vniternějšího v člověku nad milost Boží, která působí ku svatosti; avšak obyčejné a nejpřednější prostředky ku sdělování milosti jsou zevní, totiž: svátosti, kteréž k tomu zvláště zřízenými sluhy a zevními výkony se sdělují. Apoštolům a jich neustálým nástupcům nařídil Kristus, aby národy učili a spravovali; národům pak přikázal, aby i jich učení přijímali, i jich moci s ochotou se podrobovali. Tato však vzájemnost práv a povinností by mohla v křesťanské obci trvati, ba ano ani zavedena býti bez přispění smyslů, které nám zvěst a výklad věcí sprostředkují. Proto nazývá Písmo sv. církev tak často tělem, ano tělem Kristovým: „*Vy pak jste tělo Kristovo.*“ **)

A poněvadž církev jest tělem, lze ji očima viděti; a poněvadž tělem jest Kristovým, jest tělem živoucím, činným a života schopným, jež Ježíš Kristus svou silou naplňuje a udržuje, jako réva své větve živí a zúrodňuje.

Jako při živočiších jest životní princip neviditelný, ano docela ukrytý, avšak ohlašuje a jeví se pohybem a činností údů: rovněž tak vysvítá při církvi nadpřirozený princip života jejího jasně z toho, co ona koná.

Z toho následuje, že u velkém a osudném bludu se nalézají, kdož církev jako skrytou a neviditelnou libovolně si představují, rovněž pak oni, kdož církev za jakés lidské zařízení považují, které sice mravními a rituálními zákony opatřeno jest, avšak postrádá prý netoliko neustálého vnitřního sdělování milosti Boží, ale i zevnějších známek každodenních a zřejmých, svědčících o tom, že život svůj z Boha čerpá. Že by mola církev býti jedním bez druhého, jest tak protikladné, jako jest nesmyslné tvrditi, že člověk pouze z těla, aneb pouze z duše pozůstává. Spojení a sjednocení těchto dvou součástí jest pro církev právě tak nezbytné, jako pro lidskou přirozenost nejužší spojení těla s duší.

Církev není ničím mrtvým, nýbrž tělem Kristovým, jež obdařeno jest životem nadpřirozeným. Jako Kristus, hlava a vzor církve, není celý, když v něm, jako Photiniani a Nestoriáni činí, pouze viditelnou, lidskou přirozenost spatřujeme, aneb když v něm jen neviditelnou přirozenost Božskou pozorujeme, jako Monophysité v obyčeji mají, ale jediný jest Kristus z obojí i v obojí přirozenosti, i viditelné i neviditelné: tak právě i mystické tělo jeho, církev, není pravou, leč proto, že viditelné součásti její život

*) K Řím. 10, 10.

**) I. Kor. 12, 27.

a svou sílu odvozují i z darů nadpřirozených i z ostatních věcí, z nichž vlastní jich podstata a přirozenost vyrůstají i zkvétají. Poněvadž ale církev dle vůle a z nařízení Páně jest toho způsobu, musí toho způsobu i bez přestání na všechny časy zůstat; nezůstala-li by, nebyla by založena pro věčnost a účel, k němuž směřuje, byl by omezen hranicemi místa a času; obé však odporuje pravdě. Toto spojení viditelných a neviditelných součástí musí pak, poněvadž církvi přirozeně a po vůli Boží vštípeno jest, tak dlouho trvati, jako církev sama. Proto praví sv. Jan Zlatoústý: *„Neoddaluj se od církve: nic mocnějšího není nad církev. Tvou nadějí jest církev, tvou spásou jest církev, tvým útočištěm jest církev. Ona jest vyšší než nebe, a širší než země. Ona nestárne, ale zůstává v plné životní síle. Proto Písmo, aby její pevnost a trvalost označilo, nazývá ji vrchem.“* *)

A sv. Augustin dí: *„Pohané se domnívají, že náboženství křesťanského jméno potrvá toliko nějaký čas zde na zemi, později že přestane. Nikoliv, ono zajisté zůstane se sluncem, zůstane, pokud slunce vycházeti a zapadat bude, to jest, pokud čas světa potrvá, nezmizí církev Páně, to jest tělo Kristovo na zemi.“* **) A týž na jiném místě: *„Církev bude se potáceti, až se bude potáceti základ; ale kdo učiní, aby Kristus se potácel? Pokud nebude se Kristus potáceti, nenakloní se ona na věky věků. Kdež jsou ti, již praví, že církev ze světa zmizela, když ani nakloněna býti nemůže?“* ***)

Kdo pravdu vyhledává, těchto základních pravd musí se přidržovati. Totiž: Kristus Pán založil a zařídil církev. Tážeme-li se tudíž, jaké že jest přirozenosti a podstaty, musíme především věděti, co Kristus chtěl, a co skutečně učinil. Dle této zásady musí se jednota církve určit. Chceme se pro obecný prospěch s touto jednotou v tomto okružním listě zevrubněji obírat.

2. Že pravá církev Kristova musí skutečně býti jednotnou, jest při tak jasných a tak četných svědectvích sv. Písma všem

*) I. Hom. de capto Eutropio n. 6.: „Ab Ecclesia ne abstineas: nihil enim fortius Ecclesia. Spes tua Ecclesia, salus tua Ecclesia, refugium tuum Ecclesia. Caelo excelsior et terra latior est illa. Nunquam senescit, sed semper viget. Quamobrem ejus firmitatem stabilitatemque demonstrans, Scriptura montem illam vocat.“

**) In Ps. 71, n. 8.: „Putant (gentiles) religionem nominis christiani ad certum tempus in hoc saeculo victuram, et postea non futuram. Permanebit ergo cum sole, quamdiu sol oritur et occidit; hoc est, quamdiu tempora ista voluntas, non deerit Ecclesia Dei, id est Christi corpus in terris.“

***) Ennarratio in Ps. 103, sermo 2, n. 5.: „Nutabit Ecclesia, si nutaverit fundamentum: sed unde nutabit Christus? Non nutante Christo, non inclinabitur in saeculum saeculi. Ubi sunt, qui dicunt, periisse de mundo Ecclesiam, quando nec inclinari potest?“

věcí tak nepochybnou, že se žádný křesťan jí popírati neodváží. Ale blud v různých způsobách svádí mnohé s pravé cesty, když o to se jedná, podstatu této jednoty posouditi a ustanoviti. Jako totiž založení, tak i celá soustava církve, jsou dílem svobodné vůle; a proto musí se úsudek venkoncem držeti toho, co se skutečně stalo, a nesmí se po tom pátrati, jak by se jednota církve uzpůsobiti mohla, nýbrž jak ji zakladatel míti chtěl.

Uvažujeme-li již, co se stalo, neučinil a nezřídil Ježíš Kristus svou církev nějakým spolkem, kterýž by v sobě choval několik společností, jež by se sice v některém ohledu sobě podobaly, jinak ale, předem od sebe se lišice, by postrádaly svazku, jehož jest zapotřebí, aby docíleno bylo jednoty v církvi, kterouž vyslovujeme ve vyznání víry: „Věřím v jednu . . . církev.“ *„Církev obdržela jako přirozenost jednotu a jest jedna; ale kacíři chtějí ji rozdělit v mnohé. Tvrdíme, že stará a katolická církev jest toliko jedna, a sice v své podstatě, ve svém přesvědčení, ve svém původě a ve své dokonalosti . . . Ostatně stkvělost jejího vývoje, jakož i původ její vychází z jednoty; ona předčí vše ostatní, ničeho nemajíc sobě podobného aneb rovného.“* *)

A vskutku, mluví-li Kristus o této mystické budově, zmiňuje se toliko o *jedné* církvi a nazývá ji „*svou*“ církví, řka: „*Vzdělám církev svou.*“ Každá jiná, mimo tuto, nechť jest kterákoli, nemůže býti pravou církví Kristovou, poněvadž není od Krista založena. To stává se ještě zřejmějším, uváží-li se úmysl Božského zakladatele.

Co zamýšlel a chtěl Kristus, zakládaje církev? Jednoduše toto: chtěl tentýž úřad a totéž nařízení, které od Otce byl obdržel, na církev přenést, aby v nich pokračovala. To byl úmysl jeho, a on jej také provedl. „*Fako mne poslal Otec, i já posílám vás!*“ (**)
 „*Fakož jsi ty mne poslal na svět, i já jsem je poslal na svět.*“ (***)
 Úlohou Kristovou bylo, před zkázou ke spáse zachrániti vše, co bylo ztraceno, a tedy nikoli toliko některé národy a města, nýbrž celé pokolení lidské, bez rozdílu místa a času. „*Bůh poslal Syna svého . . . aby spasen byl svět skrze něho.*“ †) „*... Nebot není jiného jména pod nebem daného lidem, skrze kteréž bychom měli spaseni býti.*“ ††)

*) Clemens Alexandrinus, Stromatum, lib. VII., cap. 17.: „In unius naturae sortem cooptatus Ecclesia, quae est una, quam conantur haereses in multas discindere. Et essentia ergo et opinione et principio et excellentia unicam esse dicimus antiquam et catholicam Ecclesiam. Caeterum Ecclesiae quoque eminentia, sicut principium constructionis, est ex unitate, omnia alia superans, et nihil habens sibi simile vel aequale.“

**) Jan 20, 21.

***) Jan 17, 18.

†) Jan 3, 17.

††) Skut. apošt. 4. 12.

Tuto skrze Krista nabytou spásu a zároveň veškera z ní plynoucí dobrodiní má církev v bohatých proudech rozváděti ku všem lidem a ku všem věkům. A proto musí z vůle zakladatele býti *jednotnou* na celém světě a pro všechny časy. Kdyby mohla býti více než jednou, musila by vystoupiti se světa, a musili bychom si mysliti zcela nové lidské pokolení, o němž nikdo neslyšel.

Tento příznak jednoty církve, veškeré lidstvo, všechna místa a všechny časy obsahující, předvídal a předpověděl Isaiáš, když prozírajícímu v budoucnost zjevila se podoba hory, nápadné obrovsky vysoké: obraz to domu Božího, naší svaté církve. Pravit: *„I bude v nejposlednějších dnech připravena hora domu Hospodinova na vrchu hor.“* *) Jest to tedy jedna hora, která stojí na vrchu hor; jest to jeden dům Páně, do něhož kdysi všichni národové se pohnou, aby si odnesli Zákon a pravidlo života. Nebo dále píše Isaiáš tato slova. *„I pohnou se k ní všichni národové a řeknou: Pojdte a vstupme na horu Hospodinovu a do domu Boha Jakobova, a učiti bude nás cestám svým, a budeme choditi po stezkách jeho.“* **)

Uváděje toto místo, praví Optatus z Mileve: *„Stojí psáno u Isaiáše proroka: Ze Siona vyjde zákon, a slovo Hospodinovo z Jerusalema. Na (hmotné) hoře Sioně neviděl Isaiáš žádné údolí, ale viděl je na (duchovní) svaté hoře, kteráž jest církev, a kteráž se vyzdvihuje a šíří, jak daleko se rozprostírá říše římská a obloha nebeská. Jest tedy tento duchovní Sion církev, v níž Kristus od Boha Otce králem učiněn jest; ona zaujímá celý okružek světa, a na celém světě jest toliko jedna katolická církev.“* ***)

A sv. Augustin praví: *„Což jest tak nápadné jako hora? Jsou však i hory, které jsou neznámy, poněvadž na jednom toliko místě země se nalézají. Nikoli však tato hora; neboť ona zaujímá celý prostor země; a o ní se praví, že stojí na vrchu hor.“* †)

A ještě více! Syn Boží chtěl, aby církev, jeho mystické tělo, s nímž se jako hlava spojil, měla podobnost s lidským tělem, jež

*) Is. 2, 2.

**) Is. 2, 2, 13.

***) De schism. Donat. lib. III. n. 2. „Scriptum est in Isaia propheta: ex Sion prodiet lex, et verbum Domini de Hierusalem. Non erga in illo monte Sion Isaias aspexit vallem, sed in monte sancto, qui est Ecclesia, qui per omnem orbem romanum caput tulit sub toto coelo. . Est ergo spiritualis Sion Ecclesia, in qua a Deo Patre rex constitutus est Christus, quae est in toto orbe terrarum, in qua est una Ecclesia catholica.“

†) In Epist. Joan. tract. I. n. 13. „Quid tam manifestum quam mons? Sed sunt et montes ignoti, quia in una parte terrarum positi sunt. . Ille autem mons non sic, quia implevit universam faciem terrae: et de illo dicitur: paratus in cacumine montium.“

na se vzal, a jemuž přirozeně nesměla scházeti hlava. Jako tedy vzal na se *jedno* lidské tělo, kteréž jako výkupní cenu za lidi bolestem a smrti vydal: tak vzal také jen *jedno* mystické tělo na sebe, v němž a za jehož pomoci lidem svatost a věčné spasení udílí. Sv. Pavel v příčině té píše: „*A jež dal, aby byl hlavou nade vši církví, kteráž jest tělo jeho.*“*) Oddělené a roztroušené údy nemohou se však pod jednou hlavou v jedno tělo spojití, poněvadž, jak praví Pavel: „*Všichni pak údové těla, ačkoli jich mnoho jest, přece jen jedno tělo jsou: tak i Kristus.*“**) Proto praví také, že mystické tělo jest „svázáno“ a „spojeno“ „*Hlava jest Kristus, skrze něhož všechno tělo spojené a svázané po všech kloubích posluhování podle působení v míře jednohokaždého údu.*“***)

Údy pak, které od ostatních odděleny, roztroušeny jsou, nemohou pod toutéž hlavou býti spojeny. „*Jeden Bůh, jeden Kristus, jedna jeho církev a jedna víra, jeden lid a jednota jednoho těla svazkem svornosti spojeny jsou. Jednota nemůže býti roztržena, jako nemůže jedno tělo zrušením svazku rozděleno býti.*“ †)

Aby jednotu církve ještě dokonalejší učinil, dává jí Pán podobu živého těla, jehož údové jen tehdy života jsou schopné, když jsou spojeni s hlavou, a z ní život a sílu berou. Oddělené musí umřítí. Sv. Cyprian v příčině té píše: „*Církev nemůže ochromením a oddělením údu na kusy býti roztrhána. Co se od mateřského kmene odloučí, nemůže odloučené žíti a dýchat.*“ ††)

Ale jakou podobnost má mrtvé tělo se živým?

„*Žádný zajisté nikdy těla svého neměl v nenávisti; ale krmí a chová je, jako Kristus církev; neboť jsme údové těla jeho, z masa jeho a z kostí jeho.*“ †††)

Myslíme-li si tedy církev, jež není tělem Kristovým, musíme si též jiného Krista mysliti a jinou hlavu představití. Svatý Augustin dí: „*Hledte, čeho se vystříhati, co zachovávatí a čeho se báti máte. Stává se, že v těle člověka, nebo od těla člověka některý úd, na př. ruka, prst, noha se odřízne: následuje-liž duše oddělený*

*) Ephes. 1, 22. 23.

**) I. Kor. 12, 12.

***) Ephes. 4, 15. 16.

†) S. Cyprianus, De cath. Eccl. unitate, n. 23. „Unus Deus est, et Christus unus, et una Ecclesia ejus et fides una et plebs una in solidam corporis unitatem concordiae glutino copulata. Scindi unitas non potest, nec corpus unum discidio compaginis separari.“

††) S. Cyprianus, De cathol. Eccl. unitate n. 23.: „Non potest (Ecclesia) divulsis laceratione visceribus in frusta discerpi. Quidquid a matrice disceserit, seorsum vivere et spirare non poterit.“

†††) Ephes. 5, 29. 30.

úd? Tak i křesťan jest katolíkem, pokud v těle (církve) žije; odřezán pak, stává se kacířem: odříznutého údu duch nenásleduje.“)*

Jest tedy církev Kristova *jedna* na všechny časy; všichni, kdož odděleně od ní kráčeji, zbloudili od vůle a zákona Kristova, opustili cestu spasení a kráčejí záhubě vstříc. „*Kdo se od církve odděluje, spojuje se s cizoložnicí a pozbývá zaslíbení církve; kdo církev Kristovu opustil, nedospěje k odplatám Kristovým* Kdo této jednoty nezachovává, nezachovává přikázání Páně, nedrží se víry v Otce a Syna, nedrží života a spasení.“**)

3. A zajisté ten, jenž církev *jedinou* utvořil, utvořil ji též *jednotnou*, a sice tak, že všichni, kdož v ní žítí mají, nejtuzšími svazky spolu jsou spojeni; jsou jeden lid, jedna říše a jedno tělo. Sv. Pavel dí: „*Jedno tělo a jeden duch, jakož povolání jste v jedné naději povolání svého.*“***) Tuto svou vůli Kristus, když se blížila smrt jeho, ještě utvrdil a vznešeným způsobem jaksi zpečetil, an se k Otci modlil: „*Neprosím pak toliko za ně, ale i za ty, kteříž skrze slovo jejich uvěří ve mne aby i oni v nás jedno byli; aby dokonání byli v jedno.*“†) Ano, tak vroucí a tak dokonalá měla býti jednota jeho přívrženců, že měla se do jisté míry rovnati spojení jeho s Otcem. „*Aby všichni jedno byli, jako ty Otče ve mně, a já v Tobě.*“††)

Nutný základ této tak vroucí a dokonalé svornosti mezi lidmi jest však souhlas myslí; z něho pak přirozeně plyne jednota vůle a jednomyslnost v jednání. Toť jest příčina, pro kterou dle svého Božského úradku Kristus Pán chtěl, aby v jeho církvi panovala *jednota u víře*: Víra zajisté jestiž nejpřednějším svazkem, jenž člověka s Bohem víže; a proto zoveme se „věřící“.

„*Jeden Pán, jedna víra, jeden křest*“; †††) jako totiž toliko jeden Pán a jeden křest jest, tak by měla také u všech křesťanů jen jedna víra býti. Proto žádá, prosí a zapřísahá apoštol sv. Pavel

*) S. Aug. Sermo CCXVII. n. 4.: „Videte, quid careatis, videte, quid observetis, videte, quid timeatis. Contigit, ut in corpore humano, imo de corpore aliquod praecidatur membrum, manus, digitus, pes: numquid praecisum sequitur anima? Sic et homo christianus catholicus est, dum in corpore vivit; praecisus, haereticus factus est: membrum amputatum non sequitur spiritus.“

**) S. Cyprianus, De cathol. Eccl. unitate, n. 6.: „Quisquis ab Ecclesia segregatus adulterae jungitur, a promissis Ecclesiae separatur, nec perveniet ad Christi praemia, qui reliquit Ecclesiam Christi. Hanc unitatem qui non tenet, non tenet Dei legem, non tenet Patris et Filii fidem, vitam non tenet et salutem.“

***) Ephes. 4, 4.

†) Jan 17, 20. 21. 23.

††) Jan 17, 21.

†††) Ephes. 4, 5.

křesťany, aby jednoho mínění byli a různosti náhledů se vystříhali. „*Prosím pak vás, bratří, pro jméno Pána našeho Ježíše Krista, abyste jednotejně všichni mluvili, a aby nebylo mezi vámi roztržek; ale abyste byli dokonalí v jednotejném smyslu a v jednotejném mínění.*“ *) Tato místa mluví sama sebou jasně dosti, a nepotřebují výkladu.

V tom také všichni jedno jsou, kdo křesťany se nazývají, že víra musí býti jedna. V jedné, nad míru důležité a velice nutné věci dávají se mnozí uváděti v blud, má-li se totiž rozhodovati, jaká tato jednota býti má? Také zde, jako jsme svrchu v podobném případě vytkli, nemá se rozhodnutí státi dle osobního náhledu a mínění, nýbrž na základě dějinné události: máme totiž pátrati a zjišťovati, jakou jednotu u víře Ježíš Kristus nařídil.

Božské učení Ježíše Krista, ač jest z veliké části Božským vnuknutím v Písmě sv. zaznamenáno, nemohlo přece, jsouc lidskému důmyslu ponecháno, samo myslí lidí v řádném souhlase udržeti. Mohlo se jen příliš lehce státi, že doznalo různých a sobě odporujících výkladů, a tak netoliko pro tajuplnou přirozenost učení samu, nýbrž také pro nestálost lidského ducha a pro zmatky, jež způsobují náruživosti, v odporující sobě směry zabíhající. Z různosti výkladů plyne přirozeně různost smýšlení; odtud spory v učení, rozmišky a slovní hádky, které církev již v nejstarších dobách znepokojovaly. O kacířích píše sv. Irenaeus: „*Znají se ku Písmu, ale výklad jest zvrácen.*“ **) A sv. Augustin dí: „*Kacířství a převrácená učení, jež duše zaplétají a do záhuby uvrhají, nepovstaly jinak, leč že Písmu dobrému nebylo porozuměno dobře.*“ ***)

Aby tedy lidé jedné myslí učiněni byli, aby zabezpečena byla svornost ve smýšlení, bylo vedle Pisma svatého zapotřebí ještě jiného základu. Toho vyžadovala Božská moudrost; neboť chtěl-li Bůh jednotě u víře, musil také zaopatřiti vhodný prostředek, aby tato jednota byla zachována. To také Písmo sv. zřetelně označuje, jak ihned uvedeme. Zajisté že všemohoucnost Boží ničím vázána není, a že jí vše podrobeně slouží jako nástroj. Proto jest zapotřebí pohlednouti zpět, k jakému prostředku Kristus Pán sáhl ze všech, jichž užiti mohl; a proto třeba vzpomenouti na začátky náboženství křesťanského.

Chceme zde toliko uvést, co Písmem dosvědčeno a vše-

*) I. Kor. 1, 10.

**) Lib. III. cap. 12, n. 12. „Scripturas quidem confitentur, interpretationes vero convertunt.“

***) In Evang. Joan. tract. XVIII., cap. 5, n. 1.: „Neque enim natae sunt haereses et quaedam dogmata perversitatis illaquentia animas et in profundum praecipitantia, nisi dum Scripturae bonae intelliguntur non bene.“

obecně známo jest. Ježíš Kristus dokazoval svůj Božský původ a své Božské poslání mocí zázraků; poučoval horlivě lid o nebeských tajemstvích a žádal víru pro své slovo, slibuje věčné odměny a hroze věčnými tresty. Pravil: „*Nečiním-li skutků Otce svého, nevěřte mi.*“ *) „*Kdybych byl nečinil mezi nimi skutků, jichžto žádný jiný nečinil, neměli by hříchu.*“ **) „*Pakli činím a nechcete mi věřiti, skutkům věřte!*“ ***)

Co rozkazuje, vše s touže autoritou rozkazuje; a žádá-li souhlasu rozumu, ničeho nevyjímá. Bylo tedy povinností všech, kteří Ježíše slyšeli, chtěli-li dosíci spasení, aby netoliko jeho učení všeobecně přijali, nýbrž aby s celým srdcem i v jednotlivých kusech s ním souhlasili. Jest zajisté nesmyslné, byť i v jediné věci, Bohu víry odepíráti.

4. Když pak se blížil okamžik jeho návratu do nebes, vyslal apoštoly, touže mocí opatřené, kterou sám od Otce byl obdržel, a rozkázal jim, aby jeho učení všude hlásali i rozšiřovali. Řekl: „*Dána jest mi všeliká moc na nebi i na zemi. Protož jdouce, učte všechny národy učice je zachovávatí všechno, což jsem koli přikázal vám.*“ †)

Kdo apoštolů poslechl, měl dojítí spasení; kdo nikoli, měl zahynouti. „*Kdo uvěří a pokřtěn bude, spasen bude; kdož pak neuvěří, bude zatracen.*“ ††)

A poněvadž souhlasí docela s prozřetelností Páně, že, když někoho k vysokému a důležitému úřadu povolá, jej také schopným učiní, aby důstojně úřad ten vykonával, slíbil Kristus svým učeníkům, že jim sešle Ducha pravdy, a ten že bude s nimi neustále.

Prohlásil takto: „*Pakliž odejdu, pošlu ho (Utěšitele) k vám . . . když pak přijde ten Duch pravdy, naučíť vás všelike pravdě.*“ †††) „*A já prositi budu Otce, a jiného Utěšitele dá vám, aby s vámi zůstal na věky, Ducha pravdy.*“ *) „*Tenť bude o mně svědectví vydávati, také i vy svědectví vydávati budete.*“ **)

Proto poroučí, aby učení apoštolů s touže svědomitostí přijímáno a svaté zachováváno bylo, jako jeho vlastní. Dí: „*Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.*“ ***)

*) Jan 10, 37.

**) Jan 15, 24.

***) Jan, 10, 38.

†) Mat. 28, 18. 19. 20.

††) Marek 16, 16.

†††) Jan 16, 7, 13.

*) Jan 14, 16. 17.

**) Jan 15, 26. 27.

***) Lukáš 10, 16.

Proto: Jako jest Ježíš Kristus vyslancem Otce, tak jsou apoštolové vyslanci Ježíše Krista. „*Jako mne poslal Otec, i já posílám vás.*“ *)

Jako tedy apoštolové a učeníci slovo Kristovo přijmali musili, byli rovněž všichni, kdož k rozkazu Božímu od apoštolů vyučováni byli, zavázáni, jim víru dáti. A právě tak, jako nebylo apoštolům dovoleno, aby z učení Kristova něco zamítli, nemělo býti ani v jediné věci dovoleno věřícím, aby z učení apoštolů něco zavrhl.

A vskutku, jakmile sv. Duch na apoštoly byl sestoupil, zazníval hlas jejich na všechny strany. Všude, kde vystupovali, představovali se jako vyslanci Kristovi.

Sv. Pavel v příčině té píše: „*Skrze něhož (Ježíše Krista) jsme přijali milost a apoštolství k poslušenství víry mezi všemi národy pro jméno jeho.*“ **)

A Bůh Sám dosvědčoval všude zjevnými zázraky jejich Božské poslání. Nebo psáno jest: „*A oni šli, a kázali všudy, a Pán jim pomáhal a potvrzoval řeč (jejich) následujícími (na to) divy.*“ ***)

Jakou řeč? Zajisté nižádnou jinou, než tu, která obsahovala vše, co od svého Učitele byli slyšeli. Neboť zjevně se vyslovovali, že ničeho nesmějí zamlčeti z toho, co byli viděli a co byli slyšeli.

Avšak, jak jsme již na jiném místě podotkli, nemohl tento úřad apoštolů s apoštoly přestati anebo časem zaniknouti, poněvadž týkal se všech a byl ku spasení lidského pokolení zařízen. Ježíš Kristus totiž nařídil apoštolům, aby „*kázali evangelium všemu stvoření;*“ †) *aby nosili jméno jeho před pohany i krále;* ††) *a byli jemu svědky až do posledních končin země.*“ †††)

Ano, on slíbil, že bude s nimi při vykonávání tohoto vznešeného úřadu, a sice nikoli po několik let aneb dob, nýbrž po všechem čas „*až do skonání světa.*“ *) K tomu podotýká sv. Jeroným: „*Ten, jenž slibuje zůstatí s učeníky svými až do konce světa, praví tím zároveň, že budou stále žítí, a on že od věřících neodstoupí nikdy.*“ **)

*) Jan 20. 21.

**) K Římanům 1, 5.

***) Marek 16, 20.

†) Marek 16, 15.

††) Act. Apost. 9, 15.

†††) Ibid. 1. 8.

*) Mat. 28, 20.

**) In. Math. lib. IV. cap. 28, v. 20.: „Qui usque ad consumationem saeculi cum discipulis suis se futurum esse promittit, et illos ostendit semper esse victuros et se nunquam a credentibus esse recessurum.“

Ale jak mělo se toto pravdivým osvědčiti, byli-li toliko apoštolové míněni, kteří jako lidé smrti byli podrobeni?

Bylo tedy vyšší mocí ustanoveno, aby učitelský úřad, jež Ježíš Kristus byl založil, nezůstal omezen na život apoštolův, nýbrž aby trval bez přetržení.

A skutečně vidíme, jak pokračoval a jako z ruky do ruky přecházel. Nebo apoštolové vysvěcovali biskupy a ustanovovali jednotlivce, kteří jich v službě slova bezprostředně následovati měli. A nikoli pouze to; oni zároveň svým nástupcům nařizovali, aby i oni schopných mužů sobě přidružovali, kteří by touže mocí opatření, tentýž učitelský úřad vykonávali.

Tak zajisté sv. Pavel píše Timotheovi: „*Ty tedy, synu můj, posilni se v milosti, kteráž jest v Kristu Ježíši; a co jsi slyšel ode mne před mnohými svědky, to (zase) svěřuj věrným lidem, kteří způsobní budou i jiné učiti.*“ *) Jsou tedy, jsou posláni Kristus od Boha, a apoštolové od Krista: tak jsou vysláni biskupové a všichni nástupci apoštolů od apoštolů. Sv. Klement římský v příčině té píše: »*Apoštolové učiněni jsou nám hlasateli evangelia od Ježíše Krista, Ježíš Kristus sám poslán jest od Boha. Kristus tedy od Boha, a apoštolové od Krista, a obě stalo se řádně z vůle a rozkazu Páně. Když po krajích a městech slovo hlásali, pořizovali biskupy a jáhny nad těmi, kteří měli uvěřiti Pořídili jmenovaných, a pak je i posvětili, aby po jich odstoupení jiní osvědčení mužové v jich úřad uvázati se mohli.*« **)

Jednak tedy musí bez přestání a nezměnitelně trvati povinnost, všemu učiti, čemu učil Ježíš Kristus; jinak neustálá a nezměnitelná povinnost, celé učení Kristovo přijímati a vyznávat. Což sv. Cyprian vyjádřuje trefně takto: »*Pán náš Ježíš Kristus, označuje v evangeliu za nepřátely své ty, kdo s ním nejsou neoznačil nějakého zvláštního druhu kacířů, nýbrž jmenuje nepřátely svými vůbec všechny, kdo s ním nejsou, a kdo s ním neshromažďující, stádo jeho rozptyluje, řka: Kdo není se mnou, proti mně jest; a kdo se mnou neshromažďuje, rozptyluje.*« ***)

*) II. Tim. 2, 1. 2.

**) S. Clemens Rom. Epist. I. ad Cor. cap. 42, 44.: „Apostoli nobis Evangelii praedicatores facti sunt a Domino Jesu Christo, Jesus Christus missus est a Deo. Christus igitur a Deo, et Apostoli a Christo, et factum est utrumque ordinatim et voluntate Dei. Per regiones et urbes verbum praedicantes constituerunt episcopos et diaconos eorum, qui credituri erant . . . Constituerunt praedictos, et deinceps ordinationem dederunt, ut quum illi decessissent, ministerium eorum alii viri probati exciperent.“

***), Epist. LXIX. ad Magnum, n. 1.: „Neque enim Dominus noster Jesus Christus, cum in evangelio suo testaretur inimicos suos esse eos, qui secum non essent, aliquam speciem haereseos designavit: sed omnes omnino qui secum

5. U vědomí tohoto příkazu a své úřední povinnosti církev na nic nevynakládala větší horlivost a námahu, než aby neporušenost víry na všechny strany zachovala. Pokládala za velezrádce a vylučovala ze svého středu ony, kdož v některém odstavci víry s ní nesouhlasili. Ariani, Montanisté, Novatiani, Quartadecumáni a Eutychiáni nezavrhovali celé katolické církve, nýbrž toliko některé body: a přece, kdož by nevěděl, že jako kacíři zatracení a z lůna církve vyvrženi byli? Týž osud stihl později všechny původce nauk falešných. *„Není nic nebezpečnějšího, než tito kacíři, kteří správně pojednávají o všem, ale jediným slovem, jako kapkou jedu, nakažují čistou a prostou víru Páně a apoštolského podání.“* *)

Tak jednala církev vždy, a sice dle souhlasného soudu svatých Otcův, kteří každého, kdo třeba jen poněkud od učení byl se odchýlil, jak je pověrný úřad učitelský předkládá, prohlašovali za zbavena katolického obcování a za odpadlíka od církve. Epiphanius, Augustin, Theodoret uvádějí velký počet kacířů své doby. Mohou však vedle připomenutí sv. Augustina ještě jiná kacířství povstati a zmohutněti, i postačí, k jednomu z nich se přidati, aby někdo z katolické obce vyloučen byl. *„Kdo se žádným z těchto (uvedených kacířství) nesouhlasí, nevěř a neříkej proto ještě, že jest katolickým křesťanem. Mohou nyní a příště povstati ještě jiná kacířství, která v knize naší uvedena nejsou; kdo jakéhokoli z nich je přívržencem, katolickým křesťanem více není.“* **)

Tento od Boha nařízený prostředek k ochraně jednoty důrazně doporučuje sv. Pavel v listě k Efesským. Tam na prvním místě napomíná, abychom s velkou péčí zachovali jednotu srdcí, řka: *„usilujíce zachovávat jednotu ducha ve svazku pokoje.“* ***) A ponevadž srdce nemohou býti veskrz jedno skrze lásku, nesouhlasí-li rozumy u víře, požaduje ode všech, aby jednu víru měli, řka: *„Jeden Pán, jedna víra“*; a sice tak dokonale jedna víra, aby i nebezpečí poblouzení zamezeno bylo. Proto dodává: *„abychom*

non essent et secum non colligentes, gregem suam spargerent, adversarios esse ostendit, dicens: Qui non est mecum, adversus me est; et qui non mecum colligit, spargit.“

*) Auctor Tractatus de Fide orthodoxa contra Arianos: „Nihil periculosius his haeticis esse potest, qui cum integre per omnia decurrunt, uno tamen verbo, ac si veneni gutta, meram illam ac simplicem fidem Dominicae et exinde apostolicae traditionis inficiunt.“

**) S. Aug. De haeresibus n. 88: „Non omnis, qui ista (numeratas videlicet haereses) non credit, consequenter debet se christianum catholicum jam putare vel dicere. Possunt enim et haereses aliae, quae in hoc opere nostro commemoratae non sunt, vel esse, vel fieri, quarum aliquam quisquis tenuerit christianus catholicus non erit.“

***) Efess. 4, 3. a následující.

již nebyli jako maličká pacholata, sem a tam se zmitající, a netočili se každým větrem učení skrze nešlechtnost lidskou, skrze chytrost k oklamání bludu.“ A tato víra netoliko na čas zachovávatí se má, nýbrž „až bychom se sběhli všichni v jednotu víry a poznání Syna Božího, v dokonalého muže, v míru plnosti věku Kristova.“

A jaký základ položil Kristus, aby takovéto jednoty docílil a ji zachoval? Zde jest: „*A on dal některé zajisté apoštoly jiné pak pastýře a učitele k dokonání svatých, k dílu posluhování, ku vzdělání těla Kristova.*“ Za tou příčinou také potom otcové a učitelé církve této zásady od nejstarších dob se přidržovali a jako jedněmi ústy ji zastávali. Origenes píše: „*Kolikrát koli ale (kacíři) kanonické spisy uvádějí, s nimiž všichni křesťané souhlasí, a v něž věří, říkají: „Vizte, v domích jest slovo pravdy.“ Ale nemá se jim věřiti a nemá se opustiti první a církevní podání, aniž jinak věřiti, než jak jsme sdělili skrze posloupnost (biskupskou) v církvi.“**)

A sv. Irenaeus dí: „*Pravým poznáním jest učení apoštolův jež skrze jich nástupce, biskupy, až na nás se dostalo zachovalé bez porušení písem, v plnosti své.*“ **)

Tertullian praví: „*Jest tedy zjištěno, že každé učení, které s apoštolskými církvemi mateřskými a původními sídly víry souhlasí, jest pravé a bez pochybnosti zachovává, co církve od apoštolů, apoštolové od Krista, Kristus od Boha byli obdrželi. Jsme spojeni s apoštolskými církvemi; že nikdo nemá učení odchýlné toť jest svědectví pravdě.*“ ***)

A sv. Hilarius dí: „*Kristus (z lodičky kázící) naznačuje, že ti, kdož mimo církev se nacházejí, nemohou míti porozumění pro Božské učení. Lodička jest totiž obrazem církve, v níž uloženo jest a káže se slovo života; jemuž ti, kdo mimo ni jsou, a jako neplodný a ne-účitečný písek vedle leží, rozuměti nemohou*“ †)

*) Vetus interpretatio commentariorum in Math. n. 46.: „Quoties autem (haeretici) canonicas proferunt scripturas, in quibus omnis christianus consentit et credit, videntur dicere: ecce in domibus verbum est veritatis. Sed nos illis credere non debemus, nec exire a prima et ecclesiastica traditione, nec aliter credere, nisi quemadmodum per successionem Ecclesiae Dei tradiderunt nobis“

**) Contra haereses lib. IV. cap. 33. n. 8. „Agnitio vera est Apostolorum doctrina . . . secundum successiones episcoporum quae pervenit usque ad nos custoditione sine fictione scripturarum tractatio plenissima.“

**) De Praescript. cap. 21. „Constat proinde, omnem doctrinam, quae cum illis Ecclesiis apostolicis matricibus et originalibus fidei conspiret, veritati deputandam, sine dubio tenentem, quod Ecclesiae ab Apostolis, Apostoli a Christo, Christus a Deo accepit. Communicamus cum Ecclesiis apostolicis, quod nulli doctrina diversa: hoc est testimonium veritatis.“

†) Comment. in Math. 13, n. 1.: „Significat (Christus e navi docens) eos, qui extra Ecclesiam positi sunt, nullam divini sermonis capere posse

Rufin chválí při sv. Řehoři z Nazianzu a při sv. Basiliovi, že „*pouze s knihami Pisma svatého se zaměstnávali a jeho smysl nikoli dle vlastního domnění, nýbrž dle spisů a výroků předků zkoumali, o nichž bylo známo, že sami zase od nástupcův apoštolských klíč k pravému porozumění byli obdrželi.*“ *)

Ježíš Kristus zařídil tedy v církvi, jak z toho, co posud uvedeno byla, vysvítá, *živoucí, hodnověrný a trvalý úřad učitelský* s vlastní pravomocí; a ten vyzbrojil duchem pravdy, potvrdil divy a přikázal co nejpřísněji, aby téhož nauky právě tak zachovávány byly, jako jeho vlastní. Kdykoli tudíž tento úřad výrokem svým prohlásí, že to neb ono náleží do obsahu učení, kteréž od Boha dáno bylo, musí každý pevně věriti, že jest to pravda. Kdyby výrok církevního úřadu učitelského mohl jakkoli nepravdivým býti, plynulo by z toho — což jest čirý nesmysl — že Bůh sám jest původem bludu člověka!! „*Pane, jest-li to blud, pak byli jsme od tebe v omyl uvedeni.*“ **)

Není tudíž žádného důvodu pro pochybování, kterak mohl by jen někdo něčeho z pravd těch popírat, aby tím samým nepropadl zjevnému kacířství? a odloučiv se od církve, aby touto jedinou větou celého křesťanského učení nezavrhl? Toť právě jest přirozeností svaté víry, že nelze nám z ní něčemu věriti, jiné pak zavrhovati, aniž bychom sobě neodporovali. Vedle učení církve „*jest víra ona nadpřirozená ctnost, skrze niž za přispění milosti Boží za pravé máme vše, co zjeveno bylo, nikoli proto, že bychom vnitřní pravdu věcí přirozeným světlem rozumu svého pronikali, nýbrž za tou příčinou, že uctíváme Boha se zjevujícího, jenž ani klamati ani oklamán býti nemůže.*“ ***)

Kdo tedy ví, že něco od Boha bylo zjeveno, a nevěří v to, nevěří vůbec ničemu vírou Božskou. Co apoštol sv. Jakub o provinění na poli mravnosti soudí, to platí u větší ještě míře o bludném

intelligentiam. Navis enim Ecclesiae typum praefert, intra quam verbum vitae positum et praedicatum; hi qui extra sunt et arenae modo steriles atque inutiles adjacent, intelligere non possunt.“

*) Hist. Eccl. lib. II. cap. 9. „solis divinae Scripturae voluminibus operam dabant, earumque intelligentiam non ex propria praesumptione, sed ex majorum scriptis et auctoritate sequebantur, quos et ipsos ex apostolica successione intelligendi regulam suscepisse constabat.“

**) Richardus de S. Victore. De Trin. lib. I., cap.: „Domine, si error est, a te decepti sumus!“

***) Conc. Vat. sess. III cap. 3.: Fidem enim Ecclesia profitetur esse virtutem supernaturalem, qua, Dei adjuvante et aspirante gratia, ab eo revelata vera esse credimus, non propter intrinsecam rerum veritatem naturali rationis lumine perspectam, sed propter auctoritatem ipsius Dei revelantis, qui nec falli, nec fallere potest.“

mínění ve věcech víry: „*Kdo by pak koli přestoupil v jediném . . . učiněn jest všemi vinen.*“ *)

Ovšem nemůže se vlastně říci, že někdo, kdo jediného hříchu se dopustil, přestoupením celého zákona se provinil, kdyby skutečně nebyl chtěl zákonodárnou velebností opovrhovati. Kdo však naproti tomu, byť i v jediné věci, pravdě Bohem zjevené odporuje, ten zprostil se skutečně víry zcela, poněvadž se zdráhá uctívati Boha, pokud jest nejvyšší pravdou a vlastní pohnutkou víry. »*V mnohém jsou se mnou, v nemnohém nejsou se mnou; avšak pro to nemnohé, v čem se mnou nejsou, neprospěje jim to mnohé, v čem se mnou jsou.*« **) A to právem; neboť kdo z křesťanského učení právě jen to vybírá, co se mu líbí, opírá se o vlastní úsudek, nikoli o víru. Lidé takoví, jsouce daleci toho, »*jímati všeliký rozum v službu Kristovu,*« ***) poslouchají spíše sebe než Boha. »*Vy, již v evangeliu věříte, co chcete; a nevěříte, co nechcete: věříte spíše sobě, nežli evangeliu.*« †)

Otcové vatikánského koncilu neustanovili tedy nic nového, nýbrž drželi se jedině ustanovení Božského, starého a stálého učení církve a podstaty víry, když prohlásili: »*Božskou a katolickou věrou má se vše přijmouti, co v psaném i podaném slově Božím jest obsaženo a co církev buď slavným rozhodnutím, řádným a všeobecným učitelským úřadem jako Božské zjevení předkládá.*« ††) Když tedy zřejmo jest, že Bůh chce ve své církvi jednotě víry; a když právě tak nepochybně jest, jakého druhu tato jednota býti má a dle jaké zásady obhajovati se musí: budiž Nám dovoleno, všem, kdož pravdě uší uzavírají neobměšlejší, na mysl uvéstí slova sv. Augustina: »*Festliže tedy, jak zříme, pomoc Boží jest tak mocná, a výsledek a účinek její tak veliký: jak mohli bychom se rozpakovati, dáti se přijati do lůna Jeho církve, kteráž po samém svědectví lidského pokolení skrze apoštolskou Stolicí a následnictví biskupů dosáhla nejvyššího stupně autority, a sice přes kacíře kolkolet povykující, již z části hlasem lidu samého, z části vážností koncilů, z části velebností zá- zrakův odsouzeni byli? Kteréžto církvi nechť přiznávají prvního místa*

*) Jak. 2, 10.

**) S. Aug. In Ps. 54, n. 19.: „In multis mecum, in paucis non mecum: sed in his paucis, in quibus non mecum, non eis prosunt multa, in quibus mecum.“

***) 2. Kor. 10, 5.

†) S. Aug. Contra Faustum Manichaeum lib. XVII. cap. 3.: „Qui in evangelio quod vultis, creditis; quod vultis non creditis: vobis potius quam Evangelio creditis.“

††) Sess. III. cap. 3.: „Fide divina et catholica ea omnia credenda sunt, quae in verbo Dei scripto vel tradito continentur, et ab Ecclesia sive solemni iudicio, sive ordinario et universali magisterio tamquam divinitus revelata proponuntur.“

*jest věru buď nejvyšší bezbožností aneb osudnou domýšlivostí Když každé umění, byť i sebe méně cenné a sebe lehčí, vyžaduje učitele a mistra, aby se mu člověk naučil: může-liž býti větší opovážlivé hrdosti, než nechtíti knih tajemství Božských ani od vlastních jejich vykladačů seznati a nepoznaných zavrhovati?« *)*

Jest tedy bez odporu úlohou církve, křesťanské učení zachovati a je celé a neporušené rozšiřovati. To však není vše; ani účel, k němuž byla církev založena, není touto úlohou vystižen. Ježíš Kristus chtěl se obětovati pro spásu lidského pokolení a tomuto úmyslu musily učení i zákonodárství jeho za prostředek sloužiti: tak měla dle vůle jeho i církev býti vyhledávána v příčině pravdy učení, jež může lidi učiniti i svatými i spasenými.

Avšak toho velikého a vznešeného cíle nelze dosíci pouhou věrou; nýbrž třeba ještě k ní připojovati přiměřenou a zbožnou úctu Boha, která záleží hlavně v konání Božské oběti a v udílení svátostí; dále i svatost zákonů a kázně. To vše musí býti v moci církve, poněvadž má stále pokračovati v úloze Vykupitelově. Církev má tedy bohoslužbu, o které chtěl Spasitel, aby se v ni jaksi vtělovala a kterou pokolení lidskému jakožto naprosto neodvislou sama koná; zároveň sama poskytuje všechno to, co dle obvyčejného řádu Božské prozřetelnosti jsou prostředky ku spasení.

Jako ale Božské učení nikdy nebylo domnění a důmyslu člověka ponecháno, nýbrž nejprvé od Ježíše Krista hlásáno, a později uvedenému sboru učitelskému zvláště svěřeno: tak také nebyla moc, Božská tajemství vykonávati a spravovati, jakož neméně moc vésti a vládnouti, odevzdána jednotlivcům křesťanského lidu, nýbrž jen zvláště k tomu vyvoleným členům. Pouze apoštolům a jich řádným nástupcům platila slova Ježíšova: *» Idouce po všem světě, kaďte evangelium křtíce To činite na mou památku Kterým hříchy odpustíte, odpouštějí se.« **)*

Podobným způsobem nikomu, leč toliko apoštolům a jich právním nástupcům nařídil, aby *pásli* (ovečky jeho); totiž aby

*) S. Aug. De utilitate credendi, cap. 17., n. 35.: »Cum igitur tantum auxilium Dei, tantum profectum fructumque videamus, dubitabimus nos ejus Ecclesiae condere gremio, quae usque ad confessionem generis humani ab apostolica Sede per successiones episcoporum, frustra haereticis circumlatrantibus, et partim plebis ipsius judicio, partim Concilionum gravitate, partim etiam miraculorum majestate damnatis, culmen auctoritatis obtinuit? Cui nolle primus dare, vel summae profecto impietatis est, vel praecipitis arrogantiae... Et si una quaeque disciplina, quamquam vilis et facilis, ut percipi possit, doctorem aut magistrum requirit: quid temerariae superbiae plenius, quam divinorum sacramentorum libros et ab interpretibus suis nolle cognoscere, et incognitos velle damnare?«

**) Marek 16, 15; Mat. 28, 19; Luk. 23; Jan 20, 23.

mocí úřední spravovali veškerenstvo křesťanů, jež tím samým důsledně jim podřídil a jich poslouchati velel. Kteréžto veškeré povinnosti úřadu apoštolského vůbec zahrnuje v sobě zajisté tento výrok sv. Pavla: »*Tak o nás smýšlej člověk, jako o služebnících Kristových a rozdávačích tajemství Božích.*« *)

Proto Ježíš Kristus vyzýval všechny lidi bez výjimky, přítomné i budoucí, aby ho jakožto vůdce a spasitele následovali, nejen každý pro sebe a oddělen od jiných, nýbrž také všichni sloučení a mezi sebou sjednocení ve skutcích i smýšlení, aby z množství (jej vyznávajících) tvořil se lid stejnorodý; totiž jednotný ve sdělování víry, cíle a k cíli vhodných prostředků téže jediné moci podrobený.

Tímto zařízením v církvi vyhověl požadavku přírody, kteráž k vůli dosažení přirozené dokonalosti člověka k společenskému životu vede: aby totiž všichni, kdož chtějí býti za syny Boží přijati, k důstojnosti té příslušné dokonalosti dosíci a k svému spasení zachovati mohli.

Církev jest tudíž, jak jsme již dokázali, člověku vůdcem k nebi, a od Boha obdržela ten rozkaz, aby o otázkách náboženství po vlastním soudě rozhodovala a křesťanskou obec samostatně a dle svého dobrého zdání bez překážek řídila. Zneužívají aneb nespravedlivě osočují tedy církev, kdož ji obviňují, že v státní záležitosti se vměšovati, aneb práv mocnářů uchvacovati chce. Vždyť Bůh upravil církev tak, že ona jest prvním a nejznamenitějším všech lidských spolčení; neboť cíl, k němuž církev spěje, jest cílů jiných společností tolik vznešenější, oč jest milost Boží vzácnější než přirozenost a oč statky věčné výše stojí než pomíjející.

Církev jest tedy obcí dle svého původu *Božskou*; vzhledem k cíli a ku prostředkům *nadpřirozenou* a pouze, pokud z lidí sestává, jest *lidským* spolkem. Proto čteme, jak v Písmě svatém přívlastky dokonalé společnosti vesměs zdobena jest. Tu nenazývá se toliko »*domem Božím*« a »*městem na hoře postaveným*«, do něhož všichni národové scházeti se mají, nýbrž také »*ovčincem*«, jenž pod *jedním* pastýřem se nalézá a v němž všechny ovečky se shromážditi mají; ano i »*královstvím od Boha založeným*«, které »*bude státi na věky*«; konečně »*tělem Kristovým*«, byť i oním »*mystickým*«, tož přece i živým, vhodně spořádaným a z mnohých údů utvořeným; kteřížto, ač nemají všichni výkony, přece jsou spojeni společnou, řídící hlavou. Ba nelze si mezi lidmi pravé a dokonalé společnosti mysliti bez nějaké nejvyšší

*) I. Kor. 4, 1.

vládní moci. Musil tedy Ježíš Kristus v církvi zavést nejvyšší úřad, jemuž by veškerenstvo věřících v poslušnosti podrobeno bylo. Jako tedy k jednotě církve, pokud představuje sbor věřících, zapotřebí jest jednoty u víře: tak k jednotě její, pokud jest od Boha zřízenou společností, po právu Božském vyžaduje se i jednota u vládě, kteráž jednotu obce způsobuje a udržuje.

»*Jednota církve jeví se však ve dvojím směru: za první ve spojení členů církve mezi sebou, čili v obcování a za druhé v podřízenosti všech členů církve k jedné hlavě.*« *) Z čehož vysvítá, že z jednoty církve nevypadají toliko kacíři, ale též rozkolníci. »*Mezi kacířstvím a rozkolem ten se dělává rozdíl, že kacířství sleduje falešné učení; kdežto rozkol odlučuje se od církve pro vzpírání se biskupské moci.*« **)

Souhlasně praví sv. Jan Zlatoústý: »*Pravím a prohlašuji, že v církvi rozkol uvéstí, jest nemensší zlo, než upadnouti v kacířství.*« ***) Tak jako kacířství nemůže býti počestné, tak není rozkolu, jenž by se mohl oprávněným zdáti. »*Není těžšího provinění nad svato krádež rozkolu aby směla jednota rozkotána býti, k tomu není oprávněné nutnosti.*« †)

Která a jakého druhu ta nejvyšší moc jest, které všickni křesťané poslušni býti mají, nemůže jinak, leč z bezpečně poznané vůle Kristovy se určití. Kristus jest zajisté králem na věky a nepřestává, ač neviditelný, s nebes svým královstvím vládnouti a je ostrihati. Ale poněvadž chtěl míti toto království viditelným, musil někoho ustanoviti, kdož by po jeho návratu do nebes na zemi jej zastupoval: Řekl-li by někdo, že Kristus jest jediné hlavou a jediné pastýřem, jenž jest jediným ženichem jediné církve: nepostačovala by odpověď tato. Neboť jest patrné, že svátosti církve Kristus sám udílí: on jest tím, jenž křtí; jenž hříchy odpouští; on jest pravý kněz, jenž se na oltáři kříže obětoval, a jehož mocí tělo jeho denně se na oltáři posvěcuje. Nicméně vyvolil sobě, poněvadž neměl všem věřícím tělesně býti přítomen, služebníky, skrze něž by věřícím svátosti udílel, jak svrchu uvedeno. A právě tak musil, an

*) S. Thomas, 2, 2, q. 39, a. 1: „Ecclesiae autem unitas in duobus attenditur: scilicet in connexione membrorum ad invicem seu communicatione, et iterum in ordine omnium membrorum Ecclesiae ad unum caput.“

**) S. Hier. Comment. in Epist. ad Titum, cap. 3., v. 10. 11. „Inter haeresim et schisma hoc esse arbitrantur, quod haeresis perversum dogma habeat: schisma propter episcopalem dissensionem ab Ecclesia separetur.“

***) Hom. XI. in Epist. ad Ephes. n. 5. „Dico et protestor, Ecclesiam scindere non minus esse malum, quam incidere in haeresim.“

†) S. Aug. Contra epistolam Parmeniani lib. 11., cap. II., n. 25.: „Non est quicquam gravius sacrilegio schismatis praecidendae unitatis nulla est justa necessitas.“

*církve tělesně chtěl někomu přikázati, aby na jeho místě péči měl o veškeru církev. Toť jest příčina, proč před nanebevstoupením Petrovi řekl: »Pasiž ovečky mé!« *)*

Ježíš Kristus ustanovil tedy Petra nejvyšším správcem církve a nařídil, aby tento vrchní úřad, jež k všeobecnému dobru na všechny časy byl založil, dědičně na jeho nástupce přecházel, tak aby v nich Petr, co se moci týče, stále žil. Toto přislíbení dal Petrovi a mimo něho nikomu: *»Ty jsi Petr, a na této skále vzdělám církev svou.« **)* — *»K Petrovi mluvil Pán: k jedinému, proto, aby na tomto jednom jednotu založil.« ***)* — *Aniž by byl řeči přerušil, jmenoval otce jeho a jeho samého jménem (blahoslavený jsi Šimone, synu Jonášův!) Ale nechce, aby se dále nazýval Šimon, nýbrž jakoby jej již tehdy moci svou sobě jako svého přivlastniti chtěl, nazval jej případným porovnáním Petrem, čili skalou, poněvadž na něm jako na skále církev vzdělati chtěl.« †)*

Z těchto slov jest zřejmo, že dle vůle a příkazu Páně církev na sv. Petrovi, jako budova na základě spočívá. Avšak vlastní přirozeností a důležitostí základu jest, aby budovu pevným semknutím částí spojoval a aby celé stavbě bezpečným a pevným svazem byl, bez něhož by tato sřítiti se musila. Na Petrovi tedy jest, aby církev svazkem nerozlučitelným spojenou a upevněnou udržoval i chránil. Ale jak mohl by této vysoce důležité úloze dostáti, kdyby neměl moci poroučeti, zapovídati a rozhodovati, kterážto moc se zove jurisdikce?

Jediné tato jurisdikční moc zabezpečuje obcím i státům trvání.

*) S. Thomas, Contra gentiles lib. IV. cap. 76.: „Si quis autem dicat, quod unum caput et unus pastor est Christus, qui est unus unius Ecclesiae sponsus, non sufficienter respondet. Manifestum est enim, quod ecclesiastica sacramenta ipse Christus perficit: ipse enim est, qui baptizat; ipse est, qui peccata remittit; ipse est verus sacerdos, qui se obtulit in ara crucis, et cujus virtute corpus ejus in altari quotidie consecratur; et tamen quia corporaliter non cum omnibus fidelibus praesentialiter erat futurus, elegit ministros, per quos praedicta fidelibus dispensaret, ut supra (cap. 74) dictum est. Eadem igitur ratione, quia praesentiam corporalem erat Ecclesiae subtracturus, oportuit, ut alicui committeret, qui loco sui universalis Ecclesiae gereret curam. Hinc est, quod Petro dixit ante accensionem: Pasce oves meas!“

**) Mat. 16, 18.

***) S. Pacianus, Ad Sempronium, ep. III., n. 11.: „Ad Petrum locutus est Dominus: ad unum, ideo ut unitatem fundaret ex uno.“

†) S. Cyrillus Alexandrinus, In Evang. Joan. lib. II., in cap. 1, v. 42.: „Nulla siquidem oratione praemissa. tam patrem ejus, quam ipsum nomine appellat (beatus es Simon Bar Jona) et Simonem eum non jam vocari patitur, eum sibi pro sua potestate jam tum ut suum vindicans, sed congrua similitudine Petrum a petra vocari placuit, puta super quem fundaturus erat suam Ecclesiam.“

Pouhá přednost cti a málovýznamné právo udíleti rad a napomenutí, což „řízením“ nazývají, nejsou s to, nějaké lidské společnosti valně prospěti ani k jednotě ani ku pevnosti. A právě tato pravomoc Petrova jest prohlášena a utvrzena slovy: *»A brány pekelné nepřemohou ji.«* — *»Koho že nepřemohou? Zda skálu, na níž Kristus svou církev vzdělává? či církev samu? Rčení to jest ovšem temné, anebo míní se skála i církev, obě jako jedno? Toto mám za to pravé, poněvadž brány pekelné nepřemohou ani skálu, na níž Kristus svou církev vzdělává, ani církev samu.«* *)

Smysl a význam těchto Božských slov jest tedy: nikdy nepodaří se moci a úskokům viditelných i neviditelných nepřátel, aby církev, sv. Petrem podložená, podlehla aneb jakkoli hynula: *»Církev jako stavba Kristova, jenž moudře »dům svůj vzdělal na skále,« jest věru nedobytnou branám pekelným, kteréž sice každého, kdo mimo skálu a církev se nachází, přemáhají, avšak vůči nim jsou malomocny.«* **)

Proto tedy odevzdal Bůh Petrovi církev, aby ji jako nepřemožitelný ochránce stále neporušenu zachoval. Proto opatřil jej potřebnou mocí; neboť, aby někdo společnost lidskou skutečně a účinně chrániti mohl, musí míti nutně moc poroučeti. Kromě toho připojil Kristus ještě tato slova: *»Tobě dám klíče království nebeského.«* Patrně mluví také zde o církvi, kterou byl právě nazval svou a kterou na Petrovi, jako na základě, vzdělati chce.

A skutečně má církev podobnost netoliko se stavbou, nýbrž i s královstvím, a že i jinak klíče jsou obvyklým odznakem nejvyšší moci, jest všeobecně známo. Když tedy Kristus slibuje Petrovi klíče království nebeského, slibuje mu těmi slovy též moc nad církví. *»Syn mu (Petrovi) nařídil, aby poznání Otce i jeho samého po celém světě rozséval, a dal jemu, smrtelníku, všecku moc na nebi, an jemu klíče církve odevzdal, jenž církev po celém okršku světa rozšiřuje a ji samého nebe silnější býti okázal.«* ***) S tím

*) Origenes, Comment. in Math. tom. XII., n. 11.: „Et portae inferi non praevallebunt adversus eam. — Quam autem eam? an enim petram, supra quam Christus aedificat Ecclesiam? an Ecclesiam? Ambigua quippe locutio est: an quasi unam eandemque rem, petram et Ecclesiam? Hoc ego verum esse existimo, nec enim adversus petram, super quam Christus Ecclesiam aedificat, nec adversus Ecclesiam portae inferi praevallebunt.“

**) Origenes, Comment. in Math. tom. XII., n. 11.: „Ecclesia vero tamquam Christi aedificium, qui sapienter aedificavit „domum suam supra petram,“ portarum inferi capax non est, praevalentium quidem adversus quemcunque hominem, qui extra petram et Ecclesiam fuerit, sed invalidarum adversus illam.“

***) S. Joan. Chrysost. Hom. LIV. in Math. n. 2.: „Filius vero et Patris et sui ipsius cognitionem per totum orbem illi (Petro) disseminare commisit

souhlasí i slova: *»Cokoliv svážeš na zemi, bude svázáno i na nebi, a cokoliv rozvážeš na zemi, bude rozvázáno i na nebi.«* Obrazné výrazy „svazovati“ a „rozvazovati“ znamenají moc dávatí zákony, souditi i trestati. A o této moci praví se, že bude míti takový rozsah a takovou účinnost, že její rozhodnutí od Boha samého uznávána budou. Jest tedy tato moc nejvyšší a v každém směru nezávislá, ježto nemá na tomto světě žádné vyšší nad sebou a obepíná veškeru církev a vše, co jí jest svěřeno.

Tento slib vyplnil Kristus po svém z mrtvých vstání, když Petrovi, otázev se jej dříve třikráte, zda jej více miluje než ostatní, poroučeje řekl: *„Pasiž beránky mé pasiž ovečky mé!“* *)

Zajisté že všechny, kdož do jeho ovčince náležeti měli, odevzdává Petrovi jakožto jich pastýři. *»Pán není v pochybnosti, an se táže, nikoli aby zvěděl, nýbrž aby oznámil, koho nám po svém nanebevstoupení jakožto zástupce své lásky zanechává. A poněvadž on (Petr) sám ze všech (svou lásku) vyznává, dána mu přednost před všemi, aby nad dokonalejšími jako dokonalejší panoval.«* **)

Povoláním pastýřovým jest, kráčetí před stádem jako vůdce, je zdravou pastvou živiti, je před nebezpečím ostríhati, před úklady chrániti a proti násilí brániti, jedním slovem: vládnouti a řídit. Když tedy jest Petr dán jakožto pastýř křesťanskému stádcí v čelo, přijal také vládní moc nad všemi lidmi, o jejichž spasení Ježíš Kristus prolitím své krve byl se postaral. *»Proč prolil svou krev? Aby vykoupil ovečky, kteréž Petrovi a jeho nástupcům odevzdal.«* ***)

Poněvadž všichni křesťané mají pro společnou, nezměnitelnou víru býti navzájem spojeni, proto dosáhl Kristus Pán skrze sílu modlitby své pro Petra, aby u vykonávání svého úřadu nikdy na víře újmy neutrpěl: *»Ale já jsem prosil za tebe, aby nezhynula víra tvá.«* †)

Kromě toho mu nařídil, aby, kdykoli toho bude potřeba, spolubratrům svým poskytoval světla ducha a posily: *»Potvrzuj*

ac mortali homini omnem in caelo potestatem dedit, dum claves illi tradidit, qui Ecclesiam per totum orbem terrarum extendit et caelis firmiorem monstravit.“

*) Jan 21, 16. 17.

**) S. Ambros. Exposit. in Evang. sec. Luc. lib. X., n. 175. 176.: *»Dominus non dubitat, qui interrogat, non ut disceret, sed ut doceret, quem elevandus in caelum amoris sui nobis velut vicarium relinquebat. Et ideo quia solus profitetur ex omnibus, omnibus antefertur perfectiores ut perfectior gubernaret.*

***) S. Joan. Chrysost., De Sacerdotio lib. II. „Cur sanguinem effudit? Ut has emeret oves, quas Petro et successoribus ejus tradidit.“

†) Luk. 22, 32.

bratří svých.« *) Toho tedy, jež ustanovil základem církve, toho učinil také sloupem či podporou víry. »Či že víru toho, jemuž z vlastní moci království odevzdal, nemohl posilovati, když ho skalou nazval, základem církve označil.« **)

Proto chtěl Kristus Pán některá důležitá pojmenování, jež veliké věci označují a jež jemu dle moci jeho jsou vlastní s Petrem, společně užívati, zajisté proto, aby ze společných pojmenování vysvítilo i společenství v moci.“ ***)

On, »na němžto všecko stavení vzdělání roste v chrám svatý v Pánu,« †) postavil Petra jako kámen, na němž církev vzdělána býti měla. »Bylo to velkou poctou, býti nazvánu »skalou«. Ale ač skalou jest, není jako Kristus skalou, nýbrž jen jako Petr skalou. Kristus jest v podstatě své skalou nepohnutou; Petr ale jen skrze skálu. Neboť Ježíš uděluje svá důstojenství, ale nevyčerpává se... Jest knězem, činí kněze jest skalou, činí skálu.« ††) Kristus jest králem církve, »kterýž má klíč Davidův, kterýž otvírá a nikdo nezavírá; zavírá a nikdo neotvírá« †††) a odevzdáním klíčů Petra prohlásil knížetem křesťanské obce. Rovněž jest nejvyšším pastýřem, jenž sama sebe zoví »dobrým pastýřem«; Petra svým beránkům a ovečkám ustanovil za pastýře řka: »Pasiž beránky mé pasiš ovečky mé!« Proto dí sv. Jan Zlatoústý: »Mezi apóstoly předákem byl, i ústy učeníků i obce té hlavou. Zároveň ukazuje jemu, že má míti na příště důvěru, jakoby zapření bylo v zapomenutí upadlo, a slibuje jemu náčelnictví mezi bratřími. Pravíť jemu: »Miluješ-li mne, buď představeným bratří svých!« *)

On, jenž »utvrzuje v každém skutku i řeči dobré«, **) přikázal konečně Petrovi, aby posiloval bratrů svých. Proto praví právem

*) Luk. 22, 32.

**) S. Ambros, De Fide lib. IV., n. 56.: »Cui propria auctoritate regnum dabat, hujus fidei firmare non poterat, quem cum petram dicit, firmamentum Ecclesiae indicavit?«

***) S. Leo M., Sermo IV., cap. 2. »Sibi potestate sunt propria, voluit esse Petro secum participatione communia.«

†) Ephes. 2, 21.

††) Hom. de Poenitentia n. 4., in appendice opp. S. Basilii. »Cum audisset „petra es“ praeconio nobilitatus est. Quamquam autem petra est, non ut Christus petra, sed ut Petrus petra. Christus enim essentialiter petra inconcussa; Petrus vero per petram. Nam Jesus dignitates suas largitur, nec exhauritur Sacerdos est, facit sacerdotes petra est, petram facit.«

†††) Zjevení, 3, 7 — Jan 10, 11.

*) Hom. LXXXVIII. in Joan. n. 1.: »Eximius erat inter Apostolos, et os discipulorum et coetus illius caput... Simul ostendens ei, oportere deinceps fidere, quasi abolita negatione, fratrum ei praefecturam committit. Dicit autem: Si amas me, fratribus praeesto!«

**) 2. Thess. 2, 16.

sv. Lev Veliký: *»Z celého světa jediný Petr vyvolen, aby řídil povolání všech národů všem apoštolům a všem otcům církve, tak sice, aby, ačkoli v lidu Páně jest mnoho kněží a mnoho pastýřův, Petr vlastně vládl všem, jimž nejvyšším vládcem jest také Kristus.« **)

Rovněž píše sv. Řehoř Veliký císaři Mauritiovi Augustovi: *»Všickni, kdož evangelium znají, vědí, že slovem Páně svatému Petru, apoštolů knížeti, svěřena jest církve celé správa. Hle, on obdržel klíče království nebeského; jemu dána jest moc svazovati a rozsvazovati a jemu přidělena jest péče o církev celou a nejvyšší místo v ní.**)*

Tento však primát, poněvadž se samým zřízením i vedením církve jakožto přední součást souvisí, totiž jakožto zdroj jednoty a základ neustálého trvání nikterak neměl s Petrem vymřítí, nýbrž měl s nástupce na nástupce přecházeti. *»Zůstane to tedy při uspořádání pravdy; a sv. Petr trváje při udělené síle skály, přijaté otěže vlády z rukou nepouští.« ***)* Proto mají římsí papežové, kteří jsou Petrovými nástupci v biskupství římském, z moci Božského práva nejvyšší moc v církvi. *„Frohlašujeme, že svatá apoštolská Stolica a římský papež mají primát nad celým světem; a že sám římský papež jest nástupcem sv. Petra, knížete apoštolův, pravým náměstkem Kristovým a hlavou veškeré církve, otcem a učitelem všech křesťanů, a že jemu od Ježíše Krista, Pána našeho ve svatém Petru plná moc odevzdána byla, aby pásł, spravoval i řídil církev veškeru, jakož také jest obsaženo v jednáních všeobecných sněmův církevních a ve svatých kánonech.« †)*

Podobně čtvrtý Lateránský koncil prohlásil: *„Římská církev má, jakožto matka a učitelka všech věřících křesťanů, následkem příkazu Páně přednost řádné moci před všemi jinými církvemi.*

*) Sermo IV., cap. 2.: „De toto mundo unus Petrus eligitur, qui et universarum gentium vocationi et omnibus Apostolis, cunctisque Ecclesiae patribus praeponatur: ut quamvis in populo Dei multi sacerdotes sint multi-que pastores, omnes tamen proprie regat Petrus, quos principaliter regit et Christus.“

**) Epist. lib. V., epist. 20.: „Cunctis evangelium scientibus liquet, quod voce dominica sancto et omnium Apostolorum Petro principi Apostolo totius Ecclesiae cura commissa est... Ecce, claves regni coelestis accepit, potestas ei ligandi ac solvendi tribuitur, et cura ei totius Ecclesiae et principatus committitur.“

***) S. Leo M. Sermo III. cap. 3. „Manet ergo dispositio veritatis, et beatus Petrus in accepta fortitudine petrae perserverans, suscepta Ecclesia gubernacula non reliquit.“

†) Concilium Florentinum „Definimus, sanctam Apostolicam Sedem et Romanum pontificem in universum orbem tenere primatum, et ipsum Romanum Pontificem successorem esse beati Petri, principis Apostolorum, et verum Christi vicarium totiusque Ecclesiae caput, et omnium Christianorum patrem ac doctorem existere; et ipsi in beato Petro pascendi, regendi ac gubernandi

Předcházel souhlas starého věku, jenž beze všeho pochybování uznával a ctil římské biskupy, nástupce sv. Petra. Kdož by neznal v tom ohledu četná a krásná svědectví Otcův? Nad jiné stkvělé jest to, jež sv. Irenaeus, o římské církvi pojednávaje, vydává, řka: *»S ní musí pro vyšší její přednost všechny ostatní církve souhlasiti.«* *)

A sv. Cyprián praví o římské církvi, že jest *„kořenem a maticí všech církví,“* **) *stolicí sv. Petra a hlavní církví, z níž vyšla jednota kněžská.“* ***) Nazývá ji *stolicí Petrovou*, poněvadž nástupce Petrův *na ní sedí*; *hlavní církví* pro přednost, kteráž Petrovi a jeho zákonným nástupcům propůjčena jest; praví, že *jednota z ní vyšla*, poněvadž římská církev jest příčinou jednoty v křesťanské obci. Proto oslovuje sv. Jeromým papeže Damasa takto: *„Mluví k nástupci rybáře a k učeníku kříže S tvou svatostí, t. j. se stolicí Petra, jsem v úzkém spojení. Na této skále, vím to, jest církev vzdělána.“* †)

Poznává katolíka po jeho spojení se svatou Stolicí. *„Kdo se Stolicí Petrovou ve spojení jest, můj jest.“* ††) Podobně vyslovuje se sv. Augustin, že *„v římské církvi vždy živou byla přednost Stolicí apoštolské;“* †††) a popírá, že by byl katolíkem, kdo od víry římské se uchyluje: *„Nikdo ti nevěří, že jsi víry katolické, pravíš-li, že římská víra se zachovávati nemá.“* *)

Právě tak praví sv. Cyprián: *„Obcovati s Corneliem jest tolik, jako obcovati s katolickou církví.“* **)

Římského papeže býti poslušen, praví opat Maximus, jest znamením pravé víry a pravého obcování. *„Kdo nechce kacířem*

universalem Ecclesiam a Domino nostro Jesu Christi plenam potestatem traditam esse; quemadmodum etiam in gestis oecumenicorum conciliorum et in sacris canonibus continetur.“

*) Contra haereses lib. III., cap. 3. n. 2.: „Ad hanc Ecclesiam propter potius principalitatem necesse est omnem convenire Ecclesiam.“

**) Ep. XLVIII. ad Cornelium n. 3... „Ecclesiae Catholicae radicem et matricem.“

***) Ep. LIX. ad eundem, n. 14.: „Petri cathedram atque Ecclesiam principalem, unde unitas sacerdotalis exorta est.“

†) Ep. XV. ad Damasum n. 2.: „Cum successore piscatoris et discipulo crucis loquor Beatitudini tuae, id est Cathedrae Petri communione consocior. Super illam petram aedificatam Ecclesiam scio.“

††) Ep. ad Damasum, n. 2.: „Si quis Cathedrae Petri jungitur, meus est.“

††† Ep. XLIII., n. 7.: „in romana Ecclesia semper Apostolicae cathedrae viguisse principatum.“

*) Sermo CXX., n. 13.: „Non crederis veram fidem tenere catholicam, qui fidem non doces esse servandam romanam.“

**) Ep. LV., n. 1. „Communicare cum Cornelio, hoc est cum catholica Ecclesia communicare.“

býti ani nazýván býti, nemusí nikterak tomu neb onomu účet klásti (z víry) ... Místo jiným, učíš římské Stolicí zadost! Bude-li tato spokojena, budeš všude a u všech obecně platiti za zbožného a pravověrného. Neboť marná jest všechna řeč, kdo se mnou stejně smýšlející přesvědčiti chce, když nejsvětější římské církve papeže, to jest apoštolskou Stolicí, neuspokojuje a na ně se neodvolává.“)*

Příčinou po jeho mínění jest, že „on (papež) od samého vtěleného Slova Božího, ale i dle výroků všech svatých církevních sněmů, dle svatých kánonů a ustanovení, ve všem a vším obdržel přednost před všemi na celém světě svatými církvemi Páně, a má vládu, autoritu a moc svazovati a rozvazovati. S ním svazuje a rozvazuje také Slovo v nebi, jež všem nebeským zástupům vévodí.**)

Tuto pravdu křesťanské víry, kterouž nikoli jeden věk a jeden národ, nýbrž všecky věky, a východ rovněž jako západ, uznávaly a zachovávaly, připomenul, aniž kdo odporoval, papežský legát, kněz Filippus, církevnímu shromáždění v Efesu: „Nikomui není pochybno, ano všem věkům jest známo, že sv. Petr, kníže a hlava apoštolů, sloup víry a základní kámen katolické církve, od Pána našeho Ježíše Krista, spasitele a vykupitele lidského pokolení, klíče království obdržel, že jemu jest dána moc svazovati a rozvazovati hříchy, a jenž až do dnešního dne a stále ve svých nástupcích žije a soudí.“***)

Totéž vyslovuje všeobecně známý výrok církevního sněmu Chalcedonského: „Petr mluvil skrze Lva.“ †) A jako ohlas těchto slov zní výrok třetího církevního shromáždění Cařihradského: „Na naší straně bojoval vznešený kníže apoštolský: neboť měli jsme jeho napodobitele a na jeho Stolicí nástupce svým přízniv-

*) Defloratio ex epistola ad Petrum illustrem: „Itaque si vult haereticus non esse neque audire, non isti aut illi satisfaciat Festinet pro omnibus sedi romanae satis facere. Hac enim satisfacta, communiter ubique omnes pium hunc et orthodoxum praedicabunt. Nam frustra solummodo loquitur, qui mihi similes suadendos putat, et non satisfacit et implorat sanctissimae romanorum Ecclesiae beatissimum Papam, id est Apostolicam Sedem.“

**) „Quod ab ipso incarnato Dei Verbo, sed et omnibus sanctis synodis, secundum sacros canones et terminos, universarum, quae in toto terrarum orbe sunt, sacrarum Dei Ecclesiarum in omnibus et per omnia percepit et habet imperium, auctoritatem et potestatem ligandi et solvendi. Cum hoc enim ligat et solvit, etiam in caelo Verbum, quod coelestibus virtutibus principatur.“

***) Actio III.: „Nulli dubium est, imo saeculis omnibus notum, quod sanctus beatissimusque Petrus, Apostolorum princeps et caput, fideique columna et Ecclesiae catholicae fundamentum, a Domino nostro Jesu Christo, salvatore generis humani ac redemptore, claves regni accepit, solvendi ac ligandi potestas ipsi data est, qui ad hoc usque tempus et semper in suis successoribus vivit et iudicium exercet.“

*) Actio II. „Petrus per Leonem locutus est.“

*cem na pohled byly to pouze papír a inkoust (při apoštolském dopisu); ale skrze Agathona (papeže) mluvil Petr.“ *)*

U vyznání katolické víry, kteréž na počátku VI. století od Hormisda sestaveno a předloženo bylo, jež ale i císař Justinian i patriarchové Epiphanius, Jan a Mennus podepsali, toť řečí přemocnou prohlášeno: „*Poněvadž slova Pána našeho Ježíše Krista: „Ty jsi Petr, a na této skále vzdělám církev svou“, nelze pominouti. co zde jest řečeno, osvědčilo se skutkem, poněvadž katolické náboženství na apoštolské Stolici vždy neporušeno se udrželo.**)*

Nechceme zde se zabývati všemi svědectvími a toliko připomínáme vyznání víry, které Michael Palaeologus na druhém církevním sněmu Lyonském složil: „*Svatá římská církev má v nejvyšším a plném smyslu primát a přednost v celé katolické církvi; ona v pravdě a pokoře uznává, že tuto plnou moc obdržela od Pána samého v sv. Petrovi, hlavě a vrcholu apoštolův, jehož papež římský jest nástupcem. A jako přede všemi jinými povinna jest, pravdu víry hájiti, tak i musí se též všechny otázky, které by u věcech víry povstaly, po jejím soudu rozhodovati.“ ***)*

Ač ale moc Petrova a jeho nástupců jest nejplnější a nejvyšší, nemá se však míti za to, že jest jedinou. Neboť tentýž, jenž Petra učinil církevní základem, „*povolal učeníků svých a vyvolil z nich dvanáct.*“ †)

Jako jest třeba, aby Petrova moc v římském papeži stále trvala, tak dostává se i biskupům, poněvadž jsou nástupci apoštolův, dědictvím těchto řádná moc, tak že řád biskupský náleží podstatně k vnitřní ústavě církve. Jakkoli biskupové nemají plné, všeobecné a nejvyšší moci, nesmějí přece za pouhé „náměstky“ římského papeže pokládání býti, poněvadž mají zvláštní

*) Actio XVIII.: „Summus nobiscum concertabat Apostolorum princeps illius enim imitatore et Sedis successore habuimus fautorem. charta et atramentum videbatur, et per Agathonem Petrus loquebatur.“

**) Post Epistolam XXVI. ad omnes episc. Hispan. n. 4.: „Quia non potest Domini nostri Jesu Christi praetermitti sententia dicentis: Tu es Petrus et super hanc petram aedificabo Ecclesiam meam haec, quae dicta sunt, rerum probantur effectibus, quia in Sede Apostolica citra maculam semper est catholica servata religio.“

**) Actio IV.: „Ipsa quoque sancta romana Ecclesia summum et plenum primatum et principatum super universam Ecclesiam catholicam obtinet, quem se ab ipso Domino, in beato Petro, Apostolorum principe sine vertice, cujus romanus Pontifex est successor, cum potestatis plenitudine recepisse veraciter et humiliter recognoscit. Et sicut prae ceteris tenetur fidei veritatem defendere, sic et si quae de fide subortae fuerint quaestiones, suo debent iudicio definire.“

†) Luk. 6, 13.

pravomoc, a v pravdě řádnými pastýři podřízených sobě národů jsou.

Poněvadž však nástupce Petrův jest pouze jeden, nástupcův apoštolů však mnoho, jest záhodno seznati, jaký jest dle ústavy církve poměr biskupů k papeži. Nejdůležitější patrně jest bez odporu spojení s nástupcem Petrovým: zrušením tohoto svazku křesťanský lid se rozpoutává, takže nemůže již býti řeči o jednom těle a jednom stádu. „*Blaho církve závisí na důstojenství nejvyššího kněze; neměl-li by tento vše obsahující moci, povstalo by v církvi tolik rozkolů, kolik jest kněží.*“*)

Jest tedy důležité zapamatovati si: nic není apoštolům propůjčeno, co by nebylo propůjčeno také Petrovi, naproti tomu však mnohé jest Petrovi dáno, co není dáno apoštolům.

Ve vysvětlení slov Kristových (Jan, 21, 15) táže se sv. Chrysostomus: „Proč Kristus, opomenuv ostatní, Petra na tento předmět se táže?“ a odpovídá: „*Byl nejvznešenějším mezi apoštoly, byl ústy učeníkův a hlavou této obce.*“**) On jediný označen od Krista jako základ církve, jemu dána moc svazovati a rozvazovati, jemu samému propůjčeno bylo dovolení, aby pásł.

Oproti tomu, cokoli na vážnosti a moci obdrželi apoštolové, zároveň s Petrem obdrželi. „*Milost Spasitele to byla, chtěl-li, aby ostatní knížata něco společného s Petrem měli; nejinak, než skrze něho udělil, čeho ostatním neodepřel.*“ — „*Mnohé obdržel sám, nic nedostalo se na jiného, na čemž by on neměl podílu.*“***) Z toho plyne jasně, že biskupové pozbývají práva a moci ku vládě, když od Petra a jeho nástupců vědomě se odlučují. Neboť svým odpadnutím oddělují se od základu, na němž celá stavba spočívati má. Jsouce ale vyloučeni ze samého domu, jsou také odloučeni od ovčince, jehož vůdcem jest nejvyšší pastýř, ano jsou vypověděni z království, jehož klíče od Boha jedině Petrovi dány jsou.

Z toho všeho poznáváme na novo nebeský plán a úmysl Boží v zařízení a ustavení církve. Božský zakladatel chtěl míti

*) S Hieronymus, Dialog. contra Luciferianos n. 9.: „*Ecclesiae salus in summi sacerdotis dignitate pendet, cui si non excors quaedam et ab omnibus eminens datur potestas, tot in Ecclesia efficiuntur schismata, quot sacerdotes.*“

**) Hom. LXXXVIII. in Joan. N. 1.: „*Cur aliis praetermissis, de his Christus Petrum alloquitur? — Eximius erat inter Apostolos, et os discipulorum, et coetus illius caput.*“

***) S. Leo M. Sermo IV., cap. 2.: „*Divina dignatio si quid cum eo commune ceteris voluit esse principibus, nunquam nisi per ipsum dedit, quidquid aliis non negavit. Ut cum multa solus acceperit, nihil in sine ipsius participatione transierit.*“

církev jednu u víře, u řízení a obcování, vyvolil Petra a jeho nástupce k tomu, aby byli základem a střediskem jednoty. Proto praví sv. Cyprián: „*Důkaz pro pravdu jest lehký, když vše uvedeme na krátkou pravdu.*“ Pán praví k Petrovi: „Ty jsi Petr (skála)... Tak na *jednom* vzdělává církev, ačkoli pak po svém z mrtvých vstání všem apoštolům stejnou udělil moc a řekl: „Jako mne poslal Otec“ přece aby jednotu naznačil, ustanovil svou mocí, že původ jednoty *z jednoho* měl vycházeti.“ *)

A Optat z Mileve: „Nemůžeš zapírat, že víš, jak v městě Římě Petrovi nejprve biskupská Stolica vykázána byla, na níž by seděl jako hlava apoštolův, Petr, pročez i jméno Kephas (skála) obdržel, v kteréžto jedné Stolici měla jednota ode všech býti zachována, tak aby ostatní apoštolové nepožadovali stolic pro sebe jeden každý zvlášť a aby za rozkolníka a hříšníka pokládán byl ten, kdo by proti této zvláštní stolici svou druhou stavěl.“ **)

Odtud vykládá se také sv Cypriána výrok, že povstávají a rodí se kacířství i rozkoly tehdy, když nejvyšší moci církevní poslušnost bývá vypovídána.

„*Ze žádné jiné příčiny nepovstala kacířství a nezrodily se rozkoly, než z té, že někteří kněze Božího neposlouchali a se domnívali, že v církvi jest jen jeden kněz a současně jen jeden soudce.*“ ***) Nikdo nemůže tedy míti účast v církevní moci, kde s Petrem není spojen, ježto nesmyslné jest mínění, že by někdo mohl v církvi představeným býti, kdo sám mimo církev stojí.

Proto také káral Optat z Mileve tak zvané Donatisty: „*Proti těmto bránám (pekelným) obdržel, jak psáno jest, klíče spásy Petr, totiž naše hlava, jemuž Kristus řekl: „Tobě dám klíče království nebeského a brány pekelné jich nepřemohou. Fak že můžete se tedy*

*) De unit. Eccles. n. 4.: „Probatio est ad fidem facilis compendio veritatis. Loquitur Dominus ad Petrum: „Ego tibi dico, quia tu es Petrus.“ Super unum aedificat Ecclesiam. Et quamvis Apostolis omnibus post resurrectionem suam parem potestatem tribuat, et dicat: sicut misit me Pater tamen ut unitatem manifestaret, unitatis ejusdem originem ab uno incipientem sua auctoritate disposuit.“

**) De schism. Donat. lib. II.: „Negare non potes, scire te in urbe Roma Petro primo Cathedram episcopalem esse collatam, in qua sederit omnium Apostolorum caput Petrus, unde et Cephass appellatus est: in qua una Cathedra unitas ab omnibus servaretur: ne ceteri Apostoli singulas sibi quisque defenderent, ut jam schismaticus et peccator esset, qui contra singularem Cathedram alteram collocaret.“

***) Ep. XII. ad Cornelium, n. 5.: „Neque enim aliunde haereses obortae sunt aut nata sunt schismata, quam inde, quod sacerdoti Dei non obtemperatur, nec unus in Ecclesia ad tempus sacerdos et ad tempus iudex vice Christi cogitatur.“

opovažovati, klíče království nebeského k sobě potahovati, když proti Stolicí Petrově bojujete?“)*

Ale řád biskupů jest teprve tehdy řádně dle vůle Kristovy s Petrem spojen, když Petrovi jest poddán a jeho poslušen; jinak se nutně rozběhne v nespořádané a zmatené množství. Aby jednota víry a obcování řádně udržována byla, k tomu nepostačuje jakási čestná přednost a lecjakés pečování; k tomu jest zapotřebí skutečné a nejvyšší autority, před níž všechna obec v poslušnosti se sklání. Neboť co zamýšlel Syn Boží, slibuje Petru *jedinému* klíče království nebeského? Dle způsobu mluvy sv. Písma i souhlasného soudu Otců nepochybně jest, že výrazem „klíče“ míní na tom místě nejvyšší vrchol moci. Jinak nedá se nikterak vysvětliti, co by byl Petrovi zvláště propůjčil, a co apoštolům s Petrem společně.

Jestliže moc svazovati, rozvazovati a pásti působí v biskupech, jakožto nástupcích apoštolů, to, že každý z nich lidu svému po právu vládne: musí zajisté tatáž moc působiti totéž v tom, jemuž od Boha udělen úřad, pásti beránky i ovečky.

*Kristus neustanovil Petra pouhým pastýřem, nýbrž pastýřem pastýřův; pase tudíž Petr beránky, pase i ovečky, pase syny, pase i matky; vládne poddaným, vládne i představeným, poněvadž mimo beránky a ovečky ničeho v církvi není.“**)*

Proto příkládali staří Petrovi zvláštní pojmenování, kteráž trefně vyjadřovala, že zaujímá nejvyšší stupeň důstojnosti a moci. Nazývají jej porůznu „prvním v obci učeníků“, „knížetem sv. apoštolů“; „vůdcem onoho sboru“, „ústý všech apoštolů“, „hlavou oné rodiny“, „představeným celého světa“, „prvním mezi apoštoly“, „sloupem církve“. Kteréžto vše zdá se v jedno shrnovati sv. Bernard, an píše papeži Eugeniovi: „*Kdo jsi? Velekněz, papež. Ty jsi představený biskupů, dědic apoštolů. Ty jsi tím, jemuž jsou odevzdány klíče, svěřeny ovečky. Jsou sice i jiní vrátní nebes a pastýři stád; ty ale vše tím slavněji máš, čím i význačnější obé jméno před ostatními jsi zdědil. Jím přidělena každému o sobě jednotlivá stáda, tobě svěřeni jsou všichni, jedinému jedno stádo, a sice stádo*

*) Lib. II., n. 4, 5.: „Contra quas portas (inferi) claves salutare accepisse legimus Petrum, principem scilicet nostrum, cui a Christo dictum est: tibi dabo claves regni coelorum et portae inferi non vincent eas. Unde est ergo, quod claves regni coelorum vobis usurpare contenditis, qui contra cathedram Petri... militatis?“

**) S. Brunonis episcopi Signiensis, Comment. in Joan. p. III, c. 21, n. 55: „Non solum pastorem (Petrum), sed pastorum pastorem (Christus) constituit: pascit igitur Petrus agnos, pascit et oves, pascit filios, pascit et matres: regit subditos, regit et praelatos, quia praeter oves et agnos in Ecclesia nihil est.“

netoliko ovčí, nýbrž i pastýřů, tys jediným pastýřem všech! Tážeš se, odkud беру důkaz pro tvrzení své? Ze slov Páně. Neboť komu — nepravím z biskupů, nýbrž i z apoštolů — odevzdány jsou ovečky tak naprostě a bez výminky? Petře, miluješ-li mne, pasiš ovečky mé. Které? Snad obyvatele toho neb onoho města aneb kraje, anebo jisté říše? Ovečky mé, praví. Komu by zřejmým nebylo, že neoznačil některých, nýbrž všechny? Kde se nic nerozlišuje, také se nic nevyjímá.“)*

Protiví se tedy pravdě a zjevně odporuje zřízení Božímu, tvrdí-li se, že pravomoc římských papežův se vztahuje pouze na jednotlivé biskupy, nikoli však na jich *veškerenstvo*. Neboť v tom právě záleží celá podstata a důležitost základu, aby chránil jednotnost a stálost jako stavbě celé, tak i částem jednotlivým. Což jest u věci, o niž se jedná, daleko pravdivější, poněvadž právě Kristus Pán mohutností základu chtěl docílit, aby brány pekelné církev nepřemohly. Kterézto Božské přislíbení, jak se všeobecně uznává, musí se rozuměti o církvi celé, nikoli o částech jejích, ježto ty věru při útoku pekelných mohou přemoženy býti a vskutku v některých případech přemoženy byly. Naopak, kdo v čele stojí stáda celého, musí míti moc nikoli pouze nad jednotlivými rozptýlenými ovečkami, nýbrž ovšem nade všemi, v jedno spojenými. Aneb má snad veškerenstvo oveček ovládati a poháněti pastýře? Aneb jsou nástupcové apoštolů, ve spolek spojení základem, na němž by nástupce Petrův spočíval, aby pevnosti nabyli? Věru, že ten, v jehož moci klíče království se nalézají, má také pravomoc a zplnomocnění netoliko nad jednotlivými kraji, nýbrž nade všemi, vespolečně. A jako biskupové, každý ve svém okrese, se skutečnou mocí netoliko komukoli soukromníku, nýbrž také celé obci představenými jsou: proto také mají římscí papežové, jichž moc celou obec křesťanstva zahrnuje, pod svou mocí a poslušností podrobeny všechny jednotlivé části její, i v jednotu spojené.

*) De consideratione lib. II. cap. 8.: „Quis es? Sacerdos magnus, summus pontifex. Tu princeps episcoporum, tu heres Apostolorum tu es, cui claves traditae, cui oves creditae sunt. Sunt quidem et alii caeli janitores et gregum pastores; sed tu tanto gloriosius, quanto et differentius utrumque praeter ceteris nomen hereditasti. Habent illi sibi assignatos greges, singuli singulos, tibi universi crediti, uni unus, nec modo ovium, sed et pastorum, tu unus omnium pastor. Unde id probem quaeris. Ex verbo Domini. Cui enim, non dico episcoporum, sed etiam Apostolorum, sic absolute et indiscrete totae commissae sunt oves? Si me amas, Petre, pasce oves meas. Quas? illius vel illius populos civitatis aut regionis, aut certi regni? Oves meas, inquit. Cui non planum, non designasse aliquas, sed assignasse omnes? Nihil excipitur, ubi distinguitur nihil.“

Jak již dosti vyloženo bylo, ustanovil Kristus Pán Petra a jeho nástupce svými *uáměstky*, aby v církvi tutéž pravomoc neustále vykonávali, kterou on sám ve svém pozemském životě vykonával. Může-liž se snad říkati, že sbor apoštolů více moci měl, než sám jich učitel?

Tuto tedy pravomoc nad celým sborem biskupů, kterou Písmo sv. tak jasně vyslovuje, církev nikdy nepřestávala uznávati a osvědčovati. V příčině té máme tyto výroky obecných sněmů církevních: „*Čteme, že římský papež vynášel právní rozsudky nade všemi biskupy; ale nečteme nikde, že by někdo nad ním byl konal soud.*“ Za důvod tohoto poměru se udává, že „není vyšší moci, nežli jest moc apoštolské Stolicé“.

Proto praví papež Gelasius o usneseníh církevních sněmů: „*Fako nic neplatí, co první Stolicé nepotvrdila; tak celá církev přijímá, co ona usouditi za dobré uznala.*“

Zajisté bývalo vždy úředním obyčejem římských papežův, snesení a rozhodnutí církevních sněmů buď potvrditi, aneb zamítnouti. Tak prohlásil Lev Veliký snesení odbojného sněmu Efeského za neplatná; ona koncilu Ariminského zavrhl Damasus; koncilu Cařihradského Hadrian I., dvacátý osmý kánon koncilu Chalcedonského nenabyl, jak známo, platnosti, poněvadž od apoštolské Stolicé přijat a potvrzen nebyl. Právem rozhodl Lev X. v pátém koncilu Lateránském: „*Že papež právě panující mocí svého úřadu nade všemi církevními shromážděními plné právo a plnou moc má, tedy i sněmy svolávati, na jiné místo klásti a rozpouštět; a to že nade vši pochybnost vychází netoliko ze svědectví Písma sv., z výroků sv. Otcův a jiných římských papežů, nýbrž také z doznání těchže všeobecných církevních sněmů.*“

Nade vši pochybnost dosvědčuje Písmo sv., že klíče království nebeského jediné Petrovi svěřeny byly, a že moc svazovati a rozvazovati apoštolům spolu s Petrem udělena jest; že by však apoštolové nejvyšší moc *bez* Petra aneb *proti* Petrovi byli obdrželi, nikde dotvrzeno není. Od Ježíše Krista ji bezpečně neobdrželi. Z té příčiny nepronesl Vatikánský koncil svým rozhodnutím o podstatě a rozsahu primátu římského papeže žádný nový názor, nýbrž stvrdil toliko starou a stálou víru všech věků.

Také toto podřízení těchže poddaných pod dvojí vrchnostenskou moc nezpůsobuje nižádného nepořádku v úřední správě. Něco takového podezíráti zapovídá nám především Božská moudrost, dle jejíž úradku vládní forma takto uzpůsobena jest. Dále nutno uvážiti, že pořádek ve vzájemných stycích jen tehdy se porušuje, když poroučejí v lidu dvě vrchnosti, toutéž pravomocí opatřené a na sobě nezávislé. Avšak moc římského papeže jest nejvyšší,

všeobecná a docela svéprávná, kdežto moc biskupů jest jistými hranicemi omezena a nikoliv svéprávná. „*Nelze připustiti, aby dva stejným způsobem tomutěž stádu v čele stáli, ale není nepřipustno, aby dva, z nichž jeden výše stojí, nad tímtěž lidem postaveni byli, a tak stojí bezprostředně nad tímtěž lidem i kněží, i biskup i papež.*“ Pamětlivi své úřední povinnosti, chtějí římscí papežové zevrubně vše zachovati, cokoli Božským příkazem v církvi zřízeno jest, a proto jako hájí jednak s patřičnou péčí a bdělostí moc svou, tak vždy se snažili a budou snažiti i o to, aby vlastní moc biskupů byla neporušena. Ba cokoli na cti a poslušnosti se prokazuje biskupům, to vše pokládají, jakoby samým sobě prokázané. „*Mou ctí celistvá čilost bratří mých. Pak jsem v pravdě ctěn, když nikomu z jednotlivců patřičná úcta se neodpírá.*“*)

Tím, co jsme dosud uvedli, nakreslili jsme zajisté věrně obraz i podobu církve dle zřízení Božího. Obšírněji pojednali jsme o jednotě její; s dostatek jsme vyložili, v čem ona záleží a na jakém základě měla dle vůle Božského Zakladatele trvati. Nemáme příčiny, proč bychom pochybovali, že všichni, jimž z milosti i dobrodiní Božího přisouzeno bylo, v lůně církve katolické se jako naroditi i žíti, hlasu našeho apoštolského slyšeti budou: „*Ovce mé slyší hlas můj.*“**) A odtud nechť snadno přijmou, kterak by se nejen dokonaleji poučili, ale i s ochotnější vůlí jedenkaždý s pastýři svými, a skrze ně s pastýřem nejvyšším sjednocovali, aby tak mohli bezpečněji v jediném ovčinci trvati a v něm větší hojnost ovoce spásy sobě získati. Jestliže ale „*patříme na Pána Ježíše, původce a dokonavatele víry,*“***) jehož moc v zastoupení, ač důstojnosti a úřadu toho nehodní, konáme, srdce naše rozněcuje se láskou k němu; a toto, co Kristus Pán sám o sobě řekl, ne bez příčiny jakoby o Nás byl řekl, sobě přisuzujeme: „*Mámť i jiné ovce, kteréž nejsou z tohoto ovčince; i ty musím přivésti, a hlas můj slyšeti budou.*“†) Nechť tedy Nás slyšeti a otcovské lásky naší poslušnými býti neodpírají, kolikkoli jich jest, kteří toho želí, že bezbožnost tak široce se rozmohla; a kteří poznávají i vyznávají, že Ježíš Kristus jest Synem Božím a zároveň Vykupitelem pokolení lidského, ale přece od jeho nevěsty vzdálení bloudí. Kdo Krista přijímají, celého přijímati musí! Svatý Augustin proto dí:

„*Celý Kristus jest hlava i tělo; hlavou jest jakožto jednorozný Syn Boží; tělem jest církev Jeho; ženich a nevěsta jsou dva*

*) Sv. Řehoře Vel. Epistolarum lib. VIII. ep. XXX, ad Eulogium: „*Meus honor est honor universalis Ecclesiae. Meus honor est fratrum meorum solidus vigor. Tunc ego vere honoratus sum, cum singulis quibusque honor debitus non negatur.*“ **) Jan 10, 27. ***) K Žid. 12, 2. †) Jan 10, 16.

v těle jednom. Všichni ti, kteříž v příčině Pána Ježíše, jakožto hlavy s Písmem svatým v rozporu jsou, i kdyby se nalézali na všech místech, na nichž církev jest, v církvi nejsou. A opět všichni ti, kteříž v příčině Ježíše Krista, jakožto hlavy církve s Písmem svatým v souhlasu jsou, ale s jednotou církve ve spojení nejsou, v církvi nejsou.“)* A se stejnou láskou nese se duch Náš k těm, jichž morový dech bezbožnosti ze základu nezkazil, a kteří aspoň tolik si žádají, Boha pravého, Stvořitele nebes i země, míti Otcem svým. Ti však necht při sobě bedlivě uvažují a zevrubně pochopují, že nikterak nemohou se počítati do počtu dítek Božích, jestliže nepřijmou za bratra svého Ježíše Krista, a zároveň církev jeho za matku. Ke všem tedy se srdečnou láskou mluvíme slovy sv. Augustina:

„Milujme Pána Boha svého, milujme církev Jeho; Boha jakožto Otce, církev jakožto matku! Necht nikdo neříká: Chodím sice k modlám, dotazuji se posedlých a hadačů; ale proto neodlučuji se od církve; jsem katolík. Přidržuje se matky, urážíš Otce! Jiný dí: Daleko budiž to ode mne; já netáži se hadače, nevyhledávám posedlého, nesháním se po svatokrádežných proroctvích, nechodím klanět se dáblům, nesloužím kamenným bůžkům: ale ke straně donatistů náležím přece! Co ti prospěje, jestliže neurážíš Otce, když on trestá za uraženou matku?“

*Faký prospěch z toho míti budeš, vyznáváš-li Pána, uctíváš-li Boha, kážeš-li o Něm, poznáváš-li Boha Syna a vyznáváš-li, že sedí po pravici svého Otce, jestliže rouháš se Jeho církvi? Kdybys měl nějakého ochrance, jemuž bys se denně klonil, ale kdybys jedinký zločin o jeho manželce rozšiřoval, zdali že bys se odvážil, do domu jeho vstoupiti? Proto přidržujte se, nejmilejší, všichni jednomyslně Boha, jakožto Otce, a církve Jeho, jakožto matky!«**)*

*) „Totus Christus caput et corpus est: caput unigenitus Filius Dei, corpus eius Ecclesia: sponsus et sponsa, duo in carne una. Quicumque de ipso capite a Scripturis sanctis dissentiunt, etiamsi in omnibus locis inveniuntur, in quibus Ecclesia designata est, non sunt in Ecclesia. Et rursus, quicumque de ipso capite Scripturis sanctis consentiunt, et unitati Ecclesiae non communicant, non sunt in Ecclesia“. Contra Donatistas epistola, sive De unit. Eccl. cap. 4. n. 7.

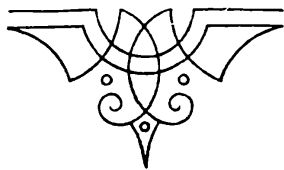
**) Amemus Dominum Deum nostrum, amemus Ecclesiam eius: illum sicut patrem, istam sicut matrem. Nemo dicat: ad idola quidem vado, arreptitios et sortilegos consulo, sed tamen Dei Ecclesiam non relinquo: catholicus sum. Tenens matrem, offendisti patrem. Alius item dicit: absit a me, non consulo sortilegum, non quaero arreptitium, non quaero divinationes sacrilegas, non eo ad adoranda daemonia, non servio lapidibus: sed tamen in parte Donati sum. Quid tibi prodest non offensus pater, qui offensam vindicat matrem? Quid prodest, si Dominum confiteris, Deum honoras, ipsum praedicas, Filium

V pevné důvěře v milosrdenství Pána Boha, jenž přede všemi srdce lidí pohnouti a i nejzpuštějších myslí zpět k Sobě přivéstí může, odporoučíme všech, k nimž tato promluva obrácena byla, z celého srdce Božské dobrotivosti. Jakožto záruku darů Božích a na znamení Naší blahovolnosti udělujeme vám, ctihodní bratří, duchovenstvu i lidu Vašemu s laskavou myslí v Pánu požehnání apoštolské.

Dáno v Římě, u sv. Petra, dne 29. června L. P. 1896, v devatenáctém roku Našeho velekněžství.

Papež Lev XIII.

ejus agnoscis, sedentem ad Patris dexteram confiteris, et blasphemias Ecclesiam eius? . Si haberes aliquem patronum, cui quotidie obsequeris; si unum crimen de eius coniuge diceres, num quid domum eius intrares? Tenete ergo carissimi, tenete omnes unanimiter Deum patrem et matrem Ecclesiam“. Enarratio in Ps. 88, sermo II, n. 14.

XLI.

Instrukce biskupům a jiným ordinářům království uherského ze dne 15. května 1896.

Maďarsko-liberální v podruží živlu semitského se nalézající vláda uherská pokračovala bezohledně v konání příkoří církvi katolické. *) Všecky její církevní předlohy, ano i oprava volebního řádu pro říšský sněm byly namířeny proti katolicismu, a podařilo se jí vyvolati rozpor mezi některými biskupy, stojícími k ní, a nižším duchovenstvem, opírajícím se církevní politice vládní. Rozpor nabýval rozměrů tím povážlivějších, ani zmínění biskupové žádali u kleru nemaďarského, aby se propůjčoval za nástroj bezohledné maďarisaci.

Z té příčiny rozhodla se sv. kongregace zřízení pro záležitosti biskupů a regulárů ve jménu a se schválením sv. Otce dáti biskupům zvláštní nařízení, jak se chovati mají. „V těchto katolické víře nepříznivých časech — praví se v úvodě — jest potěšitelno, že mnozí z duchovních stran nehledají, co jest „svého“, nýbrž co jest Ježíše Krista pro věc církve a duchovní potřeby lidu. To jest předzvěstí lepší budoucnosti.

Jest ale želeť, že jest nemálo i těch, kteří se štítí námahy a boje pro církev se bojí, což jest důkazem, že tací kněží se odchýlili od Ducha, ježž byli skládáním rukou obdrželi, a že baží po tom, co jest tohoto světa. Z toho každý nahlédne, že mnoho záleží na tom, aby církevní kázeň v Uhrách byla povznesena a upevněna, tak aby kněží se stali věrnými služebníky Krista a rozdávající tajemství Božích, a aby bojovali boj zbraněmi spravedlnosti.“

*) O věcech těch viz důkladný článek „Dějiny katolické církve v Uhrách v XIX. století“ od Dr. Fr. Kryštůfka v „Čas. kat. duchovenstva roč. 1896.

Svatá kongregace nařizovala:

Biskupové nechť věnují zvláštní péči, aby kněžstvo v účinné míře zachovávalo všecko, co sv. kanony a předpisy církve v příčině života a mravů nařizují.

Jelikož základ k tomu musí býti položen v diecésních seminářích, nechť ordináři nic nepomíjejí, aby alumnové tím všem byli vyučeni a odchováni. Nechť jsou přesvědčeni, že žádný předmět biskupské správy nevyžaduje tolik péče a činnosti, jako seminář, na němž všechna naděje spásy a užitku duše spočívá, z nichž pak Kristus bude vyžadovati účty.

Proto především má býti na rektorství vybrán muž učený, opatrný a duchem Krista naplněný, jenž by slovem a skutkem kleriky učil a vedl.

Za spirituala mají ustanoviti kněze staršího, vážného, zkušenosti v duchovním životě vynikajícího a cti a slávy Boží dbalého, jenž by chovance nejen zpovídal, ale i v kněžském životě, modlitbě a rozjímání atd. cvičil.

Za učitele v různých předmětech mají vybíratí jen takové kněze, kteří by chovance nejen učili, ale i svým příkladem, čistotou a rozšafností vedli.

Zvláště mělo by biskupům ležeti na srdci, několikráte v roce semináře navštívit a zde se přesvědčovati jak o horlivosti učitelů, tak i o pokroku chovanců (Milánský provinc. cír. sněm pod sv. Karlem Borom.) a otcovskou láskou všechny povzbuzovati. Řiditelové semináře mají k tomu hleděti, aby alumnové, byť i ne každých osm dní, jak to v největším počtu seminářů chvalným zvykem je, tedy alespoň často svátosti kajících přijímali. Mají vůbec na to hleděti, aby jim svěření mužové nebyli pouhou vnější kázní v mezích předpisů církve držáni, anebo pouze jakýmsi kněžským zvykům vyučeni, nýbrž aby k pravé pobožnosti a ku horlivosti pro čest Boží a spásu duší byli rozohněni, tak aby do svého duchovního povolání přijali ducha sebezapírání a pravé ctnosti.

Biskupové nechť jsou vždy pamětlivi apoštolského napomenutí: (1. Tim. 5, 22.) „Nevzkládej rukou rychle na žádného, aniž buď cizích hříchův účasten, a nechť s největší pílí vyšetřují, nejsou-li mezi nimi někteří nepovolání od Boha, kteří by chtěli vplížiti se ze zisku aneb ctižádosti a pod. do duchovní služby, jelikož není nic nebláhšího a bídnějšího, a nic pro církev Boží osudnějšího nad takové nájemuíky.“ (Catech. rom.)

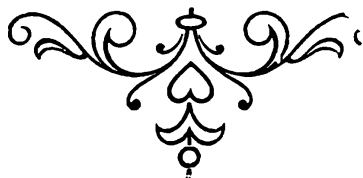
Kněží mají, pokud možno, často svátost pokání přijímati. Taktéž mají každoročně několik dní duchovním cvičením věnovati. Nic není způsobilejšího k osvěžení a posílení ducha

v kněžstvu nad to. Aby se to mohlo lépe státi, nechť biskupové každého roku všechny kněze a dle svého uznání i jednotlivce vyzvou aneb do některého duchovního domu povolají, aby tam po několik dní své duše duchovními přednáškami živili a spásu svých duší připravovali. Kněží mají též příležitostně býti připomínáni na přísnou povinnost recitování kanonických hodin a na studium bohosloví bez omrzení, tak aby svým povinností zadost činiti mohli.

V instrukci klade se dále váha na to, aby vyučování náboženství na všech školách se věnovalo více času a píce, a aby světští učitelé dbali náboženství.

Biskupové nechť faráře a katechety věřících, *kteří nejsou maďarského jazyka*, rozhodně vyzvou, aby státního zákona, podle něhož dítky ve školách maďarsky se vyučovati mají, šetřili, *ale vyučování náboženství maďarským jazykem dříve jim neudíleli*, dokud by dítky jazyku tomu důkladně se nenaučily. Také by mělo farářům a duchovním nařízeno býti, aby nekázali maďarsky, dokud se nepřesvědčili, že jim jich posluchači dobře rozumějí. *Slovo Boží budiž hlášáno osadníkům v jich mateřském jazyku.*

Na konec vyslovuje se v instrukci přání, aby vydávány byly katolické listy také v jazycích nemaďarských.

XLII.

Lev XIII. a habešský císař Menelik.

Zbědovanost všech veřejných poměrů spojené Italie dostupovala míry velice povážlivé, a nespokojenost obyvatelstva, úpícího pod jařmem nesvědomitých státníků, nabývala hrozivé tvárnosti. Státní finance nalézaly se ve stavu zoufalém, politická správa a soudnictví neměly ani důvěry ani vážnosti pro svou prodejnost, život veřejný pozbyl mravnosti, úžasná porušenost zakořenila se ve všech vrstvách a najmě v těch, kteréž veřejné záležitosti řídily. Ona „Italia unità“, kteráž vykoupěna proudy krve a dobudována bezprávím, spáchaným na sv. Stolicí, ona spojená Italie, kteráž vedle slibů její zakladatelů měla se státi, až svrhne „hanebné jho papežství“, vlastní svobodných a blahem oplývajících občanů, stala se rejdištěm prostopášných, jedině svých osobních prospěchův dbalých politikův, o nichž platí plnou měrou slova dějepisce, že jsou „aere alieno obruti.“ Vypudivše náboženství a mravopoctnost ze škol a ze všeho života veřejného a ožebračivše lid, přivodili rozvrat veškerých vnitřních poměrův Italie a připravili ji o všechnu vážnost a všecken vliv na venek. Pověstný *Francesco Crispi*, usvědčený z prodejnosti, nese největší část viny za všecku tu bídu.

Aby odvrátil pozornost od zoufalých výsledků vnitřní politiky, vrhl se na politiku koloniální a snažil se úspěchy zahraničními zastříti žalostný obraz, jež skýtá Italie u vnitru svém. V dálné Africe chtěl nalézt rozsáhlé državy a zjednat si mohutný zdroj zisku pro prázdné pokladny státní i svou vlastní. K tomu cíli chystal se oloupiti habešského císaře Menelika o říši jeho. Než i toto počínání jeho skončilo se s nezdarem a nešťastně Italii zasazena nová hluboká rána. Dne 1. března r. 1896 poraženo vojsko italské u Aduy v bitvě, již čítati dlužno k nejkrva-

vějším v dějinách, a tisícové vojínů italských padli do rukou vítězného císaře Menelika.

I zželelo se Lvu XIII. ubohých těchto obětí a nevinných rodin jejich: rozhodl se, požádati císaře Menelika, aby osvědčil se velkomyslným a propustil zajaté na svobodu.

Sv. Otec vyslal do Habeše monsignora *Macaria*. Tento zaslal kardinálu, státnímu sekretáři Rampollovi z Addisababy list ze dne 14. srpna, v němž oznamoval, že jej císař Menelik při jeho příchodu dne 11. srpna přijal se všemi poctami, papežskému vyslanci náležejícími, a taktéž že se zachoval při slavné audienci následujícího dne.

Když Macarius císaři list papežův odevzdal, odpověděl Menelik: „Papež jest otec nás všech a má právo mně psáti a svá přání mi oznámiti.“ List sv. Otce zněl: „Naše slovo spěje k Vašemu srdci, jako k panovníku a křesťanu, aby Vás přimělo k činu panovnické velkomyslnosti. Vítězstvím dostalo se množství zajatých do Vašich rukou. Jsou to zdatní, počestní mladíci, kteří v rozkvětu svých let svým rodinám a své vlasti vyrvání jsou. Jich zajetí nezvyšuje ani moc ani lesk Vašeho Veličenstva, ale čím déle trvá, tím větší jest také bol tisíců nevinných matek a chotí. Vyslyštež tedy prosbu, již srdce otcovo k Vám vysílá, ve jménu nejsvětější Trojice, Panny Marie a všeho toho, co Vám na světě jest nejdražší; dejte zajatým bez odkladu svobodu! Velmocný něguši, nezdráhejte se, objeviti se před národy šlechetným, zaraďte tuto slávu na stránku do dějin své říše, neboť co jsou na konec neúprosná práva války proti právům a povinnostem lidského bratrství! Bůh odmění Vás štědře za to a tisícové hlasů, mezi nimi Náš na prvním místě, spojí se v nadšený sbor, aby Vám žehnali.“

Menelik odpověděl: „Když jsem obdivuhodný list společného otce křesťanů četl a slovo jeho vznešeného vyslance slyšel, byl jsem hluboce dojat a první hnutí mého srdce bylo, vyplniti přání vaší Svatosti, neboť také já želím nevinné oběti této ode mne nevyvolané krvavé války. Pohříchu ztroskotat se tento můj úmysl na nepředvídaném chování italské vlády, kteráž, když byla dříve mi oznámila, že jest ochotna uzavříti mír a dobré poměry se mnou opět zjednati, pokračuje ve svém nepřátelství proti mně, jako by válka dosud trvala. Za těchto okolností zapovídá mně má povinnost jako krále a otce svého národa, vydati jedinou záruku míru a vyhověti tak přání vaší Svatosti a zároveň i svému. S nejhlubším bolem, uváživ vše zrale ve svém svědomí panovníka i křesťana, vidím se nucena, důkaz lásky a úcty, jež bych vaší Svatosti milerád byl dal, na lepší doby odložit. Doufám však,

že hlas vaší Svatosti, jemuž všichni křesťané s tak hlubokou úctou naslouchají, brzy se pozdvihne za spravedlnost mé věci, za nezávislost národa Bohem mi svěřeného a že tak uskutečnění našeho vzájemného přání, propuštění zajatců, uspíší. Zatím mohu vaši Svatost ohledně osudu italských zajatců upokojiti; nepřestal jsem nikdy je chrániti a s nimi dle příkazů křesťanské lásky nakládati a poskytnu jim, bude-li to možno, další úlevy. Dáno v našem městě Addisababě, dne 22. mascaramu 1896. (1. října 1896.)

XLIII.

Encyklika „*Militantis ecclesiae*“ ze dne 1. srpna 1897 o blahoslaveném Canisiovi.

Na rok 1897 připadla slavnost třistaletého výročí působení blahoslaveného *Petra Canisia*, druhého apoštola Němcův, a Lev XIII. chopil se radostně příležitosti té, aby „všem, kdož v táboře církve Kristu své zbraně zasvětili, v Canisiovi na oči postavil vzor ne-unavného vůdce, aby dobře uvažující, že se zbraní spravedlnosti také ona vědy spojovati se má, za věc náboženství s tím větším úsilím a úspěchem zápasiti s to byli.“ Učinil tak tím ochotněji, „ana doba naše nemálo se podobá oné blahoslaveného Petra, v níž bažení po novotách a nevázanost v učení způsobily nesmírné poškození víry a zdivočení mravů.“

„Jak velikou úlohu — píše sv. Otec — tento své víře v největší hloubi své duše oddaný muž na se vzal, když za věc církve, jakož i světského právního řádu v zápas vešel, snadno nahlédne každý, kdož na zřetel vezme stav Německa v oné době, kdy Luther nejprvé prapor vzpoury vztýčil. Mravy byly zpustlé a upadaly každým dnem více, čímž bludu brány do kořán otevřeny jsou; a blud zvětšoval opět zkázu mravů co nejvíce. Toho následek byl, že mnozí od katolické víry odpadávali a zhoubný jed znenáhla po všech německých zemích se šířil a konečně v lid všech stavů a každého povolání vnikl. Došlo tak daleko, že mnozí se domnívali, že náboženství v německé říši spěje ke konci a že sotva již jest prostředek na vyléčení nemoci té. V pravdě byly by nejvyšší statky v niveč přišly, kdyby Bůh nebyl rychlou pomoc vyslal. Byliť sice v Němcích mužové, kteří staré víře věrní zůstali a vědomostmi a horlivostí pro náboženství se vyznamenávali, stáli sice ještě knížata z domu Bavorského a Rakouského, zejména římský král Ferdinand, pevně a odho-

dláni katolické náboženství všemi silami hájiti a chrániti, ale novou a daleko nejrozhodnější pomoc poskytl Bůh ohrožené německé říši tovaryštvem svatého otce Ignacia z Loyoly, kteráž tehdy v pravou chvíli povstalo, a k níž jako první z Němcův blahoslavený Petr Canisius se připojil. Není zde zajisté místa, s obzvláštní svatostí života tohoto muže se obíratí a rozváděti, jak horlivě se snažil, ve vlasti, rozkolem a vzpourou rozštěpené, myslí utišiti a bývalou svornost opět zjednati, jak mužně potíral ve vědeckých disputacích hlavy bludného učení, jak svými kázáními věřící opět vzpružoval a nadšením naplňoval, jakých námah podstupoval, jaké končiny proputoval, jak důležitá poselství pro víru vykonával. Abychom pak k zbraním vědy se vrátili, jak vytrvale jich užíval, jak zručně, jak obezřele, v jakém souhlase s dobou a poměry! Navrátil se z Messiny, kde řečnictví byl vyučoval, přednášel se stkvělým výsledkem svaté vědy na vysokých školách v Kolíně nad Rýnem, Ingolstadtě a ve Vídni, kde setrvaje na královské cestě osvědčených učitelův křesťanské školy mohutnou stavbu scholastické theologie duchovním zrakům Němcův ukazoval. A poněvadž tato theologie hlavně katolické pravdě podporou jest a z té příčiny tehdy protivníci víry obzvláště jí se obávali, staral se Canisius o to, aby tento způsob se studiem se obíratí na lyceích a kolejích tovaryšstva Ježíšova, na jichž zakládání velkou píli a námahu byl vynaložil, na novo veřejně se uplatnila. Při tom nepokládal pod svou důstojností, s výšin moudrosti opět k začátkům vědy sestupovati a chlapce vyučovati a učebnice a gramatiky pro ně sepisovati. A jako často od dvorů, na nichž ke knížatům byl mluvil, domů se vracel, aby prostému lidu kázal, tak nerozpakoval se, když byl větší díla na obranu víry aneb o mravouce byl sepsal, menší spisy pro lid skládati, jimiž tento u víře posilňován aneb k zbožnosti povzbuzován býti měl. Obdivuhodno však jest, jak velmi užitečným k zabezpečení nezkušených před úklady bludův jeho dílo „*Suma katolické nauky*“ se osvědčilo; dílo obsažné a stručné, výtečné jemnosti latinského slohu a otcův církevních nikoli nehodno. Pod tímto vynikajícím dílem, které ve všech téměř zemích evropských od učenců s největší pochvalou přijato bylo, stojí co do objemu, nikoli však co do užitečnosti ony dva proslulé katechismy, které ku potřebě útlejší mládeže od blahoslavence sepsány byly, jeden k vyučování dítek v náboženství, druhý k náboženskému poučování studujících jinochův. Sotva že vydány byly, získaly si v té míře přízeň katolíkův, že se nalézaly v rukou téměř všech, kdož prvopočátkům křesťanské pravdy vyučovali, a ne pouze ve školách takřka jako mléko pro dítky užívány,

nýbrž také v kostelích na všeobecný prospěch vykládány byly. Tak stalo se, že Canisius po tři věky za společného učitele katolíků platil a znáti Canisia v obecné mluvě jest tolik, jako znáti křesťanskou pravdu

Svatý Otec pojednává pak o důležitosti věd pro náboženství a dovozuje, že, budou-li katoličtí mužové důkladně vědami vyzbrojeni, snadno se podaří dokázati, že Božská víra nejen se nenalézá ve sporu s lidskou vzdělaností, nýbrž přímo její vrcholem a korunou jest; že příroda není nepřítelkyní, anobř průvodkyní a služkou náboženství. „Jakmile — tak pokračuje — po dlouhém pronásledování klid duchovního badání se navrátil, osvěcovali učenci tutéž víru, kterouž dříve stateční mužové svou krví byli zpečetili, svým duchem a svým věděním. K této slávě působili pospolu nejprve Otcové tak mocně, že nemohlo líp se státi. Povzbuzení jich učností a výmluvností vrhli se jiní se vším úsilím na studium svatých věcí a shromáždili ono tak bohaté dědictví křesťanské moudrosti, v němž by ostatní členové církve v každé době nalézati měli prostředky na vypleňování staré pověry a na potírání nových bludův. Všechny věky závodí v plodnosti na takových mužích nevyjímajíc ani oné doby, když vše krásné lupu barbarů v plen padlo a v nevážnost a zapomenutí kleslo. A jestliže dnes antická obdivuhodná díla lidské snahy, která kdys u Řekův a Římanův největší vážnosti se těšila, zcela nezanikla, jest za jich zachování jedině neúmorné píli církve děkovati. Jasnou zář vrhá tedy studium věd a umění na náboženství. Jest tudíž zapotřebí, aby ti, kdož celou svou sílu těmto oborům věnují, neomezovali způsobilost svou pouze na tiché badání, nýbrž také na život působili, aby jich vědecké poznání nezůstalo osamělým a neplodným. Nechť učenci svá studia ve prospěch křesťanské společnosti, svou soukromou námahu všeobecným záležitostem služebnými učiní, aby jich vědění nepostrádalo dovršení, nýbrž vliv mělo na život. Tato činnost musí patrně již při mládeži býti povzbuzována. Jest tak důležitá, že jí největší namáhání a horlivost se věnovati musí. Z té příčiny vyzýváme Vás, ctihodní bratří, abyste především toho starostlivě dbali, by školy na půdě nezfalšované víry byly zachovány, aneb, kde toho jest třeba, na ní opět byly uvedeny, ať jsou od předků založeny aneb nově zřízeny, a sice ne toliko školy elementární, ale také tak zvané střední a vysoké. Katolíci Vaší země nechť o to se snaží, aby u výchově dítek na práva rodičů a církve zřetel se bral a aby tato práva byla hájena. V tomto ohledě jest hlavně o to se starati, aby za prvé katolíci měli pro své děti školy nesmíšené, nýbrž všecky vlastní a aby za učitele jen nejlepší a nejosvěd-

čenější síly byly ustanovovány. Neboť ona výchova, v níž náboženství se falšuje aneb vůbec k platnosti se nepřivádí, jest plna nebezpečí. V tak zvaných smíšených školách stává se, jak vidíme, často jedno, aneb druhé. A nechť nikdo si nenamlouvá, že pěstování zbožnosti bez škody od vyučování odlučovati lze. Nemůžeme-li v žádném oboru lidského života, ani v soukromých, ani ve veřejných záležitostech, postrádati náboženství, smí z jeho výkonu nejméně vylučován býti věk, jemuž schází klidná rozvaha, jehož životní síla jest plna ohně a jenž tolika nebezpečnostím vydán jest.

Kdo tedy vyučování tak zařizuje, že od něho náboženství zcela odlučuje, ten zničí také zárodky všeho krásného a počestného, neopatrí vlasti ochrany, alebrž přivodí spoustu a zkázu lidskému pokolení. Což medle udrží ještě mládež v poutech povinnosti, což uvede zpět se stezky ctnosti zbloudilé a po srázných drahách neřestí kráčející, když se jim vezme Bůh?

Z toho plyne nutně, že netoliko v určitých hodinách mládeži vyučování náboženství se udíleti, nýbrž že i všechno ostatní vychování duchem křesťanské zbožnosti proniknuto býti má. Schází-li tento, neproniká-li tento svatý duch duše učících a vyučovaných, přinese všecko vyučování toliko malý prospěch, ano často nemalou škodu. Máť zajisté každý obor vyučování svá vlastní nebezpečí a jinoši nebudou s to vyhnouti se skaliskům, nebudou-li jich duch a jich srdce řízeny uzdou Božského vedení. Protož jest dbale vystříhati se, aby hlavní věc, totiž pěstění spravedlnosti a zbožnosti na druhé místo se nezatlačovalo; aby mládež jednostranně nadšená pro věci, které do oka padají, nepozbyla veškerých sil ctnosti; aby učitelové nezanedbávali starosti o onu pravou moudrost, jejíž počátkem jest bázeň Hospodinova a vedle jejíž příkazů správa života v každém směru zařízena býti má. Poznání mnoha věcí má býti tedy spojeno se starostí o vzdělání ducha; náboženství pak má každý odbor vyučování vnitřně oživovati a ovládati a jej svou vznešeností a lahodou tak pronikati, aby zůstavilo v mladých srdcích dojem nezničitelný

Byl kdysi čas, že zákonem všech akademií, najmě pařížské, bylo postaráno, aby všechny studijní odbory s theologií tak souvisely, by žádný za dokonalého učenice považován nebyl, kdož si lauru této disciplíny nebyl vydobyl. A Lev X., obnovitel doby Augustovy, a po něm ostatní papežové, Naši předchůdci, přáli si, aby římské Athenaeum a ostatní tak zvané studijní university při vzplanutí bezbožné války proti náboženství byly pevnými hrady, v nichž by mladíci pod vedením a záštitou křesťanské moudrosti se vychovávali. Tento studijní řád, který nejprve Bohu a svatým

sloužil, nesl krásné ovoce; bezpečně udržoval takto vychovanou mládež líc na půdě věrnosti k povinnosti. A toto štěstí opět se Vám navrátí, budete-li ze všech sil o to se snažiti, aby na tak zvaných středních školách, gymnasiích, lyceích a akademiích náboženství jeho práva zachovávána byla. A nikdy nechť se nezapomíná, že nejlepší úmysly se maří a práce nadarmo byla, není-li souhlasu v názorech a jednomyslnosti v jednání. Co zmohou rozdvojené síly proti sjednocenému útoku nepřítelů? Aneb co prospěje zdatnost jednotlivcova, schází-li jednotná kázeň. Proto napomínáme Vás vážně, abyste zanechali všech nevčasných sporných otázek a všeho strannického sporu, jenž tak snadno myslí rozdvouje, a všichni jednomyslně o blaho církve se starali, spojenými silami k jednomu cíli spěli .“

K tomuto napomenutí nabádá Nás památka tak svatého muže; kéž krásný jeho příklad v srdcích trvale se usídli a vzbuzuje takovou lásku k pravdě, jakou jeho byla, která nikdy neupouští od starosti o blaho lidí a obrany důstojnosti církve. Důvěřujeme, ctihodní bratři, že, jakož co nejúsilovněji o to se staráte, mezi učenci naleznete hojně účastníků své slavné práce. Nejlepší spolupracovníci na této šlechetné věci budou moci poskytovat oni, kdož Božskou Prozřetelností k výtečnému úřadu řízení vyučování mládeže jsou povoláni. Kéž rozpomenou se na slova starých, že věda bez spravedlnosti spíše zchytralostí než moudrostí zvana býti zasluhuje!“

XLIV

Apoštolská konstituce Lva XIII. o indexu a censuře knih.

V měsíci lednu r. 1897 vydána apoštolská konstituce Lva XIII. o indexu a censuře knih.

„Jedna z nejdůležitějších povinností — praví sv Otec — Našeho pastýřského úřadu jest bdělost nad zachováním dobrých mravů, a to zvláště v naší době boje proti křesťanství. Ze zbraní nepřátel křesťanství jest jednou z nejhlavnějších nyní bezuzdná psavost a nesmírné rozšiřování špatných spisů. Církev vždy se snažila, co na ní bylo, lidstvo před jedem špatné četby chrániti. Již první doby křesťanství byly svědky horlivosti, již v tom ohledu sv. Pavel osvědčoval, a následující věky dosvědčují bdělost sv. Otcův, rozhodnutí biskupův, dekréty koncilů v té věci; zejména četné jsou dokumenty papežů proti rozšiřování heretických spisů, na př. proti dílům, kteréž sepsali Origenes, Pelagius, Manichejci, Monotheleti, Abaelard, Marsilius z Padovy, Viklif a Hus. V patnáctém věku zneužíváno knihtlačitelství k šíření špatných knih. Z té příčiny vydali Alexander VI. a Lev X. moudré spisy, aby nakladatele na cestě povinnosti udrželi. Brzy zdvihla se silná bouře a bylo zapotřebí jí nejrozhodnější odpor klásti. Proto zakázali Lev X. a Klement VII. každému pod nejprísnějšími tresty čísti a chovati díla Lutherova. Když záplava špatných knih stále se rozmáhala, uveřejnil Pavel IV katalog zapovězených spisů.

Tridentský koncil ustanovil zvláštní bohoslovce, kteří ne-
toliko vydání indexu Pavla IV. obstarali, nýbrž i pravidla vy-
dání, četby a užívání knih určili, a Pavel IV potvrdil tato pra-
vidla svou autoritou. Během věků doznala ovšem tato pravidla
mnoho časových změn, tak za Klementa VIII., Alexandra VII.,
Benedikta XIV

Tyto snahy papežů měly žádoucí výsledek, pokud autorita státu s autoritou církve pospolu kráčely. Časy se změnily a tak mnohé předpisy indexu, které se nezdály časovými, byly buď zrušeny aneb církve v moudrosti své jich neužívala. V nejnovější době změnil papež Pius IX. mnohé z nich. Před vatikánským koncilem uložil učeným mužům, aby všechna pravidla indexu prozkoumali. Tito vyslovili se jednohlasně, že mají se změnit. Téhož názoru byla většina otcův koncilu, francouzští a němečtí biskupové, a zejména tito žádali důrazně, aby pravidla indexu podrobena byla důkladné revisi. Četní biskupové italští a z jiných zemí souhlasili s tím. Tento požadavek byl oprávněn, neboť nižádný obor vědy nezůstal nedotknut působení špatného tisku, jemuž státní zákony co největší svobodu povolily.

Abychom zlu postavili hráze, měli jsme za to, že jest nutno učiniti dvě opatření. Nařídili jsme nejprve, aby index zakázaných knih co nejpečlivěji revidován a pak uveřejněn byl. Pak dali jsme těmto pravidlům nový ráz a uzavřeli jsme, je se zachováním jich podstaty změnit, takže při dobré vůli jimi bez obtíže řídit se lze jest. Po zralém uvážení a po vyslyšení rady kardinálů kongregace indexu uzavřeli jsme uveřejnění následujících dekrétův, jimiž zmíněné kongregace na příště se řídit a jichž všichni katolíci celého světa šetřit mají. Ony jediné mají mít platnost zákona, pravidla Tridentského koncilu jsou tímto zrušena a rovněž všechna ustanovení Našich předchůdcův, vyjmajíc konstituci Benedikta XIV. „*Sollicita et provida*“, kteráž, aby na příště plně zachovávána byla, nařizujeme.“

Generální dekréty o „zákazu a censuře knih“ obsahují 49 paragrafů, kteréž v podstatě jsou:

1. Všechny před rokem 1600 zakázané spisy zůstávají zakázány, mimo ony, které dekréty dovoleny jsou.
2. Veškeré knihy apokatův, haeretikův a schismaticův a takové, které kacířství aneb rozkol rozšiřují aneb základy náboženství otřásají, jsou přísně zakázány.
3. Všechna díla nekatolíkův, která o náboženství ex professo pojednávají, jsou zapovězeny, není-li jinak zjištěno, že z nich nic proti katolické víře obsaženo není.
4. Knihy nekatolických autorů, které jen mimochodem náboženství se dotýkají, nemusí jako *jure ecclesiastico* zakázané pokládány býti, nejsou-li zvláštním dekretem zapovězeny.
5. Vydání bible v původním jazyku a v starých katolických překladech, také ona východních církví, jichž vydavatelé jsou nekatolíci, jsou, byť i se zdála úplně věrnými a dokonalými, pouze studujícím bohosloví a bible dovolena, předpokládajíc, že

ani v předmluvách, ani v poznámkách proti dogmatům katolické víry nebrojí.

6. V tomtéž smyslu a pod těmitéž podmínkami jsou jiné překlady bible od nekatolíkův, ať v latinské aneb jiné mrtvé řeči, dovoleny.

7. Všechny překlady bible v mateřském jazyku, i takové, které od katolíků vydány jsou, jsou naprosto zakázány, nebyly-li od apoštolské Stolicе schváleny aneb pod dozorem biskupů poznámkami z děl svatých Otcův a učených katolických spisovatelů opatřeny.

8. Dále jsou zakázány všechny překlady bible od nekatolíkův v každé jiné řeči, zejména ony biblických společností, které opětně od papežův odsouzeny byly, neboť při jich vydání nehleděno k žádným církevním předpisům. Nicméně jest užívání těchto překladů dovoleno oněm, kdož s theologickými a biblickými studiemi se zabývají s podmínkami, výše uvedenými (§ 5.).

9. Naprosto zakázány jsou knihy, které ex professo o kluzkých aneb oplzlých předmětech pojednávají aneb které zprávy a sdělení toho druhu obsahují.

10. Knihy starých a nových tak zv. klasiků, které těmito neřestmi nakaženy jsou, jsou dovoleny pro eleganci a dokonalost slohu, ale pouze těm, kdož povoláním svým omluveni jsou; nižádným způsobem nesmějí však se dávat do rukou dětem aneb mladým lidem, aneb jim se přecítati, leč by co nejpečlivěji takových míst očištěny byly.

11. Odsuzují se knihy, kteréž obsahují útoky proti Bohu, proti nejsvětější Panně Marii, proti svatým, proti katolické církvi a její obřadům, proti svátostem, proti apoštolské Stolicі; rovněž knihy, v nichž inspirace sv. Písma se popírá, falšuje aneb příliš omezuje. Právě tak zakazují se knihy, které zúmyslně útočí na katolickou hierarchii, duchovní aneb řeholní stav.

12. Jest zakázáno uveřejňovati, čísti a chovati knihy, v nichž kouzelnictví, magii, zaklínání duchův a jiným takovým pověrám se učí aneb se doporučují.

13. Knihy aneb spisy, které o nových zjeveních, viděních, proroctvích, nových divech zprávu podávají aneb nové pobožnosti doporučují, byť i pod pláštíkem, že to jsou pobožnosti soukromé, jsou zakázány, když bez svolení církevních představených vydány byly.

14. Dále jsou zakázána díla, která tvrdí, že souboj, sebevražda aneb manželský rozvod jsou dovoleny, která o svobodném zednářství a podobných sektách tvrdí, že jsou užitečny a církvi

a společnosti neškodlivy, a která sv. Stolicí zatracené bludy udržují.

15. Naprosto zakázány jsou jakkoli tištěné obrazy Spasitele, nejsvětější Panny Marie, andělů, svatých a jiných služebníků Božích, vzdalují-li se od ducha a ustanovení církve. Nové obrazy s modlitbami aneb bez nich nesmějí bez dovolení církevní vrchnosti uveřejňovány býti.

16. Litanie, mimo nejstarší a nejobyčejnější, které v brevířích, misálech, pontifikálech a rituálech jsou obsaženy, dále mimo loretánskou litanii a litanii o nejsvětějším jméně Ježíšově, které od sv. Stolicie již jsou schváleny, nesmějí se uveřejňovati bez revise a approbace biskupovy.

17. Nikdo nesmí bez dovolení příslušných úřadů modlitební knihy a knížečky, pobožnostní knihy, knihy o mravouce, askesi a mystice aneb podobné knihy vydávati, i když se zdají způsobilými pobožnost křesťanského lidu povzbuzovati, zejména však tehdy, jsou-li zapověděny.

21. Noviny, listy a časopisy, které úmyslně proti náboženství a dobrým mravům útočí, mají býti zakázány, netoliko po právu přirozeném, ale i po právu církevním. Biskupové mají o to pečovati, když toho jest potřeba, aby věřící při vhodné příležitosti o nebezpečnostech a zhoubných následcích této četby poučovali.

22. Žádný katolík, především pak žádný duchovní, nesmí nic, cokoli by to bylo, v takových listech a časopisech uveřejňovati, leč když by se tak dělo z důvodu spravedlivého a rozumného.

Následující paragrafy 23.—29. jednají o dovolení, zapovězené knihy čísti a chovati, zejména, kdo dovolení udíleti má a v jakých případech, pak o udávání špatných knih. Paragrafy 30.—49. jednají o censuře knih. Ustanovuje se zejména:

41. Všichni věřící jsou povinni, církevní censuře podrobovati alespoň ony knihy, které o sv. Písmě, o theologii, o církevních dějinách, o náboženské filosofii, o ethice, aneb jiných náboženských neb morálních předmětech pojednávají, a vůbec všechny spisy, v nichž především o náboženství a mravech se jedná.

42. Světští duchovní nesmějí bez dovolení biskupův ani taková díla uveřejňovati, která o umění a ryze přírodních vědách jednají, aby podali důkaz svého účelivého ducha vůči nim. Nesmějí také bez předcházejícího povolení svého biskupa na se vzítí řízení aneb uveřejňování novin a časopisův.

XLV

Encyklika „Diuturnum illud“ ze dne 9. května 1897 o sv. Duchu.

Když se blížily svatodušní svátky 1. P. 1897 promluvil Lev XIII. okružním listem „k patriarchům, primátům, arcibiskupům, biskupům a jiným ordinářům“ o přítomnosti a podivuhodné moc sv. Ducha.

Praví, že vše jeho počínání za čas jeho velepastýřského úřadu hlavně k dvěma cílům se neslo: jedním že jest znovuzřízení křesťanského života v občanské a domácí společnosti, u knížat a národův, neboť jedině z Krista že se pryští pro všechny pramen pravého života; druhým že jest účinná snaha po opětném sjednocení těch, kteří buď od víry katolické církve, buď od poslušné k ní oddanosti se odloučili.

Píše dále: „Nyní však, když den konce Našeho života stále více se blížiti vidíme, cítíme se puzeni, vše dosavadní konání v Našem apoštolátě svatému Duchu, jenž jest život dádoucí láskou, doporučiti, aby je k zralosti na plody bohaté přivedl. Aby Naše snahy vždy líp a požehnaněji se dařily, chceme pro příští svátky téhodne svatodušního o přítomnosti a podivuhodné moci téhož Ducha k vám promluvit, jak mocně v celé církvi a v duších jednotlivcův činným jest a působí nádhernou plností nebeských milostí. Kéž toto poznání, jak si toho toužebně přejeme, víru v tajemství velebné Trojice oživí a osvěží a najmě zbožnou úctu sv. Ducha posilní a rozplamení. Jemu hlavně jsou díkem povinni za milost oni, kdož po cestě pravdy a spravedlnosti krácejí.“

Než přistoupil k ostatnímu pojednání, předesílá několik slov o tajemství nejsvětější Trojice, kteréž svatí učitelé nazývají největším ze všech tajemství, takřka základem a korunou všech. Aby toto tajemství poznali, stvoření jsou na nebesích andělé, na zemi

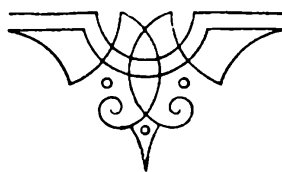
lidé. Aby zřetelněji mu učil, sestoupil Bůh sám od andělů k lidem. Kdo tedy o sv. Trojici píše aneb mluví, má na mysli míti, co andělský učitel moudře radí. „Mluvíme-li o Trojici, musíme si počínati s opatrností a skromností, neboť, jak praví sv. Augustin, nikde není nebezpečnější zblouditi, nic není namáhavější hledati, ale také nikde není práce plodnější.“*)

Nebezpečí jest v tom, aby u víře a náboženském cvičení Božské osoby spolu zaměňovány nebyly, neb jich jednotná přirozenost se nedělila; neboť to jest katolická víra, že jednotu Boha v Trojici a Trojici v jednotě uctíváme. Proto zdráhal se papež Innocenc XII. naprosto vyhověti žádosti, aby k obzvláštní úctě Otce slavnosti zavedeny byly. Slaví-li se o jistých svátcích jednotlivá tajemství vtělení Slova, přece Slovo samo jediné vzhledem k Božské přirozenosti žádným zvláštním svátkem se neslaví, a právě svátky svatodušní nebyly již v prvních dobách zavedeny proto, aby sv. Duch sám o sobě se uctíval, nýbrž aby oslavovalo se jeho poslání neb jeho příchod na venek.

Pojednav o povinném uctívání nejsv. Trojice přistupuje Lev XIII. k obšírnému rozboru působení sv. Ducha a udává, jakým způsobem úcta jeho zvýšiti se má.

Na konec připomíná svůj okružní list »*Provida matris*«, kterýmž přede dvěma roky zvláštní modlitby na svatodušní svátky byl ustanovil, a nařizuje, aby na celém katolickém světě tento rok i všechna příští léta ve všech farních kostelích a dle dobrozdání místních ordinariátů i v jiných kostelích a kaplích před svatodušními svátky devítidenní pobožnost se konala.

*) Quum de Trinitate loquimur, cum cautela et modestia est agendum, quia, ut Augustinus dicit, nec periculosius alicubi erratur, nec laboriosius aliquid quaeritur, nec fructuosius aliquid invenitur. S. tq. 4, q. 31, 9. 2. S. Aug. De Trin. 4. 1., c. 3.

XLVI.

Lev XIII. a konference míru.

Nesmírné překvapení způsobeno celému světu v měsíci srpnu r. 1898. Dne 28. měsíce toho uveřejnil totiž ruský vládní „Věstník“ zprávu, že hrabě Muravěv, ruský ministr zahraničních záležitostí, z rozkazu císařova zaslal zástupcům všech u petrohradského dvora pověřených mocí sdělení obzvláštní důležitosti. Ruský císař — uvažuje, že dosavadní přílišné a stále vzrůstající zbrojení podlamuje veřejný blahobyt u samých kořenů, že odcizuje práci a kapitál svému přirozenému úkolu, že národní kultura, hospodářský pokrok a rozvoj blahobytu jsou ochromeny — učinil mocnostem návrh, aby svolána byla konference, kteráž by se zabývala úvahami, jakým způsobem by se učiniti dal konec stále stoupajícímu a síly poplatnictví zúplna vyčerpávajícímu zbrojení. „Taková konference — tak končil se list Muravěvův — byl by s Boží pomocí šťastnou předzvěstí pro příští století; ona by svedla do jednoho mohutného ohniska úsilí všech států, které upřímně se snaží, aby velké myšlenky obecného míru dopomohly k vítězství nad živly rozbroje a rozvratu; ona zároveň by utvrdila přátelský poměr mezi státy solidárním uznáním zásad spravedlnosti a práva, na nichž bezpečnost státův a blaho národa spočívá.“ —

Po dlouhém diplomatickém vyjednávání podařilo se konečně přiměti veškeré čelnější mocnosti, že svolily, by takováto konference se svolala. Nyní jednalo se o to, které moci mají na konferenci býti zastoupeny.

Že by mohlo se státi, aby papež, hlava křesťanstva, ke konferenci pozván nebyl, zdálo se úplně vyloučeno, ale stalo se pohříchu přece. Konference svolána na měsíc květen r. 1890 do Haagu, hlavního města Nizozemí. Mezi pozvanými nalézaly se i státy nepatrné, ale jméno Lva XIII. mezi nimi scházelo. Toto opomenutí vzbudilo úžas a rozhořčení v celém katolickém světě.

Nizozemská vláda, kteréž byl připadl úkol hostitelky a kteráž tudíž pozvání rozesílala, prohlásila, že sv. Stolicí pozvání nemohlo se dostatí. Prohlášení toto neučiněno Vatikánu, kterýž o pozvání se neucházel, nýbrž učinil je holandský ministr zahraničních záležitostí Beaufort ve své odpovědi ke katolickým poslancům holandským, kteří ostře kárali, že papež pozván nebyl. V dopise svém vyslovil se ministr Beaufort, že papežské Stolicí od r. 1870 žádného pozvání k mezinárodním konferencím se nedostávalo, a z té příčiny že jest sice hodno politování, že k této konferenci pozván nebyl, ale že to nemůže vzbuzovati podivení.

Nikdo nepochyboval, že nepozvání papežovo bylo dílem italské vlády. A skutečně v brzku dostala se do veřejnosti nota, kterouž italská vláda do Petrohradu a do Haagu byla zaslala, a v kteréž se praví: Itálie uznává papeži zákonitě přiznanou suverenitu a váží si jí (!), ale musí státi na tom, aby této vážnosti od nikoho nebyl přisuzován jiný význam, než onen, který odpovídá duchovnímu úřadu papežovu. Itálie by nenamítala ničeho proti tomu, kdyby sv. Stolicí účastnila se konference v těchto mezích. Ale neskromná prý řeč „klerikálních“ listů, které činily nároky na účastenství sv. Stolicí na konferenci nejen jako na přirozené právo papežovo, nýbrž zároveň předstíraly, že v něm spatřují nikterak dvojsmyslný důkaz, že kulturní svět považuje situaci, kteráž roku 1870 ukončena byla, za neslušnou a nespravedlivou, donucuje prý Itálii k prohlášení, že *neobešle konferenci, bude-li také sv. Stolicí pozvána*.

Že sv. Otec ke konferenci pozván nebyl, odsuzováno i se stran nekatolických. Tak uveřejnila židovsko-liberální „Neue freie Presse“ — list všemu katolickému rozhodně a jízlivě nepřátelský — dne 6. května r. 1899 pozoruhodný článek, v němž pravila: „Kurie nemá příčiny, toto malé diplomatické protivenství bráti příliš tragicky. Že její notorické (??) námahy, aby se jí dostalo pozvání, zůstaly bez úspěchu, nezmenšuje cenu ohromných prostředků moci, jež kurie v rukou svých má. Papež, jakožto panovník myslí tří set milionů lidí bílého plemene, může názvu světského tuctového knížete klidně se vzdáti, aniž by zblá ztratil na svém velmocenském postavení. A nechť si mezi zástupci moci papežský delegát sedí čili nic, stín moci papežské vznáší se přece nad zeleným stolem diplomatů a má na veškeré jejich úvahy vliv. Nikdy zajisté nebyl vliv kurie na světské věci větší, než nyní. Nechť holandská vláda se odvolává, že dle obyčeje papežské Stolicí žádné pozvání k mezinárodní konferenci nepřisluší. Význam a váha kurie v mezinárodních stycích státu nezávisí na takovéto formálnosti. Papežství jest i nepozváno mocí.

Vliv vatikánské diplomacie na seskupení evropských mocí jest téměř rozhodující. Nechť si Italie zvítězila v otázce etikety nad úsilím kurie. Kdežto zástupce těžce chorobné Italie u diplomatického stolu v Haagu reprezentuje, bude skutečná velmoc, kteráž v Římě sídlí, na otázky, kteréž tvoří vlastní pozadí oněch, o nichž se tam rozhodovati bude, míti vliv mnohem větší, než značná část radících se mocí dohromady.“

A professor mezinárodního práva na české universitě, dvorní rada dr. *Alois Zucker*, — nekatolík — uveřejnil v pražském listě „Politik“ dne 10. května 1899 obšírné pojednání, v němž dokázal, že vyloučení sv. Otce z účastenství na konferenci jest takovým bezprávím, že každý přítel oněch snah, kteréž budou předmětem porad konference, nechť si je přívržencem jakékoli strany, takovéto jednání litovati a proti němu protestovati musí. „Mimo odzbrojení — tak píše prof. Zucker — má upravení mezinárodního rozhodčího jednání a pokud možná odstranění zbytečných útrap a krutostí válčení býti předmětem úrad a usnesení konference. Že by dosažení na prvním místě jmenovaného účelu bylo obzvláště pravdě podobným, neodvažuje se ani největší optimismus doufati, zbývají tedy ostatní dva předměty hlavními úkoly porad, a právě co se těchto týče, neměla by *prostá spravedlnost* kurii místo mezi účastníky rady zamezovati. Historie mezinárodního práva vykazuje právě ohledně těchto snah papežství první a nejvíce vynikající místo. Od rozhodčí funkce papežů v středověku až do rozhodnutí, jež Bismark v nejnovější době ve svém sporu se Španělskem pro ostrovy Karolinské do rukou papežských položil, zachovala si kurie toto vynikající místo, kteréž jí ani s odlišného náboženského stanoviska popřeno býti nemůže. Zde mluví tedy vývoj déle než tisíce let trvající pro povinnost, kurii vyslechnouti a na její hlas ohled vzíti. Ale i ohledně způsobu vedení války, o upravení boje s přípustnými zbraněmi, náleží kurii primát v zákonodárství: nalézámeť v kanonickém právu — *Decretum Gratiani CIX de sagittariis* — *první* zákaz, na nepřítel stříleti jedem napuštěnými šípy. Další snahy papežů směřují k docílení lidského zacházení se zajatci, šetření smluv a kapitulaci atd. Vzhledem k tomuto objektivně vylíčenému stavu věcí jeví se vyloučení z účasti na konferenci takovým bezprávím, že každý přítel snah, s nimiž konferenci obíráti se bude, nechť náleží straně jakékoli, kroku toho želeť a proti němu odpor klásti musí.“

V den uzavření konference míru byl čten dopis, kterýž mladistvá královna nizozemská Vilemína zaslala sv. Otcí, a to ve chvíli, kdy mělo jednání se započítí. List královnin zní:

Jeho Svatosti Papeži!

Vysoce vznešený Veleknězi!

Vaše Svatost, jehož výmluvné slovo pozvedalo se vždy s takovou autoritou na prospěch míru, vyjádřila teprve nedávno — 11. dubna — své vznešené city ve prospěch přátelských styků všech národů mezi sebou: a tu považuji za svou povinnost oznámiti Vaší Svatosti, že jsem ku přání a k iniciativě Jeho Veličenstva císaře ruského do Haagu svolala konferenci, jejíž úkolem bude vyhledávati prostředky k umenšení nesmírných břemen válečných aneb aspoň ku zmenšení následků válek.

Jsem přesvědčena, že Vaše Svatost zrakem sympatickým pohlízetí bude na jednotu této konference, a byla bych velice šťastna, kdyby Vaše Svatost na svědectví svých vysokých sympatií chtěla konferenci laskavě udělití své mravní podpory k velikému dílu, jež má býti dle šlechtných zámyslů císaře ruského v mém sídelním městě přivedeno k cíli.

Zároveň používám milé příležitosti vyjádřiti vysoce vznešenému veleknězi opětne ujištění své vysoké úcty a osobní oddanosti.

Lipburg, 7. května 1899.

Vilemína.“

Na to došla odpověď:

„Její Veličenstvu Vilemíně, královně Nizozemí!

Vaše Veličenstvo!

Byli jsme mile dojati listem, v němž Vaše Veličenstvo žádá Naši podporu mravní pro jednání konference míru. S velikou ochotou vyjadřujeme své živé sympatie pro vznešeného původce konferencí, jakož i pro Vaše Veličenstvo, jež ochotně poskytlo pohostinné místo ku pracím za účelem eminentně mravním a blahodělným, kteréž vlastně již započaly. Podniky takové, máme za to, že zvláště dotýkají se povolání Našeho nejen k udělení podpory mravní, nýbrž i k součinnosti; neboť zde se jedná o předmět svrchovaně vznešený a co nejúžeji spojený s Naším vznešeným posláním, kteréž k tomu od nebeského Zakladatele církve má jaksi vyšší investituru ve prostřednictví pokoje.

Autorita nejvyššího Pontifikátu zajisté přesahuje hranice národů; ona objímá všechny národy, aby je spojila v pravém pokoji Evangelia; Jeho působnost ku provádění všeobecného dobra povznáší se nade všechny zájmy partikulární, jež všudež na zřeteli mají hlavy států, a nikdo jiný nemůže lépe nakloňovati mysl národů ku svornosti, jako Pontifikát tento.

Dějiny dosvědčují, co všechno naši předchůdce učinili svým vlivem ku zmírnění nevyhnutelných následků války, k ukončení

válek již propuklých, k rozřešení sporů přátelským způsobem a ku statečnému zastání se práv slabších naproti silnějším.

A vskutku přes abnormální postavení Naše, v jakém se nyní nalézáme, bylo nám dopřáno, že jsme mohli přispěti k vyrovnání velikého sporu mezi dvěma slavnými říšemi: Německem a Španělskem; ano i dnes máme důvěru k obnovení shody mezi dvěma národy jižní Ameriky, kteří podřídili se rozhodčímu soudu Našemu.

Přese všechny překážky v díle tom budeme pokračovati, protože máme k tomu i povinnost, v plnění tohoto Našeho tradičního poslání, nemajíce před sebou účelu jiného, než všeobecné dobro, žádné jiné slávy, než sloužití svaté věci křesťanské civilisace.

Prosíme, aby Vaše Veličenstvo přijalo ujištění Naší zvláštní úcty a vyjádření upřímných přání.

Vatikán, 29. května 1899.

Lev P. P. XIII. “

Francouzský měsíčník „Revue des deux Mondes“ objasnil náležitě chování se italské vlády v této záležitosti. Dle listu toho odevzdal ruský plnomocník při Vatikáně Čarykov dne 30. srpna r. 1898 státnímu sekretáři, kardinálu Rampollovi, oběžník hraběte Muravěva a zároveň s tímto list sv. Otci, obsahující prosbu, aby „sv. Otec s celou silou své mravní autority veliké dílo upevnění míru podporoval.“ Kardinál Rampolla odpověděl obsírnou notou ze dne 15. září, v níž se praví, že po přesvědčení papežově mír jen tehdy zabezpečen býti může, bude-li spočívat na křesťanském právu a na svornosti knížat mezi sebou, jakož i mezi národy. Křesťanská spravedlnost, praví se dále, musí míti úplnou moc na zemi a umění vlády musí se zakládati na bázi Boží, kteráž jest počátkem vši moudrosti. Styky národů měly se postaviti na jiné právo, ale to byl blud, který uvrhl Evropu v hrozný stav. Svatá Stolica byla od míru Vestfalského z rady národů téměř vyloučena, ale ona dala vždy tutéž odpověď, kdykoli o podobných problémech tázána byla. Kardinál Rampolla uvedl pak praktické obtíže ruského návrhu a pravil na konec, že sv. Otec prozatím se omezuje na to, vysloviti s ruským plánem v zásadě svůj souhlas.

Dne 16. ledna 1899 oznámil Čarykov Vatikánu program konference. Rampolla odpověděl notou ze dne 10. února, v kteréž hlavně se zabýval článkem osmým, jednajícím o sprostředkování soudů rozhodčích; kardinál vyslovil s tímto článkem svůj úplný souhlas a slíbil mu podporu Vatikánu. Zatím stropil liberální tisk italský

lomož a protestoval proti účastenství papežovu. Již v polovici měsíce února oznámil admirál Canevaro, tehdy italský ministr zahraničních záležitostí, ruské i holandské vládě, že Italie činí nepozvání papežovo podmínkou svého účastenství.

Ruský vyslanec Nelidov oznámil italské vládě, že císař Mikuláš si přeje, aby papež v konferenci byl zastoupen. Než veškeré diplomatické kroky byly marné: italská vláda setrvala na svém stanovisku a prohlásila, že konference se nesúčastní, bude-li papež pozván. Když pak anglická vláda se vyslovila, že konferenci jen tehdy obešle, bude-li Italie v ní zastoupena, rozhodnuto, že sv. Stolicí pozvání dostati se nemá.

Vyloučení sv. Otce z konference odsouzeno co nejrozhodněji ve shromáždění meziparlamentní unie, kteréž se odbyvalo od 31. července do 4. srpna 1899 v Christianii. Člen této unie, německý říšský poslanec dr. *Hauptmann* z Bonnu, promluvil o postavení papežově v otázce mezinárodních rozhodčích soudů. Poukázav na to, že papežové v dřívějších dobách ve sporech států velmi často prostředníky byli, pravil: „Doznávám, že změněné poměry dnes papeži v této otázce nevykazují ono místo, které zaujímal, když sporné strany v duchovním ohledu byly podrobeny. Než i s nekatolické strany bylo uznáno, že papež i dnes v jednotlivých případech jako rozhodčí soudce jest mužem povoláním. Chci se toliko zběžně zmíniti o některých bodech, k nimž zde zřetel bráti dlužno. Nejprvé jest veřejné právní postavení papežovo, jeho suverenita důležitou okolností, poněvadž ho jako rovného mezi sporné strany staví. On jest suverén. Byť pro malý rozsah svého území mezi státy menší místo zaujímal, *velká mravní moc*, kterouž představuje, dodává mu zajisté takové authority, že u vynikající míře povolán jest k tak vysokému úřadu, jako jest rozhodčí soudce mezi státy spolu spor vedoucími. Tato mravní moc víže jej opět k nejúzkostlivější nestrannosti, a to tím více, jedná-li se o stát, v němž jeho duchovní postavení se neuznává. Při postavení, kteréž papež v otázce mezinárodních rozhodčích soudů zaujímá, způsobilo v nejširších kruzích trapné podivení, že z účasti na konferenci v Haagu vyloučen byl. Tvrdí se všeobecně, že se tak stalo na zakročení italské vlády. Jednání tohoto státu jest tím méně srozumitelné a oprávněné, anž italská vláda roku 1870 v známém zákoně garančním suverenitu papežovu sama uznala a se zavázala za ni ručiti. Ona měla tedy v první řadě o to se snažiti, aby šetřeno bylo práv, kteráž papeži jako suverénu příslušejí.“

Shromáždění dávalo opětně na jevo souhlas svůj s řečí tou.

XLVII.

Lev XIII. o nových útrapách katolické církve v Itálii roku 1898.

Italská vláda pokračovala bezohledně v potlačování a poškozování katolických podniků náboženských i dobročinných a zejména r. 1898 vyvíjela v tom směru horečnou činnost. I pozdvihl Lev XIII. hlasu svého, aby proti těmto násilnostem protestoval. Učinil tak okružním listem k biskupům, duchovenstvu a lidu italskému, daným dne 5. srpna 1898.

Svatý Otec píše:

„Když světské panství papežův zrušili, přistupovali k tomu, katolickou církev krok za krokem olupovati o všechny podmínky života a činnosti, jakož i její přirozený po všechny věky osvědčovaný vliv v organizaci veřejného a sociálního života. Celou řadou systematických a souběžných nařízení byly zavírány kláštery a klášterní pensionáty, a církevní jmění a největší díl majetku církve konfiskacemi promarněny. Duchovenstvo bylo potahováno k vojenské povinnosti; svoboda bohoslužby byla zákony výjimečnými obmezena; všem pak veřejným ústavům byl náboženský ráz setřen; vyznání dissidentská byla podporována a mezitím, co zednářským sektám svoboda v nejširším objemu byla udělována, bylo užíváno intolerance a ohyzdných pletich proti tomu jedinému náboženství, jež od počátku tvořilo slávu a základ síly Italů. My neopomíjeli na tyto těžké a časté ústrky si stěžovati. My jich litovali v zájmech náboženství, v zájmech Naší vlasti, protože *náboženství je zdrojem blahobytu a velikosti národa*. A zajisté, kdo náboženské city, zušlechťující duši a vštěpující lidu právo a čest, seslabuje, ten člověk octne se na šikmé ploše, odevzdá se divokým pudům a honí se výhradně za hmotnými zájmy, z čehož jako logický následek vzrůstá roztrpčení, rozdvojení, rušení po-

řádku, zvrhnutí celého pokolení a vůbec všechno zlo, proti němuž nic nepomáhají přísné zákony, ba ani ozbrojená moc.

Více než jednou jsme Italy na hroznou zodpovědnost veřejné moci upozorňovali, jakož i na souvislost úpadku náboženství se spahami podvratnými. Poukazovali jsme, že socialismus a anarchie musí nutně dělati pokroky.

Hlasu však Našeho nebylo dbáno. Úzkoprsý, sektářský před-sudek položil se jako závoj na rozum, a boj proti náboženství byl s toutéž prudkostí veden dále. Nejen že pranic se nečinilo, aby učiněná škoda byla nahrazena, nýbrž bylo ještě pokračováno v rozšiřování špatných knih, novin, škol, universit, spolků, divadel, tak aby setba bezbožnosti a nemravnosti co nejvíce byla rozšířena a podryty byly základy, jež v lidu zplozují počestný život, a aby rozšířeny byly názory, mající v zápětí převrácení rozumu a zkaženost srdce.

Tehdy, ctihodní bratři, My zdaleka viděli se blížiti nebezpečí na Naši vlast. My proto uznali za nutné opět svůj hlas pozvednouti a Italům zvěstovati: Náboženství a společnost nalézají se v nebezpečí; nastala chvíle, abyste všechnu činnost vyvínovali k zahnání hrozícího zla živým slovem, skutky, spojováním se, schůzemi, tiskem, křesťanskou dobročinností, modlitbou, slovem všemi zákonitými prostředky, aby lidu zachována byla víra a zároveň umírněna bída, jež lid svádí na scestí a jež následkem hospodářského úpadku tolik se rozšířila.

Tak zněly Naše varovné hlasy, uveřejněné ve dvou listech, 15. října 1890 a 8. prosince 1892.

Ke své radosti musíme zde dosvědčiti, že Naše napomínání upadlo na zemi dobrou. Vaším, ctihodní bratři, přičiněním, jakož i vašeho kněžstva a věřících, byly docíleny potěšné a požehnané výsledky, jež v nejbližší budoucnosti budou ještě větší. Na sta spolků a sdružení povstalo v různých krajích Italie, díky vaší neunavné horlivosti: venkovské záložny, společné pekárny, útulny pro chudé, spolky k ošetřování nemocných, k podporování vdov a sirotkův a mnohá jiná a jiná zařízení k obecnému dobru, jež od lidu s velikým povděkem byla vítána, ano i od nepřátel uznána.

V rozvíjení této chvályhodné činnosti, jež nemusila štititi se světla, ukázali se katolíci se stránky nejlepší a drželi se stále v mezích zákonů.

Ale tu přihodily se ohavné věci, spojené s výtržnostmi a krveprolitím občanů, jež některé kraje Italie uvrhly v zármutek. Nikdo při tom netrpěl tolik, jako My.

Nadáli jsme se však, že řiditelé veřejných věcí při vyšetřování prvního původu těchto vzpour a bratrovražedných bojů poznají

neblahou setbu, po celém poloostrově dávno rozsévanou; nadáli jsme se, že přemýšlejíce o příčinách všeobecného zla, sami postihnou základy spravedlnosti, rozšafnosti a náboženství, z nichž lidu blaho rozkvétá. Nadáli jsme se, že dopátrají se pravých původců vzpoury a těch, kdož katolické náboženství nenáviděli, kteří myslí naukami naturalismu a materialismu k nezřízeným žádostem povzbuzovali, a těch, kdož své trestuhodné plány ve stínu sektářských schůzí skrývali, v nichž i zbraň proti veřejnému pořádku a proti bezpečnosti kuli.

Jaké bylo však Naše překvapení a spolu Naše bolest, když jsme se dověděli, že pod záminkou naprosto nesmyslnou, chytřáctvím špatně zastřenou, se odvážili, veřejné mínění nésti k snadnějšímu provedení přichystaného plánu: uvrhnouti na katolíky šílenou obžalobu, že oni jsou rušiteli veřejného pořádku. Naše bolest zvětšila se tím více, když na toto utrhačství následovaly skutky zvůle a násilí, když jistý počet předních a statečných katolických listů byl zastaven a potlačen, když diecéšní a farní komitety, jakož i schůze a sjezdy byly rozpouštěny, ano, když i vyhrožováno potlačením nevinných spolků dobročinných a když v několika hodinách zničena byla láskyplná, nezištná práce, vytvořená během roků šlechetnými duchy a velkodušnými srdci.

Státní autorita, sáhnuvši k těmto přenáhleným a nepřátelským prostředkům, postavila se sama na odpor svým dřívějším ujišťováním. Ona po delší dobu tvrdila, že obyvatelstvo jest s ní úplně srozuměno a za jedno v revolučním, papežství nepřátelském postupování, a nyní pojednou sama se obvinila z nepravdy, ana se utekla k mimořádným opatřením na potlačení přečetných po celé Itálii rozšířených spolků, a to jedině pro jejich oddanost Církvi a papežské Stolicí.

Taková opatření porušují všechny základy spravedlnosti, ano i platné zákony. Mocí těchto jest katolíkům, jako státním občanům, volno, své snahy k šíření mravnosti a blahobytu ku konání skutků milosrdenství ve sdruženích spojovati.

Bylo to skutkem libovůle, tolik katolických dobročinných spolků rozpustiti, jež v zemích sousedních těší se přízni; rozpustiti bez jakéhokoliv důkazu viny i bez vyšetřování. Byla to i zvláštní urážka naproti Nám, kteří jsme tyto užitečné a pokojné spolky organisovali a požehnali, i naproti vám, ctihodní bratři, kteří jste je pečlivě podporovali. Naše protekce a váš dozor měly je učiniti tím ctihodnějšími a je před každým podezřením chrániti. Aniž pak můžeme mlčením pominouti, kterak zhoubná jsou opatření ta pro zájmy obyvatelstva a pro blaho Italie. Potlačení těchto spolků rozmnoží ještě mravní a hmotnou bídu lidu, kterouž

všemi možnými prostředky mírnily. Ona olupují společnost o mocnou konservativní sílu v lidu, neboť jedině jejich organizace a rozšiřování jejich zásad budovalo hráz naproti podvratným naukám socialismu a anarchie; konečně ještě více zvětšují náboženské rozpory, jež svrchovaně jsou zhoubné Italii, protože síly maří. Dobře víme, že se katolíkům vytýkají tendence, nynější politické organizaci Italie nepřátelské, avšak obvinění to zakládá se na klamné supposici, od nepřátel schválně vymyšlené, aby spolky vydány byly ohyzdnému ostracismu. Naším úmyslem je, tyto supposice pro jednou na vždy odstraniti.

Italští katolíci na základě nezměnitelných a všeobecně známých zásad jsou daleci všech vzpour proti veřejné moci. Jejich chování v minulosti, jež každý nestranný musí chvalně uznati, jest rukojemstvím jejich chování v budoucnosti, a to by již mělo postačiti, aby se jim dostávalo spravedlivého zacházení a svobody, na niž každý občan má právo. Ano, My jdeme ještě dále: protože svými pevnými zásadami jsou nejpevnějšími podporami pořádku, mají nárok, aby byli respektováni, ano, kdyby zásluha měla býti měřena měřítkem spravedlivým, měli by právo na ohledy zvláštní.

Italští katolíci nesmějí však proto, že jsou katolíky, zříkati se přání, aby nejvyšší hlavě církve dostávalo se potřebné neodvislosti, jež podmínkou jest nezbytnou neodvislosti katolické církve. V ohledě tom jejich úmysly nezmění ani hrozby, ani násilí. Kdo by od katolíků požadoval spolupůsobení pozitivní k udržení nynější státní moci, žádal by na nich něco nerozumného. Pak by nebylo jim dovoleno následovati poučení a předpisů apoštolského Stolce, čímž by se postavili v odpor se zásadami katolíků všech zemí jiných. A to jest příčinou, že akce katolíků při nynějším stavu věcí politiky úplně se vzdaluje, že za to soustřeďuje se na poli sociálním a náboženském a že všeobecně bídě skutky křesťanského milosrdenství odpomáhati se snaží.

Jakým právem jsou tedy katolíci za nepřátele vlasti prohlašováni a do jedné řady s anarchisty stavěni?

Takováto utrhačství rozpadávají se sama před zdravým lidským rozumem. Zde přece jedná se o tu podivuhodnou instituci ovládající všecky dějiny, jížto Italie má co děkovati, že stala se úrodnou učitelkou národů, hlavou a srdcem křesťanské civilisace.

Zdaž tedy katolíci dopouštějí se nějaké viny, vynasnažují-li se, aby dlouhý rozpor, jenž zdrojem jest největších škod pro Italii v ohledě sociálním, mravním a politickém, konečně přestal, žádají-li, aby dbáno bylo hlasu nejvyšší hlavy církve k neocenitelnému zisku Italie?

Největší nepřátele Italie třeba hledati jinde, hledati mezi těmi, kteří puze duchem nevěřeckým, bezcitni jsouce vůči zlu a nebezpečí se všech stran Italii hrozícím, schválně všeliké dorozumění zamítají. Naproti těmto byly by ty ostré prostředky na místě anikoliv proti spolkům katolickým. Prostředky ty stále vynášejí na světlo trapné postavení, v němž se nalézáme. Dostačilo-li několik jednotlivých případů, jichž katolíci naprosto byli daleci, k potlačení jejich spolků, přese všechny základní zákony státní, pak každý nepředpojatý pochopí, jak to asi vypadá se svobodou apoštolské Stolicí zaručenou.

Poctivě řečeno, což pak ze svobody té zbude, když oloupeni jsme o všechny hmotné a morální prostředky, jimiž křesťanské věky apoštolskou Stolicí a církev v Italii obdařily, a když nyní zbaveni jsme i těch prostředků, nutných k činnosti náboženské a sociální, jichž pečlivost Naše a podivuhodná horlivost biskupů, kněžstva a lidu nastřádala? Jak asi může vypadati ta svoboda, když při každé nahodilé příležitosti bere se záminka ke zvůli a násilnostem?

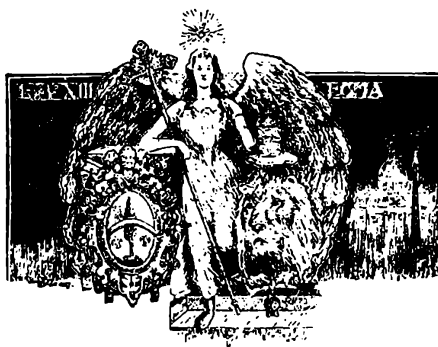
My proto na tento stav věcí Naše syny v Italii a mezi jinými národy upozorňujeme. Těmto i oněm díme, že, byť i bolest Naše byla veliká, Naše zmužilost a důvěra v Boží prozřetelnost nemění jest, jež stále nad církví bdí a s papežstvím se stotožňuje podle slov sv. Ambrože: Ubi Petrus, ibi Ecclesia! Oba jsou Božským ustanovením, jež přežilo všechny útoky věků, a jež i v neštěstí přináší přírůstek moci, energie a vytrvalosti.

Co Nás se týče, My nepřestaneme milovati tento slavný a šlechetný lid, mezi nímž uzřeli jsme světlo světa, ve blahém pocitu poslední zbytek svých sil mu věnovati, jemu poklad víry zachovati a jeho syny ctnostem a povinností dochovati k ulehčení béd, pokud síly k tomu stačí.

Při této Naší úloze Vy, ctihodní otcové, budete zajisté Nás podporovati. Vaše námahy nezůstanou bezvýsledny, nechť si běh událostí bude jakýkoliv. I kdyby Vaše starosti měly všelijak býti zkřížovány a mařeny, poslouží Vám přece k tomu, abyste před Bohem uznáni byli bez viny v příčině překážek a škod, do nichž Italie vinou jiných upadla.

A vy, italští katolíci, již jste hlavním předmětem Naší starosti a lásky, kteří jste vystaveni byli nejtrapnějším útrapám, přijměte jakožto posilu a povzbuzení Naše slova s ujištěním: Jakož papežství ve všech stoletích předešlých a v okolnostech nejtěžších povždy bývalo vůdcem lidu, tak i v časech budoucích bude povždy plniti své veliké a spasné poslání, bude i dále hájiti vaše práva a je zpět požadovati, vám v obtížích vašich napomáhati

a to s tím větší láskou, čím více na vás útočiti a čím více vás utlačovati budou. Dali jste právě v poslední době četné důkazy odříkání a horlivosti v dobrém. Neztrácejte myslí a držte se vždy, jako posud, přísně v mezích zákona, oddejte se úplně vedení svých duchovních pastýřův a spějte k těmže cílům s pravou křesťanskou horlivostí. Potkají-li vás na vaší cestě nová protiventství a nová nepřátelství, nelekejte se proto; cena vaší věci tím jasněji vystoupí, když vaši odpůrcové, aby ji potírali, k takovým zbraním se utíkati nuceni budou a zkoušky, které podstoupiti vám bude, rozmnoží vaši zásluhu v očích dobrých lidí a, co mnohem více jest, před zraky Božími.“

XLVIII.

Lev XIII. a francouzský protektorát nad katolickými osadami na Východě. Oslovení francouzských dělníků-poutníků.

Remešský kardinál-arcibiskup *Langénieux* učinil sv. Otcí návrh, aby zřízen byl komitét k zachování francouzského protektorátu nad katolickými misii a osadami na Východě. Návrh ten odůvodňoval tím, že následkem politických zápletek a událostí jest postavení Francie v oněch krajinách ohroženo. Katolická Francie nikdy by nedopustila, aby tu tohoto slavného práva pozbyla. Zrušení protektorátu bylo by pro Francii neštěstím a pokolením a mělo by pro církev veliké pohromy v zápětí. Než, jest mimo Francii v Evropě národ, jenž by tuto eminentně katolickou úlohu vykonával? Sv. Otec odpověděl listem ze dne 20. srpna 1898: „Milovaný synu! S živým zadostiučiněním zvěděli jsme z Tvého dopisu, že vynikající mužové zamýšlejí ve Francii zřídit národní sbor k zachování a hájení francouzského protektorátu ve svaté zemi. Žádný podnik nebyl by ve větším souhlase s velkodušnými a rytířskými tradicemi Tvé šlechtné vlasti, kteráž byla před jinými zemí křižáků. Každému jest zájisté povědomo, že Ty, milovaný synu, na vlastní oči jsi se přesvědčil, jak katolické zájmy na Východě jsou zanedbány a jaká nebezpečnost je ohrožují. Tyto zájmy pojí se, jak známo, hlavně k vlastnictví a užívání svatyní, kteréž zbožnou myslí našich předků zřízeny byly právě na oněch místech, kde se udála tajemství vykoupení člověka. Nepřátelé katolického náboženství snaží se se zvětšeným úsilím, právě v těchto svatyních zbožnost věrných dítek Církve rušiti. Dílo, o němž k Nám mluvíš, milovaný synu, vzniklo tedy v pravý okamžik a doufáme od něho nejlepší výsledek pro budoucnost. Francie má na Východě zvláštní, od

Prozřetelnosti svěřeného poslání: stkvělé to poslání, jež netoliko staletým trváním posvěceno jest, nýbrž i mezinárodními smlouvami, jak Naše kongregace propagandy svým prohlášením ze dne 22. května uznala. Svatá Stolica nechce věru sáhati po slavném dědictví, kteréhož Francii od jejích předků se dostalo a kteréž udržeti se snaží, ona vždy dokazuje, že se nalézá na výši své úlohy. Kéž by spojené úsilí zjednálo katolické Církvi na Východě klidné bytí a jí umožnilo, aby o rozšiřování pravé víry a návrat zbloudilých oveček do ovčince jediného a nejvyššího Pastýře úspěšně se snažila!“

V měsíci říjnu r. 1898 dne 8. tohoto měsíce přijal sv. Otec v slavné audienci francouzské dělníky, kteří přišli, aby Mu vzdali díky za rozhodnutí v záležitosti protektorátu. Když byl vyslovil své veliké potěšení, že poutníci v tak hojném počtu se dostavili, pokračoval: „Jak jste pravili, přišli jste, abyste Nám díky vzdali za nedávné rozhodnutí, kterýmž jsme dřívější prohlášení sv. Stolicе o Vašem tradičním protektorátě na Východě potvrdili. Z té příčiny připojili se k této pouti dělnické stateční řeholníci, jež ve vašem středu spatřujeme a kteří si o svatou zemi tak velikých zásluh vydobyli. Proniknutí horlivostí pro slávu těchto posvátných míst, kteráž byla svědky života a smrti Spasitele člověčenstva, vodí tam pravidelně četné zbožné poutníky, již k Bohu modliti se chtějí za svatou Církev v jejích strastech a za návrat odloučených bratří v její lůno.

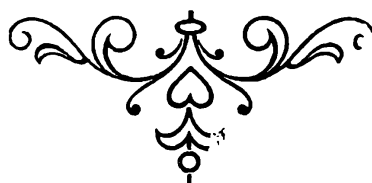
My sami přáli jsme si před několika lety, aby slavný eucharistický sjezd za předsednictví některého z francouzských kardinálů v Jerusalemě se konal, kde založena byla ona veliká svátost, která jest božskou zárukou jednoty věřících.

Pokračujte tudíž, drazí synové, ve svých zbožných poutích do svaté země; ony zdatně přispějí k tomu, aby víra sesílena a vaše vznešené poslání na Východě plodným se stalo.

Jest-li demokracie proniknuta naukami rozumu vírou osvěceného, vystříhá-li se falešných a podvratných teorií a se zbožnou oddaností různost tříd a povolání jako nutnost přijímá, pakli, vyhledávajíc rozluštění sociálních problémů, které každodenně povstávají, ani na okamžik se zřetele nespouští zákony oné nadlidské lásky, kteréž Ježíš Kristus za rázovité znamení Svých byl prohlásil; pakli demokracie, jedním slovem řečeno, chce býti *křesťanskou*, přivodí zajisté naší vlasti budoucnost míru, zdaru i štěstí. Odevzdá-li se však revoluci a socialismu, vrhne-li se — pošetilými domněnkami v klam uvedena — za podvratné požadavky proti základním zásadám, na nichž všecken občanský řád spočívá, bude toho přímým následkem pro dělnou třídu otroctví, bída a zkáza.

Budtež, drazí synové, tak smutných vyhlídek ušetření! Věrní svému slibu křestnímu, posuzujte i odsuzujte ve světle víry věci tohoto života, jenž jest pravou poutí z časnosti do věčnosti. Kdežto jinde sociální otázky lidi práce matou a trápí, zachovejtež vy své duše v pokoji, v pevné důvěře k svým křesťanským vůdcům, již váš klopotný život řídí, spravedlivě a poctivě o vaši mzdu se starají a spolu vás poučují o vašich právech a povinnostech, vykládajíce vám svaté a spasitelné nauky církve a její nejvyšší hlavy

Snažte se, drazí synové, svým duchem pokory, kázně a lásky k práci dokázati, že jste hodni krásného jména křesťanských dělníků. Milujte své zaměstnavatele, milujte se mezi sebou. Ve chvílích, kde této vaší klopotné práce tíže na vašich zemdlených bedrách spočívá, posilujtež svou mysl vzhlížejíce k nebesům. Vzpomeňte sobě na božského Dělníka Nazaretského. Dobrovolně vzal toto skromné povolání na se, aby úžeji s vámi spojen byl a v jistém smyslu práci rukou a dílen Božskou učinil. Především berte častěji útočiště k modlitbě a nezanedbávejtež svých povinností náboženských: budou vám živým pramenem útěchy, síly a vytrvalosti až do konce.

II.

Lev XIII. a „amerikanismus“.

P. Izák *Hecker*, člen řádu pavlánského, je muž o katolickou církev v Americe velice zasloužilý, je původcem myšlenky, apoštolovati v Americe po americku. Sám jsa konvertita, chtěl hlavně s konvertity obcovati a na ně působiti.

Životopis jeho, jejž anglicky sepsal *Elliot* a arcibiskup *Ireland* předmluvou opatřil, stal se předmětem velkého sporu v katolickém světě o tak zvaném amerikanismu.

Základní myšlenka názoru tímto jménem se kryjícího jest: aby i jinověrci tím snáze katolicismu získáni byli, musí církev vzdělanosti lidstva do mužného věku vstupujícího více se přizpůsobiti a zanechajíc staré přísnosti, hověti moderním přáním a potřebám národů. Amerikanisté se domnívají, že to neplatí toliko o úpravě způsobu života, nýbrž též o naukách víry a tvrdí, že se doporučuje, aby jinověrci získáni byli, některé dogmatické body jako méně důležité odložit.

Z toho hrozil církvi katolické v Americe povstati rozkol. I uznal toho Lev XIII. naléhavou potřebu, ve sporu tom promluví slovo rozhodné, a slovo to jest *odsouzením amerikanismu*.

Svatý Otec učinil tak v listě svědčícím kardinálu *Gibbonsovi* ze dne 27. ledna r. 1899. „Přejeme si,“ praví papež, „z plna srdce návrat disidentů, avšak na cestě Kristem vyznačené. Ohledně kázně nejevíme nelibost, aby místu a času byla přiměřena, ale rozhodnouti, co nejvíce vhodného jest, přísluší církvi, ne soukromníkům. Ona honba po velikém počtu konvertitů má do sebe cosi svůdného, lze o nepromyšlené a neupřímné konversi říci slovo: rozmnožil jsi lid, ale ne radost.“

Ve spisech Heckerových často nalézají se místa o vnitřním působení Ducha svatého, která, byť celkem správná, přece na

sobě nesou skořápku protestantského „soukromého osvětlení“, které zevnější vedení duší činilo by skoro zbytečným. Byť v tom smyslu zbožný Hecker věc nebral (neboť se zcela apoštolské Stoliči podrobil), přece známku toho jeho spisy na sobě nesou, poněvadž podlehl své protestantské tradici. Proti tomuto směru v Heckerových spisech a v jeho biografii vystupuje sv. Otec s přímým poukázáním, že je bludné dovolávati se příkladu Pavla a Ananiáše, který byl Duchem sv. veden k apoštolu.

Zavrhuje též Lev XIII. rozlišování ctností *aktivních a pasivních*, poněvadž skutečně pasivních ctností není. Hecker byl redemptoristou a z kongregace byl propuštěn, poněvadž způsob jeho činnosti, která byla amerikánsky svérázná a též měla stopy jeho příliš pohnutého života, neboť prodělal as patero konfessí v nejlepším úmyslu, nebyl v souhlase s domácím řádem, a tak bylo mu dáno na vůli buď se podrobiti, neb opustiti dům; Hecker volil druhé. Jeho názor o kongregaci byl také z této příčiny poněkud zkalen. On sám byl přítelem solidarit, v nichž jest nejmeně závazků.

Lev XIII. naráží ve svém listě, že *kritiku řádů*, jak ji konají stoupenci amerikanismu, nelibě nese, že osoby, které se neváží evangelickými radami, nemají proto práva sebe považovati za něco vyššího.

O *methodě*, kterou mají býti starokatolíci a disidenti uvedeni opět do lůna církve, praví papež, že nejlepší methodou jest kázati pravdu celou, což čelí proti „méně důležitým bodům“. O kázáních a řečech mimo kostel, na př. na *kongresech náboženských* (chicagská výstava), praví list, že *nemají býti diskusí, nýbrž poučením*.

Nejdůležitějším jest projev na konci dopisu, jenž jest posudkem „amerikanismu“. „*Nemůžeme — končí list — schváliti náhledy v jejich celkovitosti, které zde a onde označeny bývají názvem „amerikanismus“. Značí-li toto jméno zvláštní vlastnosti, které Američany, jich zvyky, systém vládní vyznamenávají, ničeho proti němu nemáme; jestli se však ono pojmenování vztahuje na shora uvedená mínění (povoliti časovým požadavkům v disciplině atd., o vnitřním osvětlení, které zbytečným činí vedení, názor o kongregacích a řádech, metoda evangelisace), pak budou američtí biskupové první, kteří je odmítnou.*“

Arcibiskup *Ireland* zaslal v týž den, kdy list tento uveřejněn byl, sv. Otci přípis tohoto znění:

„Svatý Otče! Sotva jsem dočetl list, který Vaše Svatost J. E. kardinálu Gibbonsovi a ostatním členům amerického episkopátu zaslala, pospíchám Vám děkovat za výraz uznání a lásky

ke katolíkům Spojených států, jakož i k našemu celému národu americkému. Nyní stalo se jasno: *nedorozumění přestávají*. Dnes můžeme určit, co jest falešného v tom, co někteří krytí chtějí jménem amerikanismu, a rovněž určit i správně, co Američané nazývají amerikanismem. Ano, více, prohlášení a rozdíly v apoštolském listě jsou tak jasny a určity, že není více nebezpečí, že by jim všechen lid Spojených států nerozuměl, nebezpečí to, jemuž — jak sám doznávám — jsem myslil, že budu moci předejít, — nyní může býti považováno za překonané. Vzhledem ku překvapujícímu zmatku ideí a zejména povstalých ve Francii kontroversách o knize „Život P. Heckera“ — o nichž, abych se zmínil, mi papežský list dovolí — nutkaly — musím tak doznati, prvního pastýře, aby pozvedl hlasu svého, by utišil mysl a jasno zjednal. Ano, silou celé své duše odmítám a zatracuji všechny domněnky, které papežský list odmítá a zatracuje — všechna ta bludná a nebezpečná mínění, kterým dle apoštolského listu jistí lidé jméno amerikanismus přikládají. Zamítám i zatracuji je všechny bez každé výjimky, doslovně tak, jak je Vaše Svatost zamítla a odsoudila, tak i já je zamítám a odsuzuji horlivěji a radostněji, poněvadž má katolická víra a mé porozumění jejím naukám a cvičením se v nich mne ani okamžik neučinily přístupným pro ně. Celý episkopát Spojených států jest ochoten jménem svým a jménem svých stádec óny bludy zavrhnouti a odsouditi. Nelze než rozhořčenu býti nad tím, že nám taká pohana mohla býti učiněna — nám biskupům, našim věřícím a našemu národu, poznamenati slovem amerikanismus takové bludy, jak se to od některých také skutečně stalo. Svatý Otče, to jsou nepřátelé americké církve a nevěrní tlumočníci své víry, kteří se domnívají, že lze nebo že se žádá za zbudování církve ve Spojených státech, která by třeba jen o Jota se lišila od svaté obecné církve, kterou ostatní národové uznávají, kterou Řím sám, neomylný strážce zjevení Ježíše Krista, uznává a uznávati může. Žádám Vaši Svatost, můj výraz lásky a oddanosti blahosklonně přijmouti a mně milosti apoštolského požehnání udělit.

L.

Ohlášení svatého roku.

V měsíci květnu r. 1899, a sice dne 10. tohoto měsíce ohlásil sv. Otec tak zvaný jubilejní či svatý rok, kterýž dle starodávného zvyku křesťanského katolická Církev každý 25. rok slaví.

„Blíží se — praví v dotyčném listě — konec století, které jsme dle úrady Boží sami skoro celé prožili, a tu milerádi jsme svolili ustanoviti se dle příkladu našich předchůdců na tom, abychom přispěli ku spáse věřících, jak toho nám náš apoštolský úřad prikazuje: míníme tím veliké jubileum, které od pradávna jako křesťanský zvyk jest ustáleno a které dle obyčeje církevních otců se zove svatým rokem. To z té příčiny, že jest bohatší na posvátné obřady a především proto, že poskytuje hojnějších prostředků k nápravě mravů a k obnově duší k svatému životu. Sami jsme byli svědky v našem mládí, kterak za pontifikátu Lva XII. slavený jubilejní rok k spáse věřících přispěl, kdy Řím skýtal naprostý bezpečný útulek veřejným náboženským projevům. Viděli jsme, jak tehdaž zástupy poutníků se valily, jak v nejlepším pořádku množství lidu chrámy navštěvovalo, jak na veřejných místech nadšení kazatelové slovo Boží hlásali, jak chrámy ozývaly se zbožnými zpěvy.

Viděli jsme příklady zbožnosti a lásky k bližnímu, kteréž papež před celým sborem kardinálů konal. Jaká to trpká protiva tehdejší doby a dnešní!

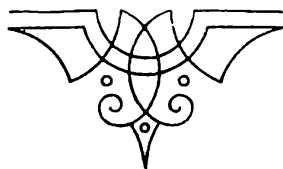
O všech těchto právě jmenovaných projevech a činech za zcela jiných poměrů, které dnes v Římě vládou, nemůže býti ani řeči, anebo závisíme na libovůli vládců Říma.

Náboženství Kristovo má od Boha vštípenou nevyčerpatelnou a vždy trvající sílu vésti člověka k ctnostem. Pohlédneme-li však vůkol a vidíme, mnoho-li dnes temna, bludů, to ohromné množství lidu k věčné zkáze spějící, jaký tu bol naplňuje nás! Po-

vážíme-li, jak veliká část křesťanů, omámena jsouc bezuzdnou svobodomyšlností, hltá do sebe jed od špatných učitelů a veliký dar víry Kristovy každého dne v sobě ničí, uznáme, že se vzmáhá nechť ku křesťanskému životu, že se šíří nemravnost a z toho dále nenasytná hltavost a chtíč po smyslných požitcích, úplné odvrácení od starosti a myšlenky na Boha a pouhá starost o věci pozemské. Nelze ani vylíčiti, jaká spousta zkázy z tohoto ošklivého pramene až do základů státní společnosti se přivalila. Pozorujeme všeobecný vzdor, výbuchy lidských vášní, nebezpečí, která potajmu se šíří, přesmutné zločinné skutky, to vše jsou výsledky bezuzdného boje za dosažení mamonu a jeho požitků. Proto jest v zájmu společnosti lidské i každého jednotlivce, aby se lidstvo napomínalo k povinnostem, aby ducha lenivostí ochablého vzpružilo; potřebí jest nabádati k touze po svatém životě ty, kteří tonou v nebezpečí zahynouti vlastní lehkomyšlností a pozbyti svou marnivostí neb pýchou nebeských pokladů, pro které jsme zrozeni. Svatý rok jest k tomu, aby smýšlení lidí se polepšilo a nepravosti jednotlivců pokáním a polepšením života smířeny byly. Za tím úmyslem hledí církev hojnějšími modlitbami a zvýšenou zbožností uraženého Boha smířiti a náplň milosti z nebe vyprositi, otvírá jí svěřené poklady milosti, napomíná k naději odpuštění hříchů pro veškeré křesťanstvo, chce, aby i zdráhající duše přehojnou láskou a smilováním získány byly. Chceme počátkem XX. století touto oslavou jubilejního roku Spasiteli Ježíši Kristu prokázati obzvláštní úctu. Rádi bychom tento plán, který pochází z popudu soukromé zbožnosti, schválili, po něvadž nemůžeme nic spasitelnějšího a svatějšího uspořádati, než je tato slavnost.

Když jsme Boha, nebeského Otce, který oplývá milosrdenstvím, byli vzývali, aby milostivě přijal naše počínání a Svojí silou ducha všech lidí osvítiti a srdce lidská Svojí dobrotou po-hnouti ráčil, ohlašujeme, následující šlepečí Našich předchůdců s dorozuměním Našich bratří kardinálů svaté římské církve, všeobecné milostivé léto, které v tomto posvátném městě od prvních nešpor Narození Páně roku 1899 započítí a prvními nešporami vánočních svátků roku 1900 skončiti má, mocí autority Nejvyššího Boha, svatých apoštolů Petra a Pavla a naší vlastní tímto spisem a chceme, aby všude veřejně oznámeno a zachováno bylo, co jest ku cti Boží, ku spáse duší a ke vzrůstu církve sv. prospěšno. Po celou dobu milostivého léta dáváme, milosrdní v Pánu, všem pravověřícím obého pohlaví, kteří vykonavše opravdovou kajicnou svatou zpověď a nejsv. Tělo Páně přijali, když v Římě bydlí aneb zde žijí, po dvacet po sobě jdoucích dnech,

když však od jinud přišli, alespoň po deset nepřetržitých dní basiliky sv. Petra a Pavla, jakož sv. Jana v Lateráně a sv. Panny Marie Maggiore v Římě nejméně jednou za den dle občanského neb církevního počtu, to jest od nešpor jednoho dne k úplnému setmění druhého dne navštíví, za zničení bludařství a rozkolu, za svornost křesťanských vládců a za spásu křesťanstva zbožné modlitby konají, plnomocné odpustky a odpuštění hříchů. Poněvadž se mnohým přihodí, že to vše vykonati nemohou, jelikož jsou nemocni neb jinak povinnostmi zaneprázdněni, ať v Římě neb mimo Řím, chceme, pokud v Pánu nám možno, přijíti vstříc zbožným úmyslům, že každý může jmenovaného odpustku a odpuštění hříchů po vykonané kajicné zpovědi a přijetí Nejsvětější Svátosti dosáhnouti, jako kdyby toho dne řečené chrámy římské byl navštívil.“

LI.

Lev XIII. o zasvěcení člověčenstva Srdci Ježíšovu.

V době, v níž zasedali v Haagu zástupcové států, aby se radili o míru — výsledek porad těch byl žalostný — promluvil Lev XIII., jenž z konference vyloučen byl, k národům slova pravého míru. Učinil tak okružním listem ze dne 22. května 1899, kterýmž zasvěcuje člověčenstvo srdci Ježíšovu. Náměstek Kristův ukazuje na pravé příčiny válek; jest to pohrdání příkázanými Božími a pohrdání pravdou, jest to nadvláda bludů a náruživosti. Mír nastane teprve tehdy, až tyto příčiny se odstraní. Svátý Otec zaslibuje všechny národy Srdci Ježíše Krista.

Doporučuje mu především ty, kteříž jméno Jeho doposud ani nepoznali, pak ty, kteříž Ho v nevěře zavrhli. Prosí, aby Kristus královal nejen věřícím, kteříž se od Něho nikdy neodchýlili, nýbrž i synům marnotratným, kteříž Ho opustili; kraloval i těm, jež domněnky a bludy oklamaly, které nesvornost rozdvojila, a ti aby všichni přivedeni byli do přístavu pravdy a k jednotě víry; prosí konečně, aby Kristus královal i národům, kteříž ve staré pohanské pověře doposud trvají, aby z temnosti uvedeni byli ku světlu pravdy.

„Prohlásili jsme — praví dále — apoštolským listem, jak Vám známo, nedávno „svatý rok,“ který dle zvyku a zařízení předků v tomto vznešeném městě záhy bude slaven, dnes však, plni naděje a očekávání, tuto přesvatou slavnost slaviti, stanovíme výkon velebného rázu, od něhož, ne bez příčiny, očekáváme, dokud všichni srdcem jednomyslně uposlechneme, trvalé ovoce nejprve pro křesťanstvo, a pak i pro veškeru lidskou společnost.

Již vícekrát snažili jsme se osvědčený způsob Bohopocty, jenž v kultu přesvatého Srdce Ježíšova spočívá, svědomitě zachovati a vždy více do světla postaviti dle příkladu našich před-

chůdců Innocence XII., Benedikta XIII., Klementa XIII., Pia VI., Pia VII., Pia IX., a zejména jsme tak učinili dekretem ze dne 27. června 1889, jímž jsme slavnost, pod tímto titulem konanou, povýšili na slavnost první třídy. Nyní nám tane na mysli oslava ještě více do očí bijící, která má doplniti a vyzdobiti veškeru poctu, která se prokazuje přesvatému Srdci, a chováme důvěru, že Spasiteli Ježíši Kristu bude mila. O čem mluvíme, není poprvé na přetřesu. Již před 25 lety, když nastávala druhá stoletá slavnost Božského rozkazu blahosl. Markétě Marii Alacoque, rozšířiti úctu Božského Srdce, docházely Pia IX. prosby nejen od soukromníků, nýbrž od biskupů ze všech stran, aby zasvětil veškeru společnost převznešenému Srdci Ježíšovu. Uzavřeno bylo, věc odložití, aby lépe vyžrála; jednotlivým společností, které za to žádaly, dovoleno, mezi tím se zasvětití, a zásvětní modlitba byla předeepsána. Poněvadž nové důvody přistoupily, máme za to, že jest čas, věc vykonati.

Tento všeobecný a nejvyšší hold a poddanost přísluší Ježíši Kristu úplně. Jeho vláda vztahuje se nejen na katolické národy, anebo jen na ony, které po platném křtu svatém právem k církvi patří, byť je bludy přivedly na scestí anebo rozkol od těla oddělil, nýbrž vztahuje se i na ty, kdož jsou bez víry křesťanské, takže zcela dle pravdy veškero pokolení lidské jest v moci Ježíše Krista. Neboť ten, jenž jednorozeným Otce jest a s ním tutéž podstatu má, „odlesk Jeho slávy a obraz podstaty jeho“ *) musí vše s Otcem společné míti a proto i vládu nad všemi věcmi. Proto mluví Syn Boží sám o sobě u proroka: „Já pak ustanoven jsem králem na Sioně, Jeho svaté hoře: řekl ke mně: Syn můj jsi ty, já dnes zplodil jsem tebe. Požádej ode mne, a dám tobě národy v dědictví tvé a ve vladařství tvé končiny země.“ **) Tím prohlašuje, že od Boha přijal moc jak nad církví, která se horou Sionem rozumí, tak nad celým okrškem zemským, až kam jeho hranice sahají. Na jakém základě tato nejvyšší moc spočívá, učí s dostatek slova: „Syn můj jsi Ty.“ Nebo právě proto, že synem krále jest, jest dědic veškeré moci; proto praví: „Dám Tobě národy v dědictví.“ Podobně praví sv. apoštol Pavel: „Ježž učinil dědicem všeho.“ Tomu, jemuž moc na nebi a na zemi dána jest, musí nebe i země poddána býti. On vykonával skutečně toto Jemu vlastní právo, když apoštolům poručil, Jeho učení šířiti, lidi spasným obmytím v tělo církve shromážditi, konečně zákony dávati, které nikdo nesmí odmítnouti bez nebezpečí ztráty věčného blaha.

*) Žid. 1, 3. **) Žid. II. v. 6.—8.

Leč to není ještě vše. Kristus vládne netoliko mocí přirozeného práva jako jednorozený Syn Boží, nýbrž i mocí práva dobytého. Neboť on nás z „moci temnosti*) vysvobodil a dal sebe samého na vykoupení za všechny“.**) Jsou tedy „lid Jeho dobytý“***) nejen katolíci a všichni, kteří křest platně přijali, nýbrž všichni lidé a každý jednatel. Proto dobře napsal sv. Augustin: „Tážete se, co vydobyl? Vizte, co dal, a poznáte, co vydobyl. Krev Kristova jest peníz výkupný. Jakou má cenu? Zda ne celého světa, zda ne všech národů? Za všechny dal všechno“.†)

Proč však i sami nevěřící pod mocí a vládou Ježíše Krista stojí, toho udává důvod a příčinu sv. Tomáš. Když se byl totiž tázal o moci jeho soudcovské, zda se na všechny lidi vztahuje, a vyřkl: „Soudcovská moc vyplývá z královské,“ dovodí z toho závěr: „Moci Kristově jest všechno podrobno, byť nebylo mu ještě podrobno u vykonávání této moci.“ (3. 59. a 4.) Tato moc a vláda Kristova nad lidmi vykonává se pravdou, spravedlností, zvláště však láskou.

Sám však dokládá, že k tomuto dvojímu důvodu jeho moci a vlády s naší strany i dobrovolné odevzdání se jemu přidružení se má. Ježíš Kristus, Bůh a Vykupitel v jedné osobě, jest však úplným držením všech věcí přebohatý, my ale tak chudí a potřební, že nemáme ničeho svého, bychom jemu darovati mohli. A přece ve své největší dobrotě a lásce neodmítá toho, abychom jemu to, což jeho jest, tak dali a věnovali, jakoby to naším majetkem bylo; ba, on netoliko že toho neodmítá, on toho žádá: „Synu můj, dej mi srdce své.“

My můžeme mu tudíž dáti svoji vůli, svoji lásku. Neboť když se jemu zasvěcujeme, nejen že uznáváme a rádi a zřejmě přijímáme jeho vládu, ale i skutkem dokazujeme, že kdyby to, co darujeme, naším bylo, s největší ochotností bychom dali, a že jej prosíme, aby tím, což jeho jest, nepohrdl, nýbrž milostivě přijal.

To jest význam věci, o níž mluvíme, to jest smysl Našich slov. Protože pak v nejsvětějším srdci máme obraz a podobenství neskonale lásky Ježíše Krista, která nás k vzájemné lásce povzbuzuje, jest to zajisté zcela přiměřeno, jestliže se srdci Jeho zasvětíme; vždyť tím není nic jiného řečeno, než zasvětit se Ježíši Kristu samému, neboť kolik úcty, cti a pobožnosti prokážeme Božskému Srdci, tolik ji vlastně obětujeme Kristu samému.

Proto tedy vyzýváme a povzbuzujeme k dobrovolnému vy-

*) Kol. 1. 13. **) I. Tim. 2, 6. ***) I. Petr. 2, 9. †) Tract. 120.

konání této pobožnosti všechny, kteří Božské Srdce znají a milují, a přejeme si snažně, aby se tak stalo v jediný den, aby tak zasvěcení mnoha tisíců duší současně k nebes výšinám se vzneslo.

Máme snad opomenouti veliký počet těch, jimž světlo pravdy křesťanské dosud nezasvitlo? Zastupujeme přece osobu toho, který přišel, aby spasil, co zahynulo, který krev svou vylil za spásu celého pokolení lidského. Jako tedy snažíme se ony, kteří ve stínu smrti sedí, ustavičným vysíláním věrozvěstů Kristových do všech zemí, k pravému životu probuditi, tak doporučujeme plni soustrasti zvláště a zasvěcujeme se, pokud na Nás jest, nejvyššímu Srdci Páně.

Tímto způsobem zasvěcení toto, jež všem radíme, všem také prospěje. Ti pak, kteří znají již pravdu a lásku Kristovu, pocítí vzrůst této víry a lásky; ti pak, kteří Krista sice poznali, ale přikázání jeho zanedbávají, budou míti příležitost, plamen lásky z Božského Srdce opět oživiti; pro ty pak konečně — nejvyšší nešťastné — jimiž slepá pověra vládne, chceme všichni společně nebeskou pomoc vyprositi, aby je Ježíš Kristus, jakož mu již poddáni jsou, „podle moci také se mu podrobili u vykonání této moci“, a sice nejen v budoucím životě, kdy na všech vůli Svou vyplní, buď že je oblaží aneb potrestá (sv. Tomáš), nýbrž i v tomto časném životě sobě je podrobil, udílením víry a posvěcení, aby těmito ctnostmi Boha náležitě ctili a věčné blaženosti v nebesích dosáhli.

Toto zasvěcení vzbuzuje také naději na lepší poměry států, neboť může zasvěcení to znovuzřídití nebo upevniti svazky, jež ústrojí státní od přirozenosti s Bohem spojují. V těchto posledních dobách zvláště o to se usilovalo, aby mezi církví a státem zřídila se jakási hradba. Ve zřízení a vedení států neuznává se autorita církevního a Božského práva, s tím úmyslem, aby od lidského spolužití každý vliv náboženství byl odstraněn, což však k tomu směřuje, aby víra Kristova byla zničena a Bůh sám, kdyby možno bylo, ze země byl vyloučen.

Což divu, že při tomto zločinném úsilí veliký díl lidstva zabředl do takových zmatků a pochybností, že nikdo více jistým a bezpečným se necítí? Bude-li náboženství odstraněno, sřítí se nutně i nejjistější základy veřejného blaha. Bůh však, aby věrolomné spravedlivě potrestal, zůstává je žádostivostí jejich, aby svým vášním hověli a nadbytkem této svobody sami zahynuli.

Proto také, aby veliký počet zla, jež Nás dávno již souží a Nás skličuje, byl udolán, třeba, abychom pomoc Jediného hledali, jehož mocí může býti odstraněno. Kdo by to byl, není-li to Ježíš Kristus, jednorozený Syn Boží? Neboť není jiného jména

pod nebem daného lidem, v němž by spasení býti mohli.*) K Němu musíme se tedy utéci, neboť On jest „cesta, pravda a život.“ Lidstvo zašlo na scestí: musíme tedy navrátiti se na cestu pravou; duch byl zatemněn, proto třeba temnotu světlem pravdy zahnat; smrt nastoupila vládu: proto třeba chopiti se znovu života. Pak teprve bude možno zahojiti mnohé rány, pak teprve každé právo bude míti naději na uznání, dobro míru se vrátí a zbraně z rukou vypadnou, až všichni panství Kristovo přijmou a každý jazyk vyzná, „že Pán Ježíš Kristus jest ve slávě Boha Otce.“**)

Když církev v časech po svém založení pode jhem caesarů úpěla, zjevil se mladistvému císaři kříž na výsosti jako předzvěst a záruka brzkého vítězství. Dnes jeví se zrakům našim jiné štěstí ohlašující božské znamení: jest to nejsvětější srdce Ježíšovo, nad nímž ční kříž, jež mezi plameny v nejjasnějším lesku září. Na toto znamení musíme upjati své naděje, od Něho třeba lidstvu vyprositi a očekávati jistou spásu.

Konečně nechceme zamlčeti, že Nás k tomuto nařízení ještě jiný soukromý, ale dosti spravedlivý a důležitý důvod pohnul, že Nás totiž Bůh, původce všeho dobra, před nedlouhou dobou z nebezpečné nemoci vysvobodil. Chceme, aby zvýšení úcty k nejsvětějšímu Srdci Páně bylo od Nás veřejnou památkou a díkůčiněním za veliké toto dobrodiní.

Nařizujeme tedy, aby ve dnech 9., 10. a 11. příštího měsíce června v hlavním chrámě každého města a místa určité pobožnosti se konaly a v těchto dnech k ostatním modlitbám Naší autoritou schválená litanie k Nejsvětějšímu Srdci Páně byla přidána, v poslední den pak se modlila modlitba zásvětná, kterou Vám, ctihodní bratří, zároveň s tímto listem posíláme.“

*) Skut. ap. 4, 12. **) Fil. 2, 11.

LV

Alokuce ze dne 2. března 1900. — Lev XIII.
o protestantském hnutí.

Když kolegium kardinálů dne 2. března r. 1900 sv. Otcí projevovalo obvyklé blahopřání k výročí jeho korunovace, proslovil oslavenec u příležitosti té opět jednu ze svých památných alokucí.

Vstupující do nového roku Našeho pontifikátu, pravil, divíme se sami, lidsky řečeno, dlouhému věku, který jen málokomu popřán jest. Ale kdož může znáti úradky Prozřetelnosti? Než tolik víme všichni velmi dobře k všeobecné útěše, že všichni, ať mladí či staří, dlí pod perutěmi lásky Boha, jenž jest všech Otcem a vždy miluje, nechť život dává, nebo bere. Budiž tedy vždy v pokoře a oddanosti Božské zalíbení velebeno, nechť jest jakékoli. Naše pak povinnost jest, nešetřiti Našich posledních sil, nýbrž jich všech a s radostí, jak činiti se snažíme, ve službách církve upotřebiti.

Břímě vysokého úřadu stává se ovšem bedrám starcovým těžším, avšak v tom ohledě má církev s hůry zaslíbení, kteréž ji vůči každé mdlobě chrání.

Což na tom záleží, je-li svěřeno kormidlo symbolické loďky slabým rukám, když přece víme, že božský kormidelník neviditelně na palubě sedí, bdí a řídí? Pochválena budiž síla jeho ramene a mnohost jeho slitování.

Jubilejní rok, pane kardinále, přinese zajisté své ovoce, jak svaté kolegium doufá a sobě přeje. Přinese je beze vší pochybnosti, poněvadž při díle záchrany duší péče církve vždy mocnými vlivy milosti provázena jest. Již jeví se k velkým basilikám viditelné a značné hnutí náboženského smýšlení.

Se zbožností domácích v důstojný soulad se pojí ona těch, kteříž z dálky přišli, a ty i ony přijímá město Petrovo bez rozdílu jako své děti a napomáhá jim se shovívavou láskou, aby v duchu se obnovili, to jest, aby lepšími, počestnějšími, laskavějšími, spravedlnějšími, rozhodnějšími se stali a těžké boje mravního živobytí pevně v ctnostech obstáli. Tomu se chce, k tomu se směřuje pomocí zvláštních obřadů v tomto svatém roce. Pakli kdo z tohoto tradičního obyčeje příčinu si bere k utrhačnosti a snižování, kéž Bůh mu odpustí; na hmotu upřené tělesné oko nezří leč hmotu. Ale uváží-li se jen poněkud, že na světě jistý řád statků vyniká a první zaujímá místo, které výše stojí než všechen hmotný zisk, kteráž duše poctivá nevzdala by čest úmyslu sv. Stolic, ona skrže mimořádná uspořádání jako hlasatelka a služebnice duchovního vystupuje. A křesťanský Řím nepodobá sobě samu nikdy tak, jako uprostřed těchto drahocenných a líbezných slavností víry. Tyť jsou jeho pravé památky, jeho skutečné slavnosti, poněvadž dobrovolně z jeho nejvniternější podstaty vzkvétají a spojeny jsou s jeho vznešeným určením, které ni žádná tvorská moc změnit nemůže. Profanní projevy, svatokrádežné výstupy mohou sice, připustí-li to nebe, na půdě Říma se díti, ale římskými nejsou“

Vzmáhání se *protikatolických sekt* v Itálii a zejména v Římě a jich výbojnost proti katolicismu přiměly svatého Otce, že dne 19. srpna zaslal kardinálu vikáři *Fetru Respighiovi* o věci té pozoruhodný list tohoto znění:

„Již na počátku svého pontifikátu byli jsme nuceni poukázati na jednu ze škod nejžalostnějších, kterou změněný řád věcí přinesl do tohoto hlavního města katolického světa, na účinný proselytismus kacířství a následující z toho nebezpečí, jemuž jest vystavena víra našeho lidu. A s tímto úmyslem obracejíce se k Svému kardinálu vikáři, přišli jsme opětovně, udělujíce věřícím napomenutí, rady a odvrácení, dávajíce je v ochranu proti mnohým pokušením, poněvadž sekty každého druhu, vzniklé v cizích končinách, přicházely sem, zde za ochrany veřejných zákonů roztrušujíce mezi dušemi věřícími jed popírání a bludu.

Avšak zatím co na jedné straně se radujeme, poznávajíce, že Naše slovo, posilované péčemi neustálými, nebylo zbaveno dobrých výsledků, s jiné strany jsme nuceni vyznati, že tvrdost nepřátel katolické víry, zvýšená podporami mocnými, které jí přicházejí z ciziny, místo aby se zmenšovala, vzrostla, zvláště v těchto posledních letech. Proto jest velmi potřebno, pane kardinále, vrátiti se k tomuto žalostnému a důležitému zjevu, který jest spojen tak intimně s právy a povinnostmi Na-

šeho apoštolského úřadu a s láskou něžnou a otcovskou, kterou přinášíme Svému obyvatelstvu v Římě.

Jest nyní známa každému zřejmá skutečnost, že *plán, počatý sektami bludařskými*, rozmanitý vývoj protestantismu, *jest zaští-piti prapor nesvornosti a vzpoury náboženské na poloostrově*, a hlavně v tomto vznešeném městě, *ve kterém Bůh sám podivuhodným určením událostí založil střed této vydatné a velebné jednoty*, která byla předmětem prosby, vyšlé od našeho božského Spasitele k jeho nebeskému Otci a *kterou papežové zachovávali důrazně za cenu svého života a přes překážky lidí a nepřízně času*.

Když byly zrušily starodávne a ctihodné názory, které činily část svaté víry založené na zjevení, když byly vnesly do duší svých stoupenců chladného ducha pochybovačnosti, rozštěpení a nedůvěry — ohromná to zhouba, které my želíme a litujeme z upřímného srdce, varující všechny tvory i dítky téhož Otce a vykoupené touž krví, i sekty výšeřečené byly uvedeny na této vznešené vinici Páně za účelem, aby pokračovaly ve svém díle podvrtném a zkázonosném. Nemohouce prorazit silou pravdy, nabyly úspěchu ničíce nebo aspoň potlačující v duších víru katolickou následkem mládí útlého, bez obrany jsoucího, nedostatečné vzdělanosti, tíhy chudoby, prostomyslnosti mnohých, přístupné lichocením, vášním a svodům.

Naproti této skutečnosti My cítíme především potřebu prohlásiti veřejně, jak jsme učinili již jindy, když se stal žalostným stav v hlavě církve katolické, *nuceni jsouce pozorovati svobodné a pokračující šíření haerese v tomto městě*, v němž má se stkvíti v celém světě světlo pravdy a příkladu, a které *by mělo býti úplně respektovaným sídlem náměstka Kristova. Jakoby nedostačoval porušovati mysl a srdce lidu proud nezdravých nauk a zkázy*, která vniká denně a beztretně knihami, kathedrami, divadly, novinami, měla připojiti se ke všem těm příčinám zhouby zkázonosná práce lidí bludařů, kteří v zápase vzájemném shledávají se pouze v souhlasném snižování nejvyšší Stolicе papežské, duchovenstva katolického a řádů našeho sv. náboženství, jichž význačnosti a ještě méně vznešené krásy nechápou. Poněvadž pak i věřící, kteří ze všech končin, také nejvzdálenějších přicházejí do Říma na pouť, aby hledali posily své zbožnosti a své víry, musí býti hluboce zarmoucení, vidouce přepadenu tuto půdu, skropenou krví mučeníků, sektami každého druhu, zamýšlejícími jediné vytrhnouti z duše lidu ono náboženství, které bylo dokonce prohlášeno za náboženství státní a které činí zvláštní předmět jeho lásky a kultu.

Pochopíte snadno, pane kardinále, jak takový stav věcí jest žalostným Našemu srdci a jak živou jest Naše touha, viděti příhodné prostředky, které by mohly čeliti úplně tomuto zlu neb aspoň zmírniti jeho tíhu a ostrost. A proto bychom dali rádi základ závažného skutku, k němuž jsme sami dali podnět a příčinu, který by byl k ochraně víry, a více ještě dostatečné výsledky, které jste počal k udržení bezprostřednímu horlivosti neunavné a působivé.

Chceme, pane kardinále, poukazující na vaši zprávu a pečlivou práci, aby tato práce spásonosná, tak přizpůsobilá dnešní potřebě, se udržela, sílila a rozšiřovala, až se utvoří obrana působivá a statečná proti oznámenému nebezpečí. K tomu má přijíti mocná a stálá podpora, v přední řadě *farní duchovenstvo v Římě*, onen pracovitý klerus, horlivý a skromný, jemuž přísluší hlavně péče a odpovědnost za spásu duší; k té musí dále připojiti život, sílu a rozšíření *laikové katolíci tohoto města*, kteří jsou vždy ochotni přinést svoji pomoc rozumnou a drahou, kde toho vyžaduje zájem víry a mravní i hmotné dobro bližního.

Všem pak nechť je starostí, posilniti povahu katolického lidu vněcováním šlechetných a svatých předsevzetí a předejitím neprozřetelným ve stejném čase, poněvadž se záminkou neškodných zjevů spoluzití mládeže, vychovatelů dívek, škol cizích jazyků, zvýšení vzdělanosti, podpory rodin chudých se tají pravý úmysl vnést v duše a srdce největší zkázy bludu. Že všichni věřící jsou proniknuti touto pravdou, že *žádná moc není silnější a dražší nad poklad oné víry*, kterou jejich otcové se stali nezlomnými nejen v nedostatku a bídě, nýbrž také v pronásledování násilném i samotné smrti. A takové smýšlení statečné nemůže býti než přirozeným a hlubokým v duši našeho obyvatelstva, které dobře ví, že církev katolická má známky božské, které ji rozlišují jako jediné pravou, jedinou, která přijala zaslíbení života věčného; neboť přinesla každé doby nesčetná dobrodiní Římu, Italii a světu, zkrotila barbarství spravedlností zákonů a mírností jednání, rozšiřujíc, jak dobře praví sv. Lev Veliký, panství míru křesťanského nemálo tu i tam v územích orly římskými, zachovávajíc vědy, knihovny, vzdělanost i pomníky, podněcujíc každým řádem vědy i umění, přicházejíc ku pomoci slabým, chudým, obtíženým šlechetnými skutky a vznešenou obětí i herorismem.

Máme proto důvěru, že nikdo z Římanů, kteří jsou většími výsadami obdařenými syny církve katolické, nebude chtít nikdy z jakéhokoli lidského zájmu oddělit se od této matky nejněžnější,

která, zrodívši jej v milosti, nikdy neustala zasypávati ho svými účinnými péčemi; jsme i jinak přesvědčeni, že ani vznešení katolíci, kteří založili a podporovali dílo zmíněné ochrany víry, nedají si klidu a odpočinku, dokud bude v nebezpečí věčná spása třeba jediné duše, ukazující skutkem, byť i nepřátelé víry mocnější byli bohatstvím, že je přemohou náplní lásky “

LVI.

Encyklika „*Tametsi futura*“ ze dne 1. listopadu 1900 o Ježíši Kristu Spasiteli.

V měsíci listopadu 1900 vyšla z péra sv. Otce opět encyklika a sice tentokráte o *Ježíši Kristu Spasiteli*. Jest téměř úplně náboženského obsahu, ač přichází také církevně-politický moment k platnosti. Svatý Otec pohlížeje do budoucna nemůže sice ubrániti se obav, poněvadž v soukromém i veřejném životě mnoho trhlín se jeví, ale přece zdá se mu, že odcházející století nám z milosti Boží něco naděje a upokojení přineslo. Nikdo nesmí popříti, že obnovení tužeb po statečích duševních, oživení víry a zbožnosti nemá významu pro všeobecné blaho. A právě poslední dobou ukazuje se u mnohých, že tyto ctnosti u nich zmohutněly. Ačkoli svět lákal svými vnadidly a zbožnosti tolik překážek kladl, přece valily se mocné proudy k hrobům apoštolů. V celém lidstvu objevila se zbožnost k Spasiteli. A co jest světu dnes nutnější, než aby opět oživen byl základ křesťanských ctností ve všech státech? V tom jest hlavní zlo, že tak mnozí uzavírají svůj sluch všemu napomínání k této obnově.

Od Boha Kristem vše obnoveno. „Jakmile Kristus dlužní úpis, který proti nám svědčil, roztrhl a na kříž přibil, ustoupil hněv nebes, pouta otroctví ke hříchu byla zlomena, láska Boží znovu vydobyta, milost vrácena, brána nebes otevřena a právo k příchodu k ní i prostředků k dosažení bylo všem poskytnuto. Tu opět člověk po dlouhém spánku procitl a poznal dlouho hledané světlo pravdy a vycítil, že jest k vyšším věcem stvořen, než jsou pomíjející a marnivé věci na zemi, po kterých dříve tak toužil, a že jest cílem pozemského života, že z Boha jsme a k Bohu se vrátíme. Na tomto základě obživla důstojnost člověka, srdce lidská byla nadchnuta k lásce ku všem. Právo a povinnost staly

se dokonalými, byly znova obnoveny a povstaly ctnosti, o kterých staří pohané ani nesnili. Myšlenky, skutky a mravy braly se jiným směrem, a když poznání Spasitele se rozšířilo a proniklo státní ústrojí a starou nevědomost a neřesti potlačilo, tu nastal obrat, z kterého křesťanská vzdělanost národů povstala a celá tvářnost země se zušlechtila. Uvážíme-li všechno to, radujeme se a cítíme v sobě povinnost vděčnosti k Bohu. Uplynulo ovšem mnoho času od prvních dob křesťanství, to však nevádí, síla vykoupení jest věčná a věčně nesmrtelné jsou jeho skutky. Dle úrady Boží spočívá v Ježíši Kristu spása jednotlivců a celku. Kteří ho opouštějí, sami do zkázy se vrhají a přispívají k tomu, že lidská společnost stává se nešťastnou. Jakmile se pravda zamítá, šíří se tma a myslí lidské zabírají se zcela zvrácenými bludy. Jakou naději na spásu mají ti, kteří opouštějí zdroj života? „Kristus jediný jest cesta, pravda a život,“ *) tak že tomu, kdo jím opovrhne, tyto tři zásady spásy se ztrácejí.“

Cílem člověka jest Bůh a Kristus jest ovšem cestou k Bohu, k němuž nikterak nemůžeme se dostat, leč za rádcovství a vůdcovství Kristova. Jest nezbytno, jeviti se účelivým ku příkázáním Ježíše Krista.

Různé tropy ženou člověka tam i onam, léčky věcí zevnějších nabádají člověka, aby následoval, co se mu líbí, ne, co Kristem jest přikázáno. Avšak proti touze všemi silami jest odporovati vášním v poslušnosti Kristově. „Obtížno jest zapuzovati, co tak velice láká a těší: tvrdo a kruto jest opovrhovati tím, co se považuje za dobro tělesné i štěstí, pro vůli a vládu Krista Pána: avšak vůbec křesťanu jest třeba býti trpělivým a statečným ve snášení, chce-li křesťansky trávit to, co dáno jest životu. Zdali jsme zapomněli, či těla a či hlavy jsme údové? S předsevzatou sobě radostí snesl kříž, kdo nám předepsal, abychom sebe sami zapírali. Od toho však smýšlení ducha, jak jsme řekli, závisí sama důstojnost lidské přirozenosti. Co zajisté moudrost starých lépe viděla, poroučeli sobě a působili, aby nižší část ducha poslouchala vyšší, není nikterak ponížením zlomené vůle, nýbrž spíše jakási vznešená ctnost, shodující se podivuhodně s rozumem, zvláště člověka důstojná. — Ostatně mnoho snáseti a trpěti jest povolání lidské. Života bolesti prostého a vší blaženosti naplněného člověk si nemůže vytvořiti více nežli ničiti úradky svého božského zakladatele, který chtěl, aby následky staré viny trvaly stále. Je tedy záhodno, aby se neočekával na zemi konec bolesti, nýbrž posílil duch ke snášení bolu,

*) Jan 14, 16.

kterým se zajisté vzděláváme k jisté naději největšího dobra. Ani zajisté bohatství nebo životu jemnějšímu, ani počtám nebo moci, nýbrž trpělivosti a slzám, snaze po spravedlnosti a čistému srdci Bůh určil v nebi věčnou blaženost. Odtud snadno vysvítá, čeho se mají nadíti konečně z bludu jejich a pýchy, kdo povrhnuvše vládou Spasitelovou, v největší potupě všech věcí člověka umísťují a stanoví, že v každé příčině a ve všech věcech má vládnouti lidská přirozenost: ačkoli nemohou ani dojítí toho království, ale ani určití, jaké jest. Království Ježíše Krista bere sílu i tvářnost od božské lásky: milovati svatě a řádně jest jeho základ a cíl. Z čehož vyplývá nezbytně zachovávatí správně povinnosti, nic jinému z práva nebrati, lidské věci považovati za nižší nežli ony nebeské, lásce k Bohu dávati přednost přede vším. Avšak tato vláda člověka buď zřejmě Krista zavrhujícího nebo se nestarajícího uznávati zcela záleží na sebelásce, jsouc prosta lásky, neznala zbožnosti. Jest dovoleno, aby vládl člověk Ježíšem Kristem: avšak tou smlouvou, kterou jedině může, aby především sloužil Bohu a od jeho zákona žádal zbožné pravidlo a kázeň života.

Zákonem však Kristovým nazýváme nejen přirozená přikázání mravní neb ta, která přijali staří z Božského původu, která ovšem Ježíš Kristus všecka provedl a k nejvyššímu stupni přivedl, poroučuje, vysvětluje a ustanovuje: nýbrž také Jeho ostatní nauku a všecky věci jím zejména ustanovené. A těch zajisté hlavou jest církev: neboť zdali ony věci se počítají jako ustanovená za vedení Kristova, které ona souhrnně neobjímá a neobsahuje? Dále chtěl služebnictvu církve přeslavně jím založené svěřiti úřad sobě svěřený otcem. Když tedy s jedné strany přenesl na ni všechny pomůcky lidské spásy, s druhé nejprísněji nařídil, aby se jí a jemu samému lidé úplně podrobili a jí pilně ve všem životě následovali jako vůdkyně: „Kdo vás slyší, mne slyší, a kdo vámi pohrdá, mnou pohrdá.“*) Pročež vůbec od církve žádánu mající býti zákon jest: proto cestou člověka jest Kristus, cestou je též církev, onen sám sebou a přirozeností svou, tato svěřeným úřadem a přijetím moci. Proto kdokoli by chtěli dojítí spásy vzdálení církve, klamou se bludnou cestou a nadarmo spěchají.

A ta jest příčina lidí soukromých jako skoro říší: tato vede nezbytně sama k výsledkům záhubným, zabočí-li se s cesty. Stvořitel a Vykupitel lidské přirozenosti, Syn Boží, králem a Pánem jest všehomíra, má nejvyšší moc nad lidmi jak jednotlivými,

*) Luk. X, 16.

tak sdruženými. „Dal mu moc a čest a království: a všichni národové, kmeny a jazyky jemu budou sloužiti.“*) „Já však jsem ustanoven králem od něho Dám tobě národy jako dědictví tvé a v majetek tvůj konec země.“**) Má tedy ve spolužití lidském a společnosti platnost míti zákon Kristův, tak aby byl vůdcem a učitelem nejen soukromého, nýbrž i veřejného života. Poněvadž tak jest zařízeno a ustanoveno božsky, nemůže nikdo ani beztretně odporovati, pročez špatně se poslouží říši, kdekoliv zařízení křesťanská nemají místa takového, jaké míti mají. Po odklizení Ježíše ničí se lidský rozum, byv zbaven největší ochrany a světla: tehdy snadno se zatemňuje vědomí v příčině, kteráž příčina za vedení Boha zplodila všeobecnou společnost, která v tom hlavně záleží, aby připojením spojené pomocnice civilní došli občané přirozeného dobra, nýbrž dále hlavně toho, co nad přírodu jest, shodného s nejdokonalejším a ustavičným dobrem. Se zaměstnanými myslmi rozporem věcí postupují cestou neschůdnou, jak kteří poslouchají, tak vládou: není totiž, čeho by bezpečně následovali a v čem by stáli.

Jak nešťastno a nebezpečno jest odbočiti od cesty, tak nepochopitelněji opustiti pravdu. První však a absolutní a podstatná *pravda* jest Kristus jako slovo Boží, též podstaty a spolu věčně s Otcem, jedině sám i Otec. „Já jsem cesta a pravda.“ Pročez hledá-li se pravda, nechť se poslouchá především Ježíše Krista a v Jeho učitelství nechť bezpečně odpočívá lidský rozum, poněvadž slovem Kristovým mluví sama pravda. Jsou nesčetná pokolení, v nichž schopnost lidských vloh jako na nejúrodnějším a to vlastním poli krácejíc a pozorujíc volně by vycházela, a to nejen za svolení, nýbrž dokonce na žádost přirozenosti. Toto bezpráví jest proti přirozenosti, že nechce býti mysl obmezována hranicemi svými a že po zavržení povinné skromnosti se opovrhne autoritou Krista učícího. Ono učení, na němž závisí spása nás všech, v pravdě od Boha jest a z věcí nejbožštějších; ani moudrost jakéhokoli člověka ho nevytvořila, nýbrž Syn Boží od samého Otce svého celé čerpal a přijal i nařídil: „Slova, která jsi mně dal, dal jsem jim.“***) Proto více věcí nezbytně obsahuje, ne které odporují rozumu, to se nemůže nižádným způsobem státi, avšak jichž výsost nemůže myšlenkou dostoupiti, ne více než pochopiti Boha, jakým jest. Avšak jestliže tak mnoho věcí jest tajných a přírodou samou vytvořených, kterých nemůže vysvětliti lidská schopnost, o nichž však nikdo rozumný neodvážil se pochybovati, budou užívati svobody nesprávně, kdo ne-

*) Dan. VII, 14. — **) Ps. II. — ***) Jan XIII., 8.

snášejí toho, co jest daleko nad veškeru přírodu, čeho pochopiti nelze, jaké jest. Nechtíti dogmat zavádí, nechtíti žádného křesťanského náboženství. Dále uvažující mysl pokorně a povinně *ke poslušnosti Kristově* tíhne, aby jeho pokynem a vládou jata držána byla: „V zajetí uvádějící veškeren rozum k poslušnosti Kristově.“*) Také zajisté poslušnost jest, které chce Kristus, aby mu byla udělována; a právem chce, neboť jest Bůh, protože jako jeden má nejvyšší vládu vůle v člověku, tak také rozumu. Slouže však rozumem Kristu, nikterak nejedná člověk otrocky, nýbrž nejvíce souhlasně jak s rozumem, tak s rodnou svojí významností. Neboť vůlí svoluje k vládě ne leckterého člověka, nýbrž původce svého a knížete všech lidí, Boha, kterému jest podroben zákonem přirozeným: a netrpí, aby byl obmezován smýšlením lidského ducha, nýbrž věčnou a nezměnitelnou pravdou. Tak i přirozeného dobra mysli a svobody zároveň dosahuje. Pravda zajisté, která pochází od učitelského úřadu Kristova, na jevo dává, jaká jest v sobě a jakého významu: kterýmžto poznáním člověk obrněn, jestliže člověk uposlechně pravdy, nepodrobí se věcem, nýbrž věci jemu, a ne rozum vášni, nýbrž vašeň rozumu: a odvrhne nejhorší otroctví hříchu a omylu, nabude nejlepší svobody: „Poznáte pravdu, a pravda osvobodí vás.“**) Je tedy zjevno, že ti, jichž mysl se přičí vládě Kristově, tvrdošijnou vůlí proti Bohu spěchají. Vymanivše se však z moci Boží, nebudou proto volnějsími, upadnou v nějakou moc lidskou; vyvolí si zajisté, jak se stává, aby ho poslouchali, kterého by následovali jako učitele. Kromě toho nutí svého ducha vyobcovaného z účasti Božských věcí do nižšího oboru vědy, a také k tomu, co rozumem, postupují méně schopni ku pokroku. Neboť v přirozenosti věcí jest nemálo bodů, k jichž pochopení a vysvětlení božské učení nemálo přispívá. A ne zřídka trestá Bůh takovou pýchu, že takoví lidé nenaleznou pravdy, aby právě v tom nenalezli trest, v čem hřeší. Z obou příčin se může viděti, jak velice mnoho velenadáných a veleznalých učenců při zkoumání přírody nesrovnalosti tvoří, které jsou horší nežli nejhorší omyl.

Tak tedy jest jisto, že v křesťanském životě zcela úplně musí býti ponechána Božské autoritě. Jestliže při podrobení rozumu autoritě ona rozumná pýcha, která tak mocně v nás působí, cítí se odvrácena a porušena, jest to o důkaz více, že křesťan potřebuje nejen velikého opanování vůle, nýbrž rovněž takového pěstění rozumu. To nechť oni pováží, kdož v křesťanském nábo-

*) II. Kor. X. 5.

**) Jan VIII., 32.

ženství pravidlo myšlení a jednání postavují a ku platnosti přivést se snaží, jejichž předpisy co nejvíce jsou roztažitelný a vůči lidské přirozenosti shovívavé a od nás žádné neb malé námahy žádají. Tito lidé neznají dostatečně podstaty křesťanské víry a její zřízení; neznamenaají, že nám všude kříž před oči vstupuje jako předobraz života a vždy trvající prapor pro všechny, kdož Krista nejen dle jména, nýbrž skutečně a v pravdě následovati chtějí.

Podstatný život přichází pouze od Boha.

Ode vši věčnosti však a dle své přirozenosti jest Kristus „životem“, jako jest pravdou, poněvadž jest Bůh od Boha. Původcem, otcem a živitelem víry jest Ježíš Kristus sám, jenž v nás mravní život udržuje a zachovává, a to výborně prostřednictvím církve. Tvůrčí a udržující síla ctnosti působící ničí se, odděluje-li se mravnost od božské víry, a ti, kdož pouhý rozum chtěli učiniti učitelem mravnosti, olupují člověka o jeho nejvyšší důstojnost a vyvrhují jej k jeho největší záhubě z života nadpřirozeného do pouze přirozeného

Máme mnoho důkazů na zřeteli, jaké ceny jest mravnost bez víry a jaké nese ovoce. Kterak si vysvětlíme, že přese všechny snahy povznést blahobyť, státy neustále hynou? Namítá se, že občanská společnost prospívá a cíle svého vlastním úsilím dosáhne. Proto se všechno spravuje a ovládá po světsku, takže ve státním zřízení všechny stopy křesťanského náboženství jsou zničeny. Jestliže nestává Božské zásady rozdílu zlého a dobrého, tu nutně pohřešují zákony vši váhy a spravedlnost hyne, všechny svazky společnosti se trhají. Jestliže se ničí naděje na nesmrtelnost, tu roste touha a hlad po věcech vezdejších, a každý hledí jich tolik urvati jak může. Z toho roste nenávisť, zášť, podvrtné zločiny, revoluce. Z venku není klidu, uvnitř žádné jistoty, celá veřejnost jest nespravedlivostí poskvřněna. Při tomto zápasu náruživostí nutno jest se obávati rozkladu, aneb hledati spasných prostředků. Zlosyny nutno držeti na uzdě, na lid musí se působiti mravným zákonodárstvím, všechny lidi od nepravostí odrážeti jest zapotřebí. Z vyššího stanoviska musí náprava národů býti započata, vyšší moc než lidská musí zde na pomoc přispěti, která každého volá k svědomitému plnění povinností, a to jest táž moc, která již jednou svět spasila. Pryč se všemi překážkami, ať ve státech obživne a sesílí duch Kristův, a stát bude uzdraven. Zápas nižších proti vyšším ustane a společná práva obou stran budou uznána. Jestliže boháči poslouchati budou Krista, pak budou konati své povinnosti jako chudšasové; oni poznají, že, chtějí-li se spasiti, nutně musí konati vůči jiným

skutky lásky, spravedlnosti a sobě uloží střídmost. Kde křesťanský zákon vše urovnává a kde jeho působnosti nestaví se odpor, zachová se samo sebou od Boha ustanovený pořádek, a z toho vykvete všeobecný blahobyť. Všeobecné blaho žádá proto, aby všichni vrátili se k tomu, od něhož se nikdy neměli odloučiti, který jest cesta, pravda a život, nejen jednotlivci, ale celé společnosti lidské.

Kristus musí do společnosti lidské býti opět dosazen jako do svého majetku, a jeho život musí proniknouti všechny údy státu, zákony, veřejná zřízení, školy, manželské svazky, rodiny, domy boháčů a dílny chudých. Nezapomínejme, že od toho závisí všechna civilisace, která ne tak na statcích pozemských spočívá, jako spíše na ctnostech a křesťanských mravech.

Největší část lidí jest Kristu odcizena, ne tak ze zlomyslnosti, ale spíše z nevědomosti. Dnes mnozí studují svět a jeho dílny, ale Krista nestudují. Odklidme nejdříve tuto nevědomost s poznáním pravdy, aby Kristus jako cizinec nebyl odstrkován. Zapřísaháme všechny křesťany celého světa, aby hleděli Krista blíže poznati. Kdo tak učiní, jistě pozná, že není nic spasitelnějšího než jeho zákony, nic více nadpřirozenějšího a božského než jeho učení. K tomu přispěje naše autorita, ctihodní bratří, a horlivé působení duchovenstva.

Mějtež za svou hlavní povinnost lidu vštěpovati dokonalý obraz a pojem Ježíše Krista, jeho lásku, dobrodiní a přikázání slovem i písmem dětem ve školách obecných a vyšších, lidu pak ve schůzích všudy a vždy, jakmile se příležitost naskytne. Lid slyší do syta o tak zvaných právech lidských, ať slyší také o právech Božích. Dobrou příležitost skýtá nyní nově probuzená horlivost mnohých k Ježíši Kristu, kterou doufáme jakožto předzvěst lepších časů blížícímu se novému století předati. Poněvadž tu jde o věci, kterých doufati můžeme jen od milosti Boží, hledme spojenými modlitbami milosrdenství Boží pohnouti, aby Bůh nedal zahynouti těm, které vlastní drahou krví vykoupil. Nechť přelaskavě shlíží na nás, kteří mnoho hřešíme, ale také mnoho trpíme, nechť láskou pojme všechny národy, nechť pamatuje slov: „Až budu povýšen, pak všechny přitáhnu k sobě.“ *)

*) Jan XII., 32.

LVII.

Závěrek.

„L'exemple d'un grand homme, c'est le flambeaux sacrifié, que le ciel bienfaisant en cette nuit profonde allume quelquefois pour le bonheur du monde“ — (Příklad velikého muže jest posvátná pochodeň, kterouž dobrotivé nebe v této hluboké noci občas rozžehuje k blahu lidstva) — tato slova francouzského spisovatele platí zajisté plnou měrou o Lvu XIII. Jest on v pravdě tím náměstkem Kristovým, ježž veštec Malachiáš *) označil jménem „*Lumen in coelo!*“

Jsa vetchý stařec, povolán byl na stolec sv. Petra. „Non est electio, sed divina inspiratio“ vyslovil se kardinál vkonklavi o volbě jeho. A byla to slova pravdivá: nejinak než řízením Božím postaven v čelo církve, když toho nejvíce potřebovala, muž vý-

*) Sv. *Malachias O'Morgaire*, arcibiskup armaghský, reformátor [keltické církve v Irsku, nar. 1095 v Armaghu v Irsku. Zemřel r. 1148 a již 6. července 1189 od Klementa III. kanonisován. Pod jeho jménem jest „*Prophetia de futuris Romanis Pontificibus*“ rozšířena, v níž 141 heslem papežové od r. 1143 až do domnělého konce svého označeni jsou. Toto proroctví uveřejněno poprvé od Arnolda Wiona B. M. v *Lignum vitae*, Venet. 1595. Wion neudává, jak k rukopisu přišel. Brzy vznikly pochybnosti o pravosti jeho. Sv. Bernard píše sice o prorockém daru sv. Malachiáše, ale nezmiňuje se o proroctví tomto. Podivno jest, že hesla a charakteristiky od Coelestina II. (1143) až k Sixtu V. (1585) i rodinné znaky dotyčných papežů udávají a Urbana VI. jmenují rodinným jménem Pregnani. Fr. Merestrie z Tovaryšstva Ježíšova tvrdí ve svém spise „*Réputation des prophéties fausement attribuées à St. Malachie*“ r. 1698, že jsou dílem někoho pozdějšího. Některá hesla hodí se úplně, jako na př.: *Peregrinus apostolicus* na Pia VI., *Aquila rapax* na Pia VII., jenž měl orla v znaku, a *Lumen in coelo* na Lva XIII., v jehož znaku nalézá se v modrém poli zářící hvězda. Pro příští papeže jest ještě deset hesel: *Ignis ardeus*; *Religio depopulata*; *Fides intrepida*; *Pastor angelicus*; *Pastor et nauta*; *Flos florum*; *De medietate lunae*; *De labore solis*; *Gloria olivae*; *Petrus II.* (O proroctví napsal obšírnější článek Marquis of Bute v „*Dublin Rewiev*“ r. 1885, měsíc říjen.)

znamu kardinála Pecciho. Velké skládaly se v něho naděje, on nejen že je vyplnil, on je překonal. Mystická loďka církve potřebovala kormidelníka nad jiné zručného a obezřelého, on se jím osvědčil; lidské pokolení, zmateno a na scestí svedeno falešnými proroky, potřebovalo vůdce, jenž by je na pravou cestu uvedl; on stal se jím a ukázal východiště z labyrintu běd hmotných i duchovních. Jest veliký jako kněz, učitel, filosof i státník. Jeho přčetné encykliky jsou živým pramenem moudrosti, nevyčerpatelnou studnicí rad a pravidel pro v pravdě křesťanskou životosprávu, pro jednotlivce i pro státy. Není důležité otázky v životě veřejném i soukromém, o níž by důtklivě nebyl uvažoval a o níž by nebyl dal uspokojující odpověď. Lidstvo úpí a sténá pod nesnesitelným břemenem nejrůznějších útrap a stíženo jest skvrnami všelikého druhu: on vypátral příčiny jejich a skýtá ulehčení obtíženým, léku chorým.

Občanská společnost stala se nevázanou a odbočila s cesty počestnosti a mravnosti. On dovozuje, že jsou tři hlavní příčiny toho zla: *odpor proti skromnému a pracovitému životu, bázeň před utrpením a zapominání na budoucí statky*. „Želíme toho — píše v encyklice „Laetitiae sanctae“, o růženci Marianském — jako hlavní choroby lidské společnosti, že se zanedbávají povinnosti a ctnosti, kteréž jsou perlami prostého a obyčejného stavu. Neboť odtud pochází vzdorné odpírání od přírody povinné poslušnosti dětí, které vši kázni odpor kladou, není-li spojena s požitkem a pohodlím. Z té příčiny vzdalují se dělníci svého zaměstnání, vzhlížejí nespokojení jsoouce s vlastním osudem k vyššímu a žádají v krátkozrakosti své rovnost majetku. Totéž platí o touze přemnohých, opustiti rodnou půdu a vyhledati hlomoz měst a jich lákavé požitky. Proto není rovnováhy mezi stavy státu; vše se potácí, žárlivost a závist týrá mysl, právo šlape se veřejně v prach.

Návrat k *životu křesťanskému* jest jediným lékem pro chorobu doby a lidstva. Víra a zbožnost, z nichž ostatní křesťanské ctnosti plynou, musí opět řídit životosprávu nejen jednotlivce, ale i států. „Zmizela-li bázeň Boha a úcta před Božskými zákony, upadla-li autorita panujících v opovržení, je-lidovolena a schvalována vzpoura, je-li dána vůle náruživostem davu a jest-li jedinou uzdou toliko strach před tresty, musí nezbytně nastati všeobecný rozvrat. (Sublato Dei metu legumque divinarum verecundia, despecta principum auctoritate, permissa probataque libidine, projectis ad licentiam cupiditatibus popularibus, nullo nisi poenarum freno, necessario secutura est rerum omnium commutatio et eversio „Humanum genus“.)

Lev XIII. od nejútlejšího mládí prodchnut nejvroucnější zbožností doporučuje co nejvřeleji modlitbu v každé chvíli života.

Lásku a zbožnost k velké matce Kristově v křesťanském lidu budit, naplňuje jej vždy, kdykoli k tomu příležitost se naskytne, podivuhodnou slastí. Vyrůstalof zbožné uctívání Panny Marie, kteréž s mateřským mlékem ssál, s pokračujícím věkem a zapustilo v srdci jeho vždy pevněji kořeny. Vždy jasněji tanulo mu na mysli, jak velké lásky a úcty ona jest hodna, kterou Bůh sám nejprvé miloval a kteréž sobě vážil, takže ji jedinou ze všech stvoření na vyšší stupeň pozdvihl a sobě za matku zvolil. „Přečetné a stkvělé důkazy její lásky a dobroty vůči Nám“ — píše do slova — „na něž s největší vděčností a nikoli bez slz sobě vzpomínáme, živily v Nás úctu tu a mocněji ji rozněcovaly. V přemnohých, různých a hrozných událostech doby utekli jsme se vždy k ní a vždy jsme upřené a prosebné zraky na ni obraceli; každou naději a každý strach, každou radost a každou hořkost v její klín kladouce, vždy vytrvale o to jsme měli péči, abychom ji prosili, by Nám vždy láskyplně jako matka po boku stála, a abychom toho znamenitého blaha dosáhli, byli s to, jí navzájem Naši nejoddanější synovskou lásku dokázati. Když pak po úradku Božím na tuto stolicí sv. Petra povýšení jsme byli, abychom Krista v Jeho církvi zastupovali, byli jsme nesmírnou tíží úřadu zhroucení a beze vší důvěry v Naši schopnost, ještě horlivěji a důtklivěji toho dbalými, abychom přispění Božské pomoci a mateřské věrnosti nejblahoslavenější Panny sobě vyprosili. A Naše naděje — srdce pudí Nás, to vysloviti — jak v celém životě, tak zejména u vykonávání nejvyššího apoštolského úřadu nezůstalo nikdy bez výsledku a ulehčení.“ (Encyklika „Magnaе Dei Matris“ ze dne 8. září 1892.) A v téže encyklice doporučuje věřícím v celém světě, aby v měsíci říjnu s větší ještě horlivostí uctívali Královnu růžencovou: „Jak mnohými a jak různými způsoby zkaženost našeho věku lstivě a úkladně se snaží, aby křesťanskou víru a tuto živící a plodnou činící zachování Božského zákona seslabila a naprosto ze srdcí i vyrvala, toť příliš jest zjevno: jižjiž kolkolem role Páně, jakoby nejzhoubnější moru dech byl na ně zavanul, následkem nevědomosti u víře, bludů a neřestí, téměř úhorem leží. Ještě trpší jest však poomyšlení, že ti, kdož by tak učiniti mohli a zajisté učiniti měli, místo aby tak vyzývavé a škodlivé bezbožnosti zabraňovali, aneb spravedlivými pokutami ji trestali, spíše buď svou bezstarostností, buď shovívavostí ještě ji zveličovati se zdají. Protož důvodně jest litovati, že veřejné ústavy věd a umění naschvál tak jsou zařízeny, že méno Páně v nich buď se zamlčuje, aneb hanobí;

ještě litovati, že ode dne ke dni vzrůstá nestoudnost a svoboda rozšiřování toho, co Bohu a církvi jest na potupu; neméně pak želeť tu jest lhostejnosti a lenosti mnohých u vyznávání katolické víry, kteráž, byť i nebyla zjevným od víry odpadnutím, přece beze vší pochybnosti k němu spěje, poněvadž způsob života nenalézá se více v souhlase s vírou. Kdo tuto zmatenost nejvyšších zájmů a jich úpadek uváží, zajisté nikterak se nepodiví, že národové daleko široko pod tíhou Božího hněvu sténají a strachem před většími ještě ranami se chvějí. Aby uražené Božství usmířeno a úpícím nevyhnutelný lék zjednan byl, nic není zajisté účinnějším než poctivá a vytrvalá modlitba ve spojení s křesťanským životem: obého pak pomocí *růžence* nejspíše dosíci lze. Od samého jeho původu chválí se jeho znamenitá moc. V době, kdy sekta Albingeuských, na oko ochranitelka čistoty víry a mravů, ve skutečnosti zlá původkyně zmatků a porušenosti, mnohé národy ve zhoubu uváděla, bojovala církev proti nim a zločinným sdružením — nikoli vojsky a zbraněmi — hlavně silou svatého *růžence*, jehož užívání rozšiřovati Bohorodička sama svatému Dominiku poručila; tím způsobem stkvěle na celé čáře zvítězivši pečovala vždy se slavným úspěchem o spásu svých jak v bouři tehdejší, tak v podobných následujících. Z té příčiny musíme vzhledem k nynějšímu stavu věcí a národů, jehož, an truchlivý pro náboženství a nejvyš škodlivý pro lidskou společnost jest, želíme, všichni s toužou zbožností svatou Bohorodičku prositi a vzývati, abychom také my z téže síly jejího růžence dle přání našich se těšili

Celou řadu encyklik věnoval úctě sv. Panny a pobožnosti růžencové: »*Supremi apostolatus*« ze dne 1. září 1883; »*Superiore anno*« ze dne 30. srpna 1884; »*Octobri mense*« ze dne 22. září 1891; »*Magnae Dei Matris*« ze dne 8. září 1892; »*Laetitiae sanctae*« ze dne 8. září 1893; »*Fucunda semper expectatione*« ze dne 8. září 1894; »*Adjutricem populi*« ze dne 5. září 1895; »*Fidentem piumque*« ze dne 20. září 1896; »*Augustissimae virginis*« ze dne 12. září 1897; »*Diuturni temporis*« ze dne 5. září 1898.

Dvěma směry nese se snaha jeho pontifikátu: jedním jest znovuzřízení křesťanského života v občanské společnosti v rodině, druhým navrácení v lůno církve samospasitelné bratrů zbloudilých a mimo obcování s ní se nalézajících, by vyplnila se slova: Fiet unus pastor et unum ovile, a bude jeden pastýř a jeden ovčinec.

Tklivými a důraznými slovy napomíná kněze, aby byli v pravdě duchovními vůdci lidu sobě svěřenému a poučuje je, jak si v obtížném povolání svém mají počínati.

„Není sporu o tom, štěstí i neštěstí jak jednotlivců tak společnosti závisí v značné míře na mravním životě duchovních. Nechť jsou toho pamětlivi, že Ježíš Kristus je nazval *světlem světa, že duše kněze má svítiti jako světlo, které celý svět ozařuje.**) Kněz má býti světlem nejprve *věděním*, a to nikoli obyčejným, nebť jeho jest úřadem, jiné v moudrosti vyučovati, bludy vypleňovati a lidu býti vůdcem na cestě nebezpečné a kluzké. Ale nade vše má čistý život kráčetí učení po boku, neboť příklad působí na polepšení více, než kázání

Mají-li jiní bdíti a býti na stráž, aby v hřích neupadli, jest jako slunce jasno, že kněží toho mnohem svědomitěji a vytrvaleji dbáti mají. Avšak nepostačí býti prostu hříšných žádostí; vyžadujeť toho jich svatá důstojnost, aby přísnému sebezapírání uvykali a veliké mohutnosti své duše, najmě co v člověku nejvýtečnějšího jest, rozum a vůli zcela následování Krista věnovali.

Teprve když duše jejich jest čista a zbavena všech nezřízených žádostí, mohou horlivě o spáse jiných pracovati, jinak nemají ani o vlastní spásu péči dostatečnou. „Unus erit de subditis quaestus, una pompa, unaque voluptas, si quo modo possent parare plebem perfectam. Id omnibus satagent etiam multa contritione cordis et corporis, in labore et aerumna, in fame et siti, in frigore et nuditate.“ („Exeunte jam anno“.)

Svatý Otec jest přítelem a podporovatelem věd.

On žádá, aby sluhové církve pěstovali vědy. Dokazuje, že, budou-li katoličtí mužové důkladně vědami vyzbrojeni, snadno se podaří provéstí důkaz, že božská víra nejen se nenalézá ve sporu s lidskou vzdělaností, nýbrž že jest přímo jejím vrcholem a její korunou. On otvírá bohaté poklady vatikánského archivu a činí jej přístupným všem učencům bez rozdílu vyznání a stran. Co nejvřeleji doporučuje a nařizuje obnovení filosofie křesťanské v duchu sv. Tomáše Akvinského. Práví, že především zajisté filosofie, bývá-li jí správně od mudrců používáno, jest s to, aby k pravé víře jaksi cestu upravila a ohradila, i ducha učeníků svých ku přijetí zjevení náležitě připravila. (Ac primo quidem philosophia, si rite a sapientibus usurpetur, iter ad veram fidem quodam modo sternere et munire valet, suorumque alumnorum animos ad revelationem suscipiendam convenienter praeparare „Aeterni Patris“.)

Důtklivými slovy obrací se k panovníkům a ředitelům států. Napomíná je, aby církev a její práva z veřejného života nevyklučovali, neboť bez náboženství jest spořádaný stát nemožný.

*) Jan Zlatoústý: „O kněžství“, III. kniha, kap. 1.

(*Ecclesiam vero, quam Deus ipse constituit, ab actione vitae excludere, a legibus, ab institutione adolescentiam, a societate domestica, magnus et perniciosus est error. Bene moderata civitas esse sublata religione non potest. — „Immortale Dei.“*) Váže-li církev, že především a nejvíce dlužno poslouchati Boha, nejvyššího pána všeho, činila by se jí křivda domněnkou, že závidí knížatům jejich moc. Ona zajisté poroučí, aby, co světské vrchnosti právem vzdávati se má, s plným vědomím povinnosti jí se vzdávalo. (*Ecclesia vero, quod homines obedire praecipue et maxime jubet summo omnium principi Deo, injuria et falso putaretur aut civili invidere potestati, aut sibi quisquam de jure principum arrogare. Immo quod civili potestati aequum est reddere, id plane judicio conscientiaque officii decernit esse reddendum. — „Humanum genus.“*)

Církev nemohou mít ani panovníci v podezření, ani národové v nenávisti. Ona zajisté napomíná panovníky, aby se řídili spravedlností a v ničem od povinnosti se neodchylovali; zároveň pak posilňuje a na mnohý způsob podporuje jejich autoritu. Cokoli spadá v obor záležitostí občanských, o tom prohlašuje, že jest to jejich nejvyšší moci podřízeno; v těch pak věcech, které z různých příčin v obor moci duchovní i světské náležejí, snaží se docílit shody, kterouž různice, pro obě osudné se odstraňují. Co se týče národů, jest církev určena ku blahu veškerého člověčenstva a miluje všechny, jako jich matka. (*Profecto Ecclesia Christi neque principibus potest esse suspecta, neque populis invisita. Principes quidem ipsa monet sequi iustitiam, nullaque in re ab officio declinare: at simul eorum roborat multisque rationibus adjuvat auctoritatem. Quae in genere rerum civilium versantur, ea in potestate supremoque imperio eorum esse agnoscit et declarat: in iis quorum iudicium, diversam licet ob causam, ad sacram civilemque pertinet potestatem, vult existere inter utramque concordiam, cuius beneficio funestae utrique contentiones devitantur. Ad populos quod spectat, est Ecclesia saluti cunctorum hominum nata, eosque semper dilexit uti parens. — „Diuturnum illud.“*)

Základem státu jest rodina, základem rodiny manželství. V manželství jest cosi posvátného; po zákoně božském jest zakázáno manželské svazky rozvazovati. Pozbyly-li tyto svazky své posvátné povahy, nastává v rodině zmatek a rozvrat; poněvadž žena ztrácí svou důstojnost a potomstvu zabezpečeny nejsou ani majetek ani řádná výchova. (*Inest in matrimonio sacrum et religiosum quiddam omnium fere et gentium et aetatum consensu: divina autem lege cautum esse, ne conjugia dirimi liceat. Ea si profana fiant, si distrahi liceat, consequatur in familia*

necesse est turba et confusio, excidentibus de dignitate feminis, incerta rerum suarum incolumitatisque sobole. — „Humanum genus“.)

Největší péči jeví sv. Otec o výchovu mládeže a těžce nese, že náboženství ze škol veřejných se vylučuje. I žádá opět, aby především toho dbáno bylo, by školy na půdě nezfalšované víry byly zachovány, aneb zase na ni uvedeny, aby katolickému náboženství jeho práva se zjednala ve všech školách od nejnižších do nejvyšších. Kdo vyučování tak zařizuje, že od něho náboženství zcela odlučuje, zničí také zárodky všeho krásného a počestného, neopatří vlasti obrany, alebrž přivodí zkázu a zpoustu lidskému pokolení.

Jedna z nejdůležitějších encyklik sv. Otce Lva XIII. jest ona, v níž důkladně rozbírá palčivou otázku dělnickou a udává prostředky k její rozřešení. Jest to encyklika „*Rerum novarum*“ z roku 1891, kteráž právem nazvána evangeliem a palladiem pracujícího lidu. Aby otázka ta smírně se rozřešila, jest především úlohou státu, avšak každý, koho se týká, musí přiložiti ruku k dílu.

Vladařové dávejtež moudré zákony a vhodná nařízení; zaměstnavatelé a boháči buďtež pamětlivi svých povinností; dělníci, o jichž věc tu především běží, hajtež zájmů svých jedině cestou zákony dovolenou. Poněvadž však náboženství jest jedině s to vyhladiti zlo z kořene, nechť všichni povolání o to usilují, aby všudy zavládly mravy křesťanské. Církev pak nebude zajisté otáletí svou všestrannou pomocí, ale činnost její bude tím větší, čím větší volnosti v jednání jí se dopřeje. Svatý Otec, kdykoli přijímá dělníky, vzdávající mu hold, těší a napomíná je a staví jim na oči zářný příklad dělníka Nazaretského — Ježíše Krista!

Příští encyklika, kterouž Lev XIII. připravuje, bude pojednávat o *křesťanské demokracii*. O jejím obsahu proslýchá se, že sv. Otec nejprve stanoví, že pojem křesťanské demokracie, jak on za to má, každou politickou tendenci vylučuje a s každou vládní formou se snáší. Ona nemůže nikdy se spřáteliti s revolučním socialismem. Podstata křesťanské demokracie záleží v těsném spojení katolických stran s lidem, v utvoření celé řady zařízení na povznesení hmotného a mravního blaha lidových vrstev a podporu těchto ve všech jejich potřebách. Dále varuje papež různé sociální strany před přepínáním a výtržnostmi a ukazuje jim cestu, na níž krácející jedině by s to byly, utrpení nižších tříd na základě vážnosti všech k legitimním právům a platnému společenskému řádu odpomoci.

Stkvělá jest politická činnost Lva XIII.

Když kardinál Pecci na stolec sv. Petra usedl, uvítal jej Bismark jako *papeže míru*. A Lev XIII. osvědčil se jím, aniž by z oprávněných nároků papežství jen jediného se vzdal. Jako papež míru, jedině bohatými prostředky svého vynikajícího státního umění docílil toho, že katolická církev za jeho pontifikátu obdivuhodných výsledků v celém světě se domohla. Ačkoli kníže Bismark hrdě prohlásil, že v tak zvaném „kulturním boji“ neustoupí a že „nepůjde do Canossy“, přece podařilo se Lvu XIII. p inutiti železného kancléře k ústupu a docílit, že dnes ze zákonů protikatolických v Německu jen málo zbylo a že katolická strana v říšském sněmu německém jest dnes stranou rozhodující. A týž Bismark, jenž kdysi Lva XIII., hájícího statečně práva církve katolické, v zpupnosti své na roveň arménskému patriarchovi postavil, podal mu později, požádav jej, by stal se rozhodčím ve sporu Karolinském, palmu umění státnického. Ve Francii uzavřel Lev XIII. přes odpor méně prozíravé části francouzských katolíků, vidoucích prospěch věci katolické jedině ve spojení s monarchickou vládní formou, smír s republikou.

V Rusku podařilo se mu zmírniti postavení katolických křesťanů a zjednati jim různé výhody. A kdekoli v širém světě oko spočine, všude jeví se obsáhlá činnost sv. Otce ve prospěch víry katolické.

Zasluzný význam sv. Otce uznávají i odpůrcové jeho a katolické církve. Tak napsal o něm ruský list „Novosti“ na počátku měsíce března: „Papež, který po 28 let jest věznem státním, má zvláštní postavení, vedle něhož ono italského krále ztrácí se v bezvýznamnosti. Lev XIII. rozmnožil svou znamenitou a znaleckou politikou vliv i přitažlivost moci papežské. On ukázal římské církvi nové úkoly v oboru sociálně-politickém a dodělal se výsledků, že vytvořil nové cesty i prostředky pro svou osobní politiku. Postačí poukázati na př. na roli, jakou hrál papež ve Francii a v Americe. Lehce lze pochopiti, že Řím přítomný více visí na papeži než na králi. Za Římem papežským jsou celá staletí a tradice. Nový Řím nemá nic z obého. Za hranicemi jest tento boj dobojován, ale vnitřní nikoliv, nikdo neví, jaký bude míti výsledek v budoucnosti.“

A nejznamenitější mužové naší doby, nechť jsou vyznání jakéholi, vyslovují se o něm s obdivem neobmezeným.

Kdykoli oslavoval se některý z památných a významných dnů svatého Otce, vždy znova stkvěle se ukázalo, že Řím jest střediskem světa, nikoli Řím královský, alebrž Řím papežský, a že ne Quirinál, sídlo krále „spojené Italie“, ale Vatikán, vězení náměstka Kristova, zvláštním leskem jej opatřuje.

Lev XIII. ještě nebyl deset roků papežem a již mohl se vykázati výsledky tak znamenitými, že u příležitosti jeho zlatého jubilea blahopřáli mu všichni téměř panovníci a mnozí z nich vyslali do Říma své zvláštní vyslance s drahocennými dary. Nejzazší západ zastoupen byl právě tak jako nejzazší východ; blahopřáli protestanti a Řekové, Turci a pohané: královna anglická, německý císař, ruský car a sultán, perský šach a císař japonský.

Jediný, kdo scházel, byl král italský. Když se Lvu XIII. oznámilo, že také král Humbert by byl ochoten vzdáti mu hold a obdarovati jej, odpověděl: „Jediný dar, kterýž bych od něho přijmouti mohl, jest město Řím!“ S Itálií Lev XIII. mír neuzavřel. Římská otázka zůstává nerozřešena.

Crispi vyslovil se kdysi, že není více „římské otázky“. Ale co platí tento výrok, jejíž jiní opakují, vůči nepopíratelné skutečnosti.

Od samého počátku svého pontifikátu prohlašoval Lev XIII., že katolické církvi nezbytně jest zapotřebí teritoriální suverenity, aby své poslání vykonávati a svou nezávislost chrániti mohla. V dopise k státnímu sekretáři Rampollovi, ze dne 15. června r. 1887, dokazuje to zevrubně. A ve svých allokucích žádá každoročně navrácení církevního státu. Činí tak i v mnohých encyklikách. Tak v první encyklice ze dne 5. srpna r. 1898: „Italští katolíkové nemohou, právě že katolíky jsou, upustiti od požadavku, aby jich nejvyšší hlavě potřebná *nezávislost a pravá, skutečná svoboda* zcela opět byly navraceny, poněvadž jest to nezbytná podmínka svobody a nezávislosti katolické církve. V tom ohledě nedají se ani hrozbami, ani násilím k jinému přesvědčení přivést.“

Lonského roku musil se sv. Otec podrobiti bolestné operaci, kteráž vzhledem k vysokému jeho věku byla velice nebezpečnou. Se zatajeným dechem sledoval katolický svět průběh nemoci a když rozlétna se zvěst, že sv. Otec úplně se pozdravil, byla z toho radost nerušená, upřímná. A když po uzdravení svém opět poprvé v chrámu Páně se objeviti směl, opět šli tisícové věrných katolíků do Říma. Byla to slavnost, jaké Řím dosud neviděl a nejosvědčenější dopisovatelé světových listů doznávali, že péro jejich jest příliš slabé, než aby vypsati mohlo průběh její a vylíčiti nesmírné nadšení těch, jimž dopřáno bylo, zříti velikému papeži v tvář a býti účastnu požehnání jeho

Ještě slovo o Lvu XIII. jako *básníkovi*.

Mezi papeži není prvním, jenž se zabývá musou latinskou. Nejslavnějším poetou na stolci sv. Petra byl Florentan *Urban VIII.*

(Maffeo Barberini) v první polovici sedmnáctého věku a vynikajícími básníky byli též *Pius II.* (Aeneas Sylvius) a *Mikuláš V.* (Parentucelli). Ale nad nimi všemi vysoko vyniká Lev XIII. Básní jazykem latinským a svým mateřským, vlašským. Jeho latina jest klasická a básnickými vzory jeho jsou Vergilius a Catullus. „Čím se liší od učených latinských básníků zlaté doby medicejské — píše o něm L. H. ve vídeňském „*Fremdenblattu*“ — jest náboženství jeho mluvy — Lev XIII. básní křesťansky, Parky a Musy vyjímajíc, nepotřebuje žádné pohanské výzdoby a jeho latina přece není horší. A nevynáší svou učenost, zůstává srozumitelným i bez reální encyklopedie

Nad jiné tklivé, něžné a vroucí jsou jeho básně k Bohorodičce. K ní utíká se, kdykoli utrpení těžce naň doléhá, ji prosí za přispění v strastných, jí děkuje v slastných chvílích svého života.

Klademe zde dvě z krásných básní těch:

— — — — —
 Ardet pugna ferox; Lucifer ipse viden,
 Horrida monstra furens ex Acheronte vomit.
 Ocius, alma Parens, ocius affer opem!
 Tu mihi virtutem, robur et adde novum.
 Contere virgineo monstra inimica pede.
 Te duce, Virgo, libens aspera bella geram;
 Diffugient hostes; te duce victor ero!

(Zuří divoký boj; ejhle Lucifer sám obludy černé vztekla
 z Acherontu chrli. Rychle, máti velebná, rychle skytni pomoc!
 Dejž mi zmužilost a sílu novou. Znič nepřátelské
 příšery panenskou svou nohou. Když Ty mne povedeš, Panno, podstoupím
 kruté boje; nepřátelé se rozprchnou a pod vedením Tvým vítězem budu!)

* * *

Auri dulce melos, dicere Mater Ave.
 Dicere dulce melos, o pia Mater Ave.
 Tu mihi deliciae, spes bona, castus amor;
 Rebus in adversis tu mihi praesidium.
 Si mens sollicita ictis cupidinibus,
 Tristitiae et luctus anxia sentit onus;
 Si natum aerumnis videris usque premi,
 Materno refove Virgo benigna sinu.
 At celeri heu! properat jam pede summa dies:
 Detruso Stygii daemone ad ima lacus
 Adsis, o Mater, languiduloque seni
 Lumina fessa manu molliter ipsa tege,
 Et fugientem animam tu bona redde Deo!

(Sluchu libý to zpěv: Matko, buď zdráva —
 sladký to zpěv: ó zbožná Matko, buď zdráva! — Tys rozkoší mou, nadějí,

dobrou, láskou čistou; v protivenstvích tys ochranou mou. —
 Když mysl bujnými zmitána jest chtiči, když
 smutek a úzkost těžko na ni doléhá; když vidíš
 své dítko tísněno strastmi, v klíně mateřském;
 Panno dobrotivá, útulku skytni Hle, rychlým
 krokem již blíží se den poslední: uvrhnuvši ďábla
 do nejhlubších vod pekel, přispěj, ó Matko, ubohému
 zmetu, zavři zhaslé zraky hebkou svou rukou,
 dobrotivá, duši prchající Bohu navrať!“)

Jaké místo bude Lvu XIII. vykázáno v historii? Na otázku tu krásně odpovídá *Boyer d' Agen* v pozoruhodném svém spise „Léon XIII. devant ses contemporains.“

V slavné řadě dvou set šedesáti tří papežů, kteří tvoří obdivuhodnou historii nástupců Petrových, nalézají toliko tři, kteří sobě rovnati se mohou, významností doby, v níž se objevili v kalendáři dějin, a mohutností svého ducha, jež po vůli jejich události měnila.

První, na oři, kříž v ruce, odjíždí z Říma v době, kdy páté století jest v polovici svého běhu. Kněží v talárech a rovněž bez zbraní, jako on, provázejí jej proti spoustě vozů, na nichž naložena kořist z nescíslných měst, a lavině koní nezbrocených, řízených polonahými lidmi, již zdají se býti ještě zdivočilejšími, než jejich zvířata.

Tento papež dá znamení, že chce mluvit, a divoši poslouchají.

Slovy, která Řehoř Veliký o sto let později jemu do úst položí, mluví Lev k Attilovi a praví, že Řím jest prázden a že tyto hordy nepřinesou zkázy leč do pouště; že podobá se starému orlu úplně holému a že jej naleznou opuštěna od svého obyvatelstva a těch mocných mužů, jimiž dříve na svou kořist se vrhával.

„Calvitium ergo suum sicut aquila dilatat, quia plumas perdidit, quae populum amisit. Alarum quoque pennae ceciderunt, cum quibus volare ad praedam consueverat; quia omnes potentes ejus extincti sunt, per quos aliena rapiebat

A hle, slovy těmi dojat, káže Attila hordám svým opustiti Italii..

Druhý, pět věků později, nalézají Evropu v stavu přesmutném. Prostopášný císař Jindřich IV. jařmí ji. Císař jest neobmezeným pánem a ve zpupnosti své vzdoruje i církvi, ano odváží se i toho, postaviti proti náměstku Kristovu vzdoropapeže. A prostý mnich Hildebard, jako papež Řehoř Veliký, donucuje jej přece, že jako kajcník, bos a v rozedraných šatech, přichází do Canossy, aby se kál z hříchů svých a sklonil svou šíji před papežem. A třetím v slavné té historii jest Lev XIII.

OBSAH:

	Strana
Úvod	1
I. Úmrtí papeže Pia IX. — Kongregace kardinálů. — Konklave.	3
— Zvolení nového papeže	10
II. Rodiště, narození a rodina Jáchyma Pecciho	18
III. Msgr. Pecci delegátem v Beneventě, později v Perugii. — Jeho vysvěcení na biskupa a jmenování nunciem v Bruselu. — Jmenování jeho biskupem Perugiánským	21
IV. Episkopát v Perugii	36
V. Konklave	47
VI. Slavná korunovace	53
VII. Zřízení katolické hierarchie ve Škotsku. — První konsistoř. — První encyklika „Inscrutabili“ ze dne 21. dubna r. 1878	63
VIII. Lev XIII. o své politice k novému státnímu sekretáři Franchimu	70
IX. Nepřátelství italské vlády. — Vatikánská knihovna. — Encyklika „Quod apostolici muneris“ ze dne 28. prosince 1878	75
X. Lev XIII. a rozkol arménský	77
XI. Encyklika „Aeterni Patris“ o filosofii sv. Tomáše Akvinského ze dne 4. srpna 1879	81
XII. Další pokusy o smír s Německem	85
XIII. Záležitosti belgické	89
XIV. Poměry katolické církve ve Francii	93
XV. Lev XIII. a Slované (Encyklika „Grande munus“ ze dne 28. září 1880)	114
XVI. Lev XIII. a Anglie	120
XVII. Působení Lva XIII. ve Švýcarsku, ve Španělsku a v zemích mimoevropských	124
XVIII. Encyklika „Arcanum divinae sapientiae“. — Encyklika Sancta Dei civitas ze dne 3. prosince 1880. — Apoštolský list „Milians Christi“ — Encyklika „Diuturnum illud“ ze dne 28. června 1881	134
XIX. Potupení mrtvoly Pia IX. — Alokuce ze dne 4. srpna 1881. — Prohlášení čtyř blahoslavených za svaté	137
XX. Encyklika „Ětsi nos“ ze dne 15. února 1882. — Demonstrace proti církvi za příčinou úmrtí Garibaldiho a památky na „sicilské nešpory“. — Záležitost Martinucciho. — Postavení proti církvi v Itálii stále obtížnějším. — Zakročení proti propagandě	148
XXI. Encykliky „Auspicato concessum“ ze dne 17. září 1882. — „Supremi apostolatus“ ze dne 1. září 1883. — Superiore anno“ ze dne 30. srpna 1884. — „Inter plurimos“ ze dne 20. října 1885. — „Humanum genus“ ze dne 20. dubna 1884. — „Immortale Dei“ ze dne 1. listopadu 1885	157
XXII. Lev XIII. jako rozhodčí mezi Německem a Španělskem. — Skončení kulturního boje v Prusku	165
XXIII. Encyklika „Quod auctoritate Apostolici“ ze dne 22. pros. 1885. — Nové úspěchy Lva XIII. — Proticírkevní zákony v Uhersku	

	Strana
XXIV. Lev XIII. o hlavních zásadách své politiky (k státnímu sekretáři Rampollovi dne 16. června 1887). — Encyklika „Officio sanctissimo“ k biskupům bavorským	168
XXV. Kněžské jubileum Lva XIII. — Vyjednávání s Ruskem. — Encyklika „Libertas“ ze dne 20. června 1888	174
XXVI. Návštěva císaře německého Viléma II. v Římě	182
XXVII. Encyklika „Exeunte jam anno“ ze dne 25. prosince 1888	184
XXVIII. Nové projevy zášti vlády italské. — Alokuce ze dne 1. června r. 1888. — Alokuce k poutníkům dne 10. října 1888. — Alokuce ze dne 11. června 1889 — Zřízení pomníku Giordanu Brunovi. — Alokuce ze dne 30. června 1889	190
XXIX. Encyklika „Sapientiae christianae“ — Osmdesáté narozeniny Lva XIII.	197
XXX. Lev XIII. o otázce sociální. — Encyklika „Rerum novarum“ o otázce dělnické	210
XXXI. Lev XIII. a otrokářství	227
XXXII. Výtržnosti za pobytu francouzských poutníků v Římě na podzim r. 1891	235
XXXIII. Lev XIII. a poměr francouzských katolíků k republikánskému zřízení	239
XXXIV. Lev XIII. a katolická církev v Americe	248
XXXV. Lev XIII. a staroslovanská liturgie	256
XXXVI. Lev XIII. a poměry katolické církve v Uhersku. — Encykliky z r. 1886 a 1893 k uherským biskupům	262
XXXVII. List Lva XIII. k rakouským biskupům o důležitosti biskupských porad	272
XXXVIII. List k biskupům říše rakousko-uherské a německé o souboji	277
XXXIX. Biskupské jubileum Lva XIII. Encyklika „Praeclara gratulationis“ ze dne 20. června 1894	280
XL. Encyklika „Providentissimus Deus“ ze dne 18. listopadu 1893 o studiu sv. Pisma	294
XLI. Lev XIII. a východní církve sjednocené	309
XLII. Lev XIII. a církev anglikánská	314
XLIII. Encyklika „Satis cognitum“ ze dne 29. června 1896 o jednotě církve	326
XLIV. Instrukce biskupům a jiným ordinářům království uherského ze dne 15. května 1896	361
XLV. Lev XIII. a habešský císař Menelik.	364
XLVI. Encyklika „Militantis ecclesiae“ 1. srpna 1897 o blahosl. Canisiovi	367
XLVII. Apoštolská konstituce Lva XIII. o indexu a censuře knih.	372
XLVIII. Encyklika „Diuturnum illud“ ze dne 9. května r. 1897 o sv. Duchu.	376
XLIX. Lev XIII. a konference míru	378
L. Lev XIII. o nových útrapách katolické církve v Itálii r. 1898.	384
LI. Lev XIII. a francouzský protektorát nad katolickými osadami na Východě. Oslovení francouzských dělníků-poutníků.	390
LII. Lev XIII. a „amerikanismus“.	393
LIII. Ohlášení svatého roku.	396
LIV. Lev XIII. o zasvěcení člověčenstva Srdci Ježíšovu.	399
LV. Alokuce ze dne 2. března 1900. — Lev XIII. o protestantském hnutí	404
LVI. Encyklika „Tametsi futura“ ze dne 1. listopadu r. 1900 o Ježíši Kristu Spasiteli	409
LVII. Závěrek	416